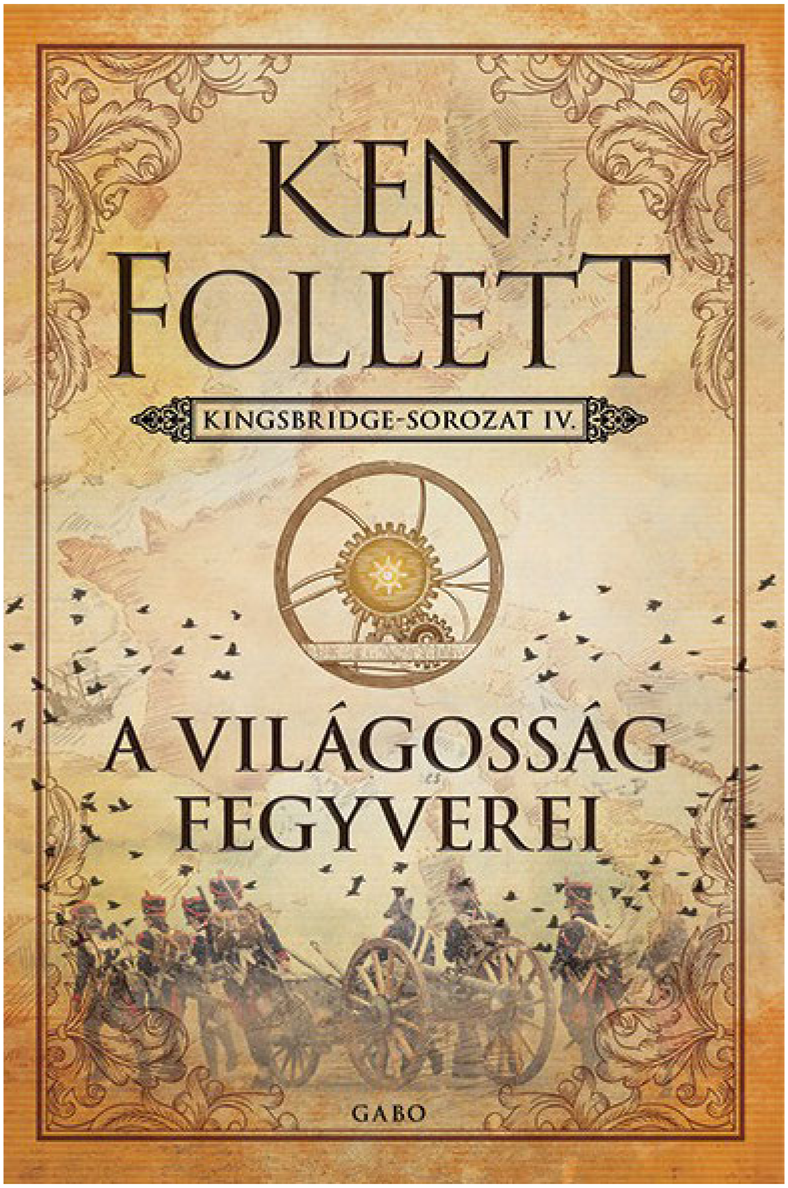
KEN FOLLETT

KINGSBRIDGE-SOROZAT IV.

A VILÁGOSSÁG FEGYVEREI

GABO

KEN
FOLLETT
KINGSBRIDGE-SOROZAT IV.
A VILÁGOSSÁG
FEGYVEREI
GABO

Table of Contents

Ken Follett

A VILÁGOSSÁG FEGYVEREI

KINGSBRIDGE-SOROZAT IV.

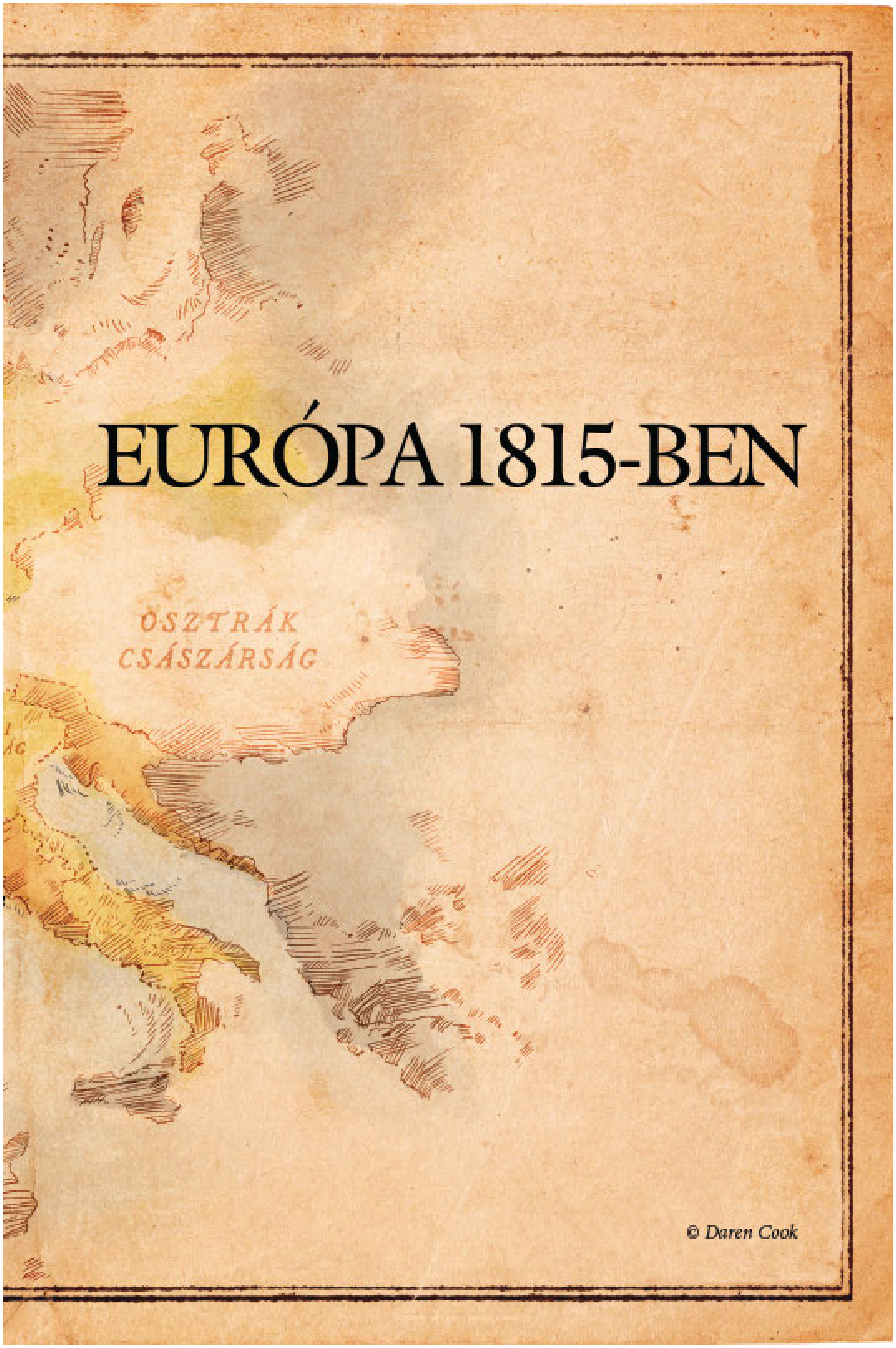
GABO

A mű eredeti címe:
Ken Follett: The Armour of Light

Kiadja a Gabo Könyvkiadó
Felelős kiadó: Földes Tamás
Felelős szerkesztő: Ujházy Kata
Szerkesztő: Rózsa Judit
Borítóterv: Szabó Vince, Malum Stúdió
Tördelő: Gelányi Mariann
Korrektor: Sálinger József
ISBN 978-963-566-613-3
Elektronikus verzió v1.0

Edinburgh
NAGY-BRITANNIA
Oxford
Badford
KINGSBRIDGE
London
Combe
Antwerpen
Brüsszel
Charleroi
Waterloo 1815
Párizs
FRANCIA CSÁSZÁRSÁG
ITÁLIAI KIRÁLYSÁG
Grenoble
Toulouse
Cannes
Elba
Vitoria
Valladolid
Ciudad Rodrigo
Madrid
SPANYOL KIRÁLYSÁG
Trafalgar 1805

EURÓPA 1815-BEN

Ezt a könyvet a történészeknek ajánlom, akik sok ezren vannak világszerte. Némelyikük a könyvtárakban ülve, ősrégi kéziratok fölött gubbasztva igyekszik megfejteni holt nyelvek rejtélyes hieroglifáit. Mások romok között térdepelve, földet szitálva kutatnak elveszett civilizációk törmelékei után. De még náluk is többen vannak azok, akik végtelenül unalmas hivatalos iratokat olvasnak feledésbe merült politikai válságokról, fáradhatatlanul keresve az igazságot.

Nélkülük nem értenénk, honnan jöttünk. Akkor pedig még nehezebb lenne kitalálni, hogy merre tartunk.

Vessük el azért a sötétségnek cselekedeteit, és öltözzük fel a világosság fegyvereit!

Pál apostolnak a rómabeliekhez írt levele, 13:12{1}

I. rész
A fonógép

1972-1793

1. fejezet

Sal Clitheroe addig a napig egyszer sem hallotta sikoltani a férjét. Utána sem hallotta soha, legföljebb álmaiban.

Dél volt, mire eljutott a Patak-mezőre. Az eget beborító gyöngyszürke felhőn átszűrődő bágyadt fényből tudta az időt. A mező tulajdonképpen négy hold sár volt, amelynek egyik szélén sebes ér iramlott, a déli végén alacsony halom domborodott. Hideg, száraz idő volt, ám korábban egy teljes hétig esett, és miközben Sal a pocsolyákban caplatott, a ragacsos latyakba minduntalan beleragadt házi készítésű cipője. Ez megnehezítette a járást, ám Sal nagydarab, erős asszony volt, aki nem egykönnyen fáradt el.

Négy hajladozó ember szedte föl a téli tarlórépát, széles, lapos kosarakba gyűjtve a barna, gömbölyű gumókat. Ha egy kosár megtelt, levitték a domb lábához, és beleborították a tartalmát a vaskos tölgyfa igáskocsi szekérderekába. Sal látta, hogy már majdnem végeztek. A mező innenső részén nem maradt répa, az emberek közel jártak a dombhoz.

Egyforma volt az öltözetük: gallér nélküli ing, térdnadrág, amelyet otthon szőtt-varrt az asszony, és kéz alóli mellény az ócskástól vagy egy gazdagtól, aki megunta a göncét. A mellény elnyűhetetlen volt. Sal apjáé igen divatos volt: kétsoros, barna-vörös csíkos, a szegélye paszományos, valami városi uracs levetett rongya. Sal sose látta másban az apját; abban is temették el.

Egyformák voltak a folton folt lábbelik is, ám a fejfedők már különböztek. Volt itt nyúlszőr sityak, széles karimájú szalmakalap, magas nemezkalpag és egy háromszögletű kalap is, amelyet talán egy tengerésztiszt hordott valaha.

Sal elsőnek a nyúlszőr sityakot ismerte fel: Harryé, a férjéé volt. Személyesen az asszony készítette, ő kapta el a nyulat, ő csapta agyon egy kővel, ő fordította ki a bőréből, ő főzte meg a húsát egy

fej hagymával. Bár Harryt a fejfedő nélkül is felismerte volna a rőt szakálláról.

Harry vékony volt, ám szívós, és a külsejéhez képest meglepően erős: úgy megrakta a kosarát tarlórépával, akárcsak a termetesebb férfiak. Salnek elég volt meglátni azt a szíjas, kemény testet a sáros mező túloldalán, és máris feléledt benne a vágy, amit félig a gyönyör, félig a várakozás fűtött. Olyan volt, mint mikor a hidegről belépő ember orrát megcsapja a tűzhelyen égő fahasábok illata.

Nekivágott a mezőnek, és közelebbről már a hangjukat is hallotta. Pár percenként odakiáltott egyik a másiknak, amiből nevetésbe fúló, rövid perpatvar lett. Az asszony nem értette a szavakat, de kitalálta, miket mondhatnak. Dolgozó emberek erőszakosságot mímelő csipkelődéssel, jóízű sértésekkel és víg trágárságokkal enyhítik az unalmas robot egyhangúságát.

A társzekér mellől egy ötödik ember figyelte őket, kezében rövid lovaglóostorral. Kék, fecskefarkú kabátjában, térdig érő, fényesre kefélt fekete csizmájában jóval mutatósabb jelenség volt, mint a napszámosai. Will Riddicknek hívták, harminc esztendőt számlált, és ő volt a badfordi földesúr elsőszülött fia. A mező, a társzekér és a ló mind-mind az apjáé volt. Sűrű fekete haja az álláig ért, és fancsali képet vágott. Sal tudta is, miért. A fiatal uraság rangon alulinak tekinti a tarlórépa betakarításának felügyeletét, ami egyébként nem is az ő dolga, ám az uraság tiszttartója ágynak esett, és a zsörtölődő Willre sózták rá a munkát.

Sal mellett a kisfia bukdácsolt mezítláb, igyekezve lépést tartani az anyjával a latyakban. Egyszer aztán Sal megfordult, könnyedén felkapta, és fél karon vitte tovább a gyermeket, aki anyja vállába fúrta a fejét. Az asszony a kelleténél valamelyest erősebben szorította magához az apró, vézna testet, csak mert annyira szerette.

Boldogan szült volna többet, de csak két vetélés meg egy koraszülés jutott neki. Ekkor búcsút mondott a reményeinek, és azzal győzködte magát, hogy ekkora szegénységbe, mint az övék, egy gyermek is elég, és annak az egynek szentelte az életét, talán túlságosan is, hiszen tudhatta, hogy a gyerekek közül sok áldozatot

szed a betegség meg a balsors, márpedig az ő szívét összetörte volna, ha elveszíti a kicsinyét.

Christophernek kereszteltette, de mikor a fiúcska beszélni kezdett, Kitnek kezdte nevezni, és ma már mindenki úgy hívta. Hatéves volt, korához képest alacsony. Sal bizakodott, hogy egyszer majd meglódul a növésben, és olyan lesz, mint Harry, vékony, de erős. Az apja vörös haját mindenesetre örökölte.

Közeledett az ebédidő. Sal sajtot, kenyeret és három ráncos almát hozott kosárban. Tőle némileg lemaradva gyalogolt Annie Mann, a Sallel nagyjából egykorú, gusztusos asszony; az ellenkező irányból hasonló céllal ereszkedett le a dombról két másik asszonyszemély, karjukon kosárral, sarkukban gyerekekkel. A férfiak hálásan félbehagyták a munkát, térdnadrágjukba törölték sáros kezüket, és a patakhoz indultak, ahol leülhettek egy gyepfoltra.

Sal megérkezett az ösvényhez, és gyengéden letette Kitet.

Will Riddick előhúzott a mellénye zsebéből egy láncra fűzött órát, és a szemöldökét ráncolva nézte.

– Még nincsen dél! – kiáltotta. Sal biztosra vette, hogy hazudik, de Willen kívül senkinek sem volt órája. – Munkára, emberek! – folytatta Riddick. Sal nem is csodálkozott. Will komisz alak volt. Az apját, a bírót is könyörtelennek tartották, de Will még nála is rosszabb volt. – Fejezzétek be a munkát, aztán ebédelhettek! – Ez az *ebédelhettek* olyan megvetően jött ki a száján, mintha a napszámosok mindenféle ocsmányságon élnének. Ő persze visszamegy az udvarházba, ahol marhasült és vélhetőleg egy korsó erős árpalé várja.

Három ember ismét munkának görbítette a hátát, de a negyedik nem. Ő Ike Clitheroe volt, Harry nagybátyja, szürke szakállú, ötven körüli férfi.

– Jobb lenne, ha nem terhelnénk túl a szekeret, Mr. Riddick.

– Hadd döntsem el ezt én, jó?

– Már megbocsásson – makacskodott Ike –, de az a fék majdnem szétkorhadt.

– Nincs semmi baja az ördögadta szekerének! – felelte Will. – Csak korábban akarjátok abbahagyni a munkát. Mint mindig!

Ekkor közbeszólt Harry, Sal férje, akit sose kellett biztatni a vitára.

– Pedig hallgatnia kéne Ike nagybátyámra – figyelmeztette Willt. – Különben elveszítheti a szekeret meg a lovát és az összes rohadt répáját!

A napszámosok kacagtak, pedig hát sose volt bölcs dolog mókázni a nemesi rend kárára. Willnek olyan lett az arca, akár a zivataros felhő.

– Befogod a szájadat, Harry Clitheroe!

Kit apró ujjai befurakodtak Sal tenyerébe. Akármilyen kicsi volt is, a gyerek megérezte a veszélyt. Itt összetűzés készülődött.

Az igazságtalanság volt Harry gyenge pontja. Becsületes, szorgalmas férfi volt, de nem hitte el, hogy a nemesség különb nála. Sal szerette a büszkeségét és a független gondolkodását, de az urak orroltak miatta, és Clitheroe-t sokszor bajba sodorta az engedetlensége. Most azonban, miután közölte a véleményét, nem szólt többet, hanem folytatta a munkát.

Az asszonyok letették a kosarukat a patak partjára. Sal és Annie beállt a férfiak mellé, hogy segítsen fölszedni a répát. A két másik feleség, aki korosabb volt, leült.

Hamar végeztek a répával.

Ekkor derült ki, hogy Will hibát követett el, amikor a domb lábánál hagyta a társzekeret. Ötven méterrel arrébb kellett volna állnia, hogy a ló felgyorsulhasson, mielőtt meg kell birkóznia az emelkedővel. Will egy percig töprengett, majd azt mondta:

– Emberek, toljátok csak meg hátulról a szekeret, hogy a ló beindulhasson! – Felpattant a bakra, pattintott az ostorral.

– Gyia! – A szürke kanca belefeküdt a hámba.

A négy napszámos beállt a szekér mögé, és tolták. Talpuk csúszkált a vizes ösvényen. Harry vállában hullámzottak az izmok. Sal, aki volt olyan erős, mint akármelyik férfi, csatlakozott hozzájuk. Jött utána Kit is, ami megmosolyogtatta a felnőtteket.

A kerekek megmozdultak, a kanca leszegte a fejét, és erőlködött, az ostor pattogott, a szekér elindult. A segítők lemaradtak, és nézték, ahogy a jármű nekirugaszkodik az emelkedőnek. Ám a kanca lelassult. Will hátraordított:

– Toljátok már!

Mindenki rohant, beálltak a hátsó saroglya mögé, tolták tovább az igáskocsit, amely ismét felgyorsult. Pár méter hosszan a kanca jól futott, hatalmas vállizmai feszültek a hámban, de nem volt képes tartani a tempót. Lelassult, csúszkálni kezdett a síkos sárban. Aztán mintha ismét megvetette volna a lábát, de már nem volt elég lendülete, és a társzekér zökkenve megállt. Will ütötte-verte az állatot, Sal és a férfiak beleadták minden erejüket, de nem tarthatták meg a kocsit, és a nagy fakerekek lassan forogni kezdtek visszafelé.

Will megrántotta a féket, aztán hangos reccsenés hallatszott, és Sal látta, hogyan szállnak el a bal hátsó kerékről a kettőbe törött fék darabjai. Hallotta, amint Ike azt mondja:

– Én *szóltam* a bitangnak, én *szóltam!*

Nyomták a szekeret, ahogy bírták, de az lefelé tolta őket. Salnek az a rossz érzése támadt, hogy itt mindjárt baj lesz. A visszafelé gördülő igáskocsi begyorsult.

– Toljátok már, lusta ebek! – üvöltötte Will.

Ike levette a kezét a saroglyáról.

– Nem tart ki! – mondta.

A ló ismét megcsúszott, és most el is esett. A hám darabokra szakadt, a szekér magával vonszolta a földre került állatot.

Will leugrott a bakról. Az irányíthatatlanná vált szekér még gyorsabban gurult. Sal gondolkodás nélkül felkapta Kitet, és félreugrott a kerekek elől.

– Mindenki félre! – ordított Ike.

Az emberek épp abban a pillanatban szóródtak szét, amikor a szekér elkanyarodott, aztán az oldalára zuhant. Ike összeütközött Harryvel, mindketten felbuktak. Ike legurult az ösvényről, ám Harry épp az igáskocsi útjába került, és a súlyos tölgyfa rakfelület éle eltalálta a lábát.

Akkor volt az, hogy Harry sikoltott.

Sal megkövült, szívét marokra fogta a jeges félelem. Harry megsebesült, méghozzá súlyosan. Egy pillanatig mindenki csak bámult iszonyodva. A tarlórépa szétgurult, egy része bele a patakba.

– Sal! Sal! – kiáltozta rekedten Harry.

– Emeljük le róla a kocsit! – ordította az asszony. – Mozgás!

Mindenki rohant segíteni. Leemelték a szekeret Harry lábáról, ám a munkát nehezítették a nagy kerekek. Sal rájött, hogy először a kocsit fel fölállítaniuk, különben nem mozdíthatják arrébb.

– Vegyük vállra! – ordította. A férfiak belátták, hogy igaza van. Ám a tölgyfa súlyos dolog, és nekik lejtőn fölfelé kellett taszítaniuk a szekeret. Egy szörnyű pillanatig Sal azt hitte, visszaejtik, és másodszor is összezúzza Harryt.

– Emeld! – harsogta. – Egyszerre! – A többiek utánamondták: – Emeld! – és a társzekér hirtelen megbillent, aztán kiegyenesedett. A hátsó kerekek nagy robajjal csapódtak be a földbe.

Sal ekkor már látta Harry lábát, és felhördült az iszonyattól. A láb combtól sípcsontig szétlapult. Csontszilánkok álltak ki a bőréből, a térdnadrágot átáztatta a vér. Szemét behunyta, félig nyitott szája valami borzasztó, nyöszörgő hangot adott. Sal hallotta, amint a nagybátyja, Ike azt mondja:

– Jóságos Isten, irgalmazz neki!

Kit sírni kezdett.

Sal is sírni szeretett volna, de fegyelmezte magát. Neki most segítenie kell. Ki elég gyors futó? Körülnézett, és a tekintete megállapodott Annie-n.

– Fuss a faluba, Annie, és hozd ide Alecet! – Alec Pollock volt a borbély, egyben a kirurgus. – Szólj neki, hogy a házunkban várjon minket! Alec tudni fogja, mit kell tenni.

– Vigyázz a gyerekeimre – mondta Annie, és már el is iramodott.

Sal letérdelt a sárba, a férje mellé. Harry kinyitotta a szemét.

– Segíts, Sal! – könyörgött. – Segíts!

– Hazaviszlek, drága szerelmem – mondta az asszony. A férfi alá csúsztatta a kezét, de mikor emelni próbálta, Harry ismét sikoltott. Sal visszarántotta a kezét. – Jézusom, segíts!

– Na, emberek, rakjátok csak vissza a szekérre a tarlórépát! – rendelkezett Will. – Gyerünk, frissen, mintha élnétek!

– Valaki fogja be a száját, mielőtt én fogom be neki – mondta halkan az asszony.

– Mi van a lovával, Mr. Riddick? Fel tud állni? – kérdezte Ike. Megkerülte a társzekeret, hogy megnézze a kancát, amivel elterelte Will figyelmét Harryről. Köszönöm, okos Ike, gondolta Sal.

Annie férjéhez, Jimmy Mannhoz, a háromszögletű kalap gazdájához fordult.

– Menj a fatelepre, Jimmy – mondta. – Szólj nekik, hogy üssenek össze két-három széles deszkából egy beteghordót, amin elvihetjük Harryt.

– Már itt se vagyok – felelte Jimmy.

– Segítsetek már lábra állítani ezt a kancát! – kiáltotta Will.

– Mr. Riddick, ez már sose fog állni – mondta Ike.

Will egy kicsit hallgatott, majd annyit szólt:

– Hát lehet, hogy igen.

– Miért nem hoz egy pisztolyt? – kérdezte Ike. – Ne szenvedjen már a szerencsétlen pára.

– Igen – felelte Will, de tanácstalan volt a hangja. Sal ebből jött rá, hogy csak adja a bankot, de igazából rémült.

– Igyék egy korty brandyt, ha itt van a flaskája – javasolta Ike.

– Okos ötlet.

Miközben Will ivott, Ike folytatta:

– Arra a szegény, törött lábú legényre is ráférne egy kis brandy. Enyhíthetné a fájdalmat.

Will nem válaszolt, de Ike pár perc múlva előjött a szekér mögül, a kezében egy ezüstflaskával. Ugyanakkor Will peckes léptekkel elindult az ellenkező irányba.

– Ügyes, Ike – mormolta Sal.

Ike az asszony kezébe nyomta a flaskát, amelyet Sal a férje ajkához tartott, és vékony sugárban csorgatta a szájába a szeszt. Harry köhögött, nyeldekelt, és kinyitotta a szemét. Sal adott még neki brandyt. Harry mohón nyelte.

– Minél többet itass vele – tanácsolta Ike. – Nem tudhatjuk, hogy Alecnek mit kell tennie.

Sal egy pillanatig nem értette, aztán rádöbbent, hogy Ike szerint le kellhet vágni Harry lábát.

– Jaj, ne! – mondta. – Uram, irgalmazz!

– Csak töltsed bele a brandyt!

Harrynek lett egy kis színe a töménytől.

– Úgy fáj, Sal! – suttogta alig hallhatóan. – Olyan nagyon fáj!

– Már útban van a kirurgus. – Salnek ennyi jutott az eszébe. Azt hitte, beleőrül a tehetetlenségbe.

Várakozás közben az asszonyok megetették a gyerekeket. Sal adott Kitnek almát a kosárból. A férfiak szedegetni kezdték a répát, visszadobálták a szekérre. Jobb lesz, ha minél előbb túlesnek rajta.

Megjelent Jimmy Mann, veszélyesen imbolygó ajtót egyensúlyozva a vállán. Nehézkesen leengedte a földre, és lihegett, mert nyolcszáz méter hosszan cipelte a súlyos tárgyat.

– Abba az új házba lesz, ami a malomnál épül – mondta. – Szóltak, nehogy kárt tegyünk benne. – Harry mellé fektette az ajtót.

Harryt most át kellett tenni a rögtönzött hordágyra, ami gyötrelmesnek ígérkezett. Sal a fejéhez térdelt. Ike előrelépett, hogy segítsen, de az asszony elhessegette. Senki, a legnagyobb igyekezettel sem lehet olyan gyöngéd, mint ő. Megragadta a férje felkarját váll alatt, és lassan az ajtó felé fordította Harry törzsét. Harry nem reagált. Sal centiméterenként húzta át a felsőtestét. Csakhogy hátra volt még a lába. Sal terpeszben megállt fölötte, aztán lehajolt, megmarkolta Harry csípőjét, és egyetlen gyors mozdulattal átemelte a férje lábát az ajtóra.

Harry harmadszor sikoltott.

A sikoly elhalt, és zokogásba fulladt.

– Emeljük föl – mondta Sal. Letérdelt az ajtó egyik sarkánál. Három férfi elfoglalta a többi sarkat. – Lassan! – figyelmeztette őket az asszony. – Meg ne billenjen!

Megragadták az ajtót, apránként fölemelték, a lehető leggyorsabban beálltak alá, és ráengedték a vállukra.

– Készen vagytok? – kérdezte Sal. – Próbáljunk egyszerre lépni. Egy-két-hár…, indul!

Nekivágtak a mezőnek. Sal hátrapillantott, és látta, hogy Kit kábán és kétségbeesetten baktat utána a kosárral. Annie két kicsinye az apjukhoz, Jimmyhez szegődött, akinek a hordágy bal hátsó sarka jutott.

Badford nagyközség volt, talán ezernél is többen lakták; Sal otthonáig másfél kilométert kellett megtenni. Hosszú, lassú útra számíthattak, ám Sal olyan jól ismerte a járást, hogy talán behunyt szemmel is odagyalogolt volna. Itt lakott világéletében, a szülei a

Szent Máté-templom temetőjében nyugodtak. Badfordon kívül csak Kingsbridge-et ismerte, és annak is tíz éve már, hogy utoljára megfordult a városban. Ám Badfordban is változott az élet, és ma már nem volt olyan könnyű eljutni az alvégről a felvégre. Az új gondolkodásmód átalakította a gazdálkodást, sövények és kerítések állták el az utat. A csapatnak, amely Harryt vitte, kapukkal és kanyargós ösvényekkel kellett megküzdenie a magánterületek között.

Csatlakoztak hozzájuk a férfiak, akik más földeken dolgoztak, aztán jöttek a házakból az asszonyok is, hogy lássák, és jöttek az apróságok meg a kutyák. Ez a tarka csapat uszályként követte a betegvivőket, és sopánkodva taglalták, hogy szegény Harryt milyen nagy baj érte.

Sal, akinek már fájt a válla Harry és az ajtó súlyától, menet közben azon tűnődött, hogy ötévesen – amikor még Sallynek hívták – elmosódó, ám szűk peremnek hitte a faluján kívül eső földet, nagyjából olyannak, mint a házuk kertjét. Az ő képzeletében Badfordnál csak egy kicsivel volt nagyobb a külvilág. Mikor először vitték el Kingsbridge-be, ámulatba ejtette a város, a sok ezer ember, a zsúfolt utcák, az ennivaló és ruhanemű alatt roskadozó piaci pultok, meg a mindenféle dolog, amiknek még hírét se hallotta: egy papagáj, egy glóbusz, egy könyv, amibe írni lehet, egy ezüsttányér. Aztán meg a hihetetlenül magas, különös szépségű székesegyház, amely olyan hideg és néma volt belül, hogy csakis ott lakhatott Isten.

Kit csak egy kevéssel volt idősebb, mint az anyja azon az első, döbbenetes utazáson. Ugyan mire gondolhat most? Fiúk szokása szerint vélhetőleg sebezhetetlennek látta az apját, és most próbálja szoktatni magát a gondolathoz, hogy Harry sérült és kiszolgáltatott. Nyilván retteg, és össze van zavarodva. Nagyon sok nyugtatásra lesz szüksége.

Végre feltűnt Sal otthona. A falu szegényesebb házai közé tartozott, tőzegből és fonott ágakból építették. Az ablakokon volt zsalu, de üveg már nem.

– Kit, fussál csak, nyiss ajtót! – mondta Sal. A gyerek szót fogadott. Bevitték Harryt a házba. A sokaság kintről leselkedett.

A ház egyetlen szobából állt. Volt benne két ágy, egy keskeny és egy széles, közönséges priccsek fényezetlen deszkából, amelyeket Harry szögelt össze. Mindkét ágyat kanavász szalmazsákkal fedték le.

– Tegyük a nagyra – rendelkezett Sal. Óvatosan leengedték a sérültet ajtóstul az ágyra.

Sal és a három férfi kiegyenesedett, dörgölték fájó kezüket, egyengették sajgó hátukat. Sal feszülten bámulta Harryt, aki sápadt volt és mozdulatlan. Szinte mintha nem is lélegzett volna.

– Uram, ne vedd el tőlem! – mormolta az asszony.

Kit az anyja elé állt, és átkarolta. Arcát Sal hasához nyomta, amely felpuhult az ő születése óta. Sal megsimogatta a gyermek fejét. Szeretett volna vigasztaló szavakat mondani, de semmi sem jutott az eszébe. Minden igazság rémítő lett volna.

Észrevette, hogy a férfiak körülnéznek a házában. Elég kopár volt, de az övék sem lehetett különb, elvégre valamennyien napszámosok voltak. A szoba közepén állt Sal rokkája: remekmívű, gyönyörűen faragott és kifényesített eszköz, amelyet az asszony az anyjától örökölt. Mellette az orsókra csévélt kész fonal várta kis halomban a posztóst. A rokkából jutott nekik fényűzésre: cukros teára, Kitnek tejre, hetente kétszer húsra.

– Egy Biblia! – ámult Jimmy Mann, aki felfedezte a másik értéket a házban. A vaskos könyv az asztal közepén trónolt, rézkapcsai megzöldültek a kortól, bőrkötését bepiszkolta a sok szurtos kéz.

– Apámé volt – felelte Sal.

– El is tudod olvasni?

– Apám megtanított.

A férfiak le voltak nyűgözve. Sal gyanúja szerint legföljebb pár szót ha ki tudtak betűzni: vélhetőleg a nevüket, és talán a piacokon meg a kocsmákban felkrétázott árakat.

– Átcsúsztassuk Harryt az ajtóról a szalmazsákra? – kérdezte Jimmy.

– Ott mindenképp kényelmesebb neki – válaszolta Sal.

– Én pedig boldog leszek, ha épségben visszaadhatom ezt az ajtót.

Sal megkerülte az ágyat, és térdre ereszkedett a döngölt földön. Kinyújtotta a karját, hogy felfoghassa Harryt, mihelyt lecsúszik az ajtóról. A három férfi megragadta az ajtó másik szélét.

– Lassan, finoman! – figyelmeztette őket Sal. A férfiak emelni kezdték az ajtót. Harry elmozdult egy centiméternyit, és felnyögött. – Kicsit magasabbra! – vezényelt az asszony. Harry ezúttal az ajtó széléig siklott. Sal a férje alá tolta a kezét. – Még! – mondta. – És húzzátok egy-két centivel magatok felé az ajtót! – Ezúttal sikerült könyökig befúrnia a karját a sebesült alá. Az volt a célja, hogy minél kevesebbet mozgassák Harryt. Úgy látszott, bevált a terve, mert a sebesült nem adott hangot, ám Sal most attól kezdett félni, hogy ez a csend bajt jelenthet.

A férfiak az utolsó húzásnál kissé erélyesebben rántották meg az ajtót, amitől Harry összezúzott lába halkan puffant a szalmazsákon. Ismét sikoltott, ám Sal ezúttal örült, mert a sikoly azt jelentette, hogy még él.

Megjött Annie Mann Aleckel, a kirurgussal. Legelsőnek azt nézte, hogy a gyerekei jól vannak-e. Aztán Harryre nézett. Nem szólt, ám Sal látta rajta, hogy megrémítette Harry állapota.

Alec Pollock gondot fordított az öltözékére: mellénye és fecskefarkú kabátja rendes volt, ha koros is. Annyi orvosi ismerettel dicsekedhetett, amennyit az apjától tanult, aki az elődje volt a hivatalban, és Alecre hagyta az éles késeket meg a többi szerszámot.

Alec fogantyús deszkaládikóval érkezett, amelyet letett a tűzhely mellé, azután szemügyre vette Harryt.

Sal a kirurgus arcát kémlelte, valamiféle jel után kutatva, de Alec vonásai semmit sem árultak el.

– Harry, hallasz? – kérdezte. – Hogy érzed magad?

Harry nem felelt.

Alec szemügyre vette az összezúzott lábat. Alatta a szalmazsák már lucskos volt a vértől. A kirurgus megérintette a bőrből kimeredő csontokat. Harry feljajdult, ám ez nem volt olyan szörnyű, mint a sikolyai. Alec rányomta az ujját a sebre; Harry ismét feljajdult. Aztán Alec megragadta Harry bokáját, és megemelte a sérült lábat. Harry sikoltott.

– Rossz, ugye? – kérdezte Sal.
Alec ránézett, habozott, majd annyit mondott:
– Igen.
– Mit tudsz csinálni?
– A csontokkal semmit – válaszolta a kirurgus. – Néha lehetséges: ha csak egy csont törik, és a darabjai nincsenek túl messze egymástól, néha óvatosan összeilleszthetem és sínbe tehetem őket, hogy a természet meggyógyítsa önmagát. De a térd túlságosan bonyolult, és a törések súlyosak.
– Vagyis…?
– Az a legnagyobb veszély, hogy a seb elfertőződik, és megrohasztja a húst. Az végzetes lehet. Az a megoldás, hogy le kell vágni a lábat.
– Nem! – mondta Sal a kétségbeeséstől reszkető hangon. – Nem, nem fűrészelheted le a lábát, már így is épp eleget szenvedett!
– Az megmentheti az életét.
– Kell lennie valami másnak!
– Megpróbálhatom összezárni a sebet – töprengett Alec. – Ám ha nem működik, nincs más hátra, mint csonkolni.
– Próbáld meg, könyörögve kérlek!
– Jól van. – Alec lehajolt, kinyitotta a ládikót. – Sal, tennél a tűzre? Lobogjon az a láng! – Az asszony már ugrott is, hogy felszítsa a tüzet a füstfogó alatt.
Alec elővett a ládájából egy kőtálat, és egy bedugaszolt palackot.
– Gondolom, brandy nincs itthon – mondta Salnek.
– Nincs – felelte az asszony, de aztán eszébe jutott Will flaskája, amelyet a szoknyája alá rejtett. – Illetve van.
Alec felvonta a szemöldökét a flaska láttán.
– Will Riddické – magyarázta Sal. – Annak az istenverte bolondnak a bűne az egész baleset! Hogy miért nem inkább az ő térde ment szét!
Alec úgy tett, mintha nem hallaná, hogy egy bíró fiát sértegetik.
– Itass Harryvel annyit, amennyit bírsz. Az lenne a legjobb, ha eszméletét vesztené.
Sal az ágy szélére telepedett, megemelte Harry fejét, és brandyt csorgatott a szájába. Alec közben olajat forralt a kőtálban. Mire

kiürült a flaska, a tálban rotyogott az olaj. Sal rosszul érezte magát a látványtól.

Alec egy széles, lapos tányért tolt Harry térde alá. Sal, a három napszámos, Annie, a két gyereke és a fehér arcú Kit elszörnyedve bámulta.

Mikor eljött a kellő pillanat, Alec gyorsan és ügyesen fogót ragadott, leemelte vele a tálat a tűzről, és ráöntötte Harry térdére a forró olajat.

Harry vérfagyasztóan sikoltott, aztán eléjult.

A gyerekek zokogtak.

Égett emberi hús undorító szaga úszott a levegőben.

Az olaj lefolyt a Harry lába alá beékelt tányérba. Alec megbillegette az edényt, hogy a kiloccsanó tüzes olaj a térdhajlatban is lezárja a sebet. Aztán kihúzta a tányért, visszatöltötte az olajat a palackba, majd a helyére nyomta a dugót.

– Az uraságnak küldöm a számlát – mondta Salnek.

– Remélem, kifizet – szólt az asszony. – Mert nekem nincs miből.

– Illene fizetnie. Egy földesúrnak kötelességei vannak a napszámosaival szemben. Csakhogy nincs rá törvény. Mindenesetre ez az én dolgom, meg az övé. Te egy szemet se aggódj miatta. Harry nem akar majd enni, de azért próbáld itatni, ha lehetséges. A tea a legjobb, bár a sör is alkalmas, meg a víz is. És tartsad jó melegben. – Elkezdte visszarakosgatni a holmiját a ládába.

– Mi mást tehetek még? – kérdezte Sal.

Alec vállat vont.

– Imádkozz érte – mondta.

2. fejezet

Amos Barrowfield már akkor tudta, hogy baj van, amikor a láthatáron feltűnt Badford.

Dolgoztak emberek a mezőkön, de nem voltak annyian, mint várta. A faluba vezető úton egyetlen üres szekér árválkodott. Kutyák sehol.

Amos Barrowfield „posztós volt, akit „fonalasnak is hívtak. Pontosabban az apja volt a posztós, ám Obadiah elmúlt ötven, gyakran kifogyott a szuszból, úgyhogy Amos járta helyette a vidéket, és látogatta végig a tanyákat egymás mögé pányvázott málhás lovaival, amelyek zsákokban hozták a nyers gyapjút.

Zömmel otthonukban dolgozó falusiak változtatták át ezt a gyapjút szövetté. Először is megmosták és kifésülték: ez volt az úgynevezett kártolás vagy gyapjútépés. Azután hosszú fonalakká sodorták, amelyeket orsókra tekertek, befejezésül méternyi széles kelmét szőttek a gyapjúfonalból. Nyugat-Angliában a szövés jelentette a fő iparágat, és ennek az iparnak Kingsbridge volt a központja.

Amos úgy képzelte, hogy Ádám és Éva, miután ettek a tudás fájának gyümölcséből, maguk végezték el mindezeket a munkákat, hogy ruhákat készíthessenek, amelyekkel eltakarták meztelenségüket, bár a Biblia nem sokat mondott kártolásról és fonásról, sem pedig arról, hogy Ádám miként építette meg a szövőszékét.

Megérkezett a házakhoz, és már látta, hogy nem mindenki tűnt el. Valami megzavarhatta a földműveseket, de az ő emberei otthon voltak. Teljesítménybérben dolgoztak, nem egykönnyen hagyták ott a munkát.

Elsőnek egy Mick Seabrook nevű kártolóhoz ment. Mick a jobb kezében egy nagy drótkefét tartott, a bal kezével az ugyanakkora tönkre erősített gyapjúköteget feszítette ki, amelyet erős és fáradhatatlan húzásokkal szálazott szét. A sártól és

növénytörmeléktől megtisztított, egyenes szőrszálakból készül a laza kötél, amelynek előfonat a neve.

– Hallotta már, mi történt Harry Clitheroe-val? – kérdezte köszönés helyett Mick.

– Nem – felelte Amos. – Csak most érkeztem. Még nem is jártam másnál. Miért, mi van Harryvel?

– Összezúzta a lábát egy elszabadult szekér. Azt mondják, nem dolgozhat soha többé.

– Hát ez rettenetes. Hogyan történt?

– Mindenki mást mond. Will Riddick azt állítja, hogy Harry hencegett, bizonyítani akarta, hogy egyedül is képes eltolni egy megrakott igáskocsit. Viszont Ike Clitheroe szerint Will volt a hibás, mert túlterhelte a szekeret.

– Salnek megszakad a szíve.

Amos ismerte Clitheroe-ékat. Úgy tudta, szerelemből házasodtak össze. Harry kemény fickó volt, de a feleségéért mindent megtett volna. Otthon Sal dirigált, aki egyébként imádta a férjét. – Máris indulok hozzájuk.

Kifizette Micket, hagyott nála egy újabb adag gyapjút, és elvitt egy zsákra való kész előfonatot.

Hamarosan megtudta, hova lettek az eltűnt falusiak. Valóságos csődület vette körül Clitheroe-ék házát.

Sal fonóasszony volt, ám Micktől eltérően nem dolgozhatott napi tizenkét órát, mert rengeteg más tennivalója volt: ruhát varrt Harrynek és Kitnek, zöldséget termesztett a veteményesben, élelmiszert vásárolt, főzött, mosott, takarított, és ki tudná felsorolni, mi mindent kell még csinálni egy háztartásban. Amos ezt eléggé fájlalta, mert fonalhiány volt.

A tömeg utat adott Amosnak, akit ismertek Badfordban: neki köszönhette számos falusi, hogy nem kényszerül alulfizetett földtúrásra. Többen jó szívvel üdvözölték, valaki azt is megmondta, hogy a kirurgus csak az imént távozott.

Amos bement a házba. Harry az ágyon feküdt, fehéren, mozdulatlanul, behunyt szemmel, alig hallhatóan lélegezve. Emberek ácsorogtak az ágy mellett. Mikor Amos szeme hozzászokott a félhomályhoz, sokukat felismerte.

– Mi történt? – kérdezte Saltől.

Az asszony arca eltorzult a keserűségtől és a bánattól.

– Will Riddick túlságosan megpakoltatott egy igáskocsit, ami elszabadult. Az emberek próbálták megállítani, és a kerék összetörte Harry lábát.

– Alec Pollock mit mondott?

– Le akarta fűrészelni Harry lábát, de sikerült rávennem, hogy próbálkozzon zubogó olajjal. – Az ágyon fekvő, eszméletlen férfira nézett, és szomorúan folytatta: – Nem hinném, hogy mással segíteni lehetett volna rajta.

– Szegény Harry – mondta Amos.

– Úgy vélem, ő már arra készül, hogy átkeljen ama Jordán folyón. – Sal hangja elcsuklott. Zokogni kezdett.

– Ne sírjál, mama! – kiáltotta rémülten egy kisgyerek. Amos fölismerte Kit hangját.

Sal zokogása elnémult. Megfogta a fia vállát, megszorította.

– Jól van, Kit. Nem fogok sírni.

Amos nem tudta, mit mondjon. Nem voltak méltó szavai erre a szörnyűségre a szegény család sivár otthonában.

Inkább megmaradt a valóság talaján:

– Akkor ezen a héten nem is háborgatom a fonással.

– Ó, dehogyis! – tiltakozott az asszony. – Még sose kellett ennyire a munka! Mivel Harry nem bír dolgozni, nagy szükségem van a pénzre, amit a fonással keresek!

– A bíró majd gondoskodik rólad – szólalt meg az egyik férfi. Amos felismerte Ike Clitheroe-t.

– Úgy illene, bizony – mondta Jimmy Mann. – De ez nem jelenti azt, hogy meg is teszi.

Sok földesúr felelősnek tartotta magát az özvegyekért és az árvákért, ám erre nem létezett törvényes biztosíték, és Riddick uraság szívtelen ember volt.

Sal a rokkája mellett feltornyozott orsókra mutatott.

– Már majdnem elkészültem a múlt heti adaggal. Gondolom, Badfordban hál az éjszaka.

– Igen.

– Reggelre megfonom a maradékot, és odaadom, mielőtt eltávozik.

Amos tudta, hogy ez az asszony képes végigdolgozni az éjszakát, ha kell.

– Hát, ha biztos ebben.

– Holtbiztos!

– Akkor jó. – Amos kilépett a házból, és leoldozott egy zsákot az első ló hátáról. Elvben egy fonónő napi fél kiló gyapjúval is végzett, ám kevesen töltötték az egész napot a rokkánál; többségüknek Salhez hasonlóan össze kellett egyeztetnie más munkákkal a fonást.

Bevitte a zsákot a házba, letette a földre, a rokka mellé, majd ismét ránézett Harryre. A sebesült nem mozdult. Halottnak látszott, de hát Amos sose látott még halottat, így nem igazán tudhatta. Korholta magát, hogy miért képzelődik.

Búcsút vett a bentiektől.

Átment egy épületbe, nem túl messze Sal otthonától. Eredetileg istálló volt, de műhellyé alakította át Roger Riddick, a földesúr harmadik és legfiatalabb fia. Amos és Roger egyformán tizenkilenc évesek voltak, és a kingsbridge-i középiskola óta ismerték egymást. Roger szenvedélyesen tanult, nem érdekelték sem a sportok, sem a lányok, sem az ivás, amiért gúnyolták is komiszul, amíg Amos a védelmére nem kelt. Onnantól barátok voltak.

Amos kopogtatott, belépett. Roger rendbe tette a volt istállót, nagy ablakokat töretett a falakon, hogy világos legyen. Az egyik ablakhoz munkapadot toltak. Szerszámok lógtak a falba erősített kampókon, edényekben és dobozokban állt az összesodort huzal, a mindenféle fémrudacskák, a szögek, a csavarok és az enyv. Roger imádott mechanikai játékokat gyártani: egy egeret, amely cincogott és mozgatta a farkát, egy koporsót, amelynek a fedele felpattant, és a halott felült. Feltalált egy gépezetet is, amely több méter távolságból is szabaddá tette az eldugult csöveket.

Roger széles mosollyal üdvözölte a barátját, és letette a vésőt.

– Jól időzítettél! – mondta. – Éppen készültem haza ebédelni. Remélem, csatlakozol hozzánk.

– Reméltem, hogy ezt fogod mondani. Köszönöm.

Fekete hajú apjától és fivéreitől eltérően Roger szőke volt, és rózsás arcú. Amos gyanúja szerint pár éve elhalálozott anyjára üthetett.

Kijöttek a műhelyből, Roger bezárta az ajtót. Elindultak az udvarházba, Amos száron vezette a lovait. Menet közben Harry Clitheroe-ról beszélgettek, és Roger kereken kimondta, hogy a bátyja fafejűsége okozta a balesetet.

Roger pár hete annak a Kingsbridge College-nak a növendéke volt, amelyet még a középkorban alapítottak a kingsbridge-i szerzetesek. Ez volt az első alkalom, hogy hazatért Oxfordból. Amos is boldogan ment volna egyetemre, ám az apja ragaszkodott hozzá, hogy az üzletben dolgozzon. Most azon mélázott, hogy talán egy nemzedék múlva megváltozik a helyzet; neki is lehet egy fia, aki majd Oxfordban tanul.

– Milyen az egyetem? – kérdezte.

– Kapitális mulatság – felelte Roger. – Csodásan szórakozunk. Sajnos veszítettem némi pénzt a kártyán.

– Én a tanulásra értettem – mosolygott Roger.

– Ó? Azzal minden rendben. Egyelőre nem nehéz. Nem vagyok odáig a teológiáért és a retorikáért. Szeretem az aritmetikát, de a professzoroknak a csillagászat a mániája. Cambridge-be kellett volna mennem, úgy hírlik, ott színvonalasabb a matematika.

– Ezt észben tartom, ha a fiamra kerül sor.

– Csak nem a nősülést fontolgatod?

– Mindig azt fontolgatom, de egyelőre nincs rá esély. Egy pennym sincs, és apám nem is ad, amíg le nem telik a tanulóidőm.

– Rá se ránts, legalább van időd csapongani.

Amosnak nem volt természete a csapongás. Másra terelte a szót.

– Ma éjszaka igényt tartok nálatok egy ágyra, ha nincs kifogásod.

– Dehogy van. Apám boldog lesz, ha láthat. Unja a fiait, téged viszont kedvel, függetlenül általa radikálisnak tartott nézeteidtől. Élvezi, ha vitázhat veled.

– Nem vagyok radikális.

– Valóban nem. Apámnak hallania kellene néhány oxfordi ismerősömet! Égnek állna a haja a véleményüktől!

Amos felkacagott.

– Képzelem! – Ha elképzelte Roger életét, amint könyvek között, fényes elméjű ifjakkal folytat elvi disputákat, elöntötte a sárga irigység.

Az udvarház szép, vörös, Jakab-stílusú épület volt ólomüveg ablakokkal. Amos és Roger bevitték a lovakat az istállóba, megitatták őket, aztán bementek a hallba.

Mivel a család kizárólag férfiakból állt, a ház egy cseppet sem volt tiszta. Enyhe istállószag érződött, és Amos még látta az egyik ajtó alatt eliszkoló patkány farkát. Ők érkeztek elsőnek az ebédlőbe, amelynek kandallója fölé a földesúr néhai feleségének arcképét akasztották. A portré besötétedett a portól meg a kortól, mintha nemigen szokták volna nézegetni.

Bejött a földesúr, egy nagydarab, rezes képű ember. Még mindig virgonc volt, noha jól benne járt az ötvenben, és alaposan el is nehezedett.

– Szombaton bokszmeccs lesz Kingsbridge-ben! – újságolta boldogan. – A Bristoli Behemót mindenkivel kiáll, és egy aranyat ajánl minden ellenfelének, aki tizenöt perc múlva is állva marad!

– Csodásan fogjátok érezni magatokat! – mondta Roger. Családja szerette a sportot, leginkább az ökölvívást meg a lóversenyt, főleg az olyat, ahol fogadni lehetett. – Részemről maradok a kártyánál. Szeretem kiszámítani az esélyeket.

Belépett George Riddick, a középső fiú. Az átlagosnál magasabbra nőtt, fekete hajával, sötét szemével az apjára emlékeztetett, azzal az eltéréssel, hogy középen kettéválasztotta a haját.

Will érkezett utolsónak. Mögötte a komornyik hozta a gőzölgő levesestálat. Amos szájában összefutott a nyál az illattól.

A tálalóasztalra már bekészítették a sonkát, a sajtot és egy egész kenyeret, hogy ki-ki vehessen magának. A komornyik portóit töltött a poharakba.

Amos mindig üdvözölte a szolgákat.

– Jó napot, Platts, hogy van?

– Hát csak vagyogatok, Mr. Barrowfield – felelte savanyúan Platts. Nem minden cseléd viszonozta Amos szívélyességét.

– A kormányzó riadóztatta a shiringi milíciát – jelentette be Will, miközben vastag szeletet vágott a sonkából.

A milícia volt a territoriális haderő, a tartalék hadsereg. Sorsolással döntötték el, hogy kiből lesz regruta; Amos eddig még nem került bele a szórásba. Amióta az eszét tudta, a milícia semmit se csinált, leszámítva évente azt a hat hét kiképzést, amelynek során a polgárőrök a Kingsbridge-től északra emelkedő hegyek között táboroztak, masíroztak, gyakorolták az alakzatba állást, és megtanulták megtölteni és elsütni a muskétát. Hát, úgy látszik, ennek egyelőre vége.

– Én is így hallottam – mondta az uraság. – És nem csak Shiringben. Hét grófságban mozgósítottak.

Megdöbbentő hír volt. Miféle válságtól tarthat a kormány?

– Mivel hadnagy vagyok, segítenem kell a csapatszemle megszervezésében – folytatta Will. – Valószínűleg Kingsbridge-ben kell majd laknom egy darabig.

Noha Amos eddig megúszta a katonáskodást, ha lesz egy új sorozás, még behívhatják. Maga sem tudta, mit érez. Nem lelkesedett a katonaságért, de akár még jobb sora is lehet, mint az apja rabszolgájaként.

– Ki is a parancsnok? – kérdezte az uraság. – Elfelejtettem.

– Henry Northwood ezredes – válaszolta Will.

Henry, Northwood viscountja Shiring grófjának a fia volt. Hagyományosan a grófi cím örököse látta el a milícia parancsnokának tisztét.

– Pitt miniszterelnök láthatólag úgy véli, hogy a helyzet komoly – mondta az uraság.

Töprengő hallgatásban ettek-ittak egy darabig, aztán Roger eltolta a tányérját, és tűnődve megszólalt:

– A milíciának két feladata van: védeni az országot a megszállástól és elfojtani a zavargásokat. Háborúba bonyolódhatunk Franciaországgal – nem lennék meglepve –, de még ha ez is történik, a franciáknak hónapokba telne egy lerohanás előkészítése, nekünk tehát bőven lenne időnk kivezényelni a polgárőröket. Vagyis nem hiszem, hogy ez az oka. Ami azt jelenti, hogy a kormány zavargásokra számít. Ugyan miért?

– Tudod, hogy miért – felelt Will. – Alig tíz éve, hogy az amerikaiak detronizálták a királyt, és csináltak maguknak egy köztársaságot, és három éve, hogy a párizsi csürhe megostromolta a Bastille-t. Az a francia Brissot is megmondta: „Addig nem nyughatunk, amíg egész Európa lángokban nem áll!" A forradalom úgy terjed, mint a franckór!

– Kétlem, hogy pánikba kellene esnünk – vitatkozott Roger. – Mit csináltak eddig ténylegesen a forradalmárok? Például egyenjogúsították a protestánsokat. Neked, George mint protestáns papi személynek ezt igazán a javukra kell írnod, nemdebár?

George volt Badfordban a rektor, vagyis pap és egyben kántortanító.

– Várjuk ki a végét – felelte savanyúan.

– Eltörölték a hűbériséget – folytatta Roger –, megfosztották a királyt attól a jogától, hogy tárgyalás nélkül zárathasson embereket a Bastille-ba, és létrehozták az alkotmányos királyságot – ami Britanniában is van!

Rogernek minden egyes szava igaz volt, Amos mégis azt gondolta, hogy a barátja rosszul közelít a kérdéshez. Ő úgy látta, hogy a forradalmi Franciaországban nincsen igazi szabadság. Se szólásszabadság, se vallásszabadság. Anglia azért nyitottabb.

Will dühösen döfködte a mutatóujjával a levegőt.

– Mit szólsz a szeptemberi mészárlásokhoz? A forradalmárok ezerszám ölték le a népet! Bizonyíték, bíróság, tárgyalás nélkül! „Szerintem te ellenforradalmár vagy! És te is az vagy!" Piff-puff, meg vagytok halva. Gyermekek is voltak az áldozatok között!

– Elismerem, hogy ez tragédia – mondta Roger –, és szégyenletes Franciaország számára. De komolyan gondoljuk, hogy itt is megtörténhet? A mi forradalmáraink nem ostromolják meg a börtönöket: ők pamfleteket írnak, és leveleznek az újságokkal.

– Azzal kezdődik! – Will meghúzta a borát.

– Én a metodistákat hibáztatom – szólt közbe George.

Roger felkacagott.

– Hol dugdossák a nyaktilójukat?

George elengedte a füle mellett a gúnyolódást.

– Ők a vasárnapi iskoláikban olvasni tanítják a szegény gyerekeket, aztán azok felnőnek, és elolvassák Thomas Paine-t, és

úgy felháborodnak, hogy csatlakoznak a méltatlankodók valamelyik klubjához. A logikus következő lépés a zavargás!

Az uraság Amoshoz fordult.

– De nagyon hallgatsz ma. Máskor lándzsát törsz az új eszmék mellett.

– Nem értek az új eszmékhez – mondta Amos. – Azonban rájöttem, hogy hasznos dolog odafigyelni az emberekre, még a tanulatlanokra és a korlátoltakra is. Jobb munkára számíthatunk a dolgozóktól, ha tudják, hogy számunkra fontos, amit gondolnak. Tehát ha az angolok úgy vélik, hogy a parlamentet meg kell változtatni, akkor szerintem oda kell hallgatnunk arra, amit mondani akarnak.

– Ezt nagyon jól megfogalmaztad – dicsérte Roger.

– Viszont nekem dolgom van. – Amos felállt. – Uram, ismételten köszönöm szíves vendéglátását. Most végig kell járnom a munkásainkat, de estére visszatérnék, ha megengedi.

– Persze, persze! – mondta Riddick úr.

Amos távozott.

A nap hátralévő részében sorra látogatta vidéki embereit, begyűjtötte a kész munkát, kifizette a dolgozókat, és adott nekik új nyersanyagot. Ahogy lement a nap, visszaindult a Clitheroe-házhoz.

Már messziről megütötte a fülét a dallam: negyven-ötven ember énekelt teli torokból. Clitheroe-ék metodisták voltak, akárcsak Amos, és a metodisták nem használtak hangszereket a szertartásaikon; ennek ellensúlyozására szorgos munkával megtanultak énekelni, gyakran akár négy szólamban is. Az *Isteni szeretet* népszerű himnuszát Charles Wesley, a metodizmus alapítójának testvére komponálta. Amos fürgébben lépkedett. Szerette a hangszerkíséret nélküli kórusokat, és alig várta, hogy csatlakozhasson hozzájuk.

Badfordban ugyanolyan tevékenyek voltak a metodisták, mint Kingsbridge-ben. A metodizmus egyelőre megmaradt reformmozgalomnak, vezetői jobbára anglikán egyházi személyek voltak. Szóba került ugyan az elszakadás, de a legtöbb metodista továbbra is az anglikán templomokban vett úrvacsorát.

Mikor Amos közelebb ért, látta, hogy valóságos tömeg veszi körül Sal és Harry házát. Sokuk fáklyát tartott a kezében, és a szökdécselő árnyékok olyanok voltak, mintha gonosz manók táncolnának. A metodisták nem hivatalos vezetője, Brian Pikestaff harminc holdon gazdálkodott, és mivel földtulajdonos volt, az uraság nem akadályozhatta meg, hogy metodista összejöveteleket tartson a csűrjében. Ha bérlő lett volna, alighanem elzavarják.

A himnusz véget ért. Pikestaff a szeretetről kezdett beszélni, amely egyesítette Harryt, Salt és Kitet. Azt mondta, igaz szeretet volt, amely olyan közel került a himnuszban megénekelt isteni szeretethez, amennyire halandó érzés egyáltalán képes. Az emberek elsírták magukat.

Miután Brian befejezte, Jimmy Mann levette háromszögletű kalapját, és kezében a fejfedővel prédikációt rögtönzött úgy, ahogy a metodistáknál szokás. Az emberek, ha megszállta őket a lélek, prédikáltak vagy énekeltek. Elméletben mind egyenlők voltak Isten előtt, bár a gyakorlatban ritkán fordult elő, hogy nők is felszólaljanak.

Jimmy arra kérte az Urat, gyógyítsa meg Harryt, hogy továbbra is gondot viselhessen a családjára. Ám az imát durván félbeszakították, mert betoppant George Riddick, nyakában kereszttel, kezében lámpával, teljes ornátusban: sonkaujjú reverendában és négyszögletes fövegben.

– Ez vérlázító! – ordította.

Jimmy elhallgatott, kinyitotta a szemét, majd ismét becsukta és folytatta:

– Mennyei Atyánk, hallgasd meg imánkat ezen az estén, könyörögve kérünk…

– Ebből elég! – bőgte George.

Jimmy kénytelen volt félbehagyni az imát.

– Jó estét, rektor úr – szólalt meg barátságosan Brian Pikestaff. – Akar csatlakozni a fohászunkhoz? Könyörgünk az Úrhoz, hogy gyógyítsa meg testvérünket, Harry Clitheroe-t.

– A papság szólítja imára a gyülekezetet, és nem fordítva! – dühöngött George.

– Amit maga elmulasztott, igaz, rektor úr? – kérdezte Brian.

George szóhoz sem jutott egy percig. Brian folytatta:

– Nem szólított minket, hogy imádkozzunk Harryért, aki, miközben mi itt povedálunk, ama nagy, sötét vizek partján várja, megállhat-e a Mindenható akaratából a folyón átkelvén az Úr színe előtt még ma éjszaka. Ha szólított volna minket tiszteletes, örömmel jöttünk volna Máté apostol templomába, hogy magával imádkozzunk. De nem szólított, így hát itten vagyunk.

– Tudatlan falusiak vagytok – tajtékzott George. – Azért is rendel fölétek az Úr egy papot.

– Tudatlanok? – kiáltotta egy nő, akinek a hangjából Amos fölismerte Annie Mannt, az egyik fonóasszonyát. – Annyira azért nem vagyunk tudatlanok, hogy szakadásig megpakoljuk répával a szekeret!

Az emberek helyeslően kiabáltak. Néhányan még nevettek is.

– Isten alárendelt benneteket az okosabbaknak, tehát az a kötelességetek, hogy engedelmeskedjetek a felsőbbségnek, nem pedig dacoljatok vele! – jelentette ki George.

Rövid csend következett, aztán egyetlen hangos, elkínzott nyögés.

Amos az ajtóhoz ment, belépett a házba.

Sal és Kit az ágy túloldalán térdeltek, imára kulcsolt kezekkel. Alec Pollock, a kirurgus az ágy fejénél állt, és fogta Harry csuklóját.

Harry ismét nyögött.

– Már készülődik, Sal – mondta Alec. – Itt hagy minket.

– Istenem! – nyögte Sal. A kisfiú sírt.

Amos némán, szótlanul állt az ajtónál, és figyelt.

– Elment, Sal – mondta Alec egy perc múlva.

Sal magához szorította Kitet. Sírtak.

– De legalább nem szenved többet – folytatta Alec. – Ő már ott van a mi Urunknál, Jézusnál.

– Ámen – mondta Amos.

3. fejezet

A püspöki palotának azon a helyén, ahol a kingsbridge-i szájhagyomány szerint valamikor a szerzetesek termesztették a babot és a káposztát, Arabella Latimer teremtett egy rózsakertet.

A családja elcsodálkozott. Arabella sose mutatott érdeklődést semmiféle kertészkedés iránt. Kötelességei férje, a püspök körül összpontosultak: vezette a háztartását, ebédeket adott a rangosabb egyháziaknak és más vidéki potentátoknak, valamint felvonult a férje oldalán drága, ám ildomos öltözékekben. Aztán egy napon közölte, hogy rózsákat fog ültetni.

Ez egy új idea volt, amely megragadta némely divatos hölgyek képzeletét. Hóbortnak nem lehetett éppen nevezni, de azért sikkes dolognak számított. Arabella a *The Lady's Magazine*-ban olvasott róla, és elbűvölte az ötlet.

Egyetlen gyermeke, Elsie nem jósolt nagy jövőt anyja lelkes terveinek. Arra számított, hogy Arabella gyorsan megunja a hajladozást meg a kapálást, a locsolást meg a trágyázást, a földet, amely bemegy a körme alá, és sohasem lehet tisztességesen kipiszkálni.

– Minden csoda három napig tart, jegyezd meg jól, amit mondtam – dünnyögte Stephen Latimer, a püspök, azzal visszasüllyedt a *Critical Review*-ba.

Egyiküknek sem lett igaza.

Mikor Elsie reggel fél kilenckor kereste az anyját, a kertben találta egy munkásember társaságában. Istállótrágyát terítettek szét a növények tövén, miközben hullott a fejükre az ónos eső. Arabella észrevette a lányát, de csak annyit mondott:

– Megvédem őket a fagytól – és dolgozott tovább.

Elsie-t mulattatta a dolog. Vajon fogott a kezében valaha is ásót az anyja?

Körülnézett. A rózsabokrok télen pálcákká kopaszodtak, de a kert alaprajza így is fölismerhető maradt. Vesszőkből font boltív alatt lehetett bejutni, amelyet nyáron elborított a futórózsák árja. A belépőt az alacsony rózsafák négyszöge fogadta, amely lángvörös lesz tavasszal. A négyszög mögötti romos falon – ezt is a szerzetesek építették, a konyhakert védelmére talán – lugas kínált kapaszkodót a futónövényeknek, amelyek nyáron úgy burjánzottak, akár a gaz, és olyan harsogó színekben pompáztak, mintha odafent az angyalok túl pazarlóan bánnának a festékkel.

Elsie régóta érezte, hogy az anyja élete lehangolóan sivár, de ő a kertészkedésnél valamivel tartalmasabb időtöltésre szavazott volna. Ám Elsie idealista volt, entellektüel, Arabella meg egyik sem. „Mindennek rendelt ideje van – mondta volna apa, A Prédikátor könyvéből idézve –, és ideje van az ég alatt minden akaratnak." A rózsák örömet hoztak Arabella életébe.

Hideg volt, és Elsie valami fontosat akart mondani.

– Sokáig dolgozol még? – kérdezte.

– Már majdnem kész vagyok.

Arabella harmincnyolc éves volt, jóval fiatalabb a férjénél, és még mindig elragadó. Magas volt, formás, sűrű, világosbarna hajában egy cseppnyi vörhenyes árnyalattal. Az orra szeplős volt, ami szépséghibának számít, neki valahogyan mégis jól állt. A sötét hajú, zöldesbarna szemű Elsie nemcsak belsőre, de külsőre is különbözött az anyjától, bár azt mondták rá, hogy bájos mosolya van.

Arabella odanyújtotta a lapátot a munkásnak, azzal a két nő beszaladt a házba. Arabella levetette a cipőjét meg a köpenyét, Elsie szárazra dörgölte vizes haját egy törülközővel.

– Ma rákérdezek apánál a vasárnapi iskolára – jelentette ki a lány.

Ez volt az ő nagy terve. Kétségbe ejtette, ahogyan a szülővárosában bánnak a gyerekekkel, akik gyakran már hétévesen munkába álltak, hétfőtől péntekig napi tizennégy órát, szombaton tizenkettőt dolgoztak. Többségük sose tanult meg olvasni, és legfeljebb pár szót tudott leírni, tehát szükség volt vasárnapi iskolára.

Ezt az apja is tudta, de őt hidegen hagyta a dolgok állása. Ám Elsie-nek volt egy terve, hogy miként térítse jobb belátásra.

– Remélem, jó kedvében lesz – mondta Arabella.

– Ugye támogatni fogsz?

– Természetesen. Szerintem kiváló elképzelés.

Elsie-nek több kellett egy diplomatikus dicséretnél.

– Tudom, hogy vannak fenntartásaid, de – kérlek, ne haragudj, amiért ezt mondom – nem tarthatnád meg őket magadnak? Csak ma délelőtt?

– Már hogyne, angyalom. Nem vagyok én tapintatlan, tudod jól.

Elsie semmi ilyesmit nem tudott, ám ezt nem közölte.

– Kifogásokkal hozakodik elő, de azokkal elbánok. Csak azt szeretném, hogy hébe-hóba dünnyögj bátorítóan, például hogy „így van! és „jó ötlet! meg hasonlók.

Arabellát láthatólag mulattatta és csak egy kicsit bosszantotta lányának állhatatossága.

– Ne aggódj, szívem, felfogtam az üzenetet. Olyan vagy, mint egy színész! Nem komoly kritikát akarsz, hanem bravózó közönséget.

Elsie úgy tett, mintha nem venné észre a csúfolódást.

– Köszönöm – mondta.

Átmentek az ebédlőbe. Az egyik falnál rangsor szerint állt a személyzet, elöl a férfiak – komornyik, lovász, lakáj, cipőtisztító –, utánuk az asszonyok: házvezetőnő, szakácsné, két szobalány és a konyhai cseléd. Az asztalt már megterítették a divatos chinoiserie stílus virágaitól ékes porcelánnal.

A püspök terítéke mellé odakészítettek egy kétnapos *The Times*t. Egy napba telt, hogy az újság leutazzon Londonból Bristolba a főúton, és egy másik napba, hogy elvergődjön Kingsbridge-be a vidéki utakon, amelyek esős időben sárosak voltak, száraz időben kátyúsak. Hogy egy nap alatt ideért Bristolból az újság, a püspök korosztálya kész csodának tartotta, mert ők még emlékeztek rá, amikor egy teljes hetet igényelt az utazás!

Bejött a püspök. Elsie és Arabella hátratolták a széküket, térdre ereszkedtek a szőnyegen, a székre könyököltek, és összekulcsolták ujjaikat. A teafőző sziszegett, miközben a püspök végigvette az imákat, hódolattal, ám szaporán, mert már türelmetlenül várta a szalonnáját. Az utolsó ámen után a cselédség visszatért a munkájához, és a konyhából sietve felhozták az ételt.

Elsie evett némi vajas kenyeret, szürcsölte a teáját, és várta a kellő pillanatot. Ideges volt. Borzasztóan akarta ezt a vasárnapi iskolát. Majd a szíve szakadt belé, hogy sok kingsbridge-i gyerek olyan tudatlan. Lopva tanulmányozta az apját evés közben, felmérte a hangulatát. Ötvenöt éves volt, szürke haja már ritkult. Valamikor impozáns jelenség volt, szálas és vállas – Elsie homályosan még emlékezett rá –, de túlságosan szerette a hasát, aminek következtében elnehezedett, az arca kikerekedett, hatalmas potrohot növesztett, és a válla meggörnyedt.

Amikor a püspök kellemesen eltelt a szalonnával, a pirítóssal és a teával, és mielőtt kinyitotta volna a *The Times*t, a Mason nevű szobalány behozott egy kancsó frissen fejt tejet, és Elsie a tettek mezejére lépett. Alig észrevehetően bólintott Masonnak. Ez volt a megbeszélt jel; Mason tudta, mit kell tennie.

– Valamit szeretnék kérdezni magától, apám! – kezdte Elsie. A közlendőit mindig jobb volt esengésként tálalni; a püspök imádott magyarázni, de nem szerette, ha megmondják neki, mit tegyen.

Latimer jóságosan mosolygott.

– Hallgatlak.

– Városunk fogalom az oktatás világában. Apám székesegyházának könyvtára egész Nyugat-Európából idevonzza a tudósokat. A kingsbridge-i középiskola országos hírű. És természetesen ott van Oxfordban a Kinsgbridge College, ahol apa is tanult.

– Színigaz, drágám, de ezt én is tudom.

– És mégis híjával találtatunk.

– De csak nem!

Elsie habozott, de már nem fordulhatott vissza. Vadul dobolt a szíve, amikor elkiáltotta magát:

– Mason, kérem, jöjjenek be!

Mason bevezetett egy tíz-tizenegy éves, mocskos kisfiút, aki valami undok büdösséget hozott magával a szobába. Csodamód egy cseppet sem illetődött meg a környezettől.

Elsie az apjához fordult.

– Bemutatom Jimmy Passfieldet.

– Nekem aszonták, hogy fogni kapok mustáros kolbászt, de még semmit se nem kaptam! – jelezte a kölyök egy királyi herceg arroganciájával, noha udvarképtelen nyelvtannal.

– Mi a csoda ez? – hüledezett a püspök.

Elsie imádkozott, hogy az apja ne kapjon dührohamot.

– Apám, csak egy-két percet kérek! – Az apai engedélyt be sem várva ismét a gyerekhez fordult. – Tudsz olvasni, Jimmy? – Visszafojtotta a lélegzetét, mert nem lehetett biztos a válaszban.

– Nem kő nekem olvasni – felelte kihívóan a kölyök. – Tudok én mindent. Fejbűl tudom, mikor gyün a postakocsi héccör egy héten, rá se kő néznem a pappírra, amék ki van szegelve ottan a Harang fogadóba.

A püspök a torkát köszörülte, amiről Elsie nem vett tudomást. Föltette a perdöntő kérdést.

– Tudod-e, kicsoda Jézus Krisztus?

– Én mindenkit ösmerek, de Kingsbridge-be senki se nincs, akit annak híjnak. Ide a bökőt! – Egyet tapsolt, aztán beleköpött a tűzbe.

A püspök – ahogy azt Elsie remélte – szólni sem bírt a felháborodástól.

Jimmy folytatta:

– Szok feljárni Combe-búl egy dereglyés, aztat híják Jason Cryernak. – Megfenyegette az ujjával Elsie-t. – Egy pennybe, hogy te tudod rosszul a nevit!

Elsie tovább ütötte a vasat.

– Templomba jársz?

– Eccer odamentem, de osztán el is gyüttem, mert nem akartak adni a borbúl.

– Nem akarod, hogy a bűneid bocsánatot nyerjenek?

Jimmy felháborodott.

– Én sose nem csináltam semmi bűnt, és az a malac, améket megfúttak Andrewsnétúl a Kút uccába, ahhoz semmi közöm, még csak ottan se vótam!

– Jól van, jól van, Elsie, értem, mit akarsz! – mondta a püspök. – Mason, vigye ki a gyereket!

– És adjon neki kolbászt – tette hozzá Elsie.

– Mustárral! – figyelmeztette Jimmy.

– Mustárral – visszhangozta Elsie.

Mason és Jimmy távoztak.

Arabella összecsapta a kezét, és kacagott.

– Eszem a szívét a csibészének! Nem fél ez senkitől!

– Jimmy nem kivételes jelenség, apám – szólt komolyan Elsie. – A kingsbridge-i gyerekeknek a fele ilyen. Sose látnak iskolát belülről, és hacsak a szüleik nem viszik el őket a templomba, sose tanulnak a keresztyén vallásról semmit.

A püspök láthatólag megrendült.

– De te úgy gondolod, hogy én tehetek ellene valamit?

Ez volt az a pont, ahova Elsie el akart érni.

– Néhány polgár arról beszél, hogy indítani kellene egy vasárnapi iskolát. – Ez nem egészen volt igaz. Elsie fejében született meg a vasárnapi iskola gondolata, és bár sokan helyeselték, a püspök lánya nélkül valószínűleg nem lehetett volna megcsinálni. Ám Elsie nem akarta elárulni az apjának, milyen könnyen meghiúsíthatná a tervet.

– De hát Kingsbridge-ben már vannak kisgyerekeknek való iskolák – mondta a püspök. – Azt hiszem, a Halászok utcájában Mrs. Baines egészséges keresztyén elvekre oktatja őket. Bár azzal a loversfieldi hellyel szemben fenntartásaim vannak, ahova a metodisták küldik a fiaikat.

– Azokban az iskolákban természetesen tandíjat kell fizetni.

– Hogyan működhetnének másként?

– Én egy ingyenes iskoláról beszélek szegény gyermekeknek, vasárnap délutánonként.

– Aha. – Elsie látta az apján, hogy az agya a kifogásokat őrli. – Helyileg hol lenne?

– Talán a Gyapjútőzsdén. Azt sose használják vasárnap.

– Szerinted a polgármester megengedi, hogy a szegények gyerekei használhassák a Gyapjútőzsdét? Jó, ha a felük szobatiszta! Hiszen még a székesegyházban is láttam… de ne is beszéljünk erről.

– Bizonyosra veszem, hogy a gyerekeket kézben lehet tartani. De ha nem használhatjuk a tőzsdét, vannak más lehetőségek.

– És ki vállalná a tanítást?

– Többen jelentkeztek, köztük Amos Barrowfield, aki a középiskolába járt.
– Sejtettem, hogy Amos bekerül valamiként a képbe – mormolta Arabella.
Elsie elvörösödött, de úgy tett, mintha nem hallotta volna.
A püspök elengedte a füle mellett Arabella megjegyzését, és nem vette észre Elsie pirulását.
– Ha jól tudom, az ifjú Barrowfield metodista – mondta.
– Midwinter kanonok lesz a patrónus.
– Újabb metodista, székesegyházi kanonok létére!
– Engem kértek fel igazgatónak, és én nem vagyok metodista.
– Igazgatónak! Ahhoz még nagyon fiatal vagy!
– Húszéves vagyok, és eléggé tanult, hogy olvasásra oktassak gyerekeket.
– Nem tetszik ez nekem – jelentette ki határozottan a püspök.
Elsie nem csodálkozott, bár az ellentmondást nem tűrő hang megriasztotta. Számított a rosszallásra, és volt terve az apja megnyerésére. Most mégis azt kérdezte:
– Mi a csoda nem tetszik rajta?
– Nézd, angyalom, nem jó az, ha a dolgozó osztályok megtanulnak olvasni és írni – váltott át a püspök annak az érett férfiúnak az atyáskodó modorára, aki megosztja bölcsességét a fellegekben kóválygó ifjúsággal. – A könyvek és az újságok aztán megtöltik a fejüket félig értett gondolatokkal. Ettől pedig elégedetlenek lesznek azzal a társadalmi helyzettel, amelyet nekik rendelt az Úr, és dőreségükben egyenlőségre és demokráciára áhítoznak.
– De hát csak kell olvasniuk a Bibliát!
– Az még rosszabb! Félremagyarázzák a Szentírást, és hamissággal vádolják a hivatalos egyházat. Disszenterek{2} és szakadárok lesznek, aztán pedig saját templomokat követelnek, mint a presbiteriánusok és a kongregacionalisták. Meg a metodisták!
– A metodistáknak nincsenek is templomaik.
– Csak várd ki a végét!

Elsie apja jó debattőr volt, elvégre Oxfordban végzett. Normális körülmények között a lány élvezte a szópárbajt, ám ez a terv túlságosan fontos volt, ezért nem engedhette meg magának, hogy alulmaradjon. Mivel azonban beszervezett egy másik látogatót, egy olyat, aki talán képes lesz meggyőzni az apját, folytatnia kellett a disputát, amíg nem jelentkezik az illető.

– Nem gondolja, hogy a bibliaolvasás segítségével a munkásemberek könnyebben ellenállhatnak a hamis prófétáknak?

– Sokkal könnyebb lenne, ha megfogadnák az egyház szavát.

– De nem fogadják meg, vagyis ez fennkölt, ám megvalósíthatatlan tanács.

Arabella felkacagott.

– Hallanátok magatokat! – mondta. – Úgy vitatkoztok, akár egy whig és egy tory. Nem a francia forradalomról van szó, hanem egy vasárnapi iskoláról, ahol gyerekek ülnek a padlón, palatáblára körmölik a nevüket, és azt éneklik, hogy *„Menjünk fel a Sionba az Úrhoz!"*

A szobalány bedugta a fejét az ajtón.

– Püspök úr, Mr. Shoveller keresi!

– Ki az a Shoveller?

– A takács – magyarázta Elsie. – Csak mindenki Spade-nek hívja.{3} Anyának és nekem hozott kelmét, hogy megnézhessük. – A szobalányhoz fordult. – Vezesse be, Mason, és hozzon neki egy csésze teát.

Egy takács a püspök családjánál sokkal lejjebb állt a ranglétrán, ám Spade sármos volt és finom modorú; önerőből elsajátította a szalonok etikettjét, hogy az urakkal üzletelhessen. Egy vég szövettel jelent meg a szobában. Rokonszenvesen markáns jelenség volt szélfútta hajával, széles mosolyával. Mindig jól öltözött, és a ruháit a saját kelméiből varratta.

– Nem szeretném reggeli közben zavarni, püspök uram – mondta, és meghajolt.

Elsie látta az apján, hogy nincs elragadtatva, de azért úgy tesz, mintha nem bánná. – Fáradjon be, Mr. Shoveller, jöjjön csak!

– Nagyon kegyes, uram. – Spade beállt arra a pontra, ahol mindenki láthatta, és legöngyölt egy hosszabb szövetdarabot.

– Miss Latimer ezt szerette volna látni.

Elsie-t nem nagyon érdekelte az öltözködés – túl frivol dolog volt ahhoz, hogy igényt tarthasson az érdeklődésére, akárcsak az anyja rózsái –, de még ő is elámult a rőtbarna és a sötét mustársárga csodás árnyalataitól a finom kockás mintában. Spade megkerülte az asztalt, és Arabella elé tartotta a szövetet, vigyázva, hogy ne érintse meg az asszonyt.

– Nem mindenki viselheti ezeket a színeket, ám kegyedhez éppen illenének, Mrs. Latimer – mondta.

Arabella felállt, és megnézte magát a kandalló fölötti tükörben.

– Ó, igen! – mondta. – Valóban jól mutat!

– A szövet a selyem és a merinógyapjú keveréke – magyarázta Spade. – Nagyon puha. Érintse csak meg! – Arabella engedelmesen megsimogatta a kelmét. – Meleg, ugyanakkor könnyű – tette hozzá Spade. – Tökéletes anyag lenne tavaszi kabáthoz vagy köpenyhez.

És drága is, gondolta Elsie. Ám a püspök gazdag volt, és sose kifogásolta, ha Arabella költötte a pénzét.

Spade a püspökné mögé került, és Arabella vállára borította a szövetet. Arabella összefogta a nyakán a kelmét, és félfordulatot tett jobbra, majd balra, hogy más-más szögből láthassa magát.

Mason meghozta a teát. Spade egy székre helyezte a szövetet, hogy Arabella tovább próbálgathassa, majd az asztalhoz ült, hogy megigya a teáját.

– Éppen azt vitattuk meg, hogy legyen-e vasárnapi iskola a szegények gyermekei számára – mondta Elsie.

– Elnézést kérek, amiért megzavartam önöket.

– Szó sincs ilyesmiről. Viszont érdekelne a véleménye.

– Pompás elképzelésnek tartom.

– Apám attól fél, hogy belesulykolják a gyerekekbe a metodizmust. Charles kanonok lesz a patrónus, és Amos Barrowfield segít a tanításban.

– A püspök úr bölcs ember – jelentette ki a takács, holott neki elvileg Elsie-t kellett volna támogatnia, nem az apját. De Spade már folytatta is: – Jómagam ugyancsak metodista vagyok, de hiszek abban, hogy a gyermekeket az alapigazságokra kell megtanítani ahelyett, hogy dogmatikus finomságokkal zavarjuk meg a fejüket.

Jó, egyszerű érv volt, ám a püspökről lepergett.

Spade tovább ütötte a vasat:

– De ha az ön iskolájában mindenki metodista, Elsie, az anglikán egyháznak ugyancsak be kell indítania a saját vasárnapi iskoláját, hogy legyen választási lehetőség!

A püspök meglepetten felmordult. Erre nem számított.

– Biztosra veszem, hogy városunk sok polgárának tetszene, ha személyesen a püspök úr mesélne gyermekeiknek történeteket a Bibliából.

Elsie-ből kis híján kitört a nevetés. Az apjáról meg lehetett volna mintázni az elszörnyedést. Hogy ő meséljen a kingsbridge-i szegények mosdatlan gyerekeinek a Bibliából!

– Spade, az iskolát én fogom irányítani – mondta –, vagyis gondom lesz rá, hogy a gyerekeket kizárólag azokra a hitelvekre oktassák, amelyeket egyformán vall az anglikán egyház és a metodista reformátorok.

– Ó! Ez esetben visszavonok mindent, amit mondtam. Mellesleg szerintem önből csodálatos tanító lesz.

A püspök láthatólag megkönnyebbült.

– Nohát, csináld meg a vasárnapi iskoládat, ha annyira akarod – mondta. – Nekem most a dolgom után kell néznem. Jó napot, Mr. Shoveller. – Kivonult a szobából.

– Elsie, ezt te tervelted ki? – kérdezte Arabella.

– De mennyire, hogy én. Köszönöm, Spade. Szenzációs volt!

– Lekötelez. Mrs. Latimer – fordult Arabellához Spade –, ha szeretne ruhát ebből a csinos anyagból, a nővérem a legnagyobb örömmel elkészíti.

Spade nővére, Kate Shoveller ügyes varrónő volt, aki egy másik nővel, Rebecca Liddle-lel közösen vezette a boltját az Általúton. Ruháik divatosak voltak, az üzlet virágzott.

Elsie meg akarta jutalmazni Spade-et, amiért segítő kezet nyújtott neki.

– Varratnod kellene egy kabátot – javasolta az anyjának. – Gyönyörű lenne.

– Azt hiszem, megcsináltatom – mondta Arabella. – Kérem, értesítse Miss Shovellert, hogy meglátogatom az üzletben.

Spade meghajolt.
– A legnagyobb örömmel – mondta.

4. fejezet

Sal szemét kerülte az álom a temetés előtti éjszakán. Hol Harryt siratta, hol azon emésztette magát, hogyan boldogul majd a férje keresménye nélkül.

A tetem lepelbe burkolva feküdt a hideg templomban, Salnek nem kellett osztoznia a fekhelyen, amelyet üresnek érzett. Egyfolytában vacogott. Utoljára nyolc éve hált egyedül, az esküvőjüket megelőző éjszakán.

Kit a kicsi ágyban feküdt, Sal tudta a szuszogásából, hogy alszik. Ő legalább elfeledkezhetett a bánatáról az álomban.

Hol elszunnyadva, hol felriadva addig vergődött a keserédes emlékek és a balsejtelmek hullámverésében, amíg meg nem látta a zsalugáter szélén a világosságot. Ekkor fölkelt, tüzet gyújtott, és leült fonni addig is, amíg Kit föl nem kelt. Aztán elkészítette a reggelijüket: zsíros kenyeret teával. Hamarosan túl szegény lesz ahhoz, hogy teát vehessen.

Délutánra tűzték ki a temetést. Kit inge vékonyra kopott, és annyira elrongyolódott, hogy már meg sem tartotta a foltot. Sal nem akarta, hogy a fia ágrólszakadtnak látsszon a mai napon. Harry után maradt egy ing, azt át lehetett alakítani úgy, hogy a gyerek viselhesse. Leült szabni és varrni.

Az utolsó öltéseknél tartott, amikor hallotta, hogy lövöldöznek. Ez Will Riddick lesz, foglyokra lődöz a Malom-réten. Riddick bűne, hogy Sal váratlanul koldusbotra jutott. Úgy illik, hogy az uraság tegyen róla. Felforrt benne a méreg, és elhatározta, hogy felelősségre vonja Riddicket.

– Maradj itt! – mondta Kitnek. – Addig söpörd fel a padlót! – Kilépett a hideg reggelbe.

Will a réten volt a fekete-fehér szetterjével. Miközben Sal hátulról közeledett hozzá, riadt madarak röppentek a magasba a szomszédos erdőből. Will kétszer közéjük lőtt. Jó céllövő volt; két

madár bucskázott le a magasból. Szürkék voltak, csíkos szárnyúak, nagyjából akkorák, mint a galambok. Csapzott hajú, girhes alak lépett ki a fák közül, akiben Sal fölismerte Plattset, az udvarház komornyikját. Nyilván ő verte föl a madarakat Willnek.

A kutya rohant a zsákmányért, és egyesével odahozta a gazdájának a madarakat.

– Folytasd! – ordított rá Will a komornyikra.

Sal éppen ekkor ért oda Willhez.

Emlékeztette magát, hogy semmi haszna sértegetni az urakat. Néha rávehetők – meggyőzéssel, hízelgéssel, sőt akár korholással –, hogy azt tegyék, ami helyes, ám nem szabad erőszakoskodni velük. Ha ilyesmit orrontanak, csak még jobban megkötik magukat.

– Mit akarsz? – kérdezte gorombán Will.

– Tudnom kell, mit akar tenni értem… az uraság – tette hozzá Sal némileg megkésve.

Will újratöltötte a puskáját.

– Miért kellene bármit is tennem érted?

– Mert Harry az uraságnak dolgozott. Mert az uraság túlságosan megrakatta a szekeret. Mert nem hallgatott Ike figyelmeztetésére. Mert megölte a férjemet.

Will elvörösödött.

– Kizárólag a saját hibájából történt!

Sal szelíden, észérvekkel próbált válaszolni.

– Vannak, akik elhihetik, amit mondott nekik, de az uraság tudja az igazságot, mert ott volt, és én is ott voltam.

Will közönyösen ácsorgott, a puskát lazán lógatta, de úgy tartotta, hogy a fegyver csöve Salre mutasson. Sal bizonyosra vette, hogy ez tudatos fenyegetés, de nem hitte, hogy Will meghúzná a ravaszt. Nehéz lenne balesetként tálalnia két nappal az után, hogy megölte Harryt.

– Gondolom, most adományt akarsz – vetette oda Will.

– Azt akarom, amit elvett tőlem. A férjem bérét, heti nyolc shillinget.

Will úgy tett, mint aki jól mulat.

– Nem kényszeríthetsz, hogy heti nyolc shillinget fizessek neked! Miért nem keresel más férjet? – Gúnyosan végigmérte az asszonyt,

szürkésbarna ruháját, otthon varrt lábbelijét. – Csak kell lennie valakinek, akinek te is kellesz.

Sal nem sértődött meg. Tisztában volt vele, hogy tetszik a férfiaknak. Maga Will is kéjesen meregette rá a szemét. Nem is egyszer. Mégsem tudta elképzelni, hogy ismét férjhez menjen.

Ám ezt az érvet most nem lehetett bedobni. Helyette azt mondta:

– Ha ez bekövetkezik, megvonhatja tőlem a fizetést.

– Nem is fogom elkezdeni.

Szárnyak csattogása hallatszott, a madarak ismét felröppentek. Will megpördült, lőtt. Két újabb fogoly hullott le a földre. A kutya apportírozta az egyiket, aztán rohant a másodikért.

Will fölvette a lábánál fogva a madarat.

– Nesze – mondta Salnek. – Kapsz egy foglyot.

A madár világosszürke begye véres volt, de még élt. Nagy volt a kísértés. Milyen jó ebédet főzhetne Kitnek és magának is a fogolyból!

– Kárpótlás az uradért – folytatta Will. – Gondolom, ér annyit.

Az asszony felhördült, mintha ököllel ütötték volna meg. Nem kapott levegőt, hogy szólhasson. Hogy merészel Will olyat mondani, hogy Harry annyit ér, mint egy fogoly! A dühtől fuldokolva sarkon fordult és elsietett, otthagyva Willt a madarával.

Salben forrt a méreg. Ha tovább marad, még valami oktalanság szaladt volna ki a száján.

Keresztülcsörtetett a mezőn a háza irányába, aztán meggondolta magát, és elhatározta, hogy a földesúrhoz folyamodik. Az se egy tündérherceg, de nem olyan aljas, mint a fia. Sal ügye pedig nem hagyható ennyiben.

A falusiaknak megtiltották, hogy a főbejáraton át jöjjenek-menjenek. Salnek kedve lett volna megszegni a parancsot, de aztán elbizonytalanodott. Nem akarta a hátsó ajtót használni, mert ott találkozhat a személyzettel, azok pedig ragaszkodnának hozzá, hogy várjon, amíg megkérdezik a földesúrtól, bebocsássák-e hozzá Salt, és a válasz lehetne nemleges. Volt viszont egy mellékajtó a falusiaknak arra az esetre, ha a bérleti díjat hozták. Ettől az ajtótól rövid folyosó vezetett az előcsarnokig és a földesúr irodájába.

Sal megkerülte a házat, próbát tett az ajtóval. Nem volt bezárva.

Bement.

Az iroda ajtaja nyitva állt, és dohányfüst áradt belőle. Sal benézett, és meglátta az uraságot az asztalánál: pipázott, és egy mappába írt. Az asszony kopogtatott, és beszólt:

– Bocsánatát kérem az úrnak!

Riddick felnézett, és kivette a pipát a szájából.

– Te meg mit keresel itt? – kérdezte ingerülten. – Ma nincs fizetésnap!

– Nem volt bezárva az oldalsó ajtó, nekem pedig sürgősen beszélnem kell az úrral. – Átlépte a küszöböt, becsukta maga után az ajtót.

– A cselédbejárót kellett volna használnod. Kinek képzeled te magadat?

– Uram, tudnom kell, hogy mit fog tenni értem most, hogy a férjem meghalt. Gyermekem van, akit etetnem és ruháznom kell.

A földesúr habozott. Sal úgy vélte, hogy ha tehetné, kibújna a felelősség alól, de gyaníthatóan rossz a lelkiismerete. Nyilvánosan alighanem tagadná, hogy Will volt a bűnös Harry halálában. Mégse olyan gonosz, mint a fia. Sal látta, hogy habozás és szégyenkezés suhan át a rezes arcon. Aztán mintha megkeményítette volna a szívét.

– Erre való a szegénygondozás – mondta.

A falusi telkesgazdák minden évben befizettek egy meghatározott összeget a parókiai szegények támogatására. Az alapot az egyház kezelte.

– Menj a rektorhoz – folytatta Riddick. – Ő a szegényügyi felügyelő.

– Uram, Riddick rektor gyűlöli a metodistákat.

– Akkor talán nem kellene metodistának lenned! – mondta a földesúr olyan arccal, mint aki most játszotta ki az adu ászt.

– A szegénygondozásnak nem csak azokra kellene vonatkoznia, akik egyetértenek a tiszteletessel.

– A pénzt az anglikán egyház adja!

– De az nem a parókia pénze. A telkesgazdák adják össze. Tévednének, amikor bíznak az egyház tisztességében?

A földesúr felháborodott.

– Te is az a fajta vagy, aki azt képzeli, hogy rendreutasíthatja a nála különbeket?

Salt elhagyta a reménység. Ha a hatalmasokkal vitázunk, annak mindig ez a vége. Az úri rendnek azért van igaza, mert ők az urak, és ebbe nem szólhat bele törvény, ígéret vagy logika. Csak a szegények kötelesek betartani a szabályokat.

Nem maradt energiája. Most majd könyöröghet Riddick rektornak, aki mindent elkövet, hogy ne kelljen segítenie.

Szó nélkül kijött a szobából, a mellékajtón távozott, és hazabaktatott csüggedten és reményvesztetten.

Befejezte Kit ingét. Utána sajtot és kenyeret ebédeltek, aztán megkondult a harang, és ők elgyalogoltak Szent Máté templomába, ahol máris sokan voltak: a hajó zsúfolásig megtelt. Kicsi, középkori építmény volt a templom, már bővíteni kellett volna a település növekvő lélekszámának megfelelően, ám Riddickék nem óhajtottak ilyesmire költeni.

Voltak a gyászolók között, akiket csupán felületes ismeretség fűzött Harryhez. Sal nem is értette, miért vették a fáradságot, hogy időt szakítsanak a temetésre, de aztán rájött, mi volt a különleges a férje halálában. Nem betegség, vénség vagy kivédhetetlen balszerencse okozta, mint más rendes esetben, hanem Will Riddick ostobasága és embertelensége. A falusiak megjelenése a temetésen félreérthetetlenül kifejezte, hogy Harry élete is számít, és a halálára nem lehet fátyolt vetni csak úgy.

Riddick rektor megértette az üzenetet. Ahogy bevonult ornátusban, előbb kigúvadt a szeme a sokaság láttán, aztán mérges képet vágott. Az oltárhoz talpalt, és nekiveselkedett a szertartásnak. Sal biztosra vette, hogy a legszívesebben ellógná a temetést, de hát ő volt az egyetlen egyházi személy a helységben, és a keresztelőkért, esketésekért és temetésekért járó stóla csinosan megfejelte a fizetését.

Riddick olyan gyorsan darálta le a misét, hogy a gyülekezet elégedetlenül morogni kezdett. A rektor nem vett tudomást róluk, ő csak minél előbb végezni akart. Sal ügyet sem vetett rá. Folyton az járt az eszében, hogy nem látja Harryt soha többé, és megállíthatatlanul folytak a könnyei.

Ike szerzett koporsóvivőket. A gyülekezet követte őket a sírkertbe. Brian Pikestaff az özvegy mellé állt, és vigasztalóan átkarolta Sal reszkető vállát.

A rektor elmondta az utolsó imát. A testet visszaadták a földnek.

Ahogy a szertartás véget ért, Riddick odajött Salhez, aki felkészült rá, hogy valamilyen hazug vigaszt fog hallani, de a rektor azt mondta:

– Apámtól hallottam, hogy jártál nála. Délután elmegyek hozzád. – Azzal már ott se volt.

Riddick távozása után Brian Pikestaff tartott egy rövid gyászbeszédet. Szeretettel és tisztelettel beszélt Harryről, amit bólogatás és elmormolt ámenek nyugtáztak a sír körül. Pikestaff elmondott még egy imát, aztán elénekelték a *Megváltó szeretet* zsoltárt.

Sal kezet rázott néhány meghitt baráttal, megköszönte, hogy eljöttek, utána kézen fogta Kitet, és hazasietett.

Alighogy hazaértek, betoppant Brian. Lúdtollát és tintát hozott egy üvegcsében.

– Gondoltam, be akarod írni Harry nevét a Bibliádba – mondta. – Nem maradok. Majd akkor hozd vissza a tollat és az üveget, ha lesz időd.

Sal jobban értett az olvasáshoz, mint az íráshoz, de le tudta írni a dátumokat, és bármit lemásolt. Harry neve már benne volt a könyvben az esküvőjük dátumával, és ahogy az asztalhoz ült kezében a pennával, eszébe jutott az a nyolc évvel korábbi nap. Eszébe jutott, milyen boldogság volt feleségül mehetni Harryhez. Új ruhába öltözött – abba, ami most van rajta. Elmondta a *míg a halál el nem választ* szavakat, de sose képzelte, hogy ilyen rövid időre szólnak. Pár percre átengedte magát a gyásznak.

Aztán felszárította a könnyeit, és lassan, gondosan beírta a könyvbe:

Harold Clitheroe, meghalt 1792. december negyedik napján.

Szívesen hozzátett volna valamit Harry halálának körülményeiről, de nem tudta, hogyan írják azt, hogy *elgázolta egy szekér* vagy *a földesúr*

fiának ostobasága miatt, és különben is, alighanem bölcsebb dolog tartózkodni az ilyesfajta dolgok írásba foglalásától.

Az életnek vissza kellett zökkennie a kerékvágásba. Sal a rokkájához ült, és a nyitott ajtón behulló fényben dolgozott. Kit mellette kuporgott szokása szerint, és a laza előfonatot adogatta az anyjának. Sal hajtotta a kereket, amely egyszerre forgatta a csévét és sodorta a feszes fonalat a gyapjúból. Kit nagyon elgondolkozott valamin, és egyszer csak megkérdezte:

– Miért kell meghalnunk, mielőtt az égbe kerülünk?

Annak idején Sal is kérdezgetett ilyeneket, bár neki úgy rémlett, ő már idősebb volt, inkább tizenkettő. Egyhamar rájött, hogy ritkán kap hasznos magyarázatot a vallás érthetetlen részleteire, és onnantól felhagyott a faggatózással, de volt egy olyan sejtelme, hogy Kit makacsabb lesz.

– Sajnálom, de nem tudom, miért – felelte. – Senki se tudja. Ez titok.

– Felment már valaki az égbe meghalás nélkül?

Sal éppen nemet akart mondani, de aztán fölrémlett benne egy emlék. Pár perc fejtörés után beugrott a neve is.

– Igen, volt egy ilyen ember. Illésnek hívták.

– Szóval őt nem temették el egy udvaron, egy templom mellett?

– Nem. – Sal bizonyosra vette, hogy még templomok se voltak az ótestamentumi próféták idejében, de nem akarta kiigazítani Kit tévedését.

– Hogy ment fel az égbe?

– Egy szélvihar vitte fel. – Gyorsan hozzátette, hogy kivédje az elkerülhetetlen kérdést: – Nem tudom, miért.

A kisfiú elcsöndesedett. Sal kitalálta, hogy az apjára gondolt, aki odafent van a mennyekben Istennel és az angyalokkal.

Kitnek volt egy újabb kérdése.

– Miért van szükség a nagy kerékre?

Sal erre már tudott válaszolni.

– A kerék sokkal nagyobb a csévénél, amelyet forgat. Te is látod, ugye?

– Igen.

– Tehát amíg a kerék egy kört ír le, a cséve ötször pörög. Ez azt jelenti, hogy a cséve sokkal gyorsabb.

– De akkor forgathatnád csak a csévét.

– Régen azt is csinálták, még mielőtt feltalálták a nagy kereket. Csakhogy a csévét pörgetni nehéz. Hamar elfárad az ember. Viszont a kereket akár egész nap lassan forgathatod.

Kit mélyen elgondolkozva bámulta a rokkát. Különleges gyerek volt. Sal tudta, hogy minden anya így gondolkozik, főleg azok, akiknek csak egy gyermekük született, de ő akkor is úgy látta, hogy Kit különbözik a többiektől. Ha majd felnő, többre lesz képes a robotolásnál. Sal nem is akarta, hogy úgy éljen, mint az anyja, egy kémény nélküli tőzegviskóban.

Valamikor Salnek is voltak ambíciói. Rajongott a nagynénjéért, Sarah-ért, aki Sal anyjának a legidősebb nővére volt. Sarah otthagyta a falut, beköltözött Kingsbridge-be. Az utcákon árult balladákat, és énekelte is őket mint segédeladó. Feleségül ment a férfihoz, aki a balladákat nyomtatta, és számtant tanult, hogy könyvelhessen a férjének. Egy darabig évente egyszer-kétszer ellátogatott a faluba, jól öltözötten, sikkesen, magabiztosan, és gavalléros ajándékokat hozott: ruhára való selymet, egy élő csirkét, egy üvegtálat. Mesélt dolgokról, amelyeket az újságokban olvasott: az amerikai forradalomról, Cook kapitány útjáról Ausztráliába, a 24 éves William Pitt miniszterelnöki kinevezéséről. Sal olyan akart lenni, mint Sarah néni. De aztán beleszeretett Harrybe, és más irányba fordult az élete.

Még nem tudta elképzelni, hogy Kit élete melyik irányba kanyarodhat, de azt tudta, hogy mindennek a kezdete a tanulás. Megtanította a fiát a betűkre meg a számokra, és Kit már fel tudta karcolni a földre hárombetűs nevét. De mivel Salt nemigen iskolázták, hamarosan nem lesz mire tanítania a gyermeket.

Volt a faluban iskola, amelyet a rektor igazgatott: Badfordban Riddickék tartottak kézben úgyszólván mindent. A tandíj napi egy penny volt. Sal odaküldte a gyereket, valahányszor volt egy fölösleges pennyje, de az ritkán fordult elő, és most, hogy Harry elment, talán soha nem is lesz. Sal ragaszkodott ahhoz az álmához, hogy Kitnek boldogulnia kell, csak azt nem tudta, hogyan.

– Olvasunk? – kérdezte Kit.

– Jó ötlet. Hozd a könyvet.

Kit hozta a Bibliát. A földre tette, hogy mindketten lássák munka közben.

– Mit olvassunk?

– Olvassuk azt a történetet, ahol a fiú megöli az óriást. – Sal fölemelte a súlyos kötetet, és kikereste Sámuel első könyvének tizenhetedik fejezetét.

Folytatták a munkát, miközben Kit olvasni próbált. Az anyjának segítenie kellett minden egyes névnél, és sok szónál. Sal kislány korában megkérdezte, mit jelent a „hat sing és egy arasz", így legalább felvilágosíthatta Kitet, hogy Góliát majd' három méter magasra nőtt.

Éppen az *arckifejezés* szóval viaskodtak, amikor kopogtatás nélkül berontott a rektor.

Kit elhallgatott, Sal felállt.

– Mi ez? – kérdezte Riddick. – Olvasás?

– Dávid és Góliát története, rektor úr – felelte Sal.

– Hmm. Ti, metodisták, mindig magatok akarjátok olvasni a Bibliát. Jobban tennétek, ha a rektorotokra hallgatnátok.

Ez most nem a megfelelő pillanat volt, hogy Sal vitatkozni kezdjen.

– Uram, ez az egyetlen könyv a háznál, és nem gondoltam, hogy a gyermeknek bárminő kára származna Mennyei Atyánk szent igéjéből. Bocsánatot kérek, ha hibáztam.

– Nos, tulajdonképpen nem ezért jöttem. – Körülnézett, hogy hova ülhet, de mivel nem voltak székek a háznál, kihúzott magának egy háromlábú zsámolyt. – Szóval azt akarod, hogy az egyház részesítsen szegénygondozásban.

Sal nem mondta, hogy az a pénz nem az egyház pénze. Alázatosnak kell lennie, különben Riddick mereven elzárkózhat. A szegényügyi felügyelőnek nincs fölöttese, akihez apellálni lehet. Így hát Sal lesütötte a szemét, és azt felelte:

– Igenis, rektor úr.

– Mennyi ennek a háznak a lakbére?

– Heti hat penny, uram.

– Azt a parókia fogja fizetni.
Tehát az a legfőbb gondod, hogy az uraság el ne veszítse a jövedelmét, gondolta Sal. Bár akkor is megkönnyebbülés tudni, hogy neki és Kitnek legalább fedél lesz a fejük fölött.
– Viszont te jól keresel a fonással.
– Amos Barrowfield egy shillinget fizet fél kiló felfont gyapjúért, és ha egy éjszaka nem alszom, másfél kilót is meg tudok csinálni.
– Három shilling majdnem a fele egy napszámos bérének.
– Három nyolcada, uram – helyesbített Sal. Ott, ahol minden penny számít, veszélyes saccolni.
– Hát akkor itt az ideje, hogy Kit munkába álljon.
Sal elhűlt.
– Hiszen hatéves!
– Igen, és hamarosan hét lesz. A gyerekek általában ilyen idős korukban kezdenek dolgozni.
– Csak márciusban lesz hét!
– Március huszonötödikén. Megnéztem az idejét az egyházközségi matrikulában. Nincs már az olyan messze.
Az még több mint három hónap, és az hosszú idő hatévesen. Ám Salnek más ellenvetése is volt.
– Mit dolgozna? Tél van, ilyenkor senki se fogad fel munkást.
– Az udvarházban szükségünk van egy cipőtisztító fiúra.
Tehát ez a tervük.
– És mit dolgozna Kit?
– Hát először is természetesen megtanulná tükörfényesre kefélni a cipőket! Meg másmilyen hasonló aprómunkái lennének. Késeket fenni, tűzifát hozni, éjjeli edényeket tisztára súrolni és ilyesmik.
Sal a fiára nézett, aki nagy szemekkel figyelt. Olyan kicsi és törékeny volt, hogy az asszony majdnem elsírta magát. Bár a rektornak igaza van: mindjárt itt az ideje, hogy dolgozni kezdjen.
– Az is javára válik, ha az úri házban megtanulja a viselkedést – tette hozzá Riddick. – Akkor talán nem lesz olyan impertinens, mint az apja.
Sal igyekezett elengedni a füle mellett a Harrynek címezett sértést.
– Mennyi fizetést kapna?
– Heti egy shillinget, ami egy gyereknél nagyon szép.

Ez is igaz volt.

– Továbbá természetesen etetik és ruházzák. – Riddick egy pillantást vetett Kit foltozott harisnyájára és túlméretezett kabátjára. – Így nem járhat.

Kit szeme felcsillant az új ruha említésétől.

– És természetesen az udvarházban hálna – tette hozzá a rektor.

Sal elszörnyedt, holott nem kellett volna megdöbbennie: a szolgák többsége ott lakott, ahol dolgozott. Tehát egyedül marad. Milyen magányos lesz az élete!

Kit ugyancsak kétségbeesett. Kicsordultak a könnyei.

– Hagyd abba a picsogást, gyerek – szólt rá a rektor –, és légy hálás a jó meleg házért meg a tele tányérért. A korodbeli fiúk már szénbányákban dolgoznak!

Ez is igaz, gondolta Sal.

– Anyát akarom! – zokogta Kit.

– Én is akarnám a magamét, de meghalt – mondta Riddick. – Neked még mindig megvan a sajátod, és fél nap szabadságot kapsz minden vasárnap délután. Akkor majd láthatod az anyádat.

Ettől Kit még keservesebben kezdett sírni.

Sal lehalkította a hangját.

– Csak most veszítette el az apját, és most úgy érzi, hogy az anyját is el fogja veszíteni.

– Hát pedig nem fogja. Meg fogja tudni jövő vasárnap, amikor eljön látogatóba.

Sal megdöbbent.

– Már most el akarja vinni?

– Nincs értelme halogatni. Minél hamarabb kezd, annál gyorsabban megszokja. Bár ha nem vagy olyan szorult helyzetben, mint állítod…

– Jól van, jól van!

– Akkor most viszem.

– Úgyis megszökök! – sipította Kit éles, kihívó hangon.

A rektor vállat vont.

– Akkor majd levadásznak és visszahoznak, és megkorbácsolnak.

– Akkor újra megszökök!

– Ha azt teszed, újra visszavisznek, bár úgy vélem, az első verés is elég lesz.

– Ejnye, Kit, hagyd abba a sírást! – szólt közbe Sal. Határozottan beszélt, noha ő is majdnem elsírta magát. – Apád elment, neked pedig hamarabb kell felnőnöd, mint vártuk. Ha jól viselkedsz, kapsz ebédet meg vacsorát és szép ruhákat.

– Az uraság heti három pennyt levon a béréből inni- és ennivalóra, továbbá heti hat pennyt a ruházatra az első negyven hétre – mondta a rektor.

– De hisz ez azt jelenti, hogy hetente csak három pennyt fog keresni!

– Annál többet nem is érdemel az elején.

– És mennyit kapok a szegénygondozásból?

Riddick méltatlankodást színlelt.

– Természetesen semmit!

– De akkor miből éljek?

– Nincs gyereked és urad, akikről gondoskodnod kelljen; fonhatsz akár egész nap. Becslésem szerint képes leszel megduplázni a keresetedet. Heti hat shillinget keresel, amiből csak magadra kell költened.

Sal tudta, hogy ehhez napi tizenkét órát kell fonnia heti hat napban. A veteményesét fölveri a gaz, a ruhái elkopnak, kenyéren és sajton fog élni, de legalább életben marad. Akárcsak Kit.

A rektor felállt.

– Na, gyere, legény.

– Vasárnap találkozunk, Kit, és akkor majd mindent elmesélsz. Adj egy búcsúpuszit!

Kit egyfolytában sírva átölelte az anyját. Sal megcsókolta, aztán kifejtette magát a gyerek karjaiból, és figyelmeztette Kitet:

– Ne felejts el imádkozni, és Jézus majd vigyáz rád.

A rektor kézen ragadta a gyereket, és kivezette a házból.

– Légy jó, Kit! – kiáltott utánuk Sal.

Aztán lerogyott egy zsámolyra, és sírt.

Riddick rektor el sem engedte Kit kezét, amíg keresztülvágtak a falun. Nem az a barátságos, megnyugtató fogás volt, hanem sokkal

erősebb, olyan szoros, hogy Kit ne futhasson el. Nem is akart elfutni. A rektor beszéde a korbácsról elrémítette a meneküléstől.

Most mindentől rettegett: attól, hogy nincs apja, attól, hogy otthagyta az anyját. Rettegett a rektortól, a gonosz Willtől és a mindenható uraságtól.

Szaporázta a lépést a rektor mellett; mindegyre futnia kellett, hogy ne maradjon le. A falusiak kíváncsian megbámulták, főleg a barátai és szüleik, de senki se mondott semmit, nem merték kétségbe vonni a rektor döntését.

Az udvarház ugyancsak megrémítette. A legnagyobb építmény volt a faluban, nagyobb a templomnál is, és egyforma sárgás követ használtak mindkettőhöz. Kit jól ismerte kívülről, de most valahogy más szemmel tekintett rá. Elöl középen volt egy tornáca meg egy ajtaja, amelyhez lépcső vezetett. Kit tizenegy ablakot számolt össze: kettő-kettő volt az ajtótól balra és jobbra, öt az emeleten, és még kettő a tetőn. Közelebb érve látta, hogy pince is van.

Sejtelme sem volt, hogy mi lehet egy ilyen óriási valaminek a belsejében. Ha jól emlékszik, Margaret Pikestaff azt állította, hogy odabent minden színarany, még a székek is, de gyanúja szerint Margaret összekavarta a házat a mennyországgal.

A templom nagy volt, mert az egész falunak be kellett férnie az istentiszteletekre, de az udvarházban csak négyen laktak, a földesúr, a három fia meg pár szolga. Mit csinálnak azzal a töméntelen hellyel? Kit otthona egyetlen szobából állt, és hárman laktak benne. Az udvarház titokzatos volt, ami fenyegetővé tette.

A rektor fölvezette a lépcsőn. Miközben bementek a nagy ajtón, Riddick elmagyarázta:

– Itt sose járkálhatsz, kivéve, ha a földesurat vagy valamelyik fiát kíséred. Neked és a többi cselédnek hátul van egy ajtó.

Tehát én is cseléd vagyok, gondolta Kit. Én vagyok az, aki a cipőket tisztítja. Bár tudnám, hogyan kell cipőt tisztítani. Vajon mit csinál a többi cseléd? Kíváncsi lennék, hogy ők is elszöktek-e, aztán visszahozták és megkorbácsolták őket?

Bezárult mögöttük az ajtó. A rektor elengedte Kit kezét.

Egy hallban voltak, ahova bőven befért volna Kit háza. Sötét deszka fedte a falakat, volt négy ajtó, és széles lépcső vezetett

fölfelé. A kandalló fölött egy szarvasfej bámult gyászosan Kitre, de nem tudott mozogni, és a kisfiú mondhatni biztosra vette, hogy nem is él. Jó sötét volt a hallban, és Kit orrát megcsapta valami gyenge, kellemetlen szag, amelyet nem ismert.

Az egyik ajtó kinyílt, és Will Riddick belépett a hallba.

Kit megpróbált a rektor mögé bújni, de Will észrevette, és bőszen összevonta a szemöldökét.

– George, az ott nem a Clitheroe kölyke?

– De igen – felelte a rektor.

– Mi az ördögnek hoztad ide?

– Csillapodj, Will. Szükségünk van egy cipőtisztító fiúra.

– Miért erre?

– Mert kéznél volt, és az anyjának szüksége van a pénzre.

– Nem akarom látni azt az istenverte kölyköt a házban!

Kit anyja sose használt olyan szavakat, hogy *istenverte,* és *mi az ördögnek*. Azt is helytelenítette, ha az apja nagy ritkán ilyet mondott. Kit még sose ejtette ki őket a száján.

– Ne légy már ostoba, nincs a fiúval semmi baj – mondta a rektor.

Will még vörösebb lett.

– Úgyis tudom, hogy azt gondolod, Clitheroe az én hibámból halt meg!

– Sose mondtam ilyet.

– Azért hoztad ide a gyereket, hogy örökös szemrehányás legyen!

Kit nem ismerte a *szemrehányás* szót, de úgy vélte, azt jelenti, hogy Will nem akar emlékezni arra, amit csinált. Márpedig a baleset Will hibája volt, ezt még egy gyerek is látja.

Mindig szeretett volna egy fivért, akivel játszhasson, de sose hitte, hogy fivérek így marhatják egymást.

– Különben is, apánk ötlete volt, hogy alkalmazzuk a fiút – mondta a rektor.

– Jó, akkor beszélek apával! Ő majd visszaküldi a fiút az anyjához!

A rektor vállat vont.

– Megpróbálhatod. Érdekel is engem!

Kit tiszta szívből kívánta, hogy küldjék vissza az anyjához.

Will keresztülvágott a hallon, kiment az ajtón. Kit nem értette, hogy nem téved el egy ennyire bonyolult házban.

Ám ennél fontosabb problémája is volt.

– Hazaküldenek? – kérdezte mohón.

– Nem – felelte a rektor. – Apámuram ritkán változtatja meg az elhatározását, és nem tesz ilyet csak azért, mert Will meg van bántva.

Kit visszasüllyedt a keserűségbe.

– Ismerned kell a szobák neveit – folytatta a rektor. Kinyitotta az ajtót. – Szalon. Nézz körül gyorsan.

Kit riadtan belépett, és körülnézett. Ebben a szobában több volt a bútor, mint az egész faluban együttvéve. Voltak szőnyegek, székek, sok kicsi asztal, függöny és párnák, és képek, és díszek. Volt egy zongora, sokkal nagyobb, mint az egyetlen másik zongora, amelyet valaha látott Pikestaffék házában. De senki olyan nem tartózkodott benne, aki zongorázott volna.

Javában legeltette a szemét, amikor a rektor kihúzta a szalonból, és becsukta az ajtót.

A következő ajtóhoz mentek.

– Ebédlő. – Ez egyszerűbb volt: középen egy asztal, körülötte székek, több pohárszék. A falakon férfiak és asszonyok képei lógtak. Kit értetlenül bámult egy pókhálószerű valamit, amely a mennyezetről csüngött, és gyertyák tucatjaival tűzdelték tele. Talán egy kényelmes gyertyatartó: ha besötétedik, csak kivesznek egyet, és meggyújtják.

Keresztülvágtak a hallon.

– Biliárdszoba. – Itt másfajta asztal volt, magasított peremű, és színes labdák gömbölyödtek a zöld bélésen. Kit még sose hallotta a *biliárd* szót, és fel sem foghatta, hogy ez a szoba mit jelent.

– Iroda – mondta a rektor az utolsó ajtónál. Ezen az ajtón ment be Will. A rektor nem is nyitott be. Kit erős hangokat hallott bentről.

– Rajtad veszekszenek.

Kit nem értette, miket mondanak.

A hall hátuljában volt egy zöld ajtó, amelyet csak most vett észre. A rektor ezen az ajtón átvezette egy másik házrészbe, ahol egészen

más volt a légkör. Nem voltak képek a falakon, nem voltak szőnyegek a padlón, és a faburkolatra ráfért volna a festés. Lementek egy lépcsőn a pincébe, és beléptek egy szobába, ahol az asztalnál két férfi és két nő ette a korai vacsorát. Mind a négyen felálltak, amikor a rektor belépett.

– Ő az új cipőtisztító fiúnk – mondta a rektor. – Kit Clitheroe.

A vacsorázók érdeklődve nézték. Az idősebbik férfi lenyelte, ami a szájában volt, és azt kérdezte:

– Annak az embernek a fia, aki…?

– Pontosan. – A rektor a kérdezőre mutatott: – Kit, ő Platts, a komornyik. Te Platts úrnak szólítod, és megteszel mindent, amit mond. – Plattsnek nagy orra volt, melyet vékony piros vonalak hálóztak be.

– Ő mellette Cecil, az inas. – Cecil még egész fiatal volt, és a nyakán volt egy dudor, amiről Kit tudta, hogy úgy hívják, hogy kelevény.

A rektor egy kerek arcú, középkorú asszonyra mutatott.

– Mrs. Jackson, a szakácsné, ő pedig ott Fanny, a szolgáló.

Kit olyan tizenkét-tizenhárom évesnek nézte Fannyt. Girhes, pattanásos lány volt, és majdnem olyan rémültnek látszott, mint Kit.

– Platts, elvárom, hogy mindenre megtanítsák – rendelkezett a rektor. – Az apja impertinens és engedetlen volt. Ha a fiú ilyennek bizonyul, csak jól nadrágolja el.

– Igen, uram, azt fogom tenni – ígérte Platts.

Kit próbált nem sírni, a könnyek mégis kicsordultak a szeméből, és legurultak az arcán.

– Ruhákra lesz szüksége – szólalt meg a szakácsné. – Hiszen úgy néz ki, mint egy madárijesztő!

– Van itt valahol egy láda gyerekruha – mondta Platts. – Nyilván a rektor úr meg a bátyjaurai viselték még kicsiny korukban. Engedelmével utánanéznénk, van-e benne valami, ami jó lesz Kitre.

– Nyugodtan – felelte a rektor. – Ezt magukra bízom.

Ezzel kiment.

Kit nézte a négy cselédet, törte a fejét, hogy mit kellene tennie vagy mondania, de semmi sem jutott az eszébe, így csak állt, és hallgatott.

Rövid hallgatás után megszólalt Cecil:

– Ne ijedezz, kisember, nemigen szoktunk itt fenekelni. Inkább vacsorázzál meg! Ülj csak le Fanny mellé, és egyél egy szeletet Mrs. Jackson disznóhúsos pitéjéből!

Kit odament az asztal végéhez, és leült a padra a szolgáló mellé. Fanny tányért, kést és villát vett elő, és lekanyarított egy szeletet az asztal közepén pompázó kiadós pitéből.

– Köszönöm, kisasszony – mondta Kit, aki túlságosan zaklatott volt az evéshez, de mivel elvárták tőle, vágott egy darabkát a szeletből, és leerőltette a torkán. Még sohasem evett disznóhúsos pitét, és most elámult, hogy ez milyen finom.

A vacsorát ismét megszakították. Ezúttal Roger jött be, az uraság legkisebb fia.

– Itt van? – kérdezte.

A cselédek ismét felálltak. Kit követte a példájukat.

– Jó napot, Mr. Roger – üdvözölte Platts.

– Ó, hát itt vagy, ifjú Kit! – mondta Roger. – Látom, kaptál pitét, úgyhogy nem állhatnak olyan rosszul a dolgok.

Kit nem tudta, mit feleljen, így annyit hebegett:

– Köszönöm, Mr. Roger.

– Most pedig figyelj ide, Kit. Tudom, hogy nehéz eljönni hazulról, de bátornak kell lenned. Megpróbálod?

– Igenis, Mr. Roger.

– Ne fogja túl szigorúan, Platts – fordult Roger a komornyikhoz. – Tudják, miken ment át.

– Igen, uram, tudjuk.

Roger most a többiekre nézett.

– Bízom magukban. Csak legyenek egy kis részvéttel, főleg az elején.

Kit nem tudta, mit jelent a *részvét* szó, de úgy sejtette, olyasmi lehet, mint a sajnálat.

– Ne aggódjon, Mr. Roger – mondta Cecil.

– Derék dolog. Köszönöm. – Roger kiment.

Mindenki visszaült.

Kit úgy döntött, hogy Roger egy csodálatos ember.

Ahogy végeztek az evéssel, Mrs. Jackson teát főzött, és Kit is kapott egy csészével. Sok tej volt benne, meg egy jókora darab cukor, és ez is csodálatos volt.

Befejezésül Platts felállt, és azt mondta:

– Köszönjük, Mrs. Jackson.

– Köszönjük, Mrs. Jackson – visszhangozták a többiek.

Kit úgy vélte, tőle is ezt várják, ezért követte a példájukat.

– Derék legény! – dicsérte meg Cecil. – Hát akkor most megmutatom, hogyan fényesítsed a csizmát!

5. fejezet

Amos Barrowfield a házuk mögé épített, hideg raktárban dolgozott a kingsbridge-i székesegyház közelében. Végére járt a délután, és neki másnap korán kellett indulnia. Most csomagolta össze a szomszéd istállóban abrakoló málhás lovak rakományát.

Sietett, mert azt remélte, hogy később találkozhat egy lánnyal.

Kettesével összekötötte a zsákokat, hogy holnap gyorsan felkanyaríthassa a pónik hátára a fagyos hajnalban. Ekkor tűnt fel neki, hogy nincs elég fonal. Hát ez baj. Az apjának vásárolnia kellett volna a Gyapjútőzsdén, ami a kingsbridge-i Fő utcán van.

Dohogva ment át az udvaron a házba, mert ez is késleltette az esti programját. A levegő szaga havazást ígért. Nagyszabású, ódon rezidenciájuk, amelynek az építéséhez kizárólag téglát használtak, siralmas állapotban volt: a cseréptetőn lyukak ásítottak, az emeleti lépcsőfordulón vödröt toltak a beázás alá. Az emeletes háznak volt alagsori konyhája, és a padláson is szobákat alakítottak ki. Barrowfieldék családja csak háromfős volt, de majdnem az egész földszintet elfoglalta az üzlet, és több cseléd is ott hált.

Amos besietett a fekete-fehér márványpadlójú hallból nyíló első irodába, amelynek külön ajtaja volt az utcára. A középső, nagy asztalon végszám álltak a kelmék, amelyeket Barrowfieldék árusítottak: puha flanel, szoros szövésű gabardin, duplaszéles fekete gyapjúszövet a nagykabátokhoz, durva gyapjú a tengerészeknek. Obadiah imponálóan értett a hagyományos gyapjúfajtákhoz, és a szövésmódokhoz, de nem volt hajlandó bővíteni az üzletet. Amos úgy vélte, hogy jövedelmező lenne kis tételekben gyártani angórából, merinóból és selyemből kevert anyagú luxuskelméket, de az apja ragaszkodott ahhoz, amit ismert.

Obadiah egy asztalnál olvasott egy vastag főkönyvet gyertyafénynél. Apa és fia szöges ellentétek voltak: Obadiah alacsony és kopasz, Amos magas és dús, hullámos hajú. Az

öregnek kerek arca és krumpliorra volt, a fiatalnak hosszú arca és nagy álla. Drága szövetekbe öltöztek, hogy hírverést csináljanak a portékájuknak. Amos ruházata kifogástalan rendben volt, viszont Obadiah nyakravalója lógott, a mellényét nem gombolta be, és a harisnyája összeráncolódott.

– Nincs fonal – rontott Amos ajtóstul a házba. – Mint nyilván tudja.

Obadiah bosszúsan felnézett, hogy miért zavarják. Amos felkészült a vitára, mert az apja úgy egy éve feltűnően harapósan viselkedett.

– Arról nem én tehetek – mondta. – Képtelen voltam észszerű áron vásárolni. A legutóbbi aukción egy yorkshire-i posztós mindent felvásárolt nevetségesen magas áron.

– Akkor mit mondjak a takácsoknak?

Obadiah sóhajtott, mint egy ártatlanul vegzált vértanú.

– Mondd azt nekik, hogy vegyenek ki egy hét pihenőt!

– A gyerekeik pedig koplaljanak?

– Nem az én dolgom, hogy a mások gyerekeit etessem!

Apa és fia között ez volt a legnagyobb különbség. Amos hitt benne, hogy felelős az emberekért, akiknek a megélhetése tőle függ. Obadiah nem hitt benne. Ám Amos nem akart ismét pörölni, ezért másra terelte a szót.

– Akkor majd elfogadják, ha valaki más ajánl nekik munkát.

– Hát akkor fogadják el!

Több ez közönséges ingerlékenységnél, gondolta Amos. Majdnem olyan, mintha az apját már nem érdekelné az üzlet. Mi a baja?

– Akkor lehet, hogy nem térnek vissza hozzánk – mondta. – Akkor pedig kevesebb árunk lesz.

– Mit vársz tőlem, hogy mit tegyek? – csattant fel Obadiah.

– Nem tudom. Maga a mester, amit számtalanszor közölt már velem.

– Te csak foglalkozz a nehézségekkel, igen?

– Nekem nem fizetnek az üzlet vezetéséért. Pontosabban egyáltalán nem fizetnek.

– Inas vagy, és az is maradsz huszonegy éves korodig! Ez a szokás!

– Nem, nem az! – mondta Amos, aki kezdett indulatba jönni. – Az inasok többsége kap munkabért, még ha keveset is. Én semmit sem kapok.

Obadiah zihált, mert őt már ennyi vitatkozás is kimerítette.

– Nem kell fizetned sem az ételedért, sem a ruhádért, sem a tetőért a fejed fölött. Akkor mire is kell neked a pénz?

Amosnak azért kellett a pénz, hogy sétálni hívhasson egy lányt, bár ezt nem közölte az apjával.

– Arra kell, hogy ne érezzem magamat gyereknek.

– Ez az egyetlen ok, ami az eszedbe jut?

– Tizenkilenc éves vagyok, és én csinálok szinte minden munkát. Jogom van fizetésre.

– Még nem vagy férfi, úgyhogy én döntök.

– Igen, maga dönt, azért nincs fonal! – Amos kicsörtetett a szobából.

Ez nemcsak dühítő volt, de érthetetlen is: az apja nem hallgatott az értelem szavára. Lehet, hogy csak a kora miatt lesz egyre kiállhatatlanabb és fukarabb? De hiszen még csak nemrég múlt ötven! Lehet itt valami más is, ami indokolja ezt a viselkedést?

Amos gyereknek érezte magát pénz nélkül. Egy lány megszomjazhat, és kérheti, hogy rendeljenek neki egy kupa sört valamelyik fogadóban. Vagy Amos akarhat vásárolni neki egy narancsot a piacon. A tisztességes kingsbridge-i lányoknál a séta jelentette az udvarlás első lépését. A másfajta lányok nem is nagyon érdekelték Amost. Hallott már Bella Lovegoodról, igazi nevén Betty Larchwoodról, aki nem volt tisztességes. Amos több kortársa is azzal kérkedett, hogy együtt volt Bellával, és egy-kettő akár még igazat is mondhatott. Amos akkor sem esett volna kísértésbe, ha történetesen van pénze. Sajnálta Bellát, de nem találta vonzónak.

No és ha olyan komolyra fordulna a dolog, hogy el akarja vinni a lányt a kingsbridge-i Teátrumba vagy egy bálra a Polgárok Házában? Miből fizetné a jegyeket?

Visszatért a raktárba, és gyorsan befejezte a csomagolást. Aggasztotta, hogy az apja figyelmetlensége miatt kifogytak a fonalból. Csak nem csúszik ki az öreg kezéből a kormány?

Éhes volt, de szűkében lévén az időnek, nem a szüleivel, az ebédlőben ült az asztalhoz, hanem a konyhába ment. Az anyja is ott volt, a tűz mellett üldögélt kék ruhájában, amelynek puha báránygyapjú szövetét az egyik badfordi takács készítette. A szakácsnéval, a konyhaasztalnak támaszkodó Ellennel diskurált. Anyja szeretettel megpaskolta Amos vállát. Ellen gyengéden mosolygott, mert mindketten ajnározták a fiút.

Amos vágott magának pár szelet sonkát, és enni kezdte kenyérrel, csak úgy álltában. A hordóból csapolt hozzá gyenge sört.

– Anyám, az esküvő előtt maguk is sétáltak apámmal? – kérdezte evés közben.

Az asszony lányos pironkodással mosolygott, és akkor egy pillanatra sötét és fényes lett a szürke haja, eltűntek a ráncai, és belőle gyönyörű hajadon lett ismét.

– Hát hogyne! – mondta.

– Hova jártak? Miket csináltak?

– Nem sokat. Felvettük az ünneplőnket, aztán csak sétafikáltunk a városban, nézegettük a boltokat, trécseltünk a barátainkkal, akik annyi idősek voltak, mint mi. Elég unalmasnak hangzik, ugye? Bár engem felpezsdített, mert komolyan kedveltem apádat.

– Kapott tőle ajándékokat?

– Nem sűrűn. Egy napon a kingsbridge-i piacon vett nekem egy kék hajszalagot. Még ma is őrzöm az ékszeres dobozomban.

– Tehát apának akkor volt pénze.

– Természetesen. Huszonnyolc esztendős volt, és sikeres.

– Anyám volt az első lány, akivel sétált?

– De Amos! Hogy kérdezhet ilyet az anyjától! – dorgálta Ellen.

– Elnézést – mentegetőzött a fiú. – Tapintatlan voltam. Bocsásson meg, anyám.

– Nem történt semmi.

– Sietnem kell.

– A metodista összejövetelre mész?

– Igen.

Anyja adott neki egy pennyt az erszényéből. A metodistákhoz ingyen is be lehetett menni, ha az ember azt mondta, hogy nem engedheti meg magának a kiadást, és Amos ezt is csinálta egy

darabig, de mikor az anyja tudomást szerzett róla, ragaszkodott hozzá, hogy fogadja el tőle a pénzt. Apja tiltakozott, mert ő bajkeverőknek tartotta a metodistákat, ám az anyja most az egyszer dacolt a családfői hatalommal.

– Az én fiam nem szorul alamizsnára! – méltatlankodott. – Nem restelli magát? – És az apja meghátrált.

Amos megköszönte a pennyt, aztán kilépett a lámpafényes estébe. Kingsbridge-ben ma már olajlámpások égtek a Fő utcán és végig az Általúton. A városi elöljáróság fizette abból a megfontolásból, hogy a világosság csökkenti a bűnözést.

Amos sietve elindult a metodista közösségi házba a Fő utcán. Fehérre meszelt, egyszerű téglaépület volt, nagy ablakai a megvilágosodást jelképezték. Nevezték néha kápolnának is, de nem volt fölszentelt templom, amit a metodisták is hangsúlyoztak, miközben pénzt gyűjtöttek az építkezésre a tagságuk többségét kitevő kisposztósoknál és módos mesterembereknél. Sok metodista vallotta, hogy el kell szakadni az anglikánoktól, mások viszont maradni akartak, hogy belülről reformálják meg az egyházat.

Az ilyesmi nem nagyon érdekelte Amost. Szerinte a vallás arról szólt, hogy az ember hogyan éli az életét. Ezért lett dühös, amikor az apja azt mondta: „Nem az én dolgom, hogy a mások gyerekeit etessem!" Az apja bolond fiatal idealistának nevezte. Talán az is vagyok, gondolta Amos. Talán Jézus is az volt.

Élvezte a parázs bibliamagyarázati vitákat a metodista közösségi házban, mert itt kifejthette a véleményét, amit elismerően és udvariasan végighallgattak, nem torkolták le, hogy maradjon csendben, és higgye el, amit az egyház vagy az apja, vagy az idősebb férfiak mondanak. És volt még egy előnye a közösségi háznak. Amos korosztályából sokan részt vettek a gyűléseken, így a metodistáknál magától kialakult egy klubféle a rendes ifjúság számára. Sok csinos lány is eljárt ide.

Ma este Amos elsősorban Jane Midwinterrel akart találkozni, aki a fiú szerint a legszebb volt a lányok között. Amos sokat gondolt rá, ha a vidéken lovagolgatott, és nem volt látnivalója a mezőkön kívül. Úgy tűnt, Jane is kedveli, bár Amos ebben nem volt biztos.

Bement a gyülekezet házába, amely minden elképzelhető szempontból különbözött a katedrálistól, és ez bizonyosan nem volt véletlen. Nem voltak se szobrok, se festmények, se színes üveg, se ékkövekkel kirakott ezüstnemű. Székekből és padokból állt a berendezés. Isten tiszta fénye áradt be az ablakokon, az ő világosságát verték vissza a meszelt falak. A székesegyházban csak az éteri kardal vagy valamelyik pap zöngicsélése törte meg a szent szótlanságot, de itt mindenki beszélhetett, imádkozhatott, vagy javasolhatta, hogy énekeljenek el egy himnuszt. Hangosan énekeltek hangszeres kíséret nélkül, metodisták szokása szerint. Olyan túláradó öröm jellemezte az istentiszteleteiket, amely tökéletesen hiányzott az anglikán szertartásokból.

Amos végigjártatta a tekintetét a jelenlévőkön, és boldogan megállapította, hogy Jane már itt van. Halvány arcának, fekete szemöldökének látványától meglódult a fiú szívverése. Kasmírgyapjú ruhát viselt, ugyanolyan gyöngéd szürke árnyalatút, mint a szeme. Sajnos, már a jobb és a bal oldalát is elfoglalták a barátnők.

Jane apja, a kingsbridge-i metodisták vezetője üdvözölte Amost. A jóképű, karizmatikus Charles Midwinter kanonok hosszúra növesztette sűrű, deres haját. A kanonokok a székesegyházi vezető testület, a káptalan tagjai voltak. Kingsbridge püspöke, ha fanyalogva is, megtűrte Midwinter kanonok metodizmusát. A fanyalgás érthető, gondolta Amos. Egy püspök csakis bírálatnak vehet egy olyan mozgalmat, amely szerint az egyház reformra szorul.

Midwinter kezet rázott Amosszal, és megkérdezte:

– Hogy van az apád?

– Lényegében változatlanul. Nehezen kap levegőt, és nem tanácsos szövetbálákat emelgetnie.

– Alighanem vissza kellene vonulnia, és át kellene adnia neked az üzletet.

– Bár megtenné!

– Csakhogy aki ilyen sokáig volt mester, annak ez nehezére esik.

Amos csak a saját elégedetlenségével törődött, nem is gondolt rá, hogy a helyzet az apja számára is megpróbáltatást jelenthet, és most kissé elszégyellte magát. Midwinter kanonok képes volt tükröt

tartani az ember elé, ami hatékonyabb volt egy szentbeszédnél a bűnről.

Közelebb somfordált Jane-hez, és leült egy padra Rupe Underwood mellé, aki némileg idősebbnek számított a maga huszonöt esztendejével. Rupe pántlikakészítő volt, ami jó üzlet, ha az embereknek van fölös pénzük, egyébként nem sokat jövedelmez.

– Havazni fog – mondta Rupe.

– Remélem, nem! Holnap Lordsborough-ba kell lovagolnom.

– Húzzál két harisnyát.

Amos sose vehetett ki szabadnapot, akármilyen volt is az idő. Az egész vállalkozás azon múlott, hogy ő hozza-vigye az anyagot. Mennie kellett, még ha meg is fagy útközben.

Mielőtt Amos közelebb kerülhetett volna Jane-hez, Midwinter kanonok megnyitotta a vitát azzal, hogy felolvasta Máté evangéliumából a boldogságokról szóló részt: „Boldogok a lelki szegények: mert övék a mennyeknek országa." Amos sose értette Jézusnak ezt a kinyilatkoztatását. Figyelt és élvezte a szópárbajt, de túl tanácstalan volt, hogy ő is hozzájárulhasson. Azon mélázott, hogy holnap legalább lesz miről töprengenie az úton, és a változatosság kedvéért nem Jane körül forognak a gondolatai.

Vita után tejes-cukros teát kínáltak, sima cserépcsészében, kistányéron. A metodisták szerettek teázni, mert a teából annyit iszik az ember, amennyit akar, sose lesz tőle erőszakos vagy ostoba, vagy kéjvágyó.

Amos körülnézett, hogy hol van Jane, de Rupe már lecsapott a lányra. Rupe-nak egy hosszú, szőke tincs lógott a homlokába, amelyet minduntalan dobált. Amost valamiért bosszantotta ez a mozdulat.

Felfigyelt Jane lábbelijére. Sima fekete bőrcipő volt, csipke helyett nagy szalagcsokorral és magas sarokkal, amely még sudárabbá tette. Látta, hogyan nevet valamin, amit Rupe mondott, majd színlelt rosszallással rálegyint a fiatalember mellére. Jobban kedvelné Rupe-ot, mint Amost? Remélhetőleg nem.

Miközben arra várt, hogy Jane szabad legyen, szóba elegyedett David Shovellerrel, akit mindenki csak Spade-nek hívott. A harmincéves Spade rendkívül ügyes takács volt; különleges

szöveteiért minden pénzt megadtak. Több embert alkalmazott, köztük más takácsokat is. Amoshoz hasonlóan ő is a saját portékájából varratta a ruháit. A mai szürke-kék tweed volt, ritkás vörös és sárga szálakkal.

Amos szeretett tanácsot kérni Spade-től, mert okos ember volt, de nem vállveregető. Elmondta neki, milyen gondjai vannak a fonallal.

– Hiány van – felelte Spade. – Nemcsak Kingsbridge-ben, de mindenütt. – Spade olvasott újságokat és folyóiratokat, ezért tájékozott volt.

Amos nem értette.

– Hogyan történhetett ilyesmi?

– Majd én elmondom. – Spade ivott egy korty forró teát, és közben összeszedte a gondolatait. – Van egy találmány, úgy hívják, hogy gyorsvetélő. Meghúzol egy fogantyút, és a vetélő átugrik a szövőszék egyik széléről a másikra. Ez lehetővé teszi, hogy a takács kétszer gyorsabban dolgozzon.

Amos már hallott erről.

– Azt hittem, nem vezették be.

– Itt nem. Én használom őket, de Anglia nyugati részén a takácsok többsége nem akarja. Úgy tartják, hogy az ördög mozgatja a vetélőt. Ellenben Yorkshire-ben népszerű.

– Apám azt mondta, hogy a legutóbbi aukción egy yorkshire-i felvásárolta az összes fonalat.

– Most már tudod, miért. Kétszer annyi szövethez kétszer annyi fonal kell. De mi rokkán sodorjuk a fonalat, úgy, ahogyan mit tudom én, mióta csinálják. Noé talán még meg sem építette a bárkát, amikor a rokkát kitalálták.

– Tehát több fonóra van szükség. Neked sincs elég fonalad?

– Számítottam erre a problémára, és tartalékoltam egy csomót. Meg vagyok lepve, hogy apád nem így csinálta. Obadiah mindig előrelátó volt.

– Már nem az – felelte Amos, és elfordult, mert észrevette, hogy Jane már nem Rupe-pal társalog, és oda akart sietni hozzá, mielőtt ismét megelőzi egy másik fiú. Fogta a kistányérját meg a csészéjét, és pár lépéssel keresztülvágott a termen.

– Jó estét, Jane! – mondta.

– Szervusz, Amos! Ugye, milyen érdekes vita volt?

Amosnak most nem volt kedve a boldogságokról értekezni.

– Szép a ruhád.

– Köszönöm.

– Ugyanolyan színű, mint a szemed.

Jane a begyakorolt mozdulattal oldalra hajtotta a fejét, és mosolygott. Amos szája kiszáradt a vágytól.

– Tetszik, hogy észreveszed a szememet.

– Olyan szokatlan?

– A legtöbb férfi azt se tudja, milyen színű a feleségük szeme.

Amos felkacagott.

– Nehéz elképzelni. Kérdezhetek valamit?

– Igen, habár lehet, hogy nem válaszolok rá.

– Eljönnél sétálni velem?

Jane ismét mosolygott, de a fejét rázta, és Amos azonnal tudta, hogy álmai halálra vannak ítélve.

– Tetszel nekem – mondta. – Aranyos vagy.

Amos nem akart aranyos lenni. Volt egy olyan sejtelme, hogy aranyos fiúkba nem szeretnek bele a lányok. Jane folytatta:

– De nem akarok beleszeretni egy olyan fiúba, aki semmit sem kínálhat reményeken kívül.

Amos nem tudta, mit mondjon. Nem olyannak hitte magát, akinek semmije sincs a reményein kívül, és megdöbbentette, hogy Jane ilyennek látja.

– Metodisták vagyunk, tehát igazat kell beszélnünk – mondta a lány. – Ne haragudj.

Még egy pillanatig nézték egymást, aztán Jane könnyedén a fiú karjára tette a kezét, majd elfordult.

Amos hazament.

6. fejezet

Kitet hajnali ötkor keltette Fanny, a tizenhárom éves szolgáló. Nyeszlett, pattanásos lány volt, seszínű gyér haját piszkos, fehér főkötő alá rejtette, ám Kittel kedvesen bánt, mindig megmutatta neki, mit hogyan kell csinálni, és Kit imádta. Úgy hívta, hogy Fan.

Ma reggel rossz hírei voltak.

– Will úr visszajött.

– Jaj, ne!

– Késő este érkezett.

Kit megrémült. Will Riddick gyűlölte őt, és utálatos volt hozzá mindig, ha alkalom kínálkozott. Amikor elment Kingsbridge-be, Kit hálát adott az Úrnak. Will hat áldott hétig volt oda valami polgárőrségügyben, de most vége a nyugalomnak.

Ám Will nem volt korán kelő, így talán biztonságban lesz pár óráig.

Kit és Fan gyorsan felöltöztek, és a lány faggyúmécsesének fényénél halkan átosontak a sötét, hideg házon. Kit rettegett volna az árnyékoktól a magas szobákban, de Fan mellett biztonságban érezte magát.

Fannek legelőször a földszinti kandallókat kellett kitakarítania, Kitnek pedig a lábbeliket kellett megtisztítania, de mivel szerettek együtt dolgozni, megosztoztak a feladatokon. Kiszedték a kandallókból a hideg hamut, grafitporral bedörgölték, majd ragyogóra fényesítették a rostélyt, aztán tüzet raktak, hogy csak meg kelljen gyújtani, amint a család fölkelt.

Munka közben halkan beszélgettek. Fan családját hat télnek előtte elvitte a forróláz, egyedül ő maradt életben. Nagy szerencsének tartotta, hogy van ez a munkája. Etetik, ruházzák, van hol aludnia. Nem tudja, különben mire jutott volna.

Kit, miután végighallgatta Fan történetét, már nem sajnálta annyira magát. Elvégre neki volt anyja.

Amint végeztek a kandallókkal, végigmentek a folyosón, ahonnan a hálószobák nyíltak, összeszedték a lábbeliket, és levitték őket a csizmaszobába, ahol lekaparták róluk a sarat, bekenték őket irhazsír és lámpakorom keverékével, végül pedig tükörfényesre dörgölték a bőrt. Kit karja gyorsan megfájdult a dörgöléstől, ám Fan megmutatta, hogyan érhető el gyorsan a ragyogás: rá kell köpni a csizmákra. De mivel a kisfiú karja sokkal gyengébb volt a lányénál, általában Fan fejezte be Kit helyett a munkát.

Mikor a család levonult reggelizni, Fan és Kit bemehettek a hálószobákba. Mindegyikben volt egy kandalló és egy födeles éjjeliedény. Elsőnek kihamuztak, és megrakták a tüzet úgy, ahogyan a földszinten csinálták, aztán Kit levitte az éjjeliedényt a mosogatófülkébe, ott kiürítette és kimosta, majd visszavitte a szobába. Közben Fan bevetette az ágyat, és rendet rakott. Aztán átmentek a szomszéd szobába.

Ma nem értek a munkájuk végére.

Will szobájában történt a baj. Mivel ő kelt föl a legkésőbb, a gyerekek utoljára hagyták a szobáját. Most, hogy Kit megszokta a munkát, gyorsan dolgoztak, és általában végeztek, mire Will visszatért az emeletre.

Ma nem.

Fan a rostélyt fényesítette, és Kit éppen fölvette az éjjelit, amikor bevonult Will. Lovagláshoz öltözött, pálca volt a kezében. A kalapjáért jött vissza, amelyet a tükörasztalon hagyott.

Észrevette a két gyereket, és olyan megdöbbenten horkantott, mintha azok ijesztették volna meg őt.

A következő pillanatban összeszedte magát, és azt ordította:

– Ti meg mit kerestek itt? – Nagyon jól tudta, miért vannak a szobájában, de akkor is felbőszítette a saját ijedtsége.

A gyerekek annyira megrémültek, hogy Fan feldöntötte a grafitos palackot, és bepiszkolta a szőnyeget, Kit meg elejtette az éjjeliedényt, és kiborította a tartalmát. Iszonyodva bámulta a mocskot, amit csinált: a széles tócsát és a közepén a három barna szardarabot.

– Idióták! – üvöltötte Will. Ha dühös volt, annyira kigúvadt a szeme, mintha ki akarna esni a fejéből. Elkapta Kit karját, ráhúzott a

fenekére a pálcával. Kit sivalkodott a fájdalomtól, és ki akarta tépni magát, de Will túlságosan erős volt, és másodszor is megütötte. Kit kétségbeesetten zokogott.

– Hagyja békén! – rikoltotta Fan, és rávetette magát Willre.

Az a padlóra lökte Kitet, és megragadta a lányt.

– Ó, te is akarsz? – Kit hallotta a pálca suhogását, és a becsapódás puffanását. Mire feltápászkodott, Will éppen felrántotta Fan szoknyáját, és püfölni kezdte csontos hátsóját.

Kit ugyanolyan hősiesen meg akarta védelmezni Fant, mint az őt, de túlságosan megijedt, így annyit tehetett, hogy sírt.

– Mi a csuda folyik itt? – kérdezte egy új hang. – Will, eszeden vagy?

Roger volt az, Will öccse. Will abbahagyta Fan ütlegelését, és rávicsorgott Rogerre.

– Ne ártsd bele magad!

– Hagyd békén a gyerekeket, te vadbarom! – kiáltotta Roger.

– Kapsz te is, ha nem vigyázol!

Roger nem látszott ijedtnek, pedig alacsony és vékony volt a nagydarab, erős Willhez képest.

– Megpróbálhatod – szólt mosolyogva. – Az legalább tisztességesebb harc lesz ennél. Szeretsz kislányokat fenekelni?

– Ne beszélj már ilyen istenverte marhaságot!

Noha veszekedtek, Kit látta Willen, hogy kezd lehiggadni. Mérhetetlenül hálás volt Rogernek, amiért megmentette őt és Fant. Will meg is ölhette volna őket.

– Nem értem, miért kell neked teljes erőből ütnöd ezeket a szerencsétlen kicsiket – mondta Roger.

– Mert a gyerekeket büntetni kell. Mindenki azt mondja. Attól lesznek szófogadók. Leginkább a lányoknak van rá szükségük, hogy rendes asszonyok váljanak belőlük, akik tisztelik a férjüket.

– Értesz is te a feleségekhez, te hülye. Na, gyere, harapj valamit reggelire, akkor jobb kedved lesz.

Will a gyerekekre nézett. Kit vacogott félelmében, de Will csak annyit mondott:

– Takarítsátok el ezt a mocskot, különben jön az újabb verés.

– Igenis, Mr. Riddick – felelték rémülten.

Will kiment, Roger követte.

Kit a lányhoz rohant, Fan ruhájába fúrta az arcát, és reszketett. Fan átkarolta, magához szorította.

– Semmi baj, semmi baj – hajtogatta. – Egy perc, és elmúlik a fájdalom.

Kit megpróbált bátor lenni.

– Szerintem máris javul.

Fan elengedte.

– Akkor gyere – mondta. – Takarítsunk fel.

Vasárnap délután találkozott az anyjával.

Amint Riddickék családi ebédje után elmosogattak, a cselédek kimenőt kaptak lefekvésig. Mama az udvarház hátsó ajtajánál várta, szokás szerint. Kit a nyakába vetette magát, szenvedélyesen átölelte, és mama puha mellébe fúrta a fejét. Aztán kézen fogta, így vágtak keresztül a falun.

Otthon leültek a rokkához úgy, mint régen, csak ők ketten. Kit adogatta a kártolt gyapjút az anyjának, Sal, miközben a kereket forgatta, belefűzte a gyapjút a szerkezetbe. A földön halomban álltak az orsók a kész fonallal.

– Sokat dolgoztál – állapította meg Kit. – Amos örülni fog.

– Meséld el, mi mindent csináltál – kérte az anyja.

Munka közben Kit elmesélt mindent, ami történt a héten: hogy mit dolgozott, mit evett, mikor örült, és mikor félt. Mama olyan dühös lett Will Riddickre, hogy Kit gyorsan átterelte a szót Fanre, aki olyan jó, és ő annyira szereti. Ha nagyok lesznek, Fant veszi feleségül.

Mama elmosolyodott.

– Majd elválik. Korábban mindig engem akartál elvenni.

– Az butaság. Az ember nem veheti feleségül az anyját, ezt mindenki tudja.

– Ezt nem tudtad hároméves korodban!

Ezektől a vasárnapi beszélgetésektől Kitnek könnyebb volt elviselnie a hét többi napját. Willt gyűlölte, de az udvarházban a legtöbb ember nem volt sem kedves, sem kegyetlen, és Roger meg Fan az ő pártján állt. Kit imádta Rogert.

Egészen felnőttnek érezte magát, mikor azt mesélte, hogyan takarított és fényezett, főleg mikor mama azt mondta:

– Hiszen te tökéletes kis munkás vagy!

Túl gyorsan elrepült a délután. Mama általában valami kis csemegével várta: egy szelet sonkával, egy bögre friss tejjel, egy naranccsal. Ma egy szelet pirítóst kapott mézzel megkenve.

Kit szájából még akkor se tűnt el az édes íz, amikor visszafelé ballagtak az estében. Az udvarházhoz közeledve eszmélt csak rá, hogy ismét nem láthatja az anyját egy hétig, és elsírta magát.

– No, no! – csitította a mama. – Mindjárt hétéves leszel! Úgy kell viselkedned, mint egy kis férfinak, hiszen az vagy!

Kit megtette, ami tőle telt, de a könnyek csak hullottak.

A hátsó ajtónál belekapaszkodott az anyjába. Sal egy hosszú percig szorította magához, aztán kibontakozott a fia karjaiból, áttolta a gyereket a küszöbön, végül becsukta az ajtót.

Kitnek hétfő délelőtt az volt a dolga, hogy megtisztogassa és kifényesítse a nyergeket meg a többi lószerszámot. Némelyik nagyon elkoszolódott a használatban, és mindet be kellett dörgölni irhazsírral, hogy a bőr hajlékony és vízhatlan maradjon. Kit ezt a munkát a mosogatófülkében végezte, mialatt Fan szőnyegeket porolt az emeleten. A nyergek nehezek voltak, Kitnek egyenként kellett keresztülcipelnie őket az istállóudvaron.

Nem szerette a lovakat. Megrémítették. Soha életében nem látta lóháton sem az apját, sem az anyját.

Az uraság és a fiai rögtön tíz lovat tartottak az istállójukban. Riddick úr kétkerekű, nyitható tetejű kocsival közlekedett, amelyet egy zömök póni húzott. George rektornak és Mr. Rogernek saját lova volt, egy termetes kanca, illetve egy könnyű járású herélt. Will jobban kedvelte a gyors, nagy vadászlovakat. Ezekből kettő is volt neki, az egyiket nemrég szerezte be. A sötétpej csődört Pengének hívták. Rajtuk kívül volt még négy igásló.

Ahogy Kit egy nyaláb szíjjal kilépett az udvarra, látta, hogy Penge áll a felhágókőnél. A Nobby nevű öreg lovász tartotta a kantárt, hogy a csődör veszteg maradjon. Nem volt könnyű feladat: a ló ideges volt, és dobálta a fejét, mintha ki akarná köpni a zablát. Szeme

forgott, vicsorította a fogát, és lesunyta a fülét. Hevesen csapkodott a farkával, és úgy vetette szét a mellső lábait, mintha mindjárt megugrana.

Kit elindult az udvaron, széles ívben kikerülve a csődört.

Will a kövön állt, fél lábbal a kengyelben, kezében a szárral készült nyeregbe szállni.

– Én pár percig járatnám a mezőn lassú lépésben, hogy megnyugodjon. Rossz kedvében van – jegyezte meg Roger, aki figyelte a jelenetet.

– Badarság! – torkolta le Will. – Egyszerűen csak tüzes. Azt akarja, hogy jól meghajtsák egy félóráig! Az majd megnyugtatja. – Átvetette a lábát a nyergen. – Nyisd ki a kaput, Nobby!

Alighogy Nobby elengedte a kantárt, Penge idegesen táncolni kezdett. Will meghúzta a szárat, és azt bömbölte:

– Állj már meg, te sátán! – A ló hátrált, ügyet sem vetve a parancsra.

Váratlanul ott volt Kit mellett.

– Kit, vigyázz! – üvöltötte Roger.

Kit megdermedt a rémülettől.

A szárral küszködő Will hátranézett, és ráordított:

– Takarodj már az útból, hülye kölyke!

Kit elfordult, tett két lépést, elcsúszott egy kupac lótrágyában, és elejtette a szíjakat. Aztán elesett. Látta, ahogy Roger rohan feléje, ám Penge hátsó lábai közelebb voltak. Will érthetetlenül üvöltözött, és suhogtatta a pálcáját, és Nobby próbálta elkapni a kantárt, de a ló egyre hátrált.

Már majdnem letaposta a gyereket, amikor annak sikerült négykézlábra vergődnie. Aztán látta, hogy meglendül Penge lába. A patkó fejen találta Kitet.

Aztán irtózatos fájdalmat érzett, és elájult.

Szörnyű fejfájással tért magához. Rövid életében még soha semmi sem fájt ennyire. Ugyanakkor egy ember hangját hallotta, ahogy azt mondja:

– Szerencséje a fiúnak, hogy egyáltalán él.

Pityeregni kezdett a kíntól, mire a hang azzal folytatta:

– Éledezik.

Kinyitotta a szemét, és meglátta Alec Pollockot, a kirurgust a kopott, fekete, fecskefarkú kabátjában.

– Fáj a fejem! – zokogta Kit.

– Ülj fel, és idd meg ezt – mondta Alec. – Godfrey-féle elixír. Laudánum van benne, hogy csillapítsa a fájdalmat.

Most egy másik ember lépett az ágyhoz. Kit fölismerte Roger szőke haját és rózsás arcát. Roger a gyerek hóna alá csúsztatta a kezét, és vigyázva felültette. A mozgástól még rosszabb lett a fejfájás.

Alec egy csészét tartott Kit szájához.

– Óvatosan, mellé ne menjen! – figyelmeztette a kisfiút. – A laudánum drága.

Kit ivott. Nem tudta, mi az a laudánum, de az ital mintha meleg tej lett volna. Talán Alec tett bele valamit úgy, ahogy a teát cukrozzák.

– Most feküdj vissza, és minél kevesebbet mozogjál.

Kit engedelmeskedett. A feje még mindig fájt, de valamennyire megnyugodott, és a sírást is abbahagyta.

– Tudod-e, mi történt veled? – kérdezte Alec.

– Elejtettem a szíjakat! Nem akarattal! Bocsánatot kérek!

– És mi történt utána?

– Azt hiszem, Penge megrúgott.

– Jó, hogy emlékszel rá. Mit érzel most a fejedben?

Kit meglepetésére már nem is fájt annyira.

– Nem olyan rossz, mint volt.

– Ez az ital hatása, amit most adtam neked.

– Most bajom lesz belőle, hogy elejtettem a szíjakat?

– Nem, Kit, nem lesz bajod – felelte Roger. – Nem a te hibád volt.

– Akkor jó.

– Figyelj rám, mert el kell magyaráznom valamit – szólt rá Alec.

– Igenis, uram.

– A csontot a fejedben úgy hívják, hogy koponya. Úgy gondolom, hogy Penge rúgása megrepeszthette egy kis darabon. Be fog gyógyulni, ha teljes hat hétig nagyon mozdulatlanul fekszel.

Hat hét annyira hosszú idő volt, hogy Kit el nem képzelhette, miként fekhetne mozdulatlanul olyan sokáig.

– Fan majd hoz neked enni, és ha kakilnod vagy pisilned kell, hoz egy különleges edényt, amit úgy használhatsz, hogy nem kell fölkelned hozzá az ágyból.

Kit először nézett körül. Ez nem a sivár padlásszoba volt, ahol Plattsszel és Cecillel osztozott egy ágyon. Az ottani lepedők szürkék voltak, a falakat zöldre mázolták. Ennek itt virágos falikárpitja volt, és fehér ágyneműt használtak.

– Hol vagyok? – kérdezte.

– Ez a vendégszoba – felelte Roger.

– Az udvarházban?

– Igen.

– Miért vagyok itt?

– Mert megsérültél. Itt kell feküdnöd, amíg meg nem gyógyulsz.

Kit nyugtalankodott. Úgy bánnak vele, mint egy vendéggel. Mit szól ehhez az uraság?

– De nekem ki kell pucolnom a csizmákat! – mondta szorongva.

Roger nevetett.

– Majd Fanny megcsinálja.

– Fan nem csinálhatja meg, már így is nagyon sok a dolga.

– Ne aggódj, Kit – mondta Roger. – Megoldunk mindent, és Fannynak sem lesz semmi baja.

Mintha mulattatta volna Kit riadozása, úgyhogy a gyerek nem is beszélt többet erről. Valami más jutott az eszébe.

– Elmehetek, és meglátogathatom az édesanyámat?

– Ki van zárva! – tiltakozott Alec. – Semmi fölösleges mozgás.

– De édesanyád itt meglátogathat – ígérte Roger. – Majd én elintézem.

– Igen, kérem szépen! – mondta Kit. – Nagyon szeretném látni, kérem szépen!

7. fejezet

Amos arról álmodott, hogy mélyreható és meghitt társalgást folytat Jane Midwinterrel. Fejük izgatóan közel volt egymáshoz, halkan csevegtek, és beszélgetésüknek valami bensőségesen bizalmas téma volt a tárgya. Amost boldog melegség töltötte el. Ám ekkor feltűnt mögötte Rupe Underwood, és igyekezett magára terelni Amos figyelmét. Ő nem akarta, hogy vége legyen ennek a különleges pillanatnak Jane-nel, ezért levegőnek nézte Rupe-ot, ám az megrázta a vállát. Amos ekkor már tudta, hogy álmodik, de olyan kétségbeesetten akart álmodni, hogy megpróbálta figyelmen kívül hagyni a rázást. Nem vált be, és Amos egy mennyekből letaszított angyal bánatával kiszakadt az álomból.

– Amos, ébredj fel! – sürgette az anyja hangja.

Még mindig sötét volt. Általában nem az anyja ébresztette. Idejében fölébredt magától, és többnyire már akkor eljött hazulról, amikor anyja még ki se bújt az ágyból. Különben is ma vasárnap van.

Kinyitotta a szemét, felült. Anyja talpig felöltözve, kezében gyertyával állt az ágy mellett.

– Hány óra? – kérdezte a fiú.

Anyja elsírta magát.

– Amos, drága fiam! – mondta. – Apa itt hagyott minket!

Amos nem hitte el.

– De hiszen este, a vacsoránál még jól volt!

– Tudom.

Anyja a ruhája ujjába törölte az orrát, amit rendes körülmények között sose tett volna meg.

Ez meggyőzte a fiút.

– Mi történt?

– Felriadtam, nem is értem, mitől. Talán valamilyen hangot adott… vagy csak magamtól tudtam. Szólongattam, de nem felelt.

Meggyújtottam az ágy mellett a gyertyát, hogy lássam. Hanyatt feküdt, nyitott szemmel, és bámulta a mennyezetet. Nem lélegzett.

Borzasztó élmény lehet egy halott mellett ébredni! Szegény anya! Amos megfogta a kezét. De az anyja még nem fejezte be:

– Fölvertem Ellent, és együtt lemostuk. – Halkan csinálhatták, mert Amos semmit sem hallott, de hát ő különben is mély alvó volt. – Lepedőbe csavartuk, és aprópénzzel lezártuk a szemhéját. Aztán megmosakodtam, felöltöztem, és bejöttem, hogy elmondjam neked.

Amos ledobta magáról a takarót, és feltápászkodott.

– Látni akarom.

Anyja bólintott, mintha ezt várta volna tőle.

Keresztülvágtak a lépcsőfordulón, be, a szülői hálószobába.

Apja a mennyezetes ágyban feküdt, feje alatt makulátlan, fehér párnával, megfésült hajjal, pokrócba csavarva; rendesebb volt holtában, mint életében. Amos hallott már beszámolókat holtakról, akik olyanok voltak állítólag, mintha élnének, de itt nem az volt a helyzet. Itt hátborzongatóan nyilvánvaló volt, hogy apja nincs többé, csak egy üres héjat hagyott maga után. Amos meg nem tudta volna mondani, hogy ezt miből szűrte le, de nem volt helye kételynek. Itt járt a halál.

Ez annyira fájt, hogy kitört belőle a sírás. Fuldokolva zokogott, és patakzottak a könnyei. Ugyanakkor egy része nem értette, miért érzi ezt. Az apja szűkmarkú és rosszindulatú volt hozzá, úgy bánt vele, mint egy igáslóval, amelynek az egyetlen érdeme a haszna. Amos mégis elárvult, és vigasztalhatatlan volt. Folyton az arcát törülgette, de a könnyek csak nem akartak elapadni.

Amint egy kicsit csendesedett a vihar, az anyja azt mondta:

– Most öltözz fel, és gyere ki a konyhába. Iszol egy csésze teát. Sok a dolgunk, és a munka segít elviselni a veszteségünket.

Amos bólintott, és hagyta, hogy áttereljék a saját szobájába, ahol fásultan öltözni kezdett. Gépiesen belebújt hétköznapi ruháiba, aztán levetette őket, és elölről kezdett mindent. Sötétszürke kabátot választott mellénnyel és fekete nyakbavalóval. A gombolgatás és a kötözgetés rutinja megnyugtatta. Mire belépett a konyhába, már visszanyelte az önuralmát.

Az asztalhoz ült. Anyja a kezébe nyomott egy csésze teát, majd azt mondta:

– Gondolkoznunk kell a temetésen. Azt szeretném, ha a katedrálisban búcsúztatnák. Apád fontos személy volt Kingsbridge-ben, megérdemli.

– Kérjem fel a püspököt?

– Ha lennél szíves.

Ellen vajas pirítóst tett Amos elé egy tányéron. A fiú nem hitte, hogy egy falat is lemenne a torkán, de a szagtól összefutott a nyála. Vett egy szeletet, mohón harapott belőle, aztán megkérdezte:

– Mi lesz a virrasztással?

– Ellen és én majd elintézzük.

– Lehet, hogy kell egy kis segítség – jelezte Ellen.

– Viszont szükségem lesz némi pénzre a trezorból – mondta az anyja.

– Majd én kiveszem – felelte Amos. – Tudom, hol a kulcs. – Vett még egy pirítóst.

Az anyja könnyesen mosolygott.

– Az már a te pénzed. Mint ahogy az üzlet is a tiéd.

– Mivel csak tizenkilenc éves vagyok, feltételezem, hogy a tiéd, legalábbis addig, amíg be nem töltöm a huszonegyet.

Az asszony vállat vont.

– Te lettél a ház ura.

Amos az is lett – hamarabb, mint hitte. Régóta türelmetlenül várta, hogy kézbe vehesse az irányítást, de most elmaradt a jóleső elégedettség. Inkább elbátortalanította a kilátás, hogy az apja tudása és tapasztalata nélkül kell vezetnie a vállalkozásukat.

Jólesett volna neki még egy pirítós, de sajnos elfogyott.

Világosodott.

– Ellen, járja végig a házat, és húzza össze a függönyöket! – Rendelkezett az anyja. Ez jelzi a járókelőknek, hogy halott van a háznál. – A tükröket majd letakarom én. – Ezt is a gyász parancsolta, Amos nem értette, miért.

– Be kell jelentenünk a hírt – mondta, miközben a polgármesterre és a *Kingsbridge Gazette* kiadójára gondolt. – Alighanem most kell mennem

a püspökhöz, ha ugyan nincs túl korán.

– Udvariasságnak tekinti majd, hogy elsőnek értesítettük – biztosította az anyja. – Sokat ad az ilyesmire.

Amos fölvette a nagykabátját, és kilépett a hideg vasárnap reggelbe. Az apja háza – illetve most már az ő háza – az Általúton volt. Elment az Általút és a Fő utca kereszteződéséig. Ez volt a város kereskedelmi központja: a négy sarkot a Gyapjútőzsde, a Városháza, a Polgárok Háza és a Teátrum foglalta el. Itt befordult a Fő utcába, amelyen lefelé ballagott, el a székesegyház mellett. A katedrális északi oldalán volt a temető. Hamarosan apja porhüvelye is ott lel örök nyugodalmat, de a lelke már fent van az égben.

A püspöki palota a Harang fogadóval szemközt pompás épület volt magas ablakaival és ékes tornácával. Az utolsó kövéig ugyanabból a bányából került ki, amely a templomépítőket ellátta. Amos ismerte a középkorú szolgálót, Linda Masont, aki bebocsátotta a hallba.

– Jó reggelt, Linda! Beszélnem kell a püspökkel.

– Éppen pihen a hajnali istentisztelet után – felelte a szolgáló. – Megmondhatom neki, hogy miről van szó?

– Az éjszaka meghalt az apám.

– Ó! Fogadja őszinte részvétemet, Amos.

– Köszönöm.

– Mindjárt szólok a püspök úrnak, hogy itt van. Üljön csak ide a tűzhöz.

Amos a széntűzhöz húzott egy széket, leült, és körülnézett az ízlésesen világos árnyalatokkal berendezett hallban, amelyet kies, virágos mezők képei szépítettek. Vallási témájú festmények nem voltak, vélhetőleg azért, mert azoknak némi katolikus mellékízük van.

A következő percben belépett Elsie, a püspök lánya. Amos elmosolyodott, mert örült neki. Elsie okos volt és erős akaratú. Együtt tervelték ki a vasárnapi iskolát. Amos kedvelte, noha Elsie-ből hiányzott Jane Midwinter delejes varázsa. Jellegtelen volt, szája-orra nagy, bár azt el kell ismerni, hogy ha mosolygott, egyszerre bájos lett, mint például most is.

– Jó napot, Mr. Barrowfield! – mondta. – Hát maga mit keres itt?

– A püspökhöz jöttem – válaszolt Amos. – Meghalt az apám.

Elsie együttérzően megszorította a fiatalember karját.

– Nagy bánat ez önnek. És az édesanyjának is.

Amos bólintott.

– Húsz évig voltak házasok.

– Minél hosszabb egy házasság, annál fájóbb elveszíteni a társat.

– Gondolom, így van. Napok óta nem láttam a kisasszonyt. Mi újság a vasárnapi iskolában?

– Az emberek mintha azt gondolnák, hogy csak én leszek egyedül egy kis szobában, ahol húsz gyereket tanítok olvasni. Én ennél többet akarok, több gyereket, akár százat is, és az írásra meg a számtanra is meg akarom tanítani őket. Meg valami nyalánkságot is kilátásba kell helyeznünk, hogy fölkeltse az érdeklődésüket. Például egy tortát.

– Egyetértek. Mikor kezdhetünk?

– Pontos dátumot nem tudok, de hamarosan. Itt jön az apám!

A püspök teljes vasárnapi ornátusban ereszkedett alá a széles lépcsőn.

– Apa, itt van Mr. Barrowfield! – jelezte Elsie. – Meghalt Obadiah, az apja.

– Masontól már hallottam. – A püspök kezet rázott Amosszal. – Gyásznap ez az ön számára, Mr. Barrowfield! – zengte prédikáló hangon. – Ám szolgáljon vigaszunkra, hogy az ön atyja immár Krisztussal lakozik, és sokkal jobb sora vagyon, mint azt Pál apostol is megmondta.

– Köszönöm, főtiszteletű uram – mondta Amos. – Anyám úgy óhajtotta, hogy ön legyen az első, aki tudomást szerez róla.

– Milyen figyelmes tőle.

– Azt is mondta, hogy kérdezzem meg öntől, lehet-e a székesegyházban tartani a temetést.

– Gondolom, igen. Egy városatyának és buzgó hívőnek ez kijár. Majd egyeztetnem kell testvéreimmel, de nem hinném, hogy akadályba ütközne.

– Ez nagy vigaszára szolgálna anyámnak.

– Helyes. Most viszont imádkoznunk kell reggeli előtt. Gyere, Elsie.

A püspök és a lánya elvonultak az ebédlőbe. Amos az utcai ajtón távozott.

Két nappal később Amos és öt másik posztós, mindnyájan fekete kalapban, elvitték a koporsót az Általúton a Fő utcáig, onnan pedig le a katedrálisba, ahol elhelyezték az oltár elé állított kecskelábakon.

Amost meglepte, milyen sokan vannak a hajóban. Több mint százan jöttek el. Sőt talán kétszázan is voltak, köztük Amos örömére Jane is.

Vegyes érzésekkel töltötte el a katedrális. A metodisták viszolyogtak a hagyományos egyház pompájától, az ornátusoktól és az ékköves dísztárgyaktól: jobban szerettek mértéktartóan berendezett, egyszerű szobákban imádkozni. Számukra az volt a fontos, ami a hívő lelkében történik. Ennek ellenére Amosban mindig áhítatot keltettek a székesegyház hatalmas oszlopai, toronymagas boltívei. Tulajdonképpen egyetlen kifogása volt az anglikán egyház ellen: az a merev dogmatizmus. Az anglikán papság úgy tartotta, hogy Amosnak azt kell hinnie, amit ők mondanak, a metodisták pedig tisztelték a véleményét.

Vagyis a hivatalos egyház ugyanúgy viselkedett, mint az apja, aki most a koporsóban fekszik.

Végre megszabadult az apja zsarnokságától, gondolta Amos, amikor elkezdődött az istentisztelet, ám a szabadság szorongást hozott. Mivel Kingsbridge-ben kell maradnia, hogy fogadja az ügyfeleket és gyapjút vásároljon, helyettesre volt szüksége, aki majd járja a vidéket. Azt tervezte, hogy készletezni fog, nehogy a váratlan hiányok megzavarják az üzletmenetet, ám ez egy cseppet sem lesz könnyű, mert akkor kell vásárolni, amikor alacsonyak az árak. Bővíteni akarta a vállalkozást, de nem tudta, talál-e munkásokat, elsősorban fonónőket. Segítségre van szükségem, gondolta, most, hogy az öreg elment. Erre nem számítottam.

Annyira belemerült a gondjaiba, hogy észre se vette, amikor véget ért a szertartás. Megkésve kapott észbe, hogy segítenie kell fölemelni a koporsót.

Obadiah-t végigvitték a főhajón, aztán ki a nyugati kapun a székesegyház északi oldalára, mert ott volt a temető. Elhaladtak

Philip perjel monumentális síremléke mellett – ő volt az a szerzetes, aki több mint hatszáz éve fölépíttette a katedrálist –, és megálltak a frissen ásott sírgödörnél.

Az ásító üreg és mellette a laza földkupac látványa szíven találta Amost, de még ezeknél is megrendítőbb volt a gondolat, hogy apja porhüvelye ebben a hideg, sáros gödörben marad az Ítéletnapig.

Ismét imádkoztak, aztán leengedték a koporsót a sírba.

Amos markolt a földből. Egy pillanatig állt az üreg szélén, lebámult a koporsóra, annak a gesztusnak a komor véglegességétől szédelegve, amit most tenni fog, aztán rászórta a földet a koporsóra, és elfordult.

Zokogó anyja ugyancsak markolt a kupacból, és a koporsóra dobta, majd arrébb támolygott. Mikor a gyászolók felsorakoztak a gödörnél, hogy ők is kövessék a példájukat, az asszony megragadta a fia karját:

– Vigyél haza!

Ellen átrendezte a házat a vendégsereg fogadására. A hallban, a csapra vert söröshordó mellett a cserépkorsók tucatjai sorakoztak, az ebédlőasztalt roskadásig megrakták piskótával, gyümölcslepényekkel, sajttortával és melaszos süteménnyel. Az emeleti szalont fenntartották a fontosabb vendégeknek, akiket sherryvel, madeirával, bordóival és elegánsabb étkekkel – vadhúsos pástétommal, sózott hallal, nyúlhúsos pitével, garnélával – vártak.

Anyja mindezeket látván összeszedte magát. Levette a kabátját, és inspekciót tartott, hogy rendben van-e minden. Amos felkészült a vendégek fogadására, akik pár perc múlva szállingózni kezdtek. Kezelt velük, megköszönte a részvétnyilvánításokat, biztatta a szimpla vendégeket, hogy csapoljanak maguknak sört, és felkísérte az emeletre a finomabb népeket, köztük Midwinter kanonokot és Jane-t. Kezdte úgy érezni magát, mint egy takács, aki gépiesen ismétli ugyanazokat a mozdulatokat.

Mindenki Franciaországról beszélt. A forradalmárok lenyakazták XVI. Lajos királyt, és utána hadat üzentek Angliának. Spade azt mondta, hogy a reguláris brit erők túlnyomó része vagy Indiában, vagy az Antillákon állomásozik. A shiringi polgárőrség most már naponta gyakorolt a Kingsbridge melletti réteken.

Amos roppantul szeretett volna beszélni Jane-nel, és amikor a vendégsereg ritkulni kezdett, megkereste a lányt. Úgy gondolta, Jane komolyabban veszi most, hogy van saját üzlete. Jane praktikus, ami jó dolog egy feleségnél, még akkor is, ha nem túl regényes.

Fölment az emeletre, és a lépcsőfordulón megtalálta Jane-t. Fényes fekete flanelből varrott ruhát viselt, ami döbbenetesen állt fekete hajához.

– Rólad álmodtam – mondta halkan, hogy mások ne hallják.

Jane ránézett azzal a szürke szemével, amelytől a fiatalember mindig elgyengült.

– Szép álom volt? – kérdezte. – Vagy lidércnyomás?

– Nagyon jó volt. Fel sem akartam ébredni belőle.

Jane tágra nyitotta a szemét, és ijedséget mímelt.

– Remélem, illedelmesen viselkedtél abban az álomban!

– Ó, igen. Csak beszélgettünk, úgy, mint most, de azért… Nem is tudom. Tökéletes volt.

– Miről beszélgettünk?

– Nem tudom biztosan, de olyasmi volt, amit fontosnak tartottunk mindketten.

– El nem tudom képzelni… – Jane vállat vont. – Mi lett a vége?

– Felébredtem.

– Ez a baj az álmokkal.

Jane társaságában Amos mindig sajnálta, hogy csevegnie kell, mert ő csak bámulni szerette volna a lányt. Jane-nek a kisujját sem kellett fölemelnie; a puszta jelenlétével megbabonázta.

– Világom a feje tetejére állt a legutóbbi találkozásunk óta – kezdte Amos.

– Nagyon sajnálom apádat.

– Sokat veszekedtünk az utolsó egy-két évben, most mégis fáj, hogy elveszítettem.

– Így van ez a családoknál. Egyszerre gyűlölöd és szereted őket.

Ez olyan bölcs megjegyzés volt, hogy Midwinter kanonok is mondhatta volna.

Amos nem tudta, miként fogalmazza meg a kérdést, amelyet szeretett volna föltenni. Aztán úgy döntött, nem kerülgeti a forró

kását.

– Akarsz velem sétálni?

– Ezt már kérdezted – mondta Jane –, és én válaszoltam rá.

Ez elkedvetlenítő volt, mindazonáltal nem nyílt visszautasítás.

– Arra gondoltam, hogy megváltoztathattad a véleményedet.

– Miért változtattam volna meg?

– Mert már nem olyan fiú vagyok, aki csak reményeket ajánlhat fel.

Jane összevonta a szemöldökét.

– De az vagy.

– De nem! – Amos a fejét rázta. – Jövedelmező üzletem van. És van egy házam. Akár már holnap megházasodhatok.

– Csakhogy az üzleted tele van adóssággal.

Ez váratlanul érte Amost. Egy lépést hátrált, mintha fenyegetnék.

– El van adósodva? Nem, ez nem igaz!

– Apám mondta.

Amos elhűlt. Midwinter kanonok nem az a fajta ember, aki hitelt ad ostoba pletykáknak.

– Hogyhogy? – kérdezte. – Mennyi? Kinek tartozunk?

– Nem tudtad?

– Még mindig nem tudom!

– Azt meg nem mondhatom, hogy miért, és azt se tudom, mennyi pénzről van szó, de azt igen, hogy ki a hitelező: Hornbeam tanácsnok.

Amos még mindig nem tért magához. Persze Hornbeamet ismerte; őt mindenki ismerte. Hornbeam eljött a virrasztásra, és Amos csak egy perce látta, amint beszélget a barátjával, Humphrey Frogmore-ral. Hornbeam tizenöt éve költözött Kingsbridge-be. Megvásárolta és a helység legnagyobb vállalkozásává fejlesztette Midwinter kanonok apósának, Drinkwater tanácsnoknak a posztókereskedését. Obadiah respektálta mint kőkemény üzletembert, bár nem kedvelte különösebben.

– Miért kölcsönzött volna tőle az apám? Miért kölcsönzött volna akárkitől?

– Nem tudom.

Amos körülnézett, keresett egy dísztelen, ám drága öltözetű, mogorva ábrázatú, magas alakot, aki csak egy göndör, világosbarna

parókával tesz engedményt a divatnak.

– Bizonyosan itt volt, de már elment – mondta Jane.

– Utánamegyek!

– Amos, várj!

– Miért?

– Mert Hornbeam nem jó ember. Erről akkor beszélj vele, ha előzőleg összeszedtél minden adatot!

Amos nyugalmat erőltetett magára, és gondolkodott.

– Igazad van – szólalt meg rövid hallgatás után. – Köszönöm.

– Várd ki, amíg elmennek a vendégek. Segíts anyádnak rendet csinálni a házban. Derítsd ki az igazságot a pénzügyeitekről, és aztán menj Hornbeamhez!

– Pontosan ezt fogom tenni – ígérte Amos.

Jane és az apja távozott, ám néhány vendégnek nem volt mehetnékje, így Amos nem foglalkozhatott a legsürgősebb dologgal. A földszinten egy társaság a fejébe vette, hogy addig nem mennek el innen, amíg ki nem ürítették a hordót. Amos anyja és Ellen már nekilátott a rendcsinálásnak, kivitték a mosogatni való cserépkorsókat meg a maradék ennivalót. Végül Amos udvariasan felkérte a sereghajtókat, hogy szíveskedjenek hazafáradni.

Utána besietett az irodába.

Az apja halála óta eltelt két napban túlságosan lefoglalta a temetés előkészítése, hogy belenézhessen a főkönyvekbe. Most már bánta, hogy nem szakított rá időt.

Az iroda ugyanolyan ismerős volt neki, mint a ház többi része, de csak most eszmélt rá, hogy nem tudja, mit hol kell keresnie. Voltak számlák és elismervények a fiókokban és a földre helyezett dobozokban. Egy noteszban nevek és címek voltak Kingsbridge-ből és más helyekről, de nem tüntették föl, hogy ezek ügyfelek-e, szállítók vagy mások. Egy kredencen tíz-egynéhány súlyos főkönyv terpeszkedett, egyik a lapján, a másik az élén, de egynek se volt címe. Ahányszor Amos a pénzről kérdezett, Obadiah azt felelte, hogy ezzel ne fájdítsa a fejét addig, amíg be nem töltötte a huszonegyet.

A főkönyvekkel kezdte: találomra kihúzta az egyiket. Nem volt nehéz megérteni: napról napra kimutatta, mennyi pénzt vettek be és

mennyit adtak ki. A hónapok végén összesítették a bevételeket és a kiadásokat. A bevétel a legtöbb hónapban meghaladta a kiadást, így nyereség keletkezett. Időnként előfordult veszteség. Amos az első oldalra lapozott, és látta, hogy ez a nyilvántartás hétéves.

Megkereste a legújabb főkönyvet. Ellenőrizte a havi összesítéseket, és látta, hogy a bevétel általában alatta marad a kiadásnak. Elkomorodott. Hogyan lehet ez? Átnézte az utolsó két évet, és látta, hogy a veszteség fokozatosan nőtt. Ellenben volt több nagy bevétel, amelyeket a titokzatos „H. számlájáról szavakkal azonosítottak. Kerek számok voltak – tíz font, tizenöt font, húsz font –, amelyek nagyjából ellensúlyozták az előző pár hónap hiányát. És voltak még szabályos időközönként felbukkanó, kisebb összegek, amelyekhez azt írták: „Int. 5%.

Kezdett kirajzolódni egy kép. Egy fölöttébb aggasztó kép.

Hirtelen ötlettel megnézte a legújabb főkönyv utolsó oldalát, és talált egy rövid oszlopot „H. számlája" felirattal. Tizennyolc hónapja kezdődött. Az összes bejegyzésnek volt megfelelője a havonkénti összesítésekben, és az utolsó oldalon szinte csak mínuszok voltak.

Amos elszörnyedt.

Az apja két év óta veszteséges volt, amit kölcsönökkel próbált orvosolni. Az utolsó lapon szerepelt két nyereséges hónap, amikor törlesztett valamennyit, de hamarosan arra kényszerült, hogy ismét kölcsönözzön.

Az „Int." az *interest* volt, vagyis a kamat, a „H."-nak pedig Hornbeamnek kellett lennie. Jane igazat beszélt.

Az egyenleg az utolsó oldal alján száznégy font, tizenhárom shilling és nyolc penny volt.

Amos porba volt sújtva. Azt hitte, életképes üzletet örököl, erre a nyakába szakadt egy irdatlan adósság. Száz fontért egy csinos házat adnak Kingsbridge-ben!

Vissza kell fizetnie. Szégyentelen aljasságnak tartotta, ha valaki tartozik, és nem fizet. Hogy nézzen tükörbe, ha belőle is ilyen ember lesz?

Ha a veszteségeket átváltoztathatná havi egy font szerény haszonná, akkor is majdnem kilenc évébe kerülne törleszteni az

adósságot – de úgy, hogy közben nem eszik sem ő, sem az anyja.

Hát itt a magyarázat az apja komiszságára és titkolózására az utóbbi években. Obadiah elhallgatta, hogy veszteséges – talán azt remélte, hogy helyrezökkentheti az üzletet, noha édeskeveset tett érte. Vagy talán az eszének is megártott a zihálós betegség?

Hornbeamtől többet megtudhat, de meg is kell nyugtatnia, hogy a lehető leggyorsabban kifizeti az adósságot. Imponálnia kell Hornbeamnek a határozottságával.

De nem egyedül Hornbeam ad okot az aggodalomra. A többi kingsbridge-i üzletember is figyelni fogja. Mivel ismerték az apját, és látták, milyen rátermett segédje volt Amos, jóindulattal tekintenek rá, legalábbis az elején. De ha azzal kezdi, hogy csődbe megy, a barátság elolvad, akár a hó. Mindenkinek tudnia kell, milyen keményen dolgozik, hogy törleszthesse az apja adósságát.

Megérti ezt a zord Hornbeam? Segíteni próbált Obadiah-nak, hogy leküzdhesse az üzleti nehézségeit, és ez jó jel – bár persze kamatot számított fel érte. Továbbá ismeri Amost gyerekkora óta, és azért az is valami.

Ezekkel a derűlátó gondolatokkal fölvértezve hagyta el az irodát az utcai ajtón, és indult el a Hornbeam-rezidenciához.

Ez az Általúttól északra volt, a Szent Márk-templom közelében, egy hajdani nyomornegyed helyén, amelynek olcsó sorházait lebontották, hogy helyet csináljanak az istállóval is kibővített, új, tágas házaknak. Hornbeam márványoszlopos tornácú otthonának ablakai szimmetrikusan helyezkedtek el. Amosnak eszébe jutott, amit az apjától hallott, vagyis hogy Hornbeam felfogadott egy olcsó építészt Bristolból, adott neki egy Robert Adam-féle mintagyűjteményt, és ráparancsolt, hogy építsen egy klasszikus palotát költségkímélő változatban. Oldalt, a főépületnél valamivel hátrább volt az istálló, amelynek udvarán egy didergő lovász egy hintót mosott.

Bús képű inas nyitott ajtót. Mikor Amos megkérdezte, itthon tartózkodik-e Hornbeam tanácsnok, azt felelte síri hangon:

– Megnézem, uram.

A belépő Amost rögtön megcsapta a ház légköre: sötét volt, merev, szigorú. A hallban hangosan ketyegett az állóóra, a két

egyenes hátú, fényezett tölgyfa szék nem kecsegtetett kényelemmel. Falikárpit nem volt. A kihűlt kandalló fölötti arany képkeretből Hornbeam nézett szigorúan.

Miközben Amos várakozott, Howard, a házigazda fia úgy emelkedett ki az alagsori lépcsőből, mint egy családi titok, amelyre fény derül. Nagydarab legény volt, egészen nyájas, ha kellő távolságra lehetett az apjától. Amos és Howard ugyanabba a kingsbridge-i középiskolába járt. Howard két évvel fiatalabb volt, és kissé hülyének tartották. Az apa eszét és keménységét Deborah, a fiatalabb gyerek örökölte, aki persze nem járhatott középiskolába.

Howard üdvözölte Amost. Kezet ráztak. Előkerült a bánatos inas, és közölte, hogy Mr. Hornbeam fogadja Amost.

– Majd én odaviszem, Simpson! – mondta Howard. Elvezette Amost a hall hátuljában Hornbeam dolgozószobájának ajtajához, betessékelte, aztán visszavonult.

A szoba olyan volt, akár egy börtöncella: se szőnyeg, se képek, se függönyök. Az apró kandallóban bágyadt tűz égett. Hornbeam egy íróasztalnál ült, még mindig a temetési ruhájában. A harmincas évei vége felé járt, húsos arca volt és kefeszemöldöke. Sietve lekapta a pápaszemét, mintha szégyellné, hogy szüksége van rá. Nem kínálta Amost székkel.

Amosnak nem volt újság a rosszindulat, és nem ijesztette meg Hornbeam fagyos viselkedése. Volt már dolga háborgó takácsokkal és fonókkal, elégedetlen ügyfelekkel, tudta, miként kell meglágyítani őket.

– Uram, köszönöm, hogy eljött az apám temetésére – mondta.

Hornbeamet feszélyezte a társaság. Most is csak vállat vont, ami nem volt éppen megfelelő válasz.

– Tanácsnokok voltunk – mondta. Pillanatnyi szünet után hozzátette: – És barátok.

Nem kínált sem teát, sem bort. Amos úgy állt az asztal előtt, mint egy megdorgált iskolásfiú.

– Azért jöttem, mert most tudtam meg, hogy apám kölcsönöket vett fel öntől – mondta. – Nekem sose szólt róla.

Hornbeam csak annyit felelt:

– Száznégy fontot.

Amos elmosolyodott.
– Továbbá tizenhárom shillinget és nyolc pennyt.
Hornbeam nem mosolygott vissza.
– Igen.
– Köszönöm, hogy kisegítette a szükség óráiban.
Hornbeam nem óhajtotta, hogy bőkezű tékozlónak nézzék.
– Nem vagyok filantróp. Kamatot számítottam fel neki.
– Öt százalékot. – A személyi kölcsön kockázataihoz képest nem is volt uzsorakamat.
Hornbeam láthatólag nem tudta, mit szóljon erre, ezért csak bólintott.
Amos belátta, hogy az ő kelleme hatástalan Hornbeam kőkemény közönyével szemben.
– Mindenesetre most az én kötelességem visszafizetni a kölcsönt.
– Valóban az.
– Nem én csináltam a bajt, de nekem kell orvosolnom.
– Folytasd.
Amos összeszedte a gondolatait. Volt egy terve, amelyet jónak tartott. Talán lesz olyan jó, hogy kiengesztelje a haragos Hornbeamet.
– Először is jövedelmezővé kell tennem az üzletet, hogy a továbbiakban ne legyen szükség kölcsönökre. Apám régi árucikkeket készletezett, amelyek nem tetszettek a vevőknek: leszállítom az árat, hogy megszabaduljak tőlük. A finomabb szövetekre akarok összpontosítani, amelyekért többet kérhetek. Úgy vélem, ilyen módon már egy év után lehet nyereségem. Remélem, 1794. január elsejétől megkezdhetem a törlesztést.
– Reméld.
Nem volt biztató válasz. Hornbeamnek jobban kellett volna örvendeznie a hírtől, hogy visszakapja a pénzét. De hát ő mindig szófukar volt.
Amos elszántan haladt tovább.
– Remélem, utána még jövedelmezőbbé tudom tenni az üzletet, hogy gyorsíthassam a törlesztést.
– És hogyan csinálod?

– Elsősorban terjeszkedéssel. Több fonóasszonyt fogadok, hogy megbízható tartalékom legyen fonalból, aztán pedig több takácsot.

Hornbeam bólintott, szinte már helyeslően. Amos kissé jobban érezte magát.

– Bízom benne, hogy praktikusnak találja a tervemet – mondta hangsúlyozottabb helyeslésben reménykedve.

Hornbeam kérdéssel válaszolt:

– Számításod szerint mikor törleszted teljesen a tartozást?

– Azt hiszem, négy év alatt képes leszek rá.

Hosszú szünet következett, aztán Hornbeam azt mondta:

– Négy napod van.

Amos azt hitte, rosszul hall.

– Mit ért ez alatt?

– Azt, amit mondok. Négy napot kapsz tőlem, hogy visszafizesd.

– De… hiszen épp most magyaráztam el…

– Most pedig én magyarázok el valamit neked.

Amosnak nagyon rossz előérzete volt, de lakatot tett a nyelvére, és annyit mondott:

– Kérem, tegye azt.

– Nem neked kölcsönöztem a pénzt, az apádnak kölcsönöztem. Ismertem apádat, és bíztam benne. De ő most halott. Téged nem ismerlek, benned nem bízok, és nem érdekelsz. Neked nem kölcsönzök, és azt sem engedem, hogy átvedd az apád adósságát.

– Mit jelentsen ez?

– Azt jelenti, hogy négy napon belül vissza kell fizetned nekem.

– De arra képtelen vagyok!

– Tudom. Így a negyedik nap végén átveszem az üzletedet.

Amosban meghűlt a vér.

– Azt nem teheti.

– De megtehetem. Így egyeztem meg az apáddal, és írásos szerződést kötöttünk róla. Majd találsz egy példányt valahol az apád papírjai között. Nekem is van egy példányom.

– Szóval apám semmit sem hagyott rám!

– Az egész készlet az enyém, és a jövő héten az utazóim elkezdik végigjárni a munkásokat, akik nektek termeltek. Az üzlet folytatódik, de az enyém lesz.

Amos szúrósan nézett Hornbeamre. Erős volt a kísértés, hogy megkérdezze: *Miért gyűlöl maga engem?* Azonban ez nem gyűlölet volt, csak sunyi elégedettség, amelyet elárult a diadalmas mosoly árnyéka, a szája szögletének alig észrevehető rándulása.

Hornbeam nem volt gonosz, csupán kapzsi és könyörtelen.

Amos tehetetlennek érezte magát, de túl büszke volt, hogy bevallja. Az ajtóhoz ment.

– Négy nap múlva találkozunk, Mr. Hornbeam – mondta, azzal eltávozott.

8. fejezet

Spade a szövőszékénél ült, fonalat bújtatott a függőleges nyüstbe, hogy kialakítsa a láncot. Gondosan rögzítette a szálakat, hogy feszesek maradjanak. Felnézett, mert kopogtattak. Amos volt az.

Spade meglepődött, hogy ilyen hamar mutatkozik a temetés után. Amos nem gyászosnak, inkább legyőzöttnek látszott, ami nála szokatlan volt: látszhatott nyugtalannak vagy haragosnak, de mindig megőrizte fiatalos derűlátását. Ám most olyan volt, mint akiből kihalt a remény. Spade megsajnálta.

– Szervusz, Amos! – üdvözölte. – Innál egy csésze teát?

– Igen, kérek – felelte Amos. – Hornbeamnél voltam, és még egy nyomorult pohár vízzel sem kínált meg!

Spade felkacagott.

– Nyilván azzal indokolná, hogy nem engedheti meg magának!

– A bitang!

– Gyere, mesélj.

Spade-nek a raktára és a műhelye mellett volt egy kis lakása, akkora, amekkora egy magányos férfinak kell. Ő is sokat szőtt, de más takácsokat is alkalmazott, köztük Sime Jacksont, aki majdnem olyan tehetséges volt, mint ő. A szövést jól megfizették, ám Spade törekvő volt, és többet akart.

Most átvezette Amost a hálószobájába, amelyben volt egy keskeny ágy, egy kerek asztal és egy kandalló. Spártai otthon volt. Spade minden alkotóerejét a szövésbe ölte, mert az volt a szenvedélye.

– Ülj le – mutatott egy kárpitozatlan székre. Föltett melegedni egy kanna vizet, teafüvet kanalazott egy edénybe, aztán letelepedett egy zsámolyra, és várta, hogy felforrjon a víz. – Most mit eszelt ki a vén ördög?

Amos a tűz felé nyújtotta fázó kezét. Szánnivalóan festett.

– Fölfedeztem, hogy az apám két éve veszteséges – mondta.

– Hmm. Látszott is rajta, hogy lohad az energiája.
– De Hornbeam a felszínen tartotta a kölcsöneivel.
Spade összevonta a szemöldökét.
– Nem Hornbeamre vall, hogy segíti a bajban a felebarátját.
– Kamatot számított fel érte.
– Hát persze. Mennyivel tartozol neki?
– Száznégy fonttal, tizenhárom shillinggel és nyolc pennyvel.
Spade füttyentett.
– Az sok!
– Egyszerűen el se hiszem, hogy ilyen helyzetbe kerültem – folytatta Amos annyi ifjonti hüledezéssel, hogy Spade egészen meghatódott. – Becsületes kereskedő vagyok, és keményen dolgozok, mégis tönkrementem. Olyan ostoba vagyok! Hogy történhetett ez meg velem?
Borzasztóan odavolt szegény. Spade felállt, gondolkozott, miközben forró vizet öntött a teafűre.
– Hát ezt vissza kell fizetni. Lehet, hogy évekbe telik, de az erőpróba jót tesz a hírnevednek.
– Igen, évekbe. Csakhogy Hornbeam négy napot adott nekem.
– Micsoda? Az lehetetlen! Mit képzel ez? – Spade megkavarta a teát a kancsóban, aztán töltött két bögrébe.
– Én mondtam Hornbeamnek, hogy képtelenség.
– Mit felelt rá?
– Azt mondta, hogy akkor elveszi tőlem az üzletet. Szerződése van.
Spade kezdte érteni.
– Hát ez az.
– Hogyhogy *hát ez az?* – kérdezte Amos.
– Találgattam, hogy egy ilyen szűkmarkú valaki, mint Hornbeam, miért adna kölcsön egy haldokló vállalkozásnak? Most már tudom. – Odanyújtotta Amosnak az egyik bögrét. – Nem jóságból tette. Számított rá, hogy apád csődbe megy, és mindvégig az volt a célja, hogy megkaparintsa az üzleteteket.
– Tényleg ilyen sunyi?
– Telhetetlen. Az egész világ sem elég neki.

– Talán egyszerűen csak ki kéne tekernem a nyakát, aztán kössenek fel gyilkosságért.

Spade elmosolyodott.

– Azt azért ne. Részemről nem szeretnélek bitón látni, és ezzel még számos más kingsbridge-i is így van.

– Nem tudom, mi mást tehetnék!

– Mit mondtál, mennyi időt adott Hornbeam?

– Négy napot. Miért?

– Csak gondolkozom.

Amos arca felragyogott.

– Min gondolkozol?

– Ne táplálj vérmes reményeket. Próbálok kieszelni egy másfajta kiutat, bár lehet, hogy nem jön be.

– Mondd el!

– Nem. Hadd rágjam meg.

Amosnak látható erőfeszítésébe került fékezni a türelmetlenségét.

– Na, jó. Én mindent megpróbálok.

– Kedd van. Négy nap, az szombat. Látogass meg péntek délután.

Amos felhajtotta a teáját, aztán felállt.

– Kicsit sem árulhatsz el belőle?

– Valószínűleg nem jön be. Pénteken majd elmondom.

– Már azt is köszönöm, hogy gondolkozol rajta. Igaz barát vagy, Spade.

Amos távozása után Spade ült egy darabig, és töprengett. Volt valami baj ezzel a Hornbeammel. Gazdag volt, vezető személyiség a városban, tanácsnok és békebíró; kedves, engedelmes asszony volt a felesége, aki két gyerekkel ajándékozta meg. Akkor mi hajtja? Több a pénze, mint amennyit elkölthetne, mivel nem rendez pazarló mulatságokat, nincsenek versenylovai, nem jár előkelő londoni játékbarlangokba, és nem veszít több száz fontot a kártyán. Mégis olyan kapzsi, hogy kihasználná egy halott ember tapasztalatlan fiát, csak hogy megkaparinthassa az üzletüket.

De talán meg lehetne buktatni.

Kezdett alakulni benne egy gondolat.

Felvette a nagykabátját, kiment a hidegbe, és elgyalogolt Midwinter kanonok házához.

Kingsbridge legrégibb és legszebb házai az egyház tulajdonában voltak, és a rangosabb klérusnak tartották fent őket. Midwinter egy Jakab-stílusú rezidenciában lakott a katedrálissal szemközt, talán a város legszebb pontján. Spade-et bevezették egy kényelmes szalonba, amelynek klasszikus stílusa azóta volt divatban, hogy ő elég idős lett felfigyelhetni az ilyesmire: színpompás mennyezetfreskó, vékony lábú székek, a kandalló párkányán két csontszínű váza, virágfüzérekkel ékesek. Alighanem Josiah Wedgwood híres gyárából kerültek ki. Spade úgy sejtette, hogy a szobát Midwinter néhai felesége rendezte be.

A kanonok éppen teázott a lánya, Jane társaságában. Micsoda gyönyörűség azzal a nagy szürke szemével, gondolta Spade. Mindenki tudta, hogy Amos szerelmes bele, amit Spade meg is értett, noha ő elég hidegnek és talán kissé csalárdnak vélte a hajadont. Belinda Goodnight, a város legnagyobb pletykafészke megsúgta Spade-nek, hogy Jane sose megy feleségül Amoshoz.

Midwinternek két fia is volt, két okos fiú, idősebbek Jane-nél. Mindketten oda voltak az Edinburghi Egyetemen. A metodisták szívesebben küldték a fiaikat skót egyetemekre, mert ott nem annyira anglikán teológiát oktattak, inkább hasznosabb tudományokat, mint az orvoslás és a géptan.

Midwinter és Jane szívélyesen üdvözölték. Spade leült, és elfogadott egy csésze teát. Rövid bájcsevegés után elmesélte Amos és Hornbeam történetét.

Jane felháborodott.

– Nem restelli magát Hornbeam? Ilyet tenni, ráadásul Mr. Barrowfield temetésének a napján!

– Hornbeam nyilván gondoskodott róla, hogy a papírok tökéletes rendben legyenek – szúrta közbe Midwinter. – Jogilag bizonyosan nem támadható a szerződés.

– Egyetértek – bólintott Spade.

– De hát csak nem hagyhatjuk, hogy ez történjen! – kiáltott Jane.

– Van egy lehetséges megoldás – mondta Spade. – Azért is vagyok itt.

– Hallgatom – biztatta Midwinter.

Spade felvázolta érlelődő tervét.

– Amos értelmes és dolgos legény. Biztosra veszem, hogy idővel képes lesz kifizetni az adósságát.
– De Hornbeam épp időt nem ad neki – mutatott rá Midwinter.
– Mi lenne, ha néhányan összeállnánk, és kölcsönadnánk Amosnak a pénzt, amit szombaton le kell számolnia Hornbeamnek?
– Pompás ötlet! – lelkesedett Jane.
Midwinter lassan bólogatott.
– Kockázatos lépés, de mint ön mondta, szinte biztos, hogy Amos visszafizeti a pénzt.
– Úgy vélem, találunk elég embert, aki hajlandó segíteni egy bajba jutott metodista felebarátján.
– Bizonyos vagyok benne.

Spade örült, hogy Midwinternek tetszik az ötlete, de még jobb lett volna, ha ő is hozzájárul. Az majdnem szavatolta volna a sikert.
Tehát azzal indított:
– Én szívesen hozzájárulok tíz fonttal.
– Nagyon helyes.
– Ha azzal támogatna, kanonok úr, hogy ugyancsak tíz fontot jegyez, jó pozícióban lennék, hogy rávehessek más metodistákat is a csatlakozásra.
Csend lett. Spade tűkön ülve várta, mit szól ehhez Midwinter.
Végül a kanonok megszólalt:
– Magam is örömmel adok tíz fontot.
Spade halkan sóhajtott. Folytatta:
– Ki kell tűznünk a törlesztés határidejét. Legyen, mondjuk, mostantól tíz év.
– Egyetértek.
– És kamatot számítunk fel.
– Magától értetődik.
– Amosnak félre kell tennie minden pénzét, hogy visszafizethesse a kölcsönt – tűnődött Jane. – Tíz évig szűkölködnie kell.
– Igaz – mondta Spade. – Ami pedig a legfontosabb, azt szeretném, kanonok úr, ha ön lenne az alap kincstárnoka.
Midwinter vállat vont.
– Ön is lehetne. Az emberek tudják, hogy becsületes.

Spade mosolygott.

– Ön viszont a székesegyház kanonokja. Ez az igazi fémjelzés.

– Nagyon helyes.

Jane összeütötte a tenyerét.

– Akkor hát Amos meg van mentve!

– Még nem végeztem – mondta Spade. – Még csak most kezdtem.

Spade jól érezte magát a nővére üzletében. Kate és ő egyformán szerették a kelméket: a színüket, a változatos szövésmintákat, a merinó puhaságát, a tweed tagbaszakadt erejét. Az apjuk takács volt, az anyjuk varrónő, ugyanúgy beleszülettek a ruhaiparba, ahogy a hercegek és a hercegnők a tétlenségbe és a pompába.

Megszemlélte a kabátot, amelyet Kate a püspök feleségének, Arabella Latimernek varrt. Háromsoros körgallérja, szűk ujja és magas, karcsúsított dereka volt; deréktól pliszírozva folytatódott bokáig, ami kiemelte a színek melegségét és a diszkrét kockás mintát.

– Gyönyörű lesz rajta! – állapította meg. – Tudtam, hogy az lesz!

– Annak is kell lennie – mondta Kate. – Amennyit fizet érte.

– Bízzál bennem – nyugtatta meg Spade. – Tudom, mi tetszik egy asszonynak.

Kate lenézően fújt, Spade nevetett.

Kate a maga részéről a csipkét kedvelte. Csipkekendő volt a vállán, széles csipkemandzsetta díszítette a ruhája ujját, csipkéből készült a felsőszoknyája. Csinos arcához illett a csipke, ám elsősorban azért viselte, mert sok pénzébe került a felhalmozott csipkekészlet, tehát mutogatni kellett a vásárlóknak.

Az üzlet annak az általúti háznak a földszintjén volt, amelyben Spade és Kate felnőtt. Kate most a társával, Rebeccával lakott benne. Az emeleti szobákat használhatták a vásárlók, akik ruhát akartak próbálni. A padlásszinten volt Kate és Rebecca szobája, a pincében a konyha.

Miközben Spade a püspökné kabátját csodálta, lejött az emeletről a sógora, vadonatúj polgárőri uniformisban. Kate általában nem varrt férfiaknak, ám Freddie Cainesnek még ezt a szívességet is

megtette, ugyanis a tizennyolc éves fiú, akit most hívtak be a milíciába, Spade boldogult feleségének az öccse volt.

– Csodásan nézel ki! – dicsérte Kate.

Freddie vigyorán látszott, hogy ezt ő is tudja.

– Te leszel az egyetlen regruta a shiringi polgárőrségben, akinek méretre készült az egyenruhája – mondta Spade. A tisztek szabóval varratták az uniformisukat, de a legénység olcsó készruhát viselt.

– Megtarthatom? – kérdezte Freddie. – Szeretnék büszkélkedni vele!

– Hát persze! – mondta Kate.

– Visszamegyek a régi ruhámért. Fent van az emeleten.

Miközben Freddie elszökdécselt, bejött az utcai ajtón Mrs. Latimer, akinek az orra hegye piroslott a hidegtől. Spade meghajolt, Kate pukedlizett, mert egy püspök feleségének kijár a tisztelet.

Ám Arabella Latimer fesztelen és barátságos dáma volt. Rögtön észrevette az asztalon az új kabátot.

– Ez az? – kérdezte. – Pazar! – Két kézzel simogatta és morzsolgatta a kelmét, láthatólag élvezte a tapintását. Érzéki a hölgy, gondolta Spade. Kár abba a kövér püspökbe.

– Próbálja fel – biztatta Kate. – Vegye le a köpenyét.

Mrs. Latimer ma is a temetési ruhát viselte. Spade mögéje került.

– Hadd segítsek. – Észrevette, hogy az asszony hajának jó szaga van. Valamilyen illatos pomádéval kezelte rőtbarna fürtjeit.

Arabella ledobta magáról a köpenyt, amelyet Spade fölakasztott egy kampóra. A köpeny alatt észbontó selyemruhát viselt, amely olyan feketésbarna volt, akár a megperzselt fa. Mrs. Latimer tudta magáról, mi áll jól neki.

Kate nyújtotta felé az új kabátot, hogy próbálja fel.

Spade feszülten figyelt, inkább az asszonyra, mint a kabátra. Arabella haja az árnyalatok költeménye volt: erős tea, őszi levél, gyömbérvörös, szalmasárga, amit a kabát tökéletesen kiemelt.

Arabella begombolta a kabátot.

– Kicsit szűk – mondta.

Kate benyitott a műhelybe.

– Becca, drágám, gyere csak, nézd meg!

Társa, Becca tűpárnával és gyűszűvel lépett ki a hátsó szobából. Jelentéktelen arcával, díszítetlen ruhájával szöges ellentéte volt Kate-nek. Haját szoros kontyba tűzte, ruhaujját felgyűrte. Pukedlizett Mrs. Latimernek, aztán körüljárta, kritikus szemmel vizsgálva a kabátot.

– Hmm – mondta, amihez kötelességtudóan hozzátette: – Csodásan fest!

– Valóban! – csatlakozott Kate.

– A felső túl szűk – állapította meg Becca. Krétát húzott elő a ruhaujjából, és megjelölte a kabátot. – Két és fél centiméternyit. – Mrs. Latimer mögé került, végighúzta a tenyerét a kabát két oldalán. – A derék is. – Újabb jelet húzott a krétával. – A váll tökéletes. – Hátrált egy lépést. – Az alj esése jó. Minden más remek.

Mrs. Latimer megnézte magát a forgatható állótükörben.

– Egek, hiszen piros az orrom!

– A gin! – mondta Spade.

– David! – szólt rá Kate. Csak olyankor használta az igazi nevét, ha korholni akarta a fivérét. Pontosan úgy, ahogy az anyjuk.

– A jeges szél az – mondta Mrs. Latimer, de közben kuncogott, mutatva, hogy nem sértődött meg a tréfától. Szemügyre vette a kabátot a tükörben. – Alig várom, hogy hordhassam!

– Holnapra elkészülhetek vele – mondta Becca.

– Csodálatos! – Mrs. Latimer kigombolta a kabátját, amelyet Kate lesegített róla. Spade már tartotta a köpenyt. Miközben Arabella megkötötte a szalagot az álla alatt, odaszólt Beccának: – Holnap bejövök érte.

– Köszönöm, Mrs. Latimer – felelte Becca.

Mrs. Latimer távozott.

– Milyen bájos asszony – jegyezte meg Kate. – Gyönyörű és elragadó. Ráadásul formás.

– Ha ennyire tetszik, próbálkozz nála, ne tartsd vissza magad! – mondta élesen Becca.

– Azt is tenném, drágám, ha nem lenne már valakim, aki nála is különb.

Becca ellágyult.

– Különben sem olyan a gusztusa – tette hozzá Kate.

– Abban meg miért vagy olyan biztos? – kérdezte Becca.
– Túlságosan tetszik neki a fivérem.
– Badarság! – nevetett Spade.
Kiment a hátsó ajtón. Amikor Kate és ő megörökölték az ingatlant, Spade épített mögéje egy raktárt egy hajdani gyümölcsös helyén, és a nővére elfoglalta a házat.
Kate és Becca olyanok voltak, mint férj és feleség minden szempontból, ami fontos. Szerették egymást, és közös ágyban háltak. Nagyon diszkréten viselkedtek, ám Spade olyan közel állt a testvéréhez, hogy évek óta tudott a titokról, amelyet bizonyosan nem sejtett senki más.
Keresztülvágott az udvaron. A raktárhoz érve meglátta Amos Barrowfield langaléta alakját. Éppen belépett a hátsó ösvény kapuján.
Péntek volt, Spade már várta a fiatalembert, akiről meg lehetett volna festeni az idegesség allegóriáját: sápadt volt, izgett-mozgott, a szeme tágra meredt. Spade kitárta a raktár ajtaját.
– Gyere! – invitálta be Amost a lakásába. – Híreim vannak számodra – mondta, miután leültek.
Amos megrémült.
– Jók vagy rosszak?
Spade egy papírszeletet húzott elő az inge alól.
– Olvasd el.
Amos elvette a papírt.
Kézzel írott átutalás volt a Thomsonnak, amely a legrégibb volt a város három bankja közül, és úgy rendelkezett, hogy írjanak jóvá Joseph Hornbeam számláján száznégy fontot, tizenhárom shillinget és nyolc pennyt.
Amosnak elakadt a szava. Amikor fölnézett Spade-re, csupa könny volt a szeme.
– Természetesen kölcsön – világosította fel Spade.
– Alig bírom elhinni! Meg vagyok mentve!
Spade áttért a részletekre, hogy Amos megnyugodjon.
– Midwinter kanonok a kurátora metodista felebarátaid csoportjának, akik összeálltak, hogy kisegítsenek.
– Nem hiszem el, hogy ilyen szerencsés lehessek!

– Mindazonáltal azt tanácsolnám, hogy senkinek se áruld el, honnan származik a pénz. Senkinek semmi köze hozzá.

– Természetesen.

– Négy percent kamatot számítunk fel, amit tíz év múlva ki kell fizetned a törzstőkével együtt.

Amos mondhatni imádattal bámult Spade-re.

– Ezt te módoltad ki, ugye, Spade?

– Midwinter kanonok és én.

– Hogyan köszönhetném ezt meg neked?

Spade a fejét rázta.

– Te csak dolgozz keményen, vezesd jól az üzletet, és fizess ki mindenkit, amikor eljön az ideje. Ennyit kívánok tőled.

– Azt fogom tenni, esküszöm! El se bírom hinni, hogy ekkora szerencsém legyen! Hála istennek, és hála nektek!

Spade felállt.

– Még nincsen vége. Gondoskodnunk kell róla, hogy Hornbeam ne próbálkozhasson meg semmiféle turpissággal.

– Úgy van!

– Először is alá kell írnod egy megállapodást a kölcsönről Midwinter kanonokkal a békebíró előtt. Utána át kell adnod az utalványt Hornbeamnek, és nyomatékosan javasolom, hogy ez ugyanazon békebíró előtt történjen!

– Melyik előtt? – Kingsbridge több békebírával dicsekedhetett, és némelyük, például Humphrey Frogmore hű cimborája volt Hornbeamnek.

– Beszéltem Drinkwater tanácsnokkal, a békebírák elnökével. Apósa Midwinternek, mint azzal nyilván tisztában vagy.

– Jó választás! – Drinkwater közismerten tisztességes ember volt.

– Természetesen fizetned kell neki; öt shillinget kér. A bírák gyakran számítanak fel pénzt az effajta szolgálatokért.

– Most már megengedhetem magamnak! – vigyorgott Amos.

Eljöttek Spade raktárából. Először is fölkeresték Amos házát, hogy kivegyenek öt shillinget a trezorból. Aztán elmentek Drinkwater egyszerű, régi, favázas házába a Halászok utcájában.

Drinkwater már várta őket a szobában, amely hivatalként szolgált. Asztalán ott volt minden szükséges irodaszer: lúdtollak, papír, tinta,

homok, pecsétviasz. Drinkwater kopasz volt, de ma parókát biggyesztett a fejére, mutatva, hogy ő ma hivatalos ember.

Elolvasta a kölcsönszerződést, amelyet Spade átnyújtott.

– Tökéletes rendben van – mondta, majd visszatolta Spade-nek az asztal lapján. Amos elvett egy lúdtollat, megmártotta a tintatartóban, alákanyarította a nevét. Utána Drinkwater is aláírta tanúként.

Spade fölvette a papírt, homokot hintett rá porzó gyanánt, aztán gondosan összecsavarta, és az inge alá csúsztatta.

– Most már csak azon kell lennem, hogy visszafizessem – szólt Amos.

– Visszafizeted te azt – mondta Drinkwater. – Mindnyájan hiszünk benned.

Amos megszeppent, ugyanakkor elszánt arcot vágott.

Drinkwater belebújt egy meglehetősen ócska nagykabátba, és elindultak Hornbeamhez.

Míg a hallban várakoztak, Amos felnézett Hornbeam arcképére, és azt mondta:

– Életem legnagyobb pofonját kaptam, amikor legutóbb jártam itt.

– Most Hornbeam kapja a pofont – biztosította Spade.

Egy inas bevezette őket az irodába. Hornbeam meghökkent.

– Ez meg mi? – kérdezte ingerülten. – Én csak az ifjú Barrowfieldet vártam, nem egy deputációt!

– Épp hogy az ifjú Barrowfield kölcsönéről van szó – világosította föl Spade.

– Ha azért jöttek, hogy kegyelemért könyörögjenek, csak az idejüket vesztegetik.

– Ó, nem! – tiltakozott Spade. – Öntől nem várunk kegyelmet.

Hornbeam dölyfösségén átütött a kétely.

– Hát akkor az időmet se pocsékolják. Mit akarnak?

– Semmit – felelte Spade. – Ám Barrowfieldnek van valamije a maga számára.

Amos átnyújtotta az utalványt.

– Hornbeam – szólalt meg Drinkwater –, mielőtt bemutatja azt az utalványt a bankban, át kell adnia a néhai Obadiah Barrowfield tartozásait igazoló összes dokumentumot. Gondolom, az a

paksaméta az asztalán, az mind adóslevél, de ha nem lát munkához haladéktalanul, vissza kell adnia az értesítést az ifjú Barrowfieldnek.

Hornbeam húsos képe elsápadt, aztán rózsaszín lett, végül pedig vörös a dühtől. Úgy fordult Amoshoz, mintha Drinkwater nem is létezne.

– Honnan vetted azt a pénzt? – ordította.

Amos riadtnak látszott, de nem hunyászkodott meg.

– Nem hiszem, hogy szükséges lenne tudnia, tanácsnok.

Gratulálok, Amos, gondolta Spade.

– Loptad! – üvöltötte Hornbeam.

Drinkwater közbeavatkozott.

– Biztosíthatom, Hornbeam, hogy a pénz becsületes forrásból származik.

Hornbeam majdnem a torkának ugrott.

– Maga meg mit szól bele? Nem a maga dolga!

– Én mint békebíró vagyok jelen, hogy hitelesítsek egy törvényes ügyletet, egy adósság törlesztését – közölte nyájasan Drinkwater. – A kételyek eloszlatása végett talán üdvös lenne írnia egy elismervényt, miszerint Barrowfield egy összegben megadta önnek a tartozását. Én majd hitelesítem, utána Barrowfield megtarthatja.

– Itt valami suskus történt – dühöngött Hornbeam.

– Higgadjon le, mielőtt olyasmi csúszna ki a száján, amit megbánhat – intette Drinkwater. – Maga is, én is békebírák vagyunk, nem illendő, hogy úgy ordítozzunk egymással, mint az ószeresek.

Hornbeamen látszott, hogy kedve lenne mondani egy cifrát, de aztán féket tett a nyelvére. Szó nélkül felkapott egy darab papírt, ráfirkantott valamit, majd odaadta Drinkwaternek.

– Hmm, nagyjából olvasható – jelentette ki Drinkwater, miután megszemlélte. Elvett egy lúdtollat, aláírta a nyilatkozatot, aztán odaadta Amosnak.

– Ha ezzel vége az ügyünknek, úgy kívánok mindenkinek jó estét – szűrte a fogai között Hornbeam.

A három vendég fölállt, és búcsúszavakat dünnyögve távozott.

Amikor kint voltak az utcán, Spade megengedte magának, hogy hahotázzon.

– Ezt a jelenetet! – mondta. – Már vártam, hogy mikor üti meg a guta!

– Sajnálom, hogy így gorombáskodott önnel, tanácsnok – mondta Drinkwaternek Amos.

Drinkwater bólintott.

– Ma este szereztem magamnak egy ellenséget.

Spade fontolóra vette a dolgot.

– Gyanúm szerint mindhárman az ellenségünkké tettük Hornbeamet.

– Olyan hálás vagyok maguknak, azonban az rossz, ha Hornbeam az ellenségünk – búsongott Amos.

– Tudom – felelte Spade. – Ám az embernek időnként azt kell tennie, ami a helyes.

Spade másnap reggel abban bízva ment át a boltba, hogy láthatja Mrs. Latimert, amikor bejön az új kabátjáért. Szerencséje volt. Arabella úgy érkezett, mint a meleg szellő, és Spade ismét arra gondolt, hogy milyen szemrevaló.

Mohón bámult rá, mialatt Mrs. Latimer felpróbálta a kabátot, úgy téve, mintha a szabást ellenőrizné. Arabella gyönyörűségesen gömbölyded volt, Spade-nek muszáj volt elképzelnie a mellét a szövet alatt.

Azt hitte, diszkréten csinálja, ám az asszony rajtakapta, és ettől Spade szörnyű zavarba esett. Arabella egy hajszálnyira felvonta a szemöldökét, és őszinte érdeklődéssel nézett rá, mintha meglepte, de nem sértette volna a bámulás.

Spade azt hitte, elsüllyed. Sietve elfordította a pillantását, de érezte, hogy vörösödik.

– A szabás jó – motyogta.

– Igen – helyeselt Kate. – Úgy látom, Becca eltalálta.

– Bocsássanak meg a hölgyek, de vissza kell térnem a munkához – szólt közbe Spade, és kisietett a hátsó ajtón.

Mérges volt magára, amiért ilyen otrombán viselkedett, ugyanakkor felvillanyozta Mrs. Latimer reagálása. Nem háborodott fel. Szinte mintha örült volna, hogy a férfi észrevette a mellét.

Spade nem értette, mi van vele.

Özvegyember volt tíz éve, amióta meghalt Betsy, a felesége. Nem mintha kihalt volna belőle a vágy; épp ellenkezőleg. Sok asszony megzavarta már a fejét. Az özvegyemberek gyakran vettek maguknak új feleséget, általában fiatalabb nőt, ám Spade-et nem érdekelték a lányok. Úgy tartotta, hogy a fiatal fiatalhoz való. Aztán ott volt Cissy Bagshaw, egy posztós özvegye, eleven, gyakorlatias asszony, egyidős Spade-del. Nem titkolta, hogy szívesen ágyba bújna vele, ahogy Cissy fogalmazott, „egy próbára", mintha felpróbálhatnák egymást, akárcsak az új ruhát. Spade-nek tetszett Cissy, ám a tetszés nem elég. Betsyt ő szenvedéllyel szerette, és gondolni sem érdemes ennél kevesebbre.

Ám most váratlanul azt érezte, hogy Arabella Latimer feltámaszthatná benne a szenvedélyt. Ha együtt volt Arabellával, valami megmozdult a lelkében. Nem csak az asszony külsejétől, bár az sem hagyta hidegen. Köze volt Arabella világlátásához is. Úgy tekintett a világra, mintha szórakoztatná, noha lehetne jobb is. Spade ugyanígy volt vele.

Elképzelte magát Arabella férjének, és úgy érezte, sose fáradnának bele a szeretkezésbe, és mindig lenne miről beszélgetniük.

És az asszony nem sértődött meg attól, hogy ő a mellét bámulta.

Csak hát már van férje.

Méghozzá a püspök.

Úgyhogy okosabb lesz elfelejteni.

9. fejezet

Ahogy múlni kezdett a Hornbeam fölötti győzelem mámora, Amos gondolatai a jövő felé fordultak. Meredek lejtőn kell fölkapaszkodnia. Felkészült a kemény munkára – ebben nem volt semmi új –, de az elég lesz vajon? Ha bővíthetné az üzletet, gyorsabban törleszthetné az adósságát, sőt még félre is tehetne némi készpénzt. Ám a fonalhiány mindent megakadályozott. Hogyan szerezhetne több fonalat?

Fontolgatta, hogy többet fizet a fonóknak. Mivel szinte mind asszonyok voltak, hitvány keresettel szúrták ki a szemüket. Ha Amos emelné a bérüket, több asszony állna be fonónak? Aligha. Az asszonyoknak annyi más kötelessége van, hogy sokuknak egyszerűen nem marad ideje. A szakma pedig konzervatív. Ha Amos megemeli a fizetéseket, a többi kingsbridge-i posztós azzal vádolná, hogy tönkreteszi az ipart.

Nem hagyta nyugodni a gondolat, hogy évekig kellhet gürcölnie körmeszakadtáig.

Egyszer késő este összefutott a Halászok utcáján Roger Riddickkel.

– Nohát, Amos, öreg barát! – rikkantotta Roger. – Megszállhatok a házadnál ma éjszakára?

– Hogyne, hogyne! – felelte Amos. – Azok után, hogy mindig tárt karokkal fogadtatok Badford Manorban? Maradj akár egy hónapig is, ha akarsz!

– Nem, nem, holnap már megyek is haza. Csak elkártyáztam az összes pénzemet Cullivernél, és nincs több, amíg atyámuram ki nem pengeti a járadékomat.

Hugh Cullivernek, más néven Sportnak a Halászok utcájában volt egy intézménye. A földszint kocsma volt és kávéház, az emelet játékbarlang, a padlás bordély. Roger törzsvendégnek számított a középső szinten.

– Nálam vacsorát is kapsz – biztatta Amos.
– Pazar! No és hogy élsz? – érdeklődött Roger, mikor már elindultak.
– Hát, a lánynak, akit szeretek, jobban tetszik egy sárga hajú szalaggyártó.
– Arra a gondra is találsz megoldást Culliver házának legfelső emeletén.
Amos elengedte a füle mellett a javaslatot. Még csak kísértésbe sem hozták a prostituáltak.
– Nagyon sokat kell dolgoznom, mielőtt egyáltalán elkezdhetném törleszteni az apám adósságát.
– Mennyiben érint téged ez a háború? A franciák győznek mindenfelé. Savoyában, Nizzában, a Rajna-vidéken, Belgiumban.
– A Nyugat-Angliában gyártott szövet nagy részét Európába exportálják. A háborúval ennek vége. Viszont ezt ellensúlyozhatják a hadiszállítások. A fegyveres erőknél rengeteg új egyenruhára lesz szükség. Remélem, hogy abból az üzletből én is lefölözhetek valamennyit – csak szerezzek hozzá fonalat!
Megérkeztek a Barrowfield-házhoz. Amos anyja sonkából és savanyított hagymából álló vacsorát tálaltatott kenyérrel és sörrel. Gyorsan hozatott egy terítéket Rogernek, utána nyomban el is vonult lefeküdni, „hogy a fiúk zavartalanul beszélgethessenek".
Roger meghúzta a sörét.
– Tehát fonalhiány van? – kérdezte.
– Igen, Spade szerint a gyorsvetélő okozza. A takácsok gyorsabban dolgoznak, de a fonók nem.
– Nemrég Combe-ban jártam, és meglátogattam egy oxfordi haverom apjának a fonodáját.
Amos bólintott. Bár az angliai pamutgyártás főleg az ország északi és középső részében történt, délen is volt néhány fonoda, elsősorban a Combe-hoz és Bristolhoz hasonló kikötővárosokban, ahova a magvas gyapot érkezett.
– Azt tudod, hogy a pamutgyártók kitaláltak egy mozgókocsis fonógépet – folytatta Roger.
– Hallottam róla, de gyapjúval nem működik.

– Fonó Jennynek hívják. Hát az valami csoda! – lelkesedett Roger. Imádott minden gépet, neki csak az volt a lényeg, hogy minél bonyolultabb legyen. – Egy munkás nyolc orsót pörgethet egyszerre, és olyan egyszerű az eljárás, hogy egy asszony is kezelheti a szerkezetet!

– Bár nekem lenne egy olyan gépem, amely nyolcszor gyorsabban dolgozik, mint az öreg fonókerék – sóhajtott Amos. – De a gyapot erősebb a gyapjúnál. A gyapjú túl könnyen elszakad.

Roger gondolkodóba esett.

– Hát az baj – mondta –, de nem látom be, miért ne lehetne ezt megoldani. A szálra nehezedő nyomás csökkenthető. Vastagabb, durvább gyapjúnál akár használható is a gép, míg a kézi szövést fenntartanánk a finomabb kelmékre… Még egyszer látnom kell azt a gépet!

Amos előtt felcsillant a fény az alagútban. Tudta, mi mindent összeügyeskedett Roger a badfordi műhelyében.

– Nem mehetnénk Combe-ba együtt?

Roger vállat vont.

– Miért ne?

– Holnapután indul a postakocsi. Délutánra ott lehetünk.

– Jól van – mondta Roger. – Úgy sincs más dolgom most, hogy minden pénzem elvertem.

Amos föladott egy hirdetést a *Kingsbridge Gazette* és a *Combe Herald* újságokban:

Mr. Amos Barrowfield ezennel értesíti
a nagyra becsült szövetkereskedőket, hogy apja, a megboldogult Mr. Obadiah Barrowfield nagy múltú vállalkozása
megszakítás nélkül folytatja tevékenységét.
Specialitásunk a minőségi kelmék előállítása:
mohair, merinó, luxus kasmírgyapjú,
tisztán vagy selyemmel, lennel és gyapottal keverten.
MINDEN ÉRDEKLŐDŐNEK POSTAFORDULTÁVAL VÁLASZOLUNK!

Amos Barrowfield

Fő utca
Kingsbridge

Megmutatta Spade-nek a metodista imaházban.

– Nagyon jó! – dicsérte Spade. – Anélkül, hogy apádat bírálnád, célzol rá, hogy a közelmúltban érezhető hanyatlás véget ért, és a vállalatot új, dinamikusabb vezetőség irányítja.

– Pontosan! – örvendezett Amos.

– Hiszek a hirdetésben – mondta Spade. – Egymagában nem adja el az árut, de lehetőségeket teremt.

Amos is éppen így gondolta.

Ezen az estén bibliamagyarázat volt, Káin és Ábel történetének kapcsán szóba került a gyilkosság, és a vita óhatatlanul átterelődött a francia király kivégzésére. Dörgedelmes prédikációjában a kingsbridge-i püspök kijelentette, hogy a francia forradalmárok gyilkosságot követtek el.

Ugyanezt vallotta a brit nemesség, a papság és a politikusok többsége. William Pitt miniszterelnök ádázul gyűlölte a francia forradalmárokat. A whig ellenzék megosztott volt: sokan Pitthez álltak, ám egy nem elhanyagolható kisebbség elismerte a forradalom érdemeit. Hasonlóképpen megosztotta a kivégzés a népet; a kisebbség demokratikus reformokat követelt francia mintára, de az óvatos többség kiállt III. György király mellett, és ellenezte a forradalmat.

Rupe Underwood Pittet pártolta.

– Közönséges gyilkosság volt! – méltatlankodott. – Ez gyalázat! – Hátradobta a homlokfürtjét, amely a szemébe hullott, aztán Jane-re sandított.

Amos láthatta, hogy Rupe a lánynak tart előadást. Jane ezen az estén is maga volt a megtestesült elegancia sötétkék ruhájában és férfias kürtőkalapjában. Lenyűgözi vajon Rupe erkölcsi felsőbbrendűsége?

Spade-nek eltért a véleménye, mint rendesen.

– Azon a napon, amelyen a francia királyt lenyakazták, mi itt, Kingsbridge-ben felkötöttük Josiah Pondot, mert ellopott egy birkát. Az gyilkosság volt?

Amos szeretett volna sziporkázni, hogy lenyűgözze Jane-t, és rávilágítson Rupe ostobaságára, de maga se tudta, melyik oldalon áll, vagy hogy mit gondol a francia forradalomról.

– Lajost Isten tette királlyá – mondta kenetesen Rupe.

– Josiah-t Isten tette szegénnyé – riposztozott Spade.

Na tessék! – gondolta Amos. Nekem miért nem jut ilyen az eszembe?

– Josiah Pond tolvaj volt. A bíróság kihallgatta, és bűnösnek találta! – mondta Rupe.

– Lajos pedig áruló volt, aki összeesküvést szőtt a hazája ellenségeivel – vágta rá Spade. – Kihallgatták és bűnösnek találták, ugyanúgy, mint Josiah-t. Csak az a különbség, már ha a véleményemre vagy kíváncsi, hogy a hazaárulás rosszabb a birkalopásnál.

Amos úgy döntött, hogy nem neki kell rávilágítania Rupe szellemi korlátaira, mert Spade megteszi helyette.

Rupe felfújta magát.

– Sok száz évig egyetlen francia sem moshatja le magáról annak a kivégzésnek a szégyenfoltját!

Spade mosolygott.

– Neked is van ilyen szégyenfoltod, Rupe?

Rupe értetlenül ráncolta a homlokát.

– De hát én sose öltem meg semmiféle királyt!

– Viszont száznegyven-egynéhány éve a te őseid és az enyéim végeztették ki I. Károlyt, Anglia királyát. A te okfejtésed szerint ennek a szégyenfoltját hordozzuk, amíg világ a világ.

Rupe gyengült.

– Királygyilkosság sose visz jóra – próbálkozott reménytelenül.

– Nem értek egyet – válaszolta hanyagul Spade. – Amióta mi, angolok, megöltük a királyunkat, több mint száz éve fokozatosan szélesedő vallásszabadságot élvezhetünk, míg a franciákat kényszerítették, hogy katolikusok legyenek, egészen mostanáig!

Amos úgy gondolta, hogy Spade túl messze ment, és végre megtalálta az ide vágó szavakat.

– Borzasztó sok franciát megöltek azért, mert más volt a véleménye! – mondta.

Rupe feléledt.
– No, Spade! Mit válaszolsz Amosnak?
– Azt válaszolom, hogy Amosnak igaza van – mondta általános meghökkenésre Spade. – Csakhogy én nem felejtem el, mit mondott az Úr: „Vesd ki előbb a gerendát a te szemedből, és akkor gondolj arra, hogy kivessed a szálkát a te atyádfiának szeméből!" Ne azon rágódjunk, mit tesznek rosszul a franciák, hanem azt nézzük, milyen reformokra van szükség a saját országunkban!
Midwinter kanonok közbeavatkozott.
– Barátaim, azt hiszem, egy estére elég ennyi a vitából – mondta. – Amikor ma este távozunk innen, ki-ki elmélkedhet róla, mit gondolna a Mi Urunk, akit ugyancsak kivégeztek.
Amos meghökkent. Könnyű megfeledkezni róla, hogy a keresztény vallás vérről, kínzásokról és halálról szól, főleg itt, a metodista közösségi házban, a meszelt falak és az egyszerű bútorok között. A katolikusok realistábbak a faragott kálváriáikkal és a vértanúk kínhaláláról festett képeikkel.
Midwinter folytatta:
– Elítélné-e az Úr a francia király lenyakazását? És ha igen, helyeselné-e, hogy Josiah Pondot felakasztották? Nem ajánlok fel válaszokat ezekre a kérdésekre. Mindössze úgy vélem, hogy a róluk való elmélkedés Jézus tanításainak szellemében megtisztíthatná elménket, és megmutathatná, hogy ezek a kérdések nem egyszerűek. Most pedig fejezzük be az estét imával.
Mindenki lehajtotta a fejét.
Az ima rövid volt.
– Ó, Uram, adj nekünk bátorságot harcolni azért, ami igaz, és alázatot, hogy tudjuk, mikor nincs igazunk. Ámen.
– Ámen! – mondta hangosan Spade.

A Bristolból Combe-ba tartó postakocsi megállt a kingsbridge-i Harang fogadónál a piactéren. Amos és Roger külső ülést kaptak. Amos nem engedhette meg magának, hogy bentre üljön, Rogernek pedig nem volt pénze.
– Megadom! – fogadkozott. Amos elhárította. Kedvelte Rogert, de oktalanság lett volna kölcsönözni egy hazárdjátékosnak.

A kocsi elhagyta a piacteret, és ledübörgött a Fő utcán, ahol a legtöbb lakóházat átalakították bolttá. Átkelt a folyó két részből álló hídján, amelyet Merthin hídjának neveztek középkori építője után: először az északi partról a Bélpoklos-szigetre, ahol elhaladt Caris ispotálya mellett, végül átment a déli partra. Utána kanyargott egy sort a Loversfield nevű módos elővárosban. Amos elképzelte, hogy valamikor régen ide járhattak a háborítatlanságra vágyó szerelmespárok. Ma már nem voltak rétek, habár némelyik kerthez tartozott gyümölcsös. Aztán a postakocsi végigment egy lehangolóbb környéken, és végül az összevissza épült, szegényes házakat maga mögött hagyva kibukkant a nyílt mezőre.

Hideg volt, de mindketten vastag télikabátot, kötött, egyujjas kesztyűt és sapkát viseltek. Roger pipázott. A fogadókban, ahol a kocsi megállt, hogy lovakat váltson, vásároltak teát, levest vagy whiskyt és forró vizet, hogy belülről is melegítse őket valami.

Amos szinte repesett az örömtől. Noha figyelmeztette magát, hogy korai még ujjongani, akkor sem verhette ki a fejéből, hogy egész vállalkozását átalakíthatja Roger ötlete. Egy gép, amely egyszerre nyolc orsót pörget!

Az éjszakát egy vendégfogadóban töltötték, és másnap délelőtt fölkeresték Roger barátját, Percy Franklandet, akinek az apja gazdag ember volt. Mr. Frankland, a felesége, valamint Percy és két serdülő testvére kiadós reggelivel várták a jövevényeket. Amos nem sokat evett. Nagyon feszült volt a látogatás miatt, attól félt, hogy reményei füstbe mennek.

Reggeli után egyenesen átmentek a raktárba, amely ugyanarra a telekre épült, amelyikre a lakóház. A földszint tárolásra szolgált, a fonás az emeleten történt.

Mikor Amos végre belépett a fonodába, egy hosszú percbe telt felfognia, mit lát: nem egy, hanem egész sor fonógépet!

Mindegyik olyan volt, mint egy derékig érő, négy vaskos lábra szerelt, kicsi asztal, körülbelül egy méter hosszú és fél méter széles. Minden gépet ketten kezeltek: egy asszony és egy gyerek. Az asszony az asztal rövidebb végén állt, szemben a nyolc orsóval, és a jobb kezével egy nagy kereket forgatott. A kerék pörgette a nyolc orsót, amelyek feszes fonallá sodorták a gyapotot. Amikor az

asszony úgy találta, hogy a fonal eléggé feszes, a bal kezével előrelökött egy mozgó kocsit, amely nyújtani kezdett nyolc újabb laza előfonatot.

Nyolc gépezet volt a helyiségben.

– A gyerek mit csinál? – kérdezte Mr. Franklandtől Amos.

– Ő a kötöző. Megjavítja a szakadásokat az anyjának – felelte Mr. Frankland.

Végignézték, amint egy fiú – olyan tizenegyéves-forma – kijavít egy szakadást. Bebújt a gép alá, hogy az anyjának ne kelljen abbahagynia a munkát. A textilmunkásokat sohasem órabérben, hanem teljesítmény szerint fizették. A gyerek fogta a két fonalvéget, és a bal tenyerére fektette őket úgy, hogy öt-nyolc centiméter hosszan fedjék egymást. Aztán a jobb tenyerével erősen leszorította, és összesodorta őket. Mire fölemelte a jobbját, a két fonalból ismét egy lett. Pár másodpercig tartott az egész.

Amosnak feltűnt, hogy a fiú tenyere kérges a szakadatlan dörzsöléstől. Megfogta a gyerek jobbját, megérintette a bőrkeményedést.

– Kemény kezem van! – büszkélkedett a fiú. – Már nem is vérzik!

– Gyakran szakadhat a szál, hogy állandó kötözőt kell alkalmazni – jegyezte meg Amos Mr. Franklandnek.

– Sajnos igen.

Ez rossz hír volt.

– Ha a gyapot így szakad, milyen lehet a gyapjú? – kérdezte Rogertől Amos. – Még az olyan ügyes kézi fonók is elszakítják időnként a szálat, mint Sal Clitheroe!

– Ebben az eljárásban leginkább mikor szakad a szál? – fordult Roger a gyerekhez. – Érted, mit akarok kérdezni?

– Igen, uram! – felelte a fiú. – Akkor, amikor a laza fonal megfeszül. Főleg, ha túl nagyot löknek a kocsin!

– Ezen talán segíthetek – mondta Roger a barátjának.

Amos az egekben járt. Ez a gépezet elláthatja a fonallal, amire szüksége lesz a vállalkozása bővítéséhez. Sőt ennél is többet tehet. Megszabadítja őt attól, hogy faluról falura kelljen járkálnia a fonóasszonyokhoz. Raktára egyetlen helyiségében több fonalat állítanak majd elő, mint a falusi asszonyok együttvéve! Ha pedig egy

munkás megbetegszik és ágynak esik, azt ő rögtön tudni fogja, nem kell egy teljes hetet várnia. A gépezettel jobban ellenőrizheti a munkát!

Nyugalmat parancsolt magára, gyakorlatias próbált lenni.

– Nem tudom, módosítható-e a Fonó Jenny úgy, hogy gyapjúhoz is alkalmas legyen, de ha úgy döntök, hogy igen, hol vásárolhatok ilyen gépet? – kérdezte Mr. Franklandtől.

– Északon többfelé is gyártják. – Mr. Frankland egy pillanatra elhallgatott, majd azzal folytatta: – Esetleg eladhatok önnek egyet a sajátjaim közül. Úgyis nemsokára lecserélem őket egy nagyobb gépre, amelyet úgy hívnak, hogy Fonó Öszvér. Negyvennyolc szálat sodor egyszerre!

Amosnak leesett az álla.

– Negyvennyolcat!

– Szaporodnak az orsók! – jegyezte meg Roger.

Amos a gyakorlati kérdésekre összpontosított.

– Számításai szerint mikor kapja meg a Fonó Öszvért?

– Akár holnap itt lehet.

– Mennyit kérne egy használt Jennyért?

– Nekem hat fontomba került, és ezek nem kopnak el. Vagyis egy használtat eladhatnék önnek négy fontért.

Én pedig pár napon belül megkapnám! – gondolta Amos.

Négy fontot összekaparhat, habár így semmije se marad vészhelyzetekre.

Ám az agya mindegyre feldobta a kérdést: fog-e működni gyapjúval?

A válasz mindig ugyanaz volt: addig nem tudod, amíg nem próbáltad.

Amos még mindig habozott.

– Holnapra várom egy fonoda igazgatóját, aki meg akarja nézni a gépeket – jelezte Mr. Frankland.

– Estére válaszolok önnek – mondta Amos. – Köszönöm a lehetőséget, hálás vagyok érte.

Mr. Frankland mosolygott és bólintott.

– Addig is komoly beszélgetést kell folytatnom a gépészemmel.

Kezet ráztak, aztán Amos és Roger távozott.

Egy fogadóba mentek, ahol könnyű ebédet rendeltek. Roger ujjongott, rózsás arca kipirult a lelkesedéstől.

– Tudom már, hogyan lehet csökkenteni a szálszakadást! – mondta. – Látom magam előtt!

– Az jó – mondta Amos. Tudta, hogy válaszúthoz érkezett. Ha megveszi a gépet és rosszul üt ki a dolog, bele kell törődnie, hogy még több évig lesz kénytelen takarékoskodni a törlesztésre. De ha sikerül, akkor belevetheti magát az igazi pénzcsinálásba!

– Kockázatos – mondta Rogernek.

– Szeretem a kockázatokat! – jelentette ki Roger.

– Én meg gyűlölöm őket.

De azért megvette a gépet.

Amos úgy döntött, hogy optimista lesz. Még meg sem érkezett a szövőgépe, amikor megpályázott egy hadiszállítást.

A kingsbridge-i polgárőrségnek Henry Northwood viscount, a shiringi gróf fia és örököse volt az ezredese. A rang általában jelképes volt, de a shiringi hagyomány előírta, hogy a gróf fia hivatásos ezredes legyen. Továbbá Northwood képviselte Kingsbridge-et a parlamentben, mert a nemesség azt szereti, ha a fontos beosztások a családban maradnak, ahogy azt Spade mondta.

Northwood normális esetben Earlscastle-ban lakott az apjával, de miután a polgárőrséget mozgósították, kibérelte a piactéren Willardék házát, egy nagy épületet, amelyben jutott szoba az ezredesnek és több magas rangú törzstisztnek. A kingsbridge-i legendárium szerint a ház valamikor Ned Willardé volt, aki Erzsébet királynő udvarában volt nagykutya, bár azt senki sem tudta, hogy pontosan mivel foglalkozott.

Northwood érkezése nagy felbolydulást keltett a társaságban. A viscount nőtlen volt, huszonhárom éves, a legkívánatosabb parti a grófságban.

Amos még sose találkozott vele, és nem ismert senkit, aki bemutathatta volna a viscountnak, ezért úgy döntött, elmegy Willardék házába, és szerencsét próbál.

A tágas hallban feltartóztatta egy negyvenes illető, aki őrmesteri egyenruhát, vagyis fehér térdnadrágot és lábszárvédőt, rövid vörös

zubbonyt és tornyos csákót viselt. A zubbony pirosa igazából fáradt rózsaszín volt, ami kontár ruhafestésre vallott.

– Mit keres itt, fiatalúr? – kérdezte gorombán az őrmester.

– Azért jöttem, hogy Northwood viscounttal beszéljek, a maga ezredesével.

– Várja magát?

– Nem. Legyen szíves közölni vele, hogy Amos Barrowfield óhajt beszélni vele a maga egyenruhájáról.

– Az én egyenruhámról? – méltatlankodott az őrmester.

– Igen, ugyanis vörösnek kellene lennie, nem pedig rózsaszínnek. – Az őrmester rosszallóan nézett a zubbonya ujjára. Amos folytatta: – Szeretném, ha a shiringi polgárőrség jól öltözött lenne, és úgy vélem, Northwood viscountnak is ez a véleménye.

Az őrmester egy hosszú percig habozott, majd azt mondta:

– Várjon itt. Megkérdezem.

Amos ácsorgott a hallban, és figyelte a nyüzsgést. Emberek futkostak szobáról szobára, és pattogó mondatokat váltottak egymással a lépcsőn, ami a céltudatosság és a hozzáértés benyomását keltette. Sok kékvérű katonatiszt köztudottan lusta és hanyag; hát lehet, hogy Northwood más.

Visszatért az őrmester.

– Jöjjön utánam, kérem.

Bevezette Amost egy tágas szobába, amelynek ablaka a székesegyház nyugati homlokzatára nézett. Northwood egy nagy íróasztalnál ült. A kandallóban tűz lobogott.

Ült még az asztal közelében egy hadnagyi egyenruhát viselő ember, kezében papírköteggel. Amos ismerte: Archie Donaldson volt, metodista. Amos bólintott Donaldsonnak, és meghajolt a viscount előtt.

Northwood nem viselt parókát. Rövid, göndör haja, nagy orra és nyájas arca volt, de a pillantásából, amellyel Amost figyelte, sugárzott az intelligencia. Körülbelül egy percem van, hogy megnyerjem, gondolta Amos, és ha kudarcot vallok, azonnal kipenderít.

– Mylord, Amos Barrowfield vagyok, kingsbridge-i posztós.

– Mi a baj Beach őrmester egyenruhájával, Barrowfield?

– Buzérral festették, ami növényi eredetű festék, inkább rózsaszín, mint vörös, és gyorsan kifakul. Ez megfelel a sorkatonáknak, de az őrmestereknek és más tiszthelyetteseknek való szövetet karmazsinnal kellene színezni, amelyet egy pikkelyes rovar választ ki magából. Mélyvörös színe van, mégsem olyan drága, mint a bíborbogárból származó kármin, ami az igazi harsogó „brit vöröset" adja, és a tiszti uniformisokhoz használatos.

– Örülök, ha egy ember érti a mesterségét – mondta Northwood.

Amos is örült.

– Gondolom, a milíciát akarja ellátni egyenruhára való szövettel – folytatta Northwood.

– Van szerencsém ajánlhatni lordságodnak strapabíró, vízhatlan, duplaszéles gyapjúszövetet sorkatonáknak és őrmestereknek. Hivatásos tiszteknek a legfinomabb gyapjúszövetet javasolom, ami ugyanolyan praktikus, ám könnyebb, és finomabb kidolgozású. Alapanyagát külön erre a célra hozzuk be Spanyolországból. A finom kelmék a specialitásom, mylord.

– Aha.

Amos teljes sebességre gyorsult.

– Ami az árakat illeti…

Northwood a kezét fölemelve csendet kért.

– Köszönöm, eleget hallottam.

Amos befogta a száját, és várta az elutasítást.

Ám Northwood nem zavarta ki.

– Feljegyzés – mondta Donaldsonnak, aki elvett egy papírlapot, megmártotta a tollat a tintában. – Kérem az őrnagyot, hogy beszélje meg Barrowfielddel az egyenruhák anyagát. – Amoshoz fordult. – Keresse föl Will Riddick őrnagyot.

Amosnak sikerült magába fojtania meghökkent mordulását.

Donaldson porzót hintett a feljegyzésre, átnyújtotta Amosnak. Nem fáradt azzal, hogy lepecsételje, még csak össze sem hajtotta.

– Riddick feladata a beszerzés, közösen a szállásmesterrel. Van egy irodája a házban rögtön itt, a lépcsőnél. Köszönöm, hogy befáradt hozzám.

Amos meghajolt, és kiment, nem mutatva elszörnyedését. Csakugyan jó benyomást tett Northwoodra, de aligha lesz belőle

haszna.

Riddicket az emeleten találta a ház hátuljában, egy pipafüsttől homályos, kis szobában. Vörös kabát volt rajta és fehér térdnadrág. Gyanakodva üdvözölte Amost, aki összeszedett annyi kedélyességet, amennyit bírt.

– Örülök, hogy látlak, Will! – mondta vidoran. – Most beszéltem Northwood ezredessel. Van egy üzenete számodra. – Átnyújtotta az írást.

Will elolvasta, ami, a szöveg rövidségét tekintve, feltűnően sokáig tartott neki. Aztán mintha elhatározásra jutott volna.

– Tudod, mit – mondta –, beszéljük meg ezt egy kupa sör mellett.

– Ahogy óhajtod – felelte Amos, noha reggelente nem kívánta a sört.

Eljöttek a házból. Amos azt hitte, a Harangba mennek, amely csak pár lépésre volt, ám Will lekalauzolta a dombon, és befordult a Halászok utcájába, ahol Amos rémületére meg sem állt Sport Culliver műintézetéig.

– Nagy baj lenne, ha máshova mennénk? – kérdezte. – Ez egy rossz hírű hely.

– Badarság – felelte Will. – Csak egy italra térünk be. Nem kell lépcsőt mászni. – Azzal már be is ment.

Amos követte, abban reménykedve, hogy nem járnak a közelben éles szemű metodisták.

Még sose járt itt, de a földszint megnyugtatóan emlékeztetett más kocsmákra, kevés jel utalt a feslettségekre, amelyek egyebütt történnek a házban. Ebből próbált megnyugvást meríteni, de továbbra is kínosan érezte magát. Beültek egy csendes zugba, és Will két korsó erős, barna sört rendelt.

Amos úgy döntött, egyenesen a tárgyra tér.

– Ajánlhatok sima, duplaszéles gyapjúszövetet az újoncok egyenruháihoz, egy shillingért méterét – mondta. – Ennél jobb árat sehol sem kapsz érte. Ugyanezt a szövetet vörösre festve őrmestereknek és más tiszthelyetteseknek három pennyvel drágábban. Végül a legjobb minőségű brit vöröset tiszteknek. Csak három shilling és hat penny egy méter. Megeszem a kalapomat, ha ennél jobb üzletet csinálsz akármelyik kingsbridge-i posztósnál.

– Honnan veszel hozzá fonalat? Úgy hallom, hiánycikk.

Amos meglepődött, hogy Will ilyen jól tájékozott.

– Van egy kitűnő forrásom – mondta, és ez majdnem igaz is volt, mert a Jenny akár ma is megérkezhet.

– Miféle forrás?

– Azt nem árulhatom el.

A pincér kihozta a söröket, aztán csak állt és várt. Will kérdőn nézett Amosra, aki megértette, hogy neki kell fizetnie. Összekapart némi aprót az erszényéből, odaadta a pincérnek.

Will meghúzta a sötétbarna sört, elégedetten sóhajtott, és így szólt:

– Mondjuk, a polgárőrségnek száz őrmesteri uniformisra van szüksége.

– Ahhoz kell kétszáz méter karmazsinnal festett gyapjúszövet, métere egy shilling három penny, vagyis az összköltség tizenkét font és tíz shilling. Ha most azonnal leadod a rendelést, megkaphatod kerek tizenkét fontért. Ez túlzott nagylelkűség részemről, de annyira fog tetszeni a szövet, hogy azonnal rendelsz még belőle. – Ivott egy kortyot a sörből, hogy leplezze az idegességét.

– Jól hangzik – mondta Will.

– Annak örülök. – Amos nemcsak örült, de meg is volt lepve. Nem számított rá, hogy ilyen könnyű lesz üzletet kötni Riddickkel. Ez ugyan nem egy óriási megrendelés, ám még lehet folytatása. – Hazamegyek, kiállítom a számlát, és pár percen belül viszem hozzád aláírásra.

– Rendben van.

– Köszönöm – felelte Amos. Fölemelte a korsóját, hogy koccintsanak a megegyezésre. Ittak.

– Még valami – szólt Will. – Tizennégy fontra állítsd ki a számlát.

Amos nem értette.

– De hát tizenkettő az ára!

– Tizenkettőt is fizetek neked.

– Akkor miként számlázhatnék tizennégyet?

– A seregnél így intézzük a dolgokat.

Amos észbe kapott.

– Az elöljáróidnak azt mondod, hogy tizennégy fontba került, nekem fizetsz tizenkettőt, és a két fontot megtartod magadnak!

Will nem is tagadta.

– Ez kenőpénz! – méltatlankodott Amos.

– Halkabban! – Will körülnézett, de senki sem volt a közelben. – Viselkedj már diszkréten, te bolond!

– De hát ez becstelenség!

– Mi a bajod? Az üzlet ilyen. Hogy lehetsz ennyire naiv?

Amos egy pillanatig töprengett. Igazat beszélne Will? Minden üzlet együtt jár a kenőpénzzel? Talán ez is egy olyan dolog, amit az apja nem mondott el neki. Aztán eszébe jutott, hogy a kingsbridge-i posztósok között milyen sok a metodista, és érezte, hogy ők nem lehetnek megvesztegethetők.

– Nem állítok ki hamis számlát – mondta.

– Akkor nincs megrendelés.

– Azt hiszed, találsz olyan posztóst, aki hajlandó lefizetni?

– De mennyire, hogy.

Amos a fejét rázta.

– Mi, metodisták, nem így üzletelünk.

– Amekkora szamarak vagytok – mondta Will, és felhajtotta a sörét.

10. fejezet

Will Riddick egy nappal az előtt tért vissza Badfordba, hogy Kit hat hét után fölkelhetett a betegágyból.

Balszerencséjére Roger, a védelmezője már egy hete elutazott. A cselédek úgy hallották, hogy Kingsbridge-ben lakik Amos Barrowfieldnél, és valami titokzatos terven dolgozik, amiről senki se tudta, miben is áll.

Kit már nagyon várta, hogy fölkelhessen.

Kezdetben, amikor fájt a feje és továbbra is zavart volt, mozdulni sem akart. Annyira elfáradt, hogy örült, ha megmaradhatott a meleg, puha ágyban. Fan mindennap háromszor segített felülnie, és megetette zabkásával, húslevessel vagy meleg tejbe áztatott kenyérrel. Kitet már az evés is kimerítette, és rögtön visszafeküdt, ahogy végzett.

Fokozatosan változtak a dolgok. Néha látott madarakat az ablakból, és rábeszélte Fant, szórjon morzsákat a párkányra, hogy a madarak odajöjjenek. Fan sokszor üldögélt nála, miután a cselédség megvacsorázott, és ha nem volt miről beszélgetniük, Kit mesélte neki az anyjától hallott bibliai történeteket: Noé bárkájáról, Jónásról meg a cethalról, Józsefről és az ezerszínű kabátjáról. Fan nem túl sok bibliai történetet ismert. Hétévesen árvaságra jutott, és beállt dolgozni az udvarházba, ahol senkinek se jutott eszébe, hogy egy gyereknek meséljen. Nem tudott olvasni, még a nevét se tudta leírni. Kit megdöbbenve hallotta, hogy fizetést sem kap.

– Olyan, mintha a szüleimnek dolgoznék – magyarázta a lány. – Az uraság ezt mondja.

Amikor Kit elmesélte ezt az anyjának, ő annyit szólt:

– Szerintem meg rabszolgaság – de rögtön meg is bánta, és a fia lelkére kötötte, hogy el ne árulja valakinek.

Mama meglátogatta minden vasárnap délután. A konyhaajtón jött be, és a hátsó lépcsőt használta, nehogy összefusson a földesúrral

vagy a fiaival, akik Fan szerint nem is tudtak Sal látogatásairól.

Kit türelmetlenül várta, hogy mikor térhet már vissza a rendes életbe. Ruhában akart járni, a többi cseléddel akart enni a konyhában. Még annak is örült volna, ha Fannel közösen hamuzhatná ki a kandallókat és fényesíthetné a csizmákat.

De most lelohadt a lelkesedése. Ha Will a házban tartózkodik, ő nagyobb biztonságban van a csukott ajtó mögött.

Szabadulása napján ágyban kellett maradnia addig, amíg Alec Pollock, a kirurgus meg nem vizsgálta. Mihelyt a gyerek megreggelizett, hamarosan benyitott Alec a kopott, fecskefarkú kabátjában, és azt kérdezte:

– Nohát, hogy van az én ifjú páciensem hat hét után?

Kit az igazat mondta:

– Jól érzem magamat, uram, és bizonyosan vissza tudok állni a munkába. – Nem említette, mennyire fél Willtől.

– Látszik is rajtad, hogy javul az egészséged.

– Köszönöm az ágyat és az ételt – tette hozzá a fiú.

– Igen, igen. Hát akkor halljam, hogy is hívnak?

– Christopher Clitheroe. – Nem értette, hogy a kirurgus miért kérdez ilyeneket.

– És melyik évszakban is járunk?

– Tél végén, tavasz elején.

– Emlékszel, hogy hívják Jézus anyját?

– Máriának.

– Nohát, úgy látom, az agyadban nem tett kárt Willnek az az átkozott lova.

Ekkor értette meg Kit, hogy a kirurgus azért faggatta nyilvánvaló dolgokról, mert ellenőrizni akarta, nem zavarodott-e meg.

– Akkor már dolgozhatok? – kérdezte.

– Nem, még nem. Anyád hazavihet, de még három hétig nem csinálhatsz semmi megerőltetőt.

Ez azért megkönnyebbülés. Még egy kis időre megmenekült Willtől. És utána Will talán visszamegy Kingsbridge-be. Kit jobb kedvre derült.

– A kötést hagyd a fejeden! – figyelmeztette Alec. – A többi fiú ebből fogja tudni, hogy nem játszhatsz durva játékokat. Semmi

labdarúgás, semmi futás, semmi verekedés, végül pedig semmi, de semmi munka!

– De anyámnak szüksége van a pénzre!

Alec ezt mintha nem vette volna elég komolyan.

– Dolgozhatsz, ha teljesen felgyógyultál.

– Nem vagyok lusta!

– Kit, rólad mindenki tudja, hogy nem vagy lusta. Azt is tudják, hogy fejbe rúgott egy veszedelmes ló. Most pedig megyek, és beszélek anyáddal. Élvezd ki az utolsó délelőttödet az ágyban.

Salnek hiányzott Kit. Majdnem olyan elárvultnak érezte magát, mint amikor Harry meghalt. Gyűlölt egyedül lenni a házban, ahol nem volt kihez szólnia. Mostanáig nem is tudta, mennyire Kit köré szerveződik az élete. Mindegyre azon kapta magát, hogy utánanézne a fiának. Nem éhes? Nem fázik? Nem kódorgott el? Nincs baja? Ám az utóbbi hat hétben idegenek vették gondjaikba, most először, amióta Kit megszületett.

Felderült, amikor Alec Pollock belépett a házába. Ő is kiszámolta, hogy épp hat hete rúgta meg Will lova Kitet. Felállt a rokkájától.

– Van olyan jól, hogy fölkelhet?

– Igen. Ez nagyon csúnya tud lenni, de azt hiszem, Kit átvészelte.

– Az Isten áldjon meg téged, Alec!

– Okos a gyerek, ugye? Mit mondtál, hatéves?

– Már majdnem hét.

– Koraérett.

– Én is ezt gondolom, de hát az anyák mindig azt hiszik, hogy a gyerekeik kivételesek.

– Igen, függetlenül az igazságtól – nevetett Alec. – Észrevettem.

– Tehát ismét jól van.

– Három hétig tartsad itthon. Tiltsd el minden olyan játéktól, amelyben vadulnak. Semmi erőltetés! Nehogy elessen, és beüsse a fejét!

– Gondom lesz rá.

– De ha letelik a három hét, hagyd, hogy ismét úgy éljen, mint szokott.

– Olyan hálás vagyok neked! Tudod, hogy nincs miből fizetnem.

– Majd elküldöm a számlát a földesúrnak, aztán reméljük a legjobbakat.

Alec elment. Sal cipőt húzott, föltette a kalapját, és pokrócot terített a vállára. Még mindig hideg volt, de már nem fagyott.

A mezőkön elkezdődött a tavaszi szántás. Az emberek üdvözölték a házak között siető Salt, ő pedig mindenkinek ugyanazt mondta:

– Megyek, végre hazahozom az udvarházból az én Kitemet, áldassék az Úr neve érte! – Szaporán szedte a lábát. Igazából fölösleges volt sietni, de most, Kit szabadulásának küszöbén, nem győzte türelemmel.

Szokása szerint a konyhaajtón lépett be, és a hátsó lépcsőn sietett fel. Amikor meglátta a fiát a szobában, ugyanazokban a rongyokban, amelyekben beköltözött az udvarházba, eleredtek a könnyei.

Sírva letérdelt a padlóra, és vigyázva magához ölelte a fiát.

– Ne félj, örömömben sírok! – Annak örült, hogy Kit nem halt meg, amit persze nem közölt vele.

Összeszedte magát, fölegyenesedett. Akkor vette észre, hogy Fanny ugyancsak a szobában van, így hát őt is megölelgette.

– Köszönöm, hogy jó voltál az én kisfiamhoz!

– Hozzá könnyű annak lenni – mondta Fanny. – Olyan kedves.

Kit átölelte Fannyt, megpuszilta pattanásos arcát, és azt ígérte:

– Nemsokára visszajövök, hogy segítsek a hamuzásban meg a csizmapucolásban!

– Te csak szedd össze magad, hogy egészséges legyél – intette a lány.

Sal kézen fogta a fiát, kiléptek a szobából, és a lépcsőfordulón meglátták Willt.

Sal akaratlanul felkiáltott megdöbbenésében, majd egy pillanatra kővé dermedt. Érezte, hogy Kit riadtan markolja a kezét. Térdet hajtott, lesütötte a szemét, és megpróbált szó nélkül elsietni az uraság fia mellett.

Will elállta az útját.

Kit összerándult, és az anyja szoknyája mögött keresett volna menedéket.

– Vissza se hozd! – mondta Will. – A kölyöknek semmi haszna.

Sal magába fojtotta a dühét. Nem okozott még elég kárt ez az ember? Megölte a férjét, súlyosan megsebesítette a gyerekét, de még mindig nincs elege a gúnyolódásból.

– Természetesen azt fogom tenni, amit az uraság parancsol – felelte görcsös önfegyelemmel.

– Az uraság örülni fog, ha megszabadul a kis korcstól.

– Akkor mi távoznánk is, uram. Jó napot.

Will meg se mozdult.

Sal közelebb lépett hozzá, belebámult az arcába. Majdnem olyan magas volt, mint a férfi, és ugyanolyan izmos. Akaratán kívül változott meg a hangja. Már majdnem átütött rajta a harag.

– Adjon utat – szólt halkan.

Látta a férfi szemében a felvillanó félelmet. Mintha már bánta volna, hogy kötözködött, mégsem hátrált. Mindenképpen bajt akart keverni.

– Te fenyegetsz engem? – A lekicsinylés nem egészen volt meggyőző.

– Értse, ahogy akarja.

Fanny éles, rémült hangon közbeszólt:

– Will úr, Kitnek haza kell mennie, a kirurgus mondta!

– Nem tudom, minek bajlódott az apám még azzal is, hogy borbélyt hívat. Nem lett volna olyan nagy veszteség, ha a korcs meghal.

Ez már sok volt Salnek. Valakinek a halálát kívánni szörnyű átok, és Will már így is majdnem megölte Kitet. Gondolkodás nélkül meglendítette a jobb karját, és ököllel halántékon vágta Willt. Mivel pedig széles válla és erős karja volt, az ütés jó nagyot puffant.

Will felordított kínjában, szédülten megbillent, aztán összeesett.

Fannynek elakadt a lélegzete az ijedségtől.

Sal lebámult Willre, akinek a füléből folyt a vér. Elszörnyedt attól, amit tett.

– Isten bocsásson meg nekem – mondta.

Will nem próbált felállni, csak feküdt és nyögött.

Kit elsírta magát.

Sal kézen fogta, megkerülték a keservesen nyöszörgő Willt. Salnek a lehető leghamarabb ki kellett jutnia a házból. Lesietett Kittel

a lépcsőn. Úgy vágtak keresztül a konyhán, hogy egy szót sem szóltak a többi szolgához, akik tátott szájjal bámulták őket.

Kiléptek a hátsó ajtón, és hazatértek.

Délután hívatta a földesúr.

Kétségtelen, hogy megszegte a törvényt. Bűnt követett el. Súlyosbította a bűnét, hogy ő, a közrendű falusi megtámadott egy nemesembert. Sal bizony nagyon nagy bajban volt.

A törvényért és a rendért a békebírák, más néven magisztrátusok feleltek. A kormányzó nevezte ki őket, aki a királyt képviselte a grófságban. Ezek a békebírák nem jogászok voltak, hanem helyi földbirtokosok. Egy Kingsbridge-hez hasonló város több békebíróval dicsekedhetett, ám egy faluban rendszerint csak egy volt: Badfordban Riddick uraság.

A súlyos bűnöket két békebíró vizsgálta ki, olyan vádak esetén, amelyekért halál járt, esküdtbíróságot kellett összehívni, de a kisebb vétségekben, mint például a lerészegedés, a csavargás és a könnyű testi sértés, egy békebíró ítélhetett, általában a saját házánál.

Riddick uraság egyszerre volt Sal bírája és esküdtszéke.

Természetesen bűnösnek találják majd, de mi lesz a büntetése? A békebíró elrendelheti, hogy a vétkes egy teljes napig üljön a puszta földön, lábbal a kalodában. Ez inkább megalázás volt, mint büntetés.

Sal a korbácsolástól félt, ami a leggyakoribb ítélet volt a békebíráknál, és mindennapos eseménynek számított a tengerészetnél meg a hadseregben. Általában a nyilvánosság előtt történt. Az elítéltet egy póznához kötözték meztelenül vagy félmeztelenül, mert a ruhája úgyis cafatokra szakadt volna. A korbácsolást a rettegett kilencfarkú macskával végezték, amelynek kilenc szíjába kavicsokat és szögeket ágyaztak, hogy gyorsan feltépje a bőrt.

A részegeskedést hat korbácsütéssel büntethették, a verekedést tizenkettővel. Sal, amiért bántalmazott egy nemesembert, huszonnégyet kaphat, ami igazi kínszenvedés lesz. A hadseregben gyakran százat is kaptak a katonák, és volt, aki belehalt. A civileknél nem voltak ennyire barbárak a büntetések, de azért azok is elég rosszak voltak.

Nyomban elindult az udvarházba. Kitet is vitte, hiszen nem hagyhatta egyedül. Miközben lépkedtek egymás mellett, Sal azon töprengett, mivel védekezhet. Will legalább részben felelős azért, ami történt, de oktalanság lenne erre hivatkozni, mert csak a saját fejére gyűjtene parazsat. Uraknak szabad mentségeket felhozni a vétkeikre, de a köznéptől elvárják a bűnbánatot. Minden kísérlet az önigazolásra valószínűleg csak súlyosbítaná a büntetést.

Az udvarházban Platts, a komornyik bevezette a könyvtárba, ahol Riddick uraság egy asztalnál ült. Will az apja mellett foglalt helyet, a fülén kötéssel. George rektor egy kisebb asztalhoz telepedett, amelyen toll, tinta és egy vastag könyv volt. Salt nem kínálták ülőhellyel.

– Na, Will, hát akkor talán mondd el, mi történt – szólalt meg az uraság.

– Ez az asszony megtámadott az emeleti lépcsőfordulón – felelte Will.

Máris hazudott, de Sal nem mondott semmit.

– Szóltam neki, hogy táguljon az útból – folytatta Will. – Erre kupán vágott.

Az uraság Salre nézett.

– Mit tudsz felhozni a védelmedre?

– Nagyon sajnálom, ami történt – felelte Sal. – Annyit mondhatok, hogy azt hiszem, elvette az eszemet a sok tragédia, ami a családommal történt az elmúlt hónapokban.

– Ez még nem ok arra, hogy megtámadd Willt – mondta a földesúr.

– A fejembe vettem, hogy részben Mr. Will a felelős a férjem haláláért, és a fiam szörnyű balesetéért. Úgy látszott, mintha nem szánna engem, és nem tartaná fontosnak a fiamat.

– Fontosnak? – csattant fel Will. – Nézzétek már meg ezt a satnya kölyköt! Nem ér egy hajítófát. Netán könnyeket ontsak érte? Hát persze hogy nem tartom fontosnak! Ezeknek a parasztoknak különben is túl sok gyerekük van. Eggyel kevesebb nem ok a sírásra.

Sal nagyon alázatos hangra törekedett.

– Az anyja megsiratná, uram.

A földesúr fenyegetően nézett Willre, és fészkelődött. Riddick uraság kemény ember volt, de nem olyan gonosz, mint az elsőszülött fia. Sal láthatta, hogy Will csak magának árt, ha ebben a hangnemben folytatja. Leplezetlenül kimutatta, hogy neki nem számít egy gyermek élete. Ezt még a saját famíliája is rosszallni fogja.

– Bocsánatot kérek, uram, de Kit az egyetlen gyermekem – folytatta az asszony.

– Fogadd elismerésemet – gúnyolódott Will. – Még ezt az egyet sem vagy képes ellátni. Hozzánk kellett jönnie kosztért és kvártélyért.

– Uram, soha életemben nem kértem szegénygondozást egészen addig, amíg a férjemet meg nem ölték.

– Ó, tehát mindig más a hibás? – kérdezte Will.

Sal a szeme közé nézett, és nem válaszolt.

A hallgatása épp elég ékesen szólt, hogy tettre bírja a földesurat.

– Na jó, úgy látom, tiszta a kép – mondta. – Hacsak valamelyikőtöknek nincs hozzátennivalója.

– Meg kell korbácsolni! – követelte Will.

Az uraság bólintott.

– Ez megfelelő büntetés egy nemesember bántalmazásáért.

Sal megrémült.

– Könyörgök, ne!

– Ám ez az asszony sokat szenvedett nemrég, és nem a saját hibájából – folytatta Riddick úr.

– Akkor mit akar csinálni? – háborgott Will.

A földesúr vadul fordult felé.

– Fogd be a szád, fiú! – parancsolta. Will visszahőkölt. – Az apád vagyok! Gondolod, hogy büszke vagyok arra, amit egy szegény parasztcsaláddal műveltél?

Will annyira elhűlt, hogy felelni sem bírt.

Az uraság visszafordult Salhez.

– Némileg szánlak, Sal Clitheroe, de nem hunyhatok szemet a bűn fölött, amit elkövettél. Ha a faluban maradsz, meg kell hogy korbácsoljanak. De ha elmész, elfelejtjük a dolgot.

– Elmenjek? – hördült fel Sal.

– Nem hagyhatom, hogy büntetlenül lakhass itt, mert holtodig mutogatnának rád, hogy ott megy az asszony, aki leütötte a földesúr fiát, és megúszta.

– De hát hova menjek?

– Nem tudom, és nem érdekel. De ha nem távozol hajnalig, akkor harminchat korbácsütést kapsz.

– De…

– Ne szólj többet. Olcsón megúsztad. Hagyd el ezt a házat most, és hagyd el Badfordot virradatkor.

– És tartsd magadat piszokul szerencsésnek – tette hozzá Will.

Sal kézen fogta Kitet, és elmentek.

A faluban mindenki tudta, hogy Sal kiütötte Will Riddicket. Sok barátja már várta, amikor kilépett az udvarházból. Annie Mann kérdezte, hogy mi történt. Sal úgy érezte, fájna számtalanszor elmesélni ugyanazt a történetet, ezért arra kérte Annie-t, szóljon az embereknek, hogy jöjjenek utána Brian Pikestaffhoz.

Brian, aki a szántóföldön töltötte a napot, éppen a sarat tisztogatta az ekéről. Sal megkérdezte, találkozhat-e a népekkel a csűrben, és Brian pont olyan készségesen megengedte, ahogy az asszony várta.

Miközben szállingóztak a falusiak, Sal igyekezett összeszedni a gondolatait. Nehezen képzelhette el, milyen lesz másnaptól az élete. Hova megy? Mihez kezd?

Mikor már senki sem hiányzott, részletesen elmondta, mi történt. Annál a résznél, hogy Will a kisfiú halálát kívánta, a falusiak átkokat mormoltak; éljeneztek, mikor Sal előadta, hogyan ütötte le Willt, és felhördültek megdöbbenésükben, hallva, hogy Salt elűzik a faluból.

– Holnap kora reggel már nem lehetek itt – mondta. – Csak azt szeretném, ha imádkoznátok értem.

Brian felállt, és imát rögtönzött, kérve Istent, hogy tekintsen le Salre meg Kitre, és oltalmazza őket, bármi is történt. Utána záporozni kezdtek a kérdések, ugyanazok, amelyeket Sal is föltett magának, de nem voltak válaszai.

– Csak azt vidd, amit kézben elbírsz – tanácsolta a gyakorlatias Brian. – A többi holmid elzárjuk ide a csűrbe. Ha majd megállapodtál valahol, visszajöhetsz egy társzekérrel, és elviheted.

Olyan jóságos és figyelmes volt, hogy Salnek sírhatnékja támadt.

Megszólalt Mick Seabrook, a kártoló:

– Nagynénémnek van egy vendégháza Combe-ban. Olcsó és tiszta.

– Az még jól jöhet – mondta Sal, noha Combe két nap járásra volt, és ez rémítő messzeség olyasvalakinek, aki ritkán tette ki a lábát Badfordból. – Csakhogy élnem is kell valamiből. Szegénygondozásért nem folyamodhatok, mert azt csak abban az egyházközségben adják, ahol születtél.

– Mi van az outhenhami kőfejtővel? – kérdezte Jimmy Mann. – Ott mindig keresnek munkást.

Sal habozott.

– Vesznek föl asszonyokat is? – Még sose járt Outhenhamben, de mindent tudott a férfiak előítéleteiről.

– Azt én nem tudom, de te vagy olyan erős, mint a legtöbb férfi – válaszolta Jimmy.

– Hát épp ez zavarja őket.

Az emberek segíteni akartak, elhalmozták Salt javaslatokkal, ám ezek csak feltételezések voltak. Sal és Kit akár éhen is halhatnak, mire mindennek utánajárnak. Egy idő után megköszönte a segítséget, kézen fogta Kitet, és eljöttek.

Miközben a csűrben időzött, kint besötétedett, de ő könnyen eligazodott a sötétben is. Holnap este ki tudja, hol lesz.

Otthon levest melegített vacsorára, utána ágyba dugta Kitet.

Egy darabig ült a tűznél, komor gondolatokba merülve. Egyszer csak kopogtattak. Jimmy Mann jött Ike Clitheroe-val, Harry nagybátyjával. Jimmy a kezében szorongatta háromszögletű kalapját.

– A barátok gyűjtést rendeztek – mondta Ike bátya. – Nem sok. – Jimmy mutatta a kalapját: kis kupac penny volt benne, és pár shilling. Igaza volt Ike-nak, ez valóban nem sok, de sorsdöntő lehet a következő néhány kétségbeesett napban. A földönfutók kénytelenek kocsmákban vásárolni az ennivalót, és ott drágább.

Jimmy az asztalra öntötte az aprópénz barna-ezüst, vékonyka csermelyét. Sal tudta, hogy szegény embernek milyen nehéz megválnia a pénztől.

– El sem mondhatom… – Elcsuklott a hangja, elölről kellett kezdenie. – El sem mondhatom, milyen hálás vagyok, hogy ilyen jó barátaim vannak. – És én milyen szerencsétlen vagyok, amiért itt kell hagynom őket, tette hozzá gondolatban.

– Az Isten áldjon meg téged, Sal – mondta Ike.

– Téged is, Ike. Téged is, Jimmy.

Barátainak távozása után Sal ágyba bújt, de még sokáig nem bírt elaludni. *Az Isten áldjon meg,* mondják az emberek, ám Isten nem mindig áld, sőt az utóbbi időben mintha inkább verné. Isten küldött neki jó barátokat, de hatalmas ellenségeket is.

Nagynénjére, Sarah-ra gondolt, aki saját elhatározásából hagyta ott a falut, és ment Kingsbridge-be, ahol balladákat árult az utcán. Sal mindig csodálta Sarah-t. Talán ő is boldogulhat, ha elmegy innen. Sose akart falun élni, amíg nem találkozott Harryvel.

Sarah néni Kingsbridge-be ment. Talán Salnek is ott a helye.

Minél többet gondolt rá, annál jobban tetszett neki az ötlet. Kingsbridge-be fél nap alatt eljut, bár a gyaloglás nagyon megviseli Kit lábacskáját. Ráadásul abban a városban ismer valakit: Amos Barrowfieldet. Talán továbbra is fonhatna neki. Mr. Barrowfield akár még segíthet is keresni egy olyan szobát, ahol Kit és ő ellakhatnak.

Valamivel jobban érezte magát attól, hogy meglátott néhány lehetőséget. Kimerültségén, agyonhajszoltságán végül erőt vett az álom, de még sötét volt, amikor felébredt. Nem tudta, mennyi az idő. A parázsfény tompa izzásában szedte össze a tárgyakat, amelyeket magával akart vinni.

Okvetlenül vinnie kell az anyja rokkáját. Súlyos, és tizenhat kilométer hosszan kell cipelnie, de akkor is megtörténhet, hogy egyedül a fonással jut majd pénzhez.

Váltóruhája nem volt. Az egyetlen ruháját, cipőjét, kalapját viseli majd. Bár lenne cipője Kitnek, de hát úgyse hordott lábbelit, amíg az udvarházba nem került. A kabátja nagy rá, hála Istennek, mert így évekig nem növi ki.

Kell még a fazék, a konyhakés meg az a kevés ennivaló, ami van a háznál. Az apja Bibliájánál habozott, aztán úgy döntött, itt hagyja. Kit a könyvvel nem lakik jól.

Vajon lesz valaha is annyi pénze, hogy társzekeret béreljen és elhozza a bútorát? Nem volt sok – két ágy, egy asztal, két zsámoly meg egy pad –, de Harry készítette őket, ezért fontosak voltak Salnek.

Amikor megjelent az első szürke csík a keleti szántók fölött, fölkeltette Kitet, és zabkását főzött neki. Utána elmosta a fazekat, a tálkákat, a kanalakat, és egy ócska spárgával batyuba kötötte őket. Zacskóba tette az ételt, odaadta Kitnek, hogy ő hozza. Végül kimentek a házból, és Sal bezárta az ajtót, azzal a bizonyossággal, hogy soha többé nem nyitja ki.

Először a Szent Máté-templomhoz indultak. Volt a temetőben egy sima fakereszt, amelynek a rövidebb szárára a *Harry Clitheroe* nevet írták takaros fehér betűkkel.

– Térdeljünk le itt pár pillanatra – mondta a fiának. Kit értetlenül nézett rá, de nem vitatkozott. Letérdeltek.

Sal a férjére gondolt: a szikár testére, a harciasságára, a szerelmére a felesége, a szeretetére a kisfia iránt. Biztos, hogy az égben van. Eszébe jutott az udvarlásuk: kezdetben a flört, aztán a bátortalan csókolózás, a titkos találkozások az erdőben a vasárnapi istentisztelet után, és végül a felismerés, hogy össze akarják kötni az életüket. De eszébe jutott Harry kínhalála is, és azon tűnődött, lehet-e Isten akarata az ekkora kegyetlenség.

Aztán imát rögtönzött, metodista szokás szerint. Kérte Harryt, hogy vigyázzon rá meg a gyerekükre, és könyörgött Istennek, hogy segítse oltalmazni Kitet. Bocsánatot kért, amiért vétkes módon leütötte Willt. Arra nem tudta rávenni magát, hogy imádkozzon Will fülének gyógyulásáért. Kérte, hogy most már ne tartsanak sokáig a megpróbáltatásai, majd azt mondta, hogy ámen. Kit is áment mondott.

Felálltak, kijöttek a temetőből.

– Most hova megyünk? – kérdezte Kit.

– Kingsbridge-be – felelte az anyja.

Amos és Roger a Fonó Jenny átalakításával töltötte az utóbbi napokat.

Amos raktárának egyik hátsó szobájában dolgoztak, zárt ajtó mögött. Nem akarták, hogy idő előtt híre menjen az új gépezetnek.

Angol gyapjúval kísérleteztek, amely erősebb volt a spanyol vagy az ír importnál; hosszú szálai kevésbé szakadtak. Roger egy-egy laza előfonatot erősített mind a nyolc orsóra, aztán átfűzte a kapcson, amely feszesen tartotta őket fonás közben. Mikor ezzel elkészültek, Amos beindította a gépet.

A kézi fonás művészet, amelyet meg kell tanulni, de a gép egyszerűen kezelhető. Amos a jobbjával lassan forgatta a nagy kereket, az orsók megpördültek, sodorták a fonalat. Aztán megállította a kereket, és óvatosan előretolta a mozgó kocsit, friss előfonatot csavarva az orsókra.

– Működik! – ujjongott.

– Franklandéknél sokkal gyorsabban forgatták a kereket – figyelmeztette Roger.

Amos gyorsított. A szálak szakadni kezdtek.

– Ettől féltünk – mondta Roger.

– Hogyan javíthatnánk meg?

– Van pár ötletem.

Roger napokon át sorra kipróbált különböző ötleteket. Az, amelyik bevált, nehezékeket igényelt, hogy az egész folyamat során feszesek maradjanak a szálak. Hosszas próbálkozással sikerült kikísérletezni a megfelelő súlyt. Ez a mai napon, egy idegesítő délelőttöt követően sikerült; aztán pedig Amos anyja szólt, hogy jöjjenek ebédelni.

Salben élénken éltek Kingsbridge emlékei. Noha tíz éve járt itt utoljára, hihetetlen élmény volt, egyetlen részletét sem felejtette el. Ma pedig fölmérhette, mennyire megváltozott a város.

Az északi fennsíkról közeledve láthatta az ismerős nevezetességeket: a székesegyházat, a kupolás Gyapjútőzsdét és a folyót a jellegzetes kettős híddal. A város terjeszkedett, különösen délnyugaton, ahol több ház volt, mint ahányra Sal emlékezett. A folyó másik partján, a hídon túl, ahol korábban csak szántóföldek nyújtóztak, tucatnyi hosszú épület magasodott a víz közelében. Falaikat nagy ablakok sorai törték át. Fölrémlett benne, hogy

ittjártakor is emlegettek effajta építkezéseket. Gyáraknak hívták őket, és a magas ablakok arra kellettek, hogy a munkások jól lássanak. A vízre a szövet ványolása, más néven kallózása és festése miatt volt szükség. Ahol pedig felgyorsult a folyó, meghajthatta a gépezeteket. Sal úgy okoskodott, hogy ebből tíz éve is kellett léteznie valaminek, hiszen Kingsbridge már az ő születésekor a szövetből élt. Csakhogy korábban kicsi, szétszórt házakban szőttek-fontak. Azóta a házak széltében-hosszában megnőttek, a környék igazi iparvárossá terebélyesedett.

– Mindjárt ott vagyunk, Kit! – biztatta a kimerülten botladozó kisfiút. Sal boldogan vitte volna, de hát neki ott volt a rokka meg a fazék.

Átlépték a város határát. Sal megkérdezte egy barátságos arcú asszonytól, hol lakik Amos Barrowfield, és a kapott útmutatásokat követve megérkezett egy házhoz a katedrális közelében.

Egy szolgáló nyitott ajtót.

– Amos Barrowfield egyik fonóasszonya vagyok – mondta Sal. – Ha lehet, szeretnék beszélni vele.

A szolgáló gyanakodott.

– Ki maga, kérem?

– Sal Clitheroe.

– Ó! – ámult a szolgáló. – Itt mindenki hallott már magáról! – Lepillantott Kitre. – Ő az a kisfiú, akit megrúgott a ló?

– Igen, ő Kit.

– Amos egész biztosan akar majd beszélni magával! Mellesleg Ellen vagyok. – Előreindult a házban. – Most fejezik be az ebédet! Nem innának egy kis teát?

– Nagyon megköszönném – mondta Sal.

Ellen bevezette őket az ebédlőbe. Amos és Roger Riddick az asztalnál ült. Elállt szemük-szájuk, amikor meglátták Salt és Kitet.

Sal pukedlizett, majd nyomban a lényegre tért.

– Kitiltottak Badfordból.

– De hát miért? – kérdezte Roger.

– Szégyellem, hogy ilyet kell mondanom, Roger úr – restelkedett Sal –, de ököllel fejbe vágtam a kegyelmed Will bátyját, aki összeesett.

Egy másodpercig csend volt, aztán Rogerből kipukkadt a nevetés. A következő pillanatban Amos is csatlakozott hozzá.

– Gratulálok! – hahotázott Roger. – Rég esedékes volt, hogy megtegye valaki!

Mikor elült a kacaj, Sal visszavette a szót:

– Nagyon jó dolog a nevetgélés, de nekem most nincs otthonom. Mr. Barrowfield, ha találok itt Kingsbridge-ben egy helyet, ahol lakhatok, remélem, továbbra is fonhatok önnek, ha még szüksége lesz rám.

– Persze hogy szükségem lesz! – biztosította a fiatalember.

Mázsás kő esett le Sal szívéről.

– Örömmel megvásárolom a fonalát – folytatta Amos, aztán egy pillanatig habozott. – De van egy jobb ötletem. Talán olyan munkát ajánlhatok, amellyel kicsit többet keres, mint a kézi fonással.

– Miféle munka az?

Amos felállt.

– Ezt meg kell mutatnom. Jöjjön velem a raktárba. Rogernek és nekem van egy új gépünk.

II. rész
A háziasszonyok lázadása

1795

11. fejezet

Sal és Kit már több mint két éve dolgozott Amosnak. Ezekben az években a helyszín is megváltozott. A vállalkozás túlságosan megnőtt, hogy elférjen a raktárban, Amos háza mögött: már hat fonógép volt benne és egy kallózóhelyiség. Amos kibérelt egy kis malmot a folyónál, Kingsbridge északkeleti részén, ahol a víz elég sebesen folyt, hogy hajtsa a kallózó ütőfejeket, amelyek tömörítették a gyapjúszövetet.

Hajnali öttől este hétig robotoltak, kivéve a szombatot – áldott szombati nap! –, mert akkor már délután ötkor véget ért a munka. Addigra az összes gyerek elfáradt. De az élet mégis jobb volt, mint előzőleg. Kit anyjának volt pénze, fűtött házban laktak, ahol volt igazi kémény, és ami a legjobb, megszöktek a badfordi barmoktól, akik megölték Kit apját. A kisfiú szívből remélte, hogy soha többé nem kell faluban laknia.

Ám a háború megváltoztatta az életet, amely lassan, fokozatosan lett mind rosszabb. Kit már kilencévesen tisztában volt vele, mi a pénz, és tudta, hogy a hadiadó mindennek fölverte az árát, ám a posztógyári munkásoknak ugyanannyit fizettek. A kenyeret nem adóztatták, de az is drágult, mert rossz volt az aratás. Sal, miután elsajátította a fonógép használatát, egy darabig megengedhette maguknak a marhahúst, a cukros teát meg a süteményt, de most már húsos szalonnát ettek, és gyenge sört ittak. És még így is jobb soruk volt, mint falun!

Kitnek egy Sue nevű lány volt a legjobb barátja, aki nagyjából egyidős volt vele, és ugyancsak elvesztette az apját. Sue és az anyja, Joanie Sal mellett dolgozott Barrowfield gyárában, a fonógépen.

Ma különleges nap volt, mint azt az összes munkás megtudhatta, ahogy belépett a gyárba, és meglátta a földszinten, a kallózó mellett a zsákvászonba burkolt tárgyat, körülbelül akkorát, mint egy

mennyezetes ágy vagy egy postakocsi. Éjszaka kellett idehozni, miután mindenki hazament.

Ez volt a téma a félórás ebédszünetben. Kit anyja azt mondta, új gépnek kell lennie, habár senki se látott még ekkorát.

Délután beállított Roger Riddick, Amos Barrowfield barátja. Kit sose felejtette el, milyen jó volt hozzá Badfordban. Arra is emlékezett, hogy Roger alakította át Amos első Jennyjét. Amosnak most már hat ilyenje volt, és azt tervezte, hogy újakat vesz, még mielőtt a háború kezdené visszavetni az üzletet.

Amos fél órával korábban takarodót fújt, és arra kérte a munkásokat, vegyék körül a titokzatos tárgyat. Elrendelte, hogy a férfiak állítsák le a kallózót, mert semmit sem lehet hallani a dübörgésétől és a zörgésétől, majd így szólt:

– A közelmúltban a combe-i Mr. Shiplap megrendelt tőlem ötszáz méter félgyapjú-félpamut szövetet.

Hogy ez nagy megrendelés, azt még Kit is tudta. Mindenki éljenzett.

Amos folytatta:

– Ötvenöt fontot kértem, és kész voltam ötvenig lemenni. Ám ő harmincötöt ajánlott, és azt mondta, ismer egy másik kingsbridge-i posztóst, aki hajlandó üzletelni ennyiért. Mármost tudom, hogy egy posztós kizárólag akkor mehet bele egy ilyen üzletbe, ha csökkenti a munkásai fizetését.

Elégedetlen moraj támadt. Kit körül a férfiak és az asszonyok gyanakvó és haragos arcot vágtak. Nem szerették, ha a darabbér csökkentését emlegetik.

Amos folytatta:

– Tehát elutasítottam.

A munkások fellélegeztek.

– Nem szívesen utasítok vissza ajánlatot, mert nem keresünk annyit, mint szoktunk, és ha a dolgok így folytatódnak, akkor néhányukat el kell bocsátanom.

Kit nyugtalankodott. Tudta, hogy egyetlen kingsbridge-i posztósnál sincs felvétel. Azt hallotta az anyjától, hogy a gyárosok nem pótolják a távozó munkásokat, mert nem tudják, mit hoz a jövő, vagy meddig tart még a háború. Amos dilemmája nem volt egyedülálló.

– Ám találtam egy megoldást. Tudom, miként teljesítsem a megrendeléseket úgy, hogy nem csökkentem a darabbért, és nem bocsátok el senkit.

Csönd lett. Kit érezte, hogy a munkások gyanakodnak, nem tudják, higgyenek-e Amosnak.

Roger és Amos lefejtették a titokzatos tárgyról, majd a földre dobták a zsákvászon huzatot. Már minden látszott, de Kit még mindig nem tudta, mi az. Még sose látott ilyet.

Bár a többiek sem. Értetlen mormolás hallatszott.

Nyolc fémhenger volt egy fekete gúlában. Kitet azokra a vízcsövekre emlékeztették, amelyeket az Általúton látott. Ezeket a hengereket mintha szögekkel verték volna ki. Az egész mindenség egy masszív tölgyfa dobogón állt, amelynek vastag, rövid lábai voltak.

Nyilvánvalóan gép, de mit csinál?

Amos válaszolt a kimondatlan kérdésre:

– Itt a megoldás a problémánkra. Ez egy kártológép.

Kit tudta, mi az a kártolás. Még nem felejtette el a badfordi Mick Seabrookot, aki kézzel kártolt. Mick vasfogú keféket használt. Itt minden hengert bőrrel vontak be, amelyből ugyanolyan szögek álltak ki, mint amilyenek Mick keféiben voltak.

Amos folytatta:

– Ezeket a gépeket rég feltalálták, de csak az utóbbi években vezették be. Ez a legkorszerűbb változat. A gyapjút befűzik az első két henger közé, a szögek kifésülik az anyagot, és kiegyenesítik a szálakat.

– De akkor a kártolónak ezt kell csinálnia egész áldó nap! – szólalt meg Kit.

A munkások nevettek, hogy ekkora gyerek a hangját hallatja, ám Joanie azt mondta:

– Pedig hát igaza van.

– Igen – helyeselt Amos. – Azért is van ilyen sok henger. Nem elég egyszer áthúzni a gyapjút. Vagyis átmegy a második pár hengeren, amelyen sűrűbbek a szögek, aztán a harmadikon, a negyediken, a szögek egyre sűrűsödnek, egyre több sarat távolítanak el, és a szálak kiegyenesednek.

Roger átvette a szót:

– Ezt a gépet gyapothoz gyártották, aminél a gyapjú puhább, én tehát módosítottam a vasfogakat, hogy tompábbak legyenek, és tágítottam a hézagokat a felső és az alsó hengerek között, hogy az eljárás kíméletesebb legyen.

– Ki is próbáltuk, és működik! – mondta Amos.

– És ki forgatja a görgőket? – szólt közbe Sal.

– Senki – felelte Amos. – A kallózóhoz hasonlóan a kártológépet is a folyó hatalmas ereje hajtja. Bevezetjük a malomárokba, ahonnan fogaskerekek és láncok továbbítják a görgőkhöz. Egyetlen emberre van szükség, aki odafigyel a gépre, és végrehajt apró módosításokat forgás közben.

– Akkor mi lesz a dolga a kézi kártolóknak? – kérdezte Joanie.

Igaza van, gondolta Kit. Lehet, hogy Mickre és a többi kártolóra nem lesz szükség, ha vannak gépek, amelyeket vízikerék hajt.

Amos fölkészülhetett a kérdésre.

– Nem fogok hazudni – mondta. – Maguk ismernek engem. Nem akarom, hogy bárki is elveszítse a megélhetését. Csak hát választanunk kell. Visszaküldhetem ezt a gépet oda, ahonnan jött, elfelejthetem Mr. Shiplap rendelését, és azt mondom maguknak, hogy az állománynak csak a fele jöjjön be holnap, mert a többieknek nem adhatok munkát. Vagy megtarthatok mindenkit, de leszállítom a darabbérüket. Harmadik lehetőség: nem szállítjuk le a darabbért, teljesíthetjük Mr. Shiplap rendelését, és senkit se bocsátunk el – hogyha használjuk a kártológépet.

– Használhatná a saját pénzét is, hogy lendítsünk a dolgokon – mondta kihívóan Joanie.

– Nincs elég pénzem – felelte Amos. – Még mindig törlesztem az adósságokat, amiket az apám hagyott rám három éve. Tudják, hogyan verte magát adósságokba? – Kissé indulatos lett a hangja. – Úgy, hogy egy veszteséges üzletet vezetett. Azt az egyet kijelenthetem, hogy én nem csinálok ilyet. Soha!

– Azt hallottam, hogy ezek a gépek nem dolgoznak rendesen – mondta egy női hang. A munkások helyeslőn mormoltak.

– Nagyon ördöngös ez nekem – szólt egy másik hang. – Az a sok szeg!

Kit hallott már embereket, akik így beszéltek a gépekről. Nem értették, hogyan működnek, tehát azt mondták, egy fogoly lidércnek kell lennie bennük, az hajtja őket. Kit értette a gépeket, és tudta, hogy nincs azokban semmiféle lidérc.

Mogorva csönd lett. Aztán megszólalt Kit anyja:

– Nekem nem teszik ez a gép – mondta. – Nem akarom végignézni, ahogy a kártolók elveszítik a megélhetésüket. – Körbehordozta tekintetét a munkásokon, akiknek a többsége asszony volt. – De megbízom Mr. Barrowfieldben. Ha ő azt mondja, hogy nincs választásunk, akkor elhiszem neki. Ne haragudj, Joanie, de el kell fogadnunk a kártológépet.

Amos nem szólt.

A munkások összenéztek. Kit összemosódó, halk megjegyzéseket hallott. Keserűek voltak, de nem dühösek. Beletörődők. Töprengve szétszéledtek, halkan kívánva jó éjszakát.

Sal, Kit, Joanie és Sue együtt indult haza a szürkületben. Napközben esett, míg bent voltak az üzemben, és most pocsolyák verték vissza a lemenő nap sugarait. Keresztülvágtak a piactéren, ahol már dolgozott a lámpagyújtó. A tér közepén a büntetés eszközei álltak a félhomályban: a bitó, a kaloda és a szégyenfa – igazából két pózna és egy keresztrúd. Ahhoz kötötték ki a latrokat, hogy megkorbácsolják őket. Barna foltos volt a vértől. Kit igyekezett, hogy ne nézzen oda. Félt tőle.

A székesegyháznál jártak, amikor megszólaltak a harangok. Hétfőn este gyakoroltak a harangozók. Hét harang volt, az elsőt, a legmagasabb hangút szopránnak hívták, a legmélyebb, a hetes volt a tenor. Szokás szerint egyszerű skálázással kezdték, emelkedő hangsorban: 1234567. Hamarosan átváltanak valami bonyolultabbra, Kitet érdekelte, ahogy a harangok sorrendjét variálva változtatják a dallamot. Volt benne valami jóleső logika.

Sal és Kit egy házban lakott Sue-val és családjával a város olcsóbbik, északnyugati negyedében. Hátul, a földszinten volt a konyha, mindenki ott főzött és evett. Az első szobában lakott Sue nagybátyja, a huszonöt éves Jarge, aki öt évvel volt fiatalabb Joanie-nál, és Hornbeam egyik gyárában volt takács. Jarge is harangozott, Kit többek között tőle tanulta azt, amit a zenéről tudott.

Az emeleten két szoba volt. Joanie és Sue az elsőben aludt, Sal és Kit a hátsóban. A szegényeknél szokás volt egyazon ágyban aludni, hogy melegítsék egymást, és takarékoskodhassanak a tűzifával meg a szénnel.

Az alacsony mennyezetű padlásszobát Joanie nagynénje, Dottie Castle foglalta el. Dottie néni öreg volt és beteges. Abból tengődött, hogy harisnyát stoppolt és nadrágokat foltozott.

Ahogy hazaértek, Kit eldőlt az ágyon, amelyen az anyjával osztozott. Az a széles ágy volt, amelyet Badfordból hoztak. Még érezte, amint Sal lehúzza a cipőjét, és betakarja pokróccal, azután elaludt.

Anyja valamivel később fölébresztette, és a fiú letántorgott a lépcsőn vacsorázni. Húsos szalonnát ettek hagymával, és zsíros kenyeret. Mindenki éhes volt, egykettőre behabzsolták az ételt. Joanie még egy szelet kenyérrel kitörölte a serpenyőt, aztán elfelezte a kenyeret Sue és Kit között.

Evés után mindkét gyerek ágyba bújt. Kit perceken belül elaludt.

Sal megmosta az arcát, aztán megfésülködött, és összekötötte a haját egy ócska piros szalaggal. Felkapaszkodott a padlásszobába, és megkérte Dottie nénit, hogy egy-két óráig vigyázzon a gyerekekre.

– Ha felébrednek, adj nekik egy kis kenyeret – mondta. – Egyél te is, ha éhes vagy.

– Köszönöm, drágám, de nem. Elvagyok én. Kevéssel beérem, hiszen csak ülök egész nap. Nektek, munkásoknak többre van szükségetek.

– Ahogy gondolod.

Sal benézett a fiára. Kit mélyen aludt. Egy szög és egy palalemez volt az ágy mellett. Sal minden este gyakorolta az írást, verseket másolt ki a Bibliából, az egyetlen könyvéből. Határozottan javult. Vasárnaponként tanította Kitet, mert hétköznap a gyerek túl fáradt volt.

Megcsókolta a fia homlokát, majd átment a másik szobába. Joanie éppen föltette a virágos kalapját, amelyet ő maga hímzett. Puszit adott az alvó Sue-nak, aztán a két asszony elsietett.

Lementek a Fő utcán. A városközpontban nagy nyüzsgés volt, az emberek most jöttek el hazulról, szórakozást, társaságot és talán szerelmet keresve. Sal végzett a szerelemmel. Biztosra vette, hogy Jarge, Joanie fivére feleségül venné, de egy szóval sem biztatta. Ő Harryt szerette, akit megöltek. Nem akarta kockáztatni, hogy még egyszer át kelljen élnie azt a szenvedést, nem akarta olyan urak kezére bízni a boldogságát, akik megúszhatják a gyilkosságot.

Keresztülvágtak a téren. A Harang nagy épület volt, kocsibeállóval, amelyen át egy udvarra és az istállókhoz lehetett jutni. A kocsibeálló boltívének tetejéről természetesen egy kis harang lógott; azt kondították meg a postakocsi indulása előtt. Nem is olyan régen azért használták, hogy színjátékra hívják a népet, de ma már színházakban játsszák a darabokat.

A Harangnak tágas ivója volt, amelyben hordókból építettek barikádot. A pipafüsttől homályos helyiség zengett a beszélgetéstől és a nevetéstől. A harangozók már ott voltak, a törzsasztalukat ülték körül a kandalló mellett. Viharvert kalap volt a fejükön, cserépkorsó állt előttünk. Egy shillinget kaptak minden harangozásért, így vasárnap este mindig volt pénzük sörre.

Sal és Joanie egy-egy pohár sört kértek, és megtudták, hogy az ára három pennyről négy pennyre emelkedett.

– Ugyanúgy, ahogy a kenyér – magyarázta a pincér. – És az oka is ugyanaz: drága a gabona.

Mikor Sal és Joanie leült, Jarge komoran nézett rájuk, és azt mondta:

– Éppen Barrowfield új szerszámáról beszélgettünk.

Sal meghúzta a sörét. Nem szeretett lerészegedni, különben is, sose engedhetett meg magának többet egy korsónál, de kedvelte az ital malátás ízét, és hogy melegítette.

– Kártológép – mondta Jarge-nak.

– Én munkáséheztető gépnek hívom – felelte a férfi. – Régebben, amikor itt, Nyugat-Angliában a főnökök megpróbálták bevezetni ezeket az újmódi gépeket, zavargások törtek ki, és a főnökök meghátráltak. Most is ennek kellene történni.

Sal a fejét rázta.

– Mondj, amit akarsz, de engem megmentett. Amos Barrowfield el akarta bocsátani a munkások felét, mert a szövet piaci ára nagyon alacsony, de az új géppel olcsóbban termelhet, és én máig a Jennyvel dolgozok.

Jarge-nak nem tetszett, hogy a vita ebbe az irányba fordul, viszont Sal tetszett neki, ezért uralkodott a dühén.

– No és a kézi fonóknak mit mondasz az új gépről, Sal?

– Nem tudom, Jarge, de azt tudom, hogy koldus és földönfutó voltam, amíg el nem kezdtem dolgozni Barrowfield első fonógépén, és ma már talán elvesztettem volna a régi munkát, ha Barrowfield nem vásárol egy kártológépet.

Most megszólalt Alf Nash. Ő nem harangozott, de gyakran a társasághoz csapódott, Sal szerint azért, mert szemet vetett Joanie-ra. Most is mellette ült. Alf tejesember volt, és mert a tej folyton ráfröccsent a ruhájára, sajtszagot árasztott. Sal nem hitte, hogy Joanie beleszeretne.

– Egy pont Salnek, Jarge – mondta.

Sime Jackson, egy takács, aki Spade-nek dolgozott, a társaság megfontoltabb tagjai közé tartozott.

– Ezt én nem értem, sehogy se értem – mondta. – A gépek segítenek az egyiknek, és elveszik a másik munkáját. Ki tudhatná, mi a jobb?

– Ez a mi bajunk – jelentette ki Sal. – Tudjuk a kérdéseket, de nem ismerjük a válaszokat. Tanulnunk kell.

– A tanulás nem a magunkfajtáknak való – vitatkozott Alf. – Mi nem járunk az Oxfordi Egyetemre.

Spade most szólalt meg először. Ő volt a harangmester, vagyis ő vezényelt a harangozóknak.

– Ebben nincs igazad, Alf – mondta. – A munkások országszerte képezik magukat. Csatlakoznak könyvtárakhoz, könyvklubokhoz, muzsikálókörökhöz, kórusokhoz. Bibliamagyarázó csoportokba, politikai vitakörökbe járnak. A Londoni Levelező Társaságnak több száz csoportja van.

Salt felvillanyozta a gondolat.

– Ezt kellene csinálnunk! Tanulni és tanulni! Mi ez a levelezős valami, amit említettél?

– Azért alapították, hogy megvitassák a parlamenti reformokat. Szavazati jogot a dolgozó embereknek satöbbi. Mindenfelé elterjedt.

– Kingsbridge-ben nem – szögezte le Jarge.

– Hát pedig kellene – mondta Sal. – Épp erre van szükségünk.

Közbeszólt Jeremiah Hiscock, egy másik harangozó, egyébként nyomdász, akinek a Fő utcán volt a műhelye.

– Én tudok erről a Londoni Levelező Társaságról – mondta. – Néhány anyagukat a bátyám nyomtatja ki, aki Londonban lakik. Kedveli őket. Azt mondja, mindent többségi szavazással döntenek el. A gyűléseiken nincs különbség munkás és igazgató között.

– Ez bizonyítja, hogy meg lehet csinálni! – mondta Jarge.

– Hát, nem tudom – aggodalmaskodott Sime. – Még majd ránk sütik, hogy forradalmárok vagyunk.

– A Londoni Levelező Társaság nem a forradalomról szól, hanem a reformról – mutatott rá Spade.

– Egy pillanat! – mondta Alf. – Múlt karácsony előtt nem ezeket a londoni levelezőket állították bíróság elé?

– Harmincat – felelte Spade, aki habzsolta az újságokat. – Azzal a váddal, hogy összeesküdtek a király és a parlament ellen. Az volt a bizonyíték, hogy a parlamenti reformért korteskedtek. Úgy tűnik, ma már bűn azt mondani, hogy a kormányunk nem tökéletes.

– Már nem emlékszem. Felkötötték őket, vagy mi? – kérdezte Alf.

– Voltak olyan vakmerők, és beidézték William Pitt miniszterelnököt – felelte Spade. – Pittnek el kellett ismernie, hogy tizenhárom éve ő korteskedett a parlament megreformálásáért. A tárgyalás nevetségbe fulladt, és az esküdtek ejtették a vádakat.

Sime-ot ez nem nyugtatta meg.

– Én akkor se szeretném, ha perbe fognának árulásért. Mert egy londoni bíróság csinálhatja ezt, de egy kingsbridge-i bíróság csinálhatja épp az ellenkezőjét.

– Engem nem érdekelnek az esküdtek – jelentette ki Jarge. – Vállalom a kockázatot.

– Jarge, bátor vagy, mint az oroszlán, ám nekünk nemcsak bátornak, de agyafúrtnak is kell lennünk – figyelmeztette Sal.

– Egyetértek Sallel – mondta Spade. – Igen, alapítsunk társaságot, de ne nevezzük a londoni levelezők fiókszervezetének,

mert azzal magunknak keressük a bajt. Nevezzük, mit tudom én… Szókratikus Társaságnak, ha tetszik nektek.

– Dögöljek meg, ha tudom, hogy ez mit jelent – mondta Jarge.

– Szókratész egy görög filozófus volt, aki hitt abban, hogy vitával és érvekkel is el lehet jutni az igazsághoz. Ezt Midwinter kanonoktól hallottam. Azt mondta, hogy szókratikus vagyok, mert szeretek vitatkozni.

– Ismertem egyszer egy görög tengerészt. Ivott, mint a kefekötő, de az sehol se volt filozófus.

A többiek nevettek.

– Nevezzétek, aminek akarjátok, csak ne hangozzék felforgatásnak – mondta Spade. – Kezdjétek egy összejövetellel valami másról, például tudományról, teszem azt Isaac Newton elméleteiről. Ne titkoljátok az összejövetelt. Jelentsétek be a *Kingsbridge Gazette*-ben. Szervezzetek egy bizottságot, amely levezeti. Kérjétek fel Midwinter kanonokot, hogy legyen ő az elnök. Legyen minden tisztességes, legalábbis elsőre!

– Ezt meg kell csinálni! – lelkesedett Sal.

– De ki beszélne a tudományról pár kingsbridge-i dolgozónak? – kérdezte Jeremiah.

Egyetértettek, hogy nehéz lesz ilyet találni. Ám Salnek támadt egy ötlete.

– Ismerek valakit, aki Oxfordba járt – mondta.

Kétkedve sandítottak rá, kivéve Joanie-t, aki elmosolyodott.

– Roger Riddickről beszélsz.

– Pontosan. Barátja Amos Barrowfieldnek, és gyakran eljön a gyárunkba.

– Felkérnéd? – mondta Spade.

– Persze. Elsőnek én dolgoztam a fonógépén, és még mindig ugyanazt használom. Mindig odajön hozzám, és megkérdezi, hogy működik.

– Nem veszi majd tolakodásnak?

– Nem hiszem. Nem olyan, mint Will, a bátyja.

– Akkor felkéred?

– Abban a pillanatban, ahogy meglátom.

A társaság nemsokára szétszéledt. Miközben Sal és Joanie hazafelé mentek, Joanie megkérdezte:

– Biztos vagy ebben?

– Miben?

– Hogy benne legyünk ebben a társaságban.

– Igen. Alig várom.

– Miért?

– Mert dolgozom és alszom, és gondoskodom a gyerekemről, és nem akarom, hogy ebből álljon az életem. – Ismét Sarah nénire gondolt, amint arról mesél, mit olvasott az újságokban.

– De bajba fogsz keveredni.

– Mitől? Hogy tudományt akarok tanulni?

– Itt nem csak tudományról lesz szó. Mindenki majd a szabadságról, a demokráciáról és az emberi jogokról akar beszélni. Tudod, hogy van ez.

– Úgy tudom, az angoloknak joguk van a véleményszabadságra.

– Ha ezt mondják, a nemességre értik. Nem hiszik, hogy a magunkfajtának is joga van véleményt alkotni.

– De azokat a londoniakat ártatlannak nyilvánították.

– Sime-nak akkor is igaza van. Ne képzeljük, hogy egy kingsbridge-i bíróság ugyanazt teszi.

Sal kezdte hinni, hogy Joanie-nak igaza van. Barátnője folytatta:

– Ha a gyári munkások politikáról kezdenek beszélni, a tanácsnokoknak és az esküdteknek okvetlenül az inukba száll a bátorságuk, és az lesz az első húzásuk, hogy megbüntetnek pár embert, és elrémítik a többit. Jarge-nak és Spade-nek nem számít, nekik nincsenek gyerekeik. Ha deportálják őket Ausztráliába, vagy akár felakasztják, maguk keresték maguknak. De neked itt van Kit, nekem meg Sue. Ki vigyáz rájuk, ha mi nem leszünk?

– Jézus, milyen igazad van! – Salt annyira elbűvölte a Szókratikus Társaság ötlete, hogy nem figyelt eléggé a részletekre. – De már megígértem, hogy beszélek Roger Riddickkel. Nem hagyhatom cserben a többieket.

– Aztán óvatos légy. Nagyon óvatos.

– Az leszek – ígérte Sal. – Megesküszöm rá.

12. fejezet

A kingsbridge-i székesegyház egyik kápolnájában volt egy falfestmény Szent Mónikáról, az anyák védőszentjéről. Középkori festmény volt, a reformáció idején lemeszelték, ám a mész elvékonyodott kétszázötven év alatt, és előbukkant a szent arca. Fehér volt, amit Spade nem értett. Nem afrikai volt ez a Mónika?

Spade itt gyújtott gyertyát augusztus első napján, pontosan tizenkét évvel az után, hogy a felesége, Betsy meghalt. Odakint felhők rohantak az égen, és amikor a nap előbukkant, bevilágított a hajó boltívei alá, rövid időre fénylő ezüstté változtatva csíkokban a szürke követ.

Spade állt, nézett a gyertyalángba, és Betsyre emlékezett. Arra gondolt, milyen izgalmas volt a kettejük élete, amikor tizenkilenc éves fővel családot alapítottak egy kis kunyhóban, Kingsbridge peremén. Gyerekeknek érezték magukat, akik házasságot játszanak. Spade szövőszéke és Betsy rokkája betöltötte az egyik szobácskát a kettő közül. A konyhában főztek és aludtak. Munka közben bármikor fölpillanthatott, és láthatta Betsy sötét fejét, ahogy az orsó fölé hajol, így sohasem volt boldogtalan. Még nagyobb öröm volt, amikor Betsy állapotos lett. A végtelenségig tudtak beszélgetni arról, hogy milyen lesz a gyerekük. Gyönyörű, okos, magas, vásott? Ám Betsy meghalt vajúdás közben, és a gyermekük sose jött a világra.

Az emlékezéstől észrevétlenül szállt az idő. Egyszer csak arra eszmélt, hogy valaki áll a közelében. Odafordult, és látta, hogy Arabella Latimer figyeli. Szó nélkül nyújtott Spade felé egy vörös rózsát, nyilván a kertjéből. Spade kitalálta a gondolatát, elvette a rózsát, és gyöngéden elhelyezte az oltár közepén.

A virág úgy vöröslött a fehér márványon, mint egy friss vérfolt.

Arabella szótlanul elment.

Spade még maradt pár percig, és gondolkodott. A vörös rózsa szerelmet jelent. Arabella Betsynek szánta, de Spade-nek adta oda.

Kilépett a kápolnából. Mrs. Latimer a hajóban várta.

– Ön megérti – mondta Spade.

– Természetesen. Minden évben eljön ugyanabba a kápolnába augusztus első napján.

– Észrevette.

– Régóta csinálja.

– Tizenkét éve.

– A metodisták általában nem imádkoznak a szentekhez.

– Én fura metodista vagyok. Nem vagyok jó a szabálykövetésben. – Spade vállat vont. – Az a legjobb a metodistákban, hogy szerintük a szív fontosabb, mint a szabályok.

– És ön hisz ebben?

– Igen.

– Én is.

– Akkor okosabb lenne, ha csatlakozna a metodistákhoz.

Arabella elmosolyodott.

– Micsoda botrány lenne! A püspök felesége!

Elfordult, fölvett egy köteg frissen mosott-vasalt karinget a keresztelőmedencéről.

– Ezeket be kell vinnem a sekrestyébe.

Spade nem akarta, hogy a beszélgetésük véget érjen.

– Gondolom, nem ön mos, Mrs. Latimer.

Hát persze hogy nem ő.

– Én csak felügyelek – válaszolta.

– Engem is felügyelhet, ha segítek vinni a karingeket. – Elvette a köteget Arabellától, aki nem tiltakozott.

– Néha úgy érzem, hogy a fél életem felügyeletből áll – mondta az asszony. – Ha nem lennének a könyvek, nem is tudom, mivel tölteném ki az időt.

Ez fölkeltette Spade érdeklődését.

– Mit szeret olvasni?

– Szereztem egy könyvet a nők jogairól Mary Wollstonecrafttól. De el kell dugnom.

Spade-nek nem kellett kérdeznie, hogy miért. A püspök nyilván erősen helytelenítené.

– Szeretem a regényeket is – folytatta az asszony. – A *Tom Jones*t. Maga Tom Jonesra emlékeztet.

Keresztülmentek a hajón. Nem sok minden történt, de Spade úgy érezte kettejük között a feszültséget, mint egy kimondatlan titkot.

Nem felejtette el azt a pillanatot a nővére üzletében több mint két éve, amikor Arabella rajtakapta, hogy ő megcsodálja az alakját. Inkább érdeklődőformán, semmint sértetten húzta föl a szemöldökét. Az a nézés bevésődött Spade emlékezetébe. Megparancsolta magának, hogy felejtse el, de nem sikerült.

Követte az asszonyt egy alacsony ajtóhoz a déli kereszthajóban. A sekrestye kicsi, kopár szoba volt, a berendezése egy könyvespolcból, egy tükörből és egy nagy tölgyfa ládából állt. Az asszony felhajtotta a láda súlyos fedelét, Spade óvatosan elhelyezte benne a karingeket. Arabella szárított levendulát morzsolt rájuk, ami majd távol tartja a molyokat.

Aztán Spade-hez fordult, és azt mondta:

– Tizenkét éve.

A férfi ránézett. Egy pillanatra kisütött a nap, egy kis ablakon behullott egy fénykéve az asszony fejére, és felragyogtatta a bronz árnyalatokat.

– Arra emlékeztem, mennyire szórakoztatott minden, amikor naiv fiatalok voltunk. Ártatlan örömök. Soha többé nem lesz ilyen.

– Nagyon szerette Betsyt.

– A szerelem a legjobb dolog a világon, míg megvan, és a legrosszabb elveszíteni. – Egy pillanatra olyan szörnyű erővel rohanta meg a gyász, hogy alig bírta visszatartani a könnyeit.

– Nem, nincs igaza – vitatkozott Arabella. – Még rosszabb csapdába esni, és tudni, hogy a szerelem nem jön el soha.

A férfi megdöbbent, nem attól, amit hallott – ő is, mások is sejtették többé-kevésbé –, hanem a ténytől, hogy a püspök felesége ilyen bensőséges dolgot árul el neki. De mivel nemcsak megdöbbent, hanem kíváncsi is volt, tovább kérdezősködött:

– Hogyan történt?

– A fiú, aki nekem kellett volna, mást vett feleségül. Azt hittem, megszakad a szívem, de nem szakadt meg. Csak dühös voltam. Aztán Stephen megkért, és én igent mondtam, mert ezzel megfricskázhattam a fiút.

– Stephen sokkal öregebb volt.

– Kétszer annyi idős, mint én.

– Nehéz elképzelni magáról, hogy ilyen meggondolatlan lehessen.

– Bolondos voltam ifjúságomban. Most se vagyok sokkal bölcsebb, de rosszabb is szoktam lenni. – Elfordult, lehajtotta a láda fedelét. – Ha már megkérdezte – tette hozzá.

– Elnézést a tolakodásomért.

– De a férfiak többsége megmondta volna, mit kell tennem.

– Fogalmam sincs róla, hogy mit kellene tennie.

– Valamit, amit kevés férfi lenne hajlandó elismerni.

Ez olyan igaz volt, hogy Spade elnevette magát.

Arabella az ajtóhoz ment. Spade a kilincsre tette a kezét, de mielőtt ajtót nyithatott volna, az asszony megcsókolta.

Ügyetlenre sikerült. Arabella rávetődött, és a férfi állát találta el a szájával.

Nem sok gyakorlata van, gondolta Spade.

Arabella gyorsan helyesbített, és szájon csókolta. Aztán visszahúzódott, de a férfi érezte, hogy még nem végzett vele. Mrs. Latimer valóban ismét megcsókolta, és ezúttal nem vált le a szájáról. Nem tréfál, gondolta Spade. Megfogta az asszony vállát, és viszonozta a csókot. Az asszony rátapadt, hozzászorította a testét.

Valaki jöhet, gondolta Spade. Nem tudta, mit művelne Kingsbridge egy olyan emberrel, aki megcsókolta a püspök feleségét. De már túl mélyre merült a gyönyörben, hogy abbahagyhassa. Arabella elvette a válláról a férfi kezét, és lejjebb tolta magán. Spade érezte puha mellét, amely épp belefért a tenyerébe. Mikor gyengéden megszorította, az asszony mély torokhangon nyögött.

Váratlanul felocsúdott. Elhúzódott Spade-től, fürkészően belenézett a férfi szemébe.

– Isten irgalmazzon nekem – szólt halkan. Elfordult, kinyitotta az ajtót, és elsietett.

Spade csak állt, és azt gondolta: ez meg mi volt?

Joseph Hornbeam tanácsnok szerette a reggeli dús terítéket. Szalonna, vese, kolbász, tojás, pirítós és vaj, tea és kávé, tej és tejszín. Ő nem sokat evett belőle – kávét tejszínnel és pár pirítóst –, de örömére szolgált a tudat, hogy ha akarna, úgy lakomázhatna, akár egy király.

A lánya, Deborah olyan volt, mint ő, ám a felesége, Linnie és a fiuk, Howard bezzeg tömték magukat, és ki is gömbölyödtek, akárcsak a szolgák, akik felfalták a maradékot.

Hornbeam a *The Times*t olvasta.

– Spanyolország békét kötött Franciaországgal – mondta, és belekortyolt a tejszínes kávéjába.

– De ezzel nincs vége a háborúnak, ugye? – kérdezte Deborah. Vágott az esze. Az apjára ütött.

– Anglia számára nincs. Mi nem kötöttünk békét azokkal a gyilkos francia forradalmárokkal, és remélem, nem is fogunk.

Elismerően nézett Deborah-ra. Nem valami vonzó külsőre, gondolta, habár kíméletlenség így megítélni a saját gyermekünket. Sötét, sűrű, hullámos haja volt és szép barna szeme, de az álla túl nagy, hogy szépnek nevezhessék. Tizennyolc évesen bőven benne van az eladósorban. Talán olyan hitves felé kellene terelgetni, aki jól jön a családi vállalkozásnak.

– Láttam, hogy Will Riddickkel beszélgettél a Teátrumban – mondta.

Lánya higgadtan nézett rá. Nem félt tőle. A bátyja igen, és az anyjuk is. Deborah tisztelettudó volt, de nem alázatos.

– Látta? – kérdezte egykedvűen.

– Tetszik neked Riddick? – kérdezte közönyös hangra törekedve Hornbeam.

Deborah elgondolkozott.

– Igen, tetszik. Az a fajta férfi, aki megszerzi, amit akar. Miért kérdezi?

– Jó közös üzleteink vannak.

– Hadiszállításból.

Nem sok minden kerüli el a figyelmét.

– Pontosan – mondta Hornbeam. – Ma meghívtam hozzánk vacsorára. Örülök, hogy tetszik neked, mert akkor kellemes estére számíthatunk.

Belépett a Simpson nevű inas.

– Tanácsnok úr, a tejesember szeretne szót váltani nagyságoddal, ha most alkalmas.

A tejes? Hornbeam nem értette.

– Mi az ördögöt akar? – Ritkán méltatta szóra az árusokat, akik ellátták a házát. Aztán eszébe jutott, hogy ő kölcsönt adott ennek az embernek. Alfred Nash-nek hívják. Felállt, a székére dobta a szalvétáját, és kiment.

Nash a hátsó hall bejárata mellett ácsorgott. Kalapjáról-kabátjáról csöpögött az eső. Hornbeamet sajtszag csapta meg.

– Miért jött, Nash? – kérdezte nyersen. Remélhetőleg nem újabb kölcsönt akar.

– Hogy némely adatokat közöljek a tanácsnok úrral.

Az már más.

– Hallgatom.

– Véletlenül hallottam valamit, ami érdekelné uraságodat, ezért gondoltam, elmondom, miután volt oly kegyes kölcsönt adni a tejgazdaságom bővítéséhez.

– Nagyon helyes. Mit hallott?

– David Shoveller, akit Spade-nek hívnak, megszervezi a Londoni Levelező Társaság kingsbridge-i fiókját.

Ez valóban érdekes adat.

– Csak nem, mi az ördög?

Hornbeam gyűlölte Spade-et. Spade hiúsította meg az ő régi, kedves tervét, hogy átvegye Obadiah Barrowfield vállalkozását, amelyet Amos örökölt. A kölcsön, amelyet Spade szervezett meg Amosnak, elgáncsolta Hornbeamet. Az egész munkája kárba ment.

– És mivel uraságod az elnöke a Reeves Társaságnak… – folytatta Nash.

– Igen, természetesen. – A Reeves Társaságot a kormány szervezte meg a Londoni Levelező Társaság ellenlábasául. A kingsbridge-i Reeves Társaság tartott néhány jellegtelen összejövetelt, aztán csendesen kimúlt, de Hornbeamnek így is volt

egy hasznos névsora azokról a helyesen gondolkodó emberekről, akik ellenezték a radikalizmust.

– Ki van még benne ebben az új csoportban?

– Jarge Box, egy takács. Meg Sal Clitheroe, aki fonógépkezelő Amos Barrowfieldnél. Hallgatnak rá, pedig csak egy asszony.

Az ilyen emberek felbőszítették Hornbeamet.

– Csak le akarnak rántani minket is magukhoz a kanálisba! – mondta epésen. – Hát majd eltapossuk ezeket a bajkeverőket, mint a férgeket, mert azok is! Spade lógni fog árulásért!

Nash meghökkent ennyi indulattól.

– De azt mondták, hogy a londoni embereket is fölmentették!

– Gyöngeség, gyöngeség! Az segíti elő az ilyenek burjánzását! De London az London, ez meg Kingsbridge.

– Igen, uram.

– Figyelje őket, Nash, rendben?

– Megtehetem, uram. Felkértek, hogy legyek benne a bizottságukban.

– Ráállt?

– Azt feleltem, hogy még gondolkozom rajta.

– Lépjen be a bizottságba. Így mindenről értesülhet.

– Nagyon helyes, uram.

– És mindenről beszámol nekem.

– Örömömre szolgál.

– Majd mi móresre tanítjuk őket!

– Igen, uram. Megemlíthetek egy másik témát?

Hornbeam előre tudta, hogy Nash akar majd valamit. Valamit valamiért, mint mindig.

– Hallgatom.

– Rosszul megy az üzlet, mert vannak ezek a hadiadók meg az élelmiszer ára, és hogy sok munkás nem talál elég munkát.

– Tudom. Nekem is rossz. – Ez nem volt igaz. Hornbeamnek rengeteg pénzt hoztak a hadiszállítások, de neki az volt az elve, hogy sose áruljuk el, mennyire jól megy a dolgunk.

– Nagy segítség lenne, ha kihagyhatnám a következő negyedévi fizetést.

– Elhalasztjuk.

– Igen, uram. Természetesen ki fogom fizetni.

– Természetesen, de az én engedélyemmel kihagyhatja a következő részletet.

– Köszönöm, uram. – Nash megérintette a sapkáját.

Hornbeam visszatért a reggelihez.

Pár nap múlva Roger Riddick beállított a Barrowfield-üzembe.

Minél többet gondolkozott rajta, Sal annál fontosabbnak érezte, hogy Roger tartsa az első előadást a Szókratikus Társaságban. Senkinek sem lehet kifogása egy beszélgetés ellen a tudományról. Azonkívül Roger a badfordi földesúr fia, vagyis az uralkodó osztály tagja. Továbbá Roger nem fog fellépti díjat kérni, ami fontos, mert a társaság nem engedhette meg magának, hogy fizessen.

Gyerekkora óta ismerte Rogert. A gyerekek nemigen figyeltek az osztálytársadalom parancsaira, és egy földesúr sarja pancsolhatott együtt a patakban egy napszámosivadékkal. Látta fölcseperedni Rogert, akiből már kamaszkorában kiütközött, hogy különbözik a családjától.

Ám ez nem azt jelentette, hogy megtesz mindent, amire Sal kéri.

Elvesztette a fiús külsejét, állapította meg az asszony, amikor Roger először jött be a fonodába. A húszas évei elején járt. Még mindig jóképű volt, szőke és nyúlánk, bár nem az a típus, amely vonzotta Salt. Neki a férfiasabbak tetszettek. Ám Rogerben volt varázserő, főleg ha arra a vásott manóvigyorra húzta a száját. Az asszonyok mind odáig voltak érte, és ő még egy könnyű kis csipkelődést is engedélyezett.

– Jó napot, Sal – mondta. – Hogy szuperál a vén csoroszlya? Még mindig nyomja az ipart?

– Igen, és a Jenny szintúgy, Mr. Riddick.

Ezt a tréfát számtalanszor elmondták egymásnak, de mindig megnevettette őket.

– Milyen kicsinek látszik – mondta Roger. – Mostanában kilencvenhat orsóval gyártják a gépeket.

– Hallottam.

Roger észrevette Kitet.

– Szervusz, legény! – üdvözölte. – Hogy van a fejed?

– Nem zavar, uram – mondta Kit.

– Helyes!

A többi asszony leállt a munkával, hogy fülelhessenek. Joanie odaszólt a szomszéd géptől:

– Miért nincs Oxfordban, Mr. Riddick?

– Mert már nem vagyok diák. Letudtam a három évet.

– Remélem, le is vizsgázott!

– Igen, évfolyamelső vagyok a pénz elkártyázásában.

– Akkor most mindent tud.

– Ó, nem! Csak a nők tudnak mindent.

Az asszonyok megéljenezték.

– Karácsony után indulok is máshova, mégpedig a Porosz Tudományegyetemre, Berlinbe!

– Poroszországba? – kérdezte Sal. – Akkor meg kell tanulnia németül!

– És franciául. Ott valamilyen okból franciául tartják az előadásokat.

– Még több tanulás! Hát annak sosincs vége?

– Az a helyzet, hogy nem hiszem.

– Nohát, a kingsbridge-i nép meg önmagát fogja képezni, úgyhogy vigyázzon, mert utolérhetjük!

Roger összevonta a szemöldökét.

– Hogyhogy?

– Elindítunk egy új csoportot, amelynek az lesz a neve, hogy Szókratikus Társaság.

– Maguk egy Szókratikus Társaságot alapítanak? – Igyekezett leplezni a megdöbbenését, de az asszony látta rajta.

– Engem pedig azzal bíztak meg, hogy kérdezzem meg magát, hajlandó-e megtartani a nyitó előadást!

– Valóban? – Roger még mindig nem tért magához, amin Sal jót mulatott. – Előadást – ismételte, miközben próbálta összeszedni a gondolatait. – Nos, jó.

– Arra gondoltunk, hogy beszélhetne Isaac Newtonról.

– Igen?

– Bár tulajdonképpen választhatna akármilyen tudományos témát.

– Nos… Oxfordban tanulmányoztam a Naprendszert.

Salnek fogalma sem volt róla, mi az a Naprendszer.
Roger megérezte a zavarát.
– Hát a Nap meg a Hold, meg a bolygók, amik egyfolytában csak forognak és forognak.
Ez nem hangzott túl érdekesen. De hát mit értek én az ilyesmihez? – gondolta Sal.
– Készítettem egy kis modellt, amely szemlélteti, hogyan mozognak a Naprendszer tagjai egymáshoz képest – folytatta Roger. – Merő szórakozásból csináltam, de segítheti a megértést.
Ez viszont jól hangzott. Roger érdeklődése igazán hamar fölébredt. Akár még sikerülhet is, amire Sal vállalkozott!
– Planetárium a neve – folytatta Roger. – Mármint a modellnek. Mások is csináltak már ilyet.
– Szerintem mutogatnia kellene, Mr. Riddick. Csodálatosan hangzik.
– Talán azt fogom tenni.
Sal igyekezett nem vigyorogni.
Bejött Amos Barrowfield.
– Te zavarod az asszonyok munkáját!
– Alapítanak egy Szókratikus Társaságot – újságolta Roger.
– Remélem, nem munkaidőben. – Amos átkarolta Roger vállát. – Gyere, nézd meg a kártológépet munka közben. Kész csoda! – Kimentek.
A lépcső tetején Roger megállt.
– Tudassa velem a dátumot! – kiáltotta Salnek. – Küldjön egy levelet!
– Azt teszem! – felelte az asszony.
A férfiak eltűntek.
– Nem írhatsz neki levelet, Sal. Hiszen alig tudsz írni – mondta az egyik asszony.
– Lesz nagy meglepetés! – ígérte Sal.

Arabella úgy beszélt Spade-hez, mintha semmi sem történt volna. Ha találkoztak a piactéren vagy Kate üzletében, vagy a katedrálisban, hűvösen mosolygott, mondott pár udvarias szót, és már ment is tovább, mintha sose adott volna neki egy szál vörös

rózsát, sose lettek volna kettesben a sekrestyében, és sohase csókolta volna éhesen a férfit, miközben Spade a mellét markolta.

Mit gondoljon erről? Spade-nek, nála szokatlan módon, tanácsra volt szüksége, ám ezt senkivel sem beszélhette meg. Az a kevés, amit csináltak – egy csók felöltözve, egyetlen percig – veszélyes volt mindkettőjükre, elsősorban Arabellára nézve, mert mindig a nőt hibáztatják.

Talán nem lesz még egyszer. Talán Arabella azt akarja, hogy sose beszéljenek a csókról, amit közösen eltemetnek és elfelednek az Ítéletnapig. Ha ez történik, Spade csalódott lesz, de azt fogja tenni, amit az asszony óhajt. Ám az ösztöne azt súgta, hogy Arabellának nem ez a terve. A csók nem volt futtában odakent puszi, kacérkodó, játékos semmiség. Érzés volt benne, nagyon mélyről feltörő érzés.

Megpróbálta elképzelni, milyen az asszony élete. A püspök nem csak öregebb; nem lenne baj a kora, ha eleven, energikus idős férfi lenne, aki őrülten szereti a feleségét. Csakhogy Latimer nehézkes, lomha, fontoskodó és humortalan. Talán már semmi sem maradt a vágyból, ami Elsie-t adta nekik. Spade sose járt a püspöki palota emeletén, de biztosra vette, hogy külön szobában alszanak.

Ami valószínűleg hosszú ideje tart, elég hosszú ideje, hogy egy egészséges, érett asszony kiábránduljon, megharagudjon, és elkezdjen más férfiakról fantáziálni.

De miért Spade-ről? Tudta, bár sose dicsekedett volna el vele, hogy tetszik az asszonyoknak. Szívesen diskurált velük, mert józanul gondolkoztak. Ha egy nőnek tett föl egy komoly kérdést, például hogy mit remél az élettől, az valami ilyesmivel felelt volna: „Szeretném megérni, hogy gyerekeim megállapodott, boldog felnőttek, lehetőleg saját gyermekekkel. Ha egy férfinak tette volna föl ugyanezt a kérdést, valami ostoba választ kapott volna, mint például: „Akarok egy nagy mellű, húszéves, szűz feleséget, akinek van egy kocsmája.

Ha Spade-nek igaza lenne, és Arabella a vágyának engedve komoly viszonyt kezdeményezne, akkor ő miként reagálna rá? Nyomban rájött, hogy fölösleges kérdés volt. Nem dönt észszerűen; ez nem házvétel. Érzése az asszony iránt olyan volt, akár egy gát, amely minden percben átszakadhat. Arabella okos, szenvedélyes

asszony, aki láthatólag szerelmes belé, Spade pedig meg sem próbálkozik az ellenállással.

Csakhogy a következmények tragikusak lehetnek. Eszébe jutott Lady Worsley esete, akit mérhetetlenül megaláztak. Spade tizennyolc éves volt abban az időben, és fülig szerelmes Betsybe, de már akkor rászokott, hogy újságokat olvasson, általában olyan lejárt lapokat, amelyeket a gazdagabbak kidobtak. Lady Worsley-nek volt egy szeretője. A férje húszezer fontra perelte a szeretőt, mert ennyire értékelte a felesége tisztaságát. Húszezer font irtózatos összeg volt, a legjobb londoni házakat adták ennyiért. Úriemberhez méltatlanul a szerető azzal érvelt a bíróság előtt, hogy a lady tisztasága semmit sem ér, mert őelőtte már húsz férfival követett el házasságtörést. Lady Worsley szerelmi életének összes részletét kiteregették a bíróság előtt, megjelent az újságokban, és körbecsámcsogták számos országban az olvasók. A bíróság a szerető pártjára állt, és maró gúnnyal megítélt Sir Richardnak kártérítés gyanánt egy shillinget a hitvese tisztaságáért.

Ilyesféle lidércnyomást kockáztat Spade, ha szeretkezik a püspök feleségével.

Amit Arabella szenved meg elsősorban.

Spade bement az oszlopos kapun a kingsbridge-i Polgárok Házába, ahol a Szókratikus Társaság első ülését tartották.

Nagyon izgult, hogy jól sikerüljön. Sal és a többiek vérmes reményeket fűztek a kezdeményezéshez. Ha a kingsbridge-i munkások képezni próbálják magukat, megérdemlik a sikert. Spade nagy lépésnek tekintette ezt a város haladásában. Olyan városnak akarta látni Kingsbridge-et, ahol a munkásokat embernek tekintik, nem pedig „beszélő szerszámnak". De mi lesz, ha senki sem érti majd az előadást? Mi lesz, ha az unatkozó emberek ricsajt csinálnak? És ami a legrosszabb: mi lesz, ha senki sem jön el?

Ugyanakkor lépett be az épületbe, mint Arabella Latimer és a lánya, Elsie. A város krémje érdeklődik? Lerázta a kalapjáról az esőt, és meghajolt a hölgyek előtt.

– Hallom, Londonban járt, Mr. Shoveller – mondta kimérten Arabella. – Remélem, kellemes volt a látogatása.

Szabvány bájcsevej volt nyilvános alkalmakra. Spade-nek csalódást okozott az asszony hivatalossága, de belement a játékba.

– Kellemes volt, és jó üzleteket is kötöttem, Mrs. Latimer. Kingsbridge-ben hogy állnak a dolgok?

– Ugyanúgy – felelte az asszony, de közben nem nézett rá, majd halkabban hozzátette: – Mindig ugyanúgy.

Spade kíváncsi lett volna, hogy érzi-e a lány a feszültséget. A nők érzékenyek az ilyesmire. Ám Elsie-n semmi sem látszott.

– Én is el akarok menni Londonba! – mondta. – Még sose jártam ott. Valóban olyan izgalmas, ahogy mondják?

– Igen, izgalmas – felelte Spade. – Igen, eleven. Igen, zsúfolt. Igen, zajos és mocskos.

Beléptek a kártyaszobába, az előadás kijelölt helyszínére. Majdnem tele volt, Spade-nek legalább ezért nem kellett aggódnia.

Deszkaláda állt a szoba közepén, egy asztalon. Spade gyanúja szerint a ládában volt Roger Riddick planetáriuma. A székeket és a padokat koncentrikus körökbe rendezték, amelyeknek a láda volt a középpontja.

A vegyes összetételű közösségben egyaránt képviseltették magukat a legjobb ruhájukban feszítő gazdagok és az egyetlen, iszapszínre fakult kabátjukat és viharvert fejfedőjüket viselő gyári munkások. Spade észrevette, hogy a munkások mind hátul ülnek, a padokon, a jól öltözöttek pedig elöl a székeken. Nem tervelték ki előre, az emberek ösztönösen különültek el. Spade nem tudta, hogy ez mulattató-e vagy egy kicsit elszomorító.

Csak egy maroknyi nő volt jelen, amin Spade nem csodálkozott. Noha nem tiltották ki a nőket, a közvélekedés szerint az effajta előadások férfiaknak szóltak.

Arabella elfordult Spade-től, rámutatott egy háromfős női csoportra, és azt mondta a lányának:

– Oda kellene ülnünk – amivel félreérthetetlenül közölte, hogy nem akar Spade mellé ülni. A férfi megértette, de akkor is úgy érezte, hogy lerázták.

Elsie ugyancsak arra fordult. Arabella megragadta Spade felkarját, és erősen megszorította, majd rögtön el is engedte, és

keresztülvonult a szobán. Nagyon rövid ideig tartott, de félreérthetetlenül bensőséges üzenet volt.

Spade kissé megszédült. Egy tapasztalatlan lány küldhet téves üzeneteket, ám egy érett asszony csakis akkor érint meg egy férfit így, ha komolyan gondolja. Arabella azt üzente neki, hogy köztük titkos egyezség van, Spade ne vegyen tudomást az ő színlelt hidegségéről.

Spade megborzongott, de semmit sem tehetett. Arabella kockáztat többet, tehát neki kell irányítania. Ő majd követi az asszony utasításait.

Odajött a mérges ábrázatú Jarge Box. Jarge minden semmiségért méregbe gurult, Spade ezért nem is nagyon törődött vele.

– Valami baj van? – kérdezte szelíden.

– Túl sok itt az úr! – méltatlankodott Jarge.

Hát az igaz. Spade látta Amos Barrowfieldet, Northwood viscountot, Drinkwater tanácsnokot és Will Riddicket.

– És az akkora baj? – kérdezte.

– Nem nekik csináltuk a társaságot!

Spade bólintott.

– Igazad van. Másrészt, ha ők is itt vannak, aligha vádolhatnak minket árulással.

– Nem tetszik ez nekem.

– Ezt majd később beszéljük meg. Lesz egy bizottsági értekezletünk.

– Jól van – mondta Jarge, aki átmenetileg megbékélt.

Leültek. Midwinter kanonok felállt, csendet kért, majd azt mondta:

– Köszöntöm önöket a kingsbridge-i Szókratikus Társaság első ülésén.

A hátul ülők tapsoltak.

Midwinter folytatta:

– Isten felruházott minket a tanulás képességével, hogy megérthessük magunk körül a világot: az éjszakát és a nappalt, a szeleket és az árapályt, a füvet, ahogy nő, és a teremtményeket, amelyek a füvön élnek. Kingsbridge sok száz éve a tanulás egyik központja, és ez a társaság ennek a megszentelt hagyománynak a

legújabb megnyilvánulása. Isten áldja meg a Szókratikus Társaságot!

Többen is rámondták:

– Ámen.

– Ma esti előadónk Mr. Roger Riddick, aki nemrég kapta meg a diplomáját az Oxfordi Egyetemen – mondta a kanonok. – A Naprendszerről fog beszélni. Öné a szó, Mr. Riddick!

Roger fölállt, kiment az asztalhoz. Milyen nyugodt, gondolta Spade. Talán csinált már ilyesmit az egyetemen. Mielőtt megszólalt volna, lassan megfordult maga körül, és megnyerően mosolygott a hallgatóságra.

– Ha így forgok, csak gyorsabban, úgy fogom látni, mintha önök száguldanának körülöttem – mondta, és tovább forgott. – Ha pedig a Föld forog, márpedig éjjel-nappal azt csinálja, mi úgy látjuk, mintha a Nap mozogna. Reggel feljön, este lemegy. Ám a látszat csal. Önök nem mozognak, ugye? Én mozgok. És a Nap sem mozog. A Föld mozog. – Megállt. – Kezdek szédülni!

A közönség nevetett.

– A Föld forog, ugyanakkor repül is. Minden évben megtesz egy teljes kört a Nap körül. Mint egy krikettlabda, amely pörög is, miközben száll a levegőben. A Föld pedig csak egy a hét bolygó között, amelyek ugyanezt csinálják. Kezd bonyolult lenni, ugye?

Kuncogás és egyetértő mormolás hallatszott. Roger jól csinálja, gondolta Spade. Úgy adja elő, mintha ez köztudott lenne.

– Ezért készítettem egy modellt, amely megmutatja, hogyan forognak a bolygók a Nap körül.

Az emberek előrehajoltak. Roger kinyitotta az asztalon álló ládát, és kivett belőle egy szerkezetet, amely mintha apró fémkorongokból épült volna fel. Közepéből pálca állt ki, a hegyén egy sárga gömbbel.

– Ennek a neve planetárium – magyarázta Roger. – A sárga golyó a Nap.

Ez tetszett Spade-nek. Az előadás jól haladt. Tekintete megtalálta Salt, és látta, hogy az asszony ragyog a boldogságtól.

Minden koronghoz egy L alakú kart erősítettek, a végén egy kis golyóval.

– Ezek a kis gömbök a bolygók – mondta Roger. – Csakhogy a modellben van egy hiba. Ki tudja, mi az?

Pár percnyi hallgatás után megszólalt Elsie:

– Túl kicsi!

Helytelenítő mormolás támadt, amiért egy nő ki meri nyitni a száját, ám Roger azt mondta emelt hangon:

– Pontosan!

Elsie nem járt a gimnáziumba, mert oda nem vettek föl lányokat, ám Spade hallotta, hogy egy időre felfogadtak mellé egy nevelőt.

– Ha ez a modell méretarányos lenne – folytatta Roger –, a Föld kisebb lenne egy könnycseppnél, és tőlem hárommméternyire lenne, a szoba túlsó végében. Igazából a Nap 150 millió kilométerre van Kingsbridge-től.

Az álmélkodás hangjai reagáltak erre a hihetetlenül óriási távolságra.

– És mind mozognak, mint azt mindjárt meglátjuk. – Körülnézett a hallgatóságban. – Ki itt a legfiatalabb?

Azonnal válaszolt egy cérnahang:

– Én, én!

Spade odanézett, és meglátott egy vörös hajú gyereket, amint éppen feláll. Kit volt az, Sal fia. Spade kilencnek vélte. A közönség nevetett ezen a nagy lelkesedésen, amelyben Kit nem látott semmi tréfásat. Komoly gyerek volt.

– Gyere előre – mondta a Roger. A közönséghez fordult. – Ő Kit Clitheroe, aki Badfordban született, akárcsak én.

Kit az asztalhoz ért. Megtapsolták.

– Fogd meg azt a kart szép finoman – utasította Roger. – Jól van! Most lassan kezdd el forgatni.

A bolygók mozogni kezdtek a Nap körül.

Kit elragadtatva nézte, mi a hatása az ő forgatásának.

– A bolygók nem egyforma sebességgel forognak! – mondta.

– Pontosan! – helyeselt Roger.

Kit közelebbről megnézte a planetáriumot.

– Mert fogaskerekek vannak bennük. Olyan, mint egy óraszerkezet – mondta csodálattal.

Spade gyanította, hogy Roger fogaskerekeket használt a modelljéhez, de hogy ezt egy kilencéves gyerek így kitalálja! Ez meglepte és imponált neki. Természetesen az összes munkás gépekkel dolgozott, de nem mindegyik értette a működésüket.

Roger a helyére küldte Kitet.

– Mindenki, akit érdekel, pár perc múlva megpróbálhatja forgatni a szerkezetet! – ígérte, mielőtt folytatta volna előadását. Megnevezte a bolygókat, megadta távolságukat a Naptól. Megmutatta a Holdat, amelyet rövid pálcika kötött össze a Földdel, és elmagyarázta, hogy több más bolygónak is van egy vagy több holdja. Szemléltette, hogy a Föld tengelyferdesége miként járult hozzá az évszakok kialakulásához. A közönség el volt ragadtatva.

Az előadás végén Roger vastapsot kapott. Utána az emberek megrohanták az asztalt, hogy megforgathassák a bolygókat a Nap körül.

A közönség apránként elszivárgott, Roger visszatette a planetáriumát a ládába, és távozott Amos Barrowfield társaságában. Az utolsónak maradt bizottsági tagok körbe állítottak néhány padot, és letelepedtek.

A hangulat diadalmas volt.

– Gratulálok mindenkinek! – örvendezett Midwinter kanonok. – Minden a maguk érdeme, nem is volt szükségük rám.

– Én nem ezt akartam! – zúgolódott Jarge. – A Naprendszer nagyon szép és jó, de nekünk arról kell többet tudnunk, hogyan változtathatjuk meg a dolgokat, hogy a gyerekeink ne éhezzenek!

– Jarge-nak igaza van – helyeselt Sal. – Jó kezdet volt, tiszteletre méltónak látszottunk tőle, de ez nem segít rajtunk, amikor az élelmiszerárak az eget verik, és az emberek nem találnak munkát.

Spade mindkettőjükkel egyetértett.

– Talán meg kellene vitatnunk Thomas Paine könyvét, *Az ember jogai*t – vélte Jeremiah Hiscock, a nyomdász.

– Azt hiszem, Paine azt írja, hogy jogos a forradalom, ha a kormány nem védi meg az emberek jogait, ennélfogva a francia forradalom jó dolog volt – szólt közbe szelíden Midwinter.

– Bajunk lenne belőle – jósolta Sime Jackson.

Spade olvasta *Az ember jogai*t, és szenvedélyesen hitt Tom Paine eszméiben, de belátta, hogy Midwinter és Jackson fenntartásai jogosak.

– Nekem van egy jobb ötletem – mondta. – Válasszunk egy olyan könyvet, amely bírálja Paine-t.

– Miért? – tiltakozott Jarge.

– Ott van például a Szólás a brit közösség munkálkodó részéhez az elégedettség okairól. Írta Paley főesperes.

Jarge felháborodott.

– Mi nem akarjuk azt hirdetni! Mit képzelsz?

– Higgadj már le, Jarge, és majd elmondom, miket képzelek. Akár Paine-t, akár Paley-t választjuk, a téma azonos: a brit kormányzás reformja, tehát ugyanarról vitatkozunk. De a kívülállók másnak fogják látni, és mi kifogásuk lehetne egy olyan könyv megvitatása ellen, amelyet nekünk szántak, és amely azt üzeni, hogy érjük be azzal, ami jutott?

Jarge először mérges képet vágott, aztán értetlent, aztán töprengőt, végül elmosolyodott.

– A mindenedet, Spade, micsoda agyafúrt vagy!

– Ezt bóknak veszem – felelte Spade. A többiek kuncogtak.

– Nagyon jó terv, Spade – dicsérte Midwinter. – A csoport persze úgy találhatja, hogy Paley főesperes érvei szánalmasan gyengék, de azt nem lehet árulásként értelmezni.

– A Londoni Levelező Társaság kiadott *Válasz Paley főesperesnek* címmel egy pamfletet – mondta Jeremiah. – Azért ismerem, mert a bátyám nyomtatta ki nekik. Még példányom is van belőle. Nyomtathatnék egy köteggel.

– Nagyon hasznos lenne, de ne feledd, ez olyan embereknek szól, akik talán nem tudnak olvasni – figyelmeztette Sal. – Szerintem szükségünk van egy beszélőre, aki ismerteti a témát.

– Ismerek egyet – szólt Midwinter. – Egyházi személy, aki Oxfordban tanít, Bartholomew Small, afféle magányos farkas a professzorok között. Nem forradalmár, de rokonszenvez Paine eszméivel.

– Tökéletes – mondta Spade. – Kérje fel, kanonok úr. – A csoporthoz fordult. – Ez maradjon köztünk, ameddig csak lehet. Az utolsó percben jelentjük be. Higgyétek el, épp elegen vannak ebben a városban, akik tudatlanságban akarják tartani a dolgozó embert. Ha túl korán híre megy, időt adunk ellenségeinknek a szervezkedésre. A titoktartás legyen a jelszónk!

Ezzel mindenki egyetértett.

13. fejezet

Hornbeam Londonban fölcseperedett fiúként halálosan rettegett a bíráktól és a büntetésektől, amelyeket kiszabhattak. Most ő is közéjük tartozott, nem volt félnivalója. Ennek ellenére valahol mélyen maradt egy gyönge remegés, egy emlék árnyéka, és egy pillanatra meghűlt benne a vér, amikor a törvényszéki írnok megnyitotta a bírósági időszakot, és elkezdődtek a perek. Meg kellett érintenie a parókáját, hogy emlékeztesse magát, már az urak közé tartozik.

A Városháza nagytermét tárgyalóteremnek is használták. Hornbeam szerette a vén terem pompáját. A fényezett faburkolat és az ősrégi gerendák igazolták, milyen sokra vitte. De mikor a termet megtöltötték a kingsbridge-i bűnözők és jajveszékelő rokonaik, nem bánta volna, ha jobb a szellőztetés. Gyűlölte a szegényszagot.

A bírák egy jogilag képzett írnok segítségével a kingsbridge-i birtokosok közül kikerült esküdtek előtt tárgyaltak lopásról, tettlegességről és nemi erőszakról. Ítéltek mindenféle törvényszegés fölött, kivéve azokat, amelyekért halálbüntetés járt. Ezekhez össze kellett hívni a vádesküdtszéket, és azzal kellett megtanácskozni, hogy fölterjesszék-e az esetet a Legfelső Bíróság elé.

Ma sok lopást tárgyaltak. Szeptemberben jártak, ismét rossz volt a termés – zsinórban már másodszor! Egy kétkilós kenyér egy shillingbe került, ami csaknem százszázalékos inflációt jelent. Az emberek lopták az ennivalót, vagy loptak valamit, ami gyorsan eladható, és az árából ennivaló vehető. Kétségbeesettek voltak. Hornbeam szemében ez nem volt mentőkörülmény. Szigorú ítéleteket követelt. A tolvajokat meg kell büntetni, különben összedől az egész rendszer, és végül mindenki a kanálisban találja magát.

Késő délután a bírák összegyűltek egy kisebb helyiségben madeirára és süteményre. A város életének legfontosabb döntései gyakran az ilyen oldott pillanatokban születtek. Hornbeam

kihasználta az alkalmat, hogy szóba hozza Spade Szókratikus Társaságát Drinkwater tanácsnoknak, a bírák elnökének.

– Szerintem ez veszélyes – jelentette ki. – Szónokokat hozat, akik bajt kevernek, mert azt mondják a munkásoknak, hogy alulfizetik és kizsákmányolják őket, ezért fel kellene lázadniuk, és meg kellene buktatniuk a vezetőiket úgy, ahogyan a franciák csinálták.

– Egyetértek! – helyeselt Will Riddick, akiből badfordi békebíró és földesúr lett az apja halála után. – Az a Sal Clitheroe nevű erőszakos némber is benne van. Kitiltották Badfordból, mert inzultálni próbált engem.

Hornbeam egy eltérő változatát hallotta ennek a mesének, amelyben Sal szó szerint leütötte Riddicket, de hát érthető, ha Riddick kihagyja ezt a megalázó részletet.

Azt remélte, hogy más bírák elismerik a veszély nagyságát, de csalódnia kellett. Drinkwater tanácsnok bedugta egy ujját a paróka alá, hogy megvakarja kopasz fejét, és azt felelte nyájasan:

– Ott voltam az összejövetelen. A Naprendszerről szólt. Az meg ugyan kinek árthat.

Hornbeam sóhajtott. Drinkwater világéletében a napos oldalon járt. Örökölte az apja üzletét, eladta Hornbeamnek, vásárolt egy tucat nagy házat, kiadta őket, és azóta egy szalmaszálat sem tett keresztbe. Nem tudta, hogy a jómód egy hajszálon függ, semmit sem tanult a francia forradalomból. Drinkwater oppozíciója nem volt meglepő, ám Hornbeamet a pánik kerülgette, ha a liberálisok vaknak tettették magukat az alacsony származásúak lázadásának lehetséges fenyegetésére. Ivott egy megnyugtató kortyot az édes borból, és könnyedséget parancsolt magára.

– Roppant fortélyosak! – mondta. – Ám én történetesen tudom, hogy a következő gyűlésükön a parlament reformját fogják támogatni!

Drinkwater a fejét csóválta.

– Már megbocsásson, Hornbeam, de ezt félreértette. Úgy tudom a vejemtől, Midwinter kanonoktól, hogy Paley főesperes könyvét tanulmányozzák, amely hangsúlyozza, hogy a munkásoknak elégedettnek kell lenniük a sorsukkal, nem hagyva, hogy reformokkal vagy forradalommal uszítsák őket.

Riddick vádlón rászögezte az ujját Drinkwaterre.

– A maga veje nem sokáig lesz már kanonok. Szakított az anglikán egyházzal, metodista lelkipásztor lesz belőle. Már gyűjtenek is a járandóságára.

– Paley viszont még mindig főesperes – vitatkozott Drinkwater. – És a könyvét *arra szánta,* hogy a munkásemberek tanulmányozzák. Komolyan nem értem, mi ebben a kivetnivaló.

Hornbeam körbejártatta a pillantását a csoporton, és látta, hogy nem sikerült meggyőzni őket, ezért sietve ejtette a témát.

– Akkor rendben – mondta kelletlenül. Szerencsére volt tartalék terve.

A bírák szétszéledtek, Hornbeam és Riddick együtt indult el a Városházáról. Zuhogott az eső egész nyáron, most is. Felhajtották a kabátgallérjukat, és a szemükbe húzták a kalapjukat. A két éve tartó rossz időtől az egekbe szökött a gabona ára. Hornbeam száz vékányit vásárolt, és eldugta biztos helyre egy raktárban. Arra számított, hogy a vételár kétszereséért adhatja el.

Menet közben Riddick megszólalt, méghozzá habozva, ami nem volt jellemző rá.

– Meg kell mondanom… csodálom az ön Deborah leányát… nagyon – mondta. – Valóban olyan… bájos, és, szóval, nagyon… szóval nagyon okos is.

Félig igaza volt. A tizenkilenc éves Deborah valóban okos volt, és egészen kellemes külsejű nyúlánk alakjával, de nem volt igazán bájos. Riddick mégis beleszeretett, vagy legalábbis úgy döntött, hogy jó feleség lenne. Ez tetszett Hornbeamnek: a terve halad. Ám nem akarta elárulni az elégedettségét.

– Köszönöm – mondta közömbösen.

– Gondoltam, szólnom kell erről önnek.

– Méltányolom.

– Ismeri a pozíciómat és a vagyonomat – folytatta Riddick. Büszke volt, hogy Badford földesura lehet, noha ezer-egynéhány falusi parancsolójaként csak a köznemességhez sorolhatta magát. – Gondolom, nem kell bizonyítanom önnek, hogy olyan színvonalat biztosíthatok tisztelt leányának, amilyenhez szokott.

– Valóban nem. – Hornbeamet jobban érdekelte Riddick pozíciója a shiringi polgárőrségben. Hornbeam tetemes kenőpénzeket fizetett neki, de meg is kapta a pénze árát. A szállítók sorban álltak, hogy lepengethessék Riddicknek a baksist, és inflációs áron üzletelhessenek a hadsereggel. Mindenki nyert a bolton.

– Nem tudom, Deborah viszonozza-e az érzelmeimet, de szeretném kideríteni – az ön szíves engedelmével.

Hornbeam nem mutatta az elragadtatását, nehogy Riddick vérszemet kapjon, és kikössön magának valami dús hozományt.

– Megadom az engedélyt, és a legjobbakat kívánom.

– Köszönöm.

Deborah elég okos, hogy tudja, hogy olyan házasságot kell kötnie, ami hasznos az üzletnek, és mintha kedvelte volna Riddicket. Ám úgy hírlett, hogy durván bánik a parasztjaival, és az visszariaszthatja a lányt. Ebben az esetben Hornbeam bajban lesz.

Megérkeztek a Hornbeam-házhoz.

– Jöjjön be egy percre – mondta Riddicknek. – Valamit meg akarok beszélni önnel.

Levetették ázott felöltőjüket, és felakasztották, hogy a csempés padlóra csöpögjön a víz. Hornbeam észrevette a fiát, Howardot, aki éppen ment volna keresztül a hallon.

– Howard, küldj ide valakit, hogy törölje fel a padlót.

– Máris – mondta a szófogadó Howard, és lefelé indult az alagsorba.

Erről Hornbeamnek eszébe jutott, hogy a fiának is szereznie kell egy arát. Howard még csak meg se próbál feleséget választani önállóan. Beéri azzal, akit az apja kiszemel. De miféle lány megy feleségül Howardhoz? Olyan, aki kényelmet és bőséget akar, de a külsejével nem szerezhet magának ilyet. Vagy, hogy kíméletlenül fogalmazzunk: egy nagyravágyó, ám csúnyácska hajadon. Hornbeamnek majd nyitva kell tartania a szemét.

Bebocsátotta Riddicket a dolgozószobájába, ahol égett a tűz. Észrevette, hogy a vendége mohón nézi a sherrysüveget a kisasztalon, de most ittak madeirát a Városházán, és Hornbeam úgy tartotta, nem szükséges, hogy a férfiember bort igyon minden egyes alkalommal, amikor leül.

– Sajnálom, hogy nem sikerült meggyőznie a békebírákat – mondta Riddick. – Én megtettem, ami tőlem telt, de nem álltak mellém.

– Ne aggódjon. Nem csak egy út vezet Londonba, ahogy mondani szokás.

– Van tartalék terve. – Riddick sokatmondóan mosolygott és bólogatott. – Sejthettem volna.

– Nem mondtam el Drinkwaternek mindent, amit tudok.

– Vagyis van még egy ász a mandzsettájában.

– Pontosan. Jeremiah Hiscock több példányban kinyomtatja a *Választ Paley főesperesnek.* Ez a Londoni Levelező Társaság pamfletje, és úgy tudom, cáfolja Paley minden szavát. Azt tervezik, hogy a gyűlésen kiosztják.

– Ezt ki mondta önnek?

Nash volt az, a tejesember, ám Hornbeam ezt nem árulta el. Megérintette az orrcimpáját, ami a titoktartás egyezményes jele.

– Ha megbocsát, ezt inkább megtartom magamnak.

– Ahogy óhajtja. Miként használhatjuk fel az információt?

– Ez nagyon egyszerű. Gyanúm szerint a röplap annyira lázító, hogy az már megvalósítja a bűncselekményt. Ha így van, vádat emelünk Hiscock ellen.

Riddick bólintott.

– Hogyan intézzük?

– Elmegyünk Hiscock házához a seriffel, átkutatjuk, és ha bűnös, akkor mint békebírák, élünk jogunkkal a sommás ítélkezésre.

Riddick mosolygott.

– Helyes.

– Máris induljon Phil Doye-hoz. Szóljon neki, hogy holnap kora hajnalban találkozunk, és jó lesz magával hoznia egy rendőrt.

– Nagyon helyes. – Riddick felállt.

– Ne mondja Doye seriffnek, hogy miről van szó. Nem akarjuk, hogy a hír kiszivárogjon, és Hiscock elégethesse a bizonyítékot, mielőtt odaérünk. Mellesleg Doye-nak nincsen szüksége indoklásra. Ha két békebíró mondja neki, hogy szükség van a házkutatásra, akkor az elég.

– Bizonyosan.
– Hajnalban találkozunk.
– Számíthat rám. – Riddick távozott.
Hornbeam ült, és bámult a tűzbe. A Spade-hez és Midwinterhez hasonló emberek okosnak képzelik magukat, de nem érnek fel Hornbeammel. Ő majd véget vet a bomlasztó tevékenységüknek.
Eszébe jutott, hogy kockázatos dologra vállalkozik. Amit Alf Nash mondott, lehet álhír. Vagy pedig Hiscock már kinyomtatta és elrejtette a röpiratot, vagy átadta valakinek megőrzésre. Kínos lehetőségek. Ha ő hajnali házkutatást tart Hiscocknál a seriffel meg egy rendőrrel, és semmit se talál, hülyének fogják nézni. A megaláztatás volt az egyetlen, amelyet nem bírt. Ő fontos ember, tiszteletet érdemel. Sajnos, néha kockáztatni kell. Élete negyvenegynéhány évében többször vállalt veszélyes kockázatokat, és mindig túlélte őket, általában gazdagabban jött ki belőle.
Linnie, a felesége kinyitotta az ajtót, és bedugta a fejét. Hornbeam huszonkét esztendeje vette nőül, és Linnie már nem illett hozzá. Ha több ideje lett volna, különbet választ. Az asszony nem volt szép, és úgy beszélt, mint egy londoni közrendű, mert az is volt. Makacsul ragaszkodott a szokásaihoz, például ahhoz, hogy kitett az asztal közepére egy nagy cipót, és abból kanyarított szükség szerint egy nagy késsel. Csakhogy túl fáradságos lett volna megszabadulni tőle. Válni nehéz volt, külön parlamenti rendelet kellett volna hozzá, és rossz fényt vetett volna a férfira. Különben az asszony ügyesen vezette a házat, és ha Hornbeamnek nagy néha kedve támadt közösülni, a felesége készségesen vállalta. Továbbá a cselédség kedvelte, ami kellő olaj volt a háztartás gépezetének.
A cselédek nem szerették Hornbeamet. Féltek tőle, és ez inkább kedvére volt a ház urának.
– A vacsora kész, ha te is – mondta az asszony.
– Máris jövök – felelte Hornbeam.

Simpson, a gyászos képű inas korán ébresztette a gazdáját.
– Uram – mondta –, sajnálattal kell közölnöm, hogy esik.
Én ugyan nem sajnálom, gondolta Hornbeam. A raktárban a vetőmag minden esős nappal több pénzt fial.

– Megérkezett Mr. Riddick, a seriff és Davidson rendőr – folytatta Simpson úgy, mintha gyászhírt közölne. A hangja sose változott. Még akkor is bánatos volt, ha bejelentette, hogy tálalva az ebéd.

Hornbeam megitta a teát, amelyet Simpson hozott, és gyorsan felöltözött. Riddick a hallban várakozott, és fojtottan beszélgetett Doye seriffel, egy olcsó parókájú, fontoskodó emberkével. Doye súlyos botjának gránitból csiszolt jókora gömb volt a fogója, így a pálca egyszerre volt alkalmas sétabotnak és félelmetes fegyvernek.

Az ajtónál állt a széles vállú Reg Davidson, számos verekedés veteránja. Az orrát eltörték, az egyik szemét ki se tudta nyitni, a tarkóján vágott seb húzódott. Hornbeam arra gondolt, ha Davidson nem rendőr lenne, alighanem útonállóként keresné a kenyerét, megtámadva és kirabolva az óvatlanokat, akik sötétedés után pénzt tartanak a zsebükben.

Mindhárom emberről csepegett a víz.

Hornbeam tájékoztatta őket.

– Jeremiah Hiscock házához megyünk a Fő utcán.

– A nyomdához – mondta Doye.

– Pontosan. Hitem szerint Hiscock vétkes egy bomlasztó és árulásnak is minősülhető röplap kinyomtatásában. Ha igazam van, akkor lógni fog. Letartóztatjuk, és elkobozzuk a nyomtatványokat. Arra számítok, hogy lármásan fogja hangoztatni jogát a szólásszabadságra, de nem tanúsít igazi ellenállást.

– Az alkalmazottai majd csak később jönnek – mondta Davidson. – Nem lesz senki, aki ránk támadna. – Csalódott volt a hangja.

Hornbeam elsőnek lépett ki a házból. A négy ember végigsietett az Általúton, aztán le a Fő utca lejtőjén. A székesegyház vízköpői okádták az esőt. A nyomda az utca alján volt. Onnan már látszott a medrében rohanó, megduzzadt folyó.

Hiscock ugyancsak a műhelyében lakott, mint a leggazdagabbak kivételével szinte az összes kingsbridge-i iparos. Nem volt pince, a homlokzatot nem alakították át, amiből Hornbeam arra következtetett, hogy a nyomda hátul lehet.

– Kopogtasson, Doye! – parancsolta.

A seriff négyszer megdöngette az ajtót a golyós végű botjával. A család ebből tudni fogja, hogy ez nem egy nyájas szomszéd

udvarias vizitje.

Maga Hiscock nyitott ajtót, egy langaléta, harmincas ember, a hálóingére kanyarított nagykabátban. Rögtön tudta, hogy bajban van, és Hornbeam kéjesen borzongott, amikor meglátta a nyomdász szemében a váratlan félelmet.

– A békebírák tudomására jutott, hogy ezen a helyen felforgató irodalmat nyomtatnak – jelentette ki Doye mérhetetlen önérzettel.

Hiscock összeszedett magában némi bátorságot.

– Ez szabad ország – mondta. – Az angoloknak joguk van a véleményszabadságra. Nem vagyunk orosz jobbágyok.

– A maga szabadsága nem jelenti azt, hogy joga lenne megdönteni a kormányt, mint azt még a bolond is tudja – oktatta ki Hornbeam, és intett Doye-nak.

– Félre az útból! – förmedt rá Doye a nyomdászra, és becsörtetett a házba.

Hiscock félreállt az útból. Hornbeam követte a seriffet, sarkában a másik kettővel.

Doye elbizonytalanodott a látványos bevonulás után. Nem tudta, hova menjen. Némi toporgás után azt mondta:

– Na, Hiscock, szóval akkor az a parancs, hogy kísérje át a békebírákat a nyomdájába.

Hiscock keresztülvezette őket a házon. A konyhában megbámulta őket a nyomdász rémült felesége, egy mit sem értő cseléd és egy kisleány, aki az ujját szopta. Átmenőben Hiscock felkapott egy olajlámpát. A ház hátsó ajtaja egyenesen a műhelybe nyílt, amelynek olyan szaga volt, mint az olajozott fémnek, a friss papírnak és a tintának.

Hornbeam körülnézett, pillanatnyi kínos bizonytalansággal meresztette a szemét az ismeretlen gépekre, de aztán megfejtette, mit lát. Voltak ott tálcák, bennük takaros oszlopokba rendezett fémbetűk; egy keret, amelyben a betűkből szavakat és mondatokat állítottak össze; végül egy súlyos masina hosszú karral, nyilván maga a nyomda. Mindenfelé kötegekben és dobozokban állt a papír, üres és telenyomtatott vegyesen.

A keretbe foglalt betűkre nézett. Hiscock nyilván ezen dolgozik. Lehet, hogy a kompromittáló röplap, gondolta, és kissé gyorsabban

vert a szíve. Csakhogy nem tudta elolvasni a szavakat.
– Több fényt! – parancsolta. Hiscock engedelmesen meggyújtott még néhány lámpát. Hornbeam így se tudta elolvasni, ami a keretben volt. Mintha fordítva lettek volna a szavak. – Ez valami kód? – kérdezte vádló hangon.
Hiscock megvetően végigmérte.
– Amit néz, a negatívja annak, ami megjelenik a papíron – mondta. – Mint azt még a bolond is tudja – tette hozzá gúnyosan.
Hornbeam azonnal megértette, hogy a fémbetűk kiadják a nyomtatvány tükörképét, és ostobának érezte magát.
– Hát persze – mondta nyersen. Meg volt sértve, amiért Hiscock bolondnak nevezte.
Ha így nézte a betűket, már látta, hogy ez egy naptár a következő, 1796-os évre.
– A naptárak a szakterületem – mondta Hiscock. – Ez itt feltünteti az összes egyházi ünnepet. Népszerű egyházi körökben.
Hornbeam türelmetlenül elfordult a kerettől.
– Nem ezt keressük. Nyissa fel az összes dobozt, oldja ki a kötegeket! Itt forradalmi propaganda van valahol!
– Ha majd rájön, hogy itt nincs olyan anyag, segít visszacsomagolni a dobozokba, és visszakötni a nyalábokat? – érdeklődött Hiscock.
Az ilyen bárgyú kérdés válaszra se méltó. Hornbeam elengedte a füle mellett.
Doye és Davidson kutatni kezdett, Hornbeam és Riddick nézték. Bejött Hiscock felesége, egy finom arcú, kicsi asszony. Kihívó fellépése nem egészen volt meggyőző.
– Mi folyik itt?
– Ne aggódj, kedves – nyugtatta Hiscock. – A seriff keres valamit, ami nincs itt.
Olyan magabiztos volt a hangja, hogy Hornbeam kissé aggódni kezdett.
Mrs. Hiscock a seriffre nézett.
– Szörnyű rendetlenséget csinálnak!
Doye kinyitotta a száját, hogy válaszoljon, de láthatólag semmi sem jutott az eszébe, így aztán ismét becsukta.

– Menj vissza a konyhába – mondta Hiscock a feleségének. – Reggeliztesd meg Emilyt.

Mrs. Hiscock habozott, láthatólag nem tetszett neki, hogy elküldik, de aztán eltűnt.

Hornbeam körülnézett. Az asszonynak igaza volt a rendetlenséget illetőleg, de ennél sokkal lényegesebb, hogy nem találtak semmiféle felforgató irodalmat.

– Leginkább kalendáriumok – jelentette Doye. – Egy doboz színházi prospektus az új műsorokról, és egy új üzlet szórólapja, amelyik díszes edényeket és evőeszközöket árul.

– Most már elégedett, Hornbeam? – kérdezte Hiscock.

– Magának Hornbeam tanácsnok! – Félt, hogy szörnyű szégyenben marad, de nem tágított. – Itt kell lennie valahol! Kutassák át a lakást!

Átkutatták a földszintet, de semmit sem találtak. A lakást olcsó, ám kényelmes bútorokkal rendezték be. Hiscock és a felesége figyelemmel követték a kutatást. Az emeleten három szoba volt, azok fölött meg egy padlásszoba, nyilván a szolgálónak. Elsőnek a házaspár szobájába mentek, ahol még mindig bevetetlen volt a színes paplanokkal és gyűrött párnákkal teleszórt duplaágy. Mikor Doye nekiesett Mrs. Hiscock fiókos szekrényének, az asszony gúnyosan megkérdezte:

– Van valami érdekes az alsószoknyáim között, seriff?

– Ne is törődj vele, kedves. Beugratták őket – mondta Hiscock, ám a hangja kissé megremegett a félelemtől, és Hornbeam reménykedni kezdett, hogy talán közelednek a célhoz.

Semmit sem találtak sem a ruhásszekrényben, sem a sifonérban. Az ágy mellett volt egy barna bőrbe kötött, nagy Biblia, nem régi, de gyakran forgatott. Hornbeam fölvette, kinyitotta. A hivatalos Jakab király-féle változat volt. Végigpergette a lapokat, és valami kiesett a könyvből. Lehajolt, fölemelte.

Tizenhat oldalas pamflet volt, borítóján a *Válasz Paley főesperesnek* szavakkal.

– Lám, lám! – sóhajtott elégedetten Hornbeam.

– Ebben nincs semmi felforgató – mondta Hiscock, de azért elsápadt. Reménytelenül hozzátette:

– Segédanyag a Biblia tanulmányozásához.

Hornbeam találomra belelapozott a pamfletbe.

– Harmadik oldal – mondta. – A francia forradalom áldásai. – Felnézett, a szája gúnyos vigyorra torzult. – Könyörgöm, árulja el, hogy a Bibliában hol található utalás a francia forradalomra?

– A Példabeszédek könyvében – vágta rá Hiscock, és már idézte is: – „Mint az ordító oroszlán és éhező medve, olyan a szegény népen uralkodó istentelen."

Hornbeam rá se hederített.

– Ötödik oldal – mondta. – A köztársasági államforma némely előnyei.

– A szerzőnek joga van önálló véleményre – vitatkozott Hiscock. – Nem szükségszerűen értek egyet mindennel, amit mond.

– Utolsó oldal: Franciaország nem az ellenségünk. – Hornbeam felnézett. – Hát ha ez nem a fegyveres erőink aláásása, akkor nem tudom, mi az! – Riddickhez fordult. – Úgy vélem, itt az államellenes és a hazaárulást megvalósító nyomtatványok birtoklásának esete forog fent. Mi a véleménye?

– Egyetértek.

Hornbeam visszafordult Hiscockhoz.

– Két békebíró bűnösnek találta. Az árulásért kötél jár.

Hiscock reszketni kezdett.

– Kimegyünk, és megbeszéljük a büntetést. – Hornbeam ajtót nyitott, előreengedte Riddicket. Kiléptek a lépcsőfordulóra, Hornbeam becsukta az ajtót, otthagyva a seriffet és a rendőrt Hiscockékkal.

– Mi magunk nem köthetjük fel, különben sem hiszem, hogy az esküdtek bűnösnek találnák.

– Egyetértek – felelte Hornbeam. – Sajnos, nincs rá bizonyíték, hogy kinyomtatta, vagy más módon terjesztette ezt a mérget. Lehetséges, hogy a pamfletek már ki vannak nyomva, és valamilyen titkos helyen várakoznak, ám ez csak feltételezés!

– Tehát korbácsolás?

– A legjobb, amit tehetünk.

– Hát akkor talán egy tucat ütés.

– Több – mondta Hornbeam, mert nem felejtette el, milyen lenézően mondta Hiscock, hogy *azt még a bolond is tudja.*

– Ahogy tetszik.

Visszamentek a szobába.

– Bűnéhez képest enyhe büntetést kap – mondta Hornbeam a nyomdásznak. – Megkorbácsolják a főtéren.

– Ne! – sikoltotta Mrs. Hiscock.

– Ötvenet kap – mondta élvezettel Hornbeam.

Hiscock megtántorodott, és majdnem összeesett.

Mrs. Hiscock hisztérikusan zokogni kezdett.

– Seriff, vigye be a városi börtönbe – rendelkezett Hornbeam.

Spade a szövőszéknél ült, amikor berontott Susan Hiscock vörösre sírt szemmel, kalap nélkül. Sötét haját a koponyájához tapasztotta az eső.

– Elvitték! – mondta.

– Kit?

– Hornbeam elöljáró, Riddick békebíró és Doye seriff!

– Kit vittek el?

– Az én Jerrymet, és meg fogják korbácsolni!

– Nyugodj meg. Gyere át a szobámba. – Bevezette Susant az ajtón. – Ülj le. Főzök neked teát. Vegyél mély lélegzetet, és mondj el mindent.

Susan mesélni kezdett. Közben Spade föltette forrni a vizet, összeszedett teafüvet, egy edényt, tejet és cukrot. Bőségesen megcukrozta a teát, mert Susannak most erőre lesz szüksége. Feldúlta, amit az asszonytól hallott. Hiába volt minden óvintézkedése, Hornbeam támadásba lendült a Szókratikus Társaság ellen.

– Ötven korbácsütés! – monda, amikor az asszony befejezte. – Vérlázító! Nem a haditengerészetnél vagyunk! – Ötven korbácsütés nem büntetés, hanem kínvallatás. Hornbeam meg akarja rémíteni a népet. Mindenre hajlandó, hogy megakadályozza a kingsbridge-i munkásság önképzését.

– Most mit tegyek?

– Meg kell látogatnod Jerryt a börtönben.
– Beengednek?
– Majd beszélek a foglárral. George Gilmore, de csak Gilnek hívják. Ő beenged, csak adj neki egy shillinget.
– Ó, hála Istennek, legalább láthatom Jerryt!
– Vigyél neki meleg ételt és egy palack sört, hogy bátorságot merítsen belőle.
– Jól van. – Susan valamennyire földerült. Erőt adott neki, hogy van valami, amit megtehet Jeremiah-ért.
És Spade-nek most kellett elkeseríteni.
– Szüksége lesz még egy ócska nadrágra és egy széles bőrövre.
Az asszony a homlokát ráncolta.
– Miért?
Ki kellett mondani.
– A nadrágot ronggyá tépi a korbács. Az öv védi a vesét. – Voltak, akik hetekig vért vizeltek a korbács után. Voltak, akik sose épültek fel.
– Ó, Istenem! – Susan ismét sírni kezdett, de már halkabban, inkább a bánattól, mint fejvesztett félelmében.
Spade föltette a kérdést, amely ólomsúllyal nyomta a lelkét.
– Mondták, hogy ki jelentette föl a férjedet?
– Nem.
– Nem is céloztak rá?
– Nem.
Spade bólintott. A bizottságból kellett lennie valakinek. Két-három jelöltje volt, de ő Alf Nash-t tartotta a legvalószínűbbnek. Volt valami sunyi abban a tejesemberben.
Kiderítem, gondolta komoran.
Susant kevéssé érdekelte, ki volt az áruló. Ő csak a férjére gondolt.
– Szalonnás-babos ragut viszek – mondta. – Olyat, amilyet az anyja főzött. – Felállt. – Köszönöm, Spade.
– Mondd meg neki, hogy sok… – Nem tudta, milyen kívánsággal fejezze be a mondatot. Sok szerencsét? Sok bátorságot? Sok erőt? – Sok szeretettel gondolok rá – mondta végül.
– Megmondom.

Susan elment, változatlan elkeseredéssel, de már higgadtabban és elszántabban. Spade visszatért a szövőszékéhez, és a híreken rágódott munka közben. Ha a Szókratikus Társaságnak a jövőben is nyomtatványokra lesz szüksége, másik nyomdászhoz kell fordulnia, olyanra, akit nem ér el a kingsbridge-i igazságszolgáltatás. Talán Combe lesz a jó.

Alig valamit haladhatott, amikor ismét félbeszakították, ezúttal a nővére, Kate, akinek vitorlavászon kötényéből gombostűk ágaskodtak.

– Átjönnél a házba? – kérdezte. – Látogatód van.

– Ki?

Kate lehalkította a hangját, pedig senki sem volt a közelben.

– A püspök felesége.

Kíváncsisággal vegyes izgatottság töltötte el Spade-et, mert Arabellát látni is izgalmas volt, és most kimondottan érte jött ide. Csakhogy az ő vonzalmuk veszedelmes. Márpedig akkor se mond nemet a hívásra.

– Jövök! – És már futott is Kate-tel a zuhogó esőben az udvaron át.

– Odafent van – mondta Kate a házban. – Jobb oldali ajtó. Senki más nincs az emeleten.

– Köszönöm. – Spade felnyargalt a lépcsőn. Az emeleti három helyiség igazából hálószoba volt, de elsősorban arra szolgáltak, hogy a vevőknek legyen hol ruhát próbálniuk. Arabella a legnagyobb szoba ágyánál állt abban a kockás kabátban, amelyet Kate varrt neki három éve a kelméből, amelyet Spade szőtt.

– Mrs. Latimer! – mondta szertartásosan Spade. – Micsoda megtiszteltetés! – Látta az asszonyon, hogy zaklatott.

– Csukja be az ajtót – mondta fojtott hangon Arabella.

Spade becsukta.

– Mi a baj?

– Jeremiah Hiscockot megkorbácsolják, mert találtak nála egy felforgató iratot.

– Tudom. Most mondta a felesége. A rossz hír szárnyakon jár. Miért ilyen zaklatott?

Arabella lázas suttogássá tompította a hangját.

– Mert maga lehet a következő!

Spade-et meghatotta, hogy az asszony ennyire aggódik érte. De van oka az aggodalomra? Spade-nél nem találhatnak államellenes irodalmat, habár kétségtelenül részt vett egy olyan összejövetel megszervezésében, amelyen bírálhatják a kormányt, vitathatják a Franciaország elleni háború bölcsességét, és érvelhetnek a köztársasági rendszer mellett. Nem világos, hogy ez bűnnek minősül-e, de a békebíráknak lehetőségük van tetszésük szerint értelmezni a jogot.

A korbácsolás fájdalmas és megalázó büntetés, de Spade most nem hátrálhat ki a Szókratikus Társaságból. Hornbeam és Riddick barmok és bűnözők; nem hagyható, hogy úgy uralkodjanak Kingsbridge-en, mint a kiskirályok.

– Nem hiszem, hogy veszélyben forognék – mondta magabiztosságot tettetve.

– A gondolatát se bírom elviselni! – mondta Arabella, és a férfi karjaiba vetette magát. – Olyan gyakran és olyan régóta álmodozom a maga testéről, és most látom, ahogy vérben úszik, és lenyúzta a bőrét a korbács!

Spade magához szorította.

– Ön csakugyan szeret engem – mondta, megdöbbenve ennyi szenvedélytől.

Arabella hátralépett, megtörölte a szemét.

– Le kell mondania a Szókratikus Társaságról. Baj lesz belőle. A püspök azt mondja, hogy a békebírák úgysem engedik, hogy működjön.

– Nem adhatom fel.

– Magából csak a kevélység beszél.

– Talán igen.

– De komolyan, mire jó ez a sok forradalmár beszéd? Az emberek csak elégedetlenek lesznek a sorsukkal.

– Ezt is a püspök mondja?

– Nos, igen, ő mondja, de nincs igaza?

– Ő ezt nem érti. A magunkfajtáknak fontos, hogy saját véleményünk lehet, és ki is mondhatjuk. El sem tudja képzelni, mit jelent ez.

– Azt mondja: a *magukfajtának*. Gondolja, hogy én más vagyok?

– Igen. Ön a püspök felesége. Azt tesz, amit akar.

– Tudja, hogy ez nem igaz. Ha azt tehetném, amit akarok, abban az ágyban lennék magával. – Spade-re tekintett, aki beleveszett az asszony szemének narancsszín-barna gyönyörűségébe. – Meztelenül – tette hozzá Arabella.

Ez hihetetlen volt. Spade még egyetlen nőt sem hallott így beszélni, pláne egy püspök feleségét. Maga volt a hetedik mennyország.

– Az megérné a korbácsolást – mondta.

Arabella közelebb lépett, kigombolta a kabátját. Ez felhívás volt. Spade végigsimogatta a testét, érezte a hús melegségét a ruhán át. Arabella egyfolytában őt nézte közben. Spade bizonyosra vette, hogy szeretkezni fognak az ágyon, itt és most.

Aztán meghallotta Kate hangját, ahogy azt mondja odakint:

– Az emeleten felpróbálhatja, Mrs. Tolliver!

Spade és Arabella megkövült.

Lépések hallatszottak a lépcsőn, és egy másik hang azt felelte:

– Ó, nagyon köszönöm!

Spade az ajtóhoz fordult. Becsukták, de nem volt kulcs a zárban. Látta, hogy Arabella elsápad. Spade beékelte a csizmája orrát az ajtó alá, nehogy kinyissák.

Aztán hallotta, hogy elfordul egy másik kilincs, és kinyílik egy másik ajtó. Mrs. Tolliver bement a szemben lévő szobába. Miután az ajtó becsukódott, halkan bekopogtattak hozzájuk, és Kate azt súgta:

– Tiszta a levegő.

Spade kinyitotta az ajtót.

– Maga menjen elsőnek – mondta.

Arabella szó nélkül távozott.

Kate a zárra nézett.

– Szereznem kell ide egy kulcsot – mondta.

Spade tudta, hogy a nővére megőrzi a titkát, hiszen ő is évek óta őrizte az övét. Máig nem felejtette el, hogy egyszer kamaszkorukban bement a nővére szobájába, és azt látta, hogy Kate a barátnője mellét csókolgatja. Spade kimenekült, de később megbeszélték a dolgot, és Kate elárulta, hogy ő a nőket szereti, nem a férfiakat, ám

ezt senkinek se szabad megtudnia. Spade megígérte, hogy senkinek se mondja el, és betartotta a szavát.

Kate most keményen ránézett, és azt mondta:

– Légy már elővigyázatos, az ég áldjon meg.

Spade elmosolyodott.

– Hányszor mondtam én ezt neked? De az ember kockáztat a szerelemért.

– Ez nem ugyanaz. Két nőt senki se gyanúsít. A nézet az, hogy farok nélkül nincsen szex. De te özvegyember vagy, ő pedig a püspök felesége. Ha ez kirobban, keresztre feszítenek érte.

Persze nem konkrét keresztre kell gondolni, de azt kimódolhatják, hogy Spade soha többé ne köthessen üzletet Kingsbridge-ben.

– Sose csináltunk semmit! – védekezett. – Jó, volt egy csók.

– De fogtok csinálni, ugye?

– Hát…

Kate reménytelenül rázta a fejét.

– Egyikünk tizenkilenc, a másik egy híján húsz.

Együtt mentek le a lépcsőn. Spade a hátsó ajtón távozott, és átment az udvaron a saját lakrészébe.

Beszélnie kell Alf Nash-sel. Érdekes lenne látni, utal-e valami a viselkedésében bűntudatra. Alf ilyenkor a tejgazdaságában van. Spade kalapot, kabátot vett, fogta a tejeskannát, és ismét elment hazulról.

Alf egyedül volt a boltban, a reggeli körútja bevételét számolta. Egészséges, pirospozsgás ember volt, kikerekedett a jó tejes-vajas koszton. Spade a pultra tette a kannát.

Alf belemerítette a mérőedényt a tejessajtárba. Spade kivárta, hogy Alf tölteni kezdje a tejet a kannába, csak azután szólalt meg:

– Hallottad, hogy Jeremiah-t letartóztatták? – Erősen figyelte Alf arcát, miközben várta a választ.

Alf határozottan, egy pillanatnyi habozás nélkül válaszolt:

– Legalább tízszer hallottam szállítás közben. Mindenki erről beszél. – Betöltötte az utolsó cseppet is. – Egy pennyt kérek, Spade. – Az arca egykedvű volt, de nem nézett Spade szemébe.

Spade átnyújtott egy pennyt.

Bűnösnek tartotta Alfet, de nyomósabb bizonyítékot akart, és váratlan ötlete támadt. Áthajolt a pulton, és egy összeesküvő hangján mondta:

– Csak egy pamfletet találtak ám! Az eredetit, amit Londonban nyomtattak!

– Én is így hallottam.

– Szerencsére Jeremiah tegnap végzett a nyomtatással, és elrejtette őket a raktáramban! – hazudta Spade.

Alf először nézett a szemébe.

– A te raktáradba? Ügyes!

Elhitte a hazugságot, állapította meg elégedetten Spade.

– Túljártunk annak a disznó Hornbeamnek az eszén! – Egy kicsit még fokozta a hazugságot. – Megvan az összes példány, amire szükségünk lesz a gyűlésen.

– Remek hír! – mondta Alf, ám a hangjában nem volt örvendezés. Spade biztosra vette, hogy csak komédiázik.

Elvette a kannát, és az ajtóhoz ment. Még valamit kellett mondania. Visszafordult. – Abból, amit most hallottál, senkinek egy szót se, világos?

– Hát persze! – ígérte Alf.

– Még a bizottsági tagoknak se! A falnak is füle van.

– Lakat lesz a szájamon – ígérte Alf.

Déli tizenkettő előtt egy órával az eső ellenére is tömeg gyűlt össze a főtéren a korbácsolásra. A pultokra kirakták az árut, a Harang fogadó is nyitva tartott, bár az embereknek nem nagyon volt költőpénzük. De azért zsúfolásig megtelt a tér, kivéve egy sávot a szégyenfa körül, amelyet az emberek úgy kerültek, mintha mételyes lenne, és ők félnének a fertőzéstől.

A szégyenfa mellett állt Kingsbridge ítélet-végrehajtója kezében a korbácsával. Morgan Ivinsonnak hívták, és a korbácsolás volt az egyik feladata. Népszerűtlen egyén volt, de őt ez nem érdekelte, és ez épp így volt jó, mert ki akarna barátkozni a hóhérral. Heti egy font fizetést húzott, és ezen felül járt neki egy-egy font minden kivégzésért. Nagyon jó fizetség volt ez, nagyon kevés munkáért.

Két shilling és hat penny volt egy korbácsolás.

Jeremiah-t előhozták a kingsbridge-i börtönből, amely a Városháza mellett volt. Az övig meztelen, elöl megkötött kezű embert két rendőr vonszolta le a Fő utcán. Ahogy az emberek a téren meglátták a nyomdászt, együttérző moraj támadt.

Ha betörő vagy útonálló lett volna az elítélt, a sokaság gúnyt űz belőle, sértéseket ordít neki, sőt megdobálja szeméttel. Gyűlölték a tolvajokat. Ám ez más volt. Ismerték Jeremiah-t, aki nem ártott nekik. Elolvasott egy pamfletet, amely reformokat szorgalmazott, márpedig az emberek többsége úgy vélte, hogy a reformok rég esedékesek. Tehát nem nagyon volt csúfolódás, és mikor valamilyen suhancok a szégyenfa közelében kifütyülték az elítéltet, a tömegből rájuk kiáltottak, hogy hallgassanak

Spade a székesegyház lépcsőjéről figyelte a jelenetet. Mellette Joanie álldogált egy lepedőféleséggel.

– Az meg mi? – kérdezte Spade.

– Majd meglátod – felelte Joanie.

– Mondd, Spade, ki árult el minket? – kérdezte Sal, aki ugyancsak ott volt. – Valaki elmondta Hornbeamnek, hogy Jeremiah kinyomtatja azt a röpiratot. Ki volt az?

– Nem tudom – felelte Spade –, de kiderítem.

– Szóljál nekem, ha kiderítetted – mondta Jarge.

– Mit akarsz tenni?

– Elmagyarázom az illetőnek, miben téved.

Spade bólintott. Ismerte Jarge magyarázatait. Magvas bölcsességek nem szerepeltek bennük.

Doye seriff fontoskodva átfúrta magát a tömegen. A rendőrök a szégyenfához vitték Jeremiah-t. Otromba szerkezet volt, három gerendából barmolták össze ajtókeretformára. Utánuk a békebíró, Hornbeam és Riddick jött, akik kimérték az ítéletet.

Jeremiah-t beállították a négyszögbe, mint valami képet egy rámába. Kezét a keresztgerendához kötözték, közszemlére téve csupasz hátát.

A korbács a szabványos kilencfarkú macska volt. Kilenc ágának roncsoló erejét fokozták a szíjakba ágyazott szögek és kavicsok. Ivinson megrázta, mintha ellenőrizné, és gondosan egyenesre húzogatta a szíjakat.

Minden városnak és falunak – továbbá a haditengerészet minden hajójának és a szárazföldi erők minden egységének – volt ilyen kelléke. Nélkülözhetetlennek tartották a törvény, a rend és a katonai fegyelem érdekében. A nép azt mondta, hogy visszatartja az embert a bűnözéstől és a randalírozástól. Spade ebben kételkedett.

Kijött a katedrálisból egy pap. Spade, Jarge, Sal és Joanie félreállt az útjából. Spade nem ismerte ezt az embert, de nagyon fiatal volt, alighanem legátus. A püspöknek méltóságán aluli volt megjelenni egy ilyen szokványos büntetésen, de az egyháznak mutatnia kellett, hogy helyesli, ami történik. A tömeg kiszúrta az ornátust, és kissé elcsöndesedett. A pap hangosan imádkozott, kérve Istent, hogy bocsásson meg a vétkesnek. Nem sokan mondtak rá áment.

Hornbeam bólintott Ivinsonnak, aki Jeremiah-tól balra állt, hogy semmi se fékezze a jobb karja lendületét.

A sokaság elnémult.

Ivinson lecsapott.

A korbács nagyot csattant. Jeremiah nem adott hangot. Vörös hurkák jelentek meg a vállán, de nem serkedt ki a vére.

Ivinson lendületet vett, ismét lecsapott. Ezúttal apró gyöngyökben vért fakasztott.

Ráérősen mozgott: a büntetésnek nem az volt a célja, hogy gyors legyen. Ha a végrehajtó elfárad, a kínzás hosszabb ideig tart. Harmadszor is lendületet vett, harmadszor is ütött. Jeremiah most már több helyen vérzett, és felnyögött.

A korbácsolás folytatódott. Újabb vágások tűntek fel Jeremiah hátán. Ivinson a változatosság kedvéért az elítélt lábát verte, ronggyá szaggatva a nadrágot, amelyből kilátszott a nyomdász feneke.

– Tíz! – kiáltotta Doye seriff. Az ő dolga volt számolni az ütéseket.

Jeremiah háta hamarosan vérben úszott. A korbács már nem a bőrt verte, hanem a húst, és az elítélt jajgatott kínjában.

– Húsz! – mondta a seriff. A látványosság kezdett egyhangú lenni, néhány néző otthagyta undorból és unalomból, ám a többség kitartott végig. Jeremiah most már üvöltött minden ütésnél, és két ütés között valami szörnyű hangot adott, ami félig zokogás volt, félig nyögés.

– Harminc!

Ivinson már fáradt, és hosszabb szüneteket tartott, de azért az ütések ugyanolyan kemények voltak. Mikor fölemelte a korbácsot, a szíjakról bőr- és húsfoszlányok peregtek. A nézők visszahőköltek az undortól, hogy egy emberi lény darabjai hullnak rájuk, mint az eleven eső.

Jeremiah már pőre volt, csak az öve és a csizmája maradt még rajta. Már ordítani se bírt, csak sírt, mint egy gyermek.

– Negyven! – mondta Doye. Spade hálát adott Istennek. Egyszer csak vége lesz.

A negyvenötödiknél Jarge azt mondta Joanie-nak:

– Most!

A testvérek átfúrták magukat a tömegen a szégyenfa irányában.

Jeremiah szeme csukva volt, de továbbra is sírt.

Megvolt az utolsó csapás.

– Ötven! – mondta Doye.

Jarge beállt Jeremiah elé. A rendőrök eloldozták a nyomdászt, aki összeesett volna, de Jarge elkapta. Joanie széthajtogatta a lepedőt, és ráborította a megkorbácsolt ember hátának roncsára. Jarge megfordította, hogy Joanie elöl is betakarhassa Jeremiah pőreségét. Jarge még egyet fordított rajta, aztán meggörnyedt, a vállára vette a félájult embert, és kiegyenesedett.

Aztán hazavitte Jeremiah-t a feleségéhez.

Két nappal később Spade arra ébredt hajnalban, hogy zörgetnek a raktára ajtaján.

Tudta, ki az. Nem egészen negyvennyolc órája azt mondta Alf Nash-nek, hogy felforgató irodalmat rejtett el a raktárban. Alf elhitte a hazugságot, és – pontosan úgy, ahogyan Spade akarta – továbbította az álhírt Hornbeamnek, aki riasztotta Doye seriffet. Doye zörgetett ellentmondást nem tűrő stílusban.

Tehát Alf volt az áruló, aki most beleesett a csapdába.

– Máris! – kiáltott ki Spade, ám nem sietett az öltözködéssel. Nadrág, csizma, ing, mellény. Nem áll félig öltözötten a hatóság elé. Fontos, hogy tiszteletre méltónak látsszék.

A kopogás megismétlődött, hangosabban és türelmetlenebbül.

– Kis türelmet! – kiáltott Spade. – Jövök már! – Ajtót nyitott.

Hornbeam, Riddick, Doye és Davidson volt az. Ahogy várta.

– A békebírák tudomására jutott, hogy ezen a helyen felforgató és árulásnak minősülhető nyomtatványokat tárolnak – mondta Doye.

Spade Hornbeamhez fordult, aki úgy meredt rá, mintha azt a mondást akarná szemléltetni: *ha a nézés ölni tudna!*

– De jó, hogy itt van, tanácsnok!

Hornbeam nem értette.

– Jó?

– Hogyne – mosolygott Spade. – Most mindent alaposan átkutatnak, és lemossák a nevemről ennek az aljas rágalomnak a szennyét. Roppant hálás leszek. – Hornbeam kényszeredetten fintorgott. – Fáradjanak be. – Kitárta az ajtót, és félreállt a bedübörgő hatóság útjából.

Hornbeamék egyelőre vaksin pislogtak.

– Világosságra lesz szükségük – mondta Spade. Lámpákat gyújtott, mindegyik házkutatónak adott egyet. A hatóság kínos képet vágott. Haraghoz és ellenszegüléshez szoktak azoknál a házaknál, amelyeket átkutattak, és nem értették Spade nyájasságát.

Megvizsgálták a bálákat a raktárban, kirángatták Spade ágyából a takarókat, és olyan aggályosan ellenőrizték a szövőszékeket – Spade-ét és a többi takácsét –, mintha röplapok százait lehetne eldugni a lánc- és a vetülékfonal közé.

Végül feladták. Hornbeam úgy nézett ki, mintha mindjárt megpukkadna dühében és csalódottságában.

Spade kikísérte a társaságot az utcára. Már világos volt, munkába tartó emberek járkáltak az utcán, nyitottak a boltok. Spade ragaszkodott hozzá, hogy kezet rázzon a tajtékzó Hornbeammel, és megköszönje a szívességét jó hangosan, hogy a járókelők hallják. Hamarosan tudni fogja az egész város, hogy Hornbeam házkutatást tartott Spade raktárában, és semmit sem talált.

Spade visszatért a szobájába, és reggelit készített. Éppen a tányérját mosta el, amikor bejött Jarge.

– Mindent hallottam – mondta. – Miből gondolta Doye seriff, hogy lázító röpiratok vannak nálad?

– Mert Alf Nash azt mondta neki.
Jarge nem értette.
– De hát nem is voltak.
– Nem hát.
– Akkor miért gondolta Alf, hogy vannak?
– Mert valaki azt mondta neki.
– Ki mondta?
– Én mondtam.
– De… – Jarge továbbra sem értette. – Várjunk csak!
Spade mosolygott, figyelte a barátját, hogyan töri a fejét. Jarge egyszer csak felragyogott.
– Spade, a sunyi mindenedet!
Spade bólintott.
– Ez bizonyítja, hogy Alf Nash áruló – mondta Jarge. – Tehát neki kellett beköpnie Jeremiah-t.
– Én is így gondolom.
Jarge arca elsötétült.
– Azt hiszem, tudom, mit kell tenni most.
– Elhiszem, hogy tudod – szólt Spade.

14. fejezet

Hornbeam tanakodva nézte Isobel Marsht a reggelizőasztalnál.

Isobelt Belnek becézték, pedig nem volt szépség, ellenben tűzrőlpattant volt, és a Hornbeam családban kedvelték. Bel náluk aludt az előző éjszaka. A reggelinél Deborah és Bel a *Gallery of Fashion* magazin nyomatait nézegették, és kacagtak a pántlikákkal, tollakkal és brossokkal teletűzdelt, széles karimájú kalapokon, hogy milyen nevetségesek.

Howard velük együtt kacagott, és ez volt az, ami elgondolkoztatta Hornbeamet. Alaposabban megnézte a lányt. Fénylő kék szeme és telt, piros ajka volt, amelyből kilátszottak a kapafogak. Nagyon alkalmas lenne Howard menyasszonyának.

Az apjáé, Isaac Marshé volt a város első festőüzeme. Tucatnál több munkást foglalkoztatott, és rengeteg pénzt keresett. Pár éve Hornbeam tapintatosan puhatolózott, hogy Marsh nem akarná-e eladni az üzletét. Pompásan kiegészítené a Hornbeam-birodalmat. Nemleges választ kapott.

Viszont a lány egyke. Ha feleségül menne Howardhoz, ők örökölnék a festödét, amely lényegében így Hornbeamé lenne.

Miközben ő szemmel tartotta az ifjúságot az asztalnál, megszólalt Howard:

– Az a kalap jó lenne verébfészeknek! – A lányok kacarásztak, Bel játékosan rálegyintett Howard karjára, aki úgy tett, mintha fájna neki, és panaszkodott, hogy csontja tört. Bel ismét kacagott. Láthatólag kedvesnek találta Howardot.

Hornbeam még sose látta flörtölni a fiát. Értett hozzá, a maga módján. Nohát, nohát, gondolta. Lehet, hogy mégis az enyém lesz a festöde.

A felesége, Linnie kért még tejet az inastól.

– Fájdalom, asszonyom, jelenleg nincs több tej – mondta Simpson a szokott tragikus arccal.

Hornbeam felháborodott. Itt ez a sok cseléd, és nem képesek megszervezni, hogy legyen elég tej a reggelihez?

– Hogyan fogyhatott ki a tej? – kérdezte harapósan.

– Uram, Nash nem szállított ma reggel, ezért a szolgálót kellett elküldenem a boltba. Minden percben megjöhet.

– Semmi baj, Simpson – mondta Linnie. – Pár perc várakozást kibírunk.

– Köszönöm, asszonyom.

Hornbeamnek nem tetszett, hogy Linnie ilyen elnéző a szolgákhoz, de nem szólt, mert valami fontosabb foglalkoztatta. Simpson bejelentése megszólaltatta benne a vészharangot. Alf Nash nem hozott tejet ma reggel. Miért nem?

Nyugtalanította, hogy Spade raktárának átkutatása nem járt eredménnyel. Gyanúja szerint a galád Spade máshova vitte a törvénysértő röplapokat valószínűleg az után, hogy kapott egy bizalmas figyelmeztetést. De ki riaszthatta? Hornbeam erre még nem jött rá. Aztán itt ez az új fejlemény. Miért nem tudta Nash leadni ma reggel a tejet?

Hornbeam aggódott. Hirtelen felállt. Linnie felvonta a szemöldökét; a férje még a kávéját sem itta meg.

– El kell intéznem valamit – dünnyögte magyarázatképpen Hornbeam, és kiment.

Kalapot, kabátot vett, lovaglócsizmát húzott, ami szárazon tartja a lábat, és eljött hazulról. Az aggodalom hajtotta az esőben a tejboltig, ahova hálásan bemenekült. Ott már kisebb tömeg volt, zömmel az Általúttól északra eső nagy házak cselédei, valamennyien változatos méretű kannákkal. Köztük volt a saját Jean szolgálójuk is, akit Hornbeam levegőnek nézett.

Nash nővére, Pauline állt a pult mögött, és a tőle telhető legnagyobb sebességgel igyekezett kiszolgálni a szokatlanul nagy létszámban érkezett vásárlókat. Hornbeam a sor elejére tolakodott.

– Jó reggelt, Miss Nash.

A nő hidegen nézett rá.

– Jó reggelt, tanácsnok úr. Sajnálom, hogy reggel nem kaphatták…

– Ne azzal foglalkozzon! – türelmetlenkedett Hornbeam. – Azért jöttem, mert beszélni akarok Nash-sel.

– Fájdalom, fekszik. Beteg. Óhajt tejet? Adhatok egy köcsöggel.

Hornbeam nem volt abban a hangulatban, hogy elviselje egy nő arcátlanságát. Fölemelte a hangját.

– Vigyen oda hozzá, jó?

Pauline habozott, és engedetlen képet vágott, de végül nem volt bátorsága dacolni a tanácsnokkal.

– Ha ragaszkodik hozzá – szólt mogorván.

Hornbeam bement a pult mögé. Pauline otthagyta a vásárlókat, és fölfelé indult a lakásba vezető lépcsőn, Hornbeam követte. Pauline megnyitott egy ajtót, benézett.

– Alfie, Hornbeam tanácsnok van itt! – mondta. – Vagy olyan állapotban, hogy beszélj vele?

Hornbeam benyomult mellette. A szobáról rögtön tudni lehetett, hogy Nash-é, mert úgy szaglott, akár az aludttej. Puritán berendezését nem tette otthonosabbá semmiféle párna, dísztárgy vagy hímzés. Nash, noha túl volt a harmincon, még nem nősült meg.

A tejesember a megvetett ágy tetején feküdt, Hornbeam elszörnyedésére leginkább tépésbe öltözötten. Egyik karját és egyik lábát sínbe tették, és a feje is be volt kötve. A sebpólyán foltokban átütött a vér. Ijesztően festett.

Kásásan beszélt, mintha fájna a szája.

– Jöjjön be, Mr. Hornbeam.

Pauline csípőre tette a kezét, és megállt az ajtóban.

– Ez a maga hibája – mondta Hornbeamnek.

Hornbeam dühbe gurult, de fékezte magát, és annyit mondott hidegen:

– Ez minden, Miss Nash.

A nő elengedte a füle mellett.

– Remélem, azért van itt, hogy jóvátegye, amit csinált.

– Én nem csináltam semmit!

Nash közbeszólt.

– Pauline, menj vissza a boltba! Csak az időd vesztegeted, ha itt ácsorogsz.

Pauline mogorván kivonult, még csak nem is pukedlizett.

– Mi az ördög történt magával? – kérdezte Hornbeam.
Nash nem fordult meg, hogy ránézhessen – talán fájt mozgatnia a fejét. Tekintetét a plafonra szegezve azt mondta:
– Ma reggel, hajnal előtt, amikor lementem a tehénistállóba dolgozni, megtámadott három ember, akik álarcot viseltek, és furkósbot volt náluk.
Hornbeam ettől félt. Biztosra vette, hogy Spade áll a dolog mögött.
– Sebész látta?
– Azt mondja, eltört az egyik karom, és megrepedt a sípcsontom.
– Nagyon nyugodtnak látszik.
– Igencsak nyugtalan voltam, amíg nem kaptam laudánumot.
Laudánumnak hívták az alkoholban feloldott ópiumot.
Hornbeam az ágyhoz húzott egy széket, és leült. Elfojtotta a dühét, hogy képes legyen higgadtan beszélni.
– Gondolkozzon – mondta. – Az álarcuk ellenére sem volt bennük valami ismerős? – Nem hitte, hogy Spade köztük lett volna; ahhoz ő túlságosan körmönfont. De az elkövetők talán lehettek valamiféle kapcsolatban Spade-del.
– Sötét volt – mondta reménytelenül Nash. – Alig láttam az orromig. Semmi idő alatt a földre kerültem. Csak arra bírtam gondolni, hogy valahogy kikerüljem a bunkókat.
– Mit hallott?
– Csak morgást. Egyik sem beszélt.
– Maga nem kiabált?
– De igen, amíg be nem verték a szájamat.
– Tehát nem tudja azonosítani őket.
Nash felháborodott.
– De igen! Azok voltak, akik megcsinálták a Szókratikus Társaságot!
– Hát persze, hogy azok.
– Dühösek, amiért Hiscockot megkorbácsolták, és valahonnan tudják, hogy felelős vagyok érte. Akkor is, tizenkét ütést talán még elfogadtak volna! De maga túl messzire ment!
Hornbeam elengedte a füle mellett a bírálatot.
– Nem igazolhatjuk a bűnösségüket, ha maga senkit sem ismert fel. Nem állhat oda a bíróság elé azzal, hogy azért verték össze,

mert maga az én megbízásomból kémkedett utánuk!

– Szóval ne csináljak semmit? Akkor mit mondok Doye seriffnek? Ide kell jönnie, hogy kihallgasson.

– Maga ne izguljon Doye miatt. Annyit mondjon, hogy megtámadták valamilyen álarcos emberek. Elloptak valamit?

– Elvitték az aprópénzes zacskómat. Csupa penny és félpenny. Összesen nem volt öt shilling.

– Öt shillingnél kevesebbért is öltek már embert. Jó kis cikket kanyarít majd belőle a *Kingsbridge Gazette*. De a támadói nem a pénzét akarták igazából. Csak azért vitték el, hogy rablásnak álcázták a támadást, és eltereljék a gyanút a Szókratikus Társaságról.

– Senkit sem tesznek bolonddá.

– Azt nem, de így nehéz lesz bizonyítani az igazunkat. Vagyis más módot kell keresnünk.

Egy-két percig csend volt, aztán megszólalt Hornbeam:

– Ugye, tudja, hogy ezt is az a kötnivaló Spade csinálta? Neki kellett rájönnie, hogy maga a kém.

– Miből gondolja?

Hornbeam előtt kezdett összeállni a kép.

– Magának azt mondta, hogy az ő raktárában vannak a röplapok. Nem szólt senki másnak. Mikor megjelentem, hogy házkutatást tartsak nála, ez azt bizonyította, hogy maga szólt nekem, tehát csak maga lehet a kém.

– És a röplapok sose voltak ott.

– Talán ki se nyomtatták őket.

– Szóval csapda volt.

– Mi meg beleestünk. – Spade ördögien ravasz, gondolta dühösen Hornbeam. El kéne taposni! Igen, úgy eltaposnám, mint egy büdösbogarat!

– Végeztem a kémkedéssel – jelentette ki Nash.

– Természetesen. A továbbiakban nem veszem hasznát.

– Nem mondhatom, hogy sajnálom. Viszont ki kell segítenie pénzzel. A sebész azt mondja, hónapokba telik, mire ismét képes leszek kihordani a tejet.

– Szerezzen egy másik kihordót.

– Azt teszem. De neki is fizetnem kell, valószínűleg tizenkét shillinget hetente.

– Fizetem, amíg munkaképtelen.

– Aztán ott van még a sebész.

Hornbeam nem látta, miként úszhatná meg a fizetést. Ha megtagadja, Nash teleóbégatja a várost, és mindenki értesül róla, hogyan épített be Hornbeam egy kémet a Szókratikus Társaságba. Nagyon rossz fényt vetne rá.

– Jól van.

Ám nem a pénz volt a legnagyobb baja. Spade túljárt az eszén, és ettől őrjöngött. Tennie kellett valamit.

Felállt.

– Tudassa velem, ha talált helyettest a tejkihordáshoz, és küldöm a pénzt. – Az ajtóhoz sietett, hogy távozhasson, mielőtt Nash újabb követelésekkel hozakodhatna elő. Visszapillantott Nash-re, aki mozdulatlanul feküdt, és a mennyezetet bámulta fehéren, akár egy hulla. Hornbeam kiment.

Mogorván csörtetett az esőben. Úgy érezte, kezd kicsúszni a kezéből az irányítás, és ez nyugtalanította. Már kétszer próbálkozott, mégsem számolhatott le a Szókratikus Társasággal: először Drinkwater tanácsnok tagadta meg, hogy betiltsa a csoportot, és most visszafelé sült el Hiscock büntetése.

Az az igazi baj, gondolta tehetetlen indulattal, hogy a törvény szétfolyó és lagymatag. Az államnak szigorúbban kell büntetnie a lázadást. A lapokban szó volt róla, hogy keményebb törvényeket hoznak árulás miatt. A képviselőknek föl kell hagyniuk a fecsegéssel, és tenniük kell valamit! Mire való a parlament, ha nem arra, hogy megtartsa a békét, és eltapossa a bajkeverőket?

Kingsbridge-et Northwood viscount képviselte a parlamentben.

Northwood sose vette valami komolyan a parlamenti kötelességeit, amire jó ürügye volt most, amikor az ország háborúban állt, és a polgárőrséget mozgósították. Azért időről időre benézett a Westminsterbe, így talán meggyőzhető, hogy támogassa az új törvényeket az ilyen Szókratikus-féle csoportok ellen.

Hornbeam keresztülvágott a piactéren, és bement Willardék házába.

Miközben topogott ázott csizmájával, hogy lerázza róla az esőt, megszólított egy őszülő őrmestert:

– Hornbeam tanácsnok haladéktalanul beszélni óhajt Northwood ezredessel.

– Majd utánanézek, hogy szabad-e az ezredes úr – felelte gőgösen az őrmester.

Tipikus uborkafára kapaszkodott senkiházi, gondolta Hornbeam. Valószínűleg komornyik volt, mielőtt besorozták a milíciába.

– Mi a neve? – kérdezte.

Az őrmesternek láthatólag nem tetszett, hogy faggatják, de nem volt elég bátor, hogy dacoljon egy tanácsnokkal.

– Beach őrmester.

– Mozogjon, Beach.

Northwood whig, és azok liberálisabbak a torryknál, morfondírozott várakozás közben Hornbeam. Viszont Northwood ügyes katona hírében áll, azok pedig általában nem tűrik a renitenciát. Mindent összevéve jó esély van rá, hogy Northwood ellenzi a Szókratikus Társaságot.

Úgy döntött, nem teszi szóvá, ami Alf Nash-sel történt. Óvakodnia kell a látszattól, hogy őt személyes vérbosszú vezérli. Okosabb a közjóért aggódó polgárnak beállítani magát.

Már jött is Beach őrmester; Northwood ezek szerint az őrmesterénél jobban tudja, mi illeti meg Hornbeamet. Pár perccel később betessékelték egy utcai, tágas szobába, ahol ropogott a tűz a kandallóban, és az ablak a katedrális nyugati homlokzatára nézett.

Northwood egy nagy asztalnál ült. Mellette egy fiatalember állt hadnagyi uniformisban, nyilván a szárnysegéd. Hornbeam megdöbbenésére ugyancsak jelen volt Jane Midwinter, a szakadár kanonok szemrevaló lánya, katonának való vörös kabátban. Úgy ült Northwood asztalának szélén, mintha az ő tulajdona lenne.

Mikor meglátta Hornbeamet, leszállt az asztalról, és pukedlizett. Hornbeam meghajolt. Eszébe jutott egy beszélgetés Deborah és Bel között; Jane-ről volt szó, hogy kivetette a hálóját Northwoodra. Most vélhetőleg azért van itt, hogy folytassa hadjáratát az ezredes szívének elfoglalására. Délelőtt általában nem vizitelnek, de talán

Jane Midwinter is ama szépségek közé tartozik, akik úgy gondolják, hogy nekik mindent szabad.

A lányok úgy vélték, hogy Jane nem foghatja meg a viscountot, mivel az apja metodista. Hornbeamnek elég volt ránézni a viscount bávatag arcára, hogy gyanítsa az ifjú hölgyek tévedését.

Remélhetőleg Jane nem óhajt maradni. Fellélegzett, amikor a lány az ajtóhoz lejtett, csókot dobott a viscountnak, majd távozott.

Northwood elvörösödött, feszengett.

– Üljön le, tanácsnok – mondta.

– Köszönöm, mylord. – Hornbeam egy székbe telepedett. Northwood rajongása Jane-ért azt sejteti, hogy van gyenge pontja, az pedig rossz hír. Az idők erős férfiakat követelnek.

Az idők mindig erős férfiakat követeltek.

– Megkínálhatom valamilyen frissítővel? – kérdezte udvariasan Northwood. – Cudar időnk van.

Northwood asztalán volt egy tálca, azon pedig egy kávéskanna és egy tejszínes kancsó. Hornbeamnek eszébe jutott, hogy nem fejezte be a reggelijét.

– Egy csésze kávéért nagyon hálás lennék, főleg, ha lenne benne némi tejszín.

– Magától értetődik. Őrmester, egy tiszta csészét. Futás.

– Máris, uram. – Beach kiment.

Northwood udvarias volt, ám erélyes.

– Nos, tanácsnok, úgy gondolom, jelenlétének van valamilyen célja.

– Remélem, nem merült föl kifogás a szövet ellen, amelyet a polgárőri egyenruha céljára szállítottam?

– Nem hiszem. Senki sem panaszkodott.

– Helyes. Tudom, hogy ön másra ruházza a vásárlás felelősségét, de ha valamilyen okból a szövetről kíván beszélni velem, örömmel állok rendelkezésére.

– Köszönöm – felelte Northwood cseppnyi türelmetlenséggel.

Hornbeam sietve átváltott jövetelének igazi céljára.

– Mindazonáltal most nem a polgárőrség főparancsnokához jöttem, hanem inkább a parlamenti képviselőnkhöz. Remélem, nincs kifogása.

– Természetesen.

– Aggódom a Szókratikus Társaság miatt, amelyet Spade – David Shoveller – és a város néhány más alantasabb eleme alapított. Hiszem, hogy ennek a társaságnak a valódi célja a felforgatás.

– Igen? Elmentem az első előadásukra.

Hát ez baj.

– Szerintem jó volt – folytatta Northwood. – És tökéletesen ártalmatlan.

– Épp ez mutatja Spade ravaszságát, mylord. Vannak köztünk, akiket sikerült is az álságos nyugalom illúziójába ringatniuk!

Northwoodnak nem tetszett a célzás, hogy őt becsaphatták.

– Nem látok olyan jeleket, amelyek erőszakosságra utalnának.

– Véletlenül tudom, hogy a következő gyűlésükön a parlamenti reformokról lesz szó.

Northwood ettől sem lett odáig.

– Az természetesen más – mondta, de nem látszott túlságosan aggódni. Az őrmester hozott egy porceláncsészét kistányéron, betöltötte a kávét meg a tejszínt, és odanyújtotta Hornbeamnek. – Minden attól függ, mi hangzik el – folytatta Northwood –, de bizonyosan nem tilthatjuk be előre a gyűlést. Egy vitaest tervezése a parlamenti reformokról nem sért semmiféle törvényt.

– Ez a probléma – erősködött Hornbeam. – Törvénysértőnek *kellene* lennie! Úgy hallom, sok szó esik a Westminsterben a lázadás elleni törvények szigorításáról.

– Hm, ebben igaza van. Pitt miniszterelnök oda akar csapni. De hát az angoloknak joguk van az önálló véleményre, tudja. Ez itt szabad ország, az észszerűség keretein belül.

– Valóban, és én elkötelezett híve vagyok a szólásszabadságnak. – Ez ordító ellentétben állt az igazsággal, de olyan szépen hangzott. – Csakhogy háború van, és az országnak egyesülnie kell az átkozott franciák ellen.

Northwood a fejét rázta.

– Az elnyomás nagyon könnyen átcsaphat túlzásba, tudja.

Ez sose izgatta Hornbeamet.

– Nos, bizonyosan hallotta, mi történt Alf Nash-sel, a tejesemberrel.

Hornbeam megdöbbent. Honnan tud erről máris Northwood?

– Mi köze ennek bármihez?

– Az emberek azt mondják, hogy Nash adta fel a megkorbácsolt nyomdászt, és bosszúból verték össze.

– Aljas rágalom! – tiltakozott Hornbeam, pedig maga is tudta, hogy ez a színtiszta igazság. Ezzel Spade és a barátai trombitálták tele a várost!

– Magam is korbácsoltattam meg embereket időnként – folytatta Northwood. – Alkalmas büntetés tolvajlásért és az asszonyok meggyalázásáért. De tíz-egynéhány ütés bőven elég. A vétkes, akit lelkileg-testileg megaláznak a barátai előtt, megfogadja, hogy soha többé nem vállalja ezt a kockázatot. De az ötven vagy annál is több korbácsütés már ördögi kegyetlenségnek számít, és részvétet kelt a vétkes iránt. A megkorbácsolt hőssé magasztosul. Úgy fitogtatja a sebhelyeit, mint a vitézségi érdemérmeket. A büntetés visszafelé sül el.

Hornbeam látta, hogy nem jut sehova.

– Nos, én annyit mondhatok, hogy Kingsbridge kereskedői mindent egybevéve örülnének a lázító összejövetelek betiltásának.

– Nem vagyok meglepve. Viszont van kötelességünk alattvalóink iránt is, nemde? Az a ló, amelyet sohase hoznak ki az istállóból, hamarosan elveszíti az erejét.

Hornbeam csak az idejét vesztegette. Hirtelen fölállt.

– Mylord, köszönöm, hogy fogadott.

Northwood nem állt fel.

– Öröm számomra, ha szót válthatok egyik jelesebb választómmal.

Hornbeam olyan rossz előérzettel távozott, amely a pánik határát súrolta. Már három vereséget szenvedett! A romlás erőinek váratlan helyeken is voltak szövetségesei!

Gondolkoznia kellett, és nem akart hazamenni, ahol mindennapos problémákkal zaklathatták. Keresztülvágott a piactéren, belépett a székesegyházba, amelynek szürke, hűvös kövei és csöndje segítettek összpontosítani.

A probléma gyökere az önelégültség. Az emberek nem látnak veszélyt egy önképző munkásklubban. Ám Hornbeam ezt jobban tudta. Csakhogy ehhez föl kellettráznia másokat a tespedésből. Mindenki, aki arra buzdít munkásokat, hogy nyissák csak ki a szájukat, megnyit egy ajtót, és a lázadáshoz sose kell sok.

Ha a társaság következő gyűlésén elszabadulna az erőszak, az alátámasztaná Hornbeam igazát.

Talán meg lehetne szervezni.

Igen, gondolta. Ez lehet a válasz.

Az összejövetelen kirobbanó erőszak a Szókratikusok ellen fordíthatná a várost. Lehetnének viták arról, hogy ki kezdte, ám az keveseket érdekelne. Ragaszkodásuk a szólásszabadsághoz nem élne túl pár betört ablakot.

De hogyan szervezze meg?

Azonnal Will Riddick jutott az eszébe. Noha Riddickék köznemesek voltak, Will minden kingsbridge-i szemétnéppel komázott, és sok időt töltött Sport Culliver hírhedt házában. Ő ismerni fog latrokat.

Hornbeam visszatért az esőbe, és elment a Riddick-házba.

A komornyik elvette Hornbeam ázott kabátját-kalapját, és fölakasztotta őket a hallban égő tűz közelében.

– Riddick uraság reggelizik, tanácsnok úr – mondta.

Hornbeam a zsebórájára nézett. Majdnem tizenkettő volt, ugyancsak késő a reggelihez.

A komornyik benyitott egy ajtón, és megkérdezte:

– Fogadja Hornbeam tanácsnokot, uram?

– Küldje be! – felelte Riddick.

Hornbeam bement az ebédlőbe, és látta, hogy Riddick nincs egyedül. Egy ifjú hölgy ült mellette hálóingben és pongyolában, akinek hosszú fekete haja fésületlenül omlott a hátára. Kettéhasított csontok hevertek előttük egy tálcán, amelyekből élvezettel kanalazták és habzsolták a velőt.

– Jöjjön be, Hornbeam! – hívta Riddick. – Jut eszembe, ez itt… – De csak nem akart az eszébe jutni a lány neve.

– Mariana – segítette ki a nő. Kacéran pillogott Hornbeamre. – Mert spanyol vagyok, tudod.

Úgy vagy te spanyol, mint a seggem, gondolta Hornbeam.
– Vegyen egy csontot! – kínálgatta a nyájas házigazda. – Valami felséges! – Meghúzott egy söröskorsót. A szeme vérben úszott.
– Köszönöm, nem – hárította el Hornbeam. A komornyikhoz fordult, aki távozni készült. – Viszont hálás lennék egy csésze erős kávéért, tejszínnel.
– Máris, uram.
Hornbeam leült. Kínosan érezte magát Marianával egy asztalnál. Förtelmesnek tartotta a prostitúciót. Viszont szüksége volt Will szövetségére.
– Megpróbáltam kieszközölni, hogy tiltsák be ezt az úgynevezett Szókratikus Társaságot, amelyet Spade alapított.
– Meg az a hülye tehén Sal Clitheroe.
– Igen. Alf Nash-t összeverték, és Northwood viscount, a parlamenti képviselőnk nem hajlandó segíteni!
– De magának van terve, ugye? – kérdezte Riddick sokatmondóan.
– Ó, ide nézz! – szólt közbe Mariana. – Rácsorgattam a velőt a cicimre! Segítenél leszedni, Willy?
Riddick elvett egy asztalkendőt, és letörölgette a hölgy kebelének felső ívét.
– Miért nem a nyelvedet használod? – elégedetlenkedett Mariana.
Ez már sok volt Hornbeamnek.
– Nézze, Will, beszélhetnénk négyszemközt?
– Persze! – válaszolta Riddick. – Mars ki, szívem szottya!
Mariana duzzogva feltápászkodott.
– Később majd használom a nyelvemet rajtad, drágám! – ígérte Riddick.
– Várni fogom!
– Ideje már, hogy felhagyjon az ilyesmivel! – méltatlankodott Hornbeam, ahogy becsukódott az ajtó. – Elvégre hamarosan nős ember lesz! Az én lányom férje!
Riddick mintha zavarba jött volna.
– Persze, persze. Tulajdonképpen ez csak a búcsúm Marianától.
– Helyes. – Hornbeam egy mukkot sem hitt el belőle, de nem forszírozta a témát. Nem akarta kockáztatni a zsíros hasznot,

amelyre Riddick segítségével tett szert.

– Mintaférj leszek! – fogadkozott Riddick. – Számomra vége az agglegényéletnek.

– Örömmel hallom. Hogy egy szajha üljön az asztalánál, ez már tényleg túlmegy minden határon.

A komornyik behozta Hornbeam kávéját.

– Meséljen a tervéről – mondta Riddick.

– Azok, akik eljárnak Spade gyűléseire, valószínűleg eleve szimpatizánsok. Senki sem képvisel másfajta álláspontot. Vagyis markos ellenzékre van szükségük.

– Markosra?

Gyorsan vált az agya, állapította meg Hornbeam.

– Nem kétlem, hogy laknak nálunk harsogóan hazafias legények, akiket sért az a fajta bárgyúság, amelyet Sal és Spade röfög.

Riddick lassan bólogatott.

– Gondolom, maga ismer ilyen legényeket.

– Azt biztosan tudom, hol keressük őket. A Vágóhíd kocsma lent, a vízparton lesz a kiindulópont.

Jól hangzott.

– Mit gondol, rá tudja venni néhányukat, hogy eljöjjenek a következő összejövetelre?

– Ó, igen! – vigyorgott Riddick. – De mennyire!

15. fejezet

Amos akkor jött csak rá, milyen régen nem találkoztak, amikor összefutott Rupe Underwooddal az Általúton. A metodisták végre elszakadtak az anglikánoktól, és Rupe azok közé tartozhatott, akik úgy döntöttek, hogy megmaradnak a hivatalos egyház mellett. Amos nem kerülgette a forró kását:

– Szóval lemondtatok rólunk, metodistákról?

– Jane-ről mondtam le – válaszolta savanyúan Rupe, és megrázta a fejét, hogy hátradobja a szemébe hulló tincset. – Vagy inkább ő mondott le rólam.

Ez jó hír volt Amosnak.

– Mi történt?

Rupe csinos arca egészen megnyúlt a sértett csalódástól.

– Jane kikosarazott, az történt. Úgyhogy viheted, még csak féltékeny se vagyok. Egy porcikája se kell.

– Lefújta az eljegyzést?

– Sose voltunk hivatalos jegyesek. „Megállapodtunk." Hát most már vége a megállapodásnak. Vagyis te mész jobbra, szőke babám, én meg megyek balra. Ezt mondta.

Amos sajnálta Rupe-ot, ugyanakkor akaratlanul reménykedni kezdett. Ha Jane-nek már nem kell Rupe, van rá esély, hogy Amos kell neki? El se merte képzelni.

– Megmondta, hogy miért szakít?

– Nem az igazat mondta. Azt állítja, rájött, hogy már nem szeret. Nem tudom, szeretett-e valaha. Az igazság az, hogy nincs elég pénzem.

Amos továbbra sem értette.

– De hát csak kellett történnie valaminek, ami megváltoztatta az érzéseit.

– Igen. Az apja kilépett az anglikán egyházból. Már nem kanonokja a székesegyháznak.

– Azt tudom, de… – Hirtelen rájött. – Midwinter kanonok most már szegény!

– Abból a fizetésből fog élni, amit a metodista gyülekezet összekapar neki. Nincs több divatos ruha Jane-nek, nincsenek öltöztető-frizírozó szobalányok, nincs több hímzett fehérnemű.

Amost megbotránkoztatta a fehérnemű említése. Rupe nem tudhat Jane fehérneműjéről, ugye, nem? Igen, de sokáig voltak olyan mátkapárféleség. Jane talán megengedett neki dolgokat.

Ki van zárva!

Úgy döntött, hogy nem gondol erre.

– Beleszeretett valaki másba? – kérdezte.

– Tudomásom szerint nem. Jane mindenkivel kacérkodik. Kingsbridge-ben valószínűleg Howard Hornbeam a legjobb parti. Talán őt nézte ki.

Az bizony lehet, gondolta Amos. Howard nem túl eszes, és bizonyosan nem jóképű, viszont szeretetre méltó, nem úgy, mint az apja.

– Azt hiszem, Howard pár évvel fiatalabb Jane-nél – jegyezte meg.

– Ez nem fogja visszatartani Jane-t – mondta Rupe.

Miután a város templomaiban és kápolnáiban megtartották a vasárnap délelőtti istentiszteleteket, Kingsbridge-ben szokás volt kimenni valamelyik temetőbe. Amosnak néha kedve támadt pár percet szentelni az apja emlékének, ezért a metodista imaházból átment a székesegyház sírkertjébe.

Mindig megállt Philip perjel sírjánál, amely a legnagyobb emlékmű volt a temetőben. Philip, a XII. századi szerzetes legendává szépült, noha nem sokat tudtak róla. A székesegyház krónikája, a középkorban elkezdett és a későbbiekben ki-kiegészült *Timothy könyve* szerint Philip szervezte meg a tűzben elpusztult székesegyház újjáépítését.

Amos elfordította a tekintetét az emlékműről, és pár sírral arrébb megpillantotta Jane Midwintert sötétszürkében. A Rupe-pal folytatott diskurzus óta reménykedett abban, hogy lesz lehetősége beszélni a lánnyal. Ez a legkevésbé alkalmas pillanat volt, mégsem állhatott

ellen a kísértésnek. Odalépett Jane mellé, és elolvasta a sírkő feliratát:

Janet Emily Midwinter
1750. április 4. – 1783. augusztus 12.
Charles szeretett felesége
Julian, Lionel és Jane anyja
„Krisztusnál, mert az sokkal jobb"

Megpróbálta elképzelni Jane anyját, de nehéz volt.

– Alig emlékszem rá – mondta. – Tíz lehettem, amikor meghalt.

– Szerette a szép ruhákat, a mulatságokat és a pletykálkodást. Kedvelte a nemes urakat és hölgyeket. Szeretett volna találkozni a királlyal. – Jane szeme bepárásodott, Amos szívét összeszorította valami. Vagy lehet, hogy Jane csak színészkedik? Sokszor megtette.

A tényeknél maradt.

– Te pedig olyan vagy, mint anyád.

– A bátyáim meg nem. – Julian és Lionel oda voltak skót egyetemeken. – Olyanok, mint az apám, folyton csak munka, semmi játék. Szeretem az apámat, de nem bírnék úgy élni, mint ő.

Szokatlan hangulatban van, gondolta Amos. Még sose hallotta, hogy Jane ilyen őszintén beszéljen magáról.

– Rupe-pal pedig az a baj, hogy ő is olyan, mint az apám – folytatta Jane.

A kingsbridge-i posztósok többnyire ilyenek voltak. Keményen dolgoztak, kevés idejük maradt szórakozásra.

Mintha villám hasított volna Amosba.

– Gondolom, én is.

– Te is, drága Amos, noha nincs jogom bírálni téged. Merre van az apád sírja?

Amos a karját nyújtotta, Jane elhelyezte könnyű kezét a fiatalember kabátujján, barátian, ám nem bizalmasan. Így vágtak át a temetőn.

Jane sose beszélt hozzá annyi szeretettel, mint mikor elmagyarázta, miért nem lehet soha a szerelme. Nem értem én a nőket, gondolta Amos.

Megérkeztek Obadiah sírjához. Amos letérdelt, összeszedte a földről a szemetet: száraz leveleket, egy rongyot, egy galambtollat, egy gesztenyehéjat.

– Gondolom, én is olyan vagyok, mint az apám – mondta, és fölállt.

– Bizonyos értelemben talán. De te olyan emelkedett lélek vagy. Ez tesz félelmetessé.

Amos elnevette magát.

– Nem vagyok én félelmetes, legföljebb szeretnék az lenni.

Jane a fejét rázta.

– Mondjuk így: nem szeretnék az ellenséged lenni.

Amos belenézett a nagy, szürke szempárba.

– Se a feleségem lenni – mondta szomorúan.

– Se a feleséged. Sajnálom, Amos.

A férfi szerette volna megcsókolni.

– Igen – mondta. – Én is sajnálom.

Klasszikus stílusával, az egyforma ablakok soraival a kingsbridge-i Teátrum olyan volt, mint egy hatalmas városi ház. A magas csarnokban lócák sorjáztak a padlón, a terem egyik végében dobogó magasodott. A falak mentén cölöpök tartották a karzatokat. A legdrágább helyek a színpadon voltak, ezért Amosnak úgy tűnt, mintha a kiöltözött gazdagok is benne lennének a játékban.

A velencei zsidó volt az esti első játék, amelyben a festett háttérfüggöny egy vízparti várost ábrázolt, hajókkal és csónakokkal. Megjött Elsie, és leült Amos mellé. Több mint két esztendeje vezették a vasárnapi iskolát, és nagyon összebarátkoztak.

Amos még sose látott Shakespeare-t. Balettet, operát és pantomimet már nézett a Teátrumban, de ez volt az első drámája, épp ezért mohó kíváncsisággal várta. Elsie már látott Shakespeare-t, sőt olvasta is ezt a darabot.

– Igazából az a címe, hogy *A velencei kalmár* – mondta.

– Nyilván több jegy fogy, ha *zsidó*t írnak *kalmár* helyett.

– Gondolom. – Combe-ban és Bristolban laktak zsidók, akik főleg viszonteladással foglalkoztak: megvették a virginiai dohányt, majd

eladták az európai szárazföldön. Sokan gyűlölték őket, amit Amos nem értett. A zsidók ugyanabban az istenben hisznek, mint az anglikánok és a metodisták, nem?

– Állítólag Shakespeare nehezen érthető – mondta.

– Olykor. A nyelvezete régies, de ha odafigyelsz, az ódonsága is megérinti a szívedet.

– Spade szerint elég erőszakos tud lenni.

– Igen, helyenként úszik a vérben. Van egy jelenet a *Lear király*ban…

Amos látta, hogy bejön Jane Midwinter.

Elsie nyomban félbehagyta Shakespeare-t.

– Azt tudod, hogy Jane szakított szegény Rupe Underwooddal? – kérdezte.

– Igen. Rupe kesereg is miatta.

– Azért mit képzel ez a Jane? Két éve áltatja azt a szegény embert, és most csak úgy elcsapja, mint egy rossz cselédet?

– Rupe nem túl gazdag, és Jane gondtalan életet akar. Sokan akarják ugyanezt.

– Tudhattam volna, hogy rögtön találsz mentséget Jane-nek – mondta Elsie. – Az a lány nem tudja, mit jelent a szerelem.

Amos vállat vont.

– Nem is tudom, hogy én tudom-e.

– Balszerencsés az a férfi, aki beleszeret Jane-be.

Amost feszélyezte, hogy Elsie kritizálja Jane-t.

– Jane azok közé a nők közé tartozik, akik tetszenek a férfiaknak, és nem tetszenek a nőknek. Nem értem, miért.

– Én értem.

A nézőtér elcsöndesedett. Amos a színpadra mutatott, és örült, hogy abbahagyhatja a vitát. Megjelent három színész, és az egyik így szólt: „Nem is tudom, mért vagyok szomorú."{4}

– Én tudom, miért vagyok szomorú – mondta Elsie.

Amos találgatta, hogy mit értett ezen, de aztán magával ragadta a színdarab. Amikor Antonio kifejtette, hogy egész vagyonát befektette hajókba, amelyek a tengert járják, Amos odasúgta Elsie-nek:

– Én aztán tudom, milyen érzés az értékes rakomány a tranzitban! Az ember halálra izgulja magát, hogy nem esik-e baja!

Idegesen fészkelődött a második jelenetnél, amikor Portia panaszkodott, hogy nem választhat férjet szabadon, hanem ahhoz kell mennie, aki megnyeri a lottójátékot a három – az arany-, az ezüst- és az ólom- – ládikával.

– Miért tenne ilyet az apja? – kérdezte. – Oktalanság!

– Ez mese! – intette le Elsie.

– Öreg vagyok én már a mesékhez.

A darab a harmadik színben pezsdült fel, amikor beviharzott Shylock. Ragasztott, hatalmas orra volt, és olyan parókája, akár egy lángoló bozót. Amikor a közönség kifütyülte, a dobogó elejére csörtetett, és az emberekre vicsorította a fogát. Először nevettek rajta, de aztán jött a pillanat, amikor Shylock ráállt, hogy háromezer dukátot kölcsönözzön Antoniónak azzal a feltétellel, hogy ha Antonio nem törleszt idejében, bánatpénzt kell fizetnie. „Bánatpénz az legyen, hogy kivághatok egy szép darabot a húsodból, testednek ama részén, ahol nekem majd épp kedvem telik", mondta Shylock sunyi rosszindulattal.

– Kizárt, hogy belemenjen! – jósolta Amos, ám Antonio elképesztő módon azt válaszolta: „Szavamra! e kötést aláírom!"

A szünetben balett volt, amely a közönség nagyobb részét nem érdekelte; szívesebben mozgatták meg a lábukat, vásároltak ételt-italt, és diskuráltak a barátaikkal. Elsie eltűnt. A sok beszéd tengerharsogássá olvadt össze. Amos észrevette, hogy Jane célba veszi Northwood viscountot. Szégyentelen társasági törtető volt, ami Henry Northwoodot láthatólag nem zavarta. Amos közelebb húzódott, hogy hallja, miről beszél Jane.

– Apám szerint nem szabad gyűlölnünk a zsidókat – mondta éppen. – Ön mit gondol erről, Lord Northwood?

– Nem állíthatom, hogy kedvelnék bárki idegent – felelte a viscount.

– Egyetértek önnel! – bólogatott Jane.

Egyetértene mindennel, ami kijön Northwood száján, gondolta Amos fanyarul. Igazából nem gyűlöli a zsidókat, csak szereti a nemesurakat.

– Anglia a legjobb! – jelentette ki Northwood.

– Ó, igen. Habár én utazni is szeretek. Ön járt külföldön?

– Egy évet töltöttem a kontinensen. Fölszedtem néhány francia meg német szót, és vásároltam pár képet Itáliában.

– Milyen szerencsés! Kedveli a festészetet?

– A magam egyszerű, katonás módján, tudja. Mindegy, csak ló legyen rajta vagy kutya.

– Úgy szeretném látni a képeit!

– Ó, igen, persze, csakhogy azok Earlscastle-ban vannak, engem meg Kingsbridge-hez köt a munkám. Mert látja, a polgárőrség, noha nem szolgál a tengerentúlon, átvette országunk védelmét, hogy a reguláris hadsereg szabadon harcolhasson külföldön. – De megoldódott Henry nyelve most, hogy a beszéd a katonaságra terelődött, állapította meg Amos. – Csakhogy az a polgárőrség harckészültségétől függ, tudja.

Jane-t nem érdekelte a polgárőrség.

– Még sose jártam Earlscastle-ban – mondta.

Amos nem volt kíváncsi rá, mit felel Henry a vaskos célzásra, mert újrakezdődött a dráma, és ő visszaloholt a helyére. Miközben leült, Elsie megkérdezte:

– Hazakísérsz utána?

– Természetesen – felelte Amos.

Elsie ettől mintha felvidult volna. Amos nem értette, miért.

El volt ragadtatva Shylocktól, és bosszantották a belmonti szerelmesek, de még sose látott ehhez foghatót, és mire vége lett a darabnak, neki megjött az étvágya a Shakespeare-drámákra.

– Lehet, hogy majd el kell magyaráznod nekem pár dolgot – mondta Elsie-nek, aki mintha ennek is örült volna.

Elmenőben Amos megszólalt:

– Feleségül mehet Jane a viscounthoz? Nem túl alacsony rangú? Northwood lesz Shiring grófja, ha majd az apja meghal. Jane pedig csak egy papnak a lánya, aki ráadásul metodista. Shiring grófnéjának időnként találkoznia kell a királlyal, nem? Te többet tudsz az ilyesmiről nálam.

Ez így is volt. Püspök lányaként Elsie közelebb állt a nemességhez, mint a posztósok. Ő valószínűleg feleségül mehetett volna Northwoodhoz, habár Amos biztosra vette, hogy a lánynak, aki

a püspöki palotában az összes pletykát begyűjtötte a látogatóktól, nincsenek efféle óhajai.

– Nehéz lenne, de nem lehetetlen – mondta Elsie. – Előfordul, hogy nemesemberek rangon alul házasodnak. De már évek óta megegyeztek abban, hogy Henry a másodunokatestvérét, Mirandát, Lord Combe egyetlen lányát veszi feleségül, és a két birtokot egyesítik.

– De az egyezségek felbonthatók – vitatkozott Amos. – A szerelem mindent legyőz.

– Nem, nem győz le – mondta Elsie.

Egyazon család három gyermekét adták át a földnek a Szent Lukács-templom temetőjében egy szeptemberi hideg, esős reggelen. Mindhárman Elsie vasárnapi iskolájába jártak, és a lány szeme láttára lettek hétről hétre sápadtabbak és véznábbak. Egy vastag szelet torta nem volt elég, hogy megmentse őket.

Apjuk Kinsgbridge-ben volt kallózógép-kezelő, amíg egy napon egy meglazult kalapács el nem szállt a nyeléről, és fejen nem találta a munkást, aki szörnyethalt. Halála után felesége és gyermekei átköltöztek egy omladozó ház olcsó pincéjébe, és az anya varrónőként próbált megélni. A gyerekeket magukra hagyva bolyongott az utcákon, olyanokat keresve, akik sürgősen és olcsón akarnak varratni. Az árvák beleestek abba a sípoló-köhögő kórságba, amely a nedves pincék lakói között arat, és amely elerőtlenedett állapotuk miatt egy nap alatt végzett is velük. Anyjuk most a sír mellett zokogott, fején valami pamutronggyal, mert nem volt kalapja. A temetésen azt énekelték, hogy *Az Úr énnékem őriző pásztorom,* és Elsie-nek az a bűnös gondolata támadt, hogy a pásztor bizony nem őrizte meg ezt a három bárányt.

A Szent Lukács kicsi téglatemplom volt egy szegénynegyedben, és a vikárius ügyetlen kézzel stoppolt fekete harisnyát húzott girhes lábára. Meglepően sok ember állta körül a sírt, többségük szakadt göncökben. Lelkesedés nélkül énekeltek, talán arra gondoltak, hogy a pásztor értük se tett valami sokat.

Elsie azon tűnődött, átcsaphat-e haragba ez a gyász egy napon? És ha igen, milyen hamar?

Elkeseredett és tanácstalan volt. Elgondolta, hogy naponta hazavihette volna ezt a három gyereket, és megetethette volna őket a püspöki palota konyháján, de a következő pillanatban belátta, hogy ez csak egy reménytelen álom. Ám akkor is tennie kell valamit.

Miközben a szánandóan kicsi koporsókat leengedték a sírba, megérkezett Amos Barrowfield, és beállt Elsie mellé. Hosszú fekete kabátot viselt, és erős bariton hangján harsogta a himnuszt. Arca nedves volt a könnyektől vagy az esőtől, vagy mindkettőtől.

Jelenléte megnyugtatta és megvigasztalta Elsie-t. A lány elfelejtette, hogy fázik, átázott és boldogtalan. Amos nem űzte el a gondokat, de azok kisebbnek, kezelhetőbbnek látszottak tőle. Elsie belekarolt, a férfi megfogta a kezét, és együttérzően a kabátjához szorította.

Mikor a szertartás véget ért, együtt távoztak a temetőből, még mindig karonfogva.

– Nem az utolsó eset – mondta halkan a lány. – Több gyermekünk is meg fog halni.

– Tudom – mondta Amos. – A torta nem elég.

– Adhatnánk nekik valami… – Elsie fennhangon töprengett. – Például erőlevest. Miért ne?

– Beszéljük meg, hogyan csinálnánk.

Elsie ezt szerette a férfiban. Úgy viselkedett, mintha nem létezne lehetetlen dolog. Talán mert akkora akadályokat kellett leküzdenie az apja halála után. A tapasztalat gyakorlatiassá tette. Ebben hasonlított Elsie-re.

– Támogatóink ne süssenek egyensúlytésztát, inkább főzzenek csontlevest borsóval és tarlórépával – kezdte Elsie.

– Igen, és olcsó hússal, például ürünyakkal.

Amos az orra hegyét húzogatta, ami nála azt jelentette, hogy töpreng.

– Vállalják vajon?

– Attól függ, ki kéri őket. Megkörnyékezné Charles nagytiszteletű a metodistákat?

– Majd én felkérem.

– Én pedig megdolgozom az anglikánokat.

– Vasárnap reggelenként végigjárhatjuk a pékeket, és kérünk tőlük szikkadt kenyeret, amit nem adtak el szombaton.

– Szombaton záráskor kiárusítják a fölöslegüket, de azért biztosan marad még nekik…

– Mindenesetre megkérdezhetjük.

Már a püspöki palota előtt álltak.

– Akkor megpróbáljuk? – kérdezte mohón Elsie.

Amos ünnepélyesen bólintott.

– Szerintem meg kell próbálnunk.

A lány szerette volna megcsókolni, de inkább kihúzta a kezét a férfi karja alól.

– Akkor jövő vasárnap?

– Igen. Minél előbb, annál jobb.

Elváltak egymástól.

Elsie-nek még nem volt kedve hazatérni a palotába, inkább a székesegyházba ment, amely mindig alkalmas hely volt a gondolkodásra. Jelenleg nem tartottak istentiszteletet. Elsie-nek ki kellett volna dolgoznia az új étkeztetési program részleteit, de ő csak Amosra bírt gondolni, akinek fogalma sincs róla, mennyire szereti őt; azt hiszi, csak barátok. Ráadásul bele van habarodva Jane Midwinterbe, aki nem viszonozza a szerelmét, és általában sokkal kevesebb annál, amit Amos érdemel. Elsie imádkozni akart, kérni akarta Istent, hogy Amos ábránduljon ki Jane-ből, és legyen szerelmes őbelé, ám ez túlságosan önző ima lett volna, nem az a műfaj, amelynél szabad kérni Isten közbeavatkozását.

A déli hajóban elhaladt két vitatkozó ember mellett. Fölismerte Sid Gittingset, egy notórius szerencsejátékost és Sport Cullivert, a város legnagyobb játékbarlangjának a tulajdonosát. Egyikük sem volt templomjáró, valószínűleg azért jöttek ide, hogy zavartalanul, esőtől mentesen vitatkozhassanak. Ebben nem volt semmi meglepő. Az emberek sűrűn jártak ide, hogy megbeszéljenek problémákat, üzleteket, sőt akár szívügyeket. Ez esetben pénz volt a vita tárgya, ám Elsie nem nagyon figyelt rájuk.

Észrevett valakit, egy ismeretlen alakot, aki a főoltárnál térdelt. Fiatal volt, és bő nagykabátba burkolózott, amely elrejtette a ruháját, így Elsie nem tudhatta, egyházi ember-e. Úgy tartotta a fejét, mintha

fölfelé nézne, de a szeme csukva volt, az ajka szenvedélyesen, hangtalanul mozgott. A lány szerette volna tudni, ki lehet.

Azt tervezte, hogy csendesen elüldögél a déli kereszthajóban, ám a főhajóban nekitüzesedett a vita. A veszekedők felemelték a hangjukat, és egyre harciasabbak lettek. Elsie fontolgatta, hogy beavatkozik, javasolja nekik, hogy talán menjenek ki, de aztán úgy döntött, kisebb a pofozkodás kockázata, ha a templomban maradnak, ezért lemondott a csendes elmélkedés pillanatáról, és kifelé indult, szótlanul elosonva a férfiak mellett.

Mögötte Culliver elbődült:

– Ha olyan pénzzel fogadsz, ami nem a tied, vállald a következményeket!

A következő pillanatban felcsattant egy megbotránkozott hang:

– Parancsolom nektek, hogy azonnal távozzatok e szent helyről!

Elsie odafordult, és meglátta a fiatalembert, aki a főoltárnál imádkozott. Hosszú léptekkel közeledett a viadorokhoz, arcát – amely egészen kellemes volt, mint azt Elsie megállapította – pírba borította a felháborodás.

– Ki innen! – mondta Gittingsnek és Cullivernek. – Kifelé!

A vedlett ruhájú, girhes Gittings el is takarodott volna szégyenkező pofával, ám Cullivert nem lehetett olyan könnyen megijeszteni. Nemcsak azért, mert magas és drabális volt, de a város leggazdagabb polgárai közé számított. Szóval nem az a fajta volt, akivel packázni tanácsos.

– Te meg ki a fene vagy? – kérdezte.

– A nevem Kenelm Mackintosh – válaszolta a fiatalember csipetnyi büszkeséggel.

Elsie már tudta, hogy ő az a személy, akit vártak. Midwinter kanonok lemondása az előléptetések láncolatát indította el a székesegyházi klérusban, amitől a püspök állandó személyzetében üresedés állt elő. Erre a posztra Elsie apja egy távoli rokonát nevezte ki, egy ifjú papot, aki frissen diplomázott az Oxfordi Egyetemen. Tehát ő az. Most szállhatott le a postakocsiról.

A fiatalember sietve kigombolta a kabátját, hogy látsszék a papi öltözéke.

– Latimer püspök segédlelkésze vagyok! Ez itt Isten háza! Parancsolom, hogy pereljetek másutt!

Culliver csak most vette észre Elsie-t.

– Hát ez meg kinek képzeli magát, ez a mitugrász? – kérdezte tőle.

– Menjen haza, Sport! – tanácsolta halkan Elsie. – Ha pedig hagyja, hogy Sid Gittings hitelbe fogadjon, vállalnia kell a következményeket.

Sport méregbe gurult, amiért őt ilyen félvállról utasítgatja egy lány, és úgy nézett, mint aki dacolni akar vele, de aztán megjött az esze, és cimborájával együtt elkotródott a déli kapu felé.

Elsie kíváncsian nézte a jövevényt. Annyi idős lehetett, mint ő, olyan huszonkétéves-forma; finom vonásaival, dús, szőke hajával, érdekes, zöld szemével elment volna lánynak. Ráadásul bátor is volt, nem futamodott meg egy ekkora vaddisznótól, mint Culliver. Ám bosszús volt, mintha nem lenne elégedett az összecsapás kimenetelével.

– Nem akarták bántani – mondta Elsie.

– Magam is képes lettem volna elintézni őket, de azért köszönöm – felelte gőgösen Mackintosh.

Sértődős, gondolta a lány. Majd kinövi.

– Úgy tűnik, önnek volt tekintélye előttük – folytatta az ifjú, láthatólag ámuldozva azon, hogy egy incifinci lány képes volt leszerelni két dühös férfit.

– Tekintélyem? – kérdezte Elsie. – Nem igazán. Elsie Latimer vagyok, a püspök lánya.

Mackintosh zavarba jött.

– Bocsánatát kérem, Miss Latimer. Sejtelmem se volt.

– Nincs miért bocsánatot kérnie. Legalább bemutatkoztunk egymásnak. Találkozott már a püspökkel?

– Nem. Felküldtem a poggyászomat a palotába, és nyomban jöttem is ide, hogy hálát adjak szerencsés utamért az Úrnak.

Nagyon jámbor, gondolta Elsie, de színből-e vagy szívből?

– Hát akkor engedje meg, hogy elvezessem a püspökhöz.

– Boldogan.

Kijöttek a székesegyházból, keresztülvágtak a téren.

– Úgy hallottam, hogy ön skót – mondta a lány.
– Igen – válaszolta mereven Mackintosh. – Számít ez?
– Nem. Csak feltűnt, hogy nem beszél tájszólásban.
– Megszabadultam tőle Oxfordban.
– Készakarva?
– Nem sajnáltam. Az egyetemen léteznek előítéletek. – A fogalmazás mérsékelt volt, de észrevehető keserűség lappangott a szavak mögött.
– Sajnálattal hallom.
Beléptek a palotába. Elsie elkalauzolta az ifjút az apja irodájához, ami egy kényelmes szoba volt nagy kandallóval és íróasztal nélkül.
– Apám, Mr. Mackintosh megérkezett!
– A poggyásza már itt is van! – A püspök kikelt egy párnázott székből, és lelkesen megrázta Mackintosh kezét. – Isten hozta, drága fiam!
– Püspök uram, nagy megtiszteltetés számomra, hogy itt lehetek. Alázatosan köszönöm ezt a kegyet.
A püspök a lányára nézett.
– Köszönöm, drágám. – Vagyis távozhat.
Elsie nem távozott.
– Most jövök három vasárnapi iskolásom temetéséről. Egyazon család gyermekei. Az apjuk meghalt, az anyjuk fáradságos munkával szerezte meg nekik a betevőt. Megfáztak a vizes szobában, ahol laktak, és meghaltak ugyanazon a napon.
A püspök bólintott.
– Most már az ő mennyei édesatyjuknál vannak.
Elsie olyan dühbe gurult ettől a kenetességtől, hogy fölemelte a hangját.
– Mennyei édesatyjuk talán megkérdezheti, hogyhogy a szomszédjaik nem siettek segítségükre. Jézus is megmondta: „Legeltesd az én bárányaimat", mint arra bizonyosan apám is emlékszik.
– Elsie, talán jobb lenne a klérusra hagynod a teológiát – mondta a püspök, és cinkosan kacsintott Mackintoshra, aki mézesmázos mosollyal válaszolt.

– Azt teszem – ígérte Elsie –, és laktató erőlevessel fogom táplálni az Úrnak az ő bárányait – fejezte be kihívóan.

– Csak nem? – kételkedett az apja.

– Legalábbis azokat, akik a vasárnapi iskolámba járnak.

– És hogyan akarod ezt tenni?

– A konyhánk elég tágas, ti pedig aligha veszitek észre a növekedést a fűszerszámlán.

A püspök elhűlt.

– A mi konyhánkban? Te komolyan a mi konyhánkban akarod etetni a város szegény gyerekeit?

– Nem csak a miénkben. A vasárnapi iskola támogatói ugyanezt fogják tenni.

– Ez képtelenség! Országos élelmiszerhiány van! Nem etethetünk mindenkit!

– Nem mindenkit, csak az én növendékeimet a vasárnapi iskolában. Miként mondhatnám nekik, hogy legyenek jók és szelídek, mint Jézus, ha utána éhesen küldöm őket haza?

A püspök a jövevényhez fordult.

– Maga mit szól ehhez, Mr. Mackintosh?

Mr. Mackintosh kínosan feszengett; nem volt ínyére, hogy őt kérik fel döntőbírónak Elsie és az apja vitájában. Némi habozás után így felelt:

– Az egyetlen, amiben biztos lehetek, hogy kötelességem követnem a püspököm útmutatását, és azt hiszem, ugyanez érvényes Miss Latimerre is.

Mégsem olyan bátor, gondolta Elsie.

– A metodisták különösen helyeslik az elgondolást. – Ez inkább remény volt, mint tény, de azzal nyugtatta meg magát, hogy a jó ügy érdekében füllent.

Az apja töprengett. Nem akart szívtelennek mutatkozni a metodistákhoz képest.

– Hány gyerek jár a vasárnapi iskolába?

– Száznál soha nincsenek kevesebben. Néha eléri a számuk a kétszázat.

Mackintosh meglepődött.

– Szavamra! Általában tizenketten szoktak lenni egy kis szobában.

– Te és a metodista barátaid mindegyiket etetni akarjátok?

– Hogyne. Habár sok anglikán is van a támogatóink között.

– Akkor jobb lesz beszélned az anyáddal, és kideríteni, hogy szerinte hány személlyel bír el a konyha.

Elsie merev arccal álcázta a diadalmas mosolyát.

– Igen, apám – mondta.

16. fejezet

Amikor Sal fölvetette a Szókratikus Társaság ötletét, nem is gondolta, hogy ilyen fontos ügy lesz belőle. Még emlékezett, milyen hanyagul vetette oda: „Ezt kellene csinálnunk! Tanulni és tanulni! Mi ez a levelezős valami, amit említettél?" Tíz-tizenkét embert képzelt el egy szobában valamelyik kocsma fölött. Roger Riddick előadásának sikere megváltoztatta a véleményét. Több mint százan voltak jelen, és a *Kingsbridge Gazette* tudósított az eseményről. A diadal pedig Sal diadala volt. Jarge és Spade biztatták és segítették, de Sal volt a hajtóerő. Büszke is volt arra, amit elért.

Ám most úgy érezte, hogy az ő társaságuk csak az első lépése a születő, országos mozgalomnak, amelyben a munkások képezik magukat, könyveket olvasnak, előadásokra járnak. Az önművelés nem volt öncélú: a munkások beleszólást akartak az ország irányításába. Ha kitört a háború, ők harcoltak, ha az égig szökött a kenyér ára, ők éheztek. Sal úgy okoskodott, hogy amíg ők szenvednek, addig az övék a döntés joga.

Mekkora utat tett meg Badford óta!

Még fontosabbnak látszott a társaság második összejövetele, amelyet egy hónappal későbbre tűztek ki. A kingsbridge-i munkások dühöngtek az elszabadult árak, főleg az élelmiszerárak miatt. Egyes helységekben éhséglázadások voltak, amelyeket gyakran kétségbeesett asszonyok vezettek.

Az összejövetelt szombatra tűzték ki, mert akkor pár órával előbb vége a munkának. Pár perccel kezdés előtt Sal és Jarge elment Charles Midwinter lelkipásztor házába, hogy találkozzanak a vendégelőadóval, Bartholomew Small tiszteletessel.

Midwinter lelkipásztor kiköltözött a kanonoki házból, amely valóságos kis palota volt. Új otthona a metodista imaház kényelmes közelségében alig volt nagyobb egy munkásháznál. Nagy

lecsúszásnak érezhetik, elmélkedett Sal, főleg Jane, aki éhezi az élet finomságait.

Midwinter sherryvel kínálta őket a nappaliban. Sal kínosan feszengett, Jarge még nála is kínosabban érezte magát. Előszedték a legjobb öltözéküket, de a cipőjüket agyonfoltozták, és a ruhájuk kifakult. Ám nagyon megtisztelő volt számukra, amikor a lelkipásztor így mutatta be őket:

– Small tiszteletes, ők a kingsbridge-i munkásnép szellemi vezetői.

– Örülök a megtiszteltetésnek – mondta Small. Lágy hangú, vékony ember volt, szakasztott olyan, amilyennek Sal elképzelt egy professzort: szürke hajú, pápaszemes és hajlott hátú a sok év görnyedéstől a könyvek felett.

– Tiszteletes úr, igazság szerint Sal a mi tudósunk – helyesbített Jarge.

Salt zavarba hozta a dicséret. Dehogy vagyok én tudós, gondolta. Jó, azért tanulgatok.

– Mondják, hány főt várnak az esti előadásra? – kérdezte Small.

– Nagyjából kétszázat – felelte Sal.

– Ilyen sokat? Én tíz-egynéhány hallgatóhoz szoktam.

Small kissé aggódott. Sal meglepődött, ugyanakkor magabiztosabb is lett tőle.

Midwinter kiürítette a sherryspoharát, felállt.

– Nem szabad elkésnünk – mondta.

Fölkapaszkodtak a Fő utcán, ahol csillogtak a lámpafényben az esőcseppek. Ahogy közeledtek a Polgárok Házához, Sal meghökkenve látta, hogy az épület előtt tíz-tizenkét egyenruhás polgárőr ácsorog ázottan, ám nyalkán, muskétával. Köztük volt Spade sógora, Freddie Caines is. Miért vannak ezek itt?

Elszörnyedve ismerte fel a polgárőrök között Will Riddicket, karddal az oldalán. Nyilván ő a parancsnok.

Sal csípőre tette a kezét, és odaállt Riddick elé.

– Ez meg mi? – kérdezte. – Nincs szükségünk se magára, se a katonáira!

Riddick farkasszemet nézett vele. Lekicsinylőnek szánt pillantása mélyén ijedség bujkált.

– Mint békebíró, kivezényeltem ide a polgárőrséget, hogy kezeljen mindenféle rendbontást – mondta öntelten.

– Miféle rendbontást? – kérdezte az asszony. – Ez egy vitakör. Itt nem lesz semmiféle rendbontás.

– Az majd elválik.

Salnek eszébe jutott valami. Összevonta a szemöldökét.

– Henry Northwood viscount miért nincsen itt?

– Northwood ezredes ma nem tartózkodik a városban.

Nagy kár. Northwood sose provokált volna így. Persze Will ugyanolyan buta, mint amilyen rosszindulatú, ráadásul Sallel személyes háborúban áll.

De hát itt már nem tehetett semmit.

Bement az épületbe. Rögtön a bejáratnál ácsorgott Doye seriff és Davidson rendőr. Próbáltak olyan képet vágni, mintha nem tudnák, mennyire utálják őket.

A lócákat sorokba állították a pulpitussal szemközt. Sokan eljöttek, többen, mint az első előadásra. Szép számban kézművesek – takácsok és kelmefestők, kesztyűvarrók, cipészek – is jelen voltak a gyári munkások között. Spade hátul ült a harangozókkal.

Eljött Jeremiah Hiscock, a nyomdász, noha látnivalóan még nem épült föl teljesen a korbácsolás után, a dudorok a kabátja alatt arra utaltak, hogy továbbra is vastagon be van kötözve a háta. Felesége, Susan mellette ült, és kihívóan méregette a közönséget, mintha azt nézné, ki merészeli bűnözőnek nevezni a férjét.

Susanen és Salen kívül csak egy maroknyi nő tartózkodott a teremben. Az volt a nézet, hogy a politika férfidolog, és ezt annyiszor mondogatták, hogy voltak nők, akik el is hitték, vagy úgy tettek, mintha hinnének benne.

A közönségben volt egy csoport fiatalember, akiket Sal látott már lődörögni a Vágóhíd kocsma körül, lent a folyónál.

– Nem tetszenek nekem azok a férfiak – súgta oda Jarge-nak.

– Ismerem őket – felelte Jarge. – Mungo Landsman, Rob Appleyard, Nat Hammond. Figyelni kell rájuk.

Sal és Jarge leültek az első sorba, Midwinter és Small nagytiszteletű mellé. Spade felállt, és előrejött a pulpitushoz.

Meglepett mormolás fogadta: Spade-ről mindenki tudta, hogy okos, és olvassa az újságokat, de akkor is csak egy takács volt.

Spade a magasba emelt egy Szólás a brit közösség munkálkodó részéhez az elégedettség okairól c. brosúrát.

– Tanácsos figyelmeznünk arra, amit Mr. Paley mond – kezdte. – Bölcsen tudja ő, hogyan intézzük ügyeinket itt, Nyugat-Angliában, lévén főesperes… Carlisle-ban! – Kitört a nevetés. Carlisle a skót határon volt, legalább közel ötszáz kilométerre Kingsbridge-től.

Spade ugyanebben a szellemben folytatta. Sal átnézte Paley röpiratát, és megállapította, hogy tele van pöffeszkedő és vállveregető megjegyzésekkel a munkásokról. Spade pléhpofával felolvasta a legrosszabbakat, és a nevetés idézetről idézetre hangosodott. Spade játszani kezdett a közönségnek, mímelte az értetlen megbotránkozást, amit még harsányabb derű fogadott. Még a toryk is nevettek, és nem volt ott se ellenségeskedés, se gúnyolódás.

– Jól haladunk! – súgta oda Salnek Midwinter.

Spade taps és éljenzés közepette leült. Midwinter bemutatta a nagytiszteletű Smallt.

Small filozófus volt, csakúgy, mint Paley, és akadémikusan közeledett a kérdéshez. Nem említette se a francia forradalmat, se a brit parlamentet. Érvei a kormányzás jogára vonatkoztak. Elismerte, hogy a királyokat Isten jelöli ki, de ugyanúgy ő jelöli ki a hercegeket, a bankárokat meg a boltosokat, és ezeknek egyike sem tökéletes, vagyis senki sem uralkodik isteni felhatalmazásból. A hallgatóság kezdett unatkozni, fészkelődött, megjegyzéseket tett. Sal csalódott, de a nagytiszteletű legalább nem mondott semmi lázítót.

Váratlanul felpattant valaki, és elordította magát:

– Isten óvja a királyt! – Sal látta, hogy Mungo Landsman az.

– A fenébe! – mondta az asszony.

A hallgatóságban többen követték Mungo példáját. Felálltak, elbőgték, hogy Isten óvja a királyt!, aztán leültek.

A Vágóhíd kocsmai banda volt, de mintha többen lettek volna annál a háromnál, akiket Jarge megnevezett. Sal nem értette. Mi ez? Small semmit se mondott György királyról, vagyis Mungóékat aligha

a beszéd hozta lázba. Vagy mindenképpen ezt mondták volna, függetlenül a vita tárgyától? Nem lett volna simább ügy egyszerűen csak bejönni és szétkiabálni az előadást?

Small folytatta a fejtegetését, de hamarosan ismét félbeszakították.

– Áruló! – ordította valaki. – Republikánus! Egyenlőségpárti!

Sal hátrafordult a székében.

– Nem tudhatjátok, kicsoda, ha meg sem hallgatjátok! – kiáltotta haragosan.

– Kurva! – üvöltötték a vágóhídiak. – Pápista! Francia!

Jarge felállt, és ráérősen hátraballagott, közelebb az ordibálókhoz. Ment utána Jack Camp, a barátja, aki még nála is nagyobbra nőtt. Nem szóltak a rendbontókhoz, csak álltak keresztbe font karokkal, és bámultak maguk elé.

– Ez nem jó, Sal – mormolta Midwinter. – Talán be kellene rekesztenünk a gyűlést.

Sal elszörnyedt.

– Azt ne! – mondta, noha ő is aggódott. – Az annyi lenne, mint meghátrálni előlük!

– Rosszabb befejezés is létezik.

Sal úgy vélte, hogy a lelkipásztornak igaza lehet, de akkor sem bírta beismerni a vereséget.

Small folytatta, de már nem sokáig. Az ordítás ismét kitört.

– Úgy viselkednek, mint akik csakugyan verekedni akarnak – állapította meg Sal.

– Biztosra veszem, hogy ezt előre megszervezték – felelte Midwinter. – Valaki mindenképpen le akarja járatni a társaságot.

Salnek az a szörnyű balsejtelme támadt, hogy a lelkipásztor igazat beszél. A vágóhídi legények nem arra reagáltak, ami elhangzott; ők egy kidolgozott tervet követtek.

Riddick pedig tudott róla: ezért jött ide a polgárőséggel. Vagyis ez összeesküvés.

De ki tervezte meg? A város vezetői nem helyeselték a Szókratikus Társaságot, de valóban odáig mennének, hogy tudatosan robbantanak ki zavargást?

– Ki tehette ezt? – kérdezte Sal.

– Egy rémült ember – válaszolta Midwinter.

Az asszony nem értette.

Az ordítók szomszédjai összeszedelőzködtek, és elmentek. Nyilván féltek, hogy a dolgok elvadulhatnak.

Small nagytiszteletű abbahagyta az előadását, és leült.

Felállt Midwinter.

– Most rövid szünetet tartunk! – kiáltotta. – Negyedóra múlva vita következik.

Sal azt remélte, hogy ez megnyugtatja a kedélyeket. Csüggedten kellett megállapítania, hogy ez sem számított. Az emberek megrohanták az ajtókat. Sal figyelte a vágóhídi söpredéket. Azok nem mozdultak, és leplezetlen örömüket lelték a pánikban, amelyet ők robbantottak ki.

Látta, amikor egy menekülő asszony beleszaladt Mungo Landsmanbe. Mungo megtántorodott, aztán ököllel arcon vágta a nőt, akinek az orrából vér fröccsent. Ekkor Jarge behúzott egyet Mungónak. Semmi idő múlva fél tucat ember csépelte egymást.

Sal boldogan lecsapta volna valamelyik bajkeverőt, de ellenállt a kísértésnek. Hol volt Doye seriff? Alig tette föl magának ezt a kérdést, amikor a seriff bevonult a túlsó ajtón. Egyáltalán miért ment ki? A következő pillanatban megkapta a választ: a seriffet Will Riddick és a polgárőrség követte. A katonák és Davidson rendőr elkezdték szétválasztani a pofozkodókat: letartóztatták, megkötözték őket, aztán megparancsolták nekik, hogy hasaljanak a padlóra. Ennek láttán a dulakodók többsége felülemelkedett sérelmein, és eliszkolt.

– Gondom lesz rá, hogy letartóztassák ezeket a vágóhídi bitangokat! – jelentette ki Sal, és rettenthetetlenül elindult a katonák felé.

Will Riddick elállta az útját.

– Ebből maradj ki, Sal Clitheroe – mondta. – Nem akarnám, hogy bajod essék – tette hozzá komisz vigyorral.

– Mivel maga kint volt az épület előtt, nem tudhatja, ki kezdte, de én tudom – felelte Sal.

– Azt hagyd a békebírákra – mondta Riddick.

– Maga is békebíró! Nem akarja tudni?

– Sok a dolgom. Félre az utamból!

Sal összeszámolta a letartóztatottakat. Az egyik részük vágóhídi csirkefogó volt, a másik részük – köztük Jarge – a kocsmatöltelékek áldozata.

Riddick megparancsolta nekik, hogy álljanak fel. Az őrizeteseket összekötötték és kimasíroztatták. Sal és Midwinter követte őket a kingsbridge-i börtönhöz, amely épp szemben volt a Polgárok Házával, az utca másik oldalán. Gil Gilmore, a foglár átvette az őrizeteseket. Miközben azok sorra tűntek el a börtön sötétjében, Sal odaszót Riddicknek:

– Gondoskodjon róla, hogy az összes letartóztatottat a törvény elé állítsák! Nehogy kiengedjék a protekciósokat!

Látta Riddick képén, hogy pontosan ezt tervezi.

– Te csak ne izgulj – mondta foghegyről az asszonynak.

– Az ön részrehajlása aláaknázná az egész büntetőeljárást, nemde? – kérdezte Midwinter.

– Tiszteletes, a jogot bízza rám. Maga foglalkozzon a teológiával.

A békebírák hétfő délelőtt találkoztak a tanácsterem előszobájában. Hornbeam örült, hogy a Szókratikus Társaság második gyűlése verekedésbe fulladt, úgy, ahogyan kitervelte, de nem pihent a babérjain. A vasárnapot azzal töltötte, hogy felkészült a tárgyalásra, elvégezte az alapozást az ítélethez és az elrettentő büntetésekhez.

Az összes esküdt olyan kingsbridge-i férfi volt – huszonegy és hetven év között –, akiknek a birtokai évente legalább 40 shillinget jövedelmeztek. Ettől a küszöbtől fölfelé jogosultak voltak szavazni, amit a negyvenshillinges választójog nevű törvény szavatolt. Ők voltak Kingsbridge vezető elitje, és általában nem haboztak, ha munkásokat kellett elmarasztalni.

A seriff feladata volt összeállítani az esküdtszéket, elvileg találomra kiválasztott személyekből. Ám a választhatók egy részét Hornbeam megbízhatatlannak találta, ezért váltott pár szót Doye-jal, és utasította, hogy zárja ki a metodistákat és egyéb nonkonformistákat, akik rokonszenvezhetnek holmi vitakört erőltető alakokkal. Doye habozás nélkül beleegyezett.

Hornbeam egyetlen bánata az volt, hogy Spade-et nem tartóztatták le.

A tárgyaláson Drinkwater tanácsnoknak kellett elnökölnie, mert ő volt a békebírák elöljárója. Hornbeam félt, hogy Drinkwater elnéző lesz. Remélhetőleg Will Riddick ellensúlyozza Drinkwater jószívűségét.

Miközben a békebírák arra vártak, hogy a vádlottakat felhozzák a börtönből, Hornbeam nyugalmat mímelve olvasta a *The Times*t.

– A királypártiakat ismét megverték Franciaországban – mondta. – Nem ismerem ezt a fiatal tábornokot. Bonaparte Napóleon. Hallott már róla valaki?

– Én nem – mondta Drinkwater, és megigazította a parókáját a tükör előtt.

– Én se – csatlakozott Riddick, aki nem volt újságolvasó.

– Maga az ördög – folytatta Hornbeam. – Itt azt írják, hogy negyven ágyút állíttatott fel a párizsi utcákon, és kartáccsal söpörte el a royalistákat. Még akkor sem hátrált, amikor kilőtték alóla a lovát.

– Nem szeretek ilyet hallani, hogy ágyúval lőjenek emberekre – jelentette ki Drinkwater. – Úriember nem tesz ilyet. Férfi a férfi ellen, pisztoly a pisztoly ellen, kard a kard ellen. A tisztességes harc ilyen.

– Meglehet – mondta Hornbeam. – Bár azért nem bánnám, ha ez a Bonaparte tábornok mellettünk állna.

Benézett az írnok, és szólt, hogy a bíróság felkészült.

– Nagyon helyes, akkor rendeljen el csendet – mondta Drinkwater.

A három békebíró bevonult a tárgyalóba, és elfoglalták a helyüket.

A terem zsúfolásig megtelt. Volt egy tucat vádlott, számos tanú, mindezeknek a családtagjai és barátai, valamint mások, akik azért jöttek el, mert fontos esemény volt ez a városban. Az esküdtek oldalt ültek, lócákon. Mindenki más állt.

Jogász nem volt jelen, kivéve Luke McCullough-t, a békebírák írnokát. Jogászok ritkán jelentek meg a békebírák előtt, legföljebb talán Londonban. A legtöbb esetben a bűntény áldozata volt a vádló. Ma, mivel a verekedés a nyilvánosság előtt történt, Doye seriffnek kellett betöltenie az ügyész szerepét.

Doye felsorolta a tettlegességgel vádolt személyek nevét, közük Jarge Boxot, Jack Campet és Susan Hiscockot. A névsorban nem szerepeltek a vágóhídi legények: Mungo Landsman, Rob Appleyard és Nat Hammond. Hornbeam utasította a seriffet, hogy vádemelés nélkül engedje el őket. Mungóék ettől függetlenül megjelentek mint tanúk.

– Kár, hogy azt a kurva Sal Clitheroe-t nem tartóztatták le – dünnyögte Riddick Hornbeamnek.

– Az egyik vádlott, Jarge Box, az összejövetelnek is az egyik szervezője volt, úgyhogy vegyük őt előre – mondta Drinkwater.

Hornbeam rádöbbent, hogy nem ő az egyetlen, aki tervekkel készült a tárgyalásra. Meglepte, hogy Drinkwater ilyen előrelátó. Bár talán megvitatta az esetet a vejével, Midwinter lelkésszel, aki okosabb nála, és az javasolta ezt az eljárást. Jarge Boxot is értesíthették, mert nem látszott csodálkozni azon, hogy őt szólítják elsőnek.

Boxot azzal vádolták, hogy bántalmazta Mungo Landsmant. Ő kijelentette, hogy nem bűnös. Landsman megesküdött, hogy az igazat mondja, majd azt állította, hogy Box előbb leütötte, aztán belerúgott. Boxtól megkérdezték, van-e mondanivalója.

– Méltóságotok engedélyével szeretném elmondani, hogyan történt – felelte Box, és Hornbeam biztosra vette, hogy erre a mondatra betanították. Valamint Box tisztességes kabátot és rendes cipőt viselt, amit nyilván kölcsönbe kapott az alkalomra.

– Igen, jól van, hallgatjuk – szólt Drinkwater.

Boxot idegesítette a hivatalos környezet, de leküzdötte a szorongását, és magabiztosan belevágott.

– A gyűlés békés és csendes volt majdnem egy órán át, mielőtt kitört a zűrzavar – mondta. – Small nagytiszteletű Oxfordból…

– Ugye, nem Small volt az egyetlen felszólaló? – szakította félbe Hornbeam.

Ez kizökkentette Boxot.

– Spade beszélt – mondta, miután összeszedte magát. – Mármint David Shoveller.

– Milyen tárgyról?

– Ehm, szóval Paley főesperes könyvéről a munkálkodó néphez.

– Igaz, hogy megnevettette a hallgatóságot?

– Csak részleteket olvasott fel a könyvből.

– Gúnyos hangon?

– A saját hangján.

– Ha az emberek nevetnek, amikor egy könyvet felolvasnak, az talán a szerző hibája, és nem a felolvasóé – szögezte le Drinkwater. A közönség vihorászott. – Folytassa, Box.

Jarge felbátorodott.

– Small nagytiszteletű az uralkodókról beszélt általában, semmit se mondott magáról György királyról, amikor Mungo Landsman felállt, és azt ordította: „Isten óvja a királyt!" Akkor mások is felálltak, és ugyanezt ordították. Nem értettük, mitől sértődtek meg. Úgy nézett ki, hogy direkt azért jöttek el a gyűlésre, hogy bajt keverjenek. Találgattuk is, hogy esetleg megfizette őket valaki?

– Amilyen igaz! – kiáltotta valaki a közönségben.

Női hang volt.

– Ez a Clitheroe némber – motyogta Riddick.

Box folytatta:

– Mr. Small tovább beszélt, de megint félbeszakították, azt ordibálták, hogy áruló, republikánus és egyenlőségpárti. Mrs. Sarah Clitheroe azt mondta, hogy nem tudhatják, kicsoda Mr. Small, amíg nem figyelnek oda rá, de leordították, hogy kurva, ami egy piszok hazugság.

Hornbeam ismét közbeszólt:

– Maga Sal Clitheroe-ról beszél? – Állítólag ez a személy volt a társaság igazi szervezője.

– Igen – felelte Box.

– Arról az asszonyról, akit kitiltottak Badford faluból, mert bántalmazta a földesúr fiát? – kérdezte Hornbeam, és közben mereven nézte Salt.

Jarge-ot most sarokba szorították. Csak rövid hallgatás után sikerült válaszolnia:

– Riddick megölte a férjét.

– Én aztán nem! – felelte Will Riddick az emelvényről.

– Nem azt az ügyet tárgyaljuk! – türelmetlenkedett Drinkwater. – Folytassa a vallomását, Box!

– Igenis, méltóságos úr. Jack Camppel mi odamentünk, és megálltunk a rendbontók közelében, de az nem használt. Akkora lárma volt, hogy a beszélő nem tudta folytatni, és Midwinter szünetet rendelt el, mert azt remélte, hogy Mungo és a barátai befogják a pofájukat, vagy elmennek, hogy nyugodtan beszélgethessünk, és tanulhassunk valamit. Csakhogy egy csomóan megrohanták az ajtókat, mert, azt hiszem, megijesztette őket az ordibálás, és inkább haza akartak menni.

Hornbeam harmadszor is közbeszólt.

– Térjen a tárgyra, ember. Bántalmazta maga Mungo Landsmant?

Jarge-ot nem lehetett könnyen eltéríteni a históriájától.

– Lydia Mallet is megpróbált elmenni, amikor nekiment Mungónak, aki erre behúzott neki.

– Lydia Mallet itt van? – kérdezte Drinkwater.

A tömegből előlépett egy fiatal nő. Csinos lett volna, ha nem olyan vörös és püffedt a szája és az orra.

– Ezt Mungo Landsman csinálta magával? – kérdezte Drinkwater.

A nő bólintott.

– Kérem, mondjon igent, ha így gondolja – igazította el Drinkwater.

– Igenity – felelte Lydia általános derültségre. – Botyánat, deb tudok jól betyélni – tette hozzá, amire még nagyobb nevetés támadt.

– Úgy gondolom, ezt megerősítésnek vehetjük – jelentette ki Drinkwater. – A seriffre nézett. – Ha ez a beszámoló pontos, meg vagyok lepve, hogy Landsman nincs a vádlottak között.

– Nincs bizonyíték, méltóságos úr – felelte Doye seriff.

Ez láthatólag nem tetszett Drinkwaternek, de inkább nem feszegette a kérdést.

– Aztán mi történt, Box?

– Lecsaptam Mungót.

– Miért?

Jarge felháborodott.

– Megütött egy asszonyt!

– És miért rúgott bele? – kérdezte Hornbeam.

– Hogy lent maradjon!

– Ezt nem kellett volna – figyelmeztette Drinkwater. – Ez önbíráskodás. Jelentenie kellett volna Landsmant a seriffnek.

– Phil Doye kiment a milíciáért!

– Akkor később kellett volna jelentenie. Ennyi elég is volt, Box. Úgy gondolom, megszereztünk minden szükséges adatot.

Hornbeamet idegesítette a tárgyalás eddigi menete. Ő nem hagyta volna, hogy Box előadjon egy terjengős mesét az erőszak provokálásáról. Még megnyeri vele az esküdteket. Drinkwatert pedig láthatólag felháborította a vágóhídi legények elengedése.

Az volt a szokás, hogy a bíróság sorra meghallgatta az összes vádlottat, mielőtt felkérte az esküdteket az ítélethozatalra. Nem volt jó eljárás; az esküdtek estére sokat elfelejtettek a hallottakból. Viszont ha elbizonytalanodtak, hajlamosak voltak inkább elmarasztaló ítéleteket hozni. Hornbeam ezt helyeselte, mert az ő nézete szerint büntetést érdemelt mindenki, aki összeütközésbe került a törvénnyel.

A vallomásoknak ugyanaz volt a refrénje: A behúzott B-nek, mert B fellökte C-t. Az összes vádlott arra hivatkozott, hogy provokálták. Egyetlen komoly sérülés sem volt, csak kék foltok, repedt bordák, egy kivert fog, egy kimarjult csukló. Drinkwater mindegyik esetnél fáradságosan elmagyarázta, hogy a provokáció nem igazolja az erőszakot. Végül az esküdtek mindenkit bűnösnek találtak.

Most a bíráknak kellett dönteniük a büntetésről. Halkan beszélgettek egymás között.

– Egyértelmű, hogy korbácsolás – erősködött Hornbeam.

– Nem, nem! – mondta Drinkwater. – Én azt gondolom, hogy kapjanak egy napot a kalodában.

– Vagy pedig tíz shilling bírságot. Én ezt javasolom – mormolta Hornbeam. Ki akarta menteni a mákvirágait.

– Nem! – mondta határozottan Drinkwater. – Kapja mindegyik ugyanazt! Nem akarom, hogy az egyik felük kalodában üljön, miközben a másik a városban sétifikál, csak mert kiváltotta őket valaki.

Hornbeam épp ezt tervezte, de mivel tudta, mikor nem érdemes feszíteni a húrt, csak annyit mondott:

– Helyes.

Most is volt tartalék terve, mint rendesen.

Hornbeam semmibe vette a munkásembereket, főleg ha sokan voltak egyszerre ugyanazon helyen, és különösen rühellte minden tömegek legcudarabbikát, a londoni csőcseléket, de még ő is elhűlt attól, amit a másnapi lapok írtak. Mikor a király útban volt a parlamentbe, a hintóját megtámadták a garázdák, akik azt kántálták: „Kenyeret és békét!", és kövekkel behajigálták a hintó ablakait.

Kővel dobálták a királyt! Hornbeam még sose hallotta, hogy ekkora sértés érte volna az uralkodót. Ez felségárulás! De még a méltatlanságtól fortyogva is fölismerte, miben segítheti ez a hír a mai napon, amikor találkozni fog a kormányzóval, Shiring grófjával. Gondosan összehajtogatta az újságot, és a kabátja alá rejtette, azután kiment a házból.

Büszke volt a hintójára, amely a főbejáratnál állt. A londoni Long Acre-ben készítette neki maga John Hatchett, a királyi kocsigyártó. Hogy vágyott egy ilyen hintóra fiúkorában, amikor csak bámulhatta őket! Ezt a modellt Berline-nek hívták, gyors volt, ám stabil, száguldásban sem fordult föl egykönnyen. Kékre lakkozták, és arany cirádák ragyogtak rajta.

Riddick már bent ült, mert együtt mentek Earlscastle-ba. A kormányzó bizonyosan nem engedheti el a füle mellett két békebíró egyesített panaszát.

Keresztülvágtak a piactéren, ahol már ebben a korai órában is pezsgett az élet. Hornbeam megállította a hintót, hogy láthassák a megbüntetett embereket.

A kalodát az elítélt lábára erősítették, hogy kénytelen legyen egész nap a földön kuporogni. Inkább megalázó volt, mint fájdalmas. Ma reggel kiültették az esőbe az összes embert, akiket a békebírák bűnösnek találtak.

A vétkeseket, akik nem védekezhettek, gyakran gúnyolták és heccelték. Ganajjal is megdobálhatták őket. A tettlegességet ugyan tiltották, de ezt a tilalmat nem mindig tartották be. Ám a nép a mai napon nem volt ellenséges, ami arra utalt, hogy sajnálják az elítélteket.

Hornbeamet ez nem érdekelte. Nem óhajtott népszerű lenni. Abban nincs pénz.

Jarge Boxra, a főkolomposra nézett. Egymás mellett ültek a nővérével, Joanie-val, és nem látszottak túlzottan szenvedni. Joanie egy asszonnyal fecsegett, akinek kosár volt a karján, Jarge egy öblös korsóból nyakalta a sört, amellyel vélhetőleg egy jóakarója örvendeztette meg.

Aztán Hornbeam észrevette Sal Clitheroe-t, a szervezőt, akit még csak vád alá sem helyeztek. Box mellett állt, és fából faragott, súlyos ásót vetett a vállára. Azért jött, hogy szükség esetén megvédje a férfit. Hornbeam nem hitte, hogy bárki is kötözködni merne ezzel az asszonnyal.

Nagyon nem volt jó ez így!

– A szervezők az igazi bűnösök, és azok még csak itt sincsenek! – jegyezte meg Riddick.

Hornbeam bólintott.

– Ma délután úgy kell hazaindulnunk Earlscastle-ból, hogy felhatalmazásunk legyen a városi bíróságok tevékenységének szigorúbb felügyeletére – mondta.

Ráparancsolt a kocsisra, hogy hajtson tovább.

Hosszú volt az út. Riddick javasolta, hogy játsszanak pár parti fáraót, de Hornbeam nem akart. Nem szerette a játékokat, pláne azokat, amelyekben pénzt lehetett veszíteni.

Riddick megkérdezte, mennyire jól ismeri a grófot.

– Szinte semennyire – felelte Hornbeam. Fölmerült előtte Northwood viscount öregebb változatban: ugyanaz a nagy orr és átható nézés, de göndör barna fürtök helyett tar koponya. – Ünnepeken találkoztunk, és kikérdezett, mielőtt megtett békebírónak. Ennyiből áll az ismeretségünk.

– Nálam szintúgy.

– Persze nem ért az üzlethez, de azt kevés nemesember érti. Azt hiszik, a gazdagság a földből jön. Megrekedtek a középkorban.

Riddick bólintott.

– A fiúnak van egy gyengéje. Váltig azt hajtogatja, hogy Anglia szabad ország. Nem tudom, hogy az öreg ugyanilyen-e.

– Majd kiderül. – Sok minden forgott kockán. Ha a tárgyalás jól üt ki, Hornbeam jóval nagyobb hatalommal tér vissza Kingsbridge-be.

Órákkal később feltűnt Earlscastle. Persze már nem volt vár, noha a lőrésekkel áttört, csipkés oromzatú falból még állt egy rövid szakasz. A korszerű részét vörös téglából építették, magas ólomüveg ablakai voltak, és számtalan hosszú kémény pöfékelte a füstöt az esőfelhőkbe. A magas szilfákon varjúrajok károgtak gúnyosan, amikor Hornbeam és Riddick kikászálódott a hintóból, és bemenekült a házba.

– Remélem, a gróf megkínál ebéddel – mondta Riddick, miközben levetették a kabátjukat a hallban. – Éhen halok!

– Arra ne számítson – intette Hornbeam.

A gróf nem az úriszobában, hanem a könyvtárában fogadta őket, jelezve, hogy a jövevények rangon aluliak, ő tehát üzleti megbeszélésnek tekinti a látogatásukat. Egyébként szilvakék kabátot és ezüstszürke parókát viselt.

Hornbeam meghökkenésére Northwood viscount is a könyvtárban tartózkodott, de nem uniformisban, hanem lovaglóruhában. Tehát itt kellett lennie a Szókratikus Társaság összejövetele idején. Hát ez kellemetlen meglepetés. Northwood nemigen fogja helyeselni a tervet, amellyel Hornbeam érkezett.

Jól befűtöttek az óriási kandallóba. Hornbeam örült neki, mert a hintóban átfázott.

Egy inas sherryvel és teasüteménnyel kínálta őket. Hornbeam elhárította a szeszt, mert most nagyon késznél kellett lennie.

Előadta a Szókratikus Társaság gyűlésének történetét: a forradalmár előadót, a királyhű polgárok tiltakozását, a republikánus pofozóemberek terrorját és a zendülést.

A gróf figyelmesen hallgatta, ám Northwood szkeptikusnak látszott.

– Megöltek valakit? – kérdezte.

– Nem, viszont többeket megsebesítettek.

– Súlyosan?

Hornbeam majdnem rávágta, hogy súlyosan, aztán eszébe jutott, hogy Northwood már kaphatott jelentést a szárnysegédjétől, Donaldson hadnagytól. Be kellett vallania az igazságot.

– Nem túlzottan – mondta.

– Akkor inkább verekedés volt, nem zendülés – vonta le a következtetést Northwood, mintegy visszhangozva azt, amit Drinkwater mondott a bíróságon. Igen, a viscountot bizonyosan tájékoztatta valaki.

– Tizenkét személyt állítottak a békebírák elé – folytatta Hornbeam. – Drinkwater tanácsnok elnökölt, és itt kezdtek elfajulni a dolgok. Először is zendülésből tettlegességgé enyhítette a vádakat. Az esküdtek okosak voltak, bűnösnek találták mind a tizenkettőt. Ám Drinkwater ragaszkodott az enyhe ítéletekhez. Valamennyien egy napot kaptak a kalodában. Most is ott vannak, tereferélnek a járókelőkkel, és korsószám nyakalják a sört!

– Ez komédiát csinál az igazságszolgáltatásból! – csatlakozott Riddick.

– Szóval úgy érzik, hogy ez komoly – összegezte a gróf.

– Úgy érezzük – felelte Hornbeam.

– Maguk szerint mit kellene tenni?

Hornbeam mély lélegzetet vett. Itt a döntő pillanat.

– Drinkwater tanácsnok hetvenéves – mondta. – A kor persze nem minden! – tette hozzá sietve, mert az eszébe jutott, hogy a gróf is a hatvan felé ballag. – Ám Drinkwater az érett bölcsesség ama szakaszába érkezett, amelyben némelyek hajlanak rá, hogy mindent megbocsássanak. Ez a jóságos viselkedés illik talán egy nagyapához, de nem a békebírák elnökéhez.

– Arra kér, hogy csapjam el Drinkwatert?

– Békebíró létemre ezt kell tennem. Ettől Drinkwater még természetesen megmarad tanácsnoknak.

– Gondolom, Hornbeam, maga akar elnök lenni Drinkwater helyett – szúrta közbe Northwood.

– Alázatosan elfogadnám a tisztséget, amennyiben felajánlanák.

– Mylord, Hornbeam tanácsnok a logikus választás! – buzgólkodott Riddick. – Ő a város első posztósa, és előbb-utóbb polgármester lesz!

Így van, gondolta Hornbeam. Ezt akarjuk. Lássuk, mit szólnak hozzá.

A gróf bizonytalankodott.

– Nem tudom, hogy az, amit mondtak, indokolja-e a leváltást. Nagyon drasztikus lépés.

Hornbeam ettől félt.

– Ne csináljunk a bolhából elefántot – mondta Northwood. – Az angol embernek joga van arra, hogy véleménye legyen, és a kingsbridge-i Szókratikus Társaság egy vitakör. Néhány vérző orr nem csinál forradalmat. Nem hiszem, hogy a társaság a legcsekélyebb mértékben is veszélyeztetné György király őfelségét vagy a brit alkotmányt.

Vágyálom, gondolta Hornbeam, bár nem merte kimondani.

Csend következett. A gróf sziklaszilárdnak látszott, a fiának mintha tetszett volna, hogy a beszélgetés ebbe az irányba kanyarodott. Riddick bután nézett. Nem volt lángelme, és el sem tudta képzelni, mi lesz most.

Ám Hornbeam még tartogatott valamit a tarsolyában, jobban mondva a zsebében.

– Mylord, nem tudom, látta-e a mai újságot. – Előhúzta a *The Times*t. – Ez itt azt írja, hogy a londoni söpredék kővel dobálta meg a királyt.

– Magasságos ég! – mondta a gróf.

– Ezt nem is tudtam! – hápogott Riddick.

– Ez igaz? – kérdezte Northwood.

– A beszámoló szerint azt kántálták: „Kenyeret és békét!".

Hornbeam széthajtogatta az újságot, és odanyújtotta a grófnak, aki elolvasott pár sort, és csak annyit bírt mondani:

– Betörték a hintó ablakait!

– Talán túlreagálom – hazudta Hornbeam –, de úgy vélem, hogy az ország vezetőinek keményebben föl kell lépniük az agitátorok és a forradalmárok ellen.

– Kezdem azt gondolni, hogy igaza van – mondta a gróf.

Northwood hallgatott.

– Ezek maguk az ördögök! – jelentette ki Riddick.

– Így kezdődik a forradalom, nemde? – elmélkedett Hornbeam. – A felforgató eszmék erőszakhoz vezetnek, és az erőszak elszabadul.

– Igaza lehet – mondta a gróf.

Puhul, gondolta Hornbeam. De a fiú, az akadály.
Bejött egy fiatal nő, drága lovaglóruhában, csinos kalapocskával a fején. Pukedlizett a grófnak, és azt mondta:
– Bocsánatot kérek a zavarásért, bácsikám, de a vadásztársaság már csak Henry kuzinra vár.
Northwood felállt.
– Bocsásson meg, Miss Miranda, de egy fontos beszélgetés… – Láthatólag nem akaródzott távoznia.
– Mehetsz, Henry – szólt az apja. – Köszönöm a segítségedet.
Hornbeam ekkor jött rá, hogy a kisasszony nem más, mint Henry unokatestvére, Miranda Littlehampton. A pletyka szerint félhivatalosan már el is jegyezték egymást. Hornbeam nem értett a szívügyekhez, de neki úgy tűnt, hogy Miranda jobban lelkesedik a házasságért, mint Henry.
Ám Hornbeam disznó szerencséjére Henry elment.
– Csinos darab! – állapította meg elismerően Riddick.
Pofa be, te istenbarma, gondolta Hornbeam. A grófnak nincs szüksége rá, hogy te méltasd a leendő menyét. Hadarni kezdett:
– Köszönöm lordságodnak, hogy a mai napon kegyeskedett fogadni engem és Riddick urat. Méltányoljuk a kegyet, és tudjuk, hogy ez a beszélgetés főbenjáró jelentőségű volt a megye, de különösen Kingsbridge város szempontjából.
Halandzsa volt az egész, de elterelte a figyelmet Riddick otromba megjegyzéséről Mirandára.
– Igen – mondta a gróf. – Köszönöm, hogy tájékoztattak erről. Úgy vélem, azt kell tennem, amit javasolt, és közölnöm kell Drinkwaterrel, hogy ideje visszavonulnia.
Sikerült, állapította meg mélységes elégedettséggel Hornbeam, de vigyázott, hogy semmit se olvashassanak le az arcáról.
– Írni fogok Drinkwaternek – folytatta a gróf.
– Ha óhajtja, hogy kézbesítsem… – lelkendezett Hornbeam.
– Nem! – mondta szigorúan a gróf. – Drinkwater udvariatlanságnak vehetné. Majd Northwoodnak adom oda a levelet.
Hornbeam belátta, hogy túllihegte a diadalt.
– Igen, mylord, természetesen, oktalanság volt tőlem.

– Gondolom, már szeretnének úton lenni. Kingsbridge messze van.

A hangja nem tűrt ellentmondást, és nem invitálta meg a látogatóit ebédre. Hornbeam felállt.

– Lordságod engedélyével távozunk.

A gróf csöngetett. Egy perc múlva bejött egy inas. Hornbeam és Riddick meghajolt, és kiment a hallba. A gróf nem jött utánuk.

Hornbeam és Riddick kabátot vettek, és távoztak. Az esőtől fényes hintó már várta őket.

– Agyafúrt egy disznó maga, Hornbeam, azt meg kell adni – mondta Riddick.

– Igen – felelte Hornbeam. – Tudom.

17. fejezet

A munkásokat szombat délután ötkor fizették ki, amikor a műszak véget ért a gyárakban. Noha kötött munkaidőben dolgoztak, teljesítménybérben fizették őket. Sal és Kit általában elég fonalat gyártott, hogy körülbelül tizenkét shillinget keressen. Három éve Sal még gazdagnak érezte volna magát ennyitől, de azóta a rossz termés az egekig fölverte a gabona árát, a hadiadók pedig a többi szükségletet drágították meg. Tizenkét shillingből most épp hogy kihúzták a hetet.

Sal és Joanie azonnal indultak lakbért fizetni, fáradtan vonszolva magukat a szitáló esőben, sarkukban a két gyerekkel. A fedél és a tűzhely még az evésnél is fontosabb. Az ember gyorsabban meghal a hidegtől, mint a koplalástól. A lakbérhátralék az első lépés a lejtőn a legsötétebb nyomorba.

Házuk a katedrálisé volt, de az iroda abban a szegénynegyedben üzemelt, ahol az asszonyok laktak. Heti egy shilling volt a lakbér, ebből öt penny esett Salre, mert ő és Kit a lakásnak nem egészen a felét foglalták el. Kifizették a lakbért, aztán átmentek a piacra. Már besötétedett, de a bódékban világítottak a lámpák.

Sal egy kétkilós kenyeret kért az egyik péktől.

– Egy shilling és két penny – mondta a pék.

Sal feháborodott.

– Tegnap még csak egy shilling és egy penny volt! Alig egy éve meg csak hét penny!

A pék fáradtan nézett, mintha egész nap ugyanazt a panaszt hallgatta volna.

– Tudom – mondta. – A lisztnek meg tizenhárom shilling volt zsákja, most meg huszonhat. Mit csináljak? Ha áron alul adom, egy hét alatt tönkremegyek.

Sal biztosra vette, hogy túloz, de akkor is be kellett látnia a pék igazságát. Vásárolt egy kenyeret, Joanie is vett magának egyet, de

mitévők lesznek, ha még följebb mennek az árak?

Ez nemcsak Kingsbridge-ben volt probléma. Spade azt mondta, ez történik országszerte. Egyes városokban asszonyok tüntettek a boltok előtt.

A fedett piacon a székesegyház déli oldalánál egy hentesüzlet kínálta ínycsiklandó választékát, marhahúst, sertéshúst, ürühúst. Megfizethetetlenül drága volt minden. Sal fácánt vagy fogolyt keresett, sovány vadmadarakat, amelyeknek a rágós húsát lassú tűzön kellett megpárolni. Ebben az évszakban általában kaphatók voltak, de ma nem.

– Az időjárás – magyarázta a hentes. – Ezekben a sötét, esős napokban az erdőlakók még csak nem is látják a madarakat, nemhogy megcsapdázzák a nyavalyásokat!

Sal és Joanie nézték a pácolt és a füstölt húst, a szalonnát meg a sózott marhát, de még azok is drágák voltak. Végül sózott tőkehalat vettek.

– Nem szeretem! – nyafogott Sue.

Joanie gorombán letorkolta:

– Inkább köszönnéd meg! Más gyerek csak zabkását kap!

Hazafelé épp útba esett a Polgárok Háza, ahol most kezdődött valami mulatság. Fogatok álltak meg az épület előtt, a hölgyek ugyancsak igyekeztek befelé, nehogy elázzon a mesés toalettjük. Hátul, a konyhaajtónál az utolsó szállítmányokat rakodták le: kenyeret hatalmas zsákokban, egész sonkákat, portóit hordószám. Egyesek még mindig megengedhették maguknak az ilyesmit.

Joanie megszólított egy hordárt, aki kosárban hozta a spanyolországi narancsot.

– Ki bálozik, és mire fel?

– Hornbeam tanácsnok – felelte a hordár. – Dupla esküvő!

Sal hallott már erről. Howard Hornbeam feleségül vette Bel Marsht, Deborah Hornbeam feleségül ment Will Riddickhez. Sal csak sajnálni tudott minden lányt, akinek Will Riddick lesz a férje.

– Óriási muri lesz! – mondta a hordár. – Kétszáz-egynéhány vendéget várunk!

Ebbe a számba a kingsbridge-i szavazók több mint fele belefért. Hornbeamből a békebírák elnöke lett, és nyilván indulni fog a

polgármesterségért egy napon. Voltak városok, ahol a tanácsnokok évente váltották egymást a polgármesterségben, ám a kingsbridge-i polgármestert választották, és addig maradt hivatalban, amíg vissza nem vonult, vagy a tanácsnokok ki nem rúgták. Fishwick polgármester egyelőre kiváló egészségnek örvendett, és népszerű volt. De Hornbeam hosszú távra játszott.

Hazavergődtek. Sal betette a kenyeret és a sózott halat a konyhába. Később majd hagyják, hogy a tűz leégjen, és átmennek a Harangba. Viszik a gyerekeket is. Ha takarékoskodnak a tűzifával, megengedhetnek maguknak egy kupa sört. A gondolat felvidította Salt. Holnap pedig szünnap!

Joanie felkiáltott a padlásszobába Dottie néninek. Jarge bejött a konyhába. Körülülték az asztalt, Jarge fölszeletelte a halat. Dottie nem jelentkezett, ezért Joanie felszalajtotta Sue-t, hogy nézze meg a nénit, aki biztosan alszik. Sue a szájába tömte a kenyerét, és felrohant a lépcsőn.

Egy perc múlva visszajött, és közölte, hogy Dottie „nem akar beszélni".

Mindenki elnémult, aztán Joanie csak annyit mondott:

– Jézusom!

Felsietett a lépcsőn, a többiek követték. Bezsúfolódtak Dottie padlásszobájába. Az öregasszony hanyatt feküdt az ágyban. Szemét tágra nyitotta, de nem látott, és a száját is eltátotta, de nem lélegzett. Sal látott már halált, tudta, milyen, és biztos volt benne, hogy Dottie elment. Joanie hallgatott, csak a könnyek patakzottak az arcán. Sal hiába kereste, dobog-e a szíve, van-e pulzusa. Most látta, mennyire lefogyott Dottie. Eddig ezt észre sem vette, és most furdalta a lelkiismeret.

Ez történik, ha kevés az ennivaló; mindig a legfiatalabbak és a legöregebbek halnak meg.

Sue és Kit szeme kikerekedett a sokktól. Sal fontolgatta, hogy kiküldi őket, aztán úgy döntött, maradjanak. Úgyis látnak még bőven holtakat, akár kezdhetik is megszokni.

Dottie az anyai nagynénje volt Joanie-nak, aki fölnevelte a testvére halála után. Joanie összeroppant a gyásztól. Persze majd összeszedi magát, de egyelőre Salnek kell átvennie az irányítást.

Dottie a nagynénje volt Jarge-nak is, de sose álltak közel egymáshoz. Különben is, amit itt el kellett végezni, az javarészt asszonyi munka volt.

Salnek és Joanie-nak kell majd lemosni a testet, és belecsavarni egy szemfödélbe – ez a kiadás se jöhetett volna rosszabbkor, mint most, az általános drágulás közepette. Aztán Sal elmegy a Szent Márk-templom vikáriusához, és megbeszéli vele a temetést. Ha lehetne holnap, úrnapján, akkor hétfőn mindenki visszaállhatna a munkába, és nem lenne oda a pénzük.

– Jarge – mondta –, megvacsoráztatnád a gyerekeket, amíg mi Joanie-val rendbe szedjük szegény Dottie-t?

– Ó, hát persze – mondta Jarge. – Na, gyertek csak le, aprónép.

Kimentek.

Sal felgyűrte a ruhája ujját.

Elsie és az anyja, Arabella a bálterem széléről figyelték a táncosok hullámzását a gavottban. A nők abroncsszoknyás, tölcsérujjú, fodros ruhákat viseltek, harsogóan élénk színekben, felpántlikázott hajukat magasra fésülték, a férfiak szűk mellénybe és kivattázott vállú, fecskefarkú kabátba préselték magukat.

– Sajátosnak tartom, hogy táncolunk – mélázott Elsie. – A háborúban vesztésre állunk, a népnek kenyérre is alig telik, és a király hintóját kővel dobálták. Hogy lehetünk ennyire léhák?

– Épp ilyenkor van a legnagyobb szükség a léhaságra – magyarázta az anyja. – Nem rágódhatunk örökösen a nyomorúságról.

– Gondolom. Vagy ezeket itt nem érdekli sem a háború, sem a király, sem az éhes gyári munkások.

– Kellemes életvitel az, ha megengedheti magának az ember. Boldog apátia.

Nekem ugyan nem kell, gondolta Elsie, bár ezt nem mondta ki. Szerette az anyját, de kevés közös tulajdonságuk volt. Az apjával is kevés közös tulajdonságuk volt. Néha nem is értette, honnan szalajtották.

Azon tűnődött, miféle gyerekek várhatók a két újdonsült pártól, akik épp a parketten lejtenek. Howard Hornbeam sarjai alighanem

gömbölyűek és lusták lesznek, mint az apjuk.

– Howard meghökkentnek, noha boldognak tűnik – jegyezte meg.

– Rövid mátkaság volt, és mint hallottam, nem sok beleszólást engedtek neki az ara kiválasztásába – mondta Arabella. – Joga van a meghökkenésre.

– Mindazonáltal örülni látszik a hitvesnek.

– Kapafog ide vagy oda.

– Talán arra gondol, hogy sokkal rosszabbul is járhatott volna. Hornbeam tanácsnok egy rémmel is összeboronálhatta volna.

– Ugyanezen okból Bel Marsh is hálás lehet. Howard kedves fiú, és egy cseppet sem hasonlít az apjára.

Elsie bólintott.

– Úgy látom, Bel fölöttébb elégedett önmagával. – Tekintete átvándorolt a másik házaspárra, akik komolyabban viselkedtek. Riddick uraság elhanyagolja majd a gyerekeit, akik jobban is járnak így. – Nem kétséges, hogy Riddicknek csak egy kulcsárné kellett, aki dirigálja helyette a cselédséget, hogy ő zavartalanul átadhassa magát az ivásnak, a szerencsejátéknak és a kurváknak.

– Esetleg rájöhet, hogy erről Deborah-nak is megvan a maga véleménye. Nézd csak az állát! Az akaraterő jele.

– Remélem is. Szeretném látni, hogyan próbálja megállni a helyét Riddick egy erős asszonnyal szemben.

Odajött Kenelm Mackintosh, és helyet foglalt Elsie mellett.

– Minő kellemes alkalom – mondta. – Két pár, akik megtalálják a boldogságot a szentségi házasságban.

Majd elválik, hogy rátalálnak-e a boldogságra, gondolta Elsie.

– Szent az a házasság, amelyet a szülők szerveztek meg? – kérdezte.

– Az Úr döntése a fontos – válaszolta rövid habozás után Mackintosh.

Ez köntörfalazás volt, de a lány nem kötött bele.

A gavott véget ért, menüett következett, amit párosával jártak. Odajött Isaac Marsh kelmefestő, Bel apja, és táncra kérte Arabellát.

– Örömmel! – felelte ő, és már állt is fel. Ez gyakran megtörtént: alighanem Arabella volt Kingsbridge legszebb érett asszonya, és sok

férfi kapott az alkalmon egy kis flörtre. Mivel pedig Arabella élvezte a figyelmet és a csodálatot, általában nem kosarazta ki a gavallérokat.

– Ön mit remél a házasságtól? – kérdezte Elsie.

– Valakit, aki támogatja szent hivatásomat – vágta rá a tiszteletes.

– Nagyon bölcs – mondta a lány. – A házasoknak egymást kell támogatniuk – tette hozzá.

– Pontosan. – Mackintosh nem vette észre, hogy Elsie módosított az ő elképzelésén. – No és kegyed? Mit vár egy házasságtól?

– Gyerekeket – mondta Elsie. – Egy nagy házat látok magam előtt, tele gyerekekkel. Legyen négy vagy akár öt, mind egészségesek és boldogok, játékokkal, könyvekkel és kedvenc állatokkal.

– Nos, az Úr bizonyosan így akarja. Az esküvő után természetesen nem vezethetné tovább a vasárnapi iskolát.

– De mennyire hogy vezetni fogom.

Mackintosh felvonta a szemöldökét.

– Nem szenteli magát a férjének?

– Úgy vélem, boldogulok én mindkettővel. Végül is a vasárnapi iskola istenes munka.

A pap kelletlenül bólintott.

– Ó, igen.

Elsie megállapította, hogy túlságosan személyes lett a társalgás. Ő csak bele akart kötni abba a cukrozott feltételezésbe, miszerint a házasság egyenlő a boldogsággal, de Mackintosh addig kanyargott, amíg ki nem lyukadt oda, hogy Elsie folytatja-e a munkáját a lakodalom után, és hogyan szenteli majd magát a férjének. Majdnem olyan volt, mintha lehetséges feleségnek tekintené.

Mielőtt reagálhatott volna, meglátta a férfit, akihez egy szempillantás alatt feleségül ment volna. Amos új, sötétvörös fecskefarkú kabátot és halvány rózsaszín mellényt viselt. Mivel először találkozott a segédlelkésszel, Elsie bemutatta őket egymásnak.

– Természetesen rengeteget hallottam már önről – mondta Mackintosh. – Miss Latimer sok időt tölt magával. – Kissé mintha rosszalló lett volna a hangja.

– Együtt vezetjük a vasárnapi iskolát – magyarázta Amos. – Jut eszembe, ön talán ismeri barátomat, Roger Riddicket. Most

diplomázott Oxfordban, mint hitem szerint ön is.

Mackintosh bizalmatlan képet vágott.

– Igen, egyszer-kétszer összefutottam Riddickkel.

– Januárban utazik Berlinbe.

– Sajnos, ő és én más körökben mozogtunk.

– Azt elhiszem – nevetett Amos. – Roger megrögzött szerencsejátékos, ami nem jó időtöltés egy teológushallgató számára. Viszont kiváló gépészmérnök.

– Mondja csak – kezdte Mackintosh –, önnek milyen képzettsége van a tanításhoz egy vasárnapi iskolában?

Amosnak persze semmilyen se volt. Elsie úgy érezte, hogy Mackintosh tapintatlanul viselkedett.

– Saját iskoláztatásomra visszatekintve azt kell mondanom, hogy azok a legjobb tanárok, akik érthetően beszélnek – felelte rövid tétovázás után Amos. – A zavaros elmék érthetetlen mondatokat teremnek. Ezért mindent elkövetek, hogy amit mondok, könnyen érthető legyen.

– Amiben Amos nagyon jó – tette hozzá Elsie.

– De ön elmulasztotta a Szentírás módszertani elemzését – csökönyösködött Mackintosh.

Elsie ekkor jött rá, hogy Mackintosh a szellemi fölényét próbálja elismertetni. Már arra is megjegyzést tett, hogy Elsie milyen sok időt tölt Amosszal. Attól tartana, hogy az ő szíve inkább Amos felé hajlik?

Mert ha igen, akkor szóról szóra igaza lenne.

– De én ismerem a Szentírást! – mondta hevesen Amos. – Évek óta minden héten egyszer eljárok metodista bibliamagyarázati órára.

– Ó, igen! – Mackintosh leereszkedően mosolygott. – Metodista bibliamagyarázatra.

Ezzel azt akarta hangsúlyozni, hogy ő egyetemen tanult, Amos meg sehol. Mert ilyenek a fiatalemberek. Elsie tudta. Az anyja, aki időnként ordenáré tudott lenni, azt mesélte, hogy az ilyen versengésnek a hímek között pisilőverseny a neve.

Megjelent az apja. Fáradtan mozgott, mintha kimerült volna. Elsie megriadt. Csak nem beteg?

Mackintosh buzgón felpattant.

– Püspök uram!

– Legyen olyan jó, keresse meg nekem a főesperest – mondta a püspök. Kapkodta a levegőt. – Beszélnem kell vele a holnapi istentiszteletekről.

– Máris, püspök uram! – Mackintosh elloholt, a püspök továbbment.

– Úgy hallottam Rogertől, hogy Mackintosh nem volt túl népszerű Oxfordban – mondta a lánynak Amos.

– Elmagyarázta, hogy miért?

– Azért, mert talpnyaló. Igyekszik behízelegni magát a fontos emberek kegyeibe.

– Kétségtelenül törekvő.

– Neked rokonszenves?

Elsie a fejét rázta.

– Nem rokonszenves, és nem ellenszenves.

– Semmi közös nincs bennetek!

Elsie elkomorodott. Nem volt kedvére ez a téma.

– Miért szapulod?

– Mert tudom, mit akar az a sunyi fráter.

– Tudod?

– Feleségül akar venni, mert jól jönnél az előmenetelének.

Elsie dühbe gurult.

– Ez lenne az ok? Nohát, nohát.

Amos nem vette észre az indulatot.

– Természetesen! A püspök vejét magától értetődően előléptetik az egyházban!

Elsie-ben forrt a méreg.

– Te ebben olyan biztos vagy?

– Igen.

– Azt nem tartod lehetségesnek, hogy Mackintosh tiszteletes egyszerűen belém szeretett?

– Természetesen nem!

– Miért tartod olyan hihetetlennek, hogy egy fiatalember belém szerethessen?

Amos mintha most jött volna rá, mi szaladt ki a száján.

– Nem így értettem! – méltatlankodott.

– De így gondoltad!

– Te nem tudod, hogy mit gondolok!
– Dehogynem tudom. A nők mindig tudják, mit gondolnak a férfiak.
Megjelent Jane Midwinter fekete selyemben.
– Nincs senkim, akivel táncolhatnék! – panaszkodott.
Amos felpattant.
– Most már van! – Karját nyújtotta Jane-nek, és elvezette.
Elsie sírni szeretett volna.
Anyja visszatért a táncból.
– Apa jól van? – kérdezte a lány. – Kissé mintha gyönge lenne. Csak nem beteg?
– Nem tudom – felelte Arabella. – Azt állítja, hogy semmi baja, de borzasztóan túlsúlyos, és a legkisebb erőfeszítés is elfárasztja.
– Jaj nekem.
– Valami más bánt téged – mondta az éles szemű Arabella.
Elsie nem titkolózhatott az anyja előtt.
– Amos felbőszített!
– Hát ez szokatlan – csodálkozott Arabella. – Szívleled őt, ugye?
– Igen, de ő Jane Midwintert akarja feleségül venni.
– Jane pedig Northwood viscountot akarja férjül venni.
Elsie úgy döntött, hogy szól az anyjának Mackintoshról.
– Szerintem a segédlelkész úr feleségül akar venni.
– Hát persze. Láttam abból, hogy bámul rád.
– Tényleg? – Elsie nem is vette észre. – Én pedig sose tudnám szeretni.
Arabella vállat vont.
– Apádat és engem sose hevített a nagy szenvedély. Ő rettentően fellengzős, de nekem biztosította a kényelmet és az állandóságot, ezért szeretem. Ami őt illeti, engem valami különlegességnek képzel, eszem a szívét, de ez egyik részről sem az a fajta szerelem, amely a mielőbbi beteljesülésért kiáltozik… ugye érted, hogyan értem.
Elsie értette. A diskurálás átcsúszott az intim szférába, ami feszélyezte, ugyanakkor lenyűgözte.
– És most? – kérdezte. – Boldog vagy, hogy feleségül mentél hozzá?
Arabella elmosolyodott.

– Persze! – Megfogta a lánya kezét. – Különben nem lennél itt nekem.

Vasárnap senki sem dolgozott, és a fontos ünnepeken – nagypénteken, pünkösdhétfőn, mindenszentekkor, karácsony napján – ugyancsak pihentek a kingsbridge-i munkások. Volt még egy ünnep, amelyet csak ebben a városban ültek meg: Szent Adolphusé, a székesegyház patrónusáé, akinek az emlékére vásárt rendeztek.

Szemerkélt az eső, de ez nem volt olyan rossz, mint a közelmúlt felhőszakadásai. A gazdáknak ilyentájt kellett eldönteniük, hány lábasjószággal merjenek nekimenni a télnek. A többit levágták, úgyhogy Adolphus napján általában lezuhant a hús ára. Sok gazda félretette a betakarított gabona egy részét, hogy később adja el, amikor a nyári bőség már elapadt.

Sal, Joanie és Jarge kimentek a piactérre, hátha találnak valamit jutányos áron, talán egy kis olcsó marha- vagy sertéshúst. A gyerekeket is hozták, mert nekik ez szórakozás volt.

Csalódniuk kellett. Csekély volt a kínálat, és semmit sem adtak ingyen. Az asszonyok felbőszültek az árakon. Rettegtek, hogy talán nem lesz mit tenniük az asztalra. Azt se tudták, hogy hívják a miniszterelnököt, de követelték, hogy rúgják ki. Követelték, hogy legyen vége a háborúnak. Páran még olyanokat is mondtak, hogy forradalom kell ennek az országnak, olyan, mint amilyen Amerikában és Franciaországban volt.

Sal vásárolt némi pacalt, és birkabelsőséget, amit órákig kell majd párolni, hogy rágható legyen, és semmi íze sincs, hacsak nem hagymával főzik össze. Úgy szeretett volna egy kis valódi húst venni Kitnek! Olyan kicsi az a gyermek, és olyan keményen dolgozik!

A tér északi oldalán, a temető mellett gabonát árvereztek. A kikiáltó mögött halmokban álltak a zsákok. Mindegyik halom más-más eladóé volt. Sal hallotta a pékek morgását:

– Ha ennyit fizetnék a búzáért, a kenyerem drágább lenne a bélszínnél!

– A mai legnagyobb tétel, száz véka gabona! – mondta a kikiáltó. – Mi az ajánlat?

– Nézd csak! – mondta Joanie. – A piros kalapos asszony mögött! Az ott az, akinek gondolom?

– Hornbeam tanácsnokról beszélsz?

– Mintha ő lett volna. Mit keres ez egy gabonaárverésen posztós létére?

– Talán csak kíváncsi. Úgy, mint mi.

– Olyan, mint egy kígyó.

Ahogy nőtt az ár, úgy erősödött a haragos zúgás. Azt a kenyeret, amit ebből a gabonából sütnek, sose engedhetik meg maguknak.

– A gazda, aki ezt árulja, jó sokat fog keresi – mondta Joanie.

Sal agyában bekattant valami.

– Lehet, hogy nem is gazda.

– Ki másnak lenne eladó búzája?

– Annak, aki megvásárolta aratáskor a paraszttól, és addig tartogatta, amíg az égig nem szökött az ára. – Eszébe jutott egy szó, amelyet egy újságban olvasott. – Szóval egy spekulánsnak.

– Mi? – kapta föl a fejét Jarge. – Az nem törvényellenes?

– Nem hiszem – felelte Sal.

– Akkor annak kellene lennie, a kutya szentségit!

Sal egyetértett.

A gabona olyan áron kelt el, amelyet Sal fel sem foghatott, és egyetlen kingsbridge-i pék sem engedhette meg magának.

Egy csomó ember nekiesett a zsákoknak, hogy fölrakják egy kézikocsira. Mindegyik zsákban egy véka gabona volt, ami súlyban nagyjából hatvan font, ezért az emberek párosával dolgoztak: megragadták a zsák két végét, és fellódították a kocsira. Sal egyiket sem ismerte, idegeneknek kellett lenniük.

– Kíváncsi lennék, ki vette meg – morfondírozott.

Az előtte álló asszony megfordult. Sal látásból ismerte: Mrs. Doddsnak hívták.

– Nem tudom – mondta –, de az a sárga mellényes ember, aki most beszél a kikiáltóval, az Silas Child, a combe-i gabonakereskedő.

– Gondolod, hogy ő a vásárló? – kérdezte Joanie.

– Annak látszik, nem? Azok a zsákolók meg nyilván az ő dereglyései.

– De ez azt jelenti, hogy a búzát elviszik Kingsbridge-ből!
– Azt.
– Hát ez nem igazság! – dühöngött Joanie. – A kingsbridge-i gabona csak ne menjen Combe-ba!
– Messzebb mehet az annál – vélte Mrs. Dodds. – Hallottam hírét, hogy a mi búzánkat eladják Franciaországnak, mert a franciák gazdagabbak nálunk.
– Hogy lehet gabonát eladni az ellenségnek?
– Vannak, akik mindent megtesznek a pénzért.
– Ez az igazság, az ördög vigye el őket! – vágott közbe Jarge.
A kézikocsi gyorsan megtelt: két ember megragadta a rudakat, és tolni kezdték. Befordultak a Fő utcába, az emberek a rudakra nehezedve és homorítva küzdöttek a lejtővel, nehogy a kocsi elszabaduljon.
– Kit, Sue! Kövessétek azt a kocsit, nézzétek meg, hova tart, aztán fussatok vissza hozzánk, ahogy a lábatok bírja, és mondjátok el, mit láttatok! – parancsolta Sal.
A gyerekek elnyargaltak.
Feltűnt Sime Jackson.
– Úgy hírlik, az a száz véka Franciaországba megy! – mondta Salnek. A szóbeszéd futótűzként terjedt a sokaságban.
Asszonyok bekerítették a második kézikocsit, és szóáradatot zúdítottak a rakodókra. Valaki elkiáltotta magát:
– Kenyeret és békét! – Ugyanezt a jelszót ordították a királynak Londonban.
A sárga mellényes Silas Child nyugtalannak látszott.
Hornbeam eltűnt.
Visszatért Kit és Sue, még mindig lihegve a futástól fölfelé a lejtős Fő utcán.
– A vízpartra ment a szekér! – mondta Kit.
– Rakodják be a zsákokat egy dereglyébe! – tette hozzá Sue.
– Megkérdeztem, kié a dereglye, és egy ember azt mondta, hogy Silas Childé! – vette vissza a szót Kit.
– Megkaptuk a választ – mondta Sal.
Mrs. Dodds, aki végighallgatta Kitet, a szomszédasszonyához fordult.

– Hallotta ezt? – kérdezte. – A mi búzánkat pakolják fel egy combe-i dereglyére!

A szomszéd a saját szomszédasszonyához fordult, és elismételte a hírt.

– Megyek a folyóhoz, hogy a saját szememmel lássam! – jelentette ki Joanie. Sal elővigyázatosságra akarta inteni, csakhogy Joanie ugyanolyan keményfejű volt, mint a fivére, Jarge. Már neki is vágott a térnek, mereven elutasítva minden jó tanácsot. Sal, Jarge és a gyerekek követték. Csatlakozott hozzájuk Mrs. Dodds, és mások is a tömegből. Skandálni kezdték:

– Kenyeret és békét!

Sal meglátta Will Riddicket, ahogy beront Willardék házába, a polgárőrség parancsnokságára. A homlokzat egyik ablakánál észrevette Hornbeamet is, aki sötéten bámulta az utcát.

Hornbeam a parancsnok irodájában tartózkodott.

– Ennek véget kell vetned! – mondta Riddicknek.

– De nem tudom, hogyan…

– Kerül, amibe kerül. Mozgósítsd a polgárőrséget!

– Northwood ezredes szabadnapot adott nekik Szent Adolphus tiszteletére.

– Hol a pokolban van Northwood?

– Earlscastle-ban.

– Még mindig?

– Igen. Egy csomó polgárőr itt van kint a téren.

Így volt. Hornbeam bámult, és tajtékzott tehetetlenségében. A polgárőrök az uniformisukat viselték – annyira nem voltak gazdagok, hogy két rend ruhát megengedhessenek maguknak –, de ugyanúgy élvezték a szabadnapot, mint mindenki más.

– Egyes városokba más megyékből hozatnak polgárőröket – elmélkedett Hornbeam. – Jobb rendszer. Meggátolja az effajta fraternizálást. Az emberek szívesebben alkalmaznak erőszakot ismeretlen bajkeverőkkel szemben.

– Egyetértek, de Northwood nem fogja engedélyezni – jelezte Riddick. – Azt mondja, hogy ellenkezne a hagyománnyal.

– Northwood hülye.

– És Richmond hercege is ellenzi, márpedig ő a hadügyminiszter. Azt mondja, megnehezíti a toborzást. Az emberek nem akarnak messze kerülni az otthonuktól.

Hornbeam tisztában volt vele, hogy nem harcolhat hercegek és viscountok ellen – legalábbis amíg nem lesz parlamenti képviselő.

– Te csak menj ki, és parancsold meg nekik, hogy sorakozzanak! – utasította a vejét.

Riddick habozott.

– Nem fognak örülni.

– Nincs választásuk. Azt teszik, amit parancsolunk. Márpedig itt zendülés készülődik.

Ezt Riddicknek is el kellett ismernie.

– Jól van – mondta, és kicsörtetett a hallba. Hornbeam követte.

– Uram? – kérdezte Beach őrmester, aki ugyancsak a hallban volt.

– Járja körbe a teret, és beszéljen mindenkivel, akin egyenruha van. Mondja meg nekik, hogy jöjjenek ide. Lássa el őket muskétákkal és lőszerrel. Aztán állítsa fel őket alakzatba a folyóparton.

Az őrmester kínosan feszengett, és mintha tiltakozni akart volna, aztán észrevette, hogyan néz rá Hornbeam, és meggondolta magát.

– Igenis, uram.

A lépcsőn lesietett a fiatal Donaldson hadnagy.

– Osszon ki muskétákat és lőszert – utasította Riddick.

– Igenis, uram.

Bebaktatott a térről két rosszkedvű katona.

– Gomboljátok be a zubbonyotokat! – mondta Riddick. – Próbáljatok úgy kinézni, mint a katonák! Hol a kalapotok?

– Rajtam nem volt az enyém – mondta az egyik. – Ma ünnep van! – tette hozzá sértődötten.

– Volt. Már nincs. Szedjétek össze magatokat! Beach őrmestertől kaptok puskát.

A másik katona Freddie Caines volt, annak a bajkeverő Spade-nek a rokona, már ha Riddick emlékezete nem csal.

– Kire fogunk lőni, uram? – kérdezte Caines.

– Arra, akire azt mondom, hogy lőjétek.

Ez nem tetszett Cainesnek.

Visszajött Donaldson muskétákkal és lőszerrel. Hornbeamnek nem voltak katonai tapasztalatai, de annyit ő is tudott, hogy a szabványos kovás muskéta sima csövű, tehát nem túl pontos. Egyes ezredekben a mesterlövészeket karabéllyal szerelték fel. A karabély csövének belsejébe spirált véstek, hogy megpörgesse a lövedéket, és az egyenes vonalban szálljon. Ám a katonáknak normális esetben csak bele kellett lőni az ellenséges csapatok kellős közepébe, úgyhogy nem is volt követelmény a pontosság.

Ma egy csomó civil lesz az ellenség – zömmel asszonyok –, így hát ismét nem kell pontosan célozni.

Donaldson mindenkinek adott egy puskát és egy marék töltényt. A katonák az övükön viselt, vízhatlan bőrtasakba csúsztatták a lőszert.

Bejött még két ember. Riddick megismételte a parancsait. Érkeztek mások is, majd visszatért Beach őrmester.

– Ez minden, uram – mondta.

– Micsoda? – Legfeljebb tizenöten-húszan ácsorogtak a hallban. – A téren legalább százan voltak!

– Megmondom őszintén, őrnagy úr, hogy mikor látták, mi történik, egy csomóan egyszerűen felszívódtak.

– Készítsen névsort róluk! Mindet meg kell korbácsolni!

– Én igyekszem uram, de honnan tudhatnám olyanoknak a nevét, akikkel sose beszéltem, ha…

– Fogja már be azt az ostoba pofáját! Hívjon össze mindenkit, aki a házban van, tiszteket és sorállományúakat. Útban a folyóhoz begyűjtjük a többit.

– Ezek a rendbontók! – dühöngött Hornbeam.

– Én ezt nem értem – sopánkodott Riddick. – Presztízskérdést csinálok belőle, hogy minden hétre essen legalább egy korbácsolás, nehogy az emberek elkanászodjanak. A badfordi parasztokkal sose volt ennyi gondom. Mi ütött ezekbe a polgárőrökbe?

– Őrnagy úr – szólalt meg Donaldson –, nem kellene valakinek felszólítani a tömeget, hogy oszoljanak?

– De igen – felelte Riddick. – Küldjenek valakit a polgármesterért.

A tömeg lassan hömpölygött lefelé a Fő utcán. Mindenki őket bámulta, voltak, akik be is álltak közéjük. Sal csak ámult, milyen gyorsan nő a létszám. Még félúton se jártak a folyóhoz, de már

voltak legalább százan, zömmel asszonyok. Sal hallotta, amint a bámészkodók között elordítja magát egy ember:

– Hozzátok a polgárőrséget! – Sal gondolkodóba esett. Lehet, hogy oktalanságot művel? Persze, joguk van tudni, hova kerül a gabona, de a tömeg olyan hangulatban van, hogy bizonyára nem éri be udvarias kérdezgetéssel.

Aggódott Jarge miatt. Jó szíve van, de puskapor természete.

– Szépen kérlek, ne csinálj semmi meggondolatlanságot! – fordult hozzá.

Jarge gyilkosan meredt rá.

– Asszonyember ne adjon tanácsokat a férfinak!

– Ne haragudj, de nem akarom végignézni, ahogy téged is úgy megkorbácsolnak, mint Jeremiah Hiscockot.

– Tudok én vigyázni magamra.

Sal nem is értette, miért aggódik. Jarge a legjobb barátnőjének a fivére, de ettől még nem az ő felelőssége.

Joanie a csapat élére tolakodott. Sal körülnézett, ellenőrizte, hogy a gyerekek nem szakadtak-e le.

A folyóhoz érve addig mentek nyugati irányban, amíg meg nem érkeztek a Vágóhíd kocsma előtt ácsorgó kézikocsihoz. Már a zsákok felét lerakodták róla. Az egyik dereglyés a vállára kanyarított egy zsákot, aztán fölment egy rövid, keskeny pallón a fedélzetre, miközben a társa lejött a hajóról. Kemény munka volt, és a rakodók igencsak keménynek látszottak.

Joanie a kocsi elé ált, csípőre tette a kezét, harciasan fölszegte az állát.

– Kell valami? – kérdezte a rakodó.

– Ezt hagyjátok abba! – felelte az asszony.

A rakodó meghökkent, aztán lenézően elnevette magát.

– Én Child úrnak dolgozok, nem neked.

– Ez kingsbridge-i gabona, és nem mehet Combe-ba vagy Franciaországba!

– Semmi közöd hozzá!

– De van közöm, és nem pakolhatjátok meg azt a dereglyét!

– Na és ki akadályozza meg? Te?

– Igen! Én és a többiek!

– Egy rakás asszony?

– Pontosan! Egy rakás asszony, akik nem küldik étlen az ágyba a gyerekeiket, és nem hagyják, hogy elvigyétek azt a gabonát!

– Hát én meg nem hagyom abba a munkát. – A rakodó lehajolt egy zsákért.

Joanie rálépett a zsákra.

A dereglyés ökölbe szorította a kezét, és halántékon vágta Joanie-t, aki visszatántorodott. Sal felkiáltott dühében. A rakodó ismét lehajolt a zsákért, de mielőtt fölkaphatta volna, fél tucat asszony rárohant. Erős ember volt, hatalmas ökölcsapásaival ki is ütött kettőt-hármat, de a kiesett asszonyok helyét nyomban átvették mások. Sal éppen be akart szállni, de már nem volt szükség rá: az asszonyok megmarkolták a rakodó kezét-lábát, és leterítették.

Társa, aki a dereglyéről jött kifelé egy újabb zsákért, látta, mi van, és belevetette magát a bunyóba. Csépelte az asszonyokat, próbálta lecibálni őket a cimborájáról. Még két dereglyés kiugrott a szárazra, nehogy kimaradjanak a csetepatéból.

Sal megfordult, ránézett Kitre és Sue-ra, gyorsan fölkapta őket, és hóna alatt egy-egy gyerekkel utat nyitott magának a sokaságban. Egyszer csak meglátott egy jószívű szomszédasszonyt, a gyermektelen özvegy Jenny Jenkinst, aki szerette Kitet és Sue-t.

– Jenny! Hazavinnéd őket, hogy bajuk ne essen?

– De mennyire! – felelte Jenny. Kézen fogta a gyerekeket, és elsietett.

– Ezt jól csináltad – mondta Sal mögött Jarge. – Vág az eszed.

Sal nem őt nézte. Húsz-negyven polgárőr érkezett Will Riddick vezetésével. Köztük volt Freddie Caines is, Spade sógora. A katonák hahotáztak a vízparti jeleneten, éljenezték a kingsbridge-i asszonyokat, akik a combe-i dereglyéseket csépelték. Hallotta Riddick üvöltését:

– Mi a fenét műveltek? Alakzatba!

Az őrmester megismételte a parancsot, de a katonák ügyet sem vetettek rá.

Azok a dereglyések, akik eddig a főtéren rakodtak, most lerohantak a Fő utcán, nyilván azért, hogy segítsenek a szorongatott sorstársaknak, és brutálisan utat törtek maguknak a sokaságban.

Némelyük rögtönzött fegyvert szorongatott, kalapácsot, dorongot, efféléket, amelyekkel kíméletlenül püföltek mindenkit, aki az útjukba esett.

A Vágóhíd kocsma előtt Fishwick polgármester felszólította a tömeget, hogy oszoljon. Senki sem hallgatott rá.

– Fegyvert vállhoz! – üvöltötte Riddick.

Sal nem először hallotta ezt a parancsot. A túlparton a polgárőrök naphosszat edzettek egy réten, nem túl messze Barrowfield üzemétől. A tűzfegyver használata húsz-egynéhány mozdulatból áll össze. A *fegyvert vállhoz!* után jön a *fegyvert lábhoz!,* és a *szuronyt fel!,* a többit Sal elfelejtette. Ezt addig csináltatták az emberekkel, amíg olyan gépies nem lett a mozgásuk, mint ahogy Sal kezelte a Jennyt. Mint azt Spade kifejtette Salnek, az elv az volt, hogy a katonák a legnagyobb zűrzavarban is végrehajtsák a mozdulatsort. Sal kíváncsi lett volna, hogy valóban működik-e az eljárás.

A katonák kelletlenek voltak, lomhán és rendetlenül mozogtak, de nem tagadták meg a parancsot.

Mindegyik leharapta a papírpatron végét, és egy kevés lőport hintett a serpenyőbe. Aztán beledugta a patront a csőbe, és alaposan ledömöckölte a cső alá erősített puskavesszővel. Kit, akit érdekelt mindenféle gépezet, elmagyarázta az anyjának, hogy az elsütőszerkezettel csiholt szikra belobbantja a serpenyőben a port, a láng belövell a gyújtólyukon a csőbe, és az égő patron kirepíti a golyót.

– De az ilyen kingsbridge-i legények, mint Freddie Caines, csak nem fogják lelőni a saját asszonynépüket? – rémüldözött Sal.

Egyfolytában Riddicket figyelve halkan odaszólt Jarge-nak:

– Kerítenél nekem egy követ?

– Máris.

Az út macskaköves volt, és a folyóhoz igyekező szekerek vasalt kereke folyamatosan porlasztotta a habarcsot. A javítás sohasem szünetelt, de mindig akadt laza kő. Jarge adott egyet az asszonynak. A simára koptatott kő éppen beleillett Sal markába.

– Kész! – ordított Riddick.

Ez volt az utolsó előtti mozdulat. A katonák mereven álltak, a puskacsövek az égre mutattak.

Aztán:

– Tűz!

A katonák célba vették a sokaságot, de senki sem lőtt.

– Tűz! – ismételte Riddick.

Freddie matatni kezdett a muskétájával, kinyitotta az elsütőszerkezetet, megvizsgálta a lőporserpenyőt. Társai gyorsan követték a példáját. Több oka lehet annak, ha egy puska nem sül el: a kova nem csihol szikrát, a puskapor nedves, a lőporserpenyőben lobbant láng nem éri el a gyújtólyukat.

De az lehetetlen, hogy egyszerre huszonöt muskéta mondjon csütörtököt!

Ilyen nincs!

– Tiszta víz, őrmester! – mondta Freddie. – Az eső. A nedves puskapor nem működik.

Riddick rákvörös lett.

– Baromság! – üvöltötte.

– Nézze az úr, nem lőnek rá a barátaikra és a szomszédjaikra – érvelt az őrmester.

Riddicknek habzott a szája.

– Akkor majd lövök én! – Kirántotta az egyik polgárőr kezéből a muskétát. Amikor célzott, Sal elhajította a követ, és telibe találta Riddick tarkóját. Riddick elejtette a muskétát, és összerogyott.

Sal hatalmasat sóhajtott a megkönnyebbüléstől.

Aztán Jarge elordította magát:

– Vigyázz, Sal!

Valami fejbe vágta Salt, és ő elájult.

Mikor magához tért, valami keményen feküdt. Fájt a feje. Kinyitotta a szemét, és egy szalmatető alját látta. Egy tágas szobában volt, ami állott sörtől, ételtől és dohánytól szaglott. Vagyis egy kocsmai asztalra tették. Elfordította volna a fejét, hogy körülnézzen, de túlságosan fájt.

Aztán Jarge hangját hallotta.

– Jól vagy, Sal? – Valamiért felindult volt a hangja.

Az asszony ismét megpróbálta elfordítani a fejét, és ezúttal kevésbé fájt. Jarge arcát látta oldalról és alulról.

– Rémesen hasogat a fejem!

– Jaj, Sal! Azt hittem, meghaltál! – mondta Jarge, és az asszony megdöbbenésére elsírta magát. Még mélyebbre hajolt, és Sal vállának támasztotta a homlokát. Sal óvatosan, lassan átkarolta a férfi araszos vállát, és magához húzta. Jarge valami egészen megdöbbentő módon reagált. Sal úgy tudta három éve, hogy Jarge szívesen feleségül venné, de ő nem bátorította, és azt hitte, rég kialudt a láng.

Hát nem.

Jarge halkan sírt, könnyeivel áztatta Sal nyakát.

– Egy rakodó eltalált egy durunggal. Elkaptalak, mielőtt összeestél volna. – Hangja suttogássá tompult. – Attól féltem, hogy elveszítettelek.

– Keményebben csapjon oda, aki engem akar megölni – mondta az asszony.

– Igyál csak ebből! – biztatta egy női hang.

Sal vigyázva elfordította a fejét. A kocsmáros felesége volt az, kezében pohárral. A csaplár sötét alak volt, de a felesége rendes asszony.

– Segíts felülni – kérte Sal. Jarge az asszony válla alá csúsztatta erős karját, és feltámogatta. Sal egy pillanatra megszédült, aztán kitisztult a feje. Elvette a poharat, amelynek olyan szaga volt, mint a brandynek. Ivott egy kortyot, és mivel jobban érezte magát, felhajtotta az egészet.

– Ez hiányzott! – állapította meg.

– Ó, Sal! – Jarge egyszerre sírt és nevetett.

A csaplárné markába nyomott egy pénzt, az pedig eltűnt a pohárral.

– Elintéztem Will Riddicket, mi? – kérdezte Sal.

– El! – nevetett Jarge.

– Látta valaki?

– Mindenkit lefoglalt, hogy elszaladjanak a rakodók elől.

– Az jó. Most mi történik?

– A hangból ítélve csendesednek a dolgok.

Sal fülelt. Asszonyok és emberek kiabáltak, néha dühösen, de ez a hang nem vallott zavargásra: semmi sikoltozás, semmi üvegtörés. Nem a pusztulás hangjai.

Sal leállt a földre. Ismét megszédült, de a szédülés most is gyorsan elmúlt.

– Remélem, Joanie-nak nem esett baja.

– Mikor utoljára láttam, ő csitított mindenkit.

Sal áthelyezte a testsúlyát a lábára. Nem volt itt semmi baj.

– Vigyél ki a hátsó ajtón Jarge, hogy szokjam a járást.

Jarge átkarolta Sal vállát, Sal átkarolta Jarge derekát. Lassan kimentek a hátsó ajtón az udvarra. Elhaladtak az istálló nyitott ajtaja előtt.

Salt mintha meglökték volna. Szembefordult a férfival, a másik karjával is átölelte.

– Csókolj meg, Jarge! – mondta. Jarge lehajtotta a fejét, és váratlan szelídséggel megcsókolta.

Sal több mint három éve nem csókolt így férfit. Már el is felejtette, hogy milyen jó.

Levált Jarge szájáról, és azt súgta:

– Brandyt ittam, még berúgsz a leheletemtől.

– Berúgok én már attól is, hogy nézlek – válaszolta a férfi.

Sal figyelte az arcát. Jarge pillantása túláradó gyengédséggel volt tele.

– Alábecsültelek, Jarge – mondta, és ismét megcsókolta.

Ez a csók mohó volt. Jarge megérintette Sal nyakát, a mellét, aztán a lába közé nyomta a kezét. Az asszonyban felágaskodott a vágy. Tudta, hogy Jarge pár pillanat múlva bele akar hatolni, és ezt ő is akarni fogja.

Eltolta magától a férfit, körülnézett az udvaron, és azt mondta:

– Az istállóban.

Bementek, Jarge becsukta az ajtót. Sal söröshordókat és krumpliszsákokat látott a homályban. Az állásban egy ló unatkozott. Jarge a falnak nyomta az asszonyt, és felhúzta a szoknyáját. Sal mellett volt egy láda, tele üres palackokkal. Föltette rá az egyik lábát. A nő nedves volt, sőt lucskos, Jarge simán belecsusszant, és Salnek eszébe jutott, milyen jó is ez.

– Óóó – mondta remegő hangon Jarge. Mozogni kezdtek, először lassan, aztán gyorsabban.

Hamar vége lett. Sal a férfi vállát harapta, hogy ne sikoltson. Utána is egyben maradtak, kézzel-lábbal átkulcsolva egymást. Pár perc múlva Sal újból mozogni kezdett, és pillanatok alatt eljutott az elsőnél is hevesebb kielégülésig.

Harmadszor is megtörtént, de addigra Sal úgy kimerült, hogy nem bírt állni. Kibújt az ölelésből, és lecsúszott az istálló földjére. Jarge melléje roskadt. Mikor Sal kilihegte magát, észrevette, hogy a férfi a vállát dörgöli, és eszébe jutott, hogy megharapta.

– Jaj, fájdalmat okoztam neked? – kérdezte. – Sajnálom!

– Esküszöm, semmi okod a sajnálkozásra – mondta Jarge. Az asszony kuncogott.

Észrevette, hogy a ló lagymatag kíváncsisággal nézi.

Valahol a közelben egy hangon üvöltött fel a tömeg. Sal visszazökkent a jelenbe.

– Remélem, Joanie-nak nem esett baja – mondta.

– Jobb lesz utánanéznünk.

Feltápászkodtak.

Sal ismét szédült, de az is gyorsan elmúlt. De azért fogta Jarge karját, miközben megkerülték a kocsmát, hogy kijussanak a vízpartra.

A folyót bámuló tömeg hátába érkeztek. Az egyik oldalon a shiringi polgárőrség kisebb osztaga állt muskétával, egyenruhásan, ám sértődött és dacos képpel. Will Riddick egy ház küszöbén ült, miközben valaki a tarkóját vizsgálta. Ezek szerint az emberei továbbra sem voltak hajlandók támadni. Sal hallomása szerint egyes városokban a polgárőrség olyannyira a fellázadt háziasszonyok pártjára állt, hogy még ők segítettek nekik ennivalót lopni.

A dereglyések nem voltak sehol.

Joanie a tömeg előtt állt valamin, és azt kiabálta:

– Nem vagyunk tolvajok! Nem fogjuk ellopni a gabonát!

A sokaság elégedetlenül felmorajlott, de nem hurrogták le, várták, mit mond következőnek.

Jarge és Sal előre tolakodtak. A gabonát lerakodták a dereglyéről, Joanie a felhalmozott zsákokon állt.

– Én azt mondom, hogy a kingsbridge-i pékek megvásárolhatják ezt a gabonát – de a háború előtti áron! – harsogta Joanie.

– Mi értelme ennek? – kérdezte halkan Jarge. Sal már sejtette, hova akar kilyukadni a barátnője.

– Feltéve, ha megígérik, hogy egy darab kétkilós kenyérért még a régi árat, vagyis hét pennyt fognak kérni!

A sokaság helyeselt.

– Ha pedig egy pék megszegné ezt az ígéretet, azt meglátogatják… bizonyos kingsbridge-i asszonyok… és elmagyarázzák neki… hogy mit illik tennie!

Éljenzés tört ki.

– Valaki keresse meg Mr. Childet. Itt lesz a közelben. Sárga mellényt visel. Szóljatok neki, hogy jöjjön a pénzéért. Nem lesz olyan sok, mint amennyit kifizetett, de azért több a semminél. Kérem a pékeket, hogy álljanak sorba, pénzzel a kézben!

Jarge ámultan csóválta a fejét.

– Az én testvérem! – mondta. – Nem semmi!

– Remélem, nem lesz baja miatta – aggodalmaskodott Sal.

– Megakadályozta, hogy a tömeg ellopja a gabonát! A bíráknak meg kellene jutalmazniuk!

Sal vállat vont.

– Mióta tisztességes a bíróság?

Kingsbridge-i pékek tolakodtak előre a sokaságban. Feltűnt Silas Child sárga mellénye. Vitatkozni kezdtek, Sal szerint arról, pontosan mennyibe került három éve egy véka gabona. Sikerülhetett megegyezniük, mert pénzek cseréltek gazdát, és a pékinasok, vállukon búzászsákokkal elkezdtek kifurakodni a tömegből.

– Úgy látom, vége – mondta Jarge.

– Ebben ne légy olyan biztos – intette Sal.

Másnap a magisztrátus ülésén vádat emeltek Joanie ellen zendülésért – ami főbenjáró vétség.

Erre senki sem számított. Ő volt az, aki megakadályozta, hogy az emberek széthordják a búzát, és akkor most halállal fenyegetik?

A kihallgatáson nem bizonyították rá semmit. A békebírák nem tudták eldönteni, hogy főbenjáró vétség esete forog-e fent. Annyit

tehettek, hogy összehívták a vádesküdtszéket, amely vagy elrendeli Joanie kihallgatását a fellebbviteli bíróság előtt, vagy ejti a vádat.

– Nem ítélhetnek el! – bizonygatta Jarge a nővérének, akinek a bal arcán hatalmas véraláfutás sötétlett.

Sal, akinek dudor nőtt a fején, ebben nem volt olyan biztos.

Szegény Freddie Cainest hajnalban megkorbácsolták, amiért vezette a polgárőrök lázadását. Spade azt mesélte Salnek, hogy Freddie önként jelentkezett a reguláris hadseregbe, ahol Anglia ellenségeire kell céloznia és nem a szomszédasszonyokra. A 107-es kingsbridge-i gyalogezredbe sorozták be.

Hornbeam elnökölt mint a békebírák elöljárója. Will Riddick mellette ült. Az ő álláspontjukhoz nem fért kétség, de nem ők mondták ki a döntő szót: az ítéletet az esküdteknek kellett meghozniuk.

Sal szerint Hornbeamnek fogalma sem volt róla, hogy Jarge az ő takácsa. Hornbeamnek sok száz munkása volt, akiknek legfeljebb a töredékét ismerhette, bár az is lehet, hogy egyet sem. Ha megtudná, kirúgná Jarge-ot. Bár dönthet úgy is, hogy jobb, ha az üzemben sző, és nem odakint kelt zavargást.

Doye seriff összeszervezte az esküdteket. Sal figyelte őket, ahogy sorra leteszik az esküt. Csupa gazdag kingsbridge-i üzletember, büszkék és konzervatívok. Esküdtnek alkalmas férfiak bőven lettek volna a város liberálisai, sőt a metodisták között, például Spade, Jeremiah Hiscock, Donaldson hadnagy és mások, ám az ilyenek hiányoztak a testületből. Világos, hogy a seriff Hornbeam utasításainak megfelelően állította össze az esküdtszéket.

Joanie tagadta, hogy bűnös lenne.

Joby Darke volt az első tanú, egy rakodó, aki azt állította, hogy Joanie megtámadta, ő csak védekezett.

– A zsákoknak már a fele fent volt a dereglyén, amikor egyszer csak odajött a tömeggel, és próbálta megakadályozni, hogy végezzem a munkámat – mondta Joby. – Úgyhogy félretoltam.

– Azt hogy csináltam? – vágott közbe Joanie. – Hogy akadályoztalak?

– Elém álltál!

– Rátettem a lábam egy zsák búzára, igaz?

– Igen.
– Fájt az neked?
A tárgyalóteremben hahotáztak.
Darke zavarba jött.
– Hát, nem.
Sal kezdett reménykedni.
Joanie megérintette az arcán a zúzódást.
– Akkor miért vágtál fejbe?
– Én ugyan nem!
– De igen! De igen! – ordították többen is.
– Csendet! – kiáltotta Hornbeam.
Spade előrelépett.
– Én láttam – mondta. – Megesküszöm rá, hogy Joby Darke ököllel fejbe vágta Joanie-t.
Derék dolog, Spade, gondolta Sal. Te is posztós vagy, de kiállsz a munkásokért.
– Shoveller, ha azt akarom, hogy beszéljen, szólítani fogom! – mondta indulatosan Hornbeam. – Folytassa, Darke! Mi történt ezután?
– Hát elesett.
– És aztán?
– Aztán megtámadott fél tucat asszony.
– Te szerencsefia! – ordította valaki. Általános röhögés támadt.
– Ki volt a vezetője ezeknek az asszonyoknak? – kérdezte Hornbeam.
– Hát ő, Joanie, aki be van vádolva.
– Ő vezette le a tömeget a piactérről a folyópartra?
– Igen, ő.
Így igaz, gondolta Sal.
– Tehát ő uszított zendülésre.
Ez túlzás volt, de azért Darke azt mondta, hogy igen.
– Hányszor ütöttelek meg, Joby? – kérdezte Joanie.
A dereglyés elvigyorodott.
– Ha ütöttél is, én nem éreztem – mondta öntelten.
– De azért továbbra is azt mondod, hogy én voltam az uszító.
– Hát te hoztad oda azt a többi asszonyt.

– És ők összevertek?
– Hát nem egészen, de nem tudtam lerázni őket.
– Szóval nem vertek össze.
– Megakadályozták, hogy végezzem a munkámat!
– Folyton ezt hajtogatod.
– És te vezetted őket!
– Mit mondtam nekik, amivel lecsaltam őket a folyóhoz?
– Azt mondtad, hogy kövessetek, meg hasonlók.
– Mikor mondtam azt?
– Akkor hallottam, amikor eljöttem a piactérről.
– És azt mondod, én vettem rá az asszonyokat, hogy kövessenek?
– Igen.
– Aztán megakadályoztam, hogy dolgozz.
– Igen.
– De hát azt mondtad, hogy már a zsákok felét berakodtad, mire megérkeztem az asszonyokkal!
– Úgy van.
– Akkor jóval az asszonyok előtt el kellett jönnöd a piactérről.
– Igen.
– Akkor miként hallhattad, amikor azt mondtam az asszonyoknak, hogy kövessenek, ha te akkor már javában rakodtad a zsákokat a folyónál?
– Aha! – mondta jó hangosan Jarge.
Hornbeam fenyegető pillantást vetett rá.
– Talán sokáig tartott, hogy rábeszéld őket – vélte Darke.
– Sose hallottad te, mikor azt mondtam az asszonyoknak, hogy kövessenek, mert sose mondtam ilyet. Te találtad ki az egészet, és ez az igazság.
– De nem!
– Hazug vagy te, Joby Darke. – Joanie hátat fordított neki.
Jól csinálta, gondolta Sal, de meggyőzte vajon az esküdteket?
A többi dereglyés hasonló meséket adott elő, de csak annyit voltak képesek kitalálni, hogy az asszonyok rájuk támadtak, ők meg védekeztek. Sal úgy vélte, hogy Darke zűrzavaros vallomása hitelteleníti valamennyiük tanúskodását.

Ezután Joanie mondta el a saját történetét, hangsúlyozva, legfontosabb tette az volt, hogy megakadályozta, hogy a tömeg elszeleljen a gabonával.
Hornbeam közbevágott.
– De maga eladta!
Ezt nem lehetett cáfolni.
– Igen, tisztességes áron – mondta Joanie.
– A gabona árát a piac állapítja meg. Maga nem szólhat bele!
– Tegnap mégis megtettem.
A közönség nevetett.
– És átadtam a pénzt Mr. Childnak – folytatta Joanie.
– De az sokkal kevesebb volt annál, amit kifizetett!
– És ki adta el a búzát neki olyan drágán? Nem maga, Hornbeam tanácsnok? Mennyi haszna volt rajta? – Hornbeam bele akarta fojtani a szót, de Joanie túlordította. – Talán most visszaadhatná Mr. Childnak azt a pénzt! Az lenne az igazságos, nem?
Hornbeam lángvörös lett dühében.
– Vigyázzon a szájára!
– Bocsánatért esedezem, méltóságos uram.
– Amit maga tett, az nem sokban különbözik a lopástól.
– De különbözik. Nekem nem volt rajta hasznom. Bár az nem számít, ugye?
– Hogy az ördögbe ne számítana?
– Mert nem lopással vádolnak, hanem zendüléssel!
Ügyes, gondolta Sal. Bár jobb lesz tőle Joanie-nak? A gazdák nem szeretik, ha a munkásnak túl sok esze van. Hogy is szól a kedves mondásuk? Nem azért fizetlek, hogy gondolkozz; azért fizetlek, hogy azt csináld, amit mondok.
– Luke McCullough majd megerősíti a szavaimat! – jelentette ki Joanie.
– Nem válaszolok a vádlott kérdéseire – közölte savanyúan McCullough, az írnok.
– Maga zavargást robbantott ki, ellopta Mr. Child gabonáját, és eladta – mondta Hornbeam. Összevissza kapkodott, miután ő maga terelte rossz irányba a kihallgatást.
– És odaadtam a pénzt Mr. Childnak.

– Akar tanúkat állítani?
– De mennyire hogy akarok!
Tanúskodott Sal, aztán Jarge, aztán Mrs. Dodds, és még sokan mások. Egybehangzóan kijelentették, hogy Joanie nem mondta a népnek, hogy kövessék, senkit sem támadott meg, és megakadályozta, hogy a gabonát ellopják.
Az esküdtek visszavonultak egy szobába.
Sal, Jarge és Spade összedugta a fejét Joanie-val, akit ugyanaz aggasztott, mint Salt.
– Szerintetek túl sokat okoskodtam?
– Hát, nem tudom – töprengett Spade. – Nem lehetsz szelíd és alázatos, mert abból csak arra következtetnek, hogy furdal a lelkiismeret. Kellett mutatnod egy kis bátorságot.
– Az esküdtek mind kingsbridge-i polgárok. Csak tudniuk kell, hogy bűn eladni a gabonánkat idegenbe, amikor nálunk még enni sincs mit némelyeknek! – mondta Jarge.
– Abban az egyben értenek egyet, hogy joguk van a haszonra, és ha szenved valaki, az meg kit érdekel – szólt Spade.
– Ez a nagy büdös igazság – helyeselt Jarge.
Az esküdtek visszajöttek.
– Jarge, most aztán ne menj házhoz a korbácsért! – sziszegte Sal.
– Miről beszélsz?
– Ha elítélik Joanie-t, nehogy ordíts, és meg ne fenyegesd az esküdteket vagy a békebírákat! Csak megbüntetnének. Az a disznó Riddick el is élvezne, ha megkorbácsoltathatna. Úgyhogy pofa be alapállás, akármi történjen! Képes vagy rá?
– Persze hogy.
Az esküdtek felsorakoztak a bírák előtt.
– Hogyan döntöttek? – kérdezte Hornbeam.
– Az ügyet átutaljuk a vádesküdtszék elé – felelte az egyik.
A tömeg tiltakozva felüvöltött.
Sal ránézett Jarge-ra.
– Csönd legyen!
Jarge csak annyit mondott halkan:
– Rohadjon ki a szemük.

18. fejezet

Sal az ágyban feküdt Jarge karjai között, fejét Jarge vállára hajtva, melle ellapult Jarge ziháló mellkasán. Csak a lihegésük hallatszott a házban, mert Kit és Sue az igazak álmát aludták az emeleten. Kint az utcán, valamivel távolabb két részeg vitatkozott, egyébként hallgatott a város. Sal nyaka nyirkos volt az izzadságtól, lábát horzsolta a durva lepedő.

Boldog volt. Már-már el is felejtette, mennyire hiányzik a férfi közelségének vigasza, a szeretkezés gyönyörűsége. Miután Harryt megölték, Sal elvesztette az érdeklődését a szerelem iránt. Ám idővel és észrevétlenül mindjobban megkedvelte a hatalmas, erős, szenvedélyes, lobbanékony Jarge-ot, és most örült, hogy megbújhat a karjaiban. A zendülés napja óta minden éjjel együtt háltak. Sal csak azt sajnálta, hogy nem kezdte el hamarabb.

Mikor a lélegzete lelassult, és a mámor elszállt, Salnek eszébe jutott szegény Joanie, aki a kingsbridge-i börtönben senyved. Joanie-nak volt pokróca, és Sal naponta hordta neki az ételt, ám az épület hideg volt, a priccsek kemények. Sal dühöngött. Azokat kellene vádesküdtszék elé állítani, akik keresnek az árdrágításon.

Senki sem tudta, mi lesz a tárgyaláson. A meghallgatás a magisztrátusi ülésen félresikerült, és ez rossz előjel. De csak nem akasztják fel, rémüldözött Sal. Megtehetik. A királyi hintó megdobálása és az éhséglázadások óta változott a közhangulat; a brit vezető réteg nem volt elnéző kedvében. Kingsbridge-ben a boltosok nem hiteleztek, a háztulajdonosok kirúgták a bérlőt, ha késett a fizetéssel, a bírák kemény büntetéseket osztogattak. Hornbeam és Riddick amúgy is kegyetlen emberek voltak, és most még a többi üzletember támogatására is számíthattak. Ahogy Spade hajtogatta: a főnökök féltek.

Sal is aggódott a pénz miatt. Joanie nem keresett, Sue sem, de mindkettőt etetni kellett. Sal bérbe adta a padlásszobát egy

özvegyasszonynak, de az csak heti négy pennyt fizetett, mert a padlásszoba egyszemélyes, fűtetlen helyiség volt.
Sóhajtott. Jarge meghallotta.
– Mondd el, mire gondolsz – kérte. Időnként nagyon érzékeny tudott lenni.
– Arra, hogy nincs elég pénzünk.
Sal érezte, ahogy a férfi vállat von.
– Szóval semmi újra – mondta.
– Mire gondolsz? – tette föl az asszony ugyanazt a kérdést.
– Hogy meg kellene esküdnünk.
Sal meglepődött, holott nem kellett volna. Úgy éltek, mint férj és feleség, egyformán gondoskodva Jarge unokahúgáról és Sal fiáról. Mindenben olyanok voltak, mint egy család.
– Dolgozó emberek nem veszik szigorúan az ilyesmit – folytatta Jarge –, de a barátaink és a szomszédaink előbb-utóbb elvárják, hogy tegyünk rendet a házunk táján.
Igaza volt. Híre megy a dolognak, és egyszer csak bezörget a tiszteletes, hogy szükségük van Isten áldására is a közös életben. De valóban ezt akarja Sal? Most boldog, de eléggé magabiztos-e közölni a világgal, hogy ő Jarge-hoz tartozik?
– Mellesleg… – kezdte Jarge, de máris elakadt. Esetlenül fészkelődött, és a combját vakargatta. Sal ismerte a jeleket. Arra utaltak, hogy a férfiember valami szokatlan érzéshez keresi a szavakat.
– Mellesleg micsoda? – bátorította Jarge-ot.
– Azért is szeretnélek elvenni, mert szeretlek. – Félszegen hozzátette: – Na, most már kimondtam.
Sal meg volt hatva, de nem csodálkozott. Mellesleg nem voltak túlzott elvárásai a közös jövőt illetően. Jarge tudott kedves lenni, és hűséges volt a barátaihoz, de olyan erőszakosság lappangott benne, ami visszadöbbentette az asszonyt. Sal megfigyelte, hogy az erőszakosság közös tulajdonsága azoknak az erős férfiaknak, akiket megtaposott a felfoghatatlanul igazságtalan élet. A törvény pedig édeskevés védelmet kínált a nőknek.
– Én is szeretlek, Jarge – mondta.
– Akkor megegyeztünk?

– Még nem egészen.
– Miről beszélsz?
– Jarge, az én Harrym sose bántott engem.
– Vagyis?
– Egyes férfiak, vagyis hát sok férfi szerint a házasság azt jelenti, hogy megfenyíthetik az asszonyt… ököllel.
– Tudom.
– Tudod, de mit gondolsz róla?
– Még sose bántottam asszonyt, és nem is fogok.
– Esküdj meg, hogy sose bántasz engem vagy Kitet.
– Nem bízol bennem? – kérdezte sértődötten Jarge.
Sal nem engedett.
– Nem megyek feleségül hozzád, hacsak nem teszel ünnepélyes ígéretet. De csak akkor ígérd meg, ha komolyan gondolod.
– Sose bántalak téged vagy Kitet, és ezt komolyan gondolom, és esküszöm rá, Isten engem úgy segéljen.
– Akkor szívesen a feleséged leszek.
– Az jó. – Jarge az oldalára fordult, hogy két karral ölelhesse magához az asszonyt. – Majd elmegyek a tiszteleteshez, hogy hirdessen ki – mondta boldogan.
Sal szájon csókolta, megérintette ernyedt farkát. Csak meg akarta cirógatni, de nagyon gyorsan megkeményedett az ujjai alatt.
– Már megint? – kérdezte. – Máris?
– Ha kedvedre van.
– Ó, igen! – mondta Sal. – De mennyire!

A metodista imaházban úrvacsora után Charles Midwinter lelkipásztor tett egy bejelentést.
– Az utóbbi néhány napban Pitt miniszterelnök hozott két törvényt, amelyekről tudnunk kell – mondta. – Spade elmagyarázza őket.
Spade felállt.
– A parlament elfogadta a hazaárulási törvényt, és az uszítási törvényt. Mostantól bűn bírálni a kormányt vagy a királyt, illetve gyűlést összehívni abból a célból, hogy bírálják a kormányt vagy a királyt.

Amos tudott ezekről a törvényekről, ellenezte is őket. Nonkonformista vallása a szólásszabadság szenvedélyes bajnokává tette. Meggyőződése volt, hogy senkinek sincs joga befogni a másik ember száját.

A gyülekezet más tagjai még nem tudtak az új törvényekről, és Spade nyers összefoglalóját méltatlankodó felzúdulás követte.

Mikor a lárma elcsendesedett, Spade folytatta:

– Pontosan nem tudjuk, hogyan akarják alkalmazni ezeket a törvényeket, de legalábbis elvben mostantól törvényellenesnek minősül például egy olyan összejövetel, mint a Szókratikus Társaságé Paley főesperes könyvéről. A bíróságnak nem kell bizonyítania, hogy zendülés volt, mert a bírálat is bizonyíték.

– De hát nem vagyunk jobbágyok! – méltatlankodott Donaldson hadnagy. – Vissza akarnak terelni a középkorba!

– Jobban hasonlít a párizsi terrorra, amikor kivégeztek mindenkit, ha azzal gyanúsították, hogy nem szereti a forradalmat! – csatlakozott Rupe Underwood.

– Úgy van – bólintott Spade. – Néhány újság csak úgy emlegeti, hogy Pitt terrorja.

– Mi a csudával igazolnak egy ilyen törvényt?

– Pitt tartott egy beszédet arról, hogy esetleges panaszaiért a népnek a parlamenttől, és csakis a parlamenttől szabad jóvátételt várnia, feltétel nélkül bízva abban, hogy sérelmei orvoslást nyernek.

– De a parlament nem képviseli a népet! Az arisztokráciát képviseli és a földbirtokos nemességet!

– Így van. Részemről nevetségesnek tartottam Pitt beszédét.

Közbeszólt Susan Hiscock, a megkorbácsolt nyomdász felesége:

– Bűnözők vagyunk csak azért, mert most itt vitatkozunk?

– Röviden és tömören igen – felelte Spade.

– De miért tették ezt?

– Mert félnek – mondta Spade. – Nem nyerhetik meg a háborút, és nem etethetik a népet. Kingsbridge nem az egyetlen város, ahol éhséglázadás volt. Az urak rettegnek, amikor a tömeg azt skandálja: „Kenyeret és békét!", és kövekkel dobálja a királyt. Úgy gondolják, hogy mindegyikőjüknek le lesz vágva a feje.

Midwinter lelkipásztor ismét felállt.

– Metodisták vagyunk – mondta –, vagyis hisszük, hogy mindenkinek joga van a maga módján elképzelni az Urat. Az még nem törvénytelen, egyelőre. Mindazonáltal óvatosnak kell lennünk. Akármit gondoljunk Pitt miniszterelnökről és a kormányáról, okosabb lesz megtartani magunknak a véleményünket, legalábbis addig, amíg nem látjuk, hogyan működnek az új törvények.

– Egyetértek – jelentette ki Spade.

Kingsbridge liberális köreiben Spade és Midwinter örvendtek a legnagyobb tiszteletnek. A gyülekezet elfogadta, amit mondtak.

Amikor az összejövetel feloszlott, Amos odaóvakodott Jane Midwinterhez. Jane már nem váltogatta pár hónaponként a toalettjeit, mivel az apja nem a székesegyház kanonokja volt, hanem csak egyszerű lelkipásztor, de még mindig ellenállhatatlan jelenség volt harsogó brit vörös kabátjában, katonás kalapjával.

Most az egyszer nem sietett el az istentisztelet után. Általában igyekezett akkor keresztülvágni a téren, amikor a székesegyházból kijöttek az anglikánok, hogy kacérkodhasson Northwood viscounttal. Ám Northwood jelenleg Earlscastle-ban tartózkodott.

– Northwood barátod kihagyta a zendülést – jegyezte meg Amos.

– Biztos vagyok benne, hogy nem lett volna zendülés, ha a viscount parancsol a polgárőrségnek, és nem az a hülye Riddick – jelentette ki Jane.

Amos is hülyének tartotta Riddicket, de abban nem volt biztos, hogy Henry vagy bárki más elejét vehette volna a zendülésnek.

– Mellesleg miért ment Earlscastle-ba?

– Úgy vélem, közölni akarja az apjával, hogy nem óhajtja feleségül venni lóképű Miranda kuzinját.

– Ezt ő mondta így neked?

– Kevesebb szóval.

– Gondolod, hogy el akar venni?

– Biztosra veszem – felelte Jane vidoran, de Amos nem hitt neki.

Belenézett Jane szemének ezüstös ködébe, és megkérdezte:

– Szereted őt?

A lány válaszolt a kérdésre, noha minden alapja meglett volna azzal riposztozni, hogy Amosnak semmi köze hozzá.

– Nagyon boldog leszek, ha Lord Northwood feleségül vesz – mondta annyi daccal, amiből a fiatalember arra következtetett, hogy olyasmit bizonygat, amiben nem biztos. – Grófné leszek, csupa kékvérűből fog állni a baráti köröm. Gyönyörű ruháim lesznek, amelyeket csodás mulatságokon fogok viselni. Bemutatnak a királynak, aki valószínűleg felkér, hogy legyek a maîtresse-e, amire én majd azt mondom: „De Sire, nem lenne az bűn?", és úgy tennék, mint aki sajnálkozik.

Jane sose tette a magáévá a szemérem és az önfeláldozás metodista erényeit, úgyhogy Amos nem botránkozott meg ezen a beszéden. Metodista volt, de nem vette komolyan. Ha feleségül megy Northwoodhoz, szempillantás alatt visszatér az anglikán egyház kebelére.

– Hiszen te nem szereted Northwoodot! – mondta a férfi.

– Úgy beszélsz, mint az apám!

– Apád a legkülönb ember Kingsbridge-ben, és a hasonlat olyan megtiszteltetés számomra, amelyet nem érdemlek, de továbbra is azt mondom, hogy nem szereted Northwoodot.

– Amos, drága ember vagy, és én imádlak, de nincs jogod szekálni engem.

– Tudod jól, hogy szeretlek.

– Hogy milyen szerencsétlenek lennénk mi együtt. Egy dolgozó méh és párja, a pillangó.

– Lehetnél a méhkirálynő.

– Amos, te nem tehetsz királynővé.

– Máris a szívem királynője vagy.

– Milyen költői!

Bolondot csinálok magamból, gondolta Amos. De akkor is tény, hogy Northwood nem kérte meg a kezét. Még csak meg sem hívta, hogy bemutathassa az apjának.

Talán sose lesz belőle semmi.

Sal és Jarge a Szent Lukács-templomban házasodott össze egy szombati estén, munka után. Nem volt pénzük lakodalomra, ezért csak Sue-t és Kitet vitték magukkal a templomba, ám Sal meglepetésére betoppant Amos Barrowfield meg Elsie Latimer, akik

vállalták, hogy ők lesznek a tanúk. Amos még egy gallon sörrel és egy kis hordó osztrigával is kedveskedett nekik.

– Nem lenne baj, ha megosztanánk Joanie-val? – kérdezte Sal.

– A legnagyobb rendben lenne – nyugtatta meg Amos. – Adok Gil Gilbertnek egy shillinget, megkínálom egy kupa sörrel, és boldogan beenged.

A lakodalmasok átmentek a templomból a börtönbe, amelyet két hatalmas, régi ház egybenyitásával alakítottak ki. Rács volt minden ablakon, lakat volt minden ajtón. Gil szívélyesen elvezette őket Joanie apró cellájához. A padlódeszka hepehupás volt, a falak penészedtek, a tűzhely hidegen ásított, de ez senkit sem érdekelt. Az érkező négy felnőtt és a két gyerek egykettőre bemelegítette az odút. Amos sört töltött mindenkinek, Jarge a zsebkésével felbontotta az osztrigákat. Gil felajánlotta, hogy elad nekik egy kenyeret a lakomához két shilling uzsoraáron, amit Amos kifizetett, mert, mint mondta: „Hadd keressen Gil is egy kicsit!"

– Az én öcsém! – mondta Joanie, és fölemelte a korsóját. – Már azt hittem, sose talál egy jó asszonyt, de ő kiszúrta a legjobbat! Az Isten áldja meg!

– Most mondják rám, hogy nem vagyok okos! – büszkélkedett Jarge.

– Összeillő pár – mondta Amos. – Két ember, akiknek erős karja és jó szíve van. Kit pedig a legokosabb fiú a vasárnapi iskolában!

– Sue pedig a legnépszerűbb lány! – szúrta közbe sietve Elsie.

Sal a fellegekben járt. Csendes estére számított otthon, párolt ürünyak mellett, erre itt dáridózik.

– Lefogadom, hogy az úri esküvők nem ilyen mulatságosak – jelentette ki. – Az a sok kikeményített ruha! Meg a bájolgás!

– Asszonyság – figyelmeztette Joanie –, tudatom veled, hogy én Lady Johanna vagyok, Shiring hercegnője.

Kit és Sue visongtak a nevetéstől.

Sal belement a játékba, és kivágott egy pukedlit.

– Johanna hercegnő, megtisztelsz, de tudatnom kell veled, hogy én meg Kingsbridge grófnéja volnék.

Joanie a testvéréhez fordult.

– Hé, te! Nyissál csak fel nekem még egy osztrigát!

– Drága hercegnőm, te komornyiknak néztél, pedig én igazából a boxi püspök vagyok, és nem nyitogathatok osztrigát ezzel a hófehér kacsómmal! – Jarge felmutatta barna, forradásos és nem túl tiszta tenyerét.

Sal kuncogott.

– Püspök uram, tetszel nekem. Adj egy csókot!

Jarge megcsókolta, a többiek tapsoltak.

Sal körülnézett a cellában, és megállapította, hogy itt van mindenki, aki fontos az életében: a gyereke, a férje, a legjobb barátnője, a barátnője gyereke, Kit tanítónője és Amos, a gazda, aki mindig szerencsét hozott neki. Tele van kegyetlen és gonosz emberekkel Kingsbridge és a világ, ám ebben a szobában mindenki jó.

– Ilyen lehet a mennyország – állapította meg.

Lenyelt még egy osztrigát, meghúzta a sörét, majd azt mondta:

– Habár nem hiszem, hogy az égben létezne finomabb a sörrel leküldött osztrigánál.

Kingsbridge büszke volt rá, hogy náluk van vádesküdtszék. Ez kitüntetés volt, annak az elismerése, hogy Shiring megyében Kingsbridge a legfontosabb város. A londoni bíró kétévenkénti látogatása jeles nap volt a társasági kalendáriumban, és a bíró mindig több meghívást kapott annál, mint aminek eleget tudott tenni.

A tanács pazar bállal üdvözölte a vendéget. Ám a tanácsnokok nem voltak pazarlók: a jegyek sokba kerültek, a bál profitot termelt.

Hornbeam háza csak négyszáz méterre volt a Polgárok Házától, és szép este volt, úgyhogy gyalogoltak. Szerencsére abbamaradt a nyarat és az őszt megkeserítő esőzés, bár a termés megmentéséhez késő volt.

Hornbeam csapatát három házaspár alkotta: maga Hornbeam és Linnie, Howard és Bel, Deborah és Will Riddick. A fiatalemberek fehér kesztyűt és tükörfényes csizmát viseltek, és akkora csokorra kötötték a nyakravalójukat, amit Hornbeam nevetségesnek tartott. Az ifjú hölgyek ruhaderekát az ő ízléséhez képest túlságosan kikanyarították, de már nem volt idő, hogy ildomosabb ruházatot parancsolhasson rájuk.

Városiak tolongtak az oszlopos bejárat előtt, jobbára vállkendőbe burkolózó, didergő asszonyok. Várták a gazdagok érkezését. Turbékoltak a gyönyörűségtől az ékszerek láttán, megtapsolták a különösen hóbortos toaletteket: egy élénksárga köpenyt, egy fehér szőrmeboát, egy feltollazott és -pántlikázott kürtőkalapot. Hornbeam mereven maga elé bámult, nem véve tudomást a söpredékről, ám a családja vígan integetett és bólogatott az ismerősöknek, miközben átvágtak a gyönyörködő sokaságon.

És már bent is voltak a teremben, amelynek kivilágításához kisebb vagyont költöttek el gyertyákra. A fényben a káprázatosan kiöltözött nők és a kápráztató férfiak tengere hullámzott. Még Hornbeam is elámult tőlük. A kingsbridge-i posztósok és családtagjaik a legjobb kelméiket viselték az ilyen alkalmakra. A férfiak bíbor, égszínkék, citromzöld és melegbarna fecskefarkú kabátokban pompáztak, a nők vakmerő kockákba és ragyogó csíkokba öltöztek, raffolva, pliszírozva, széles selyemövekkel és több méter csipkével rögzítve. Ez egy hatalmas reklám volt a város iparosainak.

Az emberek felsorakoztak a kontratánchoz, amelyben folyamatosan cserélődnek a vezető párok. Hornbeam észrevette, hogy Northwood viscount is részt vesz benne. Northwood olyan volt, mint aki már alaposan a pezsgőspohár fenekére nézett. Érdekes.

– Remélem, a zenekar tud keringőt játszani – mondta Deborah.

– Szó sem lehet róla! – vágta rá Hornbeam. Még sose látott keringőt, de hallott a legújabb táncőrületről. – Ez itt a vádesküdtszéki bál, egy erkölcsös esemény, amelyet a városi tanács rendezett, itt nem tűrünk meg szemérmetlen táncokat!

Deborah általában fejet hajtott az apja előtt, de most vitatkozott.

– Nincs benne semmi szemérmetlenség! A londoniak egyfolytában ezt járják!

– Ez nem London, és nem engedélyezünk olyan táncokat, amelyben a párok átölelik egymást… szemtől szembe! Undorító! Miközben lehet, hogy nem is házasok!

Howard elvigyorodott.

– Tudja, apám, valcertől még senki sem lett viselős. – A többiek hahotáztak.

Hornbeam felháborodott.

– Howard, ez nem túl ízléses megjegyzés, főleg a hölgyek előtt.
– Ó. Bocsánat.
– Apám, most épp úgy beszél, mint az egyszeri öreg posztós, aki nem hajlandó használni az újmódi masinériát. Lépést kellene tartania a korral! – mondta Deborah.
Hornbeam megsértődött. Ő nem tartotta maradinak magát.
– Nevetséges hasonlat! – mondta zsémbesen. A családban Deborah volt az egyetlen, aki vitatkozni mert vele.
– Egy-két keringőt sem szabad?
– Nincs keringő!
Az ifjúság föladta, inkább beálltak a kontratáncba, amelyben Amos Barrowfield is részt vett. Hornbeam undorral elhúzta a száját.
Hogy mindig lennie kell valaminek, ami elrontja az ember kedvét!

A lakodalom után Sal leült a konyhaasztalhoz egy kölcsönkért pennával meg egy kis tintával, és felnyitotta az apja bibliáját. Beírta a dátumot, aztán a *Házasság* szót, aztán megkérdezte:
– Hogy írják azt, hogy Jarge?
– Te meg mit csinálsz? – kérdezte Jarge.
– Beírom az esküvőnket a családi bibliába.
Jarge átnézett a felesége válla fölött.
– Szép könyv!
Régi könyv, gondolta Sal, de van neki egy jó rézcsatja, és tiszta, könnyen olvasható betűkkel nyomtatták.
– Jó sokba kerülhetett – mondta Jarge.
– Lehet – felelte az asszony. – Öregapám vette. Hogy írják a nevedet?
– Nem tudom. Még sose láttam leírva.
– Akkor nem fogod tudni, ha hibásan írom.
– Nem is érdekel – nevetett Jarge.
Így hát Sal beírta:
Jarj Boks és Sarah Clitheroe.
– Nagyon jó! – dicsérte Jarge.
Sal úgy sejtette, hogy rosszul írta, de most már mindegy. Fújkálta a tintát, hogy megszáradjon. Mikor a fekete csillogás eltompult, összecsukta a könyvet.

– Most pedig gyerünk és nézzük meg, hogy érkeznek a vendégek a bálba! – mondta.

Elsie nem volt egy táncművésznő, de Amosszal szívesen járta, mert a férfi elegánsan és pontosan mozgott. A kontratánc olyan energikus volt, hogy lihegve jöttek le a parkettről.

Ma este a Polgárok Háza nagyon más volt, mint amikor Elsie használta vasárnapi iskolának. Eleve ilyennek szánták, tele zenével és csevegéssel, kidugaszolt pezsgőspalackok pukkanásával, megtelő, kiürített és gyorsan újratöltött poharakkal. Ám Elsie jobban szerette, ha csak szegény gyerekek voltak itt, akik tanulni akartak.

– No, most már börtönben is voltam – mondta Amosnak. – Első alkalommal!

A férfi nevetett.

– Rég ismerem Salt. Nagyon szerette Harryt, az első férjét, és örülök, hogy ismét boldognak láthatom.

– Jó ember vagy, Amos.

– Időnként.

A lány tudta, hogy Amos zavarba jön, ha dicsérik, ezért gyorsan másra terelte a szót.

– Sajnálom, hogy a Szókratikus Társaság feloszlott.

– Spade és Midwinter úgy gondolják, hogy ez lesz a legjobb.

– Nagy kár.

– A megmaradt kevés pénzt arra használják, hogy beindítsanak egy könyvkölcsönző klubot.

– Ez már valami, noha nem sok hasznát veszik azok, akik nem tudnak olvasni.

– Épp ellenkezőleg, az emberek azért lépnek be, hogy olvasni tanuljanak. – Átnézett a lány válla fölött, és elváltozott az arca.

Elsie odafordult, hogy lássa, mire figyelt föl Amos. Jane Midwinter diskurált Northwooddal. Kitalálhattam volna, gondolta a lány. Hallotta, hogy Jane azt mondja: „Jöjjön a büfébe, egyen valamit, mielőtt tovább pezsgőzne! Nem akarom, hogy blamálja magát!" Ilyesmit egy feleség mond, vagy egy menyasszony.

Visszafordult Amoshoz, és megkérdezte:

– Mit fogsz csinálni, ha Jane férjhez megy Northwoodhoz?

– Nem fog. A gróf úgysem engedi.

– De mit tennél, ha mégis megtörténne? – makacskodott Elsie.

– Nem tudom – feszengett Amos. – Gondolom, semmit. – Felragyogott az arca. – Háború van, Northwoodnak előbb-utóbb be kell vonulnia. Ha megölik a csatában, Jane ismét szabad lesz.

Ez a lelketlenség nem vallott Amosra.

– Szóval csak várnál és remélnél.

– Olyasmi. Elnézést. – Otthagyta Elsie-t, követte Jane-t és Northwoodot.

Fekete csüggedés szállta meg Elsie-t. Számára nincs remény. Amos hű marad Jane-hez akkor is, ha imádottja máshoz megy feleségül.

Ideje, hogy Elsie szembenézzen a tényekkel.

Huszonkét éves vagyok, és hajadon, gondolta. Egyetlen vágyam egy ház, tele gyerekekkel. Bel Marsh ma már Bel Hornbeam, Deborah Hornbeam ma már Deborah Riddick, előbb-utóbb gyerekeik lesznek, miközben én még mindig egy olyan emberre várok, aki mást szeret.

Nem leszek aggszűz. El kell felejtenem Amost.

Kerített egy pohár pezsgőt, hogy felviduljon.

Arabella Latimer káprázatos volt rozsdaszínű ruhájában, amelyet Spade egyik kasmírgyapjújából varrtak. A húzott ingváll és a magas derék kiemelte dús idomait. Spade alig bírta levenni róla a szemét.

– Táncol velem, ha rá tudom venni a zenekart, hogy játsszon keringőt?

– Boldogan – felelte Arabella. – Csak nem tudom, hogy kell.

– Majd én megtanítom. Londonban tanultam, nem nehéz. Sokan megtanulják ezt még. Ilyet még nem jártak Kingsbridge-ben.

– Jól van. Remélem, az egyház nem botránkozik meg.

– Szeretnek megbotránkozni. Az olyan izgalmas.

Spade a zenekari emelvényhez ment, és amikor a tánc bevégződött, mutatott a karmesternek egy ezüstkoronát, amely öt shillinget ért.

– Valcert tud? – kérdezte.

– Magától értetődik – felelte a karmester –, csak nem hiszem, hogy Hornbeam tanácsnoknak tetszene.

Spade bosszankodott, de azért mosolyt kényszerített a szájára.

– A dolgok nem mindig alakulnak úgy, ahogy Mr. Hornbeam szeretné – mondta elfojtott ingerültséggel. – Fölemelte a pénzt. – Maga dönt.

A karmester elvette az ezüstöt.

Spade visszatért Arabellához.

– Az ütem egy-két-há, egy-két-há. Bal láb hátra, aztán oldalra, jobb láb hátra, lábfejek zárnak, mint ahogy azok a külföldiek szokták, akik összeütik a bokájukat meghajlás közben.

Arabella elé állt, nem érintve az asszonyt, és együtt tették meg a lépéseket.

Arabella gyorsan rájött a tánc logikájára.

– Valóban nem nehéz! – mondta. Szeme ragyogott a lelkesedéstől. Spade kezdte azt hinni, hogy Arabella ugyanolyan szerelmes belé, mint ő az asszonyba.

Nem nagyon figyeltek rájuk. Az effajta bálokban gyakori jelenség volt, hogy az emberek egymást tanítgatták az olyan szigorúan koreografált táncok bonyolult lépéseire, mint például a francia négyes, amelyet négy pár jár négyszög alakzatban, csak egymás ujjait érintve.

Véget ért egy allemande, a muzsika elhallgatott. Rendes esetben a karmester bejelentette volna a következő táncot, hogy a bálozók felkészülhessenek, ám most nem. Talán attól félt, hogy a keringőt leállítanák, még mielőtt elkezdődhetne, és akkor ő kénytelen lenne visszaadni az öt shillingjét. Így hát minden értesítést mellőzve belevágott, de a ritmust nem lehetett félreismerni. Az emberek értetlenül néztek föl az ismeretlen dallamra.

– Most jövünk mi! – szólt Spade. – Tegye a jobb kezét a bal vállamra. – Rátette a tenyerét Arabella gömbölyű, meleg derekára, megfogta és vállmagasságban tartotta az asszony másik kezét. A testük összeért.

– Ez nagyon bizalmas – mondta az asszony. Nem kifogás volt.

Spade megtette az első lépést, Arabella simán követte.

– Mi vagyunk az egyetlen táncospár – figyelmeztette az asszony.

Már Spade-nek is feltűnt, hogy halkult a fecsegő-kacagó zsivajgás, és elég sokan megbámulják őt a püspök feleségével. Kezdett

aggódni, hogy melléfogott. Nem szerette volna, ha Arabellának meggyűlne a baja a férjével.

Látta, hogy Hornbeam dühösen mered rá.

– Ó, egek, mindenki minket néz – állapította meg Arabella.

Spade nem akarta abbahagyni a táncot most, amikor a szerelmét ölelhette.

– Vigye el őket az ördög! – mondta.

Arabella felkacagott.

– Maga őrült! Imádom magát!

Ekkor Deborah Hornbeam kivonszolta Will Riddicket a táncparkettre. Követte őket Howard is, Deborah bátyja a feleségével, Bellel, és az új házasok is keringőzni kezdtek.

– Hála a Magasságosnak! – sóhajtott Arabella.

Spade az ifjú Hornbeamékre pillantott, és megjegyezte:

– Gyakorolniuk kellett otthon. Fogadjunk, hogy Hornbeam nem tud róla!

Újabb párok csatlakoztak hozzájuk, és nemsokára százan táncolták – vagy próbálták táncolni – a valcert. Spade magabiztosabb lett, közelebb húzta Arabellát, aki hozzásimult, miközben végigpörögtek a parketten.

– Jaj nekem, ez olyan, mint a szeretkezés – súgta az asszony.

Spade boldogan elmosolyodott.

– Ha azt hiszed, hogy a szeretkezés ilyen, akkor nem csináltad jól – mormolta.

A keringő véget ért, a karmester bejelentette a francia négyest. Kenelm felkérte Elsie-t, és ő nem adott kosarat. A férfi ügyesen vezette, és a lány abban reménykedett, hogy nem túl feltűnő az ügyetlensége.

– Igyunk pezsgőt – javasolta Kenelm a négyes után.

Ez már a harmadik pohár volt. Elsie ellazult tőle.

– Sokat táncolt Oxfordban? – kérdezte.

Kenelm a fejét rázta.

– Nem voltak nők. Legalábbis olyanok – pontosított –, akikkel egy leendő egyházi személy táncolhatott volna.

– Hagyja ezt abba – mondta Elsie.

– Mit?

– Ne legyen elfogult. Az olyan visszatetsző. Maga egyházi személy, akiről eleve feltételezi mindenki, hogy nem érdeklik a szalonképtelen nők, fölösleges külön hangsúlyozni.

Kenelm sértődött arcot vágott, és mintha vitatkozni lett volna kedve, aztán elbizonytalanodott, és gondolkodóba esett.

Amos szerette a táncot, és tudott keringőzni, de most kimaradt belőle, mert Jane-t és Northwoodot követte. Tudta, hogy ez illetlenség, de azok úgysem vették észre, mert túlságosan el voltak foglalva egymással. Más se vette még észre, legalábbis pillanatnyilag.

Jane és Northwood a büfébe mentek, aztán ők is táncoltak egyet, aztán kimentek a promenádra, végül pedig a lámpákkal kivilágított kertbe.

Hideg volt az éjszaka, kevesen jártak odakint. Látszott Amos lehelete.

Jane köpenyt borított a vállára a hideg ellen. Fel-alá sétáltak, Northwood némileg botladozva, Jane tökéletes önuralommal. Arcuk belemosódott a homályba, de a fejük összehajolt, és látszott, hogy valami komoly dologról van szó.

Amos az épület falának dőlt, mint aki csak levegőzni akar. Valami fontos történt Jane és Northwood között, olyasmi, ami túl van a kacérkodás határán.

Aztán eltűntek.

Illetve besurrantak valamilyen magas bokrok mögé, ahol senki se láthatta őket. Mit művelhetnek? Amosnak tudnia kellett! Keresztülvágott a pázsiton, egyszerűen nem bírt uralkodni magán.

Közelről már kivehette őket az ágak között. Átölelték egymást és csókolóztak. Northwood nyögdécselt a szenvedélytől. Amos dühöngött, ugyanakkor szégyenkezett, amiért leselkedik. Northwood olyasmiket csinált, amikről Amos csak álmodhatott. Meg akarta verni a viscountot, ugyanakkor szeretett volna észrevétlenül eliszkolni.

Látta, amint Northwood tenyere rátapad Jane mellére.

Amos lépett egyet.

– Nem! – mondta halkan Jane, és leemelte a melléről Northwood kezét.

Amos megkövült.

Jane lefogta Northwood kezét, és így folytatta:

– A férfi, akihez nőül megyek, akkor cirógathatja meg a mellemet, amikor akarja, én pedig boldogan engedem neki.

Amos hallotta, hogy Northwoodnak elakad a lélegzete.

Aztán így szólt:

– Legyen a feleségem, Jane.

– Ó, Henry! – lehelte Jane. – Igen!

Ismét csókolóztak, de Jane hamar kifejtette magát az ölelésből. Kézen fogta Northwoodot, és elővezette a bokrok közül. Amos gyorsan elfordult, és úgy tett, mintha véletlenül sétált volna erre.

Ám Jane-t nem tette bolonddá.

– Ó, Amos! – ujjongta. – Jegyesek vagyunk!

Nem állt meg, vezette tovább Northwoodot befelé. Amos utánuk kullogott.

Jane erős kézzel odakormányozta Northwoodot az apjához, Midwinter lelkipásztorhoz, aki Drinkwater tanácsnokkal meg a két ifiasszonnyal, Hornbeam lányával és menyével beszélgetett.

– Apám – szólt Jane –, Henry mondani akar neked valamit.

Ez csak egy dolgot jelenthetett, főleg miután Jane a viscount keresztnevét használta. Bel és Deborah felvisítottak a gyönyörűségtől.

Northwood be volt csípve, de a jó modora megmentette.

– Uram, bírom-e engedélyét megkérhetnem leányát hites feleségemül?

A lelkipásztor habozott. Amos végső reménye az volt, hogy Midwinter előhozakodik valamilyen kifogással, hogy aludjanak rá egyet, Northwood jöjjön el vizitbe másnap, hogy tisztességesen megbeszélhessék a leánykérést.

Ám Drinkwater, Jane nagyapja nem bírt az örömével.

– Hiszen ez csodás! – mondta.

– Jane feleségül megy Northwood viscounthoz! – kurjantotta Bel Hornbeam. – Hurrá!

Midwintert láthatólag elszomorította a dolgok effajta intézése, de ha nemet mondott volna a lányának, csak Jane-t hozta volna szégyenbe. Hosszú hallgatás után annyit mondott Northwoodnak:

– Igen, mylord, megkérheti.
– Köszönöm – felelte Northwood.
– Bravó, Miss Midwinter! – mormolta csodálattal Deborah Riddick, elismerve a leánykérés levezénylésében Jane taktikus eszét.
Jane kézen fogta Northwoodot, szembefordult vele, és kijelentette:
– Egész életemet annak fogom szentelni, hogy boldoggá tegyem az én csodálatos férjemet!
Amos elfordult, kijött a Polgárok Házából, és hazaindult.

Elsie látta, hogy Amos távozik, és tudta a férfi viselkedéséből, hogy valami rossz dolog történt. Hamarosan kiderítette, mi volt az. A terem alig pár perc múlva pezsgett az izgalomtól, hüledező és kissé megbotránkozott hangzavarban pörögtek a nyelvek. Kenelm Mackintosh odajött a lányhoz, és elújságolta:
– Northwood megkérte Jane Midwinter kezét, és Jane igent mondott neki.
– Nohát, nohát! – mondta Elsie. – Tehát Jane megkapta a férfit, akit akart. – Én meg nem.
– Nincs is meglepve?
– Nem nagyon. Jane hónapok óta keményen dolgozott rajta.
– De az apja metodista, és Northwoodból Shiring grófja lesz!
– Jane-ből pedig grófné.
– Aggaszt, hogy a metodizmust előbb-utóbb az angol kereszténység természetes részének fogják tekinteni.
– Miért ne? A protestantizmus is természetes része lett az európai kereszténységnek.
Mackintoshnak torkán akadt a szó. Elsie élvezettel figyelte, hogyan próbál gyártani valamilyen választ. Ráadásul szemet gyönyörködtető látvány volt!
– Néha borzasztóan komolytalan tud lenni – nyögte ki végül Kenelm.
– De Mr. Mackintosh, ön úgy beszél, mintha kezdene megszokni!
Kenelm csak bámult.
– Maga nagyon okos.
– Szavamra, micsoda bók! Főleg egy férfitól!
– Már megint komolytalan.

– Tudom.

– Ennek ellenére is csodálom magát.

Ez kódolt nyelv volt. Igazából azt jelentette: *Kezdek magába szeretni.* Elsie megállta, hogy csúfolódjon. Úgy sejtette, hogy Kenelm szívében kezd rügyezni a rokonszenv, és egy őszinte érzelemből nem szabad gúnyt űzni. Viszont Kenelm sose nézett rá azzal a nyers éhséggel, amellyel Amos bámulta Jane-t. Nem ment ki a fejéből, amit Amos mondott: *Feleségül akar venni, mert jól jönnél az előmenetelének. A püspök vejét magától értetődően előléptetik az egyházban!*

– Maga nagyra törő? – kérdezte.

– Igen, a legnagyobbra törekszem: hogy jól végezzem Isten munkáját. A feleségem pedig abban a boldogságban részesül, hogy segíthet Őt szolgálnom.

Közhelyeket mondott, de őszintének tűnt.

– Igen, de milyen minőségben végezné Isten munkáját? – kérdezte Elsie.

– Hiszem, hogy fáradozhatnék püspökként, ha ez az Ő akarata. Megvan a szükséges képzettségem, elszánt és serény vagyok.

– Ki merné jelenteni, hogy büszke?

Mackintosh feszengett ettől a kihallgatástól, de konokul elszenvedte.

– Igen, volt alkalmam meggyónni a kevélység bűnét.

Legalább becsületes.

– Én szeretem a gyerekeket – mondta Elsie. – Hát maga?

– Sose volt alkalmam megtapasztalni. Nincsenek húgaim, az egyetlen fivérem tizenkét évvel idősebb nálam. Legkorábbi emlékem az ő távozása otthonról – és Skóciából. Őt Manchesterben várta a munka, én Oxfordba mentem. Skócia nem sok mindennel kecsegteti a törekvő fiatalokat.

– Másoknál a tanítás lehet Isten munkája.

– Egyetértek. „Hagyjatok békét e kis gyermekeknek, és ne tiltsátok meg nekik, hogy hozzám jöjjenek; mert ilyeneké a mennyeknek országa", mondta Jézus.

– Próbál segíteni a vasárnapi iskolában, de sohasem enged fel a kicsinyek társaságában.

– Talán megtaníthatna erre.

Elsie, amióta ismerte, először látta alázatosnak Kenelmet. Talán rejtőzik itt valahol egy jó ember.

– Beszéltem az édesapjával – folytatta Mackintosh.

Elsie-t a pánik kerülgette. Most meg fogja kérni a kezét, ő pedig nem tudja, mit válaszoljon. Körülnézett a teremben.

– Nem is látom az apámat.

– Távozott. Nem érezte jól magát. Kissé aggódom az egészsége miatt.

– És az anyám? – kérdezte Elsie, hogy húzza az időt.

– Azt mondta, majd talál valakit, aki hazakíséri, a püspök úr miatt pedig ne aggódjunk.

– Akkor jó!

– Mondtam az édesapjának, hogy megszerettem önt…

– Nagyon megtisztel. – Semmire sem kötelező, formális kifejezés volt.

– …és azt is mondtam, hogy mégoly halvány reményem van azt hihetni, hogy ön is megkedvelhet engem.

Nem tudom, gondolta Elsie. Komolyan nem tudom!

– Miss Latimer – vagy mondhatom, hogy legdrágább Elsie-m? –, lesz a feleségem?

Hát csak kimondta, és Elsie-nek most olyan döntést kellett hoznia, amely megváltoztatja az egész életét.

Annyi bizonyossággal tudta, amennyire ismerhetjük egy másik ember szívét, hogy Amos sose veszi feleségül. És az utóbbi pár percben Mackintosh egy olyan oldaláról mutatkozott be, amelyet Elsie eddig nem látott. Jó apa is lehet belőle.

Sose fogja szenvedélyesen szeretni. Ám a szülei házassága is ilyen, és amikor megkérdezte az anyjától, boldog-e, amiért feleségül ment az apjához, az anyja azt válaszolta: *Persze! Különben nem lennél itt nekem!* Én is ezt fogom érezni: örülök a házasságnak a gyerekek miatt.

Ha tizennyolc lennék, nemet mondanék. De huszonkettő vagyok, és nem tudok úgy bánni a férfiakkal, mint Jane. Nem tudom oldalra hajtani a fejemet, és félénken mosolyogni, és halk, bizalmas hangon susogni, hogy közelebb kelljen hajolniuk, amennyiben hallani

akarják. Próbáltam, de csak hazugnak és nevetségesnek éreztem magamat. De akkor is kell, hogy valaki megcsókoljon éjszaka, és vágyom a gyermekekre, hogy megszülhessem és felnevelhessem őket. Jóvá, okossá, kedvessé nevelhessem. Nem akarok egyedül megöregedni.

Nem akarok gyermektelen öregasszony lenni.

– Köszönöm megtisztelő ajánlatát, Kenelm – mondta. – Igen, a felesége leszek.

– Magasztaltassék az Úr! – sóhajtott Kenelm.

Spade a saját kulcsával nyitotta ki a székesegyház északi kapuját. Belépett, Arabella követte. Bent hidegebb volt, mint odakint. Mikor becsukta a kaput, semmit sem látott. Kitapogatta a kulcslyukat, bezárta az ajtót.

– Kapaszkodj a fecskefarkamba, és kövess! – mondta Arabellának. – Azt hiszem, megtalálom az utamat a sötétben.

Előrenyújtotta a karját, mint a vak ember, nehogy nekimenjen valamelyik oszlopnak, és nyugat felé indult, reményei szerint egyenes vonalban. Pár másodperc után rájött, hogy képes megkülönböztetni az ablakok sötétszürkén derengő csúcsíveit a falazat koromfeketeségétől. Az utolsó ablaknál tudta, hogy két-három lépésre lehet a faltól. Kitapintotta a hideg köveket, és befordult. Követte a falat a narthexig, a keskeny előcsarnokig a harangtorony tövében. Rátalált egy ajtóra, kinyitotta, és amikor bent voltak, magukra zárta.

Felkapaszkodtak a csigalépcsőn a harangozók szobájába.

– Semmit sem látok! – panaszkodott Arabella.

Spade magához ölelte és megcsókolta. Arabella mohón viszonozta a csókot, két kezébe fogta Spade fejét, ujjait belefúrta a férfi hajába. Spade megérintette a mellét a ruhán át, élvezte súlyát, puhaságát, melegségét.

– De én látni akarlak – mondta az asszony.

– Hagytam itt egy csomagot hétfőn, gyakorlás után – mondta nehezen lélegezve Spade. – Csak addig maradj veszteg, amíg megtalálom. – A szalmazsákokon gázolva keresztülment a szobán. Érezte, ahogy a csüngő kötelek súrolják a kabátját. Letérdelt, és

addig tapogatózott, amíg meg nem találta az elrejtett bőrtáskát. Gyertyát, tűzszerszámot vett ki belőle, és meggyújtotta a gyertyát. Mivel a harangozók szobájának nem volt ablaka, kintről nem látszott a fény.

Megfordult, és Arabellára nézett. Összemosolyogtak a gyertyafényben.

– Előre kitervelted! – mondta Arabella. – A huncut mindenedet!

– Inkább ábránd volt, mint terv.

Mikor a láng fényesebben égett, Spade viaszt csepegtetett a padlódeszkára, belenyomta a gyertyát, és addig fogta, amíg a viasz eléggé megkeményedett, hogy tartsa.

– Feküdjünk le a padlóra – javasolta Arabella. – Nem érdekel, ha kemény.

– Jobb ötletem van nekem annál. – A padlón hevertek a szalmazsákok, amelyeket a harangozók arra használtak, hogy lassítsák a deszkához súrlódó kötelek kopását. Felnyalábolt egy csomó zsákot, és ágyat vetett belőlük.

– Te mindenre gondoltál!

– Hónapok óta színezgetem gondolatban ezt a percet.

Arabella kuncogott.

– Én is.

Spade elterült, és felnézett az asszonyra. Arabella megállt fölötte, és derékig felhúzta a szoknyáját. Formás, fehér lába volt, és mivel nem viselte a legújabb pikáns divatot, a pantalettet, semmi se takarta ágyékának sötétbronz szőrét, amelyet Spade szeretett volna összecsókolni.

Olyan merevedése lett, hogy majd átszakította a térdnadrágját, és ettől elrestellte magát, ami, ha belegondolunk, szamárság volt, de hát mit tehetett ellene.

Arabella bezzeg nem jött zavarba. Térdre ereszkedett, megbontotta Spade nadrágjának elejét, és kiszabadította a farkát, amelyet megdicsért, hogy milyen szép.

– Felrobbanok! – figyelmeztette Spade.

– Ne! Várj meg! – Arabella fölemelkedett, és ráült. – Ne nyomd, még ne! – Amikor tövig beszippantotta Spade-et, előrehajolt, megragadta a férfi felkarját, és megcsókolta. Aztán fölemelte a fejét,

Spade szemébe nézett, és lassan mozogni kezdett. Spade markolta a csípőjét, és követte a ritmust.

– Ne csukd be a szemed – parancsolta az asszony. – Azt akarom, hogy nézz rám.

Az nem lesz nehéz, gondolta Spade. Arabella rőt haja lobogott, aranybarna szeme tágra nyílt, csodálatos melle hullámzott a zihálástól. Mivel érdemelte ki ezt a csodálatos asszonyt?

Szerette volna, ha örökké tartana, de attól félt, hogy egy percig se bírja tovább. Mégis Arabella vesztette el hamarabb a fejét. Olyan keményen markolta a férfi karját, hogy az már fájt, bár Spade-et ez nem érdekelte, mert ő se volt már ura magának, és egyszerre élveztek el.

– Jaj, de jó – mondta Arabella, és a férfi mellére rogyott. – De jó!

Spade átkarolta, és megsimogatta a haját.

– Örülök, hogy nálad vannak a kulcsok – mondta egy perc múlva az asszony. Spade ezt olyan mókásnak találta, hogy kuncogott. Arabella is nevetett.

Aztán elakadt a lélegzete.

– Hogy miket mondtam neked! És miket csináltam! Normális helyzetben… mármint soha… ó, a mindenit, miért nem fogom már be a számat!

Eltelt még egy perc.

– Tovább akartam nyújtani – szólalt meg az asszony –, de nem bírtam várni.

– Nem baj – mondta Spade. – Holnap is lesz nap.

A tárgyaláson a vád ugyanazokkal a terhelő bizonyítékokkal hozakodott elő Joanie ellen, de a védelem jobb volt. Amos Barrowfield eskü alatt vallotta, hogy Joanie évek óta dolgozik nála, mindig becsületesen és tisztességesen viselkedett, sohasem vetemedett erőszakra, és nem uszította volna a népet, hogy lázadjon fel. Hasonlóan tanúskodtak Kingsbridge legkülönb emberei, Midwinter lelkipásztor és Spade, sőt még a Szent Lukács-templom papja is. Silas Child elismerte, hogy Joanie hiánytalanul kifizette neki a pénzt.

Az esküdtek sokáig tanácskoztak, ami nem volt meglepő. A magisztrátusi tanácsban csak az volt a kérdés, felterjesszék-e Joanie ügyét a vádesküdtszéknek, ám itt életről-halálról döntöttek.

– Te mit gondolsz? – kérdezte Spade-től Sal.

– A tény, hogy odaadta Childnak a pénzt, nagyon az ő javára billentené a mérleget. Viszont ellene szól, hogy a tömeg kővel dobálta a királyi hintót.

– Azt nem Joanie csinálta! – szólt közbe Jarge, aki Sal mellett állt.

– Nem is mondom, hogy tisztességes, de a támadás a király ellen igencsak kíméletlen hangulatba hozta a bíróságokat.

Sal tudta, hogy Spade most a halálos ítéletet írta körül.

– Imádkozok Istenhez, hogy ne legyen igazad! – mondta hevesen.

– Ámen – bólintott Spade.

A bíróságon összecsődült nézőknek nem a tárgyalás volt az egyetlen szórakozása. Sokan beszélgettek a két eljegyzésről, amely a Polgárok Házában történt. Northwood és Jane volt a szenzáció. Az előző napon Jane Midwinter nem a metodista imaházban, hanem a katedrálisban vett úrvacsorát, és úgy ült Northwood mellett, mintha máris házasok lennének. Utána Midwinter lelkipásztor meginvitálta szerény házához Northwoodot vasárnapi ebédre, és Northwood elment hozzá. Ettől függetlenül mindenki azt várta, mit szól ehhez Northwood apja, Shiring grófja. Vélhetőleg tiltakozni fog, de hát végső soron nem szólhat bele, kit választ hitvesül a huszonhét éves fia.

Elsie Latimer és Kenelm Mackintosh kevésbé feltűnőek voltak, habár néhányan meglepődtek azon, hogy Elsie igent mondott.

Nyilván a székesegyházban tartják mindkét esküvőt. Sal a férjére nézett, és fanyarul elmosolyodott, amikor arra gondolt, mennyire más lesz az a két lakodalom, mint az övé. Ennek ellenére akkor sem változtatott volna semmit a saját esküvőjén, ha megtehette volna.

Ha kimondanám, senki se hinné el, gondolta.

Visszajöttek az esküdtek. Az írnok megkérdezte az elnököt, hogy bűnösnek vagy ártatlannak találták-e Joanie-t.

– Bűnös! – mondta az elnök.

Joanie megtántorodott, de Jarge elkapta, mielőtt összeesett volna.

A teremben méltatlankodó zúgás támadt.

Sal látta, hogy Will Riddick mosolyog. Hogy miért nem öltelek meg azzal a kővel, gondolta.

– Vádlott! – mondta a bíró. – Magát olyan vétségben marasztalták el, amely halállal büntetendő.

Joanie fehér lett a rémülettől.

– Azonban a helység polgárai erősen szorgalmazzák a keresztyén megbocsátást, és Silas Child kereskedő tanúsította, hogy maga az utolsó pennyig megfizette neki a lopott gabona eladásából származó pénzt – folytatta a bíró.

Ezek szerint nem kötél, gondolt Sal. De akkor mi lesz a büntetés? Korbács? Kaloda? Kényszermunka?

– Mindezekért nem ítélem halálra.

– Ó, hála az Úrnak! – sóhajtott Jarge.

– Ellenben deportáltatik az ausztráliai Új-Dél-Wales büntetőgyarmatra tizennégy esztendőre.

– Ne! – üvöltötte Jarge.

Nem volt egyedül. A sokaság felháborodott, többen is ordítva tiltakoztak.

– Kiüríteni a termet! – kiáltotta a bíró.

A seriff és a rendőrök elkezdték kilökdösni a népet. A bíró eltűnt az előszobába nyíló ajtó mögött. Sal megragadta a férje karját, és beszélt hozzá, hogy kiverje a fejéből az erőszakos gondolatokat.

– Tizennégy év, Jarge! Még csak negyvennégy lesz, mire lejár!

– Te is tudod, hogy akkor se nagyon jönnek vissza, ha letöltötték a büntetésüket. Amerikából is kevesen tértek haza, és Ausztrália még messzebb van!

Sal tudta, hogy igazat beszél. Ha a büntetés lejárt, a szabadult foglyoknak ki kellett fizetniük a hazatérés árát, márpedig Ausztráliában úgyszólván lehetetlen összeszedni annyi pénzt. A deportálás szinte minden esetben holtig tartó száműzetést jelentett.

– Akkor is remélhetünk, Jarge! – erősködött Sal.

Jarge dühe átcsapott bánatba.

– Mi lesz a kicsi Sue-val? – kérdezte majdnem könnyezve.

– Ő itt marad. Senki sem vinne egy büntetőgyarmatra egy gyermeket, és különben is tilos.

– Hiszen akkor sem apja, sem anyja nincs többé!

– Itt vagyunk te meg én – súgta Sal ünnepélyesen. – Ő most már a mi gyermekünk.

Kit tudta, hogy valami szörnyűség történt, de napokig nem bírta rávenni a nagyokat, hogy árulják el a részleteket. Aztán egy napon így szólt az anyja a reggelinél:

– Kit és Sue, most megpróbálom elmagyarázni, mi történik ma.

Végre, gondolta Kit. Érdeklődve kihúzta magát ültében.

– Sue, a mamádnak el kell mennie ma reggel.

– Miért? – kérdezte Sue.

Ezt Kit is tudni akarta.

– A bíró azt gondolta, hogy a mamád rosszat csinált, amikor megállította azokat az embereket, akik berakodták a gabonát a Child úr hajójára.

Kit erről is tudott, és határozottan kijelentette:

– Az kingsbridge-i gabona volt, azt nem volt szabad elvinni a városból.

– Mi is így gondoltuk – szólt közbe Jarge –, de a bíró másképp látta, és az ő kezében van a hatalom.

– Hova megy a mami? – kérdezte Sue.

– Új-Dél-Walesbe. Ausztráliába – felelte Sal.

– Az messze van?

Kit erre is tudta a választ. Ő gyűjtötte az ilyen adatokat.

– Tizenhatezer kilométer! – vágta ki, büszkén, hogy ő ezt is tudja. Sue csak nézett bizonytalanul, mert nem tudta, mit jelent a tizenhatezer kilométer, ezért Kit hozzátette: – Fél év, hogy odaérjen a hajó.

– Fél év! – Sue ezt már értette, és sírni kezdett. – De mikor jön vissza?

– Hosszú ideig lesz oda – mondta Sal. – Tizennégy év múlva.

– Te és én addigra nagyok leszünk – magyarázta Kit.

– Kérlek, Kit! – bosszankodott Sal. – Hadd válaszoljak én a kérdésekre!

– Bocsánat.

– Most mindjárt lemegyünk a folyópartra, hogy integessünk neki. A mamád dereglyével megy Combe-ig, ott átszáll egy nagy hajóra a

hosszú utazáshoz. Mármost a seriff azt mondta, hogy nem szabad se átölelni, se megpuszilni a mamit. Még csak megérinteni sem szabad.

– Ez nem ér! – zokogta Sue.

– Nem bizony, de nagy bajunk lesz, ha megpróbáljuk megszegni a szabályokat. Megértetted?

– Igen – felelte Sue.

– Kit?

– Igen.

– Akkor indulhatunk.

Kabátot vettek.

Kit tudta, mi történik, de nem igazán értette. Nem ismert senki olyat, aki bűnözőnek tartotta volna Joanie-t. Hogy tehetett a bíró ekkora gonoszságot?

Tömeg volt a vízparton. Kingsbridge-ből máskor is deportáltak már embereket, de azok tolvajok és gyilkosok voltak. Joanie asszony volt, és anya. Kit érezte a haragot maga körül az elnyűtt kabátú, viseltes kalapú emberekben, akik összebújtak a szitáló esőben, dühösen, ám tehetetlenül.

Feltűnt Joanie, akit Doye seriff kísért. Fojtott, ellenséges moraj támadt. Kit látta, hogy Joanie lábát összeláncolták, amitől természetellenesen apró lépésekkel kellett tipegnie. Sue is látta, és felkiáltott:

– Miért láncolták meg a lábát?

– Hogy ne szaladjon el – válaszolta Kit.

Sue zokogni kezdett, Sal megharagudott.

– Kit, nem kértelek meg, hogy hagyjál engem válaszolni a kérdésekre? Most megríkattad Sue-t!

– Bocsánat. – Szerette volna hozzátenni, hogy ő csak az igazat mondta, de az anyja nem volt olyan kedvében, hogy vitatkozni lehessen vele.

Valaki tapsolni kezdett, és mások is csatlakoztak hozzá. Joanie-t, aki mintha most vette volna észre a sokaságot, valósággal kicserélték. Siralmas járásán nem változtathatott, de kihúzta magát, fölemelte a fejét, jobbra-balra nézett, és bólintott az ismerősöknek.

Kitnek az a homályos sejtése támadt, hogy Sue-nak így jobb. Az lett volna a legrosszabb, ha megalázottnak látta volna az anyját.

A taps úgy lett egyre viharosabb, minél közelebb ért Joanie a dereglyéhez.

Kit kézen fogta Sue-t, hogy vigasztalja. Sal megfogta Sue másik kezét, vélhetőleg azért, hogy visszatartsa, ha oda akarna rohanni az anyjához.

Joanie végigment a pallón, fellépett a dereglye fedélzetére.

Sue sikoltott, Sal felkapta. Sue rúgkapált, de az asszony szorosan tartotta.

Egy rakodó kioldotta a köteleket, ellökte a dereglyét a rakparttól. Az erős, nyugodt áramlat szelíden a folyás irányába igazította a nagy, lapos hajót, azután sodorni kezdte.

Joanie megfordult a dereglyén, hogy lássa a partot és a figyelő sokaságot. Kit nem értette, hogyan lehet ilyen csendes és mozdulatlan. Csak néz, holott most hagyja el a családját, és a helyet, ahol leélte az életét, megy valami új helyre a föld másik oldalán; a gondolat olyan ijesztő volt, hogy Kit azonnal megpróbálta kiverni a fejéből.

Az áramlat gyorsan elvitte a dereglyét. Sue jajveszékelése elhalt. A tömeg abbahagyta a tapsolást.

A dereglye befordult az első kanyarba, és eltűnt szem elől.

III. rész
A szervezkedési törvény

1799

19. fejezet

Amos Barrowfield reggel négykor kelt. Egyedül volt a házban, mert az anyja két éve meghalt. Gyorsan felöltözött, és pár perc múlva, kezében lámpással, már ki is lépett a csípős tavaszi hajnalba. A korai óra ellenére sem ő volt az egyetlen az utcán. A szegénynegyedekben már égett a világ, munkások százai baktattak a sötét utcákon a gyárak felé.

Két egyenruhás ember posztolt a polgárőrség parancsnoksága előtt. Ezeknek az uniformisához is Hornbeamnél szőtték a vörös posztót, gondolta keserűen Amos.

Kingsbridge-ről lekopott a jómód máza. Az emberek nem engedhették meg maguknak, hogy átfestessék az ajtajukat, vagy újraüvegeztessék a törött ablakot. Egyes boltok bezártak, mások szegényes kirakatokból kínálták avítt készletüket. A vásárlók nem a legjobbat választották, hanem a legolcsóbbat. Amos minőségi szöveteire lanyha volt az igény.

A háború volt az oka mindennek. Britannia, Oroszország, az Oszmán Birodalom és a Nápolyi Királyság koalíciója Európa nagy részén támadta Franciaországot, és sorozatosan szenvedett csúfos vereségeket. A franciák időnként hátrálni kényszerültek, de mindig előretörtek ismét. E miatt az értelmetlen háború miatt kell küzdenünk a megélhetésért, gondolta Amos. És a munkások egyre dühösebbek.

Holdfényben csillogott a folyó vize. Amos átkelt a hídon a Bélpoklos-szigetre. Caris ispotályában is égett a világ. A híd második szakasza Loversfield elővárosba vezetett. Amos itt balra fordult.

Ezen a parton Hornbeam hosszú sorházakat építtetett, minden utca közepén egy kúttal és egy árnyékszékkel. A házakat a közeli gyárak munkásai bérelték.

A várostól északkeletre hullámzó dombvidéken a nagy és a kisebb folyók elég gyorsak voltak, hogy forgassák a malomkerekeket, és

korlátlan mennyiségű vízzel lássák el a kallózó- és festőüzemeket. Itt nem volt várostervezés: az épületeket ott húzták fel, a malomtavakat és -árkokat ott alakították ki, amerre a víz folyt.

Amos folyással szemben gyalogolt a gyáráig. Bólintott az álmos szemű éjjeliőrnek, kinyitotta az ajtót, bement. Éppen lámpát gyújtott, amikor megérkezett Hamish Law, lovaglócsizmában és hosszú kék kabátban.

Most Hamish végezte azt a munkát, amelyet Amos az apja halála előtt: járta a falvakat, ellátogatott a tanyákra. Hamish mindig jól öltözött, és nyájasan bánt az emberekkel. Ám a jó természete ellenére is volt elég kemény, hogy szembeszálljon az útonállókkal. Azaz olyan volt, mint Amos ifjabb változata.

Közösen felmálházták a lovakat, beszélgettek a helységekről, amelyeket Hamish végigjár a mai napon, és a kézművesekről, akikkel tárgyalni fog. A fonás nagy része most már gyárban történt, gépekkel, úgyhogy kevesebb fonóhoz kellett benézni, ám a szövést továbbra is kézzel végezték, és a takácsok vagy otthon, vagy a gyárakban dolgoztak.

– Figyelmeztesd őket, hogy jövő héten aligha lesz munka – mondta Amos. – Nem kaptam megrendelést, és nem engedhetem meg magamnak, hogy felhalmozzam a szövetet.

– Talán a következő pár napban adódik valami – reménykedett Hamish.

– Bízzunk benne.

Szállingózni kezdtek a munkások. Kenyeret majszoltak, cserépkorsókból itták mellé a gyenge sört, és lármáztak, mint reggel a verebek. Mindig rengeteg megbeszélnivalójuk volt. Amos csodálta, hogy ilyen kemény robot mellett maradt energiájuk a zsinatolásra.

Ötkor elkezdődött a munka. Döngtek a kallózókalapácsok, dübörögtek és berregtek a fonógépek, kattogott a szövőszékek vetélője. Amos fülének zene volt a robaj és a zakatolás. Szövet készült, hogy az emberek ne fázzanak, kerestek a munkások, hogy legyen miből etetni a családjukat, gyűlt a profit, hogy működjön a gyár. Ám ez nem oszlatta el Amos aggodalmait.

Megkereste Sal Boxot, a munkásság nem hivatalos képviselőjét. Sal jó színben volt még ezekben a zord időkben is. Kivirult a

házasságban, habár Jarge, a férje, kissé banditaszerűnek tűnt Amosnak.

A fonógépeket most már a víz ereje hajtotta, ezért a fonóknak nem kellett kézzel forgatni a kereket, vagyis egy Salhez hasonlóan tapasztalt fonó egyszerre három gépet ellenőrizhetett.

Kiabálniuk kellett, hogy hallják egymást a zajban.

– Nincs munkám a jövő hétre! – mondta Amos. – Hacsak nem szállítom le az árakat az utolsó percben.

– A katonaságtól kéne megrendelést szereznie – válaszolta Sal. – Abban van a pénz.

Sok posztós megsértődött volna, ha a munkásai adnak neki tanácsokat, de Amos nem ilyen volt. Érdekelte, hogy a munkások mit gondolnak. Most is megtudott valami fontosat: az emberek azt hiszik, hogy nem próbálkozott a shiringi polgárőrségnél. Itt az esély, hogy felvilágosítsa őket.

– Ne higgye, hogy nem próbáltam – mondta –, de Will Riddick az apósának ad minden megrendelést.

Sal arca elsötétült.

– Fel kéne már kötni azt a Will Riddicket.

– Lehetetlen betörni a szövetpiacra.

– Rosszul van ez így.

– Tudom.

– Sok minden rosszul van ebben az országban.

– De aki ilyet mond, árulással vádolható – intette gyorsan Amos.

Sal rosszallóan összeszorította a száját. Amosnak feltűnt, hogy Kit nincs az anyja mellett.

– Hol a fia?

– Jenny Jenkinsnek segít.

Amos körülnézett. Az egyik fonógép állt, Kit mélyen a szerkezet fölé hajtotta rőt fejét. Amos odasietett, hogy lássa, mi az.

Kit tizennégy éves volt, de még mindig gyerekes. Vékony hangja volt és sima arca.

– Mit csinálsz? – kérdezte Amos.

Kit aggodalmasan nézett fel, félt, hogy leszidják.

– Megszorítok a hüvelykujjam körmével egy orsót, Mr. Barrowfield, de úgyis kilazul megint. Remélem, nem csináltam semmi rosszat.

– Ne izgulj, legény, nincs semmi baj. De ez nem a te munkád, ugye?
– Nem, uram, de az asszonyok megkérnek rá.
– Így igaz, Mr. Barrowfield – szólt közbe Jenny. – Kit annyira ért a gépekhez, hogy mind őt hívjuk segíteni, ha valami elromlik, és általában egy perc alatt megjavítja.
– Honnan tanultad? – kérdezte Amos a fiútól.
– Itt dolgozok hatéves korom óta, uram. Gondolom, egyszerűen kiismertem a szerkezeteket.
Persze, Kitet mindig is elbűvölték a gépek, gondolta Amos.
– Bár sokkal jobban csinálnám, ha csavarhúzót használhatnék a körmöm helyett – tette hozzá a fiú.
– Azt elhiszem. – Amos töprengett. Az volt a szokás, hogy a munkások maguk javították a gépeiket. Gyakran még az egyszerű hibák is sok időt vettek el tőlük. Ha szakember csinálná, az időt takarítana meg, és növelné a termelékenységet.
Nézte a kicsi szerelőt, és azon töprengett, hogy hivatalos beosztást ad neki. Szerette megjutalmazni azokat, akik többet tettek annál, mint amire okvetlenül szükség volt, mert az ilyesmi lelkesítette a többieket. Kitnek lesz munkaköre és heti fizetése. Amos ugyan nem engedhette meg magának a jótékonykodást, de pár shilling nem sokat számít.
Először persze a gyerek anyjával kell megegyeznie. Amos nem hitte, hogy tiltakozna, ám Salnél tanácsosabb előtte megbeszélni. Visszatért az asszonyhoz.
– Kit igazán nagyon okos! – mondta.
Sal szeme kigyúlt a büszkeségtől.
– Megmondom az igazat, Mr. Barrowfield, mindig is úgy tartottam, hogy Kit valami nagyra rendeltetett!
– Hát, ez nem túl nagy, de azon gondolkozom, hogy megteszem teljes munkaidejű karbantartóvá.
Az asszony felragyogott.
– Ez nagyon kedves öntől, uram!
– Csak elismerem, hogy a fia tehetséges.
– Így van.
– Fizetek neki hetente öt shillinget.

Sal elhűlt.
– Kegyelmed nagyon jóságos, Mr. Barrowfield.
– Szeretek annyit fizetni az embereknek, amennyit megérdemelnek – már ha módomban áll. – Figyelmesen nézett Salre, és látta az asszony arcán a megkönnyebbülést. Pár shillinggel több sokat számít a heti költségvetésükben.
– Ha jövő héten be kell zárnom a gyárat, Kit bejöhet, és átvizsgálhatja a gépeket, amíg állnak – mondta Amos. – Mindig jobb megelőzni, mint javítani, nem így van?
– De igen, uram. Szólok majd neki.
– Helyes – mondta Amos. – Én pedig vásárolok Kitnek egy csavarhúzót.

Hornbeam elvitte a fiát, Howardot az új gyárába.
Howard három év óta volt nős ember, és született Beltől egy fia, akit Josephnek kereszteltek a nagyapja után. Hornbeam ennek annyira örült, hogy az még saját magát is meglepte.
– Csak sose szólítsátok Joey-nak – figyelmeztette őket. – Gyűlölöm azt a nevet, hogy Joey. Ha mindenáron becézni akarjátok, mondjátok neki azt, hogy Joe. – Nem szerette, ha eszébe juttatták girhes kölyökkorát, amikor a londoni szemétdombokon kurkászott ennivaló után, és Joey-nak hívták. Szerencsére már nem volt szükséges magyarázni az érzéseit. A családja azt teszi, amit mond, és nem firtatják, miért mondta.
Joe már majdnem kétéves volt, korához képest nagy gyerek. Szálas lesz, mint Hornbeam, és nem hívják majd Joey-nak.
Hornbeam hatalmas vagyona pedig a harmadik nemzedékre száll. Ez egyfajta halhatatlanság.
Deborah-nak és Will Riddicknek egyelőre nem volt gyereke, de még korai lett volna feladni a reményt, hogy abból az ágból nem születnek unokák.
Az egykori disznóhizlalda helyén felhúzott új gyáron az utolsó simításokat végezték. Hornbeamnek és Howardnak valóságos sártengeren kellett keresztülcaplatniuk, amelyet a szekérkerekek még jól kivájtak. A Combe-ból hozatott munkások sátrakat vertek föl,

tüzeket raktak, és latrinákat ástak mindenfelé. Ez az egyetlen gyár váltja föl Hornbeam másik három üzemét.

– Kizárólag egyenruhára való szövetet fog gyártani – mondta Hornbeam. Nemcsak a shiringi polgárőrségnek és a 107-es kingsbridge-i gyalogezrednek, hanem még egy tucat nagy megrendelőnek.

A gyár nem a folyóparton, hanem egy pataknál volt, mert a gépeket nem a víz fogja hajtani. Hornbeam egy ideig mindent titokban tartott, még a családjának sem árult el semmit, de mivel mindenki láthatta a nagyszabású építkezést, úgy döntött, tudják csak meg. Howardot tájékoztatta elsőnek.

– Ez lesz Kingsbridge első gőzzel működő gyára! – mondta büszkén.

– Gőzzel? – álmélkodott Howard.

A gőz kiszámíthatóbb, mint a napról napra változó folyó, és erősebb a lónál vagy az ökörnél. Máris gyárak százaiban használták, főleg Észak-Angliában. Kingsbridge eddig lusta volt átvenni az újítást. Ám ennek vége.

Bementek. Félelmetes volt! A város egyetlen épülete, amelyben elfért volna a katedrális!

Munkások meszelték a falakat és üvegezték a nagy ablakokat. A gyárakban kell a világosság. Ordítva társalogtak egymással a hatalmas térben. Mások nótáztak munka közben. Combe-ból jöttek, nem ismerték Hornbeamet. Ha ismerték volna, elnémulnak, amikor áthalad közöttük. Ám Hornbeam most az egyszer nem kifogásolta a tiszteletlenséget. Ahhoz túlságosan tetszett neki az új háza.

Megmutatta Howardnak a szénfűtéses kemencét. Akkora volt, mint egy kisebb tanyaház, és egy hasonló méretű gőzkazánt tartott. Mellette egy henger állt, olyan magas, mint maga Hornbeam, amely egy elágazó csővezetékhez kapcsolódó lendkereket hajtott.

– Az a vezeték juttatja el az energiát a gyár minden részébe – mondta Hornbeam. – Most pedig gyere utánam!

Fölment az emeletre.

– Ez a szövöde – mondta. Szövőgépek tucatjai álltak négy párhuzamos sorban. – Látod a tengelyeket, amelyek a mennyezeten futnak? Gépszíjak kötik össze őket a szövőszékekkel. Ha a tengely

forog, a szíj elindítja a szövőszéket, amely végrehajtja a szövés három lépését. Egy: minden második szálat beemel a láncba, és a „szád" megnyílik, mint a krokodil pofája. Kettő: úgy vezeti át a vetélőt a szádon, mintha a krokodil fogai között fűzné át. Három: mélyen belenyomja a fonalat a szádba: ezt a műveletet hívják beverésnek. Aztán fordítva is végrehajtja a műveletsort, befejezve a vászonkötést.

– Fantasztikus! – mondta Howard.

– Viszont vízzel nem működik. A szövőgéphez kiszámítható és állandó energia szükséges, percenként százhúsz fordulatszám, plusz-mínusz ötös hibahatárral, különben a vetélő vagy túl gyorsan mozog, vagy sehogy. A folyó nem szolgáltathat ilyen pontos és kitartó erőt, ám a gőz igen.

– Egyáltalán szükségünk lesz *munkásokra?*

– Igen, de mint hallottam, egy ember három-négy szövőgépet is képes kezelni egyszerre – akár többet is, embere válogatja. A jelenlegi állománynak csak a negyedére lesz szükségünk.

– Szinte látom! – mondta Howard. – Ez a sok gép mind magától dolgozik, naponta gyártják a pénzt, és csak egy maroknyi ember kell hozzájuk!

Hornbeam repesett, ugyanakkor szorongott. A gyár, mire elkészül, fölemészti az utóbbi húsz évben félretett összes pénzét, és a kingsbridge-i Thomson Bank tetemes kölcsönét. Bízott benne, hogy lesz profit; többször bebizonyosodott már, hogy van érzéke az üzlethez. Rendben vannak a szerződések is a hadsereggel a posztószállításra. De kockázat nélkül akkor sincs üzlet.

Howard ugyanezen töprengett.

– És ha kitör a béke? – kérdezte.

– Nem valószínű – felelte Hornbeam. – Ez a háború hat éve tart, és semmi sem utal arra, hogy be akarnák fejezni.

Visszafelé keresztülvágtak azon a területen, ahol a munkásházak álltak. Azokban az utcákban, ahol már laktak, óriási kupacokban állt a mocsok és a törmelék.

– Koszos népség! – mondta Hornbeam.

– Igazából a mi hibánk – ellenkezett Howard.

– Hogy lehetne a mi hibánk, ha emberek képesek ekkora piszokban élni? – méltatlankodott Hornbeam.

Howard remegett, de most az egyszer nem hátrált.

– Ezeknek a házaknak nincsen udvara.

– Ó, igen, ezt a részletet elfelejtettem. Sok pénzt takarítunk meg vele.

– Akkor hova máshova rakhatnák a szemetet, mint az utcára?

– Hmm.

Újabb utca közeledett a befejezéshez.

– Hárman is felkerestek – szólalt meg Howard. – Boltokat nyitnának itt.

– De nekünk vannak boltjaink, és igazán szépen jövedelmeznek.

– A munkások azt mondják, hogy a mi boltjainkban drágább az áru. Inkább bemennek a központba, semhogy többet fizessenek.

– Miért biztatnánk a konkurenciát, hogy nyirbálja meg a nyereségünket?

Howard vállat vont.

– Tényleg nincs rá ok.

– Nincs – felelte Hornbeam. – Fizessenek, vagy gyalogoljanak.

A májusi vásárt egy réten tartották az erdő mellett, a város peremén.Amos éppen a kötéltáncosokat bámulta, a feszes ruházatú leányzókat, akik a három méter magasba kifeszített kötélen szökdécseltek, amikor elvonta a figyelmét egy sokkal csábosabb látvány, nevezetesen Jane Northwood viscountess. Szalagokkal és virágokkal szegélyezett szalmakalapot viselt, és egy pici parazol volt a kezében, a napernyő a legújabb divathóbort. Egyszerűen ennivaló volt.

Amos nem is tudta, rendben van-e nála minden. Biztosan nem normális az, ha egy fiatalember már hét év óta a megszállottja egy olyan nőnek, aki nem viszonozza a szerelmét.

Jane belekarolt, és onnantól együtt andalogtak, élvezték a tavaszi napsütést, nézegették a falatozókat, a sörsátrakat, és úgy tettek, mintha nem látnák a prostituáltakat.

Amikor megálltak egy akrobatacsoportnál, Amos megkérdezte Jane-t, hogy érzi magát. Váratlanul őszinte választ kapott a szabványos kérdésre.

– Alig látom Henryt! – panaszkodott Jane. – Minden idejét a polgárőrséggel tölti, edzi és gyakoroltatja őket, és mit tudom én, mi! Nem is harcolnak. Mi ennek az értelme?

– Védeniük kell a hazát, hogy a felszabaduló reguláris egységek külföldön harcolhassanak.

A viscountess nem volt kíváncsi a magyarázatokra.

– Ragaszkodik hozzá, hogy Earlscastle-ban lakjak, ahol sose történik semmi. Többet látok az apósomból, mint belőle! Ha félrelépek, csak az ő hibája lesz!

Amos riadtan körülnézett, nem hallotta-e valaki ezt a főúri dámához a legkevésbé sem illő kifakadást. Szerencsére senki sem ólálkodott a közelben.

Egy ringhez érkeztek, ahol a Falábú Frász nevű ökölvívó egy fonttal kecsegtetett mindenkit, aki képes lesz kiütni őt. Nyomoréksága ellenére – csakugyan fából volt az egyik lába – félelmetes jelenség volt irdatlan vállával, ferde orrával és forradásos karjaival.

– Ötven fontért se állnék ki vele! – mondta Amos.

– Örömmel hallom – felelte Jane.

Mungo Landsman, az egyik tekergő, aki a Vágóhídban szokott lógni, kifizette a shillingjét. Komisz pofájú, nagy melák volt, lelkesen ugrott be a ringbe, előre örülve a bunyónak, de még az öklét sem emelhette föl, amikor Falábú szemmel követhetetlen gyorsasággal megsorozta a fejét meg a törzsét. Amikor Mungo elterült, Falábú belerúgott a falábával, és a tömeg éljenzett. Falábú vigyorgott, kimutatva az ínyét, amelyben több volt a foghíj a fogaknál.

Amos és Jane otthagyta a ringet. Amos azon töprengett, mit tehet egy Jane-hez hasonló nő, miután feleségül ment egy gazdag, ám elfoglalt férfihoz.

– Gondolom, szeretnél gyermekeket – mondta.

– Feladatom világra hozni egy örököst – felelte a viscountess. – Mindenesetre a kérdés akadémikus. Nem sok esélyünk van a gyermekekre, tekintve, hogy milyen kevés időt töltünk együtt.

Amos gondolkodóba esett. Jane megkapta, amit akart, feleségül ment Henryhez. Az emberek azt mondták, Northwoodnak sohasem lett volna szabad nőül vennie egy ennyivel alacsonyabb rangú

személyt. Már meg is szervezték neki a rangbeli házastársat, és az apja is hevesen tiltakozhatott, amikor Henry elutasította azt a tervet. Jane leküzdötte az összes akadályt, hogy viscountess lehessen, és még ez sem tette boldoggá.

Feltűnt egy bódé, ahol a vörös kürtőkalapban pompázó Sport Culliver árulta kimérve a madeirát. Amos és Jane elmentek volna mellette, ám Culliver utánuk kiabált:

– Lady viscountess, nehogy a közönséges madeirát igya! Az a parasztnak való. Van egy különleges márkám, direkt kegyednek! – Lehajolt, és egy palackot húzott elő az asztal alól. – Ez a legjobb madeira, amit kevertek valaha!

– Szeretnék egy pohárral! – fordult Amoshoz Jane.

– Legyen kettő, Sport – fordult Culliverhez Amos.

Culliver töltött két kiadós pohárba, és átnyújtotta nekik. Jane beleszürcsölt a magáéba.

– Hát akkor két shilling lesz, Mr. Barrowfield – mondta Culliver.

– Mi van benne, aranypor? – kérdezte Amos.

– Én szóltam, hogy ez a legjobb!

Amos fizetett, aztán megkóstolta a madeirát. A bor egész jó volt, bár nem a legjobb. Amos elvigyorodott.

– Sport, ha egyszer majd állást akar mint posztóügynök, csak jöjjön hozzám!

– Ez nagyon kedves magától, Mr. Barrowfield, de inkább maradok annál, amihez értek.

Amos bólintott. Szövetet árulni nem volt Cullivernek való. Sokkal több pénz volt a szeszben, a szerencsejátékban és a prostitúcióban.

Megitták a madeirájukat, sétáltak tovább az erdő felé. Jane egyszer csak megfordult, és megszólította a mögöttük ballagó fiatal nőt, aki nyilvánvalóan a gardedámja volt. – Sukey, fázom egy kicsit. Elhozná a stólámat a hintóból?

– Igenis, mylady – felelte Sukey.

Jane és Amos gardedám nélkül andalogtak tovább.

– Legalább megvásárolhatsz minden ruhát, ami tetszik – szólalt meg Amos. – Elragadó vagy ma!

– Annyi a ruhám, hogy el sem férnek egy szobába, de hova vegyem fel őket? Ez az unalmas kirakodó, a kingsbridge-i nagyvásár

a legizgalmasabb esemény az utóbbi három hónapban. Arra számítottam, hogy Henry majd elvisz a londoni mulatságokba. Haha! Egyszer se jártunk még Londonban. Henry túlságosan elfoglalt. Persze, a polgárőrség!

Northwood alighanem úgy érzi, hogy Jane túlságosan egyszerű származású az ő arisztokrata barátaihoz, gondolta Amos. Ezt persze nem mondta ki.

– Azért csak kell legyen valami társasági életetek.

– Mulatságok a tisztekkel és a tisztfeleségekkel – mondta lenézően Jane. – Soha nem mutatott még be senkinek, akinek akár a legcsekélyebb köze is lett volna az uralkodóházhoz!

Ez alátámasztotta Amos gyanúját.

Jane-t nem a társasági törtetésre nevelték. Apja lemondott a magas egyházi rangjáról, hogy metodista lelkipásztor legyen, de Jane hátat fordított az értékrendnek, amelyre Charles Midwinter tanította.

– Csupa álságos dologra vágyakozol! – mondta Amos.

Jane nem tűrte zokszó nélkül .

– És te? – vágott vissza hevesen. – Te mit kezdesz az életeddel? Odaadtad az üzletednek! Magányos vagy! Keresel, de nem sokat. Mi értelme ennek?

Amos gondolkodóba esett. Jane-nek igaza van. Először át akarta venni az apjától a vállalkozást, aztán kezét-lábát törte, hogy törlessze Obadiah adósságait. Megvalósította mindkét célt, és azóta mást se csinál, csak dolgozik éjjel-nappal. Ám ő nem nyűgnek érezte a munkát. Szerette.

– Nem tudom, miért, de ezt érzem természetesnek – mondta.

– Mert beléd verték, hogy a férfiembernek keményen kell dolgoznia! Holott ez nem igaz!

– Többről van itt szó. – Ezen még sose gondolkozott el komolyan, de most, hogy Jane föltette a kérdést, fölsejlett előtte a válasz. – Be akarom bizonyítani, hogy kizsákmányolás nélkül is létezhet ipar – mondta –, és korrupció nélkül is lehet vállalkozni.

– Színtiszta metodizmus.

– Igen? Nem vagyok biztos benne, hogy az emberség és a tisztesség a metodisták monopóliuma.

– Azt hiszed, azért vagyok boldogtalan, mert nem a megfelelő férfihoz mentem nőül.

Amos erre nem számított.

– Nem akarlak bírálni…

– De igazam van, nem?

Amos óvatosan fogalmazott.

– Kétségtelenül azt gondolom, hogy boldogabb lennél, ha szerelemből kötöttél volna házasságot.

– Boldogabb lennék, ha a te feleséged lennék.

Jane értett hozzá, hogy váratlan kijelentésekkel zavarba hozza.

– Nem így értettem! – védekezett Amos.

– Pedig igaz. Megbabonáztam Henryt, de a bűbáj elszállt. Te igazán szerettél. Valószínűleg még mindig szeretsz.

Amos körülnézett, hogy nincs-e hallótávolságban valaki, de csak azt látta, hogy bejöttek az erdőbe, és egyedül vannak.

Jane beleegyezésnek vette a hallgatást.

– Gondoltam – mondta. Lábujjhegyre állt, és szájon csókolta Amost.

Ő annyira elhűlt, hogy semmit sem bírt csinálni. Csak állt mozdulatlanul, megkövülten, és hüledezve bámulta az asszonyt.

Jane átkarolta, és hozzátapadt, hogy a férfi érezze a mellét, a hasát, a csípőjét.

– Ketten vagyunk – mondta. – Csókolj meg tisztességesen, Amos.

A férfi nem tudta, hányszor álmodozott erről a pillanatról.

Most mégis azt hallotta:

– Ez nem helyes. – És ezt az ő szája mondta.

– Van annyira helyes, mint bármi ezen a világon. Édes Amos, tudom, hogy szeretsz. Csak egy csókot kérek.

– De te Henrynek vagy a felesége – makacskodott Amos.

– Vigye el Henryt az ördög!

Amos megfogta Jane kezét, és eltolta a derekától.

– Rettenetesen szégyellném magam.

– Ó, tehát olyasmi vagyok, amit szégyellni kell?

– Csupán akkor, ha így elárulnád a férjedet.

Jane levált róla, sarkon fordult, és elsietett.

Ellenállhatatlan volt még most is, amikor haragosan elmasírozott.

Amos csak nézett utána, és azt gondolta: hogy én mekkora szamár vagyok!

Egy este nyolc óra tájban, miközben Sal és Jarge lefekvéshez készülődött, megszólalt Jarge:

– Úgy hírlik, hogy Hornbeam új gyárában lesz egy óriási gőzgép, amelyik több tucat szövőszéket fog hajtani, vagyis a takácsok többsége felesleges lesz, mert az új gyárban egy ember is tud majd ellenőrizni négy gépet.

– Lehetséges ez? – kérdezte Sal. – Tud szőni egy gőzgép?

– Nem értem, hogyan.

Az asszony összevonta a szemöldökét.

– Úgy hallottam, hogy fent északon gőzzel hajtott szövőszékeket használnak.

– Nehezen hiszem el – jelentette ki Jarge.

– Mondjuk, hogy igaz – töprengett Sal. – Mik a következmények?

– Hornbeam négy dolgozójából három munkát keres. Márpedig ahogy állnak a dolgok, nem fognak találni. De mit tehetünk ellene?

Sal nem tudott mit felelni. Valami vezetőféleséggé nőtte ki magát a kingsbridge-i munkások között, maga se tudta, hogyan, és nem érezte alkalmasnak magát erre a szerepre.

– Régen a munkások fellázadtak az új gépek ellen! – mondta ellenségesen Jarge.

– És megbüntették őket érte – figyelmeztette Sal.

– Attól még nem fogjuk hagyni, hogy az urak bármit megtegyenek velünk!

– Ne ragadtassuk el magunkat – mondta higgadtan az asszony. – Mielőtt bármit is tennénk, ki kell derítenünk, igazak-e a hírek.

– Hogyan? – kérdezte Jarge.

– Odamegyünk és megnézzük. A kőművesek a helyszínen táboroznak, de nem érdekli őket, ki jön oda bámészkodni, amíg semmiben sem teszünk kárt.

– Jól van – mondta Jarge.

– Vasárnap délután megyünk – határozta el Sal.

Kit még sose látott gőzgépet, de már hallott róla, és valósággal elbűvölte a találmány. Hogyan hajthat gépet a gőz? Azt megértette, hogyan forgatja a folyó a kereket, de a gőz az csak levegő, vagy nem?

Vasárnap, ebéd után, amikor Kitnek és Sue-nak indulnia kellett volna Elsie Mackintosh vasárnapi iskolájába, Sal és Jarge ugyancsak készült valahova.

– Ti meg hova mentek? – kérdezte az anyjától Kit.

– Elmegyünk, megnézzük Hornbeam új gyárát.

– Én is megyek!

– Nem jössz.

– De én látni akarom a gőzgépet!

– Nem láthatsz semmit, az a gyár be van zárva.

– Akkor miért mentek?

Sal sóhajtott, ahogy akkor szokott, ha a fiának igaza volt, neki meg nem.

– Tedd, amit mondtam, és lódulj a vasárnapi iskolába!

Kit és Sue elindultak, de amikor már nem lehetett látni őket a házból, azt mondta Kit:

– Kövessük őket.

Sue nem volt olyan merész, mint a fiú.

– Baj lesz belőle.

– Nem érdekel.

– Hát akkor én megyek a vasárnapi iskolába.

– Akkor szervusz.

Kit a sarok mögül leste a házukat. Elbújt, amikor a felnőttek kijöttek, és a nyomukba szegődött, jól lemaradva. Nagyjából tudta, merre tartanak. Vasárnap délután sok család ment ki a vidékre, hogy friss levegőt szívjon, vagyis Kit nem keltett feltűnést. Hűvös volt, de a barátságos nap ki-kibújt a felhők közül, emlékeztetve rá, hogy nyár lesz hamarosan.

A gyárak hallgattak, így a vasárnap csendjében Kit hallhatta a madárcsicsergést, a szelet a fák között, sőt még a folyó zúgását is.

A régi disznótelep helyén valamilyen építők rúgták a labdát rögtönzött kapukra, a társaik bámulták őket. Kit látta az anyját, amint egy barátságos arcú pallérral beszél. Nyilván most mondja neki,

hogy csak szeretne körülnézni. Az ember vállat vont, mintha nem bánná.

Az új gyár hosszú és keskeny volt, és ugyanabból a kőből épült, mint a székesegyház. Kit biztos távolból figyelte, ahogy a felnőttek megkerülik az épületet, és benézegetnek az ablakokon.

Kitalálta, hogy be akarnak jutni. Ő is be akart jutni. Csakhogy az ajtókat és a földszinti ablakokat bezárták. Mindenki fölnézett a magasba, és az emeleten voltak nyitott ablakok. Kit hallotta Jarge hangját:

– Hátul mintha láttam volna egy létrát!

Átmentek az épületnek arra az oldalára, amely a legmesszebb volt a labdarúgóktól. Mészfoltos létra hevert a földön. Jarge fölemelte és a falnak támasztotta. Éppen fölért az emeleti ablakokig. Jarge mászni kezdett, Sal a legalsó fokra állt, hogy a létra ne billegjen.

Jarge pár percig leselkedett, majd annyit mondott:

– Hogy az a keserves!

– Mit látsz? – türelmetlenkedett Sal.

– Szövőszékeket. Annyit, hogy össze se tudom számolni!

– Be tudsz jutni?

– Túl kicsi az ablaknyílás. Nem bírok átfurakodni rajta.

Kit előbújt egy farakás mögül.

– De én igen! – mondta.

– Haszontalan kölyke! – dohogott Sal. – A vasárnapi iskolában kéne lenned!

– Tényleg átjuthat – helyeselt Jarge. – Aztán ajtót nyithat nekünk.

– El kéne fenekelnem! – mondta Sal.

Jarge lejött.

– Indulj, Kit. Majd én tartom a létrát.

Kit fölmászott, és benyomakodott az ablakon. Odabent fölegyenesedett, körülnézett, és ámuldozott. Még sose látott ennyi szövőszéket egy csomóban. Szerette volna kideríteni, hogyan működnek, de tudta, hogy először a felnőtteket kell beengednie. Lerohant a lépcsőn, és talált egy ajtót, amelyet bereteszeltek, de nem zártak kulcsra. Kinyitotta, félreállt, hogy Jarge és az anyja bejöhessen, és már zárta is vissza az ajtót, olyan fürgén, ahogy csak tudta.

A gőzgép a földszinten volt.

Kit mindenfelől megvizsgálta. A lélegzete is elakadt ekkora nagyságtól és erőtől. Felismerte az irdatlan kemencét, és a tetején a gőzkazánt. Cső vezette a forró gőzt egy hengerbe. A hengerben föl-alá járhatott valami, mert a teteje egy gerendához csatlakozott, amely olyan volt, mint az óriások mérlegének a karja. Ha a kar egyik vége emelkedett-süllyedt, a másik vége süllyedt-emelkedett, és ez a mozgás forgatott egy behemót kereket, az pedig onnantól kezdve nyilván úgy működött, mint egy vízikerék.

Az egészben az volt a legdöbbenetesebb, hogy a gőz van elég erős meghajtani azt a fából és vasból álló, súlyos szerkezetet!

Sal és Jarge fölment a lépcsőn, Kit követte őket. Odafent négy sorban álltak a vadonatúj szövőgépek, egyelőre fonal nélkül. Nyilván a gőz forgatja a plafonon a nagy tengelyt, amelyet hajtószíjak kapcsolnak össze a gépekkel.

Jarge elhűlt.

– Nem értem, egyszerűen nem értem! – hajtogatta, és a fejét vakarta a kalapján át.

– Húzd meg azt a szíjat, és meglátjuk, mi történik – javasolta Kit.

Jarge kétkedő képet vágott, de azt mondta:

– Na, jó.

Először semmi sem történt.

Aztán kattanás hallatszott a szövőgépből, és fölemelkedett az egyik nyüstkeret. Ha fonal lett volna a gépben, fölemelkedtek volna a nyüstszálak is, létrehozva a szádnyílást.

Ezután csattant valami: a gyorsvetélő kilőtt, és belecsapódott a gép másik szélébe.

Kit látta hátulról azt a fogaskerekekből és rudakból álló szerkezetet, amely vezérelte a művelet lépéseit.

Jarge elhűlt.

– Megcsinál mindent! Takács nélkül!

Újabb csattanás: a nyüstkeretbe bevágódó verőléc fölvette azt az állást, amely mélyen belenyomja a fonalat a V alakba.

A nyüstkeret csattanva lesüllyedt, a másik fölemelkedett. A vetélő visszalőtt, a verőléc ismét bevágódott a keretbe.

Aztán elölről kezdődött a folyamat.

– Honnan tudja, mi legyen a következő lépés? – kérdezte Jarge. Babonás félelem lappangott a hangjában, amikor hozzátette: – Csak kell lennie egy manónak, ami hajtja a masinát.
– Ez egy gép – magyarázta Kit. – Mint az óraszerkezet.
– Mint az óraszerkezet – mormolta Jarge. – Sose értettem az órákhoz.
Kitnek más oka volt a megdöbbenésre.
– Az összes szövőszék egyszerre dolgozik? Egyetlen gőzgép hajtja őket?
– Több van ebben a gőznél – mondta Jarge. Látszott rajta, hogy fél.
– Fogadnék, hogy nem csinál jó, sima szövetet – jelentette ki Sal.
Kit már megfigyelte, hogy a munkások szerint ördögök hajtják a gépeket, amelyek éppen ezért sose végeznek olyan jó munkát, mint egy mesterember. A fiú szerint nem volt igazuk.
– Lehet, hogy Hornbeam egy rohadék sátánfajzat, de nem pocsékolja a pénzét – tűnődött Sal. – Ha ezek a gépek működnek…
– Ha ezek a gépek működnek, mi értelme takácsnak lenni? – fejezte be a mondatot Jarge.
– Ezt nem hagyhatjuk – mormolta Sal. – De mit tehetünk?
– Szétverjük a gépeket – vágta rá Jarge. – Hornbeamnek dolgozik legalább száz takács. Ha mind idejönnek pörölyökkel, ki állíthatja meg őket?
Akkor deportálják őket Ausztráliába, mint Joanie-t, gondolta Kit.
– Tudjátok, mit? – kérdezte Sal. – Szeretném ezt elmondani Spade-nek, és hallani, hogy mit szól hozzá.
Spade-nek pedig lesz jobb ötlete annál, hogy verjünk szét mindent, gondolta Kit.

Sal elküldte Kitet a vasárnapi iskolába.
– A levesre épp odaérsz! – mondta. Azt akarta megbeszélni Spade-del, hogyan lehet fellépni a főnökök ellen, és nem akarta, hogy ilyesmit halljon egy gyerek. Kit okos legény, de túl fiatal ahhoz, hogy titkokat lehessen rábízni.
Spade épphogy megebédelt, az asztalon még ott volt a sajt és a kenyér. Kínálta vendégeit, hogy szolgálják ki magukat, és Jarge

derekasan belakott. Sal összefoglalta, mit láttak az új gyárban.

– Hallottam szóbeszédeket – mondta Spade, amikor az asszony is lenyelte az utolsó falatot. – Most már tudom, hogy igazak.

– Az a kérdés, hogy mit teszünk most? – szólt Sal.

Jarge megismételte sajttal-kenyérrel tele szájjal:

– Szétverjük a gépeket.

Spade bólintott.

– Ha nem marad más.

– Mi más lehet itt?

– Létrehozhattok egy uniót. Egy szakszervezetet.

Sal bólintott. Ilyesmi járt az ő fejében is, egyelőre alaktalanul gomolyogva, mert nem tudta, mit csinál egy ilyen szakszervezet. Egyáltalán mi az?

– Miben segít az? – kérdezte Jarge.

– Először is abban, hogy a munkások közösen lépnek fel, mert szövetkezve erősebbek, mint külön-külön.

Sal erre nem is gondolt, pedig szavakba öntve olyan nyilvánvaló volt, hogy majd kiverte a szemét.

– És aztán?

– Meglátjuk, hogy a főnök szóba áll-e veletek. Kipuhatoljuk, mennyire elszánt.

– És ha nem enged?

– Mit tenne Hornbeam, ha egy napon egyik takácsa sem jelentkezne munkára?

– Sztrájk! – kiáltotta Jarge. – Ez tetszik!

– Gyakori az ország más részeiben – mondta Spade.

Sal lassan bólogatott.

– Miből élnek meg a sztrájkolók fizetés nélkül?

– Más munkásoktól kell pénzt szerezni a sztrájkolók támogatására. Gyűjtsetek negyed- és félpennyseket a piactéren. Nem lesz könnyű. A sztrájkolóknak össze kell húzniuk a nadrágszíjat.

– Hornbeamnek pedig nem lesz nyeresége.

– Napról napra fogy majd a pénze. Hallottam, hogy nagy kölcsönt vett föl Thomson bankjától erre a gyárra, azért pedig kamatot kell fizetni.

– A sztrájkolók akkor is előbb leszek éhesek, mint Hornbeam – makacskodott Sal.

– *Akkor* verjük szét a gépeket! – jelentette ki Jarge.

– Olyan ez, mint egy háború – mondta Spade. – Az elején mindkét fél arra számít, hogy győzni fog. Az egyik téved.

– Ha rászánjuk magunkat, mi lesz az első lépés? – kérdezte Sal.

– Beszéljetek a többi takáccsal – mondta Spade. – Derítsétek ki, van-e bátorságuk a harchoz. Ha úgy látjátok, hogy elegen támogatnak, béreljetek ki egy szobát, és hívjatok össze gyűlést. Sal, te tudod, hogy kell megszervezni ezt.

Még szép, hogy tudom, gondolta Sal. Nem mintha olyan sok fölösleges időm lenne, miután napi tizennégy órát dolgozok, és két gyereket látok el. Ám tudta, hogy nem futamodhat meg ez elől a kihívás elől. Mióta háborog azon, hogyan bánnak vele és a hozzá hasonlókkal a saját országában? Most van esélye, hogy tegyen róla. Nem utasíthatja el.

Azoknak, akik azt állítják, hogy úgyse fog változni semmi, nincs igazuk. Anglia régebben is változott, jutottak az eszébe az apja szavai, katolikusból protestánssá, abszolút monarchiából parlamentáris monarchiává – és változni fog megint, ha a Salhez hasonló emberek ragaszkodnak hozzá.

– Igen – mondta. – Tudom, hogyan kell megszervezni.

Spade szerette a nővérét, Kate-et, de nem annyira, hogy együtt lakjanak. Kate Beccával osztozott a házon, Spade-nek a műhely mellett volt egy szobája. Mindkettőjüknek megvolt a maga élete, de azért jó testvérek voltak, és ismerték egymás titkait.

Kedden délelőtt tizenegykor Spade belépett a házba a hátsó ajtón. Egy pillanatig állt a boltba nyíló ajtónál, és fülelt. Hangokat hallott. Kate és Becca gyakran pöröltek, de most békés volt a társalgás. Harmadik hangot nem hallott, vagyis nincs ügyfél. Kopogtatott, bekukkantott.

– Tiszta a levegő? – kérdezte.

– Tiszta – mosolygott Kate.

Spade becsukta az ajtót, és fölment az emeletre. Odafent befordult az egyik öltözőszobába.

Arabella az ágyon hevert.

Meztelenül.
Mekkora szerencsém van, gondolta Spade.
Becsukta az ajtót, kulcsra zárta, aztán megfordult, és rámosolygott az asszonyra.
– Bár lenne rólad egy ilyen képem! – mondta.
– Isten ments!
Spade egy székre ült, lehúzta a csizmáját.
– Én is megfesthetnélek. Gyerekkoromban szerettem rajzolni.
– És ha meglátja valaki? Szempillantás alatt megtudná az egész város.
– Elrejteném egy titkos helyre, éjszakánként elővenném, és gyertyafénynél gyönyörködnék benne. – Ledobta a kabátját, a mellényét, a térdnadrágját. – Te nem szeretnél egy képet rólam?
– Köszönöm, nem! Nekem az igazi kell.
– Sose voltam szépfiú.
– Én a tapintásodat szeretem.
– Szóval szobrot akarsz?
– Életnagyságút és élethűet.
– Mint az a híres olasz szobor?
– Michelangelo *Dávid*jára gondolsz?
– Ha te mondod.
– Ki van zárva. Icipici kukija van, zsugorított állapotban.
– Talán fázott a modell.
– Az én szobromnak olyan szép vastag dákója lenne, mint neked.
– És hova rejtenéd ezt a műalkotást?
– Az ágyam alá, természetesen. Onnan szedegetném elő, mint te a képet.
– És mit csinálnál, miközben nézed?
Arabella a lába közé dugta a kezét, és simogatni kezdte magát. A vörösbarna szőr kibuggyant az ujjai közül.
– Ezt.
Spade ledőlt mellé.
– Szerencsére ma délelőtt az igazit kapjuk.
– Ó, igen! – mondta az asszony, és ráhemperedett.
Három éve, a bál éjszakája óta voltak szeretők. Kate üzletében szoktak találkozni. Szerelmesek voltak, de nem házasodhattak

össze, így hát ott kaptak a boldogságon, ahol lehetett. Spade-nek kissé bűntudata volt, bár nem hihette, hogy Isten csak azért ajándékozza meg gyermekeit ilyen ellenállhatatlan gerjedelmekkel, hogy aztán a kielégületlenséggel kínozza őket. Ami Arabellát illeti, ő nem foglalkozott a bűnnel.

Diszkrétek voltak. Ennyi idő alatt sem érték tetten őket. Spade azt hitte, hogy a végtelenségig csinálhatják.

Utána lihegve elterültek egymás mellett, és Arabella megszólalt:

– Csak hogy tudd, sose voltam ilyen. Ahogy beszélek hozzád… amiket csinálok…

– Meglepetést szereztél magadnak. – Spade-et is sikerült meglepnie. Ő fiatalabb és alacsonyabb származású volt, Arabella viszont férjes asszony.

– Hol tanultad ezeket a szavakat? – kérdezte a férfi.

– Más lányoktól, csitri korunkban, de még sose mondtam őket férfinak, amíg nem jöttél te. Úgy érzem, mintha börtönben töltöttem volna az életemet, ahonnan te engedtél ki.

– Boldog vagyok, ha ezt tettem.

Az asszony kissé elkomolyodott.

– Valamit mondanom kell neked.

– Jó hír, vagy rossz?

– Gondolom, rossz, de nem bírom rávenni magamat, hogy bánjam.

– Érdekes!

– Várandós vagyok.

– Jóságos Isten!

– Azt gondoltad, hogy túl öreg vagyok. Semmi baj, nyugodtan kimondhatod. Én is azt gondoltam. Negyvenöt vagyok.

Arabellának igaza volt: Spade valóban azt hitte, hogy a szeretője már nem képes foganni, de hát minden asszony más.

– Most haragszol? – kérdezte Arabella.

– Dehogy!

– Hát akkor?

– De meg ne sértődj.

– Igyekezni fogok.

– Boldog vagyok… boldogabb, mint kimondhatnám. El vagyok ragadtatva.
Arabella csodálkozott.
– Komolyan? Miért?
– Tizenhat éven át éltem abban a bánatban, hogy az egyetlen gyermekem meghalt, mielőtt megszülethetett volna. Isten most ad egy új esélyt, hogy apa lehessek. Mámoros vagyok!
Arabella átkarolta, magához szorította.
– Úgy örülök.
Spade a lehető legtovább nyújtotta a mennyei pillanatot, de utána szembe kellett nézniük a fenyegető bonyodalmakkal.
– Nem akarom, hogy bajod legyen belőle – mondta.
– Kétlem, hogy az lenne. Az embereket túlságosan lefoglalja majd a csárogás a koromról ahhoz, hogy azon törhessék a fejüket, ki az apa. – Az arcán látszott, hogy jobban aggódik, mint ahogy mutatja.
– Mit mondasz majd a püspöknek? – kérdezte Spade. – Te és ő nem…
– Legalább tíz éve.
– Gondolom, képes vagy összehozni.
Az asszony utálkozó fintort vágott.
– Kétlem, hogy egyáltalán képes lenne.
– Hát akkor…
– Nem tudom. – Spade látta rajta, hogy fél.
– Valamit kell mondanod neki.
– Igen – borongott Arabella. – Majd mondok.
Egy héttel később Sal, Jarge és Spade összedugta a fejét a Harangban.
– Hornbeam találkozni akar veletek – mondta Spade. – Mindkettőtökkel.
– Velem miért? – kérdezte Sal. – Én nem fenyegetőzök sztrájkkal.
– Hornbeamnek mindenütt vannak kémei, ezért tudja, hogy segítesz Jarge-nak. Azonkívül Hornbeam veje, Will Riddick meggyőzte az apósát, hogy magad vagy az ördög női alakban.
– Meg vagyok lepve, hogy kegyeskedik szóba állni velem!
– Ő nem akart, de rávettem.
– Mivel?

– Azt mondtam neki, hogy minden tíz munkásából kilenc csatlakozott az uniótokhoz.

Ez nem felelt meg a valóságnak: tíz-öt volt az igazi arány. Igen, de ezt egy hét alatt érték el, és az összlétszám egyre nőtt.

Salt föllelkesítette a siker, ám tartott tőle, hogy magával Hornbeammel kell szembenéznie. Hornbeam önhitt ember, megszokta, hogy vele nem mernek vitatkozni, van gyakorlata a mások legázolásában. Gúnyolódás mögé rejtette az aggodalmát.

– Milyen kedves tőle, hogy leereszkedik az én szintemre!

– Nem olyan agyafúrt ő, mint amilyennek képzeli magát – mosolygott Spade. – Ha valóban okos lenne, megpróbálna összebarátkozni veled.

Salnek tetszett Spade észjárása. Mindig igyekezett megakadályozni, hogy a vitából veszekedés legyen.

– Szóval legyek Hornbeam barátja? – kérdezte.

– Ő sose engedné meg magának, hogy barátságosan viselkedjen egy gyári munkással, viszont te lefegyverezheted. Mondhatsz neki olyat, hogy közös a gondotok.

Jó megközelítés, gondolta Sal. Jobb, mint fejjel menni a falnak.

Odajött a csapos.

– Mit kértek, Spade?

– Köszönöm, de semmit – felelte Spade. – Máris mennünk kell.

– Most akar látni minket? – kérdezte Sal.

– Igen. A Városházán van, és beszélni akar veletek, mielőtt hazamenne vacsorázni.

Sal megriadt.

– De ez nem is a legjobb kalapom!

Spade nevetett.

– Ő se abban lesz!

– Na, jó, gyerünk. – Sal felállt. A férfiak követték a példáját.

– Ha gondoljátok, veletek megyek – ajánlkozott Spade. – Biztosan Hornbeam is hoz magával valakit.

– Légy szíves!

– De nektek kell majd beszélni. Ha én szólok a nevetekben, Hornbeam azt szűri le belőle, hogy a munkások gyengék.

Sal rögtön átlátta ennek a logikáját.

A Harangtól felkapaszkodtak a Fő utcán a Városházáig. Hornbeam a lányával, Deborah-val várta őket a tanács- és tárgyalóteremként is használatos díszteremben. Will Riddick is ott volt. Salt megriasztotta, hogy egy szobában kell lennie két békebíróval. Akár itt helyben elítélhetik! A torka összeszorult, és attól félt, hogy nem tud majd beszélni. Úgy vélte, hogy Hornbeamnek épp ez a szándéka. Azt akarja, hogy Sal gyöngének, sebezhetőnek érezze magát. Jarge nyilván még nála is idegesebb. Ám Salnek vissza kell vágnia a megfélemlítési kísérletre. Erősnek kell lennie.

Hornbeam annak a hosszú asztalnak a túlsó végén állt, amelynél a tanácsnokok szoktak ülni a palávereknél. Ez is az ő hatalmát jelképezte a Sal-félék fölött. Mit tegyen, amitől egyenrangúnak érezheti magát?

Ahogy föltette a kérdést, már tudta is a választ. Mielőtt Hornbeam kinyithatta volna a száját, Sal azt mondta:

– Hát akkor üljünk le, jó? – és kihúzott magának egy széket.

Hornbeam szóhoz sem jutott. Hogy merészel egy gyári munkás székkel kínálni egy posztóst? Ám Deborah már helyet is foglalt, és mintha mosoly suhant volna át az arcán.

Hornbeam leült.

Sal úgy döntött, nem engedi ki a kezéből a kezdeményezést. Spade javaslatára gondolt, és kijelentette:

– Magának és nekem ugyanaz a gondunk.

Hornbeam gőgösen nézett rá.

– Miféle közös gondom lehet nekem magával?

– Az új gyárában gőzzel hajtott szövőszékek vannak.

– Ezt honnan tudja? Engedély nélkül betette a lábát a birtokomra?

– A törvény nem tiltja, hogy benézzünk az ablakon – vágott vissza csípősen Sal. – Arra való az üveg.

Hallotta, hogy Spade kuncog.

Jól csinálom, gondolta Sal.

Hornbeam elhűlt. Még arra sem számított, hogy Sal képes a tagolt beszédre, arra meg végképp nem, hogy szellemes tud lenni.

Will Riddick támadásba lendült.

– Hallom, hogy csináltak egy szakszervezetet.

– Azt sem tiltja a törvény.

– Pedig kéne!

Sal visszafordult Hornbeamhez.

– A jelenlegi állományából hány takácsnak szólnak majd, hogy számukra nincs munka, amikor átköltöznek a Disznóól Művekbe?

– Hornbeam Művek a neve!

Az lehet, de azért mindenki Disznóól Műveknek hívta. Hornbeam olyan dühbe gurult, ami nem állt arányban a részlet nagyságával.

– Hánynak? – ismételte Sal.

– Az az én dolgom!

– És ha a takácsok sztrájkolnak, az is a maga dolga lesz.

– Azt teszem a tulajdonommal, amit jónak látok!

Deborah közbeszólt.

– Mr. Box! – fordult Jarge-hoz. – Maga a Hornbeam-féle Upper Millben dolgozik.

Szóval kiderítették, gondolta Sal.

– Kirúghatnak, ha akarnak – mondta Jarge. – Jó takács vagyok, kapok munkát másutt.

– De én szeretném tudni, hogy pontosan mit remél ettől a megbeszéléstől? Bizonyára nem várja el az apámtól, hogy ne használja az új gyárat és a gőzgépet.

Érdekes, állapította meg Sal. A lány józanabb, mint az apja.

– De elvárom – felelte dacosan Jarge.

– A legnagyobb aggodalmunk az, hogy a takácsok munka nélkül maradnak a maga gőzgépe miatt – mondta Sal.

– Ostobaság! – mondta Hornbeam. – Épp ezért kell, hogy a gőzgép váltsa fel a munkásokat.

– Akkor baj lesz.

– Maga fenyeget engem?

– A tényeket próbálom közölni magával, de nem figyel rám – felelte Sal olyan megvetően, hogy az őt is megdöbbentette. Felállt, ismét zavarba hozva Hornbeamet, mert általában ő volt az, aki berekesztette a megbeszéléseket. – Jó estét mindnyájuknak. – Kivonult, Jarge és Spade követték.

– Szédületes voltál! – mondta Spade odakint a Városháza előtt.

Salt már nem érdekelte az alakítása.

– Hornbeam makacs, mint az öszvér, ugye?

– Sajnos, igen.
– Akkor sztrájkolni kell.
– Akkor legyen – mondta Spade.

20. fejezet

Arabella kertjében a skót rózsa, amely mindig elsőnek nyílt, sárga közepű, törékeny, fehér szirmaival borította el a tüskés bokrot. Elsie egy padon ült, ölében kétéves fiával, Stevie-vel, és mélyen beszívta a reggeli hűvös, nyirkos levegőt. Stevie-nek vörös haja volt, amit sötét hajú anyját megkerülve örökölt Arabella nagymamától. Elsie és Stevie a kötényes Arabellát figyelték, aki a földön térdelve gyomlált, és egy kosárba szórta a dudvát. Arabella szerette a rózsakertjét. Amióta elkezdte, boldogabbnak és energikusabbnak látszott, ugyanakkor mintha nyugodtabb is lett volna.

Stevie-t a nagyapjáról, a püspökről keresztelték Stephennek. Elsie titokban Amosnak szerette volna hívni, de semmiféle hihető indoklás nem jutott az eszébe. A kisfiú ficánkolni kezdett, mert segíteni akart a nagyanyjának. Elsie letette, a gyerek odatotyogott Arabellához.

– Ne nyúlj a rózsához, mert szúr! – figyelmeztette az anyja. A kisfiú azon nyomban megmarkolt egy ágat, meg is szúrta a kezét. Eleredtek a könnyei, és futott vissza Elsie-hez. – Hallgatni kellett volna a mamára! – intette Elsie.

– Amit a mama sohasem csinált – jegyezte meg halkan Arabella.

Elsie felkacagott. Ez bizony igaz volt.

– Hogy alakul az iskola? – érdeklődött Arabella.

– Izgalmasan! – válaszolta Elsie.

Az iskola kinőtt a vasárnapi keretek közül. Mivel sztrájkolt az összes gyerek, akik Hornbeam gyáraiban dolgoztak, Elsie naponta adott órákat. A szülők azért küldték iskolába a gyerekeiket, mert ott ingyen kaptak enni.

– Akkora lehetőség ez nekünk! – lelkendezett Elsie. – Az egyetlen alkalom, amikor a gyerekek egész nap tanulhatnak, úgyhogy mindent ki kell hoznunk belőle. Féltem, hogy a támogatóim majd azt mondják, túl sok munkával jár, de mind csatlakoztak, áldja meg őket az Isten! Midwinter lelkipásztor mindennap tanít.

Rövid hallgatás után Elsie megszólalt:
– Anya, egészen biztos, hogy megint gyereket várok.
– Hiszen ez csodálatos! – Arabella letette az ültetőkanalát, felállt, odajött a lányához, és átölelte. – Ez talán lány lesz. Milyen szép lenne!
– Igen, bár engem nem nagyon érdekel.
– Mi lenne a neve, ha lány lenne?
– Természetesen Arabella!
– Lehet, hogy apád Marthát akar. Az ő anyját hívták így.
– Nem hadakozok vele. – Pillanatnyi hallgatás után hozzátette: – Emiatt legalábbis nem.
Arabella ismét letérdelt, folytatta a gyomlálást. Elmélkedő hangulatban volt.
– Úgy látszik, termékeny tavaszunk van – mélázott.
Elsie nem egészen értette, mit akar ezzel.
– Egy másállapot még nem jelent termékeny tavaszt.
– Ó! – mondta kissé zavartan az anyja. – Én csak… pusztán a kertre gondoltam.
– A skót rózsa igazán szép az idén.
– Arra céloztam.
Elsie érezte, hogy az anyja titkol valamit. Mostanában tulajdonképpen egyre többször volt ilyen érzése. Volt idő, amikor mindent elmondtak egymásnak. Arabella mindent tudott Elsie reménytelen szerelméről Amos iránt. Ám Arabella bizalmatlanabb lett. Ugyan miért?
Mielőtt tovább faggathatta volna az anyját, megjelent a férje, Kenelm, kimosakodva, frissen borotválva, és csak úgy árasztva magából a serény hozzáértést.
Elsie és Kenelm még mindig a palotában laktak. Szoba volt bőven, és a palota kényelmesebb volt minden háznál, amelyet Kenelm megengedhetett volna maguknak a segédlelkészi fizetéséből.
Házasságuk három évében Elsie megtanulta, hogy Kenelm erőssége az alaposság. Kínos precizitással csinált mindent. A munkát, amit az apósától kapott, azonnal és gondosan elvégezte. A püspök nem győzte dicsérni. Kenelm a fiuk iránt is kötelességtudó volt. Minden este letérdelt a gyermekkel a kiságy elé, és elmondott

vele egy imát, egyébként nem szólt a fiához. Elsie látott apákat, akik feldobták-elkapták gyönyörűségtől visongó gyermekeiket, ám Kenelm méltóságán alulinak tartotta az ilyesmit. Hasonló lelkiismeretességgel teljesítette férji kötelességeit, hetente egyszer, szombat éjszaka. Mindketten élvezték, holott minden alkalommal ugyanolyan volt.

Ám Kenelm iránti rokonszenvének legfőbb oka a kisfiú volt, aki az ölében ült. Kenelm adta neki Stevie-t, és a méhében növekedő gyermeket is. Miközben Amos továbbra is bele volt habarodva Jane-be. Elsie látta őket a májusi nagyvásáron, ahogy önfeledten diskurálnak, Amos úgy csüngött a szédületes eleganciával kiöltözött és egy teljesen fölösleges pici parazolt pörgető Jane minden szaván, mintha próféta lenne, kinek ajakáról a bölcsesség gyöngyszemei peregnek. Elsie ma is várhatna, ha Amosba vetette volna reményei horgonyát. Megpuszilta Stevie rőt fejét, és kimondhatatlanul örült, amiért ez a gyermek az övé.

De azért még mindig Amosra gondolt a szombati éjszakákon.

Kenelm meghajolt Arabella előtt:

– Mrs. Latimer, püspök urunk üdvözli, és általam tudatja, hogy a reggeli tálalva van.

– Köszönöm – mondta Arabella, és felállt.

Bementek a házba. Elsie a gyerekszobába vitte Stevie-t, és átadta a dajkának. Mivel ő korán reggelizett a konyhában, feltette a kalapját, és lelkesen elindult az iskolába.

Hétköznap nem használhatta tanítás céljára a Polgárok Házát, de olcsón kibérelt egy régi épületet a Halastó nevű, délnyugati negyedben. Mindig eljött legalább ötven gyerek. Azok, akik még nem jártak vasárnapi iskolába, szinte semmit sem tudtak, oktatóiknak vissza kellett menniük a kezdetekig: az ábécéig, a négy számtani alapműveletig, a *Miatyánk*ig és a kés-villa használatáig.

Midwinter mellett állva, boldogan nézte a gyerekeket, ahogy jönnek lármásan zsinatolva, véznán és rongyosan, sokan mezítláb, de mind úgy szomjazva a tudásra, ahogy a sivatag várja az esőt. Elsie sajnálta azokat, akiknek szövésben telik el az élete, és sohasem ismerhetik meg ezt az izgalmat.

Ma a legidősebb – és általában a legkezelhetetlenebb – korosztályt tanította. Először szöveges példákkal tette próbára az értelmüket: ha az áfonyás fánk darabja fél penny, mennyit kapsz hat pennyért? Aztán megtanította nekik, hogyan írják le a maguk és mások nevét. A délelőtti szünetben megtanított nekik egy zsoltárt, és elmesélte a vízen járó Jézus történetét. A gyerekek izegni-mozogni kezdtek az utolsó órában, amikor az épületet megtöltötte a sajtleves illata.

Ebédidőben megérkezett Amos, kifogástalan külsővel, mint mindig. Ma azt a fecskefarkú, sötétvörös kabátot viselte, amely Elsie kedvence volt. Segített ételt osztani, azután ő és Elsie fogtak egy-egy tálkát, és félrehúzódtak beszélgetni. Elsie ellenállt a kísértésnek, hogy megsimogassa a férfi hullámos haját, és vigyázott, hogy ne nézzen bele túl mélyen Amos sötétbarna szemébe. Hogy szeretett volna mellette aludni éjszaka, és vele ébredni reggel, de hát abból úgysem lesz soha semmi. Legalább megvan neki ez a szoros barátság, és ő már ezért is hálás.

Rákérdezett, hogy mi van a sztrájkkal.

– Hornbeam nem fog tárgyalni – felelte Amos. – Nem hajlandó változtatni a tervein.

– De hát a gyára nem működik munkások nélkül.

– Hát persze hogy nem, de ő úgy gondolja, hogy kiböjtölheti a munkásokat. „Hason csúszva jönnek majd hozzám, úgy könyörögnek, hogy vegyem vissza őket." Ezt mondja.

– Szerinted igaza van?

– Talán. Több tartaléka van, mint a munkásoknak. Csakhogy azoknak más forrásaik is vannak. Ebben az évszakban az erdőkben hemzsegnek a fiatal nyulak és madarak, csak érteni kell a csapdázáshoz. Azonkívül ott a sok vadzöldség: madárhúr, galagonyarügy, hárslevél, papsajt, sóska.

– Sovány diéta.

– Vannak sandább útjai is a boldogulásnak. Ez most nem alkalmas idő arra, hogy sötétben járkálj, ha pénz van a zsebedben.

– Jaj, istenem.

– Neked nem kell aggódnod. A város egyetlen módos lakója lehetsz, akit nem rabolnak ki. Táplálod a gyerekeiket. Úgy tekintenek

rád, mint egy szentre.

Igen ám, csak egy szent szerelmes lenne a férjébe, gondolta Elsie. Csak a férjébe, senki másba.

– Igazság szerint senki sem tudja, mi lesz ennek a vége – elmélkedett Amos. – Sztrájkoltak már másutt is az országban: volt, ahol a tulajdonosok győztek, volt, ahol a munkások.

A délutáni tanítás rövidebb volt, így Elsie időben hazaért, hogy ő készíthesse el Stevie-nek uzsonnára a vajas pirítóst. Utána átment teázni az anyjához a szalonba.

Pár perccel később belépett az apja. Bogarat ültethettek a fülébe, mert valahogy mintha nem találta volna a helyét.

– Vásárolni volt, kedves? – kérdezte Arabellától, amikor a felesége nyújtotta neki a csészét.

– Igen.

– Gondolom, Kate Shoveller műhelyét tünteti ki az érdeklődésével.

– A legjobb varrónő egész Kingsbridge-ben – sőt egész Shiringben!

– Biztos vagyok benne. – Egy darab cukrot ejtett a teájába, amelyet a szükségesnél hosszabban kevergetett. Végül kibökte: – Még mindig pártában van?

– Tudomásom szerint igen – felelte Arabella. – Miért kérdezi?

Elsie is kíváncsi volt, hogy a püspök hova akar kilyukadni.

– Van valami különös egy egészséges nőben, aki még a harmincas éveiben is hajadon, nem gondolja?

– Van?

– Csak mert olyan érthetetlen, hogy miért.

– A házasság nem való mindenkinek – szólt közbe Elsie. – Vannak nők, akik nem értik, miért kellene elszegődniük örökös rabszolgának egy férfi mellé.

A püspök megbotránkozott.

– Rabszolgának? De angyalom! A házasság szentség!

– De nem kényszer. Pál apostol azt mondja, hogy jobb házasságban élni, mint égni, ami elég lagymatag kiállás a házas állapot mellett.

– Úgy beszélsz, mintha nem lennél elégedett!

– Anya és én természetesen roppant szerencsések vagyunk a férjeinkkel.

A püspök nem tudta, hogy a lánya most gúnyolódik-e.

– Nagyon helyes, hogy így vélekedsz – mondta bizonytalanul. – Mindenesetre Miss Shoveller fivére áll a sztrájk mögött. Tudtad ezt?

– Azt hittem, Sal Box a szervező – válaszolta Elsie.

– Az csak egy asszony. Spade ott az ész.

Elsie úgy döntött, nem köt bele a tételbe, amely szerint az asszonyi agy nem alkalmas a szervezésre, inkább megkérdezte:

– Miért akarna Spade sztrájkot? Ő is posztós, noha időnként még mindig leül az osztovátához.

– Jó kérdés. Sőt szóba is került, hogy meg kellene tenni tanácsnokká. Csak hát olyan érthetetlen a viselkedése. Mindenesetre kérem, Arabella, hogy csak a megrendelője legyen Miss Shovellernek. Nem óhajtanám, hogy a feleségem familiáris összeköttetéseket ápoljon efféle emberekkel.

Elsie azt várta, hogy az anyja tiltakozni fog a rendelkezés ellen, ám ő alázatosan fejet hajtott.

– Kedvesem, én nem teszek semmi ilyet – mondta a püspöknek. – Igazán fölösleges volt figyelmeztetnie.

– Örömmel hallom. Bocsássa meg, hogy szóba hoztam.

– Semmi baj.

Elsie biztosra vette, hogy valami lappang a mereven udvarias párbeszéd mögött. Úgy vélte, Beccához, Kate Shoveller üzlettársához lehet köze. Hallott már lányokat olyan nőkről trécselni, akik jobban szeretik a saját nemüket a férfiaknál, habár nem tudta elképzelni, milyen lehet, elvégre anatómiailag lehetetlen. A nők, akik új ruhát próbálnak, valóban levetkőznek Kate műhelye fölött az emeleten. Hallott volna az apja valami képtelen pletykát arról, hogy a felesége is ilyeneket csinál?

A püspök megitta a maradék teáját, és visszavonult a dolgozószobájába.

– Ez meg mi volt? – kérdezte Elsie az anyjától.

Arabella elutasító hangon válaszolt.

– Apád a fejébe vett valamit, csak azt nem tudom, hogy mit.

Elsie nem nagyon hitt neki, de nem feszegette a kérdést. Fölment az emeletre, hogy segítsen a dadának ágyba dugni Stevie-t. Később Kenelm is bejött, hogy közösen imádkozzon a fiával. Még a gyerekszobában tartózkodott, amikor Mason, a szobalány, bedugta a fejét az ajtón.

– Mrs. Mackintosh, a püspök úr kéreti az irodájába.

– Máris – mondta Elsie.

– Mit akar az apád? – kérdezte Kenelm.

– Nem tudom.

Mason készségesen segített.

– Hornbeam tanácsnok és Riddick nagyságos van a püspök úrnál.

Kenelm összevonta a szemöldökét.

– Engem nem hívatott a püspök?

– Nem.

Kenelm bosszankodott. Utálta, ha kirekesztették valamiből. Túlérzékeny volt az elutasításra. Rögtön azt hitte, hogy nem tisztelik, mellőzik, alulbecsülik. Elsie többször is mondta neki, hogy ez közönséges figyelmetlenség, véletlenül hagyták ki, de a férje sose hitte el.

Lement a dolgozószobába. Hornbeam és Riddick parókát viselt, jelezve, hogy ez hivatalos látogatás. Riddick kissé mintha be lett volna csiccsentve, ami ilyen tájban nem volt ritkaság nála. Hornbeam a szokott szigorú elszántsággal nézett bele a világba. Mindketten felálltak, és meghajoltak a belépő fiatalasszony előtt. Elsie pukedlizett, aztán leült.

– Drágám – kezdte az apja –, az urak meg akarnak beszélni veled valamit.

– Valóban?

– Az iskolájáról van szó – mondta Hornbeam.

Elsie a szemöldökét ráncolta. Az iskola egyedül azért jelentett vitás kérdést, mert egyformán támogatták anglikánok és metodisták, és valamelyik frakció időnként megpróbálta háttérbe szorítani a másikat, ám Elsie tudomása szerint se Hornbeamet, se Riddicket nem érdekelték a hitviták.

– Mi van az iskolámmal? – kérdezte, és hallotta a saját hangjában az ellenségességet.

– Úgy tudom, ön ingyen eteti a sztrájkolók gyerekeit – felelte Hornbeam.

Tehát erről van szó. Elsie-nek az eszébe jutott, hogy a legjobb védekezés a támadás.

– Ez nagyszerű alkalom a város számára – vágott bele. – Korlátozott időre lett esélyünk egy kis tudást belecsepegtetni olyan gyerekekbe, akik másképp heti hat napban kizárólag gépekkel foglalkoznának. A legtöbbet kell kihoznunk belőle, nemdebár?

Hornbeam nem engedte, hogy Elsie másra terelje a csevegést.

– Ezzel sajnálatos módon a sztrájkot támogatja. Bizonyos vagyok benne, hogy nem készakarva teszi, de akkor is ez a következménye.

– Mi a csodát ért ez alatt? – kérdezte Elsie, holott tudta, mire megy ki a dolog, és rossz előérzete volt.

– Azt reméljük, hogy az éhség észre téríti a sztrájkolókat. Noha ők készek is koplalni, a szülők többsége nem bírja elviselni, ha azt kell látnia, hogy a gyerekei éheznek.

– Azt akarja mondani… – Elsie elnémult, hogy levegőt vegyen. Nem hitt a fülének. – Azt akarja mondani, hogy hagyjam abba ezeknek az éhes gyerekeknek az etetését? Ezzel akarja kényszeríteni a szüleiket, hogy ismét vegyék fel a munkát?

Hornbeamet nem hatotta meg a fiatalasszony hüledezése.

– Pedig jobb lenne minden érintettnek. Csak a szenvedést hosszabbítja a sztrájk elhúzódásával.

– Drágám, Hornbeam tanácsnoknak igaza van – mondta az apja.

– Jézus azt mondta Péternek: „Legeltesd az én bárányaimat!" Netán az a veszély fenyeget, hogy megfeledkezünk erről? – háborgott Elsie.

– Az ördög néha Szentírást idéz{5} – szólalt meg Riddick, aki addig nem nyitotta ki a száját.

– Hagyja már, Will, ez nem a maga terepe – intette le Elsie.

Riddick paprikavörös lett a sértéstől. Lefitymálták, és ő nem tudta, mivel vágjon vissza.

– Komolyan, Mrs. Mackintosh, kénytelenek vagyunk arra kérni, hogy ne avatkozzon bele az üzletünkbe! – parancsolta Hornbeam.

– Én nem avatkozom bele – mondta Elsie. – Én éhes gyerekeket táplálok, mint az kötelessége minden keresztyénnek, és nem fogom abbahagyni a posztósok nyereségének a kedvéért.
– Ki adja az ételt?
Elsie nem akart válaszolni erre a kérdésre, mert az apja nem tudta, hogy pontosan mennyibe kerül a palotai konyhának a gyerekek csontlevese.
– Nagylelkű polgárok adják össze, anglikánok és metodisták egyaránt – válaszolta.
– Például kik?
Elsie átlátott rajta.
– Névsort akar, hogy végigjárhassa, és fenyegetőzéssel rávehesse őket a támogatás beszüntetésére?
Hornbeam elvörösödött, igazolva Elsie vádját.
– Csak szeretném tudni, ki veszélyezteti városunk kereskedelmét!
Kopogtattak, Kenelm bedugta a fejét az ajtón.
– Segíthetek valamit, püspök uram? – kérdezte mohón. Benne akart lenni mindenben, ami történik.
A püspök bosszankodott.
– Ne most, Mackintosh! – mondta kurtán.
Kenelm úgy nézett, mint akit pofon vágtak. Pillanatnyi habozás után becsukta az ajtót. Elsie tudta, hogy most majd egész este ezen fog dühöngeni.
Mindenesetre a férje okvetetlenkedése szerzett neki egy perc gondolkodási időt.
– Hornbeam tanácsnok, ha ennyire aggasztja a városi kereskedelem jövője, miért nem tárgyal a munkásaival? Akár még egyezségre is juthat velük.
Hornbeam kihúzta magát ültében.
– Nekem ne a munkások mondják meg, hogyan vezessem az üzletemet!
– Tehát igazából nem a városi kereskedelemről van szó – vonta le a következtetést Elsie –, hanem a maga kevélységéről.
– Szó sincs róla!
– Maga azt akarja, hogy hagyjak fel ötven éhes gyerek táplálásával, de nem alacsonyodik le odáig, hogy tárgyaljon a

takácsaival. Ez gyenge érv, uram.

Csend támadt. Riddick és a püspök is Hornbeamet nézte, hogy válaszoljon, és Elsie rájött, hogy szerintük is részben Hornbeam konoksága miatt mérgesedett el ennyire a helyzet.

– Mellesleg akkor se szüntethetném be az ingyenebédeket, ha akarnám – jelentette ki Elsie. – Midwinter lelkipásztor átvenné tőlem, és folytatná a munkát. Annyi lenne a különbség, hogy akkor az már metodista iskola lenne.

Ez nem egészen volt igaz. Elsie volt a mozgatórugója az egész vállalkozásnak, amely nélküle nemigen maradt volna életben.

Ám az apja elhitte, hogy így van.

– Egek! – mondta. – Dehogy akarunk metodista iskolát!

Hornbeam dühöngött.

– Látom, csak az időmet vesztegetem itt. – Felállt. Riddick követte a példáját.

A püspök nem akarta, hogy a tárgyalás ilyen ellenséges hangnemben érjen véget.

– Ugyan már, hova sietnek? – tartóztatta őket. – Igyanak egy pohár madeirát.

Hornbeamet nem lehetett meglágyítani.

– Sajnos, dolgaim elszólítanak – mondta. – Jó napot, püspök úr. – Meghajolt. – Önnek is, Mrs. Mackintosh.

A látogatók távoztak.

– Hát ez borzasztóan kínos volt! – mérgelődött a püspök.

Elsie a homlokát ráncolta.

– Hornbeam nem látszott olyan megvertnek, mint kellett volna.

Apja a nagy bosszankodás közepette is felfigyelt erre a megjegyzésre.

– Hogy érted ezt?

– Nem sikerült rám ijesztenie, üres kézzel távozott. Mégse látszott legyőzöttnek. Ugye?

– Szerintem sem.

– Megmondom én, mit gondolok. Szerintem van egy tartalék terve.

Elsie éppen fölvette a hálóingét, amikor bejött Kenelm. Szobáikat egy ajtó kötötte össze, de a férj azt csak szombat este használta,

vagyis nem a szerelmen járt az esze.

– Hallottam apádtól, mi történt közted és Hornbeam tanácsnok között – mondta.

– Megpróbált rávenni, hogy hagyjak fel az éhező gyerekek etetésével, és nem sikerült neki. Röviden ennyi történt.

– Nem egészen – mondta Kenelm.

Elsie bebújt az ágyba.

– Jöhetsz te is, ha akarsz – mondta. – Úgy barátságosabb.

– Ne légy már ilyen nevetséges. Fel vagyok öltözve!

– Hát rúgd le a cipőd.

– Ne léháskodj! Komolyan beszélek.

– Mikor beszélsz másképp?

A férj ezt elengedte a füle mellett.

– Hogyan dacolhatsz Kingsbridge leghatalmasabb emberével?

– Könnyen – világosította föl Elsie. – Nem érdeklik az éhező gyerekek. Minden jó keresztyén dacolna vele. Gonosz ember, kötelességünk szembeszegülni vele.

– Nem értesz te semmit! – Kenelm bugyborékolt a méltatlankodástól. – A hatalmasokat békíteni kell, nem provokálni, különben tesznek róla, hogy megbánd!

– Ne légy már ilyen oktondi. Mit árthat nekünk Hornbeam?

– Ki tudja? Ilyen embereket nem szabad ellenséggé tenni. Például egy napon a canterburyi érsek azt mondja: „Fontolgatom, hogy kinevezem Kenelm Mackintosht püspökké, mire valaki azt feleli: „Ó, igen, eminenciád, csakhogy Mackintosh felesége bajkeverő. Mindig számíthatsz ilyen beszédekre!

Elsie felháborodott.

– Hogy érvelhetsz ilyesmivel, amikor éhező gyerekekről beszélünk?

– Úgy, hogy érdekel a jövőm. Mármint hogy akadálya lesz-e istenes fáradozásaimnak egy alkalmatlan feleség?

– A te istenes fáradozásaid? Az egyházi karrieredet érted alatta?

– A kettő ugyanaz.

– És az fontosabb, mint levest és kenyeret adni Isten kicsinyeinek?

– Neked mindig muszáj leegyszerűsíteni mindent!

– Az éhség egyszerű. Ha éhes embert látsz, enni adsz neki. Ha nem ez Isten akarata, akkor semmi sem az.

– Te persze azt képzeled, hogy mindent tudsz Isten akaratáról.

– Te meg azt képzeled, hogy jobban tudod.

– Én jobban is tudom, mert az ország legbölcsebb embereitől tanultam róla. Akárcsak az apád. Te pedig tudatlan, tanulatlan asszony vagy.

Ekkora ostobaságon nem is volt érdemes vitatkozni.

– Na szóval, az iskolát nem zárhatom be, mert nem áll hatalmamban. Meg is mondtam Hornbeamnek.

– Nem érdekel az iskola. A sztrájk sem érdekel. Kizárólag a jövőm érdekel, és olyan feleséget akarok, aki engedelmeskedik nekem, és nem keresi magának a bajt.

– Jaj, Kenelm – szólt Elsie –, azt hiszem, nem a megfelelő lányt vetted feleségül.

21. fejezet

Szombat délután, amikor ötkor bezártak a gyárak, Kit és a barátai egy kopár földdarabon futballoztak az új házak közelében, a folyó másik partján. Kit alacsonyabb volt az átlagnál: tudott futni és cselezni, de nem tudta messzire rúgni a labdát, és könnyen felrúgták. Ennek ellenére élvezte a labdarúgást, és lelkesen játszott.

Mikor a meccs véget ért, a fiúk szétszéledtek. A céltalanul bandukoló Kit egyszer csak üres új házak között találta magát, amelyeknek ajtói egyenesen az utcára nyíltak. Kíváncsiságból benézett egy ablakon, és egy kopár, szűk szobát látott, deszkapadlósat, vakolt falút, ahonnan lépcső vezetett az emeletre. Volt benne egy tűzhely, egy apró asztal és két lóca.

Különösebb ok nélkül megnyitotta az ajtót, és kiderült, hogy nincs bezárva. A küszöbön elbizonytalanodott. Jobbra, majd balra nézett, de csak néhány focista cimboráját látta. „Ne légy kíváncsi, mert hamar megöregszel", jutott az eszébe Jarge egyik mondása.

Besurrant a házba, és csendesen becsukta maga mögött az ajtót.

A háznak friss habarcs- és mészszaga volt. Kit egy darabig fülelt, de nem jött hang az emeletről; egyedül volt. Az asztalon volt négy tálka, négy csupor és négy kanál, mind fából, mind új. Kit az anyja meséjére gondolt Aranyfürtről és a három medvéről. Ám a tálakban nem volt zabkása. A tűzhely üres és hideg volt. A házat még nem lakták be.

Felosont a lépcsőn, óvatos halksággal, mert hátha alszik ott valaki csendesen.

Fent két szobát talált. Egy-egy ablaka volt mindkettőnek, azok is az utcára nyíltak. Ezek szerint a hátsó fal közös a szomszéd házéval; így lehet takarékoskodni a téglán.

Nem voltak ágyak, sem pedig csendes alvók. Az egyik szobában látott négy szalmazsákot, és egy kis kupac pokrócot. A ház kulcsrakész volt, legalábbis elméletben.

De ki költözik be ide?

Kit nem talált több érdekességet az üres házban. Lement a lépcsőn, kilépett az utcára, ahol meghökkenésére szembe találta magát egy tagbaszakadt, vörös képű emberrel. Az ember ugyanúgy meghökkent. Kis ideig bámulták egymást, aztán az ember bőszen elbődült, és megindult Kit felé.

Kit rohant.

– Te kis tolvaj! – ordította az ember, holott Kit kezében semmi sem volt.

Kit rohant, a szíve dübörgött a félelemtől. Ez nyilván egy őrféle. Elaludt a munkában, amikor Kit megérkezett, de most annál éberebb lett. A férfiak gyorsabban szaladnak, mint a fiúk, már ha jó formában vannak, ám erről Kit egy pillantással megállapította, hogy nincs túl jó bőrben. Ennek ellenére sikerült csökkentenie a távolságot kettejük között. Most megraknak, gondolta Kit, és igyekezett gyorsítani. Látta, amint a barátai rémülten szétszóródnak.

Szemben valami furcsaság közeledett az utcán: négylovas, terjedelmes társzekér, pukkadásig tele férfiakkal, asszonyokkal, gyerekekkel. Kit elnyargalt mellette, majd ismét hátralesett az üldözőjére, aki megállt, zihálva dőlt a társzekérnek, és a kocsissal beszélt.

Lehet, hogy mégis megússza?

Kissé lelassított, de nem állt meg, amíg biztos távolságba nem ért. Ott körülnézett, és lihegett.

A társzekér utasai mind egy szálig idegenek voltak, és lelkesen bámészkodtak. Kit hallotta a beszédüket, de nem értette, mit mondanak. Fel-felbukkantak ismerős szavak, de nagyon furán kiejtve.

A jövevények kezdtek lekászálódni a szekérről, csomagokat és batyukat szorongatva. Családoknak látszottak, férj, feleség, gyerekek, meg egy maroknyi fiatalember, úgy harmincan. Közben feltűnt a másik társzekér, hasonlóképpen megrakva.

Hatvanan vannak, gondolta Kit, szokása szerint fejben számolva. Tizenöt-húsz család.

Jött egy harmadik társzekér. Egy negyedik.

A vörös képű ember már el is felejtette Kitet. Az érkezőket dirigálta, hogy melyik házba menjenek. Azok nem mindig értettek a szóból, olyankor a vörös képű ordított. A jövevényeknek volt egy vezetőféléjük – fekete üstökű, magas férfi –, az beszélt a csoport nevében, és lefordította a vörös képű szavait.

A családok szétszéledtek, a vezető elindult Kit irányába. Egy asszony és két gyerek kísérte. Kit elhatározta, hogy beszél velük.

– Jó napot! – mondta.

A férfi is mondott valamit, de Kit nem értette.

– Kik maguk? – kérdezte.

A válasz valahogy úgy hangzott, hogy *tágaacs vooneeg.*

Kit törte a fejét egy kicsit.

– Maga takács?

– Nem azt mondtam? Mind takácsok vagyunk.

– Honnan jöttek?

A férfi ezúttal valami „duplát" emlegetett.

– Messze van?

– Három nap hajóval Bristolba, onnan másfél nap azzal a szekérrel. – Kit ezúttal értette a választ, mert kezdte megszokni a kiejtést.

– Miért jöttek Kingsbridge-be?

– Annak hívják ezt a helyet?

– Igen.

– A falunkban bezárt a szövöde, elvesztettük a munkánkat. Aztán jött egy ember, és azt mondta, hogy dolgozhatnánk egy angliai gyárban. Hát te ki vagy, kis ember?

– A nevem Christopher Clitheroe, a becenevem Kit. – Büszkén hozzátette: – Karbantartó vagyok a Barrowfield-üzemben!

– Nohát, Karbantartó Kit, én meg Colin Hennessy vagyok, és nagyon örülök az ismeretségnek.

A család bement a házba. Ezt se zárták be, Kitnek is ezért sikerült bejutnia az egyik épületbe. Bekukkantott a nyitott ajtón, látta, hogy a gyerekek vígan rohangálnak. A feleség elégedettnek tűnt.

Maga sem tudta, miért találja fontosnak ezt az eseményt, de sietett haza, hogy megvigye a hírt.

Az anyja vacsorát főzött, zabkását vadhagymával. Jarge az asztalnál ült egy korsó sörrel, mert sztrájkolt. Kit egyszer hallotta, hogy az anyja azt mondja, Jarge-nak árt a tétlenség. Túl sokat kezd inni.

– Valami furát láttam! – újságolta el Kit.

Jarge nem figyelt rá, de Sal megkérdezte:

– És mi volt az?

– Ismered az új házakat?

– Igen – felelte Sal. – A Disznóól Művek fölött.

– Elkészültek. Körülnéztem az egyikben. Már csak be kell költözni. Voltak szalmazsákok, asztal és csuprok.

Anyja összevonta a szemöldökét.

– Hornbeamre nem jellemző, hogy ajándékokat osztogat a bérlőinek.

Kit úgy döntött, kihagyja a fogócskát az őrrel.

– Aztán jött ez a társzekér, tele emberekkel, akik furán beszéltek.

Anyja letette a kanalat, amellyel a kását kevergette. Megfordult, ránézett Kitre.

– Komolyan? – Viselkedése megerősítette Kitet abban, hogy nem ok nélkül tulajdonított fontosságot a hírnek. – Hányan?

– Körülbelül harmincan. Aztán jött még három másik szekér.

Jarge letette a sörét.

– Hiszen az száznál is több.

– Százhúsz – mondta Kit.

– Beszéltél velük? – kérdezte Sal.

– Köszöntem egy magas embernek, akinek fekete haja volt. Azt mondta, hogy három napig hajóztak.

– Idegenek – mondta Jarge.

– Tudakoltad, honnan jöttek? – kérdezte Sal.

– Valami Duplából.

– Dublin – igazította ki Sal. – Írek.

– Azt mondta, hogy takács, de a falujában bezárt a szövöde.

– Nem is tudtam, hogy Írországban is vannak gyárak – tűnődött Sal.

– Pedig vannak – mondta Jarge. – Az ír birkának hosszú, puha szőre van, amiből finom, meleg tweedet lehet szőni. Az a neve, hogy

donegal.

– Azt mondta, hogy mind takácsok – tette hozzá Kit.

– Rohadt életbe! – káromkodott Jarge. – Hornbeam varasokat hozatott!

– Varasokat? – Kit nem értette. A térde szokott varas lenni, ha elesett.

– Sztrájktörőket – magyarázta Sal. – Hornbeam velük dolgoztat majd a gyáraiban.

– Igen – mondta sötéten Jarge. – Ha megélnek addig.

Jane vasárnaponként a székesegyházban vett úrvacsorát. Amos beszélni akart vele, ezért kihagyta az istentiszteletet a metodista imaházban, és a katedrális előtt várakozott, amíg ki nem jött az anglikán gyülekezet.

Jane sötétkék kabátot és templomba illő, egyszerű kalapot viselt. Meglehetősen komornak látszott, de azért felragyogott, amikor meglátta Amost. Northwood viscount a felesége után jött, de ő mélyen elmerült a beszélgetésbe Drinkwater tanácsnokkal.

– Pár napja írta a *The Times,* hogy York hercege radikális reformokat akar bevezetni a brit hadseregben – mondta Amos.

– Hűha! – ámult Jane. – Te aztán érted, hogy kell udvarolni egy lánynak!

Amos szégyenkezve nevetett.

– Bocsánat – mondta. – Hogy vagy? Bűbájos a kalapod. Pompásan áll neked a sötétkék. Szóval hallottál a katonai reformokról?

– Na, jó. Tudom, hogy ha egyszer a fejedbe veszel valamit, abból nem engedsz. Igen, hallottam a katonai reformokról – Henry szinte másról se beszél mostanság. A herceg azt akarja, hogy minden besorozott kapjon egy nagykabátot. Szerintem ez nagyon észszerű. Hogyan harcolhatnának, ha megveszi őket az Isten hidege?

– A herceg azt is gondolja, hogy a katonaság túl sokat fizet a szerelvényekért. Az a véleménye, hogy a polgárőrséget kirabolják, és ez így is van. Azokért a nagykabátokért háromszor-négyszer annyit kell majd fizetni, mint amennyibe kerülnek.

– Remélem, nem leszel olyan unalmas, mint a férjem.

– Ez nem unalmas. Ki a felelős a shiringi polgárőrség beszerzéseiért?

– Will Riddick őrnagy. Ó, azt hiszem, értem már, hova akarsz kilyukadni.

– Kitől vásárolja Riddick a szövetet az egyenruhákhoz?

– Az apósától, Hornbeam tanácsnoktól.

– Hat éve, mielőtt Riddick beházasodott a Hornbeam famíliába, megpályáztam egy hadiszállítást. Will egyetértett az árral, amelyet kértem, aztán kért belőle tíz százalék sápot.

Jane megbotránkozott.

– Jelentetted?

– Nem. – Amos vállat vont. – Úgyis letagadta volna, én meg semmit sem bizonyíthattam volna, így aztán hagytam az egészet.

– Akkor most miért mondod el nekem?

– Abban a reményben, hogy továbbadod a férjednek.

– Továbbra sem bizonyíthatsz semmit.

– Nem, viszont te ismered a meggyőződésemet. Nem hazudnék.

– Hát persze. De mit akarsz, mit tegyen Henry? Ha te nem bizonyíthatod a korrupciót, ő sem teheti.

– Semmit sem kell bizonyítania. Ő a főparancsnok. Egyszerűen helyezze át Riddick őrnagyot egy másik beosztásba – lehet például fegyvermester –, és nevezzen ki mást a beszerzések ellenőrzésére.

– És ha az új ember ugyanolyan korrupt, mint Riddick?

– Szóljál Henrynek, hogy nevezzen ki egy metodistát.

Jane tűnődve bólogatott.

– Azt megteheti. Azt mondja, a metodisták jó tisztek.

Henry Northwood elköszönt Drinkwater tanácsnoktól, és odajött a feleségéhez. Amos meghajolt.

– Mi a véleménye erről a sztrájkról, Barrowfield? – kérdezte a viscount.

– A posztósoknak nyereségre van szükségük, a munkásoknak annyi fizetésre, hogy megélhessenek. Nem olyan bonyolult ez, mylord. Csak megakadályozza a kapzsiság és a kevélység.

– Úgy véli, hogy a főnököknek engedniük kellene?

– Úgy gondolom, mindkét félnek engedni kellene.

– Nagyon józan álláspont – mondta Northwood. Tulajdonosi mozdulattal belekarolt Jane-be, és elvezette.

Hétfőn az írek munkába álltak Hornbeam gyáraiban. Este harangpróba után gyűlést hívtak össze a Harang hátsó szobájában. Tágas helyiség volt, ám ezen az estén pukkadásig megtelt, mert szinte az összes sztrájkoló munkás eljött. Jelen volt Sal, Jarge és Spade is.

Senki sem ivott sokat. A levegő sercegett a feszült várakozástól. Valaminek történnie kellett, csak még senki sem tudta, mi legyen az. Néhány takács husángokkal, faásókkal és kalapácsokkal érkezett.

Sal el akarta kerülni az erőszakot. Jarge a harc mellett volt.

– Holnap reggel fél ötkor százan kivonulunk a Disznóól Művekhez bunkósbottal. Aki megpróbál bemenni, azt elverjük. Ilyen egyszerű.

– Így kell ezt csinálni – helyeselt Jack Camp, Jarge cimborája, aki ugyancsak a Hornbeam-féle Upper Millben volt takács. Haragos zúgás jelezte, hogy sokan támogatják a javaslatot.

– És aztán? – kérdezte Sal.

– Hornbeamnek engednie kell! – jelentette ki Jarge.

– Mert olyan engedékeny fajta, igaz, Jarge? – mondta Spade. – A polgárőrséget is kihívhatja.

Jarge nevetett.

– Ugyan sokra megy vele. A polgárőrök a barátaink és a szomszédjaink.

– Az igaz, nem voltak hajlandók az asszonyok közé lőni az éhséglázadásnál – ismerte el Spade. – Azonban biztosak lehetünk benne, hogy most is ugyanaz történik? És ha lövöldözés helyett elkezdik letartóztatni az embereket?

– Engem ugyan nehezen tartóztatnak le – mondta megvetően Jarge.

– Tudom – mondta Spade. – Akkor verekedés lesz. Három-négy katona megy neked.

– Nekem és a barátaimnak.

– Aztán beszáll még több katona és még több barátod.

– Nagyon valószínű.

– Az pedig zendülés lesz.

– Hát…

– Jarge, nagyon nem szívesen hánytorgatok fel ilyesmit, de Joanie nővéred, akit zendüléssel vádoltak, hajszál híján úszta meg a kötelet, és Ausztráliába deportálták, ahonnan talán sose tér vissza! – mondta nyomatékosan Spade.

– Tudom! – mondta Jarge, aki haragudott, mert vesztésre állt a vitában.

Spade nem engedett.

– Ha tehát a munkások azt teszik, amit tervezel, mit gondolsz, hányat kötnek fel vagy deportálnak?

– Miket beszélsz te itt, Spade? – háborgott Jarge. – Csak üljünk ölbe tett kézzel?

– Várjunk egy hetet – mondta Spade.

– Mire?

– Hogy lássuk, mi történik.

Elégedetlen zúgás támadt.

– Figyeljetek csak rá! – kiáltott Sal. – Figyeljetek! Spade mindig okosat beszél!

– Semmi sem fog történni, ha csak várunk – mondta gondterhelten Jarge.

– Ebben ne légy olyan biztos. – Spade higgadtan, észszerűen beszélt, mint mindig. – Nézzétek, mit veszíthetünk? Várunk egy hetet. Sok minden történhet egy hét alatt. Találkozzunk ismét jövő szombaton, vacsora után. Ha tévedtem, és semmi sem változott, akkor majd kitervelhetünk valami erőszakosabbat.

Sal helyeslően bólogatott.

– Ne kockáztassunk szükségtelenül.

– Addig is kerüljük a bajt – intett mindenkit Spade. – Ha láttok egy írt, ne menjetek a közelébe. Munkások vagytok, Anglia íratlan törvénye szerint addig bűnösök, amíg nem bizonyítottátok az ártatlanságotokat.

Jarge belenyugodott a csoport döntésébe, de nem tetszett neki. Sal riadtan figyelte, hogyan lesz egyre dühösebb, és iszik egyre többet. Kedden este munkából jövet Sal meglátta Hornbeam új gyára előtt,

ahogy a távozó íreket figyeli, de nem szólított meg egyet sem, és hazatért az asszonnyal.

– Miért háborúzunk mi Bonapartéval és a franciákkal? – kérdezte. – Inkább Hornbeamet és az íreket kellene gyepálnunk.

Sal egyetértett.

– Piszkosul igazad van – mondta –, de okosan kell játszanunk. Hornbeam sunyi. Alattomos az egész fajtája. Nem szabad hagynunk, hogy a férgek túljárjanak az eszünkön.

Jarge dacos képet vágott, és nem felelt.

A tétlenség még jobban elrontotta a kedvét. Mivel nem volt mit csinálnia, a serházban töltötte a napjait. Sal arra jött haza csütörtök este, hogy eltűnt az apja bibliája. Zálogba tette, gondolta. Zálogba tette, és elissza az árát. Leült az ágyára, és sírt egy sort.

Csakhogy két gyerekről kellett gondoskodnia.

Miközben megvacsoráztatta őket – disznózsírral megkent olcsó, szikkadt kenyér volt a vacsora –, betántorgott Jarge. Bűzlött a sörtől, és harapós kedvében volt, mert elfogyott az eliható pénze.

– Hol a vacsorám? – kérdezte.

– Hol az apám bibliája? – kérdezte Sal.

Jarge lerogyott az asztalhoz.

– Ne izgulj, visszaszerzem, amint vége a sztrájknak. – Úgy beszélt a dologról, mintha nem lenne túl fontos. Sal ettől még dühösebb lett.

Vágott egy vastag szelet kenyeret, megkente zsírral, és a férje elé tette.

– Egyél, ez majd felszívja a sört.

Jarge harapott egy falatot, megrágta, lenyelte és pofát vágott.

– Zsíros kenyér? – kérdezte. – Miért nem vaj?

– Tudod, miért nincs vaj – dünnyögte Sal.

Kit közbevágott.

– Mert sztrájk van, ha nem tudnád!

Jarge-nak a fejébe szökött a vér.

– Velem ne pimaszkodj, te kis szarcsimbók! – mondta nehezen forgó nyelvvel. – Ebben a házban én vagyok az úr, ezt el ne felejtsd! – Akkora pofont adott Kitnek, hogy a fiú leesett a székről.

Sal elvesztette az önuralmát. Olyan erővel hasított bele az emlék, mintha tegnap történt volna, ahogy a hatéves Kit bekötött fejjel

fekszik a badfordi major ágyán, mert Will Riddick lova betörte a koponyáját. Lávaként fortyant fel benne az indulat, és a dühtől magánkívül indult a férje felé. Jarge látta az arcát, és felugrott, riadtan és megdöbbenve, de Sal már neki is ment, és herén rúgta. Hallotta, hogy Sue sikolt, de nem érdekelte. Mikor Jarge az ágyékához kapott, Sal beleöklözött az arcába egyszer, kétszer, háromszor, négyszer. Jarge visszatántorodott, mert Salnek nagy keze és erős karja volt, és azt ordította:

– Hagyj békén, te hülye tehén!

– Elég, elég! – sikoltotta Kit.

Sal ismét behúzott Jarge-nak, ezúttal járomcsonton vágta. Jarge megragadta a karját, de ő részeg, a felesége meg erős volt, így a férfi nem foghatta le. Sal gyomorszájon vágta, Jarge kétrét görnyedt kínjában. Sal kirúgta alóla a lábát, Jarge elterült, mint a kivágott fa.

Sal felkapta az asztalról a kenyérvágó kést, és a férje mellére térdelt. Jarge arcához tartotta a pengét és azt mondta:

– Ha még egyszer hozzáérsz ahhoz a fiúhoz, Istenre esküszöm, hogy elvágom éjszaka a torkodat!

– Mama, szállj le róla! – kiáltotta Kit.

Sal zihálva felállt, betette a kést egy fiókba. A gyerekek, félúton fölfelé a lépcsőn, tátott szájjal, riadtan és áhítattal bámulták. Sal megvizsgálta Kit arcát, amelynek a bal oldala vörös volt, és dagadni kezdett.

– Fáj a fejed? – kérdezte.

– Nem, az arcom fáj – mondta a fiú.

A gyerekek óvatosan lejöttek a lépcsőn.

Sal megkönnyebbülve ölelte magához Kitet. Mindig attól rettegett, hogy beüti a fejét. Az ujjpercei felhorzsolódtak, a bal kezén kimarjult a gyűrűsujja. Összedörzsölte a kezét, hogy enyhítse a fájdalmat.

Jarge lassan feltápászkodott. Sal kihívóan meredt rá, mintha újabb támadásra számítana. Férje arca csupa vágás és véraláfutás volt, de kiment belőle a verekedhetnék. A válla megroskadt, a feje lekókadt. Leült, keresztbe tette az asztalon a karját, ráhajtotta a homlokát. Reszketett, és az asszony megértette, hogy sír. Kis idő múlva fölemelte a fejét, és így szólt:

– Ne haragudj, Sal, nem tudom, mi ütött belém. Sose akartam bántani azt a szegény gyereket. Nem érdemellek meg, Sal. Nem vagyok elég jó. Te jó asszony vagy, Sal. Tudom.

Sal a karját keresztbe fonva, mereven nézte.

– Azt ne kérd, hogy megbocsássak.

– Nem fogom kérni.

Az asszonyba akaratlanul belenyilallt a szánalom. Jarge meg volt alázva, és nem tett igazi kárt Kitben. Ám ő akkor is szükségesnek érezte, hogy megvonja a határt. Máskülönben Jarge úgy érezné, hogy ismét megütheti Kitet, legföljebb majd bocsánatot kér.

– Tudnom kell, hogy ez soha többé nem történik meg – mondta.

– Nem fog, esküszöm! – Jarge a kabátja ujjába törölte az arcát, és könyörögve nézett a feleségére. – Ne hagyj el, Sal.

Az asszony nézte még egy hosszú percig, aztán döntött.

– Okosabb lenne, ha ledőlnél, és kialudnád a sört. – Megfogta Jarge karját, felállította. – Mozgás, indulj az emeletre. – Felvitte a szobájukba, leültette az ágyra, aztán letérdelt, és lehúzta Jarge bakancsát.

Jarge föllendítette a lábát az ágyra, és hátradőlt.

– Maradj még egy percet, Sal.

Az asszony egy pillanatnyi habozás után melléheveredett. Jarge tarkója alá csúsztatta a karját, és a mellére húzta a férfi fejét. Jarge másodpercek alatt elaludt, a teste elernyedt.

Sal megcsókolta az összevert arcot.

– Szeretlek – mondta –, de másodszor nem bocsátok meg.

Szombaton szép idő volt, még este fél hatkor is fényesen sütött a nap, amikor Hornbeam a háza kertjében levegőzött. Az összes gyárában dolgoztak az írek, néhányat már el is kezdtek betanítani a gőzgépek kezelésére. Finom vacsorát evett, és most pipázott.

Ám nyugalmát megzavarta vejének, Will Riddicknek az üzenete. Fiatal, egyenruhás polgárőr hozta, izzadva és lihegve. Feszes vigyázzba állt, és azt mondta:

– Pardon grácia Hornbeam tanácsnok úr, Riddick őrnagy úr üdvözletét küldi, és arra kéri, hogy méltóztassék eljönni hozzá a Vágóhídhoz, és minél elébb.

– Történt valami? – kérdezte Hornbeam.

– Nem tudom, uram, nekem csak az üzenetet mondták.

– Jól van. Jöjjön utánam.

– Igenis, uram.

Hornbeam bement a házba, utasította Simpsont, az inast:

– Szóljon Mrs. Hornbeamnek, hogy hivatalos ügyeim elszólítanak – aztán föltette a parókáját, megigazította a tükör előtt, és útnak eredt.

Jó sétatempóban alig pár perc alatt lejutottak a Fő utcán az alsóvárosba. Még el sem érték a Vágóhidat, amikor Hornbeam már látta, miért hívatta Riddick.

Az írek bejöttek a városba.

Hornbeam meredt szemmel nézte őket, ahogy közelednek a hídon a gyerekeikkel. Mindegyiknek csak egy rend ruhája volt, de a kingsbridge-i munkások szokása szerint kiegészítették hol egy tarka kendővel, hol egy hajszalaggal, hol egy széles övvel vagy egy kackiás kalappal. Hornbeam százhúsz embert hozatott Írországból, és ma este úgy látszott, mintha mindnek mulatni támadt volna kedve.

Vajon mit szólnak ehhez a helyiek?

A hírnök elkalauzolta Hornbeamet a Vágóhídhoz, amely a legnagyobb volt a parti kocsmák között. Előtte iszogatók álltak, élvezték a napsütést. A csapszékben pezsgett az üzlet, sok ír, aki az előbb érkezett, már szorgalmasan nyakalta a sört. Onnan lehetett felismerni őket, hogy tweedruhájukat a nyugat-angliai szövetek szabályos csíkjaitól és kockáitól eltérően találomra szétszórt színes pöttyök tarkították.

A hírnök bevezette Hornbeamet a söröskorsót szorongató Riddickhez.

– Számítanom kellett volna erre – szólt Hornbeam.

– Nekem is – bólogatott Riddick. – Most kaptak fizetést, és szórakozni akarnak.

– De úgy látszik, hogy jól megvannak a helyiekkel.

– Most még.

Hornbeam bólintott.

– Óvatosságból mozgósítanunk kellene egy szakasz polgárőrt.

– Tiszteltetem Donaldson hadnagyot – mondta Riddick a hírnöknek –, és azt üzenem, hogy haladéktalanul mozgósítsa az egyes, a kettes és a hetes osztagot, de további utasításig ne vezényelje ki őket a parancsnokságról.

A fiatalember szabatosan elismételte az üzenetet, aztán elporzott.

Hornbeam nyugtalankodott. Ha valami baj lesz, az íreket hibáztatják. Akár még nyomást is gyakorolhatnak rá, hogy szabaduljon meg tőlük. Akkor pedig ki lesz szolgáltatva az átkozott szakszervezetnek!

Körül kell néznie.

– Járjunk egyet – javasolta.

Miután Riddick felhajtotta a sörét, elhagyták a Vágóhidat.

Pár lépésre volt egy kisebb kocsma, amelynek a cégére hattyút ábrázolt.

– A Fehér Hattyú! – mondta Riddick. – Népnyelven csak Szutyok Ruca.

Benéztek. Az idegenek a helyiek mellett ácsorogtak és ücsörögtek. Senki sem keverte a bajt.

A házalók hideg és meleg harapnivalót árultak: sült almát, diót, forró lepényt és mézeskalácsot. A rakparton most pakolták ki hordószám egy dereglyéből az apró, ehető tengeri csigát, amelyet tűvel kell kipiszkálni a házából. Hornbeam nem kért, de Riddick vásárolt egy tölcsérrel. Menet közben ette az ecetes csigát, és eldobálta a héját.

Bejárták a környéket. Benéztek a csapszékekbe, a játékbarlangokba és a bordélyokba. A kocsmák mind vacak késdobálók voltak, a bútoraikat házilag barmolták össze. Főleg sört és olcsó gint árultak. Íreket nem lehetett látni a játékasztaloknál, Hornbeam szerint azért, mert nem volt elég pénzük. A korosodó Bella Lovegood most már saját házat vitt, amelyben négy-öt ír fiatalember várta türelmesen, hogy felszabaduljon valamelyik lány. Culliver műintézetében nem voltak írek, az túl drága volt a munkásoknak.

Mire visszaértek a Vágóhídhoz, a nap már alacsonyan járt, és az iszogatók hangosabbak lettek. A hírnök már várta őket, és jelentette, hogy Donaldson hadnagy mozgósította a három osztagot.

– Maradjon a közelemben – utasította Riddick. – Lehet másik üzenet.

A Vágóhídban állt a bál, de semmi sem utalt feszültségre. Riddick rendelt még egy korsó sört, Hornbeam egy pohár madeirát. Kivitték magukkal a kocsmából, mert odakint tisztább volt a levegő. Hornbeam kezdte hinni, hogy nem lesz itt semmi baj.

Viszont egyeseket idegesítettek a gyerekek, akik roppant virgoncak voltak, fáradhatatlanul kergetőztek és fogócskáztak. Időnként némelyikük beleszaladt valamelyik felnőttbe, és úgy porzott el, hogy nem is kért bocsánatot.

– Hogy az emberek miért nem képesek fegyelmezni a gyerekeiket! – zsémbelt Hornbeam. – Különben is ágyban lenne már a helyük!

Megjelent egy mézeskalácsos, aki vastag szeletekben árulta az édes süteményt a kocsma előtt italozó embereknek. Hornbeam látta, amint egy nyolc év körüli gyerek kirántja egy fiatal nő kezéből az édességet, és nyomban be is tömi a szájába. Csakhogy nem volt elég fürge, és valaki a gallérjánál fogva elkapta.

– Te kis tolvaj! – ordította. A kölyök rángatta a karját, de nem szabadulhatott a vasmarokból, mire visítani kezdett. Mindenki odanézett.

Hornbeam felismerte az embert, aki lefülelte a porontyot: Nat Hammond volt, egyike az ifjú tekergőknek, akik a Vágóhíd törzsvendégei voltak. Kétszer-háromszor már volt ügye a bírósággal tettlegesség miatt.

A következő percben egy ír odament Hammondhoz, és felszólította:

– Hagyod békén a kis Mikey-t!

– A pokolba! – motyogta Riddick.

Hammond megrázta a gyereket, és gorombán megkérdezte:

– Tied?

– Engedd el a fiamat, különben nagyon megbánod! – figyelmeztette az ír.

– Fusson a parancsnokságra – utasította Riddick a hírvivőt –, és szóljon Donaldsonnak, hogy jöjjön a polgárőrség, de gyorsan!

A kis Mikey vérszemet kapott az apja érkezésétől, és hatalmasat rúgott a fogva tartójába. Hammond felüvöltött a meglepetéstől és a

fájdalomtól. Lekevert Mikey-nak egy pofont, de közben elengedte a karját. A gyerek elterült, kis krumpliorrából dőlt a vér.

Az apa rávetette magát Hammondra, és beleöklözött a gyomrába, amitől Hammond kétrét görnyedt.

– Engem is orrba mersz verni, vagy csak a kisfiúkat? – kérdezte az ír.

– Menjünk innen! – mondta Riddick, és karon fogta az apósát. Hornbeam zsibbadtan engedelmeskedett.

Miközben Riddick és Hornbeam kihátráltak, két ember – egy helyi, egy ír – megpróbálta szétválasztani a verekedőket, amiből az lett, hogy tüstént egymásnak estek. Mások is csatlakoztak a viadalhoz. Az összes párharc a küzdők leszerelésére tett kísérletként kezdődött, és villámgyorsan átcsapott privát kézitusába. Asszonyok is belevetették magukat a csihi-puhiba, eredetileg azzal a szándékkal, hogy kimentsék az emberüket. Az ordítás elérte a dobhártyarepesztő szintet, és odavonzotta a Vágóhíd más vendégeit, sőt még a Rucából is átjöttek. A csigaárus megpróbálta távol tartani az embereket a hordójától, de mivel ehhez az öklét használta, hamarosan ő is nyakig volt a pofozkodásban. A felrúgott hordó elgurult, csigákkal és tengervízzel árasztva el a macskakövet.

Hornbeam elszörnyedésére hamarosan legalább ötvenen püfölték egymást. Hiába kémlelte az utcát, nyoma sem volt a polgárőrségnek. Kétségbeesetten törte a fejét, hogy mivel lehetne leállítani a csetepatét, de tudta, bármit is tennének, csak azt kockáztatnák, hogy Riddick és ő is belekeverednek a tömegverekedésbe.

Ez pedig lejáratja az ír sztrájktörőket, és őt is. Ráadásul a verekedés fokozatosan átterjedt a szomszédos utcákba, előcsalogatva más kocsmákból is a törzsközönséget. Hornbeamet akár kényszeríthetik is, hogy küldje haza az íreket!

Az tetszene csak a sztrájkolóknak, gondolta bőszülten.

Donaldson végre-valahára befutott a polgárőrökkel. Néhányuknál volt muskéta, de a többségnél nem. Donaldson megparancsolta a fegyvereseknek, hogy álljanak tüzelésre készen, de jó távol a tömegtől, a többiek pedig tartóztassanak le minden verekedőt.

Hornbeam örült volna, ha a polgárőrség tüzet nyit, de aztán belátta, hogy csak magának ártana vele.

A polgárőrök elkezdték kibogozni az embergomolyt, és megkötözték az elkapott személyeket. Ennek már volt hatása; több verekedő kitépte magát ellenfele karjaiból, és elszelelt, mielőtt lefülelték volna.

– Rá kell fognunk a szakszervezetre – mondta Hornbeam a vejének. – Okvetlenül tartóztass le minden sztrájkolót, akit csak látsz!

– De hogyan ismerjem fel őket?

– Akkor keresd a főkolomposokat: Jarge Boxot, Jack Campet, Sal Boxot vagy azt a Spade nevű frátert! – Hornbeam tudta, hogy nem lesz hiány emberekben, akik megesküsznek rá, hogy a sztrájk vezetői robbantották ki a verekedést.

– Jó terv – mondta Riddick, és parancsokat adott egy tizedesnek.

Egy kis szerencsével mindenképpen elcsípnek néhány sztrájkolót, gondolta Hornbeam.

Az ütközet a végéhez közeledett. Többen voltak a futók, mint a harcosok. Sokan fel sem állhattak a földről, ahol sebesülten nyavalyogtak. Hornbeam úgy látta, hogy az írek, akik megúszták a letartóztatást, eliszkoltak a hídon át.

Most ki kellett találnia valamit a kár mérséklésére.

– Hányat tartóztattál le? – kérdezte Riddicktől.

– Húszat-harmincat. Egyelőre be vannak zárva a Vágóhíd istállójába.

– Vidd őket a városi börtönbe. Írd össze a neveket meg a többi adatot, utána gyere el hozzám. Az íreket elengedjük. Holnap kora reggel magisztrátusi ülést tartok, nem érdekel, hogy vasárnap lesz. Kemény büntetéseket szabok ki a sztrájkolókra, a többiekkel elnéző leszek. A kingsbridge-i lakosságnak meg kell értenie, hogy ezt a szakszervezet okozta, nem az írek.

– Jó terv.

Hornbeam távozott, és hazatért, várva a következő felvonást.

A Harangba berontott egy kisfiú, Spade-hez futott, és azt hadarta:

– Az emberek ütik a varasokat a Vágóhídnál! A polgárőrök letartóztatják őket!

– Helyes! – mondta Jarge, és felugrott. – Máris induljunk!

– Ülj le, Jarge! – szólt rá határozottan Spade.

– Micsoda? Itt fogunk sörözgetni, miközben a szomszédjaink verik a varasokat? Én ugyan nem!

– Jarge, gondolkozz már egyetlen percig. Ha odamegyünk, néhányunkat okvetlenül letartóztatnak.

– Na és? Attól még nem dől össze a világ.

– Aztán pedig odavonszolnak a bíróságra, és a bírák kijelentik, hogy nem az írek okozták a zavargást, hanem az egészet a sztrájkolók kezdték.

– Mindenképpen ezt fogják mondani, nem?

– Nem mondhatják, mert itt vagyunk. Hornbeam majdnem minden takácsa velünk sörözött az este. Százan is vannak itt, akik megesküsznek rá, beleértve a csaplárt, akinek a nagybátyja tanácsnok.

– Úgyhogy… úgyhogy… – Jarge törte a fejét egy percig. – Úgyhogy a varasokat kell hibáztatniuk.

– Pontosan.

Jarge töprengett még egy sort.

– Spade, te tudtad, hogy ez fog történni, ugye?

– Gondoltam, hogy valószínűleg ez lesz.

– Ezért nem akartad, hogy múlt hétfőn elmenjünk a Disznóól Művekhez.

– Igen.

– Ezért hívtál össze minket ide.

– Igen.

– Mennydörgős mennykő! – nevetett Jarge. – Ugye, Spade, mondtam már, hogy ritka nagy róka vagy?

Vasárnap reggel, istentisztelet után Frank Fishwick polgármester rendkívüli tanácsülést hívott össze a Városházán. Értesítették az összes fontos posztóst, anglikánokat és metodistákat vegyesen. Hornbeam és Spade is jelen volt.

Spade tudta, hogy nem azért hívták meg, mert a leggazdagabb polgárok közé tartozik, hanem mert közel áll a munkásokhoz, ezért tájékoztathatja a többieket, hogy a munkások miket mondanak és tesznek.

Fishwick polgármester deres szakállú, tagbaszakadt, ötvenes ember volt, akiből áradt a nyugodt fölény. Feladatának tekintette biztosítani, hogy Kingsbridge posztósai szabadon üzletelhessenek – nem volt ideje az emberi jogokhoz hasonló badarságokra –, de nem volt olyan ádáz, mint Hornbeam. Spade nem tudta, hogy ma kinek a pártjára fog állni.

A polgármester azzal kezdte:

– Azt hiszem, egy dologban mindnyájan egyetértünk. Nem tűrhetjük, hogy Kingsbridge utcái csatatérré váljanak. Ennek haladéktalanul véget kell vetnünk.

Hornbeam azonnal támadásba lendült.

– Az én ír munkásaim békésen költötték megérdemelt fizetésüket szombaton este, amikor megtámadta őket egy bűnbanda. Tudom, mert ott voltam!

Az emberek Spade-re néztek, várták, hogy ellentmondjon Hornbeamnek, de ő hallgatott.

Ahogy remélte, valaki más vállalta magára a cáfolatot, mégpedig a csendes Amos Barrowfield, aki időnként általános meglepetést szerzett hallgatóinak a kiforrott nézeteivel.

– Nem érdekel, ki kezdte a verekedést! – mondta élesen. – Ez a rendbontás azért következett be, mert száznál több külföldit hozattak Kingsbridge-be sztrájktörőnek.

– Jog és törvény szerint jártam el! – mondta dühösen Hornbeam.

– Azt nem tagadhatom, de így sehova se jutunk – vágta rá Amos. – Mi lesz jövő szombaton, Hornbeam? Van valami javaslata, hogy miként vegyük elejét a történtek megismétlődésének?

– Természetesen van! Az esti verekedést készakarva robbantotta ki az elégedetlen takácsok szakszervezete! Be kell tiltani őket!

– Érdekes – felelte Amos. – Ha így van, akkor a vétkeseket természetesen bíróság elé kell állítani. Ám úgy tudom, ma reggel azért hívott össze magisztrátusi ülést, hogy döntsön a tegnap este letartóztatott személyek sorsáról, és…

– Igen, de…

Amos fölemelte a hangját.

– Engedje meg, hogy befejezzem, amit elkezdtem! Ragaszkodom hozzá, hogy meghallgassanak!

– Hornbeam, hagyja, hogy Barrowfield tanácsnok elmondja, amit akar! – szólt rá erélyesen Fishwick. – Itt mindenki egyenlő!

Ez tetszett Spade-nek. Fishwick közbeavatkozása arra utal, hogy nem minden lesz úgy, ahogyan Hornbeam akarja.

– Köszönöm, polgármester úr – mondta Amos. – Hornbeam, a maga békebíró társait nem tájékoztatták a reggeli ülésről, ezért nem vehettek részt rajta, de úgy tudom, a vádlottak között sem a maga takácsai, sem az unió vélelmezett szervezői nem képviseltették magukat.

– Mert nagyon ravaszak voltak! – jelentette ki Hornbeam.

– Olyan ravaszak, hogy a nagy eszükkel kimaradtak a rendbontásból, vagyis ártatlanok.

Hornbeam rákvörös lett mérgében, és egyelőre nem talált szavakat.

Spade úgy döntött, itt az ideje a szólásnak.

– Ezt én is megerősíthetem, polgármester úr – mondta. – Megengedi?

– Kérem, Mr. Shoveller.

– Tegnap este a sztrájkolók és néhány támogatójuk találkozott, hogy áttekintse a reájuk váró feladatokat. Történetesen én is a Harangban voltam, és megerősíthetem, hogy egész este a helyiségben tartózkodtak. Tájékoztatták őket a zavargásról, és ők abban egyeztek meg, hogy nem avatkoznak be. A Harangban maradtak jóval az után is, hogy a zavargás véget ért, amit a fogadós, a személyzete és legalább ötven vendég tanúsíthat, vagyis bizonyosak lehetünk abban, hogy a sztrájkolóknak és támogatóiknak semmi közük sem volt a rendbontáshoz.

– Akkor is megszervezhették! – akadékoskodott Hornbeam.

– Talán – mondta Amos –, arra viszont nincsen bizonyíték, és nem cselekedhetünk puszta feltételezések alapján.

– Ebben az esetben talán megbeszélhetnénk, miként vethetnénk véget a sztrájknak, és akadályozhatnánk meg az effajta

összecsapások megismétlődését városunkban! – vette vissza Fishwick a vita irányítását. – Hornbeam barátunktól természetesen nem várhatjuk el, hogy ne használja az új gőzgépeit. A haladást nem tartóztathatjuk fel.

– Hálásan köszönök legalább ennyit – mondta Hornbeam.

– De léteznie kell valamilyen kisebb engedménynek, amely meggyőzheti a munkásokat. Mr. Shoveller, ön jártasabb a köreikben, mint én. Mit gondol, mi vehetné rá őket, hogy ismét felvegyék a munkát?

– Helyettük nem nyilatkozhatok – felelte Spade, aki rögtön megérezte a levegőben a csalódást. – Viszont javasolhatok egy lépést, amely előrevisz.

– Hallgatjuk – biztatta Fishwick.

– Kijelölhetnénk három-négy posztóst, hogy ez a csoport találkozzon a munkások képviselőivel. Talán elmagyarázhatnánk nekik, hogy mely követelések a teljesíthetők, és melyek nem. Csoportunk ennek a tudásnak a birtokában tárgyalhatna Mr. Hornbeammel, az övék pedig a munkásokéval. Így talán megegyezésre jutnánk.

A posztósok megszokták az üzleti tárgyalásokat, értették az alkudozás és a kompromisszum nyelvét. Egyetértő mormolás hallatszott az asztal körül, a fejek helyeslően bólogattak.

Spade felbátorodva folytatta:

– A csoport természetesen nem hozhatna döntéseket Mr. Hornbeam nevében, sem a munkásokéban. De hogy kellő és az őt megillető tekintéllyel bírjon, javasolom, hogy a polgármester úr legyen a vezetője.

Ezt is helyeselték.

– Természetesen szolgálatukra állok – mondta Fishwick. – Mr. Shoveller, maga nagy segítség lenne a csoportnak.

– Köszönöm. Örülök, hogy megtehetem, ami tőlem telik.

– Mrs. Bagshaw is legyen benne – javasolta valaki.

Spade helyeselt. Cissy Bagshaw volt az egyetlen posztósasszony, aki a néhai férjétől örökölt vállalkozást irányította, okosan és haladó szellemben.

– És esetleg Mr. Barrowfield? – kérdezte Fishwick.

Ezzel is egyetértettek.

– Nagyon helyes! – mondta a polgármester. – Hölgyem és uraim, szíves engedelmükkel már ma szeretném elkezdeni a munkát.

Így lett hivatalosan elismertetve a szakszervezet, gondolta elégedetten Spade.

Kíváncsi vagyok, mi lesz Hornbeam következő lépése?

– Más férfiak is csinálnak ilyet? – kérdezte Arabella.

– Nem tudom – felelte Spade, aki az asszony szeméremszőrzetét fésülte.

– Engem még egy férfi se nézett ott – mondta Arabella.

– Ó. De hát Elsie csak megfogant…

– Sötétben.

– A püspököknek sötétben kell csinálni?

Az asszony kuncogott.

– Valószínűleg ez a szabály.

– Szóval én vagyok az első, aki látja ezt a dicsőséges aranyvöröset.

– Igen. Au! Ne húzd!

– Bocsánat. Megpuszilom, hogy ne fájjon. Tessék. De ki kell fésülnöm belőle a csimbókokat.

– Dehogy kell. Csak szereted csinálni.

– Csináljak neked választékot?

– Az olyan közönséges lenne.

– Ha te mondod. Tessék, így sokkal csinosabb. – Spade felült az ágyon. – Addig fésülöm, amíg élek.

– Nem gondolod, hogy csúnya vagyok odalent?

– Épp ellenkezőleg.

– Akkor jó. – Az asszony elnémult. Spade rájött, hogy valami nyomja a szívét. – Hmm… El kell mondanom neked… – Habozott. – Tegnapelőtt éjszaka vele háltam.

Spade felvonta a szemöldökét.

– Aznap este sok portóit ivott, és megfejelte egy pohár brandyvel. Nekem kellett segítenem a vetkőzésben. Utána szó szerint belezuhant az ágyba, és horkolni kezdett. Láttam, hogy itt az esély.

– Bebújtál mellé.

– Igen.
– És…
– És egész álló éjszaka csak eregetett.
– Pfuj!
– Hüledezett, amikor felébredt, és ott talált maga mellett. Évek óta nem háltunk egymással.
Spade el volt ragadtatva, ugyanakkor aggódott. Mit vett a fejébe az asszony? Félt, hogy egy házassági dráma mindent tönkretenne.
– Mit mondott?
– Azt kérdezte: „Hát te mit keresel itt?"
Spade felkacagott.
– Hát ezt kérdezi egy férfi a feleségétől az ágyban? Mit válaszoltál?
– Azt mondtam: „Nagyon állhatatos voltál az éjszaka", és próbáltam szégyenlősnek látszani.
– Nem mindennapi látvány lehetett. El se tudom képzelni.
Arabella nagyon jól utánzott egy szemérmes leányzót.
– Ó, Mr. Shoveller, pirulnom kell maga miatt!
Spade kuncogott, Arabella folytatta:
– Aztán tudni akarta, mi történt. Azt kérdezte: „Csakugyan…? Mire azt feleltem: „Igen. Ami hazugság volt. Hozzátettem, hogy hihetőbb legyen: „Nem sokáig, de elég ideig."
– Elhitte?
– Úgy vélem. Teljesen összezavarodott, majd azt mondta, hogy fáj a feje. Azt feleltem, hogy nem is csodálkozom, mert brandyt ivott a portóira.
– Mit csináltál?
– Visszamentem a szobámba, becsengettem a szobalányt, és azt mondtam, hogy vitessen az inassal egy nagy kanna teát a püspöknek.
– Vagyis ha bejelented, hogy várandós vagy…
– Emlékeztetem erre az éjszakára.
– Csak egyszer csináltad.
– Minden terhesség egyetlen közösülésnek az eredménye.
– Beveszi?
– Úgy vélem – ismételte Arabella.

A posztósok egy hét múlva ugyanazon a helyen és ugyanabban az időben találkoztak.

Spade úgy érezte, hogy a megegyezés ténye fontosabb lesz, mint a feltételei. Bebizonyítja, hogy a szakszervezet egyformán hasznos a főnököknek és a munkásoknak.

Fishwick polgármester tartotta a beszámolót.

– Először is – mondta – a munkások két követelést terjesztettek elő. Közölnünk kellett velük, hogy a munkáltatók ebbe sose mennek bele.

Az előterjesztésnek ez a módja Spade ötlete volt.

– Követelték, hogy az íreket küldjék el.

– Ki van zárva – mondta Hornbeam.

Fishwick elengedte a füle mellett a tiltakozást.

– Megmagyaráztuk, hogy ez Hornbeam tanácsnokon múlik. Noha némely posztósok egyetérthetnek azzal, hogy az íreknek haza kell térniük, nem áll hatalmunkban parancsokat osztogatni Mr. Hornbeamnek.

– Amilyen igaz – dünnyögte valaki.

– Másodszor követelték, hogy az elbocsátott munkások részesüljenek szegénygondozásban, és ne kelljen a kingsbridge-i dologházba kényszerülniük.

A munkások gyűlölték a dologházat. Hideg volt, kényelmetlen, főleg pedig megalázó. Nem nagyon különbözött a börtöntől.

– Ismét el kellett magyaráznunk – mondta Fishwick –, hogy nem tartozik az illetékességi körünkbe a szegénygondozás, mert azt az egyház irányítja.

Spade javasolta ezt a tálalást, mert tudta, hogy a posztósokat megnyugtatja, ha azt hallják, hogy a csoport sziklaszilárdan elutasított bizonyos követeléseket, így engedékenyebb kedéllyel hallgatják a folytatást.

– Ezzel el is érkeztem a harmadik követeléshez, amelynek elfogadását támogatom – folytatta Fishwick. – Azt akarják, hogy azoknak, akiket a gépek miatt elbocsátanak, az elsők közt biztosítsunk alternatív munkát. Ha egyetértünk, akkor a városi elöljáróság – amelynek a jelenlévők többsége a tagja – elfogadhat

egy határozatot, amely szerint Kingsbridge-ben ez a kötelező eljárás. Ez enyhít a jelenlegi válságon, és a jövőben mindenki számára megkönnyíti az új gépek bevezetését.

Spade figyelte az arcokat, és látta, hogy a legtöbben egyetértenek.

– A rendszer zökkenőktől mentes működése érdekében két újabb javaslat született. Először: az új gépek telepítése előtt a tulajdonos köteles elmagyarázni a munkásoknak, hány személy dolgozik majd rajta, és hányan veszítik el miatta a munkahelyüket.

Hornbeam természetesen maró gúnnyal fogadta a javaslatot.

– Tehát tárgyalnom kell a munkásokkal, mielőtt vásárolok egy új gépet? Nevetséges!

– Vannak közöttünk, akik máris ezt csinálják – szólt közbe Amos. – Olajozza a kerekeket.

Hornbeam megvetően horkantott.

– És másodszor – folytatta a polgármester. – A tulajdonosok és a munkások képviselőinek a jövőben ellenőrizniük kell, hogy a felek betartják-e az előírásokat, hogy a fennakadások elsimíthatók legyenek, mielőtt viszállyá fajulhatnának.

Ez egészen új eszme volt, a szöges ellentéte annak, amit a többségnek tanítottak a munkásokról. Mindazonáltal csak egyedül Hornbeamnek voltak kifogásai.

– Maguk urakat csinálnak a munkásokból – szólt megsemmisítően –, és munkásokat az urakból!

Fishwick már unta.

– Ennél az asztalnál nem bolondok ülnek, Hornbeam! – szólt élesen. – Rabszolgaság nélkül is lehetséges az együttműködés!

Helyeslő mormolás válaszolt.

Hornbeam megadóan fölemelte a kezét.

– Folytassák – mondta. – Ki vagyok én, hogy akadékoskodjak?

Spade elégedett volt. Sal és Jarge erre az eredményre számított; ez véget vet a sztrájknak. A szakszervezet elfogadott része lett a kingsbridge-i textiliparnak. Csakhogy hátravolt még valami.

– A munkások örülnek a megállapodásnak, de egyértelműen közölték, hogy ne is próbálkozzanak a sztrájk vezetőinek megbüntetésével, mert az, sajnos, aláásná az egyezséget.

Néma csend lett, amíg a posztósok emésztették a hallottakat.

Aztán Fishwick polgármester azt mondta:

– Mai megbeszélésünket ezennel bezárom. Uraim és hölgyem, jó étvágyat kívánok mindenkinek a vasárnapi ebédhez!

Míg a társaság cihelődött, Hornbeam leadta a búcsúlövést.

– Maguk mind behódoltak ennek az uniónak. De ez csak átmeneti. Hamarosan úgyis betiltják a szakszervezeteket!

Hűdött csend támadt.

– Jó napot mindenkinek! – szólt Hornbeam, azzal kivonult.

22. fejezet

A legtöbb posztós azt gondolta, hogy Hornbeam csak virtuskodásból beszélt zöldségeket. Spade nem értett ezzel egyet. Hornbeam nem hazudna olyasmiről, ami lenyomozható, mert magából csinálna bolondot. Kell lenni valaminek abban, amit mondott. Így hát Spade meglátogatta Charles Midwintert.

A lelkipásztornak az volt a véleménye, hogy egy metodista legyen tájékozott a közügyekben, még akkor is, ha nincs pénze újságokat vásárolni, ezért több kiadványra előfizetett, és egy éven át megőrzött minden lapot az imaház olvasótermében. Ide jött el Spade, hogy átnézze a korábbi számokat. Elmondta Midwinternek, amit Hornbeamtől hallott, mire a lelkipásztor is segített kutatni, hogy hol írnak a szakszervezetek elleni törvényről. Ültek egymással szemközt egy olcsó asztalnál, egy kis szoba nagy ablakánál, és lapozták az újságokat, a legfrissebb számtól haladva vissza a múltba.

Nem kellett hosszan kutatni.

Megtudták, hogy július 17-én – az előző hétfőn – William Pitt miniszterelnök beterjesztett egy törvénytervezetet, amely bűncselekménynek minősítette, ha a munkások közösen – „szervezkedve – követeltek magasabb bért, vagy más módon korlátozták a tulajdonos teljhatalmát. A törvény állítólag válasz volt a sztrájkok járványára. Spade túlzásnak tartotta a „járvány szót, bár az igaz, hogy sok zavargásra került sor a hadiadóktól és a szakmai megszorításoktól nyomorgatott iparágakban.

A jelentések rövidek voltak és kevés részletet tartalmaztak, Spade valószínűleg ezért futott át rajtuk, de a gondos újraolvasásnál megállapíthatta, hogy a szakszervezeteket törvényen kívül akarják helyezni.

Az pedig mindent megváltoztat. A munkásság hadsereg lesz, puska nélkül.

Másnap a tervezetet beterjesztették a parlamentnek, egy nappal később az alsóház jóváhagyta.

– Szavamra, ez gyorsan ment – állapította meg Midwinter.

– Nagyon sürgős átverniük a latroknak – mondta Spade.

A parlamenti ügyrendnek megfelelően a törvénytervezetet továbbították az illetékes bizottságnak, amelynek az volt a feladata, hogy részletesen vizsgálja át, aztán tegyen jelentést róla.

– Nem tudja, meddig tart ez? – kérdezte Spade.

Midwinter nem volt biztos benne.

– Szerintem változó.

– Ez fontos. Lehet, hogy már nincs sok időnk. Kérdezzük meg a parlamenti képviselőnket.

– De én nem vagyok szavazó – jelezte Midwinter, akinek nem volt ingatlanja, ezért kívül esett a negyvenshillinges választójog körén.

– Én viszont igen – felelte Spade –, és ön velem jöhet.

Kiléptek az imaházból a meleg júniusi napsütésbe, és elsiettek Willardék piactéren álló házába.

Northwood viscount, aki éppen végzett az ebéddel, portóival kínálta őket. Sajt és dió állt még az asztalon. Midwinter elhárította a portóit, de Spade elfogadta. Nagyon finom volt, sima és édes, ugyanakkor étvágygerjesztően pikáns a brandytől.

Spade beszámolt Hornbeam vitriolos megjegyzéséről és az elmúlt heti újságokban olvasott fejleményekről. Northwood elcsodálkozott, hogy létezik egy szervezkedésitörvény-tervezet, de hát ő sose vette komolyan a képviselőséget.

– Nem tetszik ez nekem – mondta. – Megértem az aggodalmukat. Persze a gazdaság összeomlását meg kell akadályozni, ezt mindnyájan tudjuk, de hogy még az összejövetelektől is eltiltsák a munkásokat, ez felér a tettlegességgel. Gyűlölöm az erőszakoskodást.

– Azonkívül itt, Kingsbridge-ben a szakszervezet még segített is véget vetni a sztrájknak.

– Ezt nem is tudtam – felelte Northwood.

– Csak mostanában történt. Higgye el, szakszervezet nélkül csak több baj lesz a gazdasággal, nem kevesebb.

– Többet kell tudnom erről a szervezkedésitörvény-tervezetről.

Nemesembert illetlenség volt sürgetni, Spade mégis megkérdezte:
– Meddig tarthat az, mylord?
Northwood felvonta a szemöldökét, de úgy döntött, nem sértődik meg.
– Még ma írok – mondta. – Londoni emberem tájékoztat a részletekről.
Spade nem tágított.
– Folyton azon töröm a fejemet, hogy meddig rágódik a bizottság a jelentésen.
– Tekintettel a kormány nyilvánvaló sietségére, valószínűleg csak pár napig.
– Rábírhatjuk valamivel a parlamentet a felülvizsgálatra?
– Mivel a munkások nem szavazhatnak, általában petíciókkal próbálják befolyásolni a parlamentet.
– Még ma dolgozni kezdek rajta.
A következő pénteken Northwood megkapta a választ a levelére egy Clement Keithley nevű, alacsony, gömbölyded, kopasz ember alakjában. Keithley a székesegyházra néző főparancsnoki irodában ülve elmagyarázta Spade-nek, hogy ő jogász, Benjamin Hobhouse alsóházi képviselő titkára. Hobhouse képviselő azért ismerte Kingsbridge-et, mert az apja bristoli kereskedő volt.
Keithley, aki együtt járt a kingsbridge-i gimnáziumba Hobhouse-zal, büszkén újságolta, hogy Mr. Hobhouse hevesen kirohant a törvénytervezet ellen, ám az ő tiltakozása nem volt elég, hogy elvessék, amely most átkerül a felsőház, más néven a Lordok Háza elé.
– Mr. Pitt kormánya rettenetesen sietteti, ugye? – kérdezte Northwood.
– Valóban, mylord, és a kormány ellenfeleinek nem hagytak időt, hogy petíciókat szervezhessenek.
– Van egy petíciónk, amelyet máris több százan írtak alá! – jelentette ki Spade.
– Akkor még több aláírót kell szereznünk, és be kell terjesztenünk a folyamodványt a Lordok Házához. – Keithley a viscounthoz fordult. – Mylord, lenne olyan szíves összehívni egy gyűlést, ahol ezt a kérdést elmagyarázhatjuk a választóinak?

– Nagyon jó ötlet. Mikor?

– Ma vagy holnap. Nem halogathatjuk.

– Engedjék meg, hogy távozzak – mondta Spade. – Gondoskodni akarok róla, hogy a Polgárok Háza hozzáférhető legyen.

– Ahogy óhajtja – felelte Northwood.

– Ön velem tart, Mr. Keithley? Akarja látni a helyet, ahol felszólal?

– Szívesen – válaszolta Keithley.

Ahogy kiléptek a házból, Keithley megállt egy pillanatra, hogy elgyönyörködjön a székesegyházban. Hiába, napfényben a legszebb, gondolta Spade.

– Erre emlékszem – mondta Keithley. – Gyerekkoromban jártam erre. Fenséges! És egyetlen gép nélkül alkották!

– Tévedés ne essék, én nem ellenzem a gépeket – mondta Spade. – Különben sem lehet feltartóztatni őket. Viszont enyhíthetjük a szenvedést.

– Igaz.

Felmentek a Fő utcán a kereszteződésben álló Polgárok Házához. Az ajtó nyitva volt. Odabent takarítók és karbantartók dolgoztak. Spade elvezette Keithley-t a direktor irodájába. Igen, a nagyterem szabad volt szombat este, és a direktor a legnagyobb örömmel engedte át Northwood viscountnak politikai gyűlés céljára.

Megálltak a bálteremben. Az ablakon behulló napfény arannyá változtatta a port, amelyet fölvertek a takarítók.

– Mint látja, bőven van hely – mondta Spade. – Körülbelül kétszáz szavazó van Kingsbridge-ben, de gondolom, beengedjük a munkásokat is.

– Ó, feltétlenül! Képviselőjüknek látnia kell az indulatot, amikor a munkások megtudják, mit terveznek ellenük. Hány munkás van Kingsbridge-ben?

– A szövőgyárakban nagyjából ezer.

– Buzdítsák őket, hogy jöjjenek el.

– Terjeszteni fogom a hírt.

– Pompás. Javasolom, rögtön utána gyűjtsenek aláírásokat, hogy vasárnap magammal vihessem őket Londonba.

– Mondja meg őszintén, mennyi esélyünk van leállítani ezt a törvényt? – kérdezte Spade.

– Nem állítható le – felelte Keithley. – Ahogy a gépek se. Annyit tehetünk, hogy reménykedünk a módosításában. Hogy enyhítsük a szenvedést, mint azt ön mondta.

Hát ez csalódás volt. Spade dühöngött. Bár benne lehetnék a parlamentben, gondolta. De felráznám azokat az ökröket!

Sal jelentéktelennek találta a londoni küldöttet. A jó szónokok gyakran lenyűgöző külsejűek, nézzük csak meg Charles Midwintert, ám Keithley épp az ellentéte. Remélhetőleg nem úgy fog beszélni, mint Bartholomew Small nagytiszteletű, aki halálra untatott mindenkit. Sal azt akarta, hogy hozzák tűzbe a munkásokat.

Óriási tömeg csődült össze a gyűlésre. Sal látta a legtekintélyesebb posztósokat és a több száz munkást. Egyetlen szabad ülőhely sem volt. Hátul sorokban álltak az emberek. Elől volt egy dobogó, azon egy asztal, a főhelyen Northwood viscount Fishwick polgármester és Keithley között. Spade zárta a sort. Sal a hallgatóságban foglalt helyet. Noha kulcsszerepe volt a sztrájkban, senki se várta el, hogy egy asszonyt az emelvényre ültessenek.

A terem egyik oldalán Elsie Mackintosh ült egy asztalnál, papírral, tollakkal és tintával, hogy aláírásokat gyűjtsön a petícióhoz.

Northwood megnyitotta a gyűlést. Tele volt jó szándékkal, de akaratlanul úgy beszélt, mintha a katonáinak tartana lelkesítő beszédet csata előtt.

– Hát akkor ide figyeljen mindenki. Egy fontos törvényt kell megismernünk, amelyet most tárgyal a parlament, úgyhogy mindenki nagyon figyeljen Mr. Keithley-re, aki direkt miattunk jött idáig Londonból.

Keithley lazább volt.

– Ha ez a törvény átmegy a mostani formájában, örökre megváltoztatja országunk összes dolgozójának – férfiaknak, asszonyoknak, gyermekeknek – az életét – kezdte. – Ha tehát valami nem világos, kérem, álljanak föl, és kérdezzenek rá, hogy tisztázhassuk. Nem fogok haragudni, ha félbeszakítanak.

Sal tudta, hogy ez a stílus jobban megfelel a munkásoknak, akik kedvelték a fesztelenséget.

Keithley azzal a sebességgel kezdte, amellyel a törvénytervezetet keresztülverték a parlamenten.

– A miniszterelnök bejelenti a két héttel korábbi hétfőn; hivatalos ismertetés a következő napon; ismertetés az alsóházban az azt követő napon. Sietős bizottsági jelentés alig hét nappal később, azaz múlt hét szerdáján; holnapután a felsőház elé kerül. Kevésbé sürgős meghallgatniuk annak a nemzetnek a dolgozó férfijait és nőit, amelyen uralkodnak! A parlament még nem talált időt a londoni kartonnyomók tiltakozó beadványának áttekintésére!

– Szégyelljék magukat! – kiáltotta valaki.

– És mit mond ez a törvény? – Keithley drámaian lehalkította a hangját. – Barátaim, figyeljenek ide jól! – A hang drámai crescendóban kúszott magasabbra. – Azt mondja, hogy minden munkás, aki társul valakivel – csak egy valakivel! –, hogy béremelést követeljen, bűnt követ el, és *két hónap kényszermunkával büntethető!*

A sokaság tiltakozó üvöltésben tört ki.

Keithley sokkal jobb, mint amilyennek látszik, gondolta hálásan Sal. Alábecsülte ezt az embert.

– Egy pillanat! – süvöltötte egy érdes hang.

Sal kereste, hogy ki az, aki szólt. Hornbeam volt az, aki éppen fölállt.

Az asszony észrevette, hogy Spade súg valamit Keithley-nek. Alighanem azt magyarázta, hogy ki az, aki a szavába vágott.

– Engedjen meg rámutatnom, hogy a törvény egyenlőképpen tiltja a tulajdonosok szervezkedését is! – harsogta Hornbeam.

– Köszönöm a közbevetést – mondta Keithley. – Van szerencsém Hornbeam tanácsnokkal szólhatni, így van?

– Igen – mondta Hornbeam.

– És ön posztós, Mr. Hornbeam.

– Igen.

– És békebíró.

– Igen.

– Ön az „egyenlőképpen" szót használta, de vizsgáljuk meg ezt közelebbről. – Keithley elfordult Hornbeamtől a tömeg felé. – Ez a törvény, barátaim, lehetővé teszi, hogy Mr. Hornbeam megvádolja

bármelyik két munkását szervezkedésért. Utána személyesen bírálhatja el az ügyet, *második békebíró és esküdtek jelenléte nélkül!* Ha netán bűnösnek találja, el is ítélheti őket kényszermunkára úgy, hogy egy lélektől sem kért tanácsot!

A hallgatóság felhördült.

– Viszont figyeljenek csak erre az ellentétre! – folytatta Keithley. – Ennek a törvénynek a szellemében a megvádolt munkáltatók fölött legalább két békebírónak és egy esküdtszéknek kell ítélkeznie!

– Ez nem igazság! – kiáltotta Sal. Körülötte helyeseltek.

– És nem ez az egyetlen egyenlőtlenség – folytatta Keithley. – A dolgozókat kérdőre vonhatják, hogy miről beszélgetnek a munkatársaikkal, és bűn lesz megtagadni a választ! *Kötelesek lesznek bevádolni önmagukat és munkatársaikat, mert ha megtagadják, mehetnek a börtönbe!*

Hornbeam ismét felállt.

– Mr. Keithley, úgy hiszem, maga jogász, tehát tudnia kell, hogy a szervezkedést vagy az összeesküvést rendkívül nehéz bizonyítani. Ez a kikötés elengedhetetlen a törvény működéséhez. A vádlottak kötelesek szállítani a bizonyítékot, különben a büntetőeljárás sohasem lesz sikeres.

– Köszönöm, hogy felhívta erre a figyelmemet, Mr. Hornbeam! Megismétlem az ön érvét, mert ez nagyon fontos. Barátaim, Mr. Hornbeam korrektül kijelenti, hogy nehéz bizonyítani az összeesküvést, hacsak a vádlottakat nem kényszerítik önmaguk ellen vallani. Ezért nélkülözhetetlen ez a kikötés! Talán épp ezért érvényes *csak a munkásokra, de a munkáltatókra már nem!*

A sokaság harsogott a felháborodástól. Sal most jött rá, hogy Hornbeam még sose találkozott egy Keithley-hez fogható koponyával. Ez az ember félelmetesen tudott vitatkozni, jobb volt még Spade-nél is, holott neki egész Kingsbridge-ben nem akadt párja. Hornbeam általában nem érvekkel, hanem fenyegetőzéssel vágott utat magának, de ma lefőzték.

– Van cikkely a fellebbezésről – mondta fogcsikorgatva Hornbeam.

– Köszönöm, Mr. Hornbeam! Ön megtartja helyettem a beszédemet! Mr. Hornbeam arra emlékeztet, hogy a munkás, akit e miatt a törvény

miatt ítélnek el, fellebbezhet az ítélet ellen! Hát nem méltányos? Mindössze *húsz fontot kell fizetnie!*

A sokaság hahotázni kezdett. Egyetlen szövőgyári munkás sem látott még egyben húsz fontot.

– Ha valamelyik munkásnak balszerencséjére nincs húsz fontja… – A hahota átcsapott gúnyos röhögésbe. Hornbeam vörösödött a nyilvános megalázástól.

– Az a munkás talán ráveheti támogatóinak csoportját, hogy próbáljanak összeszedni számára húsz fontot. Sok pénz, de akár sikerülhet is nekik, igen ám, de ezzel *megvalósítanák a szervezkedést, az pedig törvényellenes!*

– Vagyis akármit csinálunk, meg vagyunk lőve! – ordította valaki.

– Még valami – szólt Keithley. – Lehetnek itt olyanok, akik pénzt fizettek be egy szakszervezet vagy egy hasonló csoport alapjába. – Sal bólintott. A szakszervezet valóban gyűjtött a sztrájkolók támogatására, és mivel a sztrájknak hirtelen lett vége, valamennyi maradt a pénzből.

– Mit gondolnak, mit mond a törvény? – Keithley hatásszünetet tartott. – Az a pénz a kormányé!

– Rohadt tolvajok! – üvöltötte valaki.

Hornbeam felállt, és a kijárathoz indult.

Keithley rámutatott.

– Ez Mr. Hornbeam elképzelése az igazságról!

Hornbeam arca most már lángvörös volt, és miután eltűnt az ajtó mögött, Keithley folytatta:

– Valamint vélhetőleg a miniszterelnöknek is ez az elképzelése az igazságról. De nekem nem ez az elképzelésem, és gondolom, önöknek sem.

A közönség helyeslően ordított.

– Ha önöknek sem ez az elképzelése, talán szeretnék aláírni a petíciót. – Keithley rámutatott Elsie-re a terem szélén. – Mrs. Mackintoshnál van papír és tinta. Kérem, írják oda a nevüket, vagy tegyenek oda egy keresztet, és engedélyezzék Mrs. Mackintoshnak, hogy beírja mellé a nevüket. – Az emberek sorba álltak Elsie asztalánál. Keithley fölemelte a hangját. – Holnap elviszem az önök

petícióját Londonba, és megteszek minden tőlem telhetőt, hogy a parlament tudomást vegyen róla!

Már a hallgatóság felénél is többen sorakoztak Elsie asztalánál.

Sal nagyon elégedett volt. A törvényt érthetően elmagyarázták. Senki sem kételkedhetett a gonoszságában.

Frank Fishwick felállt, hogy beszéljen.

– Mint Kingsbridge polgármestere szeretnék köszönetet mondani Mr. Keithley-nek – kezdte.

Senki sem hallgatott rá. Fishwick polgármester föladta.

Spade örült. A kormány megpróbálta úgy becsempészni az új törvényt, hogy az emberek ne vegyék észre, de kudarcot vallott. Keithley kristálytisztán elmagyarázta a veszélyt, a törvény így nem megy át zökkenőmentesen.

Miközben munkások százai várták türelmesen, hogy aláírhassanak, Keithley megkérdezte Spade-től:

– Velem tudna jönni holnap Londonba?

Spade meglepődött, ám egy pillanatnyi töprengés után azt felelte:

– Igen. Ha nem is hosszú időre, de mehetnék.

– Hasznos lenne kéznél egy kingsbridge-i arra az esetre, ha egy parlamenti bizottságnak autentikus forrásból származó bizonyítékra van szüksége.

– Helyes.

Megjelent Charles Midwinter, Spade bemutatta Keithley-nek.

– Midwinter lelkipásztor a Hornbeam-féle takácsok szakszervezetének kincstárnoka.

– Megenged egy kérdést, Mr. Keithley? – szólt Charles a kézfogás után.

– Természetesen.

– Van nálam tíz font, amely a szakszervezeté. Együttérző kingsbridge-i lakosok adománya. Van valami, amivel megakadályozhatom, hogy az állam kezébe kerüljön?

– Igen – felelte Keithley. – Alakítsanak egy baráti társaságot.

A baráti társaság népszerű intézmény volt: olyan csoport, amelynek tagjai minden héten betettek a közösbe egy kis adományt, és ha valaki megbetegedett vagy elvesztette a munkáját, kapott a

társaságtól egy szerény juttatást. Sok száz, sőt talán sok ezer hasonló társaság létezett Angliában. A hatalom még bátorította is őket, mert a társaságok olyanokat támogattak, akik különben szegénygondozásért folyamodtak volna.

– Tegyék meg a szakszervezeti tagokat a baráti társaságok tagjaivá, aztán utalják át a szakszervezeti pénzt a társaságnak – tanácsolta Keithley. – Így a szakszervezetnek nem marad pénze, amire az állam rátehesse a kezét.

Midwinter mosolygott.

– Ravasz!

– Továbbá egy baráti társaság diszkréten elláthatja a szakszervezet sok feladatát – tette hozzá Keithley. – Például a társaság rendezhet vitákat a munkáltatókkal az új gépekről olyan alapon, hogy azok mennyiben befolyásolják a társaság kiadásait.

Spade-nek tetszett az ötlet, ugyanakkor eszébe jutott egy váratlan bökkenő.

– Mi lesz, ha mi győzünk, és a törvény megbukik?

– Akkor összetépik az átutalási papírt.

– Köszönöm, Mr. Keithley – szólt Midwinter.

– Hasznos a jogász a háznál – állapította meg Spade.

Spade-et szívélyes barátság kötötte össze egyik legjobb londoni ügyfelével, Edward Barney-val, a fiatal szövetkereskedővel. Táskája tele volt textilmintákkal, hogy valamilyen üzlettel igazolja az útiköltséget. Ellátogatott Edward spitalfieldsi raktárába, ahol drága különlegességek – moaré selyem, bársony, kasmírfélék és merész textilkombinációk – pompáztak a bejárat mellett, míg hátul, a polcokon bálákban állt a közönséges szerzs meg az olcsó gyapjú-lenvászon keverék.

Edward meghívta Spade-et, hogy szálljon meg náluk, a raktár fölötti lakásban. Spade örömmel elfogadta: nem szerette a fogadókat, melyek nem voltak elég kényelmesek és tiszták.

A parlament egy hét óta rágódott a szervezkedésitörvény-tervezeten. Várakozás közben Spade végiglátogatta összes londoni törzsvásárlóját. Az üzlet mintha magához tért volna: az amerikai export ellensúlyozta az európai piac bedőlését.

Mikor elfogytak az ügyfelek, Edward apjával, Siddel beszélgetett, aki negyvenöt évesen kénytelen volt visszavonulni ízületi gyulladás miatt. A betegség valósággal kifacsarta a végtagjait, így csak ült naphosszat a magasra vetett párnákon, és örült, ha diskurálással elterelhette a figyelmét a fájdalmairól.

Spade részletesen elmesélte neki a szervezkedésitörvény-tervezetet és Kingsbridge reagálását.

– Ismertem egy Hornbeam nevű legényt – mondta Sid. – Joey Hornbeam. Árva volt. Mind nagyon szegények voltunk, de én kihúztam magamat a hajamnál fogva. Joey is.

Spade-ben felébredt a kíváncsiság. Szeretett volna többet megtudni Kingsbridge leggazdagabb üzletemberének előéletéről.

– Hogyan csinálta?

– Ugyanúgy, mint én, csak másik cégnél. Takarítással kezdte, előlépett küldönccé, nyitva tartotta a szemét, használta az eszét, megtanult a textilszakmáról mindent, amit lehetett, és várta az alkalmat. Itt váltak el az útjaink. Én feleségül vettem a főnököm lányát. A drága Eth megajándékozott Edwarddal és négy lánnyal, mielőtt meghalt, Isten nyugtassa.

– És Hornbeam?

– Beindította a saját vállalkozását.

– Honnan szerezte rá a pénzt?

– Senki sem tudta. Egy idő után kiárusította mindenét, és elhagyta Londont. Most már tudom, hova ment: Kingsbridge-be.

– Tehát szélhámos volt?

– Valószínűleg. Nem mintha felrónám neki. St. Giles-ből származott, egy olyan környékről, ahol nincs törvény, nincsen jó és rossz.

Spade bólintott.

– Milyen volt akkor?

– Kemény – felelte Sid. – Kemény, akár a kő.

– Most is az – mondta Spade.

A felsőház, mint Spade megtudta Keithley-től, a westminsteri Queen’s Hallban ülésezett azóta, hogy Guy Fawkes megpróbálta felrobbantani lőporral a parlamentet. Látogatókat is beengedtek, de

meg kellett maradniuk a korlát mögött. Spade erre a korlátra könyökölve hallgatta, ahogyan a főrendek vitatkoznak a szervezkedésitörvény-tervezetről. Még sose látott egy-két arisztokratánál többet egy fedél alatt, de itt többtucatnyian voltak, és akkor még nem számolta a püspököket. Természetesen érdekelte a ruhájuk, amelyet jól szabtak, és jó szövetből varrtak. A beszédük kevésbé volt hatásos. Szükségtelenül szövevényes mondatokat használtak, Spade-nek le kellett egyszerűsítenie őket, hogy egyáltalán érthesse a vitát. Lehet, hogy a felsőbb osztályok így szeretnek beszélni.

Sokan pártolták a törvényt, arra hivatkozva, hogy egyre terjed és súlyos károkkal fenyeget a munkások „törvényellenes" szervezkedése.

– Marhaság! – dünnyögte Spade. Nincs is elég szakszervezet. Munkások milliói vannak kiszolgáltatva a munkaadók kapzsiságának.

Spade nem kételkedett benne, hogy a Lordok Háza igazából egy olyan forradalomtól fél, mint amilyen Franciaországban kirobbant.

Keithley egy emberrel beszélgetett, aki Spade-hez hasonlóan a korlátra támaszkodott. Láthatólag jó ismerősök voltak. Rövid társalgás után Keithley visszatért Spade-hez.

– Lord Holland lesz a következő felszólaló – mondta. Holland volt az egyetlen főrend, akinél számítani lehetett rá, hogy a törvény ellen szavaz.

– Ki volt az az ember, akivel beszélt?

– Egy újság riportere. Azok mindent tudnak.

Spade szemügyre vette az újságírót.

– Hol a jegyzetfüzete?

– Az itt tilos – mondta Keithley. – A Házban nem szabad jegyzetelni.

– Vagyis fejben kell tartania mindent.

– Már amennyire bírja. Ha egyszer majd hall egy főrendet vagy egy képviselőt az újságok pontatlanságára panaszkodni, ugyan kérdezze meg őket, hogy miért nem szabad jegyzetelniük a hírlapíróknak.

– Elég nagy ostobaság.

– Ezen a helyen túltengnek az ostoba szabályok.

Spade ismét szeretett volna képviselő lenni, és hadat indítani a reformokért.

Keithley megmutatta a húszas évei közepén járó, jóképű Lord Hollandet, akinek sűrű, fekete szemöldöke volt, és fekete, göndör haja épp csak elkezdett ritkulni a halántékán. Noha Jamaicában rabszolgákat tartott, minden más téren liberális volt.

– Elvált asszonyt vett feleségül! – mormolta rosszallóan Keithley. Spade, mint egy férjes asszony szeretője, nem osztozhatott a rosszallásban.

Pár perc múlva Holland felpattant, és szenvedélyesen szónokolni kezdett.

– A törvény elve igazságtalan, irányzata gonosz! – mondta.

Jó kezdet, gondolta Spade.

– A törvény célja, hogy elejét vegye a munkások szerveződésének; ám a legfőbb jellegzetessége az, hogy az esküdtbírósági tárgyalást átváltoztatja rögtönítélő bíráskodássá. Fel kell tennünk magunknak a kérdést, hogy a törvény a szervezkedés megakadályozása mellett nem jár-e más következményekkel, amelyek hasonlóan veszélyesek a társadalomra?

Ez kissé elvontan hangzott Spade-nek. Túlságosan távol esett azoknak az embereknek a mindennapjaitól, akiket a törvény fenyegetett.

– A két fél nem egyenlőként tárgyal; az egyenlőtlenség a tulajdonosoknak kedvez, akik a munkásaiknál hosszabb ideig képesek kitartani; jobb lehetőségük van megnyerni maguknak a közvéleményt; számuk kisebb, ezért inkább képesek összpontosítani és egyesíteni erőiket – és kijátszani a leleplezést.

Holland hosszú és zavaros fejtegetésbe kezdett a vadőrökről és az orvvadászokról, annak az egyszerű igazságnak a szemléltetésére, hogy a munkavállalók és a munkaadók érdekei ellentétesek. Az érdekellentét miatt a békebírák, akik egyben gyárosok is, nem ítélhetnek tárgyilagosan a munkásaik vagy a barátaik munkásai fölött.

– A tulajdonosnak mindig az áll az érdekében, hogy összeesküvéssel vádolhassa a munkásait, még akkor is, ha azoknak

kifogástalanul tisztességes indokaik vannak a béremelés követelésére.

– Amilyen igaz – mormolta Spade.

Holland rámutatott a törvénytervezet túlzásaira.

– Már egy baráti és jó szándékú tanácsért is szervezkedéssel vádolható valaki!

Beszédét azzal a javaslattal zárta, hogy az alaposabb átgondolás kedvéért halasszák el a törvény becikkelyezését három hónappal.

Senki sem támogatta. A törvényjavaslat beterjesztői még csak válaszolni se méltóztattak a beszédre. A halasztásra vonatkozó javaslatot elvetették.

Egyetlen petíciót sem vettek figyelembe.

Szavazásra tették fel a törvényjavaslatot. Olyan kevesen kiáltottak „Nem!"-et, hogy fölösleges volt számolni.

Két nappal később a király jóváhagyta a törvényjavaslatot, amelyből törvény lett.

23. fejezet

Elsie nem értette, miért feszült az anyja. Éppen reggeliztek a palotában. Arabella tányérján egy szelet pirítós volt, amelyet megvajazott, de nem evett belőle. Kis redő gyűrődött vörösbarna szemöldöke közé. Egyébként pompásan nézett ki. Az utóbbi időben hízott valamennyit, de valósággal sugárzott az egészségtől. Mi zavarhatja?

A püspök habzsolta a kolbászt, és a *The Times*t olvasta.

– Az angol–orosz erők elfoglalták Hollandiát – mondta. Szerette tájékoztatni a feleségét és a lányát, hogy mi újság a nagyvilágban. – Hollandiának azt a részét meghódították a franciák, akik úgy döntöttek, hogy elnevezik Batáviai Köztársaságnak.

– Itt azt írják – olvasta Elsie az előtte fekvő *Kingsbridge Gazette*-ből –, hogy köztük van a 107-es gyalogezred, mármint a kingsbridge-i. Pár volt tanítványom is a vasárnapi iskolából. Remélem, nem esik bajuk.

– Ott kell lennie Freddie Cainesnek is – mondta Arabella.

– Ki az a Freddie Caines? – kérdezte a püspök.

– Ó… valamikor a polgárőrséghez tartozott. Már nem is emlékszem, hol találkoztunk. Kedves fiú.

– Én emlékszem – szólt Elsie. – Spade sógora.

– Ezt el is felejtettem – mondta Arabella.

Szép szeptemberi reggel volt, a nap beragyogott a reggelizőszoba ablakán. Kenelm felállt.

– Kérem, bocsássanak meg – mondta –, de az ácsnak most kell beszerelnie egy új ajtót az északi előcsarnokban, mert a régi már elkorhadt. Ellenőriznem kell, hogy a megfelelő helyre teszi-e. – Kiment.

Elsie aznap már két órát töltött a gyerekszobában, ahol a dada segítségével megfürdette és felöltöztette a kétéves Stevie-t. Mai programjában szerepelt egy tea az iskola támogatóinak, akik

mellette álltak a sztrájk idején. Éppen nyitotta a száját, hogy kimentse magát, de az anyja megelőzte.

– Van egy érdekes hírem.

Elsie leült.

– Juj, de izgatott vagyok!

A püspök nem volt izgatott.

– Miféle hír? – kérdezte közömbösen.

– Gyermeket várok – felelte Arabella.

Elsie megdöbbenve bámult rá. De hisz negyvenöt éves! Az apja meg hatvankettő. Tizenhét év a korkülönbség! Ráadásul a püspök elhízott, és egy cseppet sem virgonc. Elsie évek óta nem látta, hogy az apja gyöngéden megérintette volna a feleségét. Majdnem kicsúszott a száján, hogy *hogyhogy?* De még idejében megfékezte magát.

– Mikor? – kérdezte.

– Azt hiszem, decemberben – felelte Arabella.

A püspököt mintha letaglózták volna.

– De kedvesem…

– Emlékeznie kell. Húsvét táján volt.

– Az idén március huszonnegyedikére esett húsvét vasárnapja – mondta a püspök. Látható örömmel kapaszkodott ebbe a jellegtelen adatba a világát megrengető földindulásban.

– Én jól emlékszem – mondta Arabella. – Maga túlcsordult a tavaszi örömöktől.

– De kérem! Ilyet a gyerek előtt! – feszengett a püspök.

– Jaj, ne legyen már oktondi. Elsie férjes asszony.

– Akkor is…

– Azon az estén különösen finom portóit ivott.

– Ó! – A püspök fejében mintha derengeni kezdett volna valami.

– Ha jól emlékszem, kissé meglepődött, amikor felébredt, és engem talált ott az ágyában.

– Húsvét? Olyan régóta?

– Igen, azt hiszem – felelte Arabella, ám Elsie látta aranybarna szemében a szorongást, és tudta, hogy baj van. Arabella szerepet játszik. Lehet, hogy örül a várandósságának, ugyanakkor borzasztóan nyomasztja valami. De mi? Ennek nincs semmi értelme.

Bár az apja is furcsán viselkedik. Hogyhogy nem ujjong? Egy gyermek, az ő korában! A férfiak általában büszkék rá, hogy képesek gyermeket nemzeni. A kingsbridge-iek hamarosan összekacsintanak a székesegyházban: *Van még tűz a vén kecskében!*

Furcsa gondolat suhant át Elsie agyán: lehet, hogy az apja szerint a gyermek nem is az övé?

Nevetséges! Az anyja korában a nők nem szoktak félrelépni. Ő legalábbis így hitte. Addigra elveszítik az érdeklődésüket minden ilyesmi iránt, vagy nem? Elsie tulajdonképpen nem értett ehhez a témához.

Hirtelen eszébe jutott egy terefere Belinda Goodnighttal, a városi hírharanggal.

– Mit hallok az anyádról? – mondta Elsie-nek a székesegyházban valamelyik vasárnapon. – Ugyancsak barátkozik Spade-del!

Elsie-ből kipukkadt a nevetés.

– Az anyám? – kérdezte. – Ne bolondozz már!

– Hallottam valakitől, hogy örökké ott ül Kate Shoveller boltjában!

– Mint minden kingsbridge-i asszony, aki szeret elegánsan öltözni,

– Jó, biztosan neked van igazad – mondta Belinda.

Elsie biztosra is vette, hogy neki van igaza. Mostanáig.

Ezért félt bejelenteni Arabella valamit, aminek örülni szoktak? Ha a püspök a fejébe veszi, hogy a felesége megcsalta, a haragja iszonyú lesz. Félelmetesen bosszúálló tudott lenni. Egyszer egy hét szobafogságra ítélte a lányát kenyéren és vízen valami vétségért, amit Elsie mostanra elfelejtett. Az anyja sírt, de azzal sem hajlíthatta meg a püspököt.

Mereven nézte az apját, próbált belelátni a fejébe. Először meghökkent, aztán zavarba jött. Nem, nem is zavart volt, hanem tanácstalan. Elsie úgy vélte, azt volt nehéz elhinnie, hogy többéves kihagyás után végre közösült, és csak úgy elfelejtette. Viszont azzal tisztában van, hogy időnként több portóit iszik a kelleténél, az pedig köztudomású, hogy a portói feledékennyé tesz.

Elismerte, hogy emlékszik a másnap reggelre, amikor együtt ébredtek az ágyban. Az sem zárta le a kérdést? Asszony, aki teherbe esik

a szeretőjétől, lefekhet a férjével, ha meg akarja győzni arról, hogy a gyerek az övé. Lehet ilyen fondorlatos Arabella? Az *ő* anyja?

Egy kétségbeesett asszony sok mindenre képes.

Sal elégedett volt a dolgok állásával. Bár a szakszervezetet meg kellett szüntetniük a szervezkedési törvény miatt, lett helyette egy baráti társaság, amely az egész várost átfogta. A gyárak képviselői hetente gyűjtötték a hozzájárulásokat a „barátihoz", a társaság rendszeres időközönként találkozott, hogy megvitassa a közéleti eseményeket és a kapcsolódó témákat. Már két posztósnál is megtörtént, hogy új gépük üzembe helyezése előtt tárgyaltak a baráti társaság képviselőjével, és megvitatták a várható változásokat.

Az ír munkások beilleszkedtek Kingsbridge-be, és már senki sem emlékezett, hogy egyáltalán miért voltak a verekedések. Az írek két-három folyóparti csapszéket preferáltak, amelyeket onnantól ír kocsmáknak hívtak, és a kocsmárosok örültek a fellendülő forgalomnak. A Disznóól Műveknél Colin Hennessy képviselte a baráti társaságot, akivel Kit az írek érkezésének napján találkozott.

Egy októberi estén Colin benyitott a Harangba, ahol Sal, Jargeés Spade üldögélt. Sal kedvelte Colint. Épp az ő típusa volt: magas, erős és rettenthetetlen. Spade fizetett az írnek egy korsó sört. Colin meghúzta, a kabátja ujjába törölte a száját, és előadta, miért jött.

– Hornbeam vásárolt egy új gépet, egy óriási kártolót.

Sal elkomorodott.

– Először hallunk róla.

– Csak ma tudtam meg. Most csinálják neki a helyet, mert holnap kell érkeznie.

– Tehát nem beszélte meg a munkásokkal.

– De nem ám.

– Semmibe veszi az egyezséget – mondta Spade-nek Sal.

– Megint sztrájkolni fogunk! – jelentette ki Jarge.

Hogy mennyire hasonlít Hornbeamre, tűnődött Sal. Mindig a legerőszakosabb megoldás! Az ilyen férfiak azt hiszik, hogy egyedül a harciasság a nyerő, noha minden bizonyíték az ellenkezőjére utal.

– Igazad lehet, Jarge, ám előbb beszélnünk kell Hornbeammel, és ki kell derítenünk, mit forral – mondta Spade. – Miért csinálta ezt? Nem látom, mit nyerhet vele, egy csomó bosszúságon kívül.

– Úgyse mondja meg neked az igazat – mutatott rá Jarge.

– De még abból is tanulhatsz, ha megfigyeled, miket hazudik.

Jarge meghátrált.

– Igazad lehet.

– Sal, neked és nekem el kellene mennünk Hornbeamhez – mondta Spade. – Megjátszanánk, hogy mi vagyunk az egyezségi ellenőrök. Colint is vinnünk kellene, mert ő bizonyíthatja, hogy Hornbeam felrúgta a megállapodást.

– Rendben – mondta Sal.

– Mikor menjünk?

– Most – jelentette ki az asszony. – A munkaidőmből nem csíphetek le.

Colin kissé meghökkent, de azt mondta:

– Hát akkor jó – és felhajtotta a maradék sörét.

Otthagyták Jarge-ot, és átmentek az Általúttól északra elterülő, drága negyedbe. Hornbeamnél egy inas nyitott ajtót, aki megvetően nézett rájuk, amíg föl nem ismerte Spade-et.

– Jó estét, Mr. Shoveller – szólt gyanakodva.

– Jó estét, Simpson – felelte Spade. – Kérem, tudassa a gazdájával, hogy hálásak lennénk, ha szánna ránk pár percet az idejéből egy rendkívül fontos kérdés miatt.

– Igenis, uram. Méltóztassanak a hallban várakozni, amíg utánanézek, hogy a tanácsnok úr itthon tartózkodik-e.

Bementek a házba. Sal sötétnek és nyomasztónak találta a hallt. Volt benne egy kandalló, amit nem fűtöttek be, és egy fontoskodva ketyegő állóóra. A kandalló fölötti képről Hornbeam fixírozott ellenségesen mindenkit, aki bemerészkedett a házába. Mi értelme egy puccos, nagy háznak fény és melegség nélkül? A gazdagok néha csakugyan nem tudják, mire költsék a pénzüket.

Visszajött Simpson, és elvezette őket egy kis lyukba, amely Hornbeam irodája vagy dolgozószobája lehetett, és ugyanolyan barátságtalan volt, mint a hall. Hornbeam barna kabátban ült egy nagy asztalnál.

– Mi az, Shoveller? – kérdezte.
Spade nem volt hajlandó mellőzni az udvariasságot.
– Jó estét, tanácsnok – mondta.
Hornbeam nem kínálta hellyel őket. Szúrósan nézett Colinra, aztán Spade-re.
– Ez az ember mit keres itt?
Spade nem tűrte, hogy Hornbeam irányítsa a tárgyalást. Elengedte a füle mellett a kérdést.
– Maga vásárolt egy új kártológépet.
– Magának ahhoz mi köze?
– Mrs. Boxot és engem bíztak meg annak az ellenőrzésével, hogy betartják-e a megállapodást, amely véget vetett a maga gőzgépei miatt meghirdetett sztrájknak.
Hornbeam felháborodott.
– Amelyet az illetéktelenek beavatkozása idézett elő!
Spade továbbra sem vett tudomást Hornbeam kötözködéséről.
– Reméljük, nem kerül sor újabb sztrájkra.
Hornbeam gúnyosan nevetett.
– Akkor ne hirdessék meg!
Spade nem reagált.
– Emlékezzék, Hornbeam. A posztósok testületileg megegyeztek abban, hogy fontosabb új gépek bevezetése előtt tájékoztatják a munkásokat, azoknak a forrongásoknak az elkerülésére, amelyeket gyakran okoznak előre be nem jelentett változások.
– Holnap megkapják a válaszomat.
Csönd lett. Sal megértette, hogy a tárgyalásnak vége. Kínos, rövid szünet után a három látogató eljött.
– Nem volt olyan rossz, mint vártam – mondta kint, a ház előtt Spade.
– Micsoda? – kérdezte Colin. – De hiszen cudarabb a sánta ördögnél. Úgy nézett ránk, mintha boldogan felakasztana mindhármunkat.
– Igen, és a végén már azt vártam, hogy kereken nemet mond, de akkor jött azzal, hogy várjunk holnapig. Ez arra utal, hogy át akarja gondolni, ami ígéretesebb.

– Hát, nem tudom – töprengett Sal. – Azt hiszem, tartogat még valamit a tarsolyában.

Sal arról álmodott, hogy Colin Hennessyvel szeretkezik, aki zihál a gyönyörűségtől, és az arcába hullik a fekete haja, amikor felverték a dörömböléssel. Bűntudatosan sandított a férjére. De jó, hogy mások nem láthatnak bele az álmainkba.

Először azt hitte, az ébresztő zörget, aki hajnali négy tájban szokott végigrohanni az utcákon, és megverte a munkások ajtaját. Ám ez a hang úgy ismétlődött, mintha valaki be akarna jönni.

Jarge egy szál gatyában az ajtóhoz ment, és kiordított:

– Hány az óra, a kurva életbe?

– Ne mérgesíts, Jarge Box! – felelte egy hang. – A feleséged kell, nem te.

A hangból ítélve Doye seriff, gondolta Sal, és megrohanta a félelem. Nem a serifftől félt, hanem a Hornbeam-féle könyörtelen alakok önkényétől, akiket Doye képviselt. Hornbeamtől rettegett.

Kimászott az ágyból, belebújt a ruhájába. Felhúzta a cipőjét, megmosta az arcát, aztán az ajtóhoz ment.

Doye volt az a rendőrrel, Reg Davidsonnal.

– Mi a fenét akarnak tőlem? – kérdezte.

– Velünk kell jönnie – válaszolta Doye.

– Nem csináltam semmi rosszat.

– Szervezkedéssel vádolják.

– De hiszen a szakszervezetet feloszlatták.

– Arról én nem tudok.

– Ki vádolt?

– Hornbeam tanácsnok.

Sal hátán végigfutott a hideg. Szóval ezt értette Hornbeam az alatt, hogy *holnap megkapják a válaszomat!*

– Ez nevetséges! – mondta. Épp csak nem nevetséges volt, hanem ijesztő.

Felvette a kabátját, kilépett az utcára.

Doye és Davidson sötét, hideg utcákon vitték be a város közepére. Sal iszonyodva sorolta magában a lehetséges büntetéseket: korbácsolást, kalodát, börtönt vagy kényszermunkát. A

kényszermunkára ítélt asszonyoknak tilolniuk kellett: napi tizenkét órában verték nagykalapáccsal a beáztatott kendert, elválasztva a fás résztől a rostokat a kötélveréshez. Körömszakasztó munka volt. Egyáltalán miért találhatták bűnösnek?

Azt hitte, Hornbeam házába mennek, de csodálkozására Will Riddick kúriájában kötöttek ki.

– Mit keresünk mi itt? – kérdezte.

– Riddick úr békebíró – felelte Doye.

Hornbeam veszedelmes volt, Riddick pedig a bábja. Mit főztek ki ezek? Csúnyán festett a dolog.

Riddick házának hallja bűzlött a dohányfüsttől és a kidőlt bortól. Egy megláncolt szelindek megugatta őket a sarokból. Colin Hennessy már ott volt, egy padon ült. Salnek eszébe jutott az álma, és elszégyellte magát. Colint egy Ben Crocket nevű rendőr őrizte.

– Ez egyenes következménye a tegnapi látogatásunknak Hornbeamnél – mondta az asszony.

– Az hittem, azt csináljuk, amiben a posztósok megegyeztek – válaszolta Colin.

– Azt is. – Sal ugyanolyan tanácstalan volt, mint amennyire félt. Doye-hoz fordult. – Persze Hornbeam mondta, hogy tartóztasson le.

– Ő a békebírák elnöke.

Igaz. Nem Doye a hibás. Ő csak eszköz.

Sal leült Colin mellé a padra.

– Most mi lesz? – kérdezte Doye-tól.

– Most várunk.

Hosszú várakozás volt.

A ház ébredezett. Egy mogorva inas kihamuzta a kandallót, és új tüzet rakott, de nem gyújtott be. Alf Nash a bejárat előtt hagyta a tejet és a tejszínt. Nappali világosság szűrődött be a hall koszos ablakán, hozta magával a város hangjait: patkódobogást, kerékcsattogást a macskakövön, a házukból kilépő, munkába induló férfiak és asszonyok üdvözlő szavait.

Sal orrát megcsapta a sülő szalonna illata, és tudomásul vette, hogy ma étlen-szomjan lesz. Itt senkit se kínálgattak, még a seriffet sem.

Amikor valahol a házban tízet ütött az óra, megjelent Hornbeam. A mogorva inas engedte be. Hornbeam senkihez sem szólt, csak fölment az inas nyomában az emeletre.

Pár perccel később kijött a lépcső tetejére az inas, és lekiáltott:

– Na jó, jöjjenek!

Riddick inasa kimondott barom volt. Sal azon tűnődött, hogy vajon az inasok is úgy tükörképeik a gazdáiknak, mint a kutyák?

Felmentek a lépcsőn, beengedték őket egy tágas úriszobába, ahonnan még nem tüntették el az esti lumpolás romjait, a szerteszét hagyott mosatlan borospoharakat és kávéscsészéket. Deborah Hornbeam, Riddick felesége nemigen változtatta meg a hitvese életmódját.

Riddick egy székben ült civilben, parókásan és macskajajos képpel. Hornbeam egy díványon foglalt helyet. Szigorúan nézett, és olyan egyenesen tartotta magát, mint aki nyársat nyelt. Kettejük között egy ember kuporgott egy asztalkánál, akit Sal nem ismert. Papír és tinta volt az asztalkán, tehát írnok lehetett.

– Doye seriff, ismertesse a vádlottak nevét és a vádat – rendelkezett Riddick.

– Colin Hennessy és Sarah Box, mindketten kingsbridge-i munkások – felelte a seriff. – Hornbeam tanácsnok szervezkedéssel vádolja őket.

Az írnok fölvett egy lúdtollat, és sebesen körmölt.

Sal rádöbbent, hogy ezt gondosan megtervezték, olyan látszatot adva neki, mintha tisztességes tárgyalás lenne.

– Mit mondanak a vádlottak a vádra? – kérdezte Riddick.

– Nem vagyok bűnös – mondta Colin.

– Nincs semmiféle szervezkedés – jelentette ki Sal. – A szakszervezetet feloszlatták. Mi teljesítettük a posztósok óhajait, és nem szerveztünk ellenük összeesküvést.

– Hornbeam tanácsnok, mik a tények? – kérdezte Riddick.

– Tegnap este nyolc tájban Box és Hennessy eljött hozzám – mondta Hornbeam élettelen fahangon. – Közölték, hogy csak a munkásaim engedélyével indíthatom be az új kártológépet, amelyet vásároltam. Arra az esetre, ha ezt megtagadnám, sztrájkkal fenyegetőztek.

– Nohát, ez úgy néz ki, mintha szervezkedtek volna, hogy beavatkozzanak az iparba olyan módon, amely egyértelműen sérti a szervezkedési törvényt – szögezte le Riddick.

Sal tiltakozott:

– Nem úgy néz ki!

– Sal Box, én ismertem már Badfordban, amikor még Sal Clitheroe volt, de már akkor is bajkeverő volt!

– Maga meg egy erőszakos korhely volt. De már nem Badfordban vagyunk, hanem Kingsbridge-ben, és a kingsbridge-i posztósok megállapodtak a munkásokkal. Az egyezség véget vetett a sztrájknak, és Hornbeam gyárai újra beindultak. De ő nem tartotta be a megállapodást. Olyan, mint az egyszeri ember, aki az Úrhoz fohászkodik segítségért, de utána nem megy el a templomba. Tegnap este Colin és én közöltük vele, hogy megszegi az egyezséget, és én azt is mondtam, hogy az egyezség betartása a legjobb módszer a sztrájkok elkerülésére. Ez nem fenyegetés, ez tény, és a tények ellen nincsen törvény.

– Szóval beismerik, hogy szervezkedtek, és beismerik, hogy megpróbáltak beavatkozni Hornbeam tanácsnok üzletébe.

– Ha megmondod egy bolondnak, hogy olyasmit csinál, amivel csak magának árt, az beavatkozás?

Will nem válaszolt a kérdésre.

– Mindkettőjüket bűnösnek találtam – mondta –, és mindkettőjüket két-két hónap kényszermunkára ítélem.

24. fejezet

Kedves Spade!
Nohát, itt vagyok Hollandiában, és átestem a tűzkeresztségen, és még mindig élek, és csak könnyebb sebeket kaptam. A többi hír mind rossz.

Canterburyben volt a csapatszemle, és meg kell mondanom, hogy az ottani székesegyház még nagyobb, mint a kingsbridge-i. Egy csomó fiú, mint én, a polgárőrségből jött, úgyhogy sok volt köztünk a „zöldfülű", ahogy mondják, és ez azt jelenti, hogy még nem harcoltunk igazán. Hát ez nem tartott sokáig.

Egy Callantsoog nevű helyen szálltunk partra, ilyen fura nevek vannak errefelé, és az ellenség rögtön nekünk esett a homokdűnék mögül. Én úgy megijedtem, hogy elfutottam volna, de csak a tenger volt mögöttem, ezért meg kellett állnom, hogy verekedjek. Mindenesetre a hajóink elsütötték az összes ágyújukat a fejünk fölött, bele az ellenségbe, úgyhogy ők szaladtak el.

Hagytak nekünk néhány csinos, üres erődítményt, ahova beköltöztünk, de csak pár napra. Hamarosan Krabbendamnál kellett verekedni, ahol egy Marie Anne nevű ember volt a francia tábornok, most már látod, mit akartam mondani a nevekkel, mindenesetre nem lehetett valami jó, mert mi győztünk.

Aztán jött a yorki herceg valamennyi erősítéssel, és azt hittük, minden rendben. Elmasíroztuk egy Hoorn nevű városhoz, és bevettük, de hamarosan kivonultunk, és visszamentünk oda, ahonnan indultunk, az ilyesmi sokszor megtörténik a seregben, még jó, Spade, hogy te nem így vezeted a boltodat, hehe.

Nagyon rossz volt, amikor végig kellett menni egy keskeny parton, ahol nem volt ivóvíz, és a franciák lőttek ránk. Nem tudtuk, hogy a szomjúságtól fogunk-e meghalni vagy a golyóktól. Gus cimborámat fejbe lőtték, és meghalt, az ember gyorsan szerez barátokat a seregben, de ugyanolyan gyorsan el is veszti őket. Aztán

besötétedett, és azt mondták, hogy az ellenség visszavonult, nem tudom, hogy mit csináltunk, amivel elijesztettük.

Castricum városnál beütött a mennykő. Esett, mintha dézsából öntenék, de nem az volt a legnagyobb bajunk sajnos. A franciák szuronnyal támadtak ránk, ami piszok rossz volt, és mi futottunk, a francia lovasság meg kergetett. Kaptam a karomra egy vágást, ami nagyon vérzett, és biztos meg is haltam volna, de valami dragonyosok előrúgtattak egy mélyebb részből a dűnék között, és visszaszorították a franciákat.

Sok embert vesztettünk abban a csatában, és a herceg úgy döntött, hogy visszavonul, úgyhogy kötöttek egy fegyverszünetet, és a herceg visszament Londonba. Gondolom, ez azt jelenti, hogy megvertek minket.

Most a parton várjuk a hajókat, hogy elvigyenek. Senki se tudja, hova megyünk, de remélem, hogy haza, mert akkor talán nemsokára ihatunk együtt egy korsóval a Harangban.

Szerető sógorod, Freddie Caines

Hornbeam gyönyörködött az óriási kártológépben. Ahogy dolgozott, az maga volt a csoda. Mivel gőz hajtotta, sose tartott szünetet, sose ment a pervátára, sose volt beteg, sose fáradt el.

Hornbeamet nem zavarta a gépezet fülsiketítő robaja, hiszen neki csinálta a pénzt. Még azt se bánta, hogy büdösek a munkások, akiknek nincs fürdőkádjuk, és ha lenne, akkor se tudnák, mihez kezdjenek vele. Törvényt is győz a pénz.

Az új gyár megduplázta Hornbeam hatalmát. Egymaga képes volt ellátni szövettel a shiringi polgárőrséget, és intézni számtalan más ügyet.

Csak adja az Isten, hogy ne legyen béke!

E kellemes szemlélődést rontotta el az egyenruhás és dühös képű Will Riddick betoppanása.

– Az istenfáját, Hornbeam! – ordította túl a ricsajt. – Áthelyeztek!

– Mi?

– Átvezényeltek a kiképzéshez!

– Gyerünk ki!

Lementek a lépcsőn, kiléptek a novemberi hidegbe. A gyár körül gyerekek játszottak a sárban, olyan kicsik, hogy még nem lehetett munkára fogni őket. A kazánok a szénfüst szagával töltötték meg a levegőt.

– Ez már jobb – mondta Hornbeam. – Miért nem akarod irányítani a kiképzést?

– Mert elvették tőlem a beszerzést!

– Ó! – Hát az baj. Hornbeam is, Riddick is tetemes hasznot húzott abból, hogy Riddick volt a polgárőrség beszerzője. Rengeteg pénzt veszítenek, ha Riddicket elmozdítják. – Ki csinálta ezt?

– A yorki herceg!

– Neki meg mi köze ehhez?

– Most már ő irányítja a brit hadügyet.

Hornbeamnek az eszébe jutott valami, amit a *The Times*ban olvasott.

– De hiszen a franciák most verték meg Hollandiában!

– Igen, de az emberek azt mondják, hogy jobb szervező, mint katona. Mindenesetre Northwood találkozott vele Londonban, és most nem győz áradozni az újításokról: meleg kabátot minden csapatnak, több puskát, kevesebb korbácsot, és ami a fő: jobb beszerzőket!

– Jobb alatt a herceg pedig azt érti…

– Nyomoztatott, és felfedezte, hogy túl sok számtiszt vásárol mindent a barátaitól és a rokonságától!

– Egek.

– Northwood azt mondta: „Nézze, Riddick, én biztos vagyok benne, hogy a maguk családjában nincsen protekció, de akkor is rosszul veszi ki magát, hogy mindent az apósától vásárol." Gúnyolódó szemét!

– És most ki intézi a beszerzést?

– Archie Donaldson. Őrnaggyá léptették elő.

– Ismerem?

– Northwood jobbkeze. Ugyanabban az irodában ülnek fél napokat.

– Külsőre milyen?

– Fiatal, pirospozsgás…

– Emlékszem.
– Metodista.
– Az baj. – Hornbeam egy percig töprengett, majd azt mondta: – Kísérj vissza a városba.
Ezen a problémán rágódott, mialatt keresztülvágtak a munkásnegyedek új utcáin, majd elmentek egy káposztaföld mellett a hídig. A polgárőröket sorozták, de azt is meg lehetett kerülni; az ember lefizethetett valakit, hogy menjen el helyette katonának. Donaldson nem csinált ilyet, tehát vagy túl szegény, hogy vásárolhasson magának egy helyettest, vagy túl fennkölt gondolkozású, hogy elbliccelje a hazafias kötelességét. Ha szegény, akkor lefizethető. Ha fennkölt, akkor nem. Noha mindenkinek megvan az ára, nemdebár.
– Gratulálnod kellene Donaldsonnak – szólalt meg Hornbeam, amikor már fölfelé kapaszkodtak a macskaköves Fő utcán.
Riddick felháborodott.
– Még hogy én gratuláljak annak a nyavalyásnak?
– Igen. Mondd, hogy neked ez egy jó menet volt, de most már ideje átadni a helyet a fiataloknak. Mondjad, mennyire örülsz, hogy őt nevezték ki.
– De hiszen ez ordas hazugság!
– Mikor zavart az téged?
– Hm.
Megérkeztek a Drummond Fajborokhoz, Hornbeam beterelte Riddicket az üzletbe. Maga a kopaszodó, vörös orrú Alan Drummond állt a pultnál. A kötelező nyájaskodás után Hornbeam a tárgyra tért:
– Drummond, hozna nekem tollat, tintát és finom levélpapírt?
Drummond hozta.
– Küldjön egy tucat jó, középkategóriás portóit Donaldsonnak, a polgárőrség őrnagyának, és írja az én számlámra.
– Donaldson?
– A Nyugati utcában lakik – mondta Riddick.
Hornbeam írt. „Kinevezéséhez a legjobbakat kívánja őszinte híve, Joseph Hornbeam."
– Okos! – mondta Riddick, aki az apósa válla fölött olvasta a levelet.

Hornbeam összehajtotta a papírt, és átnyújtotta Drummondnak.

– Mellékelje hozzá ezt a levelet.

– Igenis, Mr. Hornbeam.

Após és veje eljött az üzletből.

– Azt fogom tenni, amit tanácsolt, és hízelegni fogok neki – fogadkozott Riddick. – A pártunkra állítjuk.

– Remélem is – mondta Hornbeam.

Másnap reggel a bort kirakták Hornbeam küszöbére, és egy levelet mellékeltek hozzá.

„Köszönöm szíves jókívánságát, amelyet méltányolok. Sajnos az ajándékát nem fogadhatom el. Archibald Donaldson őrnagy."

Elsie fél kiló húsos szalonnát, egy kis korong sajtot és egy bögre friss vajat hozott el a palota konyhájáról. A piactérre beszélt meg találkozót Spade-del, aki egy egész sonkát hozott. Egy darabot mentek a Fő utcán, aztán letértek Kingsbridge szegényebb, északnyugati negyedébe. A kényszermunkára ítélt Sal Box házába igyekeztek. Gondoskodni akartak Sal családjáról, hogy ne szenvedjenek szükséget.

– Nem tudom elhinni, hogy erre nem gondoltam! – mondta Spade. – Egyszerűen meg se fordult a fejemben, hogy Hornbeam így használja ki a szervezkedési törvényt!

– Ez még tőle is túlságosan arcpirító.

– Pontosan. Több eszem lehetett volna. Sal most az én hibámból szenved.

– Ne kínozd magad. Nem gondolhatsz mindenre.

Hétfő este volt, fél nyolc. Jarge és a gyerekek az asztalnál ülve kanalazták a zabkását.

– Nehogy abbahagyjátok a vacsorát miattam! – intette őket Elsie, és kirakta ajándékait a tálalóra. – Azért jöttem, hogy lássam, megvagytok-e, de úgy tűnik, nincs semmi baj.

– Hiányzik Sal, de boldogulunk – felelte Jarge. – Bár nagyon hálásak vagyunk az ételért, Mrs. Mackintosh.

– Én főztem a vacsorát! – büszkélkedett Sue. – Hagymás zsírt tettem a kásába, hogy jobb íze legyen. – Tizennégy éves volt,

egyidős Kittel, de magasabbra nőtt a fiúnál, és már kezdett nőiesedni.

– Jó gyerekek ezek – dicsérte őket Jarge. – Reggel én keltem őket, és gondoskodok róla, hogy harapjanak valamit, mielőtt munkába indulnak. Holnap szalonnát reggelizhetünk, hála magának. De rég ettünk húsos szalonnát!

– Gondolom, nem tudja, hogy van Sal.

Jarge a fejét rázta.

– Nem lehet kideríteni. Sal erős, de a tilolás rohadt nehéz munka.

– Minden este imádkozok érte.

– Köszönöm.

– Ma este is gyakorolják a harangozást?

– Igen, és jobb is lesz sietnem, mert már várhatnak.

– Van valaki, aki vigyázzon Kitre és Sue-ra?

– A lakónk, Mrs. Fairweather. Ő bérli a padlásszobát. Özvegyasszony. A két gyereke négy éve halt meg az éhezés miatt.

– Emlékszem.

– Nem mintha bármi baj lenne velük. Vacsora után lefekszenek, és alszanak reggelig.

Nem meglepő napi tizennégy óra munka után, gondolta Elsie. De Jarge akkor is dicséretesen gondoskodik erről a két serdülőről, holott egyik sem az ő gyereke. Kit a mostohafia, Sue az unokahúga. Jó ember ez a szíve mélyén.

Elsie és Spade búcsút vettek. Ahogy mentek visszafelé a központba, megszólalt Spade:

– Amikor legutóbb Londonban jártam, megtudtam valamit Hornbeam múltjáról. Gyermekfejjel elárvult, magának kellett megállnia a lábán. Elszegődött küldöncnek egy szövetkereskedőhöz, aztán kitanulta a mesterséget, és fölverekedte magát a csúcsra.

– Ezek után azt várnád, hogy emberségesebb a szegényekhez.

– Olykor épp a fordítottja történik. Szerintem folyamatosan attól tart, hogy visszazuhanhat a gyerekkori nyomorba. Valami rettegésféle, amelytől nem szabadulhat. Nincs az a pénz, amitől valaha is biztonságban érezné magát.

– Csak nem sajnálod?

– Nem – mosolygott Spade. – Mindent egybe véve utolsó féreg.

A piactéren elváltak útjaik. Mikor Elsie belépett a palotába, rögtön érezte, hogy történik valami. Különös csend volt. Senki sem beszélt, nem zörögtek edényekkel, nem söpörtek, nem sikáltak. Aztán egy kiáltást hallott az emeletről. Olyan hang volt, mintha egy asszony szenvedne.

Csak nem szül az anyja? Még csak november, és Arabella decembert mondott. Bár elszámolhatta magát.

Vagy hazudott.

Felrohant a lépcsőn, berontott az anyja szobájába. Mason, a szobalány az ágy szélén ült, kezében fehér törülközővel. Arabella az ágyon feküdt egy szál lepedő alatt. Felhúzott lába szétterpesztve. Arca vörös volt az erőlködéstől, és nedves a könnyektől vagy a verejtéktől, vagy mindkettőtől, amit Mason gyöngéden törölgetett róla.

– Már nem tart soká, Mrs. Mackintosh.

Mason akkor is Arabella mellett volt, amikor Elsie született. Ő vigyázott a tipegő kislányra. Elsie máig emlékezett, hogy megrökönyödött, amikor megtudta, hogy Masonnak van egy másik neve is. Linda. Mason segített a világra hozni Stevie-t, és ő fogja a világra segíteni Stevie kistestvérét. Vigaszt jelentett, ha Mason ott volt valahol.

Arabella fájásai mintha enyhültek volna pár pillanatra.

– Szervusz, Elsie, örülök, hogy itt vagy. Az ég szerelmére, csak azt ne mondd, hogy nyomjak! – Feljajdult az újabb görcstől. Elsie megfogta a kezét. Arabella úgy markolta a lánya ujjait, hogy Elsie attól tartott, eltöri a csontjait. Mason nyújtotta a törülközőt, Elsie elvette a szabad kezével, és felitatta az anyja arcáról a verejtéket.

Mason benézett a lepedő alá.

– Már látom a baba fejét! – mondta. – Mindjárt vége!

Ugyan, épp hogy most kezdődik, gondolta Elsie. Egy újabb ember vergődik, hogy elindulhasson az úton, amely a szerelemhez, a nevetéshez, a vérontáshoz és a könnyekhez vezet.

Arabella szorítása ellazult, arca elernyedt, de nem nyitotta ki a szemét.

– Ezt ügyesen kitalálták, hogy olyan jó szeretkezni – mondta –, különben a nők sose vállalták volna ezt.

Elsie megbotránkozott. Hogy az ő anyja ilyeneket mondjon!

– Az asszonyok különös dolgokat mondanak a vajúdás fájdalmaitól – mentegetőzött Mason.

Arabella teste ismét megfeszült.

– Ez lehet az utolsó – jelentette Mason a lepedő alól.

Arabella olyan hangot adott, amely az erőlködés nyögését egyesítette az agónia sikolyával. Mason félrelökte a lepedőt, és benyúlt Arabella lába közé. Elsie látta a baba előbukkanó fejét, és hallotta az anyja nyüszítését.

– Gyere, kicsikém, gyere szépen Mason nénihez, ó, te drága, pici gyönyörűség! – turbékolta Mason. A baba, akit a zsinór még mindig az anyjához kötött, csupa véres nyálka volt, és utálkozó képet vágott, ám Elsie így is egyetértett Masonnal abban, hogy gyönyörű.

– Fiú! – mondta Mason. Ügyesen megfordította a babát, aki épp elfért a bal tenyerén, és rácsapott a popsijára. Az újszülött kinyitotta a száját, életében először lélegzetet vett, és tiltakozva elbőgte magát.

Elsie ekkor vette észre, hogy patakzanak a könnyei.

Mason hanyatt fektette a kisfiút, és az éjjeliszekrényhez ment, ahova már ki volt készítve egy összehajtott kendő, egy olló és két hosszú pamutszalag. Két ponton elkötötte a köldökzsinórt, majd átvágta a két bog között. Belegöngyölte az újszülöttet a kendőbe, odanyújtotta Elsie-nek.

Elsie vigyázva elvette, gondosan megtámasztva a kicsi tarkóját, és magához ölelte. Váratlanul olyan szenvedélyes szeretet töltötte el, hogy azt hitte, összecsuklik a térde.

Arabella felült az ágyban, Elsie továbbadta neki a babát. Arabella kibontotta a hálóinge elejét, és a mellére tette a fiát. Az újszülött szája rácuppant a mellbimbóra. Szopni kezdett.

– Fiad van – mondta Elsie.

– Igen – felelte Arabella. – Neked pedig öcséd.

Amos nem nagyon értette, mi történik Párizsban. Valami puccsféle volt november 9-én, amit a forradalmi naptár szerint most már Brumaire 18-nak kellett hívni. Bonaparte tábornok fegyveres csapatokkal megrohamozta a francia parlamentet, és kikiáltotta

magát Franciaország első konzuljává. Az angol újságok azt se tudták, mi az, hogy első konzul. Az az egy volt biztos, hogy Bonaparte Napóleon dirigál, és rajta kívül senki. Korának legnagyobb tábornoka volt, a francia nép imádta. Még az is lehet, hogy a végén ő lesz a királyuk.

Amosnak fontosabb volt, hogy sehol, semmiféle jelet nem látott, ami a háború végét ígérte volna. Vagyis nem lazítottak az adócsavaron, és az üzlet kornyadozott.

Mikor elolvasta az újsághírt, felkereste a polgárőrség főparancsnokságát Willardék házában.

Northwood viscount megvalósította, amit Amos fölvetett Jane-nek. Amos nem bízott benne, hogy az asszony továbbítja az ő javaslatát, vagy ha igen, akkor Northwood figyelembe is venné. Ám Northwood áthelyezte Will Riddicket egy másik beosztásba, és egy metodistát bízott meg a beszerzésekkel úgy, ahogyan Amos tanácsolta.

Amos nem értette ezt a házasságot. Northwood nyilvánvalóan képes volt a szenvedélyre, hiszen őrülten belehabarodott Jane-be, de a szerelem nem bizonyult tartósnak. Ám senki se pletykált róla, hogy Northwood életében feltűnt volna egy másik nő vagy akár egy férfi, esetleg férfiak. Sose járt Culliver bordélyában. Jane vetélytársa, úgy tűnik, a sereg volt. A polgárőrség irányítása fölemésztette Northwoodot. Csak az volt igazán fontos neki.

Az, hogy Riddicket felváltotta Donaldson, esélyt jelentett Amos és Kingsbridge többi posztósa számára. Ezekben a napokban a hadsereg számított az egyetlen biztos megrendelőnek, mert szövetre mindig szükség volt. Amos reménykedve lépett be a főparancsnokságra. Még ha csak egy részt kapna is a megrendelésekből, akkor először érezhetné úgy, hogy vállalkozása szilárdan áll a lábán.

Fölment az emeleti irodába, amely korábban Riddické volt. Riddick régi asztalánál Donaldson ült. Nyitva volt az ablak, a dohányfüst és a megsavanyodott bor szagát kiszellőztették. Az asztalon tüntetően feketéllett egy apró Biblia.

Amos és Donaldson nem voltak barátok, de ismerték egymást a metodista összejövetelekről. A vitákban Donaldson gyakran

bizonyult dogmatikusnak a Szentírás szigorúan szó szerinti értelmezésében. Amos ezt kissé gyerekesnek tartotta.

Donaldson egy székre mutatott.

– Gratulálok az előléptetéséhez – kezdte Amos. – Rajtam kívül még sokan örülnek annak, hogy már nem csak Hornbeam láthatja el szövettel a polgárőrséget.

Donaldson nem mosolygott.

– Félreértések elkerülése végett közölnöm kell, hogy kizárólag Őfelsége polgárőrségének érdekeit tartom szem előtt – mondta szigorúan.

– Természetesen…

– Azt okkal feltételezi, hogy nem kivételezek Hornbeam tanácsnokkal.

– Az jó!

– De kérem, értse meg, hogy mással sem kivételezek, és ez metodista felebarátaimra is vonatkozik.

Donaldson fölöslegesen aggályoskodott. Amos számított rá, hogy az őrnagy lelkiismeretes, de nem akarta, hogy túlzásba vigye. Hasonló eréllyel válaszolt:

– Ám bizonyosan nem zárja ki a metodistákat csak azért, hogy elkerülje a nepotizmus látszatát.

– Természetesen nem.

– Köszönöm.

– Northwood ezredestől azt a parancsot kaptam, hogy ne egy iparosra bízzam az utánpótlást, hanem osszam fel az anglikán és metodista posztósok között.

Amos nem kívánhatott ennél többet.

– Nekem ez tökéletesen megfelel – mondta. Lepecsételt levelet húzott elő a kabátja alól, és az asztalra helyezte. – A pályázatom.

– Köszönöm. Ugyanúgy bírálom el, mint a többiekét.

– Pontosan ezt várom el egy metodistától – szólt Amos, azzal elment.

Arabella babáját a püspök keresztelte meg egy hideg reggelen.

Elsie az apja arcát kémlelte. Nem látott érzelmeket rajta, nem tudta, mit szól a második gyermekéhez. A férfiak, főleg a püspökhöz

hasonló főméltóságok hajlamosak kissé esetlenül téblábolni a csecsemők körül. Ám Elsie-nek így is szemet szúrt, hogy a püspök egyszer se vette föl a pici fiút, nem adott neki puszit, még csak rá se mosolygott. Talán röstellte, hogy gyermeket nemzett élete alkonyán. Vagy talán nem volt biztos benne, hogy ő a gyermek apja. Mindenesetre ünnepélyesen, ám síri hangulatban vezette le a szertartást.

Senki sem tudta, milyen nevet fog adni a gyermeknek, mert senkinek, még a feleségének sem árulta el. Arabella azt mondta, neki tetszik a David, amire a férje sem igennel, se nemmel nem válaszolt.

A keresztelés általában családi ceremónia, ám egy püspök gyermeke különleges, így ennek megfelelő sokaság verődött össze az északi oldalhajóban az ősrégi keresztelőmedence körül, mindenki a legmelegebb télikabátjában. Jelen voltak Kingsbridge legfontosabb polgárai, köztük Northwood viscount, Fishwick polgármester, Hornbeam tanácsnok és a klérus számos, magas rangú tagja. Sokan hoztak drága keresztelési ajándékokat is, ezüstcsészéket, -kanalakat, egy csörgőt.

Elsie a férje mellett állt, karján a kétéves Stevie-vel. Amos volt a másik szomszédja, és ha a válluk összeért, az asszonyt eltöltötte a régi, fájó, ismerős vágyakozás.

A csoport hátvédjében ott volt Spade, a nővére, Kate és Becca, Kate társa – az a három személy, akiknek köszönhetően Arabella az egyik legelegánsabb asszony volt a városban.

A hangulat visszafogott volt, kissé óvatos. Senki se tudta, mekkora lelkesedéssel gratuláljon a püspöknek, akin nem nagyon látszott apai boldogság és büszkeség.

A babának sűrű, sötét haja volt. Azt a csipkétől habos, fehér ingecskét viselte, amelyben Elsie-t, majd a kisfiát, Stevie-t keresztelték; amelyet még ma gondosan kimosnak, kivasalnak, hogy összehajtogatva, muszlintasakba csúsztatva várja a következő gyermeket, aki bizonyára Elsie jövőre esedékes második babája lesz. Ezt csak néhány embernek árulta el, mert nem akarta túlragyogni az anyját, pedig rövidesen látszani fog az állapota, nem álcázhatja mégoly ügyesen redőzött ruhával sem.

Kenelm kezdi megszokni Stevie-t, tűnődött Elsie imádkozás közben. Néha már szólt is a kisfiúhoz. Most, hogy Stevie tudott járni és beszélni, Kenelm igyekezett nevelni. „Fiam, ne piszkáld az orrod!, mondta. Tanította is: „Az a ló nem barna, hanem pej, nézd csak a fekete lábát és farkát. Elsie emlékeztette magát, hogy mindenki másképp mutatja ki a szeretetét.

A szertartás nem volt hosszú. Befejezésül a püspök egy kevés vizet csorgatott az Arabella karján fekvő baba pici fejére. Az újszülött azonnal bömbölni kezdett, mert hideg volt a víz.

– Megkeresztellek téged az Atyának, a Fiúnak és a Szentlélek Istennek a nevében! – mondta a püspök. – Legyen a te neved… Absolon.

A gyülekezet lélegzete elakadt a megdöbbenéstől. Különös választás volt, nagyon különös! Mikor elhangzott az utolsó ámen, Arabella rámeredt a férjére, és megismételte:

– Absolon?

– A béke atyja – felelte a püspök.

Hát igen, morfondírozott Elsie. Héberül valóban azt jelenti az Absalóm; csak hát Absolon nem arról híres. Dávid király egyik fia volt, aki meggyilkolta a féltestvérét, fellázadt az apja ellen, királlyá kiáltotta ki magát, és meghalt az apja ellen vívott ütközetben.

Elsie megértette, hogy ez a név igazából átok.

25. fejezet

Unokája, Kicsi Joe, emlékeztette Hornbeamet valakire. Joe két és fél éves volt, magas és öntudatos, akárcsak a nagyapja, de még valami más is volt benne. Hornbeamnek nem volt szokása kisdedeknek gügyögni úgy, ahogyan a felesége és a lánya csinálták, ő tanulmányozta a fiúcskát a rajongó asszonynép gyűrűjében, és talált valamit a babaarcban, ami megfájdította kőkemény szívét. A szeme volt az. Kicsi Joe nem örökölte a nagyapja mélyen ülő szemét az érzéseket árnyékba borító félelmetes szemöldök eresze alatt. Joe-nak kék és őszinte szeme volt. Lehet, hogy nem uralkodik majd másokon puszta akaraterővel, ahogy Hornbeam csinálja, de eléri a céljait bájossággal. Volt valami ismerős abban az ártatlan szempárban, amit Hornbeam nem tudott hova tenni – amíg rá nem döbbent, hogy ha Joe-ra néz, a rég halott anyját látja. Neki volt ilyen szeme. Sietve kiverte a fejéből a gondolatot. Nem szerette, ha az anyjára emlékeztetik.

Kabátot vett, kijött a házból, és Willardék házába ment, ahol közölte, hogy Donaldson őrnagyot óhajtja látni.

Donaldson kisfiús jelenség volt, de kellett, hogy legyen esze, különben nem lehetett volna olyan régóta Northwood jobbkeze. Vagyis oktalanság lett volna alábecsülni. Hornbeam észrevette a Bibliát az asztalon, de nem tett megjegyzést. Egyes metodisták úgy viselik a vallásukat, akár egy jelvényt. Nem volt kifogása a vallás ellen, amíg nem vették túl komolyan. Ezt persze nem állt szándékában hangoztatni az elkövetkező megbeszélés közben, amelyet azzal indított:

– Már küldtem önnek egy írásos kimutatást arról, hogy jelenleg mennyi szövetre van szüksége, de úgy gondoltam, jó lenne személyesen is elbeszélgetni egy kicsit.

– Folytassa – mondta kurtán Donaldson.

– Az ön katonai pályafutása imponáló és – ha mondhatok ilyet bárminemű leereszkedés nélkül – ön vitathatatlanul nagyon rátermett ember. Viszont semmilyen tapasztalata sincsen a textilkereskedésben, és talán hasznát venné, ha szolgálnék néhány támponttal.

– Nagyon érdekelne. Kérem, foglaljon helyet.

Hornbeam leült az asztallal szemben lévő székre. Eddig megvolnánk.

– Minden szakmában vannak hivatalos és nem hivatalos módjai az ügyintézésnek – mondta.

– Hogy érti ezt, tanácsnok? – kérdezte bizalmatlanul Donaldson.

– Vannak a szabályok, és van a mód, ahogyan mindenki intézi az ügyeket.

– Aha.

– Például benyújtjuk a pályázatainkat, ön pedig leadja a megrendelést annak a pályázónak, aki a legolcsóbb. Elméletileg. Ám a gyakorlatban nem egészen így van.

– Nem? – Donaldson hangja semmit sem árult el abból, hogy mit érez.

Hornbeam nem tudta, megértette-e az őrnagy az üzenetet, de ő eltökélten folytatta az ismertetőt.

– Valójában egy különleges leszámítolási rendszerrel dolgozunk.

– Az mi?

– Ön elfogadja az én, mondjuk, száz fontra szóló ajánlatomat, de én százhúsz fontot számlázok önnek. Ön fizet nekem száz fontot, így keletkezik húsz font többlete, amely, mivel már le van számlázva az ön könyvelésében, felhasználható más célokra.

– Más célokra?

– Félreteheti például a csatában elesett katonák özvegyeinek és árváinak támogatására. Vagy vásárolhat whiskyt a tiszti kantin számára. Ez egyfajta szabad megítélés szerinti alap érdemleges kiadásokra, amelyek nem feltétlenül jelennek meg a könyvelésben. Önnek természetesen sohasem szükséges közölnie velem – vagy bárki mással –, hogy mire költötte el.

– De akkor a számlák hamisak.

– Így is nézheti, vagy tekintheti egyfajta gépolajnak.

– Attól tartok, Mr. Hornbeam, hogy nem oszthatom a nézeteit. Nem veszek részt csalásban.

Hornbeam megkeményítette a vonásait. Ez csúfos kudarc. Tartott tőle, de nem igazán hitte, hogy bekövetkezhet. Donaldson egy vagyont kereshetett volna, mégsem kapott az alkalmon. Érthetetlen!

Azonnal visszakozott.

– Természetesen azt teheti, amit jónak lát. – A szerződés még mindig elnyerhető. – Örömmel kötök üzletet minden módon, ami önnek megfelel. Remélem, írott folyamodványom kedvező elbírálásra talál.

– Az a helyzet, Mr. Hornbeam, hogy nem. Northwood ezredes és én már átnéztük az ajánlatokat. Sajnálom, de nem önnel fogunk szerződni.

Hornbeam úgy érezte, mintha gyomorszájon vágták volna. Leesett az álla, és egy percbe telt, hogy magához térjen.

– De hát egy egész gyárat építtettem azért, hogy teljesíthessem a megrendeléseiket! – mondta végül.

– Miért vette ennyire biztosra, hogy elnyeri a megrendelést?

– Kinek adta? Gondolom, egy másik metodistának!

– Nem vagyok köteles közölni önnel, de nincs okom nem közölni. A megrendelést elosztottuk a két legjobb ajánlattevő között. Egyikük metodista…

– Tudtam!

– …a másik hithű anglikán.

– Kik azok? Mondja meg a nevüket!

– Kérem, Mr. Hornbeam, ne próbáljon megfélemlíteni. Megértem a csalódását, de akkor sem állíthat be az irodámba, hogy sértegessen.

Hornbeam megfékezte a dühét.

– Bocsánatát kérem. De ha lenne szíves megmondani, kik a sikeres pályázók, nagyon hálás lennék.

– Az anglikán Mrs. Bagshaw, a metodista Amos Barrowfield.

– Egy asszony és egy jöttment nyikhaj!

– Mellesleg egyikük sem említette a különleges leszámítolási rendszert.

Hornbeammel mindvégig a bolondját járatták. Donaldson, aki tudta, hogy már minden eldőlt, hagyta, hogy addig kerepeljen, amíg

ki nem tálalja Riddick és az ő közös disznóságát. Akkor most följelenti Donaldson vagy Northwood? De nincs bizonyítékuk. Hornbeam letagadhatja az egész párbeszédet, vagy mondhatja, hogy félreértés volt. Nem, igazán csekély a kockázata egy bírósági tárgyalásnak. A megbízást viszont elveszítette. Küszködnie kell, hogy ne álljon le az új gyára. Elfolyik a pénze!

Boldogan megfojtotta volna Donaldsont. Vagy Barrowfieldet. Vagy az özvegy Mrs. Bagshaw-t. A legjobb lenne mindhármat. Muszáj megölnie valakit, vagy szétvernie valamit! Tajtékzott a dühtől, és senkin sem tölthette ki a mérgét.

Felállt.

– Akkor jó napot, őrnagy – szűrte a fogai között.

– Jó napot, tanácsnok.

Donaldson még egy csepp gúnyt is adagolt ahhoz a szóhoz, hogy *tanácsnok*.

Hornbeam távozott a szobából, és kidübörgött Willardék házából. Az emberek kitértek előle, amikor a macskaköves utcán gyilkos pillantásokat vetve csörtetett hazafelé.

Legyőzték és megalázták.

És most az egyszer nem volt tartalék terve.

– Ehhez szóljatok! – mondta Elsie, aki a *Kingsbridge Gazette*-et olvasta a reggelizőasztalnál. – Nem Mr. Hornbeammel szerződtek a polgárőri egyenruhához való vörös szövetre!

– Hát kivel? – kérdezte Arabella.

– Két személlyel. Ahogy itt írják, az egyik fele Mrs. Cissy Bagshaw-é, a másik Mr. Amos Barrowfieldé. A tiszti uniformisok drága szövetét pedig Mr. David Shoveller szállítja!

A püspök felnézett a *The Times*ból.

– David Shoveller?

– Az, akit mindenki csak Spade-nek hív. – Miközben Elsie ezt mondta, véletlenül találkozott a tekintete az anyjáéval. Arabella megrémült valamitől.

– El is felejtettem, hogy az igazi neve David – mondta a püspök.

Elsie vállat vont.

– Sokan nem is tudják. – Az apja megmagyarázhatatlanul érdekesnek találta ezt a csipcsup részletet.

Ismét az anyjára nézett. Arabella kezében reszketett a kanál, amellyel a teáját kevergette.

– Arabella, kedves, magának tetszik a David név, ugye? – kérdezte a püspök. Elsie nyugtalanítónak találta a tekintetét.

– Sokaknak tetszik – felelte Arabella.

– Valóban, héber név létére is igen népszerű a walesieknél, akiknek Szent Dávid a patrónusuk. Ők a rövidített Dai változatot használják, természetesen nem akkor, ha a szentről van szó.

Elsie érezte, hogy valami sötétség gomolyog a szokványos csevegés leple mögött, de sehogy se bírt rájönni, mi az. Miért fontos az, hogy Arabellának tetszik-e a David név?

Amikor a püspök ismét megszólalt, sütött az arcából a rosszindulat.

– Most jut az eszembe, hogy hiszen maga is Davidnek akarta kereszteltetni a fiát.

Hogyhogy *fiát?*

Arabella fölemelte a fejét, farkasszemet nézett a férjével, és dacosan válaszolta:

– Az is jobb lett volna, mint az Absolon.

Elsie kezdte érteni. A püspök gyanítja, hogy Absolonnak nem ő az apja; sose ment a fejébe a húsvéti részeg éjszaka meséje. A felesége Davidnek akarta kereszteltetni a kisfiút, márpedig Spade-et igazából annak hívják. Belinda Goodnight azt mondta, hogy Arabella csudajó barátságban van Spade-del.

A püspök azt gondolja, hogy Absolonnak Spade az apja.

Spade? Ha Arabella házasságot törne, Spade-del követné el?

A püspöknek láthatólag nem voltak kétségei. Felállt, a szeme lángolt. Arabellára szegezte a mutatóujját, azt mondta:

– Ezért bűnhődni fogsz!

Aztán kiment.

Arabella sírni kezdett.

Elsie mellé ült, átölelte, beszívta anyja parfümjének narancsvirágillatát.

– Ez igaz, anya? – kérdezte. – Csakugyan Spade az apja?

– Hát persze – zokogta Arabella. – A püspök nem csinálhatta, én pedig bolond voltam, hogy komédiáztam, de mi mást tehettem volna?

Elsie majdnem kibökte, hogy *hiszen te legalább tíz évvel öregebb vagy Spade-nél,* aztán észbe kapott, hogy ezzel ugyan nem segítene. Ám a gondolat bevette magát a fejébe. És gondolt még másokat is. Az anyja a püspök felesége, a kingsbridge-i jó társaság egyik fárosza, a város legelegánsabb delnője. Hogyan lehetne viszonya? Házasságtörő viszonya egy fiatalabb férfival? Egy metodistával?

Habár Spade kedves és mulatságos, okos és tájékozott, sőt még jóképű is a maga érdes módján, elmélkedett Elsie. Jóval Arabella alatt van a társadalmi ranglétrán, de hát még ez a legjelentéktelenebb szabály, amit Arabella megsértett.

De hol tartották a pásztoróráikat? Hol csinálták azt a dolgot, amit a házasságtörők szoktak? Elsie-nek hirtelen eszébe jutottak Kate Shoveller öltözőszobái a bolt felett. Azokban az emeleti szobákban van ágy.

Úgy nézte az anyját, mintha most látná először.

A zokogás elhalt.

– Hadd segítselek föl a lépcsőn – mondta Elsie.

Arabella fölállt.

– Köszönöm, drágám, de nem – mondta. – Nincs az én lábamnak semmi baja. Csak ledőlök egy kicsit.

Elsie kikísérte az anyját a hallba, és figyelte, ahogy lassan felkapaszkodik a lépcsőn.

Eszébe jutott, hogy Salt ma engedik ki a börtönből. Találkozni akart Sallel, látni akarta, jól van-e. Most már magára hagyhatja az anyját.

Fölvette a kabátját, amelyet Kate és Becca szabtak-varrtak a szövetből, amelyet Spade szőtt. Kisietett az esős reggelbe, és elindult abba az északnyugati városrészbe, ahol Boxék háza állt. Útközben váratlanul beugrott az agyába egy kellemetlen kép, amint az anyja Spade-del csókolózik egy öltözőszobában, de kiverte a fejéből.

Sal nem volt jól. Mikor Elsie belépett, az asztalra könyökölve ült a konyhában. Sovány volt, fáradt és piszkos. Úgy megváltozott, hogy Kit és Sue csak álltak, és meredten, némán bámulták. Sör volt előtte egy bögrében, de nem ivott. Éhes lehet, gondolta Elsie, de annyira kimerült, hogy mozdulni se bír.

– Végzett, Mrs. Mackintosh – mondta Jarge.

Elsie leült Sal mellé.

– Pihennie és ennie kell, hogy ismét erőre kapjon – mondta.

– Ma pihenek, de holnap be kell állnom dolgozni – felelte fásultan Sal.

– Jarge, vásároljon ürühúst a mészárosnál, és főzzön neki jó zsíros erőlevest, hogy ihassa. – Elsie egy font sterlinges aranyat vett elő az erszényéből. – Meg kenyeret és vajat is. Ha lesz valami a gyomrában, könnyebben elalszik.

– Nagyon kedvesnek tetszik lenni – mondta Jarge.

– Irgalmatlan dolog lehetett a kényszermunka – mondta Salnek Elsie.

– A legkeményebb, amit csináltam életemben. Az asszonyok elájultak a gyengeségtől, de addig korbácsolták őket, amíg magukhoz nem tértek, fel nem álltak, és elölről nem kezdték.

– És az őrök hogy bántak magukkal?

Sal figyelmeztetően rávillantotta a szemét Elsie-re. Egy másodpercig tartott, Jarge észre sem vette, ám Elsie kitalálta, mit jelent: az őrök megerőszakolták az asszonyokat. Sal nem akarta, hogy Jarge tudja ezt. Ha rájönne, valószínűleg megölné valamelyik börtönőrt, és akkor felakasztanák.

Sal sietve áthidalta a rövid csendet.

– Rohadt rabszolgahajcsárok voltak – mondta.

Elsie rátette a kezét a másik asszonyéra, és megszorította. Sal egy gyors szorítással válaszolt. Asszonyi rejtjel volt. Megőrzik a börtönben elkövetett erőszak titkát.

Elsie felállt.

– Egyen és pihenjen – mondta. – Hamarosan olyan lesz, mint régen volt. – Az ajtóhoz indult.

– Maga egy angyal, Mrs. Mackintosh – mondta Jarge.

Elsie kiment.

Visszagyalogolt az esőben a központba, miközben komoran elmélkedett az emberi kegyetlenségről, meg arról, hogy egy Jarge-hoz hasonló szegény ember angyali csodát lát egyetlen aranyban.

Változatlanul aggódott az anyjáért. Mi fog történni otthon? Miféle büntetést eszelt ki az apja? Arabellát is egy hétig kenyéren és vízen tartva bezárja úgy, ahogy vele csinálta?

Mire visszatért a palotába, az anyja nem volt a nappaliban,és az apja nem volt az irodájában. Átment az anyja hálószobájába. Arabella az ágyon ült, és keservesen sírt.

– Mi az, anya? – kérdezte Elsie. – Mit művelt veled?

Arabella nem bírt válaszolni.

Szörnyű gondolat suhant át Elsie agyán. Csak nem bántotta az apja a babát?

– Absolon jól van? – kérdezte.

Arabella bólintott.

– Hála Istennek. De hol van apám?

Arabellának annyit sikerült kinyögnie:

– Kert.

Elsie lerohant a lépcsőn, aztán be a konyhába a hallgatag és riadt szolgák közé. Kilépett a hátsó ajtón, körülnézett. Nem látta az apját, de hallott hangokat. Keresztülvágott a pázsiton, átment a vesszőből font kopasz boltív alatt, amely futórózsák százaiba öltözött nyaranta, és már ott is volt a rózsakertben.

Rémületes látvány fogadta.

Középütt felásták az alacsony rózsabokrok négyszögét, a tönkretett tövekből csak a földlabdák látszottak. A négyszögön túl a földön hevert a régi falról lefeszített, rácsos lugas. A rózsafákat gyökerestül kitépték és félredobták. Hideg eső szitált gyászosan a felásott rögre. Két kertész szorgalmasan egyengette ásóval a talajt. A püspök felügyelte őket sáros fehér selyemharisnyában. Mikor meglátta Elsie-t, úgy vigyorgott rá, ami már az őrület határát súrolta.

– Szervusz, lányom! – mondta.

Elsie nem hitt a szemének.

– Mit csinál?

– Gondoltam, jó lenne egy veteményes! – rikoltotta az apja. – A szakácsné örül!

Elsie erőlködött, hogy ne sírjon.

– Anyám szereti a rózsakertjét – mondta.

– Ó, igen, de hát nem kaphatunk meg mindent, amit szeretnénk, ugyebár. Mellesleg anyádnak épp elég munkát fog adni az új babája. Úgysem lesz ideje a kertészkedésre.

– Maga nagyon kegyetlen ember!

A kertészek hallották, és megrettentek. A püspököt senki sem kritizálta.

– Óvatosabban kellene fogalmaznod – figyelmeztette Latimer a lányát –, főleg akkor, ha tovább akarod etetni a vasárnapi iskolásaidat az én zsebemből.

– Az iskolám! Hogyan fenyegetőzhet ezzel!

A püspök odacsörtetett hozzá, és lehalkította a hangját, hogy senki se hallja őket.

– Elvettem anyádtól valamit, amit szeretett, mert ő ugyanazt tette velem.

– Soha, semmit sem vett el apámtól!

– Azt vette el, amit a legtöbbre tartottam: a méltóságomat.

Ez bizony igaz, gondolta Elsie, akinek a szava is elállt megdöbbenésében. Az apja vitathatatlanul kegyetlen dolgot művelt, de ő már értette, miért teszi.

– Tehát ne szólj hozzám tiszteletlenül a kertészek, egyáltalán senki emberfia előtt, különben megtanítalak, milyen érzés elveszíteni azt, amit a legtöbbre becsülsz – fejezte be a püspök.

Ezzel elfordult a lányától, és visszatért a kertészekhez.

Spade a szövőszékénél ült, és éppen beállította egy bonyolult csíkos mintához, amikor betoppant Kate, és azt mondta:

– Meglepetés vár odaát a házban! – Spade felugrott, faképnél hagyta a nővérét, keresztülvágott az udvaron, és felszáguldott a ház lépcsőjén. Csakugyan Arabella várta, mint ahogy számított is rá, de nem egyedül.

A babát tartotta a karján.

Spade magához ölelte mindkettőjüket, összecsókolta Arabella száját, aztán megnézte a gyermeket, akit nem láthatott jól a székesegyházi keresztelőn. Fontos személyiségek állták körül a

keresztelőmedencét, és ő nem akart feltűnést kelteni azzal, hogy az első sorba könyököli magát. Most kedvére megbámulhatta.

– Absolon! – mondta.

– Én úgy hívom, hogy Abe – figyelmeztette Arabella.

– Abe – ismételte Spade.

– Sose fogom használni azt a nevet, amelyet Stephen adott neki. Nem tűröm, hogy átok alatt éljen.

– Jól teszed – mondta Spade.

A baba békésen aludt.

– A te hajadat örökölte – mondta Arabella. – Sötét, sűrű és göndör.

– Én azt se bántam volna, ha olyan a haja, mint a tiéd. Milyen színű a szeme?

– Kék, de hát a legtöbb újszülöttnek kék szeme van. Egy idő után soknak megváltozik.

– Sose tartottam szépnek a csecsemőket, de Abe gyönyörű!

– Akarod megfogni?

Spade tétovázott. Nem volt tapasztalata az ilyesmiben.

– Foghatom?

– Persze. A tiéd.

– Akkor jó.

– Tedd az egyik kezedet a tarkója, a másikat a popsija alá. Ennyi.

Spade engedelmeskedett. Abe-nek szinte semmi súlya sem volt. Spade magához szorította és beszívta meleg, tiszta illatát. Mérhetetlen büszkeség, oltalmazó szeretet töltötte el.

– Van egy gyerekem! – álmélkodott. – Egy fiam!

Kis idő múlva megkérdezte Arabellától:

– Mi újság otthon?

– A püspök bosszút állt rajtam. Elpusztította a rózsakertemet.

– Ó, de sajnálom!

– Hát még én. – Az asszony vállat vont. – Viszont itt vagy nekem te, és itt van Abe. Rózsák nélkül megvagyok. – Bár azért szomorú volt az arca.

Spade megcsókolta Abe fejét.

– De különös – mondta.

– Mi?

– Ez a kisfiú rengeteg bajt kevert az érkezésével, és a bajoknak valószínűleg még nincs is vége. Ám ez téged és engem alig érdekel. Örvendezünk, hogy ő a miénk, és imádjuk. Boldogan szenteljük az életünket annak, hogy gondoskodjunk róla, ami jó, ugyanakkor különös.

– Talán így mutatkozik meg Isten akarata – vélte Arabella.

– Így kell lennie – mondta Spade.

IV. rész
A kötelesek

1804-1805

26. fejezet

1804 őszén Amos dereglyén utazott le Kingsbridge-ből Combe-ba. Lefelé a folyón kellemesen lusta volt az út; visszafelé annál jobban meg kell majd húzni a lapátot ár ellen.

A combe-i kikötőben kellemetlen meglepetés fogadta. Új épület magasodott a földnyelven: tömzsi, kerek erőd, formára olyan, akár egy söröskorsó, amelynek a talpa szélesebb a szájánál. Rút és ijesztő építmény volt, valamiért emlékeztetett azokra a vásári ökölvívókra, akik hajlandók mindenkivel megmérkőzni.

Hamish Law volt Amos útitársa. Most, hogy az iparban kevesebb otthonról dolgozó falusit alkalmaztak, és többségben voltak a gyári munkások, Hamishnek kevesebbet kellett utaznia, és előlépett Amos értékesítési asszisztensévé. Kit Clitheroe hasonló szerepet töltött be a termelésben.

– Ez meg mi az ördög? – kérdezte Hamish, aki Amos mellett állt a fedélzeten.

– Martello-toronynak kell lennie – válaszolt Amos. – A kormánynak százat kell építenie csak ezen a parton, hogy megvédjen a francia megszállástól.

– Hallottam már róla – mondta Hamish. – Csak nem hittem, hogy ilyen rohadt ronda.

Amos olvasott erről a *Morning Chronicle*-ben. A martello-toronynak két és fél méter vastag fala volt. Lapos tetején az elforgatható nehéz löveg 360 fokos tüzelést tett lehetővé. Minden toronyban egy tiszt és húsz katona szolgált.

Amos hónapok óta olvasott a rettegett francia megszállásról, és természetesen egyfajta elvont aggodalmat is érzett, amikor olyanokat írt a sajtó, hogy Napóleon Bonaparte, Franciaország ura 200 000 főt vont össze Boulogne-ban és más kikötőkben, jelenleg pedig hajóhadat gyűjt, ami áthozza őket a La Manche-on. Ám a

combe-i kikötőt vigyázó erőd komor látványától váratlanul sokkal valóságosabb lett a dolog.

Bonaparténak bőven volt pénze a megszállásra. Eladta az Egyesült Államoknak azt a Mexikói-öböltől a Nagy-tavakig, a kanadai határig elterülő, semmire sem jó irdatlan területet, amelyet a franciák La Louisiane-nak hívtak. Thomas Jefferson elnök megduplázta az Államok területét tizenötmillió dollárért, amelyet Bonaparte elköltött Anglia meghódítására.

Paradox módon az európai kereskedés folytatódott, hála a Csatornán járőröző haditengerészetnek. Kontinentális zárlat volt, és a franciák elfoglalták Hollandiát, ám a Combe-ból kifutó hajók még mindig eljutottak olyan városokba, mint Koppenhága, Oslo, sőt Szentpétervár.

Amos egy rakomány szövetet hozott Combe-ba, hogy továbbítsák egy hamburgi vásárlónak, aki váltóval fizet majd érte, vagyis átadja a szövet ellenértékét egy Dan Levy nevű német bankárnak, Amos pedig felveszi a pénzt Dan kuzinjától, Jonnytól, akinek Bristolban van a bankja.

Amosnak már két gyára volt Kingsbridge-ben. A hadiszállítások hatalmasan megnövelték az üzleti forgalmat, az eredeti üzem túlzsúfolt lett, ezért megvásárolta a visszavonuló Cissy Bagshaw-tól a Widow’s Millt. Fél éve megtette a két gyár ügyvezetőjévé Kit Clitheroe-t. Kit nagyon fiatal volt erre a posztra, viszont értett a gépekhez, és jól kijött a munkásokkal. Amosnak ő volt messze a legtehetségesebb helyettese.

Nagy volt a forgalom a combe-i parton. Teherhordók és fuvarosok jöttek-mentek, a be- és kirakodásnak nem volt se hossza, se vége. Ez az örök folyamat tette Britanniát a világ leggazdagabb országává.

A dereglyések megtalálták a *Holland Lány*t, a hajót, amelyet Amos keresett, és lehorgonyoztak mellette. Amos kiszállt a partra, Hamish adogatni kezdte a szövetbálákat. Megjelent Kev Odger, a hajó kapitánya. Amos évek óta ismerte, és bízott benne, de azért közösen átszámolták a bálákat, és Odger vaktában kibontott hármat, hogy csakugyan a rakományjegyzékben feltüntetett fehér szerzs van-e benne. Aláírtak két fuvarlevelet, mindenki eltett egy példányt.

– Maradnak éjszakára? – kérdezte Odger.

– Túl késő már visszaindulni Kingsbridge-be – felelte Amos.

– Akkor vigyázzanak ma este a kötelesekkel. Két jó emberemet veszítettem el miattuk tegnap.

Amos bólogatott. A brit haditengerészetnél állandó volt az emberhiány, ami a polgárőrségre nem volt jellemző, mert annak törvényes joga volt sorozni. A reguláris hadsereg ugyancsak nem sorozott, ám a koldusszegény Írország legalább harmadrészben feltöltötte a sorállományt, és a büntetőbíróságok csaknem teljes egészében szállították azokat, akikre még szükség volt, mert a vétkeseket büntethették katonai szolgálattal. Maradt örök problémának a haditengerészet, amely biztosította a tengereket a brit kereskedelem számára.

A tengerészeket rosszul és gyakran késedelmesen fizették, az élet a tengeren kíméletlen volt, mindennapos korbácsolással, amellyel a legapróbb vétséget is büntették. Haditengerészeti reform és tisztességes zsold helyett az adófizetők érdekeit a szívén viselő kormány egyszerűen embereket raboltatott el, hogy legyenek tengerészei. Anglia parti városaiban a „köteleseknek" gúnyolt bandák felhurcolták az épkézláb férfiakat a hajókra, ahol megkötözték, és fel sem oldozták őket addig, amíg a hajó több kilométer mélyen bent nem járt a vízen. A rendszert általános gyűlölet övezte, és gyakran robbantott ki zavargásokat.

Amos megköszönte Odgernek a figyelmeztetést, aztán ő és Hamish elment Mrs. Astley panziójába, mert Amos mindig ott szállt meg, ha Combe-ban kellett töltenie az éjszakát. Rendes városi ház volt, de irgalmatlanul teletömték ágyakkal: a kisebb szobákba egy-kettő jutott, a nagyobbakba sok. Mosolygó jamaicai asszony volt a tulajdonos, akinek a derékbőségénél semmi sem dicsérhette jobban a konyháját.

Épp idejében érkeztek a vacsorához. Mrs. Astley egy shillingért szervírozott tüzes halpaprikást, frissen sült kenyeret és sört. Amos a közös asztalnál egy fiatalember mellé került, aki ráköszönt.

– Maga nem ismerhet, Mr. Barrowfield, de én is kingsbridge-i vagyok – mondta. – A nevem Jim Pidgeon.

Amos nem emlékezett rá, de azért udvariasan válaszolt:

– Mi hozta Combe-ba?

– Dereglyéken dolgozok. Jól ismerem a folyót Kingsbridge és Combe között.

Egy másik lakó, akinek elsorvadt a jobb karja, ezért Seteének keresztelte el a néphumor, nem győzte átkozni kanalazás közben a franciákat:

– Istentelen, vérszopó, tudatlan fajzatok, legyilkolták a francia nemesség virágát, és a miénket is le akarják gyilkolni! – szörcsögte.

Hamish bekapta a horgot.

– Tizennégy hónapig békesség volt köztünk! – mondta. Mikor 1802 márciusában megkötötték az amiens-i békét, a pénzes angol vásárlók és turisták csak úgy rohantak vissza az ő imádott Párizsukba, ám Britannia tavaly márciusban felrúgta a szerződést.

– Aztán a franciák ismét megtámadtak! – mondta Sete.

– De érdekeseket mond – vágta rá Hamish. – Az újságok szerint mi üzentünk hadat a franciáknak, és nem fordítva!

– Mert lerohanták Svájcot! – kiáltotta Sete.

– Igen, de ok ez arra, hogy angolokat küldjenek a halálba? Svájcért? Csak kérdem!

– Mondhat, amit akar, én akkor is rühellem a kurva franciákat!

– Itt nincs káromkodás, uraim! – szólt ki a konyhából egy hang. – Ez decens ház!

A harcias Sete meghátrált a tekintély előtt.

– Bocsánatot kérek, Mrs. Astley.

A vacsora nemsokára véget ért. Miközben a férfiak szedelőzködtek, bejött Mrs. Astley, és figyelmeztette őket:

– Szép estét az uraknak, de ne feledjék a szabályt: éjfélkor bezárom az ajtót, és nincs visszatérítés!

Amos és Hamish ráérősen sétáltak a városban. Amost nem aggasztották a kötelesek. Azok nem vadásztak jól öltözött, előkelő polgárokra.

Combe-ban pezsgett az élet, mint általában a kikötővárosokban. Utcai zenészek és akrobaták produkálták magukat pennykért; házalók árultak balladákat, emléktárgyakat és bájitalokat; fiatal nők és férfiak árulták magukat; zsebtolvajok fosztottak ki matrózokat. Amost és Hamisht nem hozta kísértésbe a számtalan bordély és

játékbarlang, de megkóstolták néhány csapszékben a sört, és osztrigát vásároltak egy utcai árusnál.

Mikor Amos jelezte, hogy ideje visszatérni Mrs. Astley házába, Hamish könyörgött, hogy csak még egy korsóval, és Amos nem akarta elrontani a kedvét. Bementek a part közelében egy kocsmába. Odabent egy tucat férfi iddogált fiatal hölgyek társaságában. Amos észrevette köztük Jim Pidgeont, aki szívélyesen diskurált egy piros ruhás lánnyal.

– Csinos hely! – dicsérte Hamish.

– Nem, nem az – mondta Amos. – Nézd csak azt a kingsbridge-i cimborát. Csaprészeg.

– Szerencsés flótás.

– Mit gondolsz, miért kedveskedik neki úgy az a lány?

– Gondolom, azért, mert tetszik neki.

– Nem daliás, és nem gazdag. Mit lát benne a lány?

– Ki ismeri a nők ízlését?

Amos a fejét rázta.

– Ez egy libás verem.

– Az meg mi?

– A nő észrevétlenül gint öntött a fickó sörébe. Most már bármelyik pillanatban hátraviheti, az meg örül, hogy mekkora szerencséje van. Pedig nincs, mert a hátsó szobában a kötelesek várják. Felcipelik egy hajóra, és bezárják a kóterbe. Mire kinyitja a szemét, már a haditengerészet matróza.

– Szegény ördög!

– A lány pedig kap egy shillinget a segítségért.

– Meg kéne menteni.

– Igen. – Amos odament Pidgeonhoz, és megszólította: – Ideje hazamenni, Jim. Későre jár, és be vagy rúgva.

– Nincs nekem semmi bajom – felelte Jim. – Csak elbeszélgetek ezzel a lánnyal. Úgy hívják, hogy Mamzell Stephanie Marchmount.

– Ja, én meg ifjabb William Pitt vagyok – mondta Amos. – Na, mozgás.

– Neked mi a fasz közöd van hozzá? – szólt közbe a nő, aki Stephanie-nak mondta magát.

Amos megragadta Jim karját.

– Hagyod békén! – rikácsolta Stephanie. Rárohant Amosra, és megkarmolta az arcát.

Amos rácsapott a kezére.

A közelben három férfi beszélgetett egy másik széplánnyal. Az egyik megfordult, és azt kérdezte:

– Mi van?

– A barátom részeg – felelte Amos, vérző arcára szorítva a kezét. – Hazamegyünk, mielőtt a kötelesek elkapnák. Maguknak is ezt tanácsolom.

– Kötelesek? – kérdezte a férfi. Már erősen a pohár fenekére nézett, de a megvilágosodás lassan átütött a szeszgőzön. – Itt vannak a kötelesek?

Amos a hátsó szoba felé nézett, ahonnan akkor jött ki három rosszképű. A negyedik, a vezetőjük, tengerésztiszti egyenruhát viselt.

– Azt nézzék – mondta. – Már meg is érkeztek.

Stephanie intett az érkezőknek. A kötelesek fürgék voltak, mintha begyakorolt mozdulatsort ismételnének el, és másodpercek alatt ott termettek a lánynál. Stephanie megmutatta Jimet.

– Félre! – parancsolta a tiszt.

Az egyik rosszképű megragadta Jimet, aki tehetetlenre itta magát. Hamish egy hatalmas, köríves csapással kiütötte a második rosszképűt. A harmadik rosszképű hasba vágta Amost. Pontosan célzott, kemény ütés volt, Amos kétrét görnyedt kínjában. A rosszképű nekiesett, megsorozta. Amos magas és erős volt, de nem utcai vagány. Hátrálva próbált védekezni.

Ám a nézők nem maradtak semlegesek. A kötelesek közellenségnek számítottak. Azok, akik a legközelebb álltak Amoshoz, belevetették magukat a harcba. Megtámadták és visszaverték a rosszképűt, aki Amost öklözte.

Amosnak így módja lett fölmérni a helyzetet. A verekedés általános jelleget öltött, férfiak ordítoztak és csapkodtak vaktában, nők visítottak. Hamish megragadta Jimet, és próbálta kitépni a köteles markából. Amos indult volna, hogy segítsen neki, ám egy nézelődő meglátta elegáns ruháját, amiből arra következtetett, hogy a kötelesek pártján áll, és bevitt neki egy felütést. A világ elsötétült,

és Amos a padlón tért magához, ami nem a legjobb hely egy tömegverekedésben, de ő túlságosan kába volt, hogy fölállhasson.

Valahogyan sikerült feltérdelnie. Valaki megragadta a hóna alatt. Örömére Hamish volt az, aki felnyalábolta a padlóról, majd fellódította széles vállára. Amos elernyedt, megadta magát a sorsnak. Kalimpáló lába testeknek csapódott, miközben Hamish utat tört magának a tömegben. Pár pillanat múlva Amos már tiszta levegőt lélegezhetett be. Hamish vitte még egy darabon, aztán távolabb az ivótól letette, és egy falnak támasztotta.

– Tudsz állni? – kérdezte.

– Azt hiszem. – Amos lába elgyengült, de nem csuklott össze.

Hamish felkacagott. Láthatólag élvezte a csetepatét.

– Jó kis rumli volt! Hanem az a Stephanie elintézte az arcodat. Pedig egész nyalka szoktál lenni.

Amos megérintette az arcát. Véres lett a keze.

– Ebcsont beforr – mondta. – Hol van Jim Pidgeon?

– Ott kellett hagynom. Az nem ment volna egyszerre, hogy téged is viszlek, meg a köteleseket is ütöm.

– Remélem, sikerült meglógnia – mondta Amos.

– Kiderül holnap a reggelinél.

Jim Pidgeonnak nyoma sem volt reggel.

Elsie sorra ágyba dugta a három fiát. Ez volt a kedvenc napszaka. Szerette a velük töltött időt, ugyanakkor várta a pillanatot, amikor mindhárman elszenderednek, és ő végre megpihenhet.

A legfiatalabbal, a kétéves Richie-vel kezdte. Szőke volt, mint Kenelm, és szépnek ígérkezett. Elsie letérdelt az ágyacskához, és mondott egy rövid imát. Mikor az ima véget ért, Richie az anyjával együtt mondta, hogy „ámen". Szűkös szókincséhez tartozott az *ámen* mellett még a *mama,* a *kaki* és a *nem*.

Billy volt a következő. Négyéves volt, csupa sistergő energia. Tudott énekelni, számolni, az anyjával feleselni és futni, bár nem elég gyorsan, hogy megszökhessen Elsie elől. A mamájával együtt mondta el a *Miatyánk*ot.

Utolsónak maradt az elsőszülött, a hétéves Stevie. Bolyhos vörösszőke haja kissé megsötétedett, már jobban hasonlított Arabella aranybarnaságára. Sokat olvasott, és le tudta írni a nevét. Imádkozásnál nem volt szüksége anyai támogatásra, és Elsie mondta vele az „ámen"-t.

Stevie-vel annak idején mindig Kenelm mondta el az imát, de most, hogy hárman lettek, az apjuk úgy találta, túl sok időt vesznek el.

Elsie rábízta a gyerekeket a dadára, aki közel aludt, hogy mindig hallja őket. A lépcsőfordulón meglátta az anyját, aki éppen kilépett a püspök szobájából.

Szülei öt éven át szinte nem is szóltak egymáshoz, addig, amíg idén nyáron a hatvanhét éves püspök meg nem betegedett. Fájt a melle, nehezen kapott levegőt, a legapróbb erőfeszítés is kimerítette, és már föl sem kelt az ágyból. Így hát Arabella ápolni kezdte.

Elsie és az anyja együtt mentek le a lépcsőn, és beültek az ebédlőbe. Forró leves, hideg, vadhúsos lepény és torta volt vacsorára. Egy palack bor is állt az asztalon, de mindkét asszony teát ivott.

Kenelm az egyházközségi tanács ülésén volt, és előre szólt, hogy késni fog, ezért nélküle kezdtek el vacsorázni.

Elsie megkérdezte, hogy van az apja.

– Egyre gyengébb – felelte Arabella. – Panaszkodik, hogy fázik a lába, holott lobog a tűz a kandallóban. Vittem neki vacsorára egy kis húslevest, azt megitta. Most alszik. Mason van mellette.

– Miért te ápolod? Mason egyedül is elboldogulna vele.

– Ezt a kérdést én is gyakran fölteszem magamnak.

Elsie nem érte be ennyivel.

– Azért, mert a túlvilágra gondolsz? – Majdnem kicsúszott a száján, hogy „a végítélet napjára?", de az túl kíméletlen lett volna.

– Nem sokat tudok a túlvilágról – mondta Arabella. – A papok sem, noha azt mímelik. A boldog házasok hiszik, hogy együtt lesznek az égben, de mi lesz az özvegyasszonnyal, aki másodszor férjhez megy? Lehet két férje a mennyekben? Kell-e választania közülük, vagy megtarthatja mindkettőt?

Elsie kuncogott.

– Anya, ne bolondozz már!

– Éppen annak a bolondságára mutatok rá, hogy mi mindent elhisznek az emberek.

– Még mindig szereted apámat?

– Nem, és valószínűleg sohasem szerettem. De az nem az ő hibája volt. Mindketten felelősek voltunk a dolgokért, amelyek történtek velünk. Persze sohasem lett volna szabad feleségül mennem hozzá, de én döntöttem így. Ő megkért; mondhattam volna nemet. Mondtam is volna, ha nem sebzi meg a büszkeségemet a fiú, akinek nem kellettem.

– Vannak házasságok, amelyek egész jól elműködnek a békülés után.

– Az volt a baj, hogy apádat sosem érdekeltem igazán. Feleséget akart, mert az illendőség úgy kívánja, és mert a papnál állítólag a nősülés bizonyítja, hogy az illető, na, szóval, nem ferde.

– Apa ferde?

– Nem, de a másik irányba sem hajlik túlságosan. A te születésed után elég ritkán szeretkeztünk. Én pedig idővel találtam valakit, aki úgy szeret, hogy majd megesz, és rájöttem, hogy ez a dolgok rendje.

Nálam nem, gondolta szomorúan Elsie. Bár bizonyosan így lenne Amosszal. Ivott egy kis levest, és nem szólt.

– Nem akarom, hogy engem gyűlölve haljon meg – folytatta Arabella. – Nem akarok átkozódva állni a sírja mellett. Így a korai napokra gondolok, amikor karcsú, jóképű és kevésbé dagályos volt, és legalább kedveltem. Talán ő is megbocsát, mielőtt minden véget ér.

Elsie nem tartotta megbocsátó típusnak az apját, de ez is egy olyan gondolat volt, amelyet elhallgatott.

A gyóntatószéki légkör szertefoszlott, amikor belépett Kenelm. Leült az asztalhoz, és töltött magának egy pohár madeirát.

– Mire véljem ezeket az ünnepélyes arcokat? – kérdezte.

Elsie úgy döntött, hogy nem felel. Inkább visszakérdezett:

– Milyen volt a tanácskozás?

– Nagyon egyszerű – felelte a férje. – Szervezeti vita volt. Előzőleg mindent tisztáztam a püspökkel, hogy közölhessem a papsággal az

óhaját. Ha nem értettek egyet, azt mondtam, beszélni fogok róla a püspökkel, bár kétlem, hogy meggondolná magát.

– Biztos vagy benne, hogy a püspök megérti, amit mondasz neki? – kérdezte Arabella.

– Hiszem, hogy igen. Mi ketten mindenesetre megbízható döntéseket hozunk. – Vágott egy szeletet a vadhúsos pitéből, és enni kezdett.

Arabella felállt.

– Visszavonulok. Jó éjszakát, Kenelm. Jó éjszakát, Elsie. – Kiment.

Kenelm a homlokát ráncolta.

– Remélem, anyád nem neheztel rám valamiért.

– Nem – mondta Elsie. – Ám gyanúm szerint azt gondolja, hogy a püspök már nem igazán képes a döntéshozatalra, és valójában te irányítasz.

Kenelm nem is tagadta.

– Számítana, ha így lenne?

– Egy rosszindulatú megfigyelő azt mondhatná, hogy csalárdságot művelsz.

– Aligha – mondta Kenelm kis kacajjal, mint aki hóbortosnak találja ezt a felvetést. – Mindenesetre az a lényeg, hogy az egyházmegye szabályosan működjön, amíg a püspök gyengélkedik.

– Lehet, hogy sose lesz jobban.

– Eggyel több ok kerülni a viszálykodást a klérusban afölött, hogy az átmeneti időszakban ki legyen a megbízott püspök.

– Az emberek előbb-utóbb rájönnek, hogy mit forralsz.

– Annál jobb. Ha képesnek mutatkozom a feladat ellátására, akkor az érsek engem nevez ki püspöknek, amint apádat hazaszólítja az Úr.

– De hát még csak harminckét éves vagy!

Kenelm fehér arca elsötétült a haragtól.

– Ehhez semmi köze a kornak. A rang a legméltóbbnak jár.

– Kenelm, senki sem kételkedik a rátermettségedben, ám ez az anglikán egyház, és idős emberek vezetik. Gondolhatják azt, hogy túl fiatal vagy.

– Kilenc éve vagyok itt, és már bizonyítottam!

– Amivel mindenki egyetért. – Ez nem egészen volt igaz. Kenelm összekoccant több magas rangú egyházi személlyel, akiknek nem tetszett fontoskodó magabiztossága, ám Elsie enyhíteni próbálta a sértődöttségét. – Csak nem szeretném, ha csalódnál, ha mégsem rád esne a választás.

– Nem hinném, hogy erre nagy az esély – mondta végül a férje. Elsie nem szólt többet.

Kenelm befejezte a vacsorát. Fölmentek az emeletre. Kenelm követte a feleségét az asszony hálószobájába, majd átment az összekötő ajtón a sajátjába.

– Jó éjt, drágám – mondta, miközben becsukta az ajtót.

– Jó éjt – mondta Elsie.

Elsie-t is meglepte, milyen mély gyászba borította a püspök halála. Kapcsolata az apjával ellentmondásos volt, nem várta, hogy siratni fogja. Akkor rohanta csak meg a bánat, amikor a balzsamozók elvégezték a munkájukat, és ő ránézett a püspöki ornátusba öltöztetett, hosszú parókás halottra a koporsóban. Zokogni kezdett. Gyerekkori képek villantak föl benne, amelyekre huszonöt éve nem gondolt: az apja énekel neki gyermekzsoltárokat és népdalokat; mesél neki elalvás előtt; megdicséri, milyen csinos az új ruhájában; megtanítja felismerni neve kezdőbetűit a székesegyház vésett feliirataiban. Valahol vége szakadt ennek a meghittségnek. Talán akkor, amikor az édes kislány átváltozott nagyszájú, feleselő kamasszá.

– Azok a szép napok! – mondta az anyjának. – Miért feledkeztem meg róluk olyan sokáig?

– Mert a rossz emlékek megmérgezik a jókat – mondta Arabella. – De most már egészben láthatjuk az életét. Az egyik percben jóságos volt, a másikban kegyetlen. Okos volt, de szűk látókörű. Egyetlen alkalomra sem emlékszem, amikor hazudott volna nekem – vagy akárkinek –, de félrevezethetett a hallgatásával. Ha jobban megnézed, minden élet ilyen darabokból áll össze, hacsak nem vagy szent.

Amos azt mondta, ő megérti Elsie érzéseit. Mikor a vasárnapi iskolában diskuráltak, miközben a gyerekek az ingyenebédet ették,

szóba hozta az apja tizenkét évvel ezelőtti halálát.

– Mikor láttam sápadtan és mozdulatlanul, olyan sírógörcsöt kaptam, hogy nem bírtam abbahagyni. Holott közben tudtam, milyen komiszul bánt velem. Ez járt az eszemben, de nem számított. Nem értettem. Máig nem értem.

Elsie bólintott.

– A kapcsolódás túl mélyen van, hogy a körülmények megváltoztathassák. A gyász nem logikus.

Amos bólintott és mosolygott.

– Te olyan okos vagy, Elsie.

Te mégis azt az üresfejű Jane-t szereted jobban, gondolta az asszony.

A püspök négyezer fontot hagyott hátra, egyenlően elosztva a felesége és a lánya között. Arabella szerényen megélhetett az örökségéből. Elsie a vasárnapi iskolára akarta költeni az egészet.

Az érsek nem jött el a temetésre Kingsbridge-be, de elküldte a bizalmi emberét, Augustus Tattersallt, aki a palotában szállt meg. Elsie-re mély benyomást tett Tattersall. Az érsek két küldöttével találkozott már, és mindkettőt nagyképűnek és basáskodónak találta. Tattersall entellektüel volt, befolyásos ember, ám elegánsan viselte a kiválóságát. Halkan beszélt, és ügyelt, hogy mindig udvarias legyen, különösen azokkal, akik rangban alatta álltak, de nyoma sem volt benne gyöngeségnek, és nagyon határozottan tudta képviselni az érsek óhajait. Elsie arra gondolt, hogy Amos lenne ilyen, ha papnak ment volna – azzal az eltéréssel, hogy Tattersall nem volt olyan jóképű.

A korábbi látogatásokon Elsie-t nagyon zavarta, milyen tüntetően igyekszik imponálni Kenelm a rangos egyháziaknak; bizonygatta, mennyire megbízik benne a püspök, és célozgatott rá, hogy ő sokkal jobban tudná irányítani a dolgokat. Elsie megértette, hogy a férje fölfelé törekszik, de úgy érezte, a diszkrét megközelítés nagyobb tetszésre találna a főméltóságok előtt.

Kenelm azt mondta a feleségének, hogy biztos a dolgában, de ezért mohón várta, hogy Tattersall tájékoztassa őket. Ám Tattersall mindenkit bizonytalanságban tartott, és senkinek se mondott semmit, amíg le nem zajlott a temetés.

A püspököt fényes pompával visszaadták a földnek a székesegyház északi oldalán. Tattersall rögtön utána összehívta a káptalant, ám a tanácskozás előtt még beszélni óhajtott Arabellával, Kenelmmel és Elsie-vel, amit Elsie nagyon figyelmes gesztusnak tartott.

Leültek a szalonban.

– Az érsek úgy döntött, hogy Marcus Reddingcote lesz Kingsbridge új püspöke – jelentette be Tattersall.

Elsie a férjére pillantott. Kenelm úgy elsápadt a megrázkódtatástól, hogy az asszony megsajnálta. Ez olyan sokat jelentett neki.

– Azt hiszem, ismerte Reddingcote-ot Oxfordban – fordult Tattersall Kenelmhez. – Akkoriban ott tanított.

Elsie hallott már Reddingcote-ról. Konzervatív értelmiségi volt, aki Lukács evangéliumáról írt kommentárt.

Kenelm megtalálta a hangját.

– De miért nem engem?

– Az érsek tisztában van a képességeivel, és úgy érzi, hogy nagy jövő áll ön előtt. Még néhány év tapasztalattal kész lehet átvenni egy püspökséget. Egyelőre azonban túl fiatal.

– Számtalan korombeli emberből lett püspök!

– Nem számtalanból. Néhányból igen, akik, sajnálattal kell közölnöm, gazdag nemesemberek második vagy harmadik fiai voltak.

– De…

– Hogy továbbmenjünk – folytatta erélyesen Tattersall –, Kingsbridge dékánja hamarosan visszavonul, és az érsek önt nevezi ki dékánná, Mr. Mackintosh.

Ez nem enyhítette Kenelm haragját. Kívánatos előléptetés volt, de ő többre vágyott. Azért sikerült kinyögnie:

– Köszönöm.

Tattersall felállt.

– Reddingcote minél előbb át akarja venni a szolgálatot. Amint a jelenlegi dékán távozik, szíveskedjenek átköltözni a dékáni lakba.

Elsie úgy érezte, túl gyorsan változik az élete. Szerette volna megállítani, hogy áttekinthesse a helyzetét.

Tattersall az órájára nézett.

– Tizenöt perc múlva felszólalok a káptalanban. Gondolom, ott csatlakozik hozzám, Mr. Mackintosh.

Kenelm olyan arcot vágott, mint aki azt szeretné mondani, *Menj a pokolba!,* de aztán engedelmesen bólintott:

– Ott leszek.

Tattersall távozott.

– Szóval átköltözünk a dékáni lakba! – örvendezett Elsie. – Nagyon kellemes ház. Természetesen kisebb ennél a palotánál, de valószínűleg kényelmesebb! Ráadásul a Fő utcán van!

– Nyolc éven át loholtam a püspök szolgálatában, és ennyit kapok érte: egy dékánságot – mondta epésen Kenelm.

– Gyors előrelépés a lelkészek átlagának mércéje szerint.

– Én nem vagyok átlagos lelkész!

Elsie tudta, hogy Kenelm azért várt el különleges bánásmódot, mert egy püspök veje volt. Csakhogy a püspök meghalt, és Elsie férjének nincs más befolyásos kapcsolata.

– Azt hitted, ha feleségül veszel, megszerzed a különleges bánásmódot – mondta szomorúan.

– Haha! Óriási tévedés, ugye? – kérdezte Kenelm.

Ez olyan csúnya pofon volt, hogy Elsie elnémult.

Kenelm kiment.

– Jaj, Istenem, de szívtelen! – mondta Arabella. – Habár biztos vagyok benne, hogy nem komolyan gondolta. Csak zaklatott.

– Én meg abban vagyok biztos, hogy komolyan gondolta – válaszolt Elsie. – Szüksége van valakire, akit hibáztathasson a csalódásáért.

– Nos, az ő kívánsága nem teljesült, de a tiéd igen. A tiéd Stevie, Billy és Richie. Az enyém pedig Abe! Beköltözünk a dékánlakba, és lesz egy házunk, tele gyerekekkel! Rosszabb is lehetne az élet!

Elsie felállt, és átölelte az anyját.

– Igazad van – mondta. – Sokkal rosszabb is lehetne az élet.

27. fejezet

Hornbeam lánya, Deborah egy magazint tett a tányérja mellé. Ceruzával számokat írt egy papírszeletre, és annyira belefeledkezett a számolásba, hogy kihűlt a teája. Az újság egy mértani ábrákat, háromszögeket, köröket és érintőket ábrázoló oldalon volt kinyitva. Hornbeamben feltámadt a kíváncsiság.

– Mit csinálsz?

– Matematikai rejtvényt – felelte Deborah. Úgy lekötötte a feladvány, hogy rá se nézett az apjára.

– Milyen újság az? – kérdezte Hornbeam.

– Hölgyek Naplója, más néven Női Almanach.

Hornbeam meglepődött.

– Matematikai rejtvényeket közölnek egy női lapban?

Deborah végre fölemelte a fejét.

– Miért ne?

– Nem hinném, hogy a nők értenének a matematikához.

– Dehogynem értünk! Tudja, hogy mindig szerettem a számokat.

– Igen, de te kivételes vagy.

– Sok nő színleli, hogy nem ért a számokhoz, mert azt sulykolják beléjük, hogy a fiúk nem szeretik az okos lányokat.

Ez újdonság volt Hornbeamnek.

– De csak nem azt érted alatta, hogy a nők olyan okosak, mint a férfiak!

– Ó, nem, apa! Ki van zárva!

Deborah gúnyolódott. Keveseknek lett volna bátorsága ellentmondani Hornbeamnek, pláne kigúnyolni, ám Deborah a kevesek közé tartozott. Neki nem kellett megjátszania az ostobát. Okos volt, és az apja élvezte, ha vitatkozhatott vele.

A férje nem tartózkodott mellette. Will Riddick elkanászodott. Elvesztette gazdagságának forrását, amikor elmozdították a shiringi polgárőrség főbeszerzőjének posztjáról. Megvoltak ugyan a badfordi

bérleti díjak, meg a zsoldja, ám az korántsem volt elég az életmódra, amelyhez szokott, főleg a szerencsejátékra. Egyszóval Riddick tönkrement. Deborah kedvéért Hornbeam kölcsönzött neki száz fontot, ám Riddick nem fizette vissza, sőt három hónappal később még többet kért. Hornbeam megtagadta. Úgyhogy Riddick otthagyta a kingsbridge-i házát, és visszaköltözött a falujába, Badfordba. Deborah nem volt hajlandó vele tartani, ami Riddicket nem nagyon érdekelte. Gyerekeik nem voltak, a különválás nem ütközött akadályokba.

Hornbeam nem épp ezt kívánta, de örült, hogy Deborah náluk lakik.

Az óra fél tízet ütött, Hornbeam felállt.

– Mennem kell, hogy elintézzem a kingsbridge-i szegényeket – közölte, és undorral távozott.

Unokája, Joe fakarddal kaszabolta a hallban a képzelt ellenséget. Hornbeam szeretettel nézett a kisfiúra, és megjegyezte:

– Nagy kard az egy hatévesnek!

– Már majdnem hét vagyok! – helyesbített Joe.

– Ó, az már más.

– Igen – mondta Joe, aki nem vette észre a csúfolódást. – Ha nagy leszek, megölöm Bonapartét!

Hornbeam remélte, hogy a háború véget ér, mielőtt Joe katonaköteles lesz, de azt mondta:

– Örömmel hallom. Legalább megszabadulunk tőle. De mihez fogsz utána?

Joe felnézett ártatlan kék szemével a nagyapjára, és azt mondta:

– Sok pénzt keresek, mint te!

– Hiszen ez nagyon jó terv! – És te sose fogod ismerni a nélkülözést, amit én fiúkoromban elszenvedtem, gondolta Hornbeam. Ez az én életem nagy vigasza.

Joe folytatta a kaszabolást, és azt kiáltotta:

– Vissza, ti gyáva franciák!

A franciákra sok minden elmondható, csak az nem, hogy gyávák, elmélkedett Hornbeam. Tizenkét éve állják az angol ostromot, amely meg akarja törni a forradalmukat. Ám ez túlságosan bonyolult

gondolat egy hatéves hazafinak, még egy olyan okosnak is, mint Joe. Hornbeam fölvette a kabátját, és elment hazulról.

Nemrég tették meg Kingsbridge szegényügyi felügyelőjévé. Nem volt kapós állás, sokat kellett dolgozni kevés pénzért, ám Hornbeam szerette kézben tartani a gyeplőt. A szegénygondozási segélyt az egyházközségek osztogatták, de a felügyelő ellenőrizte. Vigyázni kellett, hogy az adófizetők pénze ne kerüljön naplopók és semmirekellők kezére. Hornbeam évente egyszer meglátogatott minden parókiát, beült a sekrestyébe a vikáriussal, végighallgatta a szívfacsaró históriákat férfiaktól és asszonyoktól, akik a kevésbé könnyelműek segítsége nélkül nyelhetnék családostul az éhkoppot.

Ma a folyótól délre eső Szent János-templom volt a célja, a hajdani falusias egyházkerület, ma zsúfolt szegénynegyed, amelynek házait Hornbeam és Howard, a fia építették a gyári munkásoknak.

Titus Poole, a Szent János-templom lelkésze sovány, komoly, értelmes tekintetű fiatalember volt. Hornbeam parókát viselt, hogy hangsúlyozza a méltóságát és a tekintélyét. Poole nem viselt parókát. Vélhetőleg azok közé tartozott, akik szerint a paróka szükségtelen, túl drága, és ostobán fest. Hornbeam lenézte, mert a legrosszabb fajta lágyszívű csuhás volt. Olyan buzgón segítette az embereket, hogy eszébe se jutott arra tanítani őket, miként segítsenek magukon.

Már az első perctől szórták a pénzt az érdemtelenekre: egy vörös orrú, véreres szemű emberre, akinek láthatólag volt pénze lerészegedni; egy kövér asszonyra, aki hangosan panaszolta a nyomorát; egy háromgyermekes hajadonra, közismert prostituáltra, aki többször állt Hornbeam ítélőszéke előtt. Hornbeam mindegyik esetben összeveszhetett volna Poole-lal, csak hát voltak szabályok, amelyeket be kellett tartaniuk. Ez lehetővé tette a megegyezést – amíg nem jött Jenn Pidgeon.

Szinte még be sem tette a lábát, de már rázendített.

– Segítségre van szükségem, hogy etethessem a fiamat! Koldus vagyok, még csak nem is az én hibámból! Több mint egy shilling egy kétkilós kenyér, és mi mást ehet az ember? – Dühös volt, szájas, és nem félt.

Poole közbevágott.

– Mrs. Pidgeon, akkor mondja el a gondjait, amikor szólítjuk. Hornbeam tanácsnok és én kérdéseket teszünk föl kendnek. Annyi a dolga, hogy igazat válaszoljon. Azt mondja, van egy fia?

– Igen, Tommy, tizennégy éves, és naponta keres munkát, de kicsi, és nem túl erős. Nagy ritkán söpröget vagy kifutóskodik.

Jenn körülbelül harmincéves volt, kopott ruhát, molyette kendőt és facipőt viselt. Csont-bőr volt, ami mellette szólt. Linnie, Hornbeam felesége azt állította, hogy vannak, akiknél betegség a kövérség. Hornbeamnek az volt a véleménye, hogy csak az hízik meg, aki fal.

– Hol lakik? – kérdezte Poole.

– A Morley-tanyán, de nem a házban, van egy fészer az istálló mellett, nincs kémény, csak füstlyuk, heti egy pennyért lakhatok, és kaptunk egy szalmazsákot, amin megalszunk ketten.

– Te egy ágyban hálsz a tizennégy éves fiaddal? – kérdezte rosszallóan Hornbeam.

– Csak így melegedhetünk! – háborodott fel az asszony. – Az a fészer huzatos.

Nem elég éhes, ha pörölni mer velem, gondolta fanyarul Hornbeam.

– Kend mit dolgozik? – kérdezte Poole.

– Mindent, amit kapok. De télen nem kell napszámos a tanyán, és a gyárak nem kapnak elég megrendelést a háború miatt, és régebben bolti eladó voltam, de a kingsbridge-i boltokban nincs felvétel…

Hornbeam félbeszakította. Nem érdekelte a kingsbridge-i munkanélküliség magyarázata.

– Hol a férjed?

Azt hitte, a nő azt feleli, hogy nincsen férje, de tévedett.

– Elhurcolták a kötelesek, hogy égjenek a pokolban mindörökké!

– Szedje össze magát – figyelmeztette Poole, mert szerinte ez már a lázítás határát súrolta.

Az asszony mintha nem hallotta volna.

– Még sose voltam koldus. Mikor Jim és én idejöttünk Hangerwoldból, Jim kapott munkát a dereglyéken, és nem voltunk gazdagok, de sose adósodtam el, egy pennyvel se tartoztam

senkinek! – Hornbeamre meredt. – Aztán a maga miniszterelnöke latrokat uszított Jimre, hogy kötözzék meg, és hurcolják fel egy hajóra, és vigyék ki a tengerre, az Isten se tudja, meddig, én meg boldoguljak egymagam! Nekem nem kell szegénysegély, én a férjemet akarom, de ti elloptátok! – Sírni kezdett.

– Az nem segít magán, ha gyalázkodik – figyelmeztette Poole.

A zokogás váratlanul félbeszakadt.

– Gyalázkodok? Mondtam valamit, ami nem igaz?

Pimasz némber, bosszankodott Hornbeam. A kérelmezők többségének legalább van annyi esze, hogy tiszteletteljesnek mutatkozzon. Meg is érdemli, hogy éhezzen az arcátlanságáért.

– Azt mondod, Hangerwoldból jöttél? – kérdezte.

– Igen, Jim és én is. Az Gloucestershire-ben van. Jimnek volt itt Kingsbridge-ben egy nagynénje. Csak mostanra meghalt.

– Azt bizonyára tudod, hogy segélyt csak abban az egyházkerületben kaphatsz, ahol születtél?

– Hogyan mehetnék én Gloucestershire-be? Nincs kabátom, és a fiamnak nincsen cipője, és ott nincsen házam, és nincs pénzem, amiből lakást béreljek!

– Ilyen esetekben általában fizetünk – magyarázta Hornbeamnek halkan a lelkész. – Nyilvánvalóan megtett mindent, amit tehetett.

Hornbeam nem volt hajlandó megkerülni a törvényeket ennek a renitens asszonynak a kedvéért, aki egyenlőnek képzeli magát ővele.

– Azt mondod, a férjedet elvitték tengerésznek?

– Így hiszem.

– De nem vagy biztos benne.

– Szegény feleségeket nem tájékoztatják. Lement Combe-ba egy dereglyén, és aznap este kötelesek razziáztak a városban, és Jim nem jött haza, úgyhogy mindnyájan tudjuk, mi történt, ugye?

– Lehet, hogy egyszerűen csak megszökött tőled.

– Vannak, akik tesznek ilyet, de az én férjem nem!

Poole ismét lehalkította a hangját.

– Ez szőrszálhasogatás, Mr. Hornbeam.

– Nem értek egyet. A férj meg is halhatott. Az asszonynak vissza kell térnie a születési helyére.

A pap szeme felvillant a haragtól.

– Valószínűleg meghal az úton.

– A szabályokon nem változtathatunk.

– Hornbeam, ez az asszony ártatlan áldozata egy kormánynak, amely hagyja, hogy a haditengerészet úgy fogdosson matrózokat, ahogyan ennek a nőnek a férjét elrabolták! – mondta erélyesen Poole. – Tekinthetjük a köteles bandákat sajnálatos szükségszerűségnek, főleg hadiállapotban, de legalább az áldozatok családjáért tegyünk valamit, hogy a gyermekek ne éhezzenek!

– De ez nincs benne a szabályokban.

– A szabályok kegyetlenek.

– Akkor is be kell tartanunk őket. – Jenn Pidgeonra nézett, és azt mondta: – A kérésedet elutasítottuk. Kérelmezz Hangerwoldban.

Azt várta, hogy az asszony zokogni kezd, ám az ismét meglepetést szerzett neki.

– Az is jó! – mondta, és a fejét felszegve kivonult.

Úgy viselkedett, mint akinek van egy tartalék terve.

Elsie szerette az új házát. A püspöki palota kongó termei után a dékáni lak szobái melegek, kényelmesek, emberléptékűek voltak. Itt nem voltak márványpadlók, amelyeken a gyerekek megcsúszhattak, eleshettek és beüthették a kobakjukat. A család egyszerűbben étkezett, kevesebb cselédet tartott, és nem volt köteles szórakoztatni a látogatóba érkező egyházi személyeket.

Arabella is kedvelte a házat. Még egy évig kellett viselnie a feketét, amelyben sápatagnak és kissé betegesnek látszott, mint kedvenc rémregényeinek gyönyörű hősnői, de Elsie látta rajta, hogy boldog. Úgy járt-kelt, mint akinek mázsás kő gördült le a szívéről. Sűrűn ment vásárolni, olykor az ötéves Abe-et is magával vitte, de többnyire üres kézzel tért haza. Elsie feltételezte, hogy titokban Spade-del találkozgat. Bár a férfi és az asszony is egyedülálló volt, de azért óvatosan kellett viselkedni. Botrány lett volna, ha egy Arabellához hasonlóan előkelő úriasszony leplezetlenül udvaroltat magának a gyászév alatt. Ettől függetlenül annyira nyilvános titok volt a viszonyuk, mintha kidoboltatták volna.

Kétségtelenül többeket foglalkoztatott, hogy Spade-e az apja Abe-nek, főleg a rózsakert elpusztítása óta – ez az esemény hetekre elegendő csámcsognivalóval látta el Belinda Goodnightot és barátnéit –, ám az egyetlen Arabellán kívül senki sem tudott biztosat. Akárhogyan is, az volt a közvélekedés, hogy ilyen kérdéseket jobb nem föltenni. Elsie okoskodása szerint más férjes asszonyoknak is születhettek kétes apaságú babáik, és attól tartottak, hogy ha egyről pletykálni kezdenek, szükségszerűen sorra kerülnek a többiek is.

Az új püspök jól beilleszkedett. Marcus Reddingcote hagyománytisztelő ember volt, amit Kingsbridge nagyobb része el is várt egy püspöktől. Felesége, Una fagyos fölényt árasztott, és kissé mintha ledérnek tartotta volna elődeiket a palotában. Mikor Elsie azt mesélte, hogy ő vezeti a vasárnapi iskolát, Una elámult: „De miért?", és nem is leplezte megbotránkozását, amikor meglátta Abe-et, és kiszámolta, hogy a negyvenkilenc éves Arabella fia alig ötéves.

Elsie irigyelte anyjának tüzes románcát. De csodálatos lehet ennyire szívből szeretni valakit, aki ugyanúgy szeret minket!

Az egyik reggel kinézett az ablakon, és látta, hogy sokaság hömpölyög a Fő utcán a főtér felé. Eszébe jutott, hogy ma van Szent Adolphus ünnepe. A gyárak bezártak, a piactéren kirakodóvásárt tartottak. Elhatározta, hogy magával viszi Stevie-t, a legidősebb fiát, mire Arabella kijelentette, hogy ő meg hozza Abe-et.

A novemberi nap bágyadtan sütött, a levegő hideg volt. Jó melegen felöltöztek, élénk színű kiegészítőkkel: Elsie piros kendőt kötött, Arabella zöld kalapot tett. Sokan követték a példájukat, tarka szőnyeggé változtatva a szürke székesegyház előterét. A faragott angyal, amelyet állítólag a kórházalapító Caris nővérről mintáztak, megértően tekintett le a torony tetejéről a város népére.

Elsie a fia lelkére kötötte, hogy szorosan fogja a kezét, és ne csámborogjon el, mert akkor eltéved. Igazából nem nagyon izgult; ma sok gyerek elszakad a szüleitől, de úgyse jutnak messze, és mindet megtalálják a barátságos tömeg segítségével.

Arabella alsószoknyára való fehér flanelt akart venni. Talált is egy bódét, ahol jutányos áron kínálták az anyagot. Várniuk kellett, mert a rőfös éppen egy szegény asszonnyal alkudozott, aki le akart faragni a durva vászon árából. Miközben a hímzett zsebkendők széles

választékában gyönyörködött, Elsie észrevett egy tizennégy év körüli, vézna fiút, aki a tálcára tett selyemszalagok szivárványát vizsgálgatta. Az asszony elcsodálkozott. Sok tizennégy éves fiút tanított, de egy se volt köztük, akit érdekeltek volna a pántlikák.

Látta a szeme sarkából, hogy a gyerek hanyagul fölvesz két orsót, az egyiket visszateszi, a másikat a rongyos kabátja alá csúsztatja.

Elsie annyira meghökkent, hogy szólni se bírt. Nem hitt a szemének. Látott egy tolvajt, tolvajlás közben!

A vevő úgy döntött, hogy mégse kell neki a vászon, a rőfös Arabellához fordult.

– Mivel szolgálhatok, Mrs. Latimer?

Arabella mondani kezdte, hogy mivel. A tolvaj fiú elfordult a pulttól.

Most kellett volna kiáltozni: „Tolvaj, tolvaj!" Ám a gyerek olyan kicsi és nyápic volt, hogy Elsie-nek nem volt szíve lebuktatni.

De valaki más is látta a lopást. Egy zöld kabátos, nagydarab ember elkapta a gyerek karját:

– Állj csak meg, hé!

A fiú csapkodott, mint hal a varsában, de nem szabadulhatott a zöld kabátos markából.

Arabella és a rőfös félbehagyták a tárgyalást, és bámultak.

– Nézzük csak, mi van a kabátod alatt! – mondta a nagydarab.

– Engedj el, te tulok! – ordította a fiú. – Fogj egy akkorát, mint te! – Körülöttük leállt a nyüzsgés, mert mindenki rájuk figyelt.

A nagydarab benyúlt a rongyos kabát alá, és előhúzott egy orsó rózsaszín selyemszalagot.

– Istenemre, az az enyém! – kiáltotta a rőfös.

– Te kis tolvaj! – mondta a zöld kabátos.

– Én semmit se csináltam! Te dugtad be a kabátom alá, te hazug, nagy varasbéka!

Elsie-nek akaratlanul is tetszett a gyerek vakmerősége.

– Mennyi egy ilyen pántlika? – kérdezte a zöld kabátos a rőföstől.

– Az egész orsó? Hat shilling.

– Hat shilling, azt mondja?

– Igen.

– Nagyon helyes.

Elsie nem értette, mi olyan fontos az árban, hogy meg kell ismételni.

– Azonkívül kérem vissza – jelezte a rőfös.

A zöld kabátos habozott.

– Aztán tanúskodik-e a bíróságon?

– Persze hogy!

A szalag visszakerült a rőföshöz.

– Egy pillanat! – kérte Elsie. – Ki maga?

– Jó napot, Mrs. Mackintosh! – mondta a zöld kabátos. – Josiah Blackberry vagyok. Az utóbbi időben elharapózott Kingsbridge-ben a tolvajlás, és az elöljáróság engem és még néhányakat kért fel, hogy ügyeljünk a kétes alakokra a mai vásáron. Gondolom, tetszett látni, hogy ez a fiú zsebre vágta a szalagot.

– Igen, de szeretném tudni, hogy miért. A fiúkat általában nem érdeklik a rózsaszín szalagok.

– Talán nem, de akkor is be kell vinnem a seriffhez.

– Miért vetted el a szalagot? – kérdezte Elsie a fiútól.

A gyerekben kihunyt a dac, amelyet a durva szavak felszították. Majdnem elsírta magát.

– Mert anyám mondta.

– De miért?

– Mert nincs kenyerünk. Anyám el tudja adni a szalagot, és akkor ehetünk.

Elsie odafordult Josiah Blackberryhez.

– Ennek a gyereknek ennivalóra van szüksége.

– Abban nem segíthetek, Mrs. Mackintosh. A seriff…

– Igaz, hogy maga nem segíthet, és a seriff sem segíthet, de én igen. Hazaviszem és megetetem. – A fiúra nézett. – Mi a neved?

– Tommy – válaszolta a gyerek. – Tommy Pidgeon.

– Gyere velem, és adok neked valamit enni.

– Jó, jó! – mondta Blackberry. – De nekem is jönnöm kell vele, mert le kell adnom a seriffnek. Amit ellopott, az értékesebb öt shillingnél, márpedig tetszik tudni, hogy az mit jelent.

– Mit? – kérdezte Elsie.

– Azt, hogy felakaszthatják.

Mikor Roger Riddick belépett az új Barrowfield-gyárba, Kit azon nyomban felismerte. Roger arca elvesztette fiús ragyogását – Kit számítása szerint harminc múlhatott –, de még mindig olyan vásottan tudott vigyorogni, hogy fiatalabbnak látszott tőle.

Az évek során Kit fölszedett hírmorzsákat Roger vándorlásairól az egyetemeken, ahol tanult és olykor tanított. Kit azt hitte, a tanításnál fog kikötni, vélhetőleg valamelyik matematikára és géptanra szakosodott, skót egyetemen. Erre tessék, visszatér Kingsbridge-be.

Roger viszont nem ismerte meg Kitet.

Amikor Kit odament hozzá, Roger megkérdezte:

– Maga az ügyvezető?

Kit bólintott.

– Mr. Barrowfieldet keresem.

– Odaviszem hozzá – mondta Kit boldog mosollyal.

– Ki maga? – kérdezte Roger.

– Ennyire megváltoztam, Mr. Riddick?

Roger szúrósan nézte egy darabig, aztán fülig szaladt a szája.

– Szavamra, hiszen te Kit vagy!

– Az vagyok – felelte Kit. Lelkesen kezet ráztak.

– Kész férfi lettél! – állapította meg Roger. – Hány éves vagy?

– Tizenkilenc.

– Egek, ilyen sokáig oda voltam?

– Igen. Hiányoltuk is. Erre jöjjön.

Bevezette Rogert az irodába, ahol Amos boldogan fogadta a régi iskolatársat. Hármasban körüljárták az új gyárat, amelyet Mrs. Bagshaw-tól vásárolt Amos.

A régi üzem már csak a hadseregnek gyártott szövetet. Az újban nagyobb volt a változatosság. A legfelső szinten fél tucat takács szőtte a színpompás, bonyolult mintájú, különleges kelméket, például a brokátot, a damasztot és a matlaszét, amelyeknek ugyancsak megkérték az árát.

Roger feszülten figyelte az egyik szövőgépet. A nyüstfonalakat átfűzték a kampós végű fém vezérlőpálcák nyílásán. Sima vászon szövésénél a takács ezekkel a kampókkal emelt föl minden második szálat, mielőtt átlökte a vetélőt a keletkező szádnyíláson. Visszafelé fordítva megismételte ugyanezt a műveletsort. Mintáknál, például

csíkok esetén a pálcikákat csoportosan és egyszerre kellett mozgatni, például tizenkettő-le-tizenkettő-fel, hat-le-hat-föl szekvencia szerint. Ezt a munkát a gép tetején kuporgó segédtakács, a zsinórhúzó fiú végezte. Minél bonyolultabb volt a minta, annál többször kellett félbehagyni a szövést, amíg a változtatásokat végrehajtották. Időigényes folyamat volt, ügyes és fürge kezelőket igényelt.

Roger percekig bámulta Amos legtapasztaltabb embereit, aztán félrevonta Amost és Kitet, hogy a munkások ne hallják őket.

– Van Franciaországban egy ember, aki feltalált erre egy jobb módszert – mondta.

Kit felfigyelt. Ő ugyanúgy rajongott a gépekért, mint Roger, aki annak idején megismertette a fonógéppel Amost.

– Hallgatlak – mondta Amos.

– Most az van, hogyha változik a minta, a zsinórhúzó fiúnak más-más vezérlőpálcákat kell fölemelnie a tervező utasításai szerint, aki, gondolom, ebben az esetben te vagy.

Amos bólintott.

– Az új elképzelés szerint a gép rányomja az összes vezérlőpálcát a te mintád szerint kilyuggatott kéregpapír lapra. Ahol lyuk van, a vezérlőpálca áthatol rajta, ahol nincs, ott a gépezet arrébb tolja a pálcát, egyidejűleg cserélve a kártyát. Ez váltja fel a hosszadalmas folyamatot, amelyben a zsinórhúzó fiú egyesével állítgatja be a vezérlőpálcákat. Ha a csíkozás vagy a kockázás megváltozik, ott előkerül egy másik minta szerint perforált kártyasorozat.

Kit átgondolta a dolgot. Az elképzelés olyan egyszerű volt, akár a pofon.

– Vagyis tetszésed szerint változtathatod a mintát, csak a kártyákat kell cserélgetned.

Roger bólintott.

– Mindig volt fejed az ilyesmihez.

– És annyi kártyád lehet, ahányat akarsz!

– Briliáns! – lelkesedett Amos. – Ki eszelte ki?

– Egy Jacquard nevű francia. A legújabb találmány. Angliában még nem is kapható ilyen gép. Ám előbb-utóbb bejön!

Kit beleszédült a lehetőségekbe. Amos kétszer gyorsabban – vagy talán még annál is gyorsabban – gyárthat majd különleges kelméket. Ha csakugyan van ilyen gép, és ha működik, Amosnak be kell szereznie egyet – vagy akár többet is!

Ezt Amosnak sem kellett magyarázni.

– Amint hírét hallod, hogy van eladó…

– Te leszel az első, akinek szólok – biztosította Roger.

Spade úgy találta, hogy Sal megváltozott a szabadulása óta. Soványabb, komorabb, keményebb lett. Talán a kényszermunka tette, ám Spade gyanúja szerint valami más is történt vele a börtönben. Spade nem tudta, mi volt az, és nem is akarta megkérdezni. Sal majd elmondja neki, ha tudatni akarja.

Egy nappal Tommy Pidgeon tárgyalása előtt, egy sötét, decemberi estén Spade és Sal a Harang hátsó szobájában ült egy-egy korsó sör mellett. Kingsbridge összes házában az eset volt a téma. A lopás mindennaposnak számított, csakhogy Tommy tizennégy éves volt, de még annyinak sem látszott. Főbenjáró vétséget követett el, de még senki se látott olyat, hogy egy gyereket fölakasszanak.

– Alig ismertem a Pidgeon családot – szólt Spade.

– Ott laktak a közelünkben – felelte az asszony. – Nem voltak túlzottan módosak, de boldogultak, amíg Jim el nem tűnt. Mivel Jenn nem tudta fizetni a lakbért, egy idő után kitették, és sose tudtam meg, hogy hova ment.

– Én meg még azt se tudtam, hogy Jimet elvitték a kötelesek.

– Jenn kétségbeesetten panaszolta fűnek-fának, de olyan sok asszonyt sújt ez a balsors, hogy nem számíthatott valami sok részvétre.

– Számításaim szerint hozzávetőleg 50 000 személyt hurcoltak el a kötelesek – mondta Spade. – A *Morning Chronicle* azt írja, hogy a haditengerészetnek körülbelül 100 000 fős az állománya, és ennek nagyjából a felét úgy rabolták össze innen-onnan.

Sal füttyentett.

– Nem is tudtam, hogy olyan sokat! De hogyhogy Jenn nem kapott szegénygondozást?

– Kérte a Szent János-parókiától, ahol lakik – felelte Spade. – Titus Poole, az ottani lelkész tisztességes ember, csak hát Hornbeam a szegényügyi felügyelő, aki lesöpörte Poole-t, és kijelentette, hogy Jenn nem jogosult.

Sal undorral rázta a fejét.

– Micsoda emberek vezetik ezt az országot – mondta. – Meddig süllyedhetnek még?

– Mit mondanak Tommyról a városiak?

– Két tábor van – felelte Sal. – Az egyik azt mondja, hogy a gyerek az gyerek. A másik azt mondja, hogy a tolvaj az tolvaj.

– Gondolom, a munkások nagy része sajnálja.

– Igen. Még ha jó idők járnak, mi akkor is tudjuk, hogy nagyon gyorsan változnak a dolgok, és egykettőre utolér a nyomor. – Egy pillanatig hallgatott. – Azt tudod, hogy Kit most már szépen keres?

Spade tudta. Kit heti harminc shillinget keresett mint Amos ügyvezetője.

– Megérdemli – mondta. – Amos nagyon sokra tartja.

– A felét sem költi el. Tudja, hogy a pénz, amilyen gyorsan jön, olyan gyorsan megy, és takarékoskodik a nehéz időkre.

– Bölcsen teszi.

Sal elmosolyodott.

– Bár nekem vett egy új ruhát.

Spade visszakanyarodott a Pidgeon-esethez.

– Ezt nem bírom elhinni, hogy felakasztanák a kicsi Tommyt.

– Spade, erről a bandáról én mindent elhiszek. Olyanoknak kellene bíráknak, tanácsnokoknak és képviselőknek lenniük, amilyen te vagy. Akkor jobbra fordulhatnának a dolgok.

– Miért nem olyanoknak, mint te?

– Asszonyok? Jó, álmodozzunk. Komolyra fordítva a szót, te, Spade, vezetőnek számítasz ebben a városban.

Salnek jó szeme volt. Spade fejében már megfordult, hogy indulnia kellene a képviselő-választáson. Ez az egyetlen módja, hogy változtathassanak a dolgokon.

– Majd gondolkozom róla – mondta.

– Helyes.

Másnap kezdetét vette a negyedévi bírósági ülésszak. A Városháza nagyterme zsúfolásig megtelt. Hornbeam a pulpituson ült mint a békebírák elnöke, és illatosított zsebkendőt tartott az arcához, hogy ne érezze a sokaság bűzét. Két másik békebíró fogta közre. Spade csak abban reménykedett, hogy képesek lesznek meglágyítani Hornbeam szívét. Előttük foglalt helyet Luke McCullough, az írnok, akinek az volt a feladata, hogy jogi tanácsokat adjon a bíráknak.

Lezavartak néhány testi sértést és részegeskedést. Utánuk behozták Tommy Pidgeont. Jenn megmosta a fia arcát, és levágta a haját. Valaki kölcsönzött nekik egy tiszta inget, ami túl nagy volt rá, és a gyerek még kisebbnek, még sebezhetőbbnek látszott benne. Most, hogy Spade-nek is volt fia – az el nem ismert, de nagyon szeretett ötéves Abe –, még hevesebben érezte, hogy a gyerekeket szeretni és oltalmazni kell. Borzasztó volt nézni Tommyt, kiszolgáltatva a törvény engesztelhetetlen haragjának.

Az esküdtszéket szokás szerint a negyvenshillinges választójogra jogosultak – a város gazdagjai – közül válogatták össze. Spade ismerte legtöbbjüket. Kötelességüknek tartották oltalmazni a várost a tolvajlástól, egyáltalán mindentől, ami veszélyeztetheti az üzleteiket és a gyarapodásukat. Ezek az emberek döntenek arról, eléggé bűnös-e Tommy, hogy továbbküldjék az ügyét a vádesküdtszéknek, mert csak az ítélkezhet olyan esetekben, ahol akasztás a lehetséges büntetés.

A fontoskodó Josiah Blackberry volt a koronatanú. Spade tisztességes embernek tartotta, és ő valóban a tényekhez híven ismertette a történteket: meglátta a fiút, ahogy pántlikát lopott, és megragadta a karját, hogy ne futhasson el.

Elsie Mackintosht szólították, hogy erősítse meg a bizonyítékot. Ugyanazt mondta, amit Blackberry, és ezzel meg is volt a tényállás. Ám amikor Hornbeam megköszönte Elsie-nek a tanúskodást, az asszony így szólt:

– Az igazságot mondtam, de nem a teljes igazságot.

A szoba elcsöndesedett.

Hornbeam sóhajtott, de Elsie-t nem nézhette levegőnek.

– Hogy érti ezt, Mrs. Mackintosh?

– A teljes igazság az, hogy ez a fiú éhezett, mert az apját elhurcolták a kötelesek, és az anyjától megtagadták a szegénygondozást.

Méltatlankodó morgás támadt.

Spade látta, hogyan merevednek meg Hornbeam vonásai az elfojtott dühtől.

– Nem azért vagyunk itt, hogy a szegénygondozásról vitatkozzunk!

Elsie a gyermek vádlotthoz fordult.

– Miért vetted el azt a szalagot, Tommy?

Az emberek halálos csendben várták a választ.

– Hogy anyám eladhassa, és kenyeret vehessünk az árából, mert nem volt mit ennünk – válaszolta a gyerek.

Valahol a teremben egy asszony felzokogott.

Elsie az esküdtekhez fordult.

– Ha felterjesztik az ügyet a vádesküdtszékhez, megölik a fiút – mondta. – Nézzék csak meg jól. Nézzék meg a rémült szemét, az arcát, amelyet még sohasem kellett borotválni. Ígérem maguknak, hogy amíg élnek, emlékezni fognak erre az arcra.

– Mrs. Mackintosh, maga kijelentette, hogy a fiú apját a toborzók vitték el – mondta Hornbeam.

– Igen.

– Honnan tudja?

– A felesége mondta.

Hornbeam rászegezte az ujját Jennre.

– Mrs. Pidgeon, kend látta, amikor a férjét elrabolták?

– Nem, de mindenki tudja, mik történnek.

– De nem volt ott.

– Nem, itt voltam Kingsbridge-ben, hogy vigyázzak a kisfiúra, akit maga fel akar köttetni!

A tömeg dühösen morgott.

Hornbeam nem engedett.

– Tehát senki sem tudja biztosan, hogy Jim Pidgeont elrabolták.

Jenn hallgatott.

Aztán előlépett Hamish Law.

– Én ott voltam – mondta. – Bementem egy combe-i kocsmába, és ott volt Jim, de olyan részegen, hogy majd elaludt állva.

Valaki nevetett a nézőtéren.
Jenn tiltakozott.
– Az én férjem sose volt iszákos!
– Volt ott egy lány, aki valószínűleg gint töltött Jim sörébe.
– Ezt el tudom képzelni – mondta Jenn.
Hamish folytatta:
– Én Mr. Barrowfielddel voltam ott, a munkáltatómmal, aki elmagyarázta, hogy ez egy libás verem, ahol a lányok leitatják a férfiakat, azután egy shillingért átadják őket a köteleseknek. Úgy döntöttünk, hogy elhozzuk onnan Jimet. Ám hirtelen ott termett egy tengerésztiszt és három garázda, akik ütni kezdtek minket. Nyilván csapdát állítottak Jimnek, és mi elrontottuk a játékukat.
– Maga megpróbálta megakadályozni, hogy Pidgeont elvigyék a toborzók?
Spade nagyon remélte, hogy Hamish nem vallja be, mert a köteleseknek ellenállni bűncselekmény volt.
– Nem én. Láttam, hogy Mr. Barrowfieldet lecsapták, úgyhogy felkaptam és kicipeltem, nehogy baja essék.
Előlépett Amos, és azt mondta:
– Amit Hamish Law mondott, az az utolsó szóig igaz.
– Nagyon helyes – mondta ingerülten Hornbeam. – Tételezzük fel, hogy Jim Pidgeont elvitték a toborzók. Az nem változtat a dolgok állásán. Senki se higgye, hogy az elraboltak családtagjainak ezek után jogukban áll lopni embertársaiktól. – Elhallgatott. Spade látta rajta, hogy nehezére esik megőrizni a közönyét. – Minden évben sokakat felakasztanak lopásért. Férfiakat és asszonyokat, fiatalokat és öregeket. – Reszkető hangja valami elfojtott érzelemről árulkodott. – Többségük szegény. Sokan apák és anyák.
Mintha nehezére esett volna a beszéd. Pár néző értetlen képet vágott. Csak nem repedezik a gránithomlokzat?
– Egyetlen tolvajnak sem irgalmazhatunk, akármilyen szívszaggató históriával hozakodik elő. Ha egynek megbocsátunk, mindnek meg kell bocsátani. Ha megbocsátunk Tommy Pidgeonnak, hiába haltak meg azok az ezrek, akiket őelőtte akasztottak fel ugyanazért a bűnért. És ez… olyan igazságtalan lenne.

Szünetet tartott, amíg visszanyerte az önuralmát, majd azzal folytatta:

– Esküdt urak, tanúk bizonyították a vádat. A felhozott kifogások lényegtelenek. Kötelességük felterjeszteni Tommy Pidgeon ügyét a vádesküdtszékhez. Kérem, közöljék döntésüket.

A tizenkét esküdt összedugta a fejét, aztán az egyik fölállt.

– Továbbítjuk az ügyet a vádesküdtszékhez. – Leült.

– A következőt – mondta Hornbeam.

Igen, gondolta Spade. Valóban változniuk kell a dolgoknak.

28. fejezet

Egy januári hétfőn Sal korán érkezett a piactérre, ahol a harangozók még gyakoroltak, és a zúgás nemcsak a városban, de Kingsbridge-en innen és túl is hallatszott. Új dallamot tanultak. Szép volt, ámbár Sal hallotta a ritmusban még a bizonytalanságot. Úgy döntött, nem ül be várni a Harangba, inkább meglátogatja a harangozókat.

Az északi kapun lépett be a székesegyházba. A templomban sötét volt, leszámítva a néhány gyertyalángot, amelyek mintha a harangozás ütemére borzongtak volna. Eltapogatózott a nyugati falig, ahol apró ajtó nyílott a harangozók szobájához vezető csigalépcsőre.

A harangozók mellényre vetkőzve izzadtak. Ingük ujját felgyűrték, kabátjaik kupacban hevertek a földön. Körben álltak, hogy lássák egymást, ami elengedhetetlen a pontos ütemezéshez, és húzták az átfúrt mennyezetből lógó köteleket. A vaskos gerendamennyezet sánca tompította a hangot, így az emberek tudtak egymással szót váltani. Spade az egyes harangot húzta, és utasításokat kiáltott. Tőle jobbra Jarge húzta a hetest, a nagyharangot.

Lelkes, de nem túl áhítatos szeretettel csüggtek a művészetükön, és a hely szentsége ellenére is káromkodtak, mint a zápores, ha elhibáztak valamit. Még mindig nem birkóztak meg az új témával.

A harang hintaszerű mozgása körülbelül addig tart, ameddig az ember elmondja: *kiskirály egy, nagykirály hét*. A dallam csak úgy variálható, ha két szomszédos harangozó helyet cserél. Vagyis a kettes cserélhet az egyessel vagy a hármassal, de senki mással.

Spade utasítása egyszerű volt: csak azt a két számot kiáltotta, amelyeknek helyet kell cserélniük. Amíg be nem tanulták a dallamot, a harangozóknak nagyon kellett figyelniük az utasításokra. A harangozás legnehezebb része a variáció volt, hogy a dallam minél szebb legyen, mielőtt elölről kezdi a kánont.

Sal pár perce tartózkodott a szobában, amikor az új futam a vége felé nyekkent egyet, és hamisra sikeredett. A harangozók nevetve mutogattak Jarge-ra, aki átkozta az ügyetlenségét.

– Mi történt a kezeddel? – kérdezte Spade. Sal ekkor vette észre, hogy a férje jobb keze vörös és dagadt.

– Baleset – felelte mogorván Jarge. – Elcsúszott egy kalapács.

Jarge nem használt kalapácsot a munkájához. Sal gyanúja szerint verekedett.

– Azt hittem, kiheverem – folytatta Jarge. – De egyre rosszabb.

– Nem húzhatunk hét harangot hat emberrel – mondta Spade.

Salnek támadt egy ötlete.

– Hadd próbáljam meg! – mondta, de azonnal meg is bánta. Csak bolondot csinálna magából.

Az emberek hahotáztak.

– Ez nem asszonynak való – mondta Jarge.

Sal megmakacsolta magát.

– Miért nem? – kérdezte, pedig ő is bánta már a vakmerőségét. – Vagyok én elég erős!

– Á, ez művészet – torkollta le Jarge. – Minden az ütemezésen múlik.

– Ütemezés? – méltatlankodott Sal. – Mit képzelsz, mit csinálok egész nap? Kezelek egy fonógépet! Egy kézzel forgatom a kereket, a másikkal tologatom a kocsit, miközben még arra is ügyelek, hogy el ne tépjem a szálat! Nekem ne beszélj ütemezésről!

– Hadd próbálja meg, Jarge! – kérte Spade. – Akkor majd kiderül, kinek van igaza.

Jarge vállat vont, és hátralépett a kötelétől. Sal szerette volna visszaszívni meggondolatlan ajánlatát.

– A legegyszerűbb sorozatot csináljuk – mondta Spade. – Először sima kánon, aztán az egyes – aki én vagyok – sorra helyet cserél mindenkivel, amíg vissza nem érünk oda, ahol elkezdtük.

Hát persze, milyen egyszerű, gondolta Sal. Megragadta Jarge otthagyott kötelét, amelynek a vége kusza gomolyagban hevert a lábánál a pokrócon.

– Az első húzás rövid, a második hosszú – magyarázta Spade. – Jól húzd meg a harangot, és majd látni fogod, hogy magától megáll,

ha úgy akarja.

Azt meg hogy csinálják? Valamilyen megszakítóval? Kit tudná.

– Te kezdesz, Sal, és mikor jól belejöttél, mi is csatlakozunk – mondta Spade, nem hagyva időt, hogy az asszony a gépezeten törje a fejét. – Ne állj rá a kötélre, mert úgy megdob, hogy fenékre ülsz. – A harangozók nevettek. Sal hátralépett.

Nehezebb volt húzni, mint gondolta, de a harang megszólalt, majd váratlan gyorsasággal visszalendült. Nagyot rántott a kötélen, kioldva a gubancot. Ha Sal a kötélen áll, bizonyosan felborult volna.

Mikor a kötél nem emelkedett tovább, Sal ismét meghúzta, ezúttal erősebben. Noha nem látta a harangot, ráérzett ingamozgására, és gyorsan megértette, hogy akkor kell a legkeményebben húznia, amikor a legsúlyosabbnak érzi a harangot.

Aztán a harang megállt.

Mielőtt Sal felkészülhetett volna, Spade megszólaltatta a saját harangját. Őt gyorsan követte a bal oldalán álló harangozó. A kánon hihetetlen sebességgel tette meg a kört. Sal jobbján a hatos harangozó Sime Jackson volt, Spade egyik takácsa. Amint Sime Jackson meghúzta a kötelet, minden erejét beleadva Sal is követte a példáját.

A hetes túl gyorsan zendült fel a hatos után. Sal túlságosan sietett. Legközelebb jól csinálja.

Legközelebb túl lassú volt.

A változásokat elég jól követte Az első harang minden újabb körnél egy ütemmel később vágott be, de a kötelet változatlan ütemben kellett húzni, és ez volt a nehéz része. Sal keményen összpontosított, de még mindig nem jött rá a nyitjára.

Hamarosan elérkeztek az utolsó körhöz, amelyben a sorozat fölvette az eredeti 1234567 mintát. Ez már majdnem sikerült Salnek, de csak majdnem! Elrontotta. Mekkora szamár vagyok, gondolta. Azt képzeltem, hogy meg tudom csinálni.

Elcsodálkozott, amikor a férfiak megtapsolták.

– Gratulálok! – mondta Spade.

– Sokkal rosszabbat vártam – ismerte el kelletlenül Jarge.

– Én meg végig azt hittem, hogy hamisan csinálom! – vallotta be Sal.

– Kicsit – mondta Spade. – Kívülálló nem vette volna észre. De a dallamot elkaptad, ami azt bizonyítja, hogy jó a hallásod.

– Be kellene venni a csapatba! – javasolta Sime.

Spade a fejét rázta.

– Asszonyok nem lehetnek harangozók. A püspök gutaütést is kapna. Úgyhogy erről egy szót se senkinek!

Sal vállat vont. Nem akart ő harangozó lenni, csak be akarta bizonyítani, hogy nők is képesek rá, és ennyivel beérte. Az ember megvívja azokat a harcokat, amelyekre képes, a többit meg annyiban hagyja.

– Mára elég is lesz – mondta Spade. Miközben a férfiak belebújtak a kabátjukba, Spade kiosztotta a fizetést, amit a székesegyház káptalana folyósított, fejenként egy shillinget, ami jó pénz egyórai munkáért. Két shillinget kaptak, ha vasár- és ünnepnapokon harangoztak.

– Adnom kéne neked egy pennyt a magaméból – mondta Jarge a feleségének.

– Hívj meg egy korsó sörre – felelte Sal.

Amos késő estig bent maradt a boltban, ahol számos gyertya fénye mellett számokat rótt egy nagy főkönyvbe. Valaki bezörgetett. Kinézett az ablakon, de az utcai világítás ellenére sem látott semmit, mert az üveget elhomályosította a zuhogó eső.

Ajtót nyitott, és meglátta Jane-t. Olyan csapzott volt, hogy a férfiból kipukkadt a nevetés.

– Mi olyan mulatságos? – bosszankodott az asszony.

– Elnézést, gyere be, te szegény. – Jane bejött, Amos bezárta az ajtót. – Gyere utánam, keresek neked törülközőt. – Kivezette az asszonyt a konyhába, ahol még mindig lobogott a tűz. Jane levetette kabátját-kalapját, és egy székre dobta őket olyan otthonias mozdulattal, mintha itt lakna, és ettől izgalmas borzongás futott végig a férfin. Jane halványszürke ruhát viselt. Amos talált törülközőt a szomszédos mosókonyhában, és segített megszárítkoznia.

– Köszönöm – szólt Jane –, de miért nevettél?

– Csak azért, mert te vagy a legelegánsabb asszony, akit ismerek, de mikor ajtót nyitottam, olyan voltál, akár egy ázott macska.

Ekkor már Jane is kacagott.

– De miért vagy itt? – kérdezte Amos. – Kingsbridge erényőrei megbotránkoznának, ha tudnák, hogy kettesben voltunk ebben a házban. – Igazság szerint ő is kínosan érezte magát, noha ugyanakkor felpezsdült a vére. Még sose volt kettesben egy nővel. Habár Jane is biztosan távozik nemsokára.

– Annyira unatkoztam Earlscastle-ban, hogy bejöttem Kingsbridge-be kétfogatún! – panaszkodott Jane. – A férjem polgárőrségi hadgyakorlaton táborozik valahol. Az összes cseléd elment kocsmázni, kizárólag az őrszolgálatos tizedes strázsál a hallban. Hideg van, és senki sincs, aki megcsinálja a vacsorámat! Annyira szerencsétlen és magányos voltam, hogy el kellett szabadulnom onnan! Úgyhogy itt vagyok.

Amos rájött, hogy Jane azt szeretné, ha ő megvacsoráztatná. No, ezt megteheti. Kingsbridge erényőrei, ha ezt tudnák, még jobban megbotránkoznának, de sose fogják megtudni.

– Ennivalóm legalább van. Még én se vacsoráztam. Csak föl kell melegíteni a borsólevest. Van házvezetőnőm, de nem itt lakik.

– Tudom – mondta Jane.

Vagyis számított rá, hogy a férfi egyedül lesz.

Amos szinte semmit sem tudott a nőkről. Az utóbbi pár évben három lánnyal is járt, de semmire se jutott, mert még mindig bele volt háborodva Jane-be. Most, hogy kettesben találta magát egy férjes asszonnyal, komolyan nem tudta, mit kellene tennie.

De azt legalább tudta, hogyan viselkedik egy szívélyes házigazda. Azt bízvást eljátszhatja.

Levesesfazék állt a tálalón. A tűzhelyre tette, hogy megmelegedjen. A terített asztalon már ott volt a kenyér, a vaj, a sajt és egy palack portói. Amos megterített Jane-nek, és portóit töltött két pohárba.

– Nagy ház ez egy embernek – mondta Jane. – Kellene tartanod egy szeretőt.

Gyakran tett hasonlóan merész megjegyzéseket. Amos elmosolyodott.

– Nekem nem kell szerető. Nemhiába vagyok metodista.

– Tudom. – Jane vállat vont, másra terelte a szót. – Hogy válik be igazgatónak a kis Kit Clitheroe?

– Nagyon jól. Jobban ért a gépekhez nálam, és a munkások szeretik. Azonkívül már nem is olyan kicsi.

– Csinos fizetésemelést kapott.

– Kétszer annyit ér.

Egy darabig jóízűen diskuráltak, majd asztalhoz ültek.

– Épp erre volt szükségem – szólt Jane, amikor lenyelte az utolsó falatot. – Köszönöm.

– Ha tudtam volna, hogy jössz, beszerzek valami finomabbat.

– Ami feleannyira sem esett volna jól. Van még egy kis bor?

Amos ismét meghökkent. Ő azt hitte, hogy Jane most haza fog menni.

– Rengeteg van! – mondta.

– Ó, remek. Fölmegyünk az emeletre? Ott kényelmesebb.

Jane parancsolt, szokása szerint. Többé-kevésbé meghívatta magát vacsorázni, most pedig kényelembe helyezi magát a kellemes estéhez. Úriasszonyok nem így szoktak viselkedni. De Amos nem bánta.

– A szalonban be van gyújtva – mondta.

Vitte a palackot és a poharakat, helyet foglalt egy pamlagon, Jane lecsücsült mellé. Amosnak továbbra is forrt a vére a váratlan meghittségtől, ugyanakkor szorongott attól a fesztelenségtől, amellyel áthágták a hivatalos jó modor korlátait.

Jane lerúgta alacsony sarkú, hegyes orrú, selyemmasnival díszített cipőjét, felhúzta a lábát a pamlagra, szembefordult a házigazdájával, és olyan hanyagul fektette végig a karját a kanapé támláján, mintha otthon lenne. Faggatta Amost az üzletéről, az utazásáról Combe-ba, és arról a szegény gyerekről, aki a vádesküdtszéki tárgyalását várja, és talán felakasztják, mert ellopott egy szalagot. Amos válaszolgatott a kérdésekre, és figyelte Jane örökké változó arcát, meglepetéstől kerekre nyíló vagy kacagva összehúzott szemét, nevetésre nyíló száját, rosszallóan csücsörítő ajkát, és tiszta szívből kívánta, hogy így nézhesse minden áldott éjszaka, amíg meg nem hal.

Jane most közelebb volt hozzá, mint korábban, bár Amos észre sem vette, hogy mozgott. Térde hozzáért Amos combjához. A férfi arra a csókra gondolt az erdőben, a májusi vásáron, és eszébe jutott, amikor Jane olyan szorosan ölelte, hogy érezte magán az asszony egész testét.

Jane ruhája mélyen ki volt vágva, és ha előrehajolt – amit sűrűn megtett, hogy megérintse Amos vállát, vagy szavainak nyomatékot adva megpaskolja a kezét –, a férfi láthatta fűzőtől felnyomott, gömbölyű kis mellét. Egyszer találkozott a tekintetük, és Jane persze tudta, hogy mit bámul.

Amos fülig elpirult.

– A női divat olyan kihívó mostanában – elmélkedett Jane. – Időnként arra gondolok, ennyi erővel meg is mutathatnék mindent.

Amos szája kiszáradt a gondolattól, de a palack már kiürült. Hogy történt ez? Homályosan emlékezett rá, amint Jane utántölti a poharaikat.

Az asszony változtatott a testtartásán, de olyan gyorsan csinálta, hogy Amos akkor sem akadályozhatta volna meg, ha netán az a szándéka. Váratlanul hanyatt feküdt, fejét a férfi combjára hajtva, és úgy beszélt tovább, mintha semmi se történt volna.

– Végül is a nézést nem tiltja semmiféle parancsolat. Azért van olyan sok aktfestmény és meztelen szobor. Isten gyönyörűnek alkotott minket, aztán mi felfedeztük a fügefalevelet. Milyen kár. Mondd, szerinted mi a legvonzóbb részem?

– A szemed – vágta rá Amos. – Olyan gyönyörű szürke.

– Milyen kedves bók. – Jane elfordította a fejét, hogy fölnézzen rá, és az arca Amos hímvesszőjének dőlt, amely, mint a férfi rádöbbent, szégyentelenül ágaskodott a térdnadrág alatt.

– Ó! – mondta Jane mintegy meglepve, aztán csókot nyomott a vesszőre.

Amos elhűlt. Majdnem el is hitte, hogy csak képzelődik. Ilyesmi a legbujább álmaiban sem történt vele. Kővé dermedt.

Jane felpattant, odaállt elé, és azt mondta:

– Szerintem szép lábam van. – Fölemelte a szoknyáját, hogy Amos láthassa. Selyemszalaggal felkötött selyemharisnya volt rajta. – Mit gondolsz? – kérdezte. – Nem csinos?

Amos annyira összezavarodott, hogy nem bírt válaszolni.

– De ahhoz, hogy megítélhesd, látnod kell az egészet. – A háta mögé nyúlt, elkezdte kigombolni a ruháját. – Őszinte véleményt akarok! – Amos tudta, hogy ez őrület, de nem bírta eltépni tőle a pillantását. Sok gomb volt a ruhán, ám Jane gyorsan végzett velük. Amosnak arra kellett gondolnia, hogy Jane talán kitervelte ezt a pillanatot, és direkt olyan ruhát választott, amely könnyen levehető, és most úgy hullik a padlóra, akár egy halványszürke selyemzuhatag. Halcsontos fűző volt alatta. Jane kikapcsolta a fűzőt, egy rántással áthúzta a fején, és ott maradt egy szál harisnyában. Csípőre tette a kezét, és megkérdezte: – Nos, melyik részem tetszik a legjobban?

– Mindegyik – mondta rekedten Amos.

Jane a díványra térdelt, meglovagolta a férfit, és ugyanolyan sebesen kigombolta a térdnadrágot, mint a ruháját.

– Tudod, hogy nekem nincs tapasztalatom az ilyesmiben? – kérdezte a férfi.

– Nekem sincs sok tapasztalatom, kilenc év házasság ellenére – felelte az asszony, noha minden gyakorlatlanságtól mentes magabiztossággal ragadta meg Amos hímvesszőjét. Föléje térdelt, majd egy elégedett sóhajjal ráült.

Amos megsemmisült a szerelemben és a kéjben. Tudta, hogy rossz dolgot művel, de már képtelen volt törődni vele. Azt is tudta, hogy Jane nem szereti, legalábbis nem úgy, mint ahogy Amos szereti őt, de még ez sem kisebbíthette az örömét. Jane mellét bámulta, amely olyan gyönyörűen táncolt az arca előtt.

– Megcsókolhatod, ha akarod – mondta Jane, és a férfi meg is csókolta, újra és újra.

Túl hamar lett vége, meghökkentően hamar. Amos teste ismételten összerándult, hallotta Jane nyögését, érezte, ahogy az asszony előrehajol, és a testére nyomja a testét. Aztán elernyedtek és lihegtek.

– Nem is csókolóztunk – mondta Amos, amikor ismét lélegzethez jutott.

– Most már megtehetjük! – felelte Jane, és meg is tették, hosszú, boldog percekig. Utána szétváltak, és Jane arccal fölfelé keresztbe

feküdt a férfi térdén. Amos legeltette rajta a szemét.

– Megérinthetlek? – kérdezte.

– Megtehetsz mindent, ami jólesik!

Pár perccel később tízet ütött a kandallópárkányon az óra. Jane fölállt.

Amost nézve belelépett a cipőjébe. Lehajolt, fölvette az alsószoknyáját, aztán habozni kezdett.

– Te vagy a második férfi, aki meztelenül látott, de az első, aki így nézett rám – mondta.

– Hogyan?

Az asszony egy pillanatig töprengett.

– Mint Ali baba a barlangban a mesebeli kincsre.

– Pontosan ezt csinálom, bámulom a mesebeli kincset.

– Nagyon édes vagy! – Jane belebújt a fűzőbe, majd a ruhájába, és a háta mögé nyúlt, hogy begombolgassa.

Miután felöltözött, megállt, és kifürkészhetetlen arccal nézett a férfira. Rövid hallgatás után azt mondta:

– Megtettem, Istenem! Csakugyan megtettem!

Amos ekkor jött rá, hogy az asszony csak színlelte a hetykeséget. Jane számára ez ugyanolyan sorsdöntő pillanat volt, mint neki, noha más értelemben. Értetlen volt, de boldog.

A pillanat elszállt.

– Idehoznád a kalapomat és a kabátomat? – kérdezte Jane.

Amos begombolta a térdnadrágját, és elment az asszony holmijáért, aztán ő is kalapot tett, és kabátba bújt.

– Hazakísérlek.

– Köszönöm, de lehetőleg senkihez se szóljunk út közben. Nincs energiám valami hihető hazugságot kieszelni arról, hogy merre jártunk.

Nem sokan jártak az utcán, és azok is igyekeztek haza az esőből, amilyen gyorsan csak tudtak. Rá se néztek Amosra.

Jane kinyitotta kulcsával Willardék házának ajtaját.

– Jó éjszakát, Mr. Dangerfield – mondta. – Köszönöm, hogy hazakísért.

Mr. Dangerfield, gondolta Amos. Jane az utolsó percben megváltoztatta az ő nevét, és az első, ami az eszébe jutott, az a szó

volt, hogy „veszély". Nem meglepő.

Miközben elsietett, agya azokat a kérdéseket őrölte, amelyeket föl kellett volna tennie az asszonynak. Mikor találkoznak ismét? Egyszeri eset volt, vagy Jane viszonyt akar? Ha igen, milyet? Otthagyná a férjét?

Hazaért, és bement az utcai ajtón a boltba. Erről eszébe jutott, amikor meglátta Jane-t ma este, bőrig ázva és boldogtalanul. Lejátszotta magában a beszélgetésüket. Kiment a konyhába, és látta, amint Jane leveti és a székbe dobja a kabátját és a kalapját. Leült a padra, és elképzelte magával szemközt az asszonyt, ahogy kanalazza a levest, tör a kenyérből, és harap fehér fogával egy morzsányi sajtot. Bement a szalonba, ahol haldokolt a tűz, és ismét érezte a combján Jane fejének súlyát, és ajkának nyomását, mikor megcsókolta a hímvesszőjét a gyapjúszöveten át. Majd pedig látta, ahogy áll előtte szalaggal felkötött térdharisnyában, és ez volt a legjobb.

Végül pedig kényszerítette magát, hogy fontolóra vegye a kérdést: mi volt ez?

Neki földindulás volt, Jane-nek valamivel kevesebb, ennek ellenére megrendítő. De akkor is előre kitervelte. Miért? Mit akart?

Kényszerítette magát, hogy józanul gondolkozzon. Az bizonyos, hogy Jane nem hagyná ott a férjét. A válás olyan nehéz, hogy nyugodtan lehetetlennek tekinthetik. Ha bűnben élnének együtt, Amos üzletét bojkottálnák a tekintélyes emberek, vagyis az egész vevőköre, Jane pedig nem tűrné a szegénységet. Vagy azt akarja, hogy szökjenek meg együtt, és kezdjenek új életet álnéven, másutt, akár külföldön? Az megoldható. Eladhatná a kingsbridge-i üzletét készpénzért, és belevághatna másutt egy új vállalkozásba. De azonnal tudta, hogy Jane sose menne bele semmibe, ami lemondással és kockázattal jár.

Akkor mi a szándéka az asszonynak? Titkos viszony? Vannak ilyenek. Spade és Arabella Latimer évek óta csinálják, ha hinni lehet a pletykafészkeknek.

Csakhogy Amos nem élhetne együtt a lelkifurdalással. Ma bűnt követett el, olyat, amilyet még soha. Ez házasságtörés volt, amelyet tilt a hetedik parancsolat, súlyos bűn Isten, Northwood, Jane és

jómaga ellen. Nem bírná a kilátást, hogy a jövőben újra és újra elköveti ugyanazt a vétket, akármennyire szeretné.

Talán szerencséje lesz. Talán Northwood meghal.

Vagy talán nem.

29. fejezet

Kit sokat gondolt Roger Riddickre, akinek a kiválóságát gyerekkorában sohasem értékelte. Amióta Roger hazatért az utazásaiból, Kit többet megtudott róla, és megtanulta becsülni a tulajdonságait. Roger persze nagyon okos volt, ami érdekessé tett minden vele folytatott beszélgetést, de még ennél is fontosabb volt a napsugaras kedélye. Vidám és derűlátó volt, és ha mosolygott, fénybe borult a szoba.

Roger tizenhárom évvel idősebb volt nála, és olyan oktatásban részesült, amelyről Kit nem is álmodhatott, ennek ellenére egyenlő félként vitatkoztak a gépekről és a szövés technikájáról. Roger még mintha kedvelte is volna őt.

Kit érzései olyan erősek voltak, hogy kissé szorongott miattuk. Majdnem mintha szerelmes lett volna Rogerbe, ami persze nevetséges. Az azt jelentené, hogy Kit ferde, márpedig az lehetetlen. Persze, kisebb korában csinált dolgokat más fiúkkal. Közösen maszturbáltak, amit ők kiverősnek hívtak. Körbe álltak, és figyelték, hogy ki lesz az első, aki elsül. Időnként egymást is kiverték, amitől Kit mindig gyorsabban elsült. De egyikük sem volt ferde. Ez csak fiatalos kísérletezés volt.

Akkor se tudta kiverni a fejéből Rogert, aki olykor-olykor átkarolta, és férfias rokonszenvvel, röviden megszorította a vállát. Kit utána egész nap érezte azt a szorítást.

A metodista úrvacsorán is mindvégig Rogeren tépelődött. Kit nem volt buzgó metodista: azért járt az istentiszteletekre, mert az anyja is ment. Nem érdekelték a heti imakörök, a bibliamagyarázó csoportok. Jobban szerette a műszaki könyvklubot, ezért némileg bűntudatosan lépett ki az imaházból.

Aztán meglátta Rogert, aki a falnak támaszkodott.

– Reméltem, hogy összefutunk – mondta Roger, és a mosolya úgy ontotta a meleget, akár a tűz. – Beszélhetünk?

– Persze! – mondta Kit.

– Menjünk Culliverhez, és igyunk egy pohárral!

Kit sose járt még Cullivernél, és most sem akarta elkezdeni, pláne vasárnapon.

– Mit szólnál a kávéházhoz az Általúton?

– Rendben.

A Harang fogadó tulajdonosa új vállalkozásba fogott, kávéházat nyitott az Általúton, a Városháza szomszédságában. Az ilyen helyek csak névleg voltak kávéházak, mert igazából komplett ebédeket-vacsorákat szolgáltak fel bennük borral, és befejezésül persze kávéval. Kit és Roger felballagott a Fő utcán az Általútig a téli napsütésben. A vendéglőben Roger egy korsó sört rendelt. Kit kávét kért.

– Emlékszel még a Jacquard-szövőszékre? – kérdezte Roger.

– Igen – felelte Kit. – Nagyon izgalmas.

– Sajnos nem tudtam szerezni. Ha Párizsba utazhatnék, és beszélhetnék a takácsokkal, bizonyosan kideríteném, hol lehet kapni, de akkor is kínszenvedés lenne áthozatni Angliába.

– Nagy csalódás.

– Ezért jöttem hozzád.

Kit már látta, hova akar kilyukadni.

– Készíteni akarsz egyet.

– És azt akarom, hogy segíts.

– De én még sose láttam olyat.

Roger ismét mosolygott.

– Mikor Berlinben tanultam, volt ott egy különleges barátom, egy francia hallgató. – Kit szerette volna tudni, pontosan mit ért Roger a *különleges barát* alatt. – Pierre felfedezte, hogy Jacquard úr szabadalmaztatta a gépét, ami azt jelenti, hogy vannak róla rajzok a szabadalmi hivatalnál. – Roger a kabátja alá nyúlt. – Itt van néhány másolat.

Kit elvette a papírt, széthajtogatta. Félretolta a kávéscsészéjét és Roger söröskorsóját, kiterítette a rajzot az asztalon.

Miközben ő a rajzot tanulmányozta, Roger beszélt:

– Egyedül nem tudom megcsinálni. Egy rajz sose mond el mindent, amit tudni akarsz. Mindig sokat kell találgatni és rögtönözni, és nagyon pontosan kell ismerned a folyamatot. Te mindent tudsz a szövőszékekről. Szükségem van a segítségedre.

Kitet lázba hozta a gondolat, hogy Rogernek van szüksége az ő segítségére, de azért kétkedve rázta a fejét.

– Egy hónapba telik megcsinálni, de az is lehet, hogy kettőbe.

– Az se baj. Nem hajt a tatár. Angliában valószínűleg senki sincs rajtunk kívül, aki egyáltalán hallott volna a Jacquard-szövőgépről. Akkor is mi leszünk az elsők.

– De nekem dolgoznom kell. Nincs fölösleges időm.

– Hát lépjél ki.

– De még csak most kezdtem!

– Úgy számítom, hogy száz fontért adhatnánk egy ilyen gépet. A pénzt elosztanánk fele-fele arányban, vagyis havi ötven fontot keresnél, nem pedig – mennyi most a havi fizetésed?

– Minden héten kapok harminc shillinget.

– Vagyis havonta valamivel többet hat fontnál, míg én ötvenet ajánlok neked. Amint pedig egy ilyen gép használatba kerül, az összes posztós ilyet akar, méghozzá minél előbb. Azt javasolom, hogy legyünk üzlettársak Jacquard-szövőgépek gyártására, és fele-fele arányban osztozzunk a profiton.

Ha pedig elkészült az első gép, és elsimították az összes nehézséget, gyorsabban születik a többi, gondolta Kit. Elképzelhetetlen pénzt lehet keresni velük, de Kitet nem ez csábította, hanem az, hogy Rogerrel töltheti az egész munkaidőt. Micsoda gyönyörűség lesz az!

Roger félreértette a tétovázását.

– Nem szükséges ebben a pillanatban döntened. Gondold át. Beszéld meg anyáddal.

– Azt fogom tenni. – Kit felállt. Boldogan töltötte volna itt az egész délutánt Rogerrel, de haza kellett mennie. – Itt kell hagyjalak, nélkülem nem kezdik el az ebédet.

– Mielőtt elmész… – Roger kínosan feszengett.

– Igen?

– Nem hoztam magammal elég pénzt. Lennél olyan kedves kifizetni az italokat?

Ez volt Roger gyöngesége. Eljátszotta a pénzét, aztán lejmolnia kellett, amíg pénzhez nem jutott ismét. Kit boldog volt, hogy segíthet neki. Kérte a számlát, kifizette, és megfejelte még egy korsó sörrel Rogernek.

– Ez nagyon kedves tőled – mondta Roger.

– Semmiség.

Kit sietett haza.

Még mindig ugyanott lakott Sal, Jarge és Sue társaságában, de a ház megváltozott. Új függönyök voltak az ablakokon, üveg váltotta fel a zsalugátert, dúskáltak a szénben – és mindezt Kit keresetéből! Ahogy belépett, megcsapta az orrát a nyárson sült marhahús illata, amelyet Sal pirított.

Mindnyájan öregebbek lettek. Sal és Jarge a harmincas évei végét taposta. Sal erős és egészséges volt, tökéletesen összeszedte magát a kényszermunka megpróbáltatásai után. Jarge vörös orra és vizenyős tekintete olyan emberről árulkodott, aki sose mond nemet egy korsó sörnek. A Kittel egykorú, tizenkilenc éves Sue fonógépkezelő volt Amos gyárában, igen csinos lány, várhatólag hamar bekötik a fejét. Kit remélte, hogy nem kerül túl messze tőlük, mert hiányzott volna nekik.

Miután jól belaktak marhasülttel, amely még mindig fényűzésnek számított, és elégedetten hátradőltek, Kit elmesélte, mit ajánlott neki Roger.

– Nagy csalódás lesz Amosnak – mondta Sue. – Azok után, hogy ilyen fiatalon előléptetett!

– Viszont borzasztóan szeretne egy Jacquard-szövőgépet. Szerintem inkább örülni fog!

– Honnan tudod, hogy bevezetik?

– Mert ez olyan lesz, mint a Fonó Jenny – mondta magabiztosan Kit. – Amint megjelenik, mindenkinek az kell. És ha már mindenkinek van, akkor jön az új találmány!

– És elveszi a munkát a takácsoktól – jósolta sötéten Jarge.

– A gépek mindig ezt csinálják – mondta Kit –, de nem tartóztathatod fel őket.

– Megbízható ez a Roger? – kérdezte Sue, az örök elővigyázatos.
– Nem – felelte Kit –, de én az vagyok. Én majd teszek róla, hogy a gép elkészüljön, és úgy működjön, ahogy kell.
– Bizonytalan – aggályoskodott Sue. – Szerintem maradnod kellene Amosnál.
– Minden bizonytalan – vágta rá Kit. – Semmi sem szavatolja, hogy Amos megmarad a szakmában. Létezik olyan is, hogy bezárnak a gyárak.
– Azt kell tenned, amit helyesnek vélsz – mondta Sue, aki szerette volna lezárni a vitát. – Szerintem csak kár ismét kockáztatni mindent épp most, mikor életünkben először könnyebben érezzük magunkat.
Kit az anyjához fordult.
– Te mit gondolsz, mama?
– Tudtam én, hogy ez fog történni – jelentette ki Sal. – Már akkor láttam benned, amikor kisfiú voltál. Mindig mondtam, hogy dicső dolgokra születtél. El kell fogadnod Roger ajánlatát, Kit. Ez a sorsod.

Spade szívesen járt ebédelni az új kávéházba. A székek kényelmesek voltak, lehetett újságot olvasni, a hely tiszta és csendes volt. Napközben jobban szerette, mint a Harang lármás kedélyességét – talán azért, mert túl volt a negyvenen.
Általában férfiak látogatták, de a nőket nem tiltották ki, azonkívül Cissy Bagshaw a posztósok élvonalába tartozott valamikor, és tiszteletbeli férfinak számított. Spade épp a reggeli kávéját itta és a *Morning Chronicle*-t olvasta, amikor Cissy leült az asztalához. Spade kedvelte, persze csak úgy, mint egy jó cimborát. Jól együttműködtek 1799-ben is, amikor sikerült leszerelniük a sztrájkot.
– Mit szólsz a franciák új Code Civiljéhez? – kérdezte Cissytől.
– Az mi?
– Bonaparte Napóleon kibocsátott egész Franciaországra szóló érvénnyel egy új polgárjogi törvénykönyvet, amely eltörölte a földbirtokosok kiváltságait.
– De mit mond pontosan ez a könyv?
– Azt, hogy minden törvényt le kell írni, és nyilvánosságra kell hozni. Nincsenek titkos törvények. Még a legrégibb szokásnak sincs

jogereje, hacsak nincs beemelve a Code-ba, és nem hozták nyilvánosságra – nem úgy, mint a mi angol precedensjogunknak, amely elég homályos tud lenni. Senkinek sincsenek kiváltságai vagy előjogai. A törvény előtt minden polgár egyenlő.

– Csak a polgárok.

– Sajnos igen. Bonaparte nincs odáig a nők jogaiért.

– Miért nem vagyok meglepve?

– Kellene nekünk is egy ilyen. Egy kölcsönös megállapodáson alapuló törvénykönyv, amelyet mindenki elolvashat. Egyszerű, de zseniális. Bonaparte Franciaország főnyereménye.

– Halkabban! Vannak itt emberek, akik korbácsért kiáltanának, ha ilyeneket mondasz!

– Elnézést.

– Tudod, Spade, komolyan tanácsnoknak kellene lenned. Az emberek már rebesgetik. Kiterjedt vállalkozásod van, a város egyik legfontosabb üzeme, és tájékozott vagy. Csak nyerne veled Kingsbridge elöljárósága!

Spade, noha maga is foglalkozott a gondolattal, úgy tett, mintha meglepődne.

– Nagyon kedves vagy.

– Visszavonultam az üzlettől, és már nem sokáig akarok tanácsnok lenni. Téged szeretnélek javasolni utódomnak. Tudom, hogy a munkásokat pártolod, de mindig használod a józan eszedet, és szerintem elfogadnának mint olyan embert, aki nem részrehajló. Mit szólsz erre?

A tanácsnokokat elméletben választották, de gyakorlatban rendszerint csak egy jelölt volt, tehát nem kellett szavazást tartani. Ebben az értelemben a tanács egy önmegörökítő oligarchia volt, amelyet Spade helytelenített, ám ha változásokat akart, közéjük kellett tartoznia.

– Örülnék, ha szolgálhatnék – mondta.

Cissy felállt.

– Beszélek a többi tanácsnokkal, meglátom, szerezhetek-e támogatókat.

– Köszönöm – mondta Spade. – Sok szerencsét.

Visszatért az újsághoz, de nem ment ki a fejéből, amit Cissy mondott. A tanácsnokok többsége konzervatív, de nem mind azok; vannak köztük liberálisok és metodisták. Ő erősítené a reformistákat. Izgalmas kilátás volt.

Ismét kizökkentették a gondolataiból, ezúttal a hazatért Roger Riddick.

– Remélem, nem zavarlak ebéd közben – mondta.

– Egyáltalán nem. Már végeztem. Örülök, hogy látlak.

– Pazar dolog itthon lenni.

– Olyan vagy, mint akinek fúrja valami az oldalát.

Roger nevetett.

– Igazad van. Szeretnék mutatni neked valamit. Lennél szíves?

– Igen.

Spade kifizette a számlát. Eljöttek a kávéházból, lementek a Fő utcán, aztán befordultak egy mellékutcába, ahol Roger megállt egy nagy ház előtt.

– Ez nem Will bátyádnak a háza? – kérdezte Spade.

– De az – felelte Roger, és kinyitotta a bejáratot egy kulccsal.

A hall csendes és poros volt. A ház valahogy üresnek rémlett. Roger belépett egy kis helyiségbe, ami iroda vagy reggelizőszoba lehetett. Bútor sehol.

Spade egyre kevésbé értette a dolgot, miközben Roger vezetésével bejárta a házat. A bútorok nagy része eltűnt, a falon világos négyszögek mutatták, honnan akasztották le a festményeket, amelyek megakadályozták, hogy a tapéta kifakuljon. Az épület nem palota volt, inkább családi ház, de jó tágas, és ráfért volna a takarítás.

– Mi történt itt? – kérdezte Spade.

– Amikor a bátyám volt a shiringi polgárőrség beszerzője, kihasználta a helyzetét, hogy előttem érthetetlen módszerekkel pénzt szerezzen.

Ez persze hazugság volt. Roger nagyon is jól tudta, miket művelt Will, ám oktalanság lett volna elismerni, hogy tudomással bírt a korrupcióról, és Roger elővigyázatos volt.

– Azt hiszem, értem, mire célzol – mondta Spade.

– Miután más beosztásba helyezték, mérsékelnie kellett volna a kiadásait, de ő nem tette. Tovább szórta a pénzt versenylovakra, luxusnőkre, díszlakomákra és szerencsejátékokra. Egyszer csak elfogyott a hitele. Már eladta az összes bútorát és festményét, és most el kell adnia ezt a házat.

– Te pedig azért mutattad meg nekem a házat, mert…

– A város egyik leggazdagabb posztósa vagy. Mint hallottam, talán tanácsnok leszel. Olyanokat is híresztelnek, hogy feleségül veheted egy püspök özvegyét. Mégis két szobát laksz egy műhely mellett, a nővéred üzletének a hátsó udvarában. Ideje, hogy legyen egy házad, Spade.

– Igen – mondta Spade. – Gondolom, itt az idő.

Amos szerette a színházat. Az emberiség egyik legnagyszerűbb találmányának tartotta, amelyhez csak a szövőgép mérhető. Megnézett balettet, némajátékot, operát, de a drámát szerette a legjobban. A kortárs drámák általában komikusak voltak, de Amos azóta, hogy tíz éve látta *A velencei kalmár*t, feleskü dt híve volt Shakespeare-nek.

Ma a *Bátraké a szerelem* ment a kingsbridge-i Teátrumban. Romantikus komédia volt, Amos és a közönség az oldalát fogta az örökös félreértésektől. A Miss Hardcastle-t alakító színésznő igen csinos és csábító volt, főleg akkor, amikor megjátszotta a pincérnőt.

A szünetben Amos összefutott Jane-nel, aki istenien nézett ki. Két hete dobta le a ruháit Amos házának úriszobájában, a férfi azóta nem látta, és nem beszélt vele. Talán azért, mert a hadgyakorlat véget ért, és Jane férje hazajött. Bár az is lehet, hogy az akkori esemény egyszeri volt és megismételhetetlen.

Amos remélte, hogy az utóbbi magyarázat az igaz. Sajnálná, de megkönnyebbülne. Megúszná a titáni küzdelmet a vágy és a lelkiismeret között, elfogadná az Úr irgalmas bocsánatát, és a továbbiakban folttalan életet élne.

Mivel ezt nem lehetett megtárgyalni Jane-nel a nyilvánosság előtt, az iránt érdeklődött, mi van a fivéreivel.

– Olyan unalmasak! – panaszkodott a nő. – Mindkettőből metodista lelkipásztor lett, az egyikből Manchesterben, és a

másikból, ha hiszed, ha nem, Edinburghban! – Úgy beszélt, mintha Skócia Ausztráliával lenne egy vonalban.

Amos nem értette, mi az unalmas a fivérek döntésében. Mindketten tanulhattak, aztán elköltöztek pezsgő életű nagyvárosokba, folyamatos kihívást jelentő munkát végeznek. Szerinte ez jobb volt, mint pénzért és rangért házasodni úgy, ahogyan Jane csinálta. Ezt persze nem mondta ki.

Az előadás után Jane megkérte, hogy kísérje haza.

– Hát a viscount nincs itt veled? – kérdezte a férfi.

– Londonban van, a parlamentben.

Vagyis megint egyedül van. Amos ezt eddig nem is vette észre. Ha észrevette volna, kerüli Jane-t. Vagy nem.

– Különben is Henry nem szereti a színházat – folytatta az asszony. – Shakespeare ellen nincs kifogása, ha csaták vannak benne, mint például az azincourt-i, de értelmetlennek találja a kitalált történeteket.

Amos nem csodálkozott. Northwood fantáziátlan ember volt, értelmes, de korlátolt, akit csak a lovak, az ágyúk és a háborúk érdekeltek.

Mivel udvariatlan lett volna megtagadni a nő kérését, leballagott vele a Fő utcán, azon morfondírozva, mi lesz ennek a vége. Akarata ellenére elárasztották az agyát annak a januári estének a képei: a selyem susogása, ahogy Jane ruhája a padlóra hull, Jane íjként feszülő teste, miközben lehúzza magáról a fűzőt, Jane bőrének verejték- és levendulaszaga. Ez felizgatta.

Az asszony megérezhette miért hallgat, mert azt mondta:

– Tudom, mire gondolsz. – Amos elvörösödött, és hálás volt a sötétségért meg a hunyorgó utcai lámpákért, de Jane így is kitalálta, és azzal folytatta: – Nem szükséges pirulnod, én megértem.

Ettől Amos szája kiszáradt.

Willardék házának főbejáratánál Amos megállt.

– Hát akkor jó éjszakát, Northwood viscountess – mondta.

– Gyere be!

Amos tudta, hogy amint beteszi a lábát abba a házba, nem állhat ellen a kísértésnek. Már majdnem belépett, ám az utolsó percben megacélozta magát.

– Köszönöm, nem! – mondta, és arra az esetre, ha fülelne valaki, hozzátette: – Nem akarlak zavarni.
– Beszélni akarok veled.
A férfi lehalkította a hangját.
– Nem, nem azt akarsz.
– Ezt komiszság volt mondanod.
– Nem akarok komisz lenni.
Jane közelebb lépett.
– Nézd az ajkamat – mondta, és Amos nézte, mert mást úgysem tehetett. – Még egy perc, és csókolózhatnánk – folytatta az asszony. – És végigcsókolhatnál. Mindenütt. Mindenemet.
Ahogy Amos állt ott a vívódástól feszülten, kezdte felfogni, miért nem ront be a házba, miért nem tesz meg mindent, amire vágyik. Jane pórázra akarja fűzni, amelyet megránthat, valahányszor kedve támad a férfira. Megalázó gondolat volt.
– Fele részedet kínálod nekem, vagy még annyit se – mondta. – Teljesüljön szívem vágya mindannyiszor, ha Northwood elmegy, és éhezzem a szerelmet máskor? Én nem tudok így élni.
– Fél kenyér is jobb a semmilyennél – felelte Jane.
– Az ember nem csak kenyérrel él – idézte válaszul Amos a *Deuteronomium*ot.
– Huh! – mondta Jane. – Felfordul tőled a gyomrom! – Becsapta az ajtót.
Amos lassan elfordult. A katedrális sötéten magasodott az üres piactéren. Amos metodista létére is még mindig úgy tekintett rá, mint az Isten házára. Odament a főbejárathoz, leült a lépcsőre, és töprengett.
Különös módon szabadnak érezte magát. Eltávolodott valamitől, amit szégyellt, és kezdte más megvilágításban látni Jane-t. Eszébe jutott, mit mondott a nő a fivéreiről. Unalmasnak tartja őket, mert a lelkipásztorságot választották. Az egész értékrendje hamis.
Jane használja az embereket. Sose szerette Northwoodot, de az kellett neki, amit a férjétől megkaphatott. Használni akarta Amost is, visszaélve a férfi szenvedélyével, valahányszor neki kedve szottyan szeretkezni. Annyira nyilvánvaló volt, Amosnak mégis hosszú

idejébe telt tisztán látni és bátran elfogadni az igazságot. Most, hogy megtette, már abban sem volt biztos, hogy egyáltalán szerette ő ezt a nőt valaha. Lehetséges ez?

Ha maga elé képzelte, még mindig megsajdult a szíve. Talán mindig is sajogni fog. De az a vak megszállottság véget érhetett. Mindenesetre magabiztosabban tekintett a jövőbe.

Felállt, megfordult, feltekintett a székesegyházra az utcai lámpák félhomályában.

– Az elmém immár tiszta – mondta. – Köszönet neked.

Hornbeamnek volt egy látomása Kingsbridge-ről. Látta, hogyan lesz belőle a gyáripar fellegvára, a hely, ahol óriási vagyonok születnek, és Manchesterrel verseng Anglia második legnagyobb városának rangjáért. Ám voltak emberek Kingsbridge-ben, akik az útjában álltak, örökös akadékoskodással fékezve a haladást. Spade volt köztük a legrosszabb. Ezért bőszült fel Hornbeam az ötlettől, hogy tegyék meg Spade-et tanácsnokká.

Nem is csoda, hogy a javaslat egy asszonytól – Cissy Bagshaw-tól – származott!

Hornbeam el volt szánva rá, hogy csírájában tapossa el ezt a gondolatot.

Szerencsére Spade-nek volt egy gyöngéje: Arabella Latimer.

Hornbeam egy darabig rágódott rajta, miként használhatná ki a legjobban Spade gyöngeségét, és végül úgy döntött, hogy beszél az új püspökkel, Marcus Reddingcote-tal.

A következő vasárnap új kabátban ment a templomba, amelynek színtiszta feketesége a komoly üzletember benyomását volt hivatva kelteni. Istentisztelet után üdvözölte a püspököt, és dölyfös feleségét, Unát.

– Több mint fél éve él nálunk, Mrs. Reddingcote – mondta. – Remélem, elnyerte a tetszését Kingsbridge.

Una nem válaszolt igennel.

– Ezelőtt egy londoni parókián voltunk. Mayfair, tudja. Egész más. De az ember ott szolgál, ahova küldik, ez természetes.

Tehát Kingsbridge lecsúszás, következtetett Hornbeam. Mosolyt parancsolt a szájára.

– Ha bármiben is tudok segíteni, kérem, csak szóljanak.
– Nagyon kedves. Palotai kiszolgálásunk igen kiváló.
– Örömmel hallom. – Hornbeam a püspökhöz fordult, aki magas és meglehetősen testes férfi volt, mint a gazdag egyházi személyek általában. – Válthatnék önnel pár szót, püspök uram?
– Természetesen.
Hornbeam a püspök feleségéhez fordult, és hozzátette:
– Kissé kényes ügy.
Una megértette a célzást, és elsétált.
Hornbeam közelebb lépett a püspökhöz, és lehalkította a hangját.
– Van itt egy David Shoveller nevű posztós. Talán hallott már emlegetni egy Spade nevű személyt. Ez egy olyan humoros ragadványnév.
– Ó, igen. Shoveller, Spade. Roppant mulatságos.
– Azon fondorkodik, hogy tanácsnok legyen.
– Ön ezt helyesli? – A püspök körülnézett, mintha Spade-et keresné.
– Nincs itt, uram. Metodista.
– Ah.
– Ami ennél is fontosabb, házasságtörő, amiről a város fele tudomással bír.
– Egek!
– Ami ennél is botrányosabb, a szeretője Arabella Latimer, az ön elődjének az özvegye.
– Hallatlan!
– Az ügy jóval Latimer püspök halála előtt kezdődött, és az asszonynak van egy ötéves fia, akinek a közvélekedés szerint Spade az apja. A püspök olyannyira haragudott, hogy Absolonnak keresztelte el a gyermeket, aminek jelentését egy önhöz hasonlóan tanult embernek szükségtelen magyaráznom.
– Absolon gyalázatot hozott apjára, Dávid királyra.
– Pontosan. A házasságtörésre nincsen bizonyíték, de nem szeretném látni, hogy Spade tanácsnoka legyen ennek a városnak.
– Én sem, de nézze, Hornbeam, nekem nincs beleszólásom a tanácsnokok választásába. Az nem az ön területe?

Ez volt a kulcskérdés, és a legnehezebb akadály Hornbeam pályáján.

– Azért fordultam önhöz, mivel ön a város erkölcsi vezetője.

– Valóban, de nem látom…

– Tarthatna egy idevágó szentbeszédet?

– Nem ítélhetek el egy embert a szószékről, ha nincs bizonyíték.

– Valóban nem. De általános jelleggel? Egy prédikáció a házasságtörés ellen?

A püspök lassan bólintott.

– Talán, bár ez kissé átlátszó.

– Akkor talán legyen az a tárgy, hogy ne hunyjunk szemet a bűn fölött?

– Ó, ez jobb! A Szentírásban többször szerepel a „szemmel hunyorgat" kifejezés. Pontosan azt jelenti, amiről ön beszél!

– Ha valaki rosszat tesz, azt nem szabad elnézni. Valami ilyesmire gondol?

– Igen.

Hornbeam vérszemet kapott.

– Mert tudja, Spade vétkét gyakran emlegetik halkan, sőt súgva, de fennszóval sohase hangoztatják.

– Ő pedig megátalkodik a bűnben.

– Püspök uram fején találta a szöget.

– Hmm.

Hornbeam észbe kapott, hogy nem egészen oda jutott, ahova akart. Neki konkrét kiállásra volt szüksége.

– Talán elég lenne célozni arra, hogy közismert bűnös ne emeltessék köztiszteletben álló rangra. Nincsen szükség vádra. Az emberek meg fogják érteni a célzást.

– Ezen gondolkodnom kell, de azért köszönöm, hogy felhívta a figyelmemet a problémára.

Hornbeamnek be kellett érnie ennyivel. El kellett fogadnia, remélve a legjobbat.

– Szívesen, püspök uram – felelte.

Spade szólt Arabellának, hogy szeretne megmutatni valamit, és arra kérte, várjon rá a Halászok utcája 15. előtt. A kulcsot már elkérte

Roger Riddicktől.

Korábban jött, és az utcán toporgott, amíg meg nem érkezett az asszony. Akkor gyorsan kinyitotta az ajtót, és betessékelte Arabellát.

– Nézzünk körül! – mondta.

Arabella vélhetőleg kitalálta, mire gondol, de nem kérdezősködött. Együtt megtekintették a házat. Sok munkát kellett beletenni. Volt itt mocskos padló és törött ablak bőséggel. A sötét alagsorban a piszoktól rohadt a konyha és a többi helyiség. Az éléskamrában döglött patkány hevert.

– Az egészet alaposan fel kell sikálni! – jelentette ki Arabella.

– És ki kell festeni.

A földszinten volt egy jókora szalon. Az első emeleten tágas hálószobát fogott közre egy férfi- és egy női öltöző. A második emeleten voltak a gyerek- és a cselédszobák. Az ablakok nagyok voltak, a kandallók mélyek.

– Nagyon kellemes ház lehetne belőle – állapította meg Arabella.

– Eladó. Szeretnéd?

Az asszony sejtelmesen mosolygott.

– Pontosan mire célzol?

Spade megfogta a kezét.

– Arabella, te csodálatos asszony, leszel a feleségem?

– David Shoveller, te csodálatos férfi, tudatában vagy annak, hogy nyolc évvel öregebb vagyok nálad?

– Vehetem ezt igennek?

– Igenigenigennek!

– És szeretnéd, ha ebben a házban laknánk? Boldog lennél itt?

– Őrülten, drágám.

– Várnunk kell, amíg lejár a gyászév.

– Szeptember harmincadikán.

– Pontosan tudod a dátumot?

– Úriasszonynak nem illik ennyire mohónak lenni, de nem tehetek róla.

– Az hat hónap.

– Ha most megveszed, lesz időnk takarítani, festeni, bútort, függönyöket választani satöbbi.

Csókolóztak, aztán Spade úgy tett, mintha lopva körülnézne.

– Úgy rémlik, kettesben vagyunk…

– Jaj de jó! Csakhogy a padló keménynek látszik, és nem valami tiszta.

– Nem baj, lehetsz te felül.

– Voltam egyszer női társaságban…

Spade mosolygott, és várta, mi sül ki ebből.

– És miről folyt a szó?

Arabella félig dévajul, félig pironkodva mosolygott.

– Valamiről, amit szerintük a prostituáltak csinálnak. Még sose hallottam ilyet. Az is lehet, hogy csak kitalálás, de…

– De mi?

– Ki akarom próbálni.

Spade-et felizgatta ez a beszéd.

– Mi az?

– A szájukkal csinálják.

Spade bólintott.

– Már hallottam róla.

– Neked csinálta már valaki?

– Nem.

– Amennyire kivehettem, egészen végig csinálják… ha érted, hogy értem.

– Értem, hogy érted. – Spade észrevette, hogy nehezen lélegzik.

– Szóval azt akarom kipróbálni.

– Akkor próbáld. Légy szíves.

– Csakugyan akarod?

– Fogalmad sincs, mennyire – felelte Spade.

30. fejezet

A vádesküdtszék elnökének sovány, gonosz arca volt. Keselyűképű, gondolta Spade. Szemei közel ültek egymáshoz a horgas csőrként görbülő orra két oldalán. Miközben elfoglalta helyét a pulpituson, behúzta a nyakát és fölemelte a karját, amitől a talárja kitárult, hasonlatosan a földet érő keselyű szárnyához, aztán úgy hordozta végig a tekintetét az előtte összegyűlt embereken, mintha a prédáját szemlélné.

Vagy talán csak Spade képzelődött. Ez talán egy kedves öregúr, aki irgalmat gyakorol, ha csak teheti. Az arc nem mindig tükrözi a jellemet.

Bár általában igen.

De akkor sem a bíró dönti el, hogy bűnös-e Tommy. Az az esküdtek dolga. Spade borúsan figyelte, hogyan esketik fel a tizenkét jól öltözött kingsbridge-i notabilitást; mindegyik szokás szerint dúsgazdag iparos és kereskedő volt, az a típus, amely a legkevésbé elnéző a bolti lopás iránt.

Míg zajlott a fölesketés, Cissy Bagshaw halkan odaszólt Spade-nek:

– Sajnálom, hogy nem lettél tanácsnok. Én igazán megtettem mindent.

– Tudom, és hálás is vagyok érte.

– Attól tartok, a püspök prédikációja aknázta alá.

Spade bólintott.

– A bűnöst ne emeljük rangra és hatalomba.

– Valaki felbujtotta.

– Biztos, hogy Hornbeam. Az egyetlen ellenségem.

– Igazad van.

Spade kellemetlen tanulsággal tért vissza első portyájáról a politikában. Haragudott magára, amiért nem számított Hornbeam

ellenállásának erejére és kíméletlenségére. Ha ismét próbálkozik, az lesz az első lépése, hogy kitalálja, miként semlegesítse ellenségeit.

A fölesketés befejeződött, az esküdtek leültek.

Ha Tommyt bűnösnek találják – ami többé-kevésbé elkerülhetetlennek tűnt –, a bíró dönt a büntetésről. Ott még lesz helye az irgalomnak. Gyereket akasztani nem volt szokás, de az nem azt jelentette, hogy ne fordult volna elő. Spade imádkozott, hogy ez az ember ne legyen olyan gonosz, mint amilyennek látszik.

A tárgyalóterem zsúfolásig megtelt, a levegő máris rossz volt, a hangulat komor. A vörösre sírt szemű Jenn Pidgeon az első sorban állt, gépiesen gyűrögetve az övszalagja végét. Spade nem képzelhetett el rosszabbat annál, mint várni a gyermekünk halálos ítéletét.

Arra számított, hogy Hornbeam nem mutatkozik. A városban már így is morogtak a Jenn iránti embertelensége miatt, és ez a tárgyalás az eredményétől függetlenül csakis kínos lehet számára. De ő eljött, méghozzá gőgös és kihívó képpel. Amikor a pillantása találkozott Spade-ével, diadalmas mosolyra görbült a szája. Igen, gondolta Spade. Ezt a csatát megnyerted.

Spade csalódott, de nem roppant össze. Az viszont felbőszítette, hogy az Arabellához fűződő kapcsolatát használták a megbuktatására. Persze, Arabella és ő bűnös volt, amin természetesen csak megbotránkozni lehet, de Spade akkor is úgy érezte, hogy az asszonyt megalázták. Kingsbridge rajta köszörülte a nyelvét, és eldöntötte, hogy Spade neki köszönheti a szégyenét. Ezt sose bocsátja meg Hornbeamnek.

De az ő bajai hangyává töpörödtek, amikor behozták Tommyt.

A vádesküdtszék évente csak kétszer ülésezett; Tommynak a közbeeső időt a kingsbridge-i börtönben kellett töltenie, ami nem gyereknek való hely. Tommy még jobban lefogyott, és megtört. Spade mérhetetlenül megsajnálta. Bár ki tudja, ezzel a szomorú külsejével talán elnyeri az esküdtek szánalmát.

Vagy nem.

A bizonyíték ugyanaz volt, mint előzőleg. Josiah Blackberry leírta a lopást, és a letartóztatást. Elsie Mackintosh megerősítette Blackberry vallomását, de felhívta rá a figyelmet, hogy a gyerek

huzamosabb ideje éhezett, mert az apját elrabolták a kötelesek, és az anyjától megtagadták a szegénygondozást. Hornbeam, a szegények főfelügyelője gőgösen méltatlankodó képet vágott, de nem szólt.

Az esküdtek már ismerték a történetet. A *Kingsbridge Gazette* beszámolt róla, hogy az ügyet fölterjesztették a vádesküdtszékhez, és azok, akik nem voltak jelen az első tárgyaláson, hallhatták a részleteket azoktól, akik ott voltak. Az esküdtek alighanem rég eldöntötték, mi lesz az ítélet.

Legalábbis nem kellett sokáig vívódniuk ahhoz, hogy bűnösnek találják Tommyt.

Aztán a bíró beszélt.

– Esküdt urak, véleményem szerint önök az egyetlen lehetséges döntésre jutottak. – A hangja szárazon karistolt. – Önök teljesítették kötelességüket, most tehát az én felelősségem kiszabni a vétkes személyre a megfelelő büntetést.

Elhallgatott, belekrákogott a tenyerébe. A terem hallgatott.

– Céloztak rá, hogy ebben az esetben Thomas Pidgeon bizonyos értelemben inkább áldozat, mint elkövető. Megpróbálták hibáztatni a haditengerészet toborzóit és a szegénygondozás főfelügyeletét, sőt még őfelsége kormányát is a kérdéses bűnért. Ám ez itt nem a toborzók, nem is a szegénygondozási intézmény, legkevésbé pedig a kormány pere. Ez Thomas Pidgeon pere, és senki másé. – Elsie-re nézett. – Érezhetünk részvétet a balszerencsés körülmények kárvallottai iránt, de nem hatalmazhatjuk fel őket arra, hogy lopjanak tőlünk. Ilyesmit sugalmazni oktalanság.

Ismét szünetet tartott, és csinált valamit a kezével, amit nem lehetett látni. Mikor fölemelte a karját, mindenki láthatta, hogy fekete pamutkesztyűt visel.

Jenn Pidgeon sikoltott.

– Uram, irgalmazz! – kiáltotta Spade.

A bíró előhúzott egy fekete süveget, rátette a parókájára.

Jenn vigasztalhatatlanul zokogott, a közönség hangos és rosszindulatú megjegyzéseket tett, ám mindez lepergett a bíróról, aki ugyanazon a karistoló hangon folytatta:

– Thomas Pidgeon, te a törvény értelmében visszatérsz oda, ahonnan jöttél, hogy onnan elvitessél a kivégzés helyére, ahol nyakadnál fogva függsz felakasztva, amíg a tested nem lészen halott.

Most már többen sírtak. Ám a bíró még nem végzett.

– Halott – ismételte. Majd harmadszor is elmondta: – Halott.

Utoljára pedig azt mondta:

– És az Úr irgalmazzon a te lelkednek.

Miközben Jann Pidgeont kivezették a teremből – hellyel-közzel vinni kellett –, Spade felugrott, és azt kiáltotta:

– Mylord, tudomására hozom, hogy az ítélet ellen fellebbezni fogunk a királyhoz!

A tömeg zajosan helyeselt.

– Tudomásul vétetett – mondta közönyösen a bíró. – Az ítéletet nem hajtják végre addig, amíg meg nem kaptuk őfelsége válaszát. A következőt.

Spade távozott.

A műhelyébe ment, és ellenőrizte a munkát, de nehezen bírt összpontosítani. Még sose fellebbezett a királyhoz. Nem tudta, hol kezdje.

Délben átment az általúti kávéházba. Ivott egy kis kávét, amitől sikerült összeszednie a gondolatait. Segítségre lesz szüksége a fellebbezés megszerkesztéséhez, és az lenne a legjobb, ha több tekintélyes polgár aláírná. Javában rágódott ezen, amikor észrevette, hogy több lett a vendég, akik ebédelni jöttek. Felfedezte köztük Drinkwater tanácsnokot. Már benne járt a hetvenben, és botra kellett támaszkodnia, de még sántikálni is peckesen tudott, és az agyának sem volt semmi baja. Spade odaült hozzá.

Drinkwater marhasültet rendelt és egy korsó sört. Ő is ott volt a tárgyaláson.

– Hornbeam és az a bíró sakálok! – mondta Spade-nek. – Bitóra küldeni egy gyereket!

– Aláírja a fellebbezést a királyhoz? – kérdezte Spade. – Nagyobb az esély, ha egy volt polgármestertől jön.

– Természetesen!

– Köszönöm.

– Az a bíró egyetlen keresztyén dolgot mondott: „Az Úr irgalmazzon a te lelkednek." Én nem tudom, hova jut ez a világ.

Spade örült, hogy más is olyan dühös, mint ő.

– Még több embert kell rávennünk, hogy írja alá a fellebbezést.

– A vőm, Charles bizonyosan aláírja. Ki mást kérhetünk fel még?

Spade töprengett.

– Amos megteszi. De nem lehet csupa metodista. Megkérdezem Mrs. Bagshaw-t.

– Helyes. Így lesz két kingsbridge-i kereskedőnk, márpedig azoktól nem várják el, hogy kíméljék a bolti tolvajokat.

– Gondolom, Northwood nem segít.

Drinkwater kételkedett.

– Nem hinném, bár egy próbálkozást megér.

– Az unokája talán meggyőzhetné.

– Jane? Kétlem, hogy nagy befolyása lenne a férjére, de azért rákérdezek.

– Tanácsra van szükségem a fellebbezés megfogalmazásához. Bizonyára van hivatalos szövege.

– Arra valók az ügyvédek. Kérdezze meg Parkstone-t.

Kingsbridge-ben három ügyvéd volt, akik elsősorban ingatlanok adásvételével, végrendeletekkel és a shiringi gazdálkodók határvitáival foglalkoztak. Parkstone volt a legöregebb.

– Máris megyek hozzá – mondta Spade.

– Nem is eszik?

– Nem – felelte Spade. – Most valahogy nincs étvágyam.

Kit lemondott a két Barrowfield-gyár ügyvezetői tisztségéről, amit Amos sajnálkozva, ám jóindulatúan fogadott, és azt mondta, vigaszára szolgálna, ha esélye lenne megvásárolni az Angliában gyártott első Jacquard-szövőgépet. Azt is kérte, hogy Kit dolgozzon még le nála egy hónapot, mert kell az idő az átszervezésekre. Kit ráállt. Örült, hogy a változás nem okozott haragot közöttük.

A hónap már majdnem letelt, amikor Kit kapott egy levelet.

Soha nem kapott még levelet.

Ez a szombaton érkezett levél várta a gyárból hazatérő Kitet. A szomszédok azt mondták, egy katona hozta, akinek a vászontáskája

tömve volt levelekkel.

A levél közölte Kittel, hogy besorozták a polgárőrséghez.

Émelyegni kezdett. Sose volt harcos, és attól félt, hogy leszerepel.

Számítania kellett volna rá, hiszen tizennyolc éves kora óta katonaköteles volt, de egyszerűen nem foglalkozott vele.

A család megbeszélte a vacsoránál a kérdést.

– Előre gyűlölöm a sereget! – mondta Kit. – Tudom, hogy védeni kell a hazát, de akkor is én leszek a világ legrosszabb katonája!

– Ott majd megedzenek – mondta Jarge. Amikor Sal rosszallóan nézett rá, hozzátette: – Már meg ne sértődj, legény.

– A polgárőrség nem a hadsereg – mondta Sal. – Nem mehetnek külföldre. Itthon kell maradniuk, és védeniük kell az országot megszállás esetén.

– Ami bármikor megtörténhet! – mondta Kit. – Bonaparte 200 000 emberrel várakozik, hogy átkelhessen a Csatornán!

De még ha nem lesz megszállás, ez akkor is romba dönti a tervét, hogy Jacquard-szövőgépeket készíthessen Rogerrel. Nemcsak a pénzt veszíti el, de az örömöt is, hogy azzal az emberrel dolgozhat együtt, akit a legjobban kedvel az egész világon!

– Nem okvetlenül neked kell megmentened minket Bonapartétól – érvelt Sal. – Általában megfizethetsz valakit, hogy vegye át a helyedet. Még csak nem is kerül sokba. Száz és száz ember megcsinálta már. Verekedjenek csak a vágóhídi fiúk, úgyis azt szeretnek a legjobban.

– Először is találnunk kell valakit, aki hajlandó.

– Az nem lesz nehéz. Van egy csomó munkanélküli, sokuk el is adósodott. Egy ilyen ember a te segítségeddel kifizetheti a tartozását, és szerez állást. A polgárőrségnél alacsony a zsold, de etetnek, ruháznak, és lesz ágyad. Nem olyan rossz üzlet egy bajba jutott fiatalembernek.

– Már holnap érdeklődni fogok.

Másnap vasárnap volt. A metodista imaházban úrvacsora után Kithez odajött Donaldson őrnagy, és arra kérte, üljenek le egy csendes zugban. Kit el nem tudta képzelni, mi következik.

– Tudom, hogy a nevedet kihúzták a lottón – mondta Donaldson. Kit felvidult. Donaldson talán azért jött, hogy segítsen megúsznia a

sorozást.

– Nem lennék jó katona – mondta. – Gyűlölöm az erőszakot. Keresek valakit, aki átvegye a helyemet.

Donaldson komolyan nézett rá.

– Sajnálom, hogy csalódást kell okoznom neked, de máris közölhetem, hogy nem lehetséges.

Kit elszörnyedt. Úgy érezte, rosszat álmodik, amiből nem tud felébredni. Rámeredt Donaldsonra. Az őrnagy arcán nyoma sem volt álnokságnak, teljesen őszinte volt.

– Hogy a csodába? – kérdezte Kit. – Nem csinálják meg egy csomóan?

– Igen, de a helyettesítés mindig a parancsnok mérlegelésén múlik, és a te esetedben Northwood ezredes nem engedélyezi.

– Miért? Mi kifogása ellenem?

– Semmi. Épp ellenkezőleg. Tudja, ki vagy, hallott a tehetségedről, és azt akarja, hogy légy benne a polgárőrségében. Van épp elég ifjú garázdánk, akik tudnak verekedni, viszont szűkében vagyunk az olyanoknak, akiknek van esze.

– Szóval adjam fel a reményt?

– Ne így nézd. Te mérnök vagy. Megígérhetem neked, hogy hat hónapon belül előléptetnek hadnaggyá. Ez magának az ezredesnek az ajánlata.

– Mérnök? Milyen mérnök?

– Teszem azt, sürgősen át kell dobnunk tízezer embert és húsz nehéz ágyút egy folyón, amelynek nincsen hídja.

– Akkor nyilván hajókból csinálnának hidat.

Donaldson úgy mosolygott, mint aki most játszotta ki az adu ászt.

– Most már érted, miért van szükségünk rád?

Kit ráébredt, hogy most pecsételte meg a sorsát.

– Értem – mondta fakó hangon.

– Akiket besoroznak, végigharcolják a háborút, amely több évig tarthat. De ha tiszt vagy, három–öt év múlva leszerelhetsz a polgárőrségtől. És a tiszti zsold sokkal jobb.

– Sose leszek képes alkalmazkodni a katonaélethez.

– Hadiállapotban vagyunk. Évek óta ismerlek: sokkal érettebb vagy a korodnál. Arra gondolj, mivel tartozol Angliának. Bonaparte

fél Európát lerohanta. Kizárólag a fegyveres erőinknek köszönhetjük, hogy rajtunk nem ő uralkodik… egyelőre. Ha betör ide, a polgárőrségnek kell visszavernie.

– Ne mondjon többet. Csak rosszabb lesz tőle.

Donaldson felállt, és rácsapott Kit vállára.

– Sokat fogsz tanulni a polgárőrségben. Tekintsd lehetőségnek. – Azzal otthagyta.

Kit a tenyerébe temette az arcát, és azt mondta csak úgy nagy általánosságban:

– Inkább halálos ítéletnek.

Spade lement a vízpartra, hogy ellenőrizze egy Combe-ba induló szállítmány berakodását. A rakodó szürke hajú, ötvenes ember volt, aki londoni kiejtéssel beszélt, és Matt Carver néven mutatkozott be. Meggyűlt a baja a nehéz bálákkal, ezért Spade segített neki, de Carver így is kénytelen volt gyakori szüneteket tartani, hogy kilihegje magát.

– Azannya! – mondta az egyik ilyen szünetben. – Az a fekete ember. Nem Joey Hornbeam?

Spade követte Carver előreszegezett mutatóujjának irányát.

– Itt Hornbeam tanácsnoknak hívják, egyébként igen. Joseph a keresztneve.

– Jó kurva életbe! Tanácsnok, olyan klepetusban, ami egy munkásember háromhavi bérébe kerülhetett! Osztán milyen mostanában?

– Kemény, mint a kő.

– Á, mindig kemény volt.

– Ismeri?

– Ismertem. Egy londoni kerületben nőttem fel, aminek az a neve, hogy Seven Dials. Én és Joey egyidősek voltunk.

– Szegények voltak?

– Szegénynél is rosszabbak. Tolvajok voltunk, és nem volt semmink, csak amit loptunk.

Spade-ben feltámadt a kíváncsiság. Hornbeam mint kiskorú tolvaj!

– És a szüleik?

– Én kitett gyerek voltam. Joey-nak úgy tizenkét éves koráig volt anyja. Lizzie Hornbeam. Az is tolvaj. Öregemberekre szakosodott. Kunyerált egy hatpennysért, és miközben a vén szivar azt mondta, hogy nem – vagy akár igen –, Lizzie szépen kiemelte a mellényzsebéből az aranyórát. Ám egy napon eltévesztette, és olyan szivart választott, aki gyorsabb volt nála. Úgyhogy elkapta Lizzie csuklóját, és nem is engedte el.

– Mi lett vele?

– Felakasztották.

– Jóságos Isten! – mondta Spade. – Gondolom, Hornbeam ettől lett olyan, amilyen.

– Nem kétséges. Elmentünk megnézni. – A rakodó pillantása elsötétült. Spade tudta, hogy most ismét lejátszódik előtte az akasztás. – Joey mellett álltam, amikor kirúgták az anyja alól a zsámolyt. Vannak, akik könnyen meghalnak, nyaktörés, de Lizzie nem volt szerencsés, percekig tartott, hogy megfúljon. Szörnyű látvány: tátott száj, kilógó nyelv. Összepisilte magát. Borzasztó ilyet látni egy ekkora fiúgyereknek, komolyan.

Spade-et kirázta a hideg az iszonyattól.

– Az ember szinte megsajnálja.

– Ne fáradjon – figyelmeztette a rakodó. – Joey nem köszönné meg.

31. fejezet

Spade és Arabella Latimer esküvője volt Kingsbridge-ben az év legeredetibb lakodalma. A metodista imaház zsúfolásig megtelt – már épült az új, amely kétszerese volt a réginek, de még nem készült el –, sőt kint is összeverődött egy kisebb tömeg annak ellenére, hogy a titkolt bűn, a rosszul rejtegetett szégyen levegője lengte körül a frigyet. Vagy talán épp ez csalta oda a népeket, elmélkedett Spade, hisz oly botrányos volt, s mégis oly izgalmas, egyszerre kénköves és kísértő. Mostanra nemigen maradt kingsbridge-i, aki ne hallotta volna a szóbeszédet, hogy Arabella már a férje halála előtt – jóval előbb! – a szeretője volt Spade-nek. Lehettek olyanok, akik azért jöttek el, hogy rosszallóan ráncolják a homlokukat, és elítélően csettintsenek a nyelvükkel, de mikor Spade végighordozta a tekintetét a gyülekezeten, úgy érezte, a többség valóban azért van itt, hogy sok boldogságot kívánjon az új házasoknak.

Hétfő volt, 1805. szeptember harmincadika.

Arabella új ruhát viselt, gesztenyebarna selyemből. Spade már megfigyelte, hogy ez a szín rózsás árnyalatot ad a bőrének. Akaratlanul a testre, a jól ismert testre kellett gondolnia a selyem alatt. Valamikor szerette Betsy kamaszos, nyúlánk testét, tökéletes bőrét; most pedig szerette Arabella korosabb testét, lágy gömbölyűségével, ráncaival és gyűrődéseivel, világosbarna hajában az elszórt ezüstszálakkal.

Spade levágatta a haját, és új, égszínkék kabátot viselt, amelytől, állapította meg Arabella, még kékebben ragyogott a szeme.

Kenelm Mackintosh, Arabella veje volt a menyasszony egyetlen férfi hozzátartozója, de ő mint főesperes nem vehetett részt egy metodista szertartáson, így Elsie kísérte Arabellát az oltárhoz. A menyasszony másik kezébe az ötéves Abe kapaszkodott, aki erre az alkalomra vadonatúj, testhezálló, csinos kis ruhát kapott.

Charles Midwinter lelkipásztor rövid beszédet tartott a megbocsátásról. Máté evangéliumából vette a textust: „Ne ítéljetek, hogy ne ítéltessetek." A megbocsátás elengedhetetlen egy házasságban, mondta Charles; két ember gyakorlatilag semeddig sem élhet együtt úgy, hogy alkalmanként meg ne sértsék egymást, és nem szabad hagyni, hogy a horzsolások elmérgesedjenek. Azzal folytatta, hogy ugyanez az elv érvényes általában az életre, amivel Spade szerint arra célzott, hogy a nép most már felejtse el a mátkapár bűnét, tekintve, hogy éppen esketik őket.

Spade egyfolytában Arabellát nézte, holott a prédikációra kellett volna összpontosítania. Évekkel ezelőtt azt mondták egymásnak, hogy egy pár akarnak lenni holtig, és a viszonyuk egy életre szól. Fogadalmukat csak erősítette az eltelt idő. Spade feltétlenül megbízott Arabellában, és tudta, hogy felesége ugyanígy érez iránta. Ettől függetlenül sajátos megilletődés fogta el most, amikor ígéretüket a templomban is megpecsételték barátok és szomszédok előtt. Spade nem kívánta, hogy eloszlassák az aggodalmait, cáfolják a kételyeit, és asszonya bizonygassa örök szerelmét. Mégis könnyek szöktek a szemébe, amikor Arabella elfogadta férjének, akitől csak a halál választhatja el.

A gyülekezet követte őket, amikor távoztak az imaházból. Az új házasok mindenkit meghívtak új otthonukba. A hallban asztalokon várakozott az inni- és ennivaló. Elsie szervezte, Spade fizette a számlákat. A ház illatozott a friss festéstől, és tele volt bútorokkal, amelyeket Spade és Arabella közösen választott. Spade egy falatot sem evett, mert mindenki vele akart beszélni, nem hagyva időt az evés-ivásra. Látta, hogy Arabella is ugyanígy járt, és örült, hogy mindenki gratulál nekik.

Két óra múlva Elsie rábeszélte a vendégeket, hogy távozzanak. Félretett némi ételt az úriszobában, egy palack bort is elhelyezett az asztalon, aztán jó éjszakát kívánt a házasoknak, és távozott. Mikor végre üres volt a ház, Spade és Arabella, kezükben tányérral és pohárral, letelepedtek egymás mellé egy szófára. Az ablakokat kitárták, hogy bejöjjön a szeptemberi este langyos levegője. Evés után kéz a kézben ültek a lopakodó sötétségben, a sarkokban felgyűlő árnyéktócsák között.

– Most pedig olyat fogunk csinálni, amit még soha – szólalt meg Spade. – Egymás mellett alszunk el, és reggel egymás mellett ébredünk.
– Hát nem csodálatos? – kérdezte Arabella.
Spade bólintott.
– Ennél nem lehet jobb az élet – mondta.

Amos egy főkönyvvel érkezett a dékáni lakba. Ő könyvelt a vasárnapi iskolának, és minden harmadik hónapban egyeztetett Elsie-vel. A tanítók önkéntesek voltak, az élelemről a támogatók gondoskodtak, de az iskolának akkor is szüksége volt könyvekre és írószerekre, és az adományozóknak joguk volt tudni, hogyan használták fel az ajándékaikat.
Elsie mindig örült, ha láthatta Amost, aki harminckét éves lett, és mutatósabb volt, mint valaha. Az álmaiban mindig Amos volt a férje, és nem Kenelm. Ám most ideges volt, mert valami fontosat kellett mondania Amosnak. Jobban örült volna, ha nem kellett volna, de mégis jobb, ha Amos olyasvalakitől hallja, aki szereti.
Megkínálta a férfit egy pohár sherryvel, amit az elfogadott. Egymás mellett ültek az ebédlőasztalnál, és együtt nézték át a főkönyvet. Elsie orrát megcsapta a szantálfa finom illata. Nem kellett aggódni az anyagi kérdések miatt, simán befolyt a szükséges pénz.
Rögtön meg kellett volna mondania, mihelyt Amos becsukta a főkönyvet, de annyira ideges volt, hogy inkább azt kérdezte:
– Hogy boldogulsz Kit nélkül? Ő volt a jobbkezed.
– Hiányzik. Hamish Law még mindig nálam van, de olyasvalakit keresek, aki ért a gépekhez.
– Nem tudom elképzelni, hogy Kit megszerethetné a katonaéletet.
– Viszont Northwood ezredes szerintem nagyon örül, hogy megcsíphette Kitet.
– Hát az biztos. – Ez volt az alkalmas pillanat. Elsie összeszedte a bátorságát. – Ha már Northwoodnál tartunk… – Erőlködött, hogy ne remegjen a hangja. – Te tudtad, hogy Jane babát vár?
Hosszú csend lett.
Aztán Amos csak annyit mondott:
– Irgalmas ég.

Mereven bámult Elsie-re, aki olvasni próbált az arcában. A férfi elsápadt valami nyilvánvaló, de azonosíthatatlan felindulástól.

Az ajka mozgott, mintha beszélni próbálna. Pár perc múlva kinyögte:

– Ennyi idő után.

– Kilenc éve házasok. – Elsie-nek sikerült egyenletes hangon beszélnie.

Belinda Goodnight és a város hírharangjai azt híresztelték, hogy Jane terméketlen, ahogy ők mondták, „meddő". Arról is spekuláltak, hogy Northwood alkalmatlan a gyermeknemzésre, tehát csak egy másik férfi lehet az apa. Az volt az igazság, hogy semmit sem tudtak.

Elsie beszélt, hogy áthidalja a csendet.

– Reménykednek, hogy fiú lesz. Northwoodnak és az apjának nyilvánvalóan kell az örökös.

– Mikor esedékes a baba? – kérdezte Amos.

– Hamarosan.

– Talán ez közelebb hozza őket egymáshoz – tűnődött Amos.

– Talán. – Northwood és Jane mindig sok időt töltött távol egymástól.

– Jane sose igyekezett leplezni, hogy nem elégedett – folytatta a férfi.

Az utóbbi hónapokban Elsie megérezte, hogy Amos már nem csügg Jane-en a szokott szenvedéllyel. Megváltozott valami talán? De hát ez csak vágyálom. Láthatólag megrázta a hír.

A pletykafészkek másik elmélete az volt, hogy Jane babájának Amos az apja.

Ez aztán végképp hihetetlen, gondolta Elsie.

Kingsbridge-től nyolc kilométerre Kit arra oktatott ötszáz újoncot, hogyan vegyenek föl négyszögalakzatot.

A gyalogság általában vonalban tör előre a csatatéren, és ez jó alakzat is, kivéve a lovassági támadás esetét, amikor a lovasok simán megkerülhetik és hátba támadhatják a vonalat. A támadó lovasság egyedül négyszög alakzatban legyőzhető.

Ha egy vonalnak minden további eligazítás nélkül csak úgy megparancsolják a csatatéren, hogy vegyen föl négyszög alakzatot,

abból félórás fejetlen tolongás lesz, és ennyi idő alatt az utolsó szálig lekaszabolja őket az ellenség. Direkt erre találtak ki egy eljárást.

A katonákat nyolc-tíz századra osztják, mindegyikhez rendelnek két-három őrmestert és ugyanannyi hadnagyot. Azok, akik a vonal közepén vannak, veszteg maradnak: belőlük lesz a négyszög arcvonala. A két szárny visszakanyarodik, ők alkotják a négyszög oldalait; az elit gránátosok és a könnyűfegyverzetű századok hátrafutnak, belőlük lesz a négyszög alapja. Az őrmesterek alabárddal igazítják egyenesre a vonalakat.

Az emberek egymástól méternyire távolodva addig nyújtják a vonalat, amíg huszonöten nem lesznek a sorban. Az első huszonöt mögött feláll a második, a harmadik, a negyedik. Ekkor az első két sor letérdel, a hátsó kettő áll. A tisztek és a szanitécek a négyszög közepén vannak.

Kit három órája vezényelte az újoncait vonalba, aztán négyszögbe, aztán ismét vonalba, és megint négyszögbe. Késő délelőttre öt perc alatt felfejlődött a négyszög.

Csatában az arcvonal tüzel, aztán hátrafut, és újra tölt. Akkor kell tüzelniük, amikor a lovasság harmincméternyire van tőlük. Ha előbb tüzelnek, elhibázzák a célt, és éppen újratöltenének, amikor a lovasság eléri és le is kaszabolja őket. Ha később tüzelnek, a sebesült emberek és lovak rájuk zúdulnak, és átszakítják a vonalat.

Kit azt mondta a katonáknak, hogy képesek lesznek ellenállni a lovasrohamnak, ha nem veszítik el a hidegvérüket, és tartják az alakzatot. Nem voltak harci tapasztalatai, ezért színlelnie kellett a magabiztosságot. Ha elképzelte magát, amint áll a négyszög mellett, szemben a hatalmas csatalovakon teljes sebességgel közeledő emberek százaival, akik pisztolyt szegeznek rá, és hosszú, éles kardokkal hadonászva akarják felnyársalni, minden kétséget kizáróan tudta, hogy elhajítja a muskétáját, és úgy eliszkol, ahogy a lába bírja.

Jane babáját fényes pompával keresztelték. A székesegyház harangjai hosszú, bonyolult dallamot zengtek, amelyet Spade és harangozói rengeteget gyakoroltak. A grófságból felvonult mindenki, aki számított, a legszebb ruhájában. A színes üvegablakok

ragyogtak a napsütésben, a főhajó virágtengerben úszott. Maga Shiring grófja is jelen volt, szálasan, noha kissé görnyedten, és láthatólag boldogan, hogy vérvonala folytatódik. Voltak zsoltárok, hálaadó imák, és a kórus énekelt.

Amos erősen figyelte Northwood viscountot, aki immár a harmincas éveit taposva kezdett mindjobban hasonlítani az apjára: göndör fürtjei feljebb csúsztak a homlokán, amitől a hajvonala olyan cakkos lett, akár az M betű. Roppant elégedettnek látszott lenni önmagával, Amos szerint nem gyanította, hogy talán nem ő az apa.

Egyébként Amos sem tudta. Szívesen megkérdezte volna Jane-től, de nem volt alkalmuk beszélni. Különben is lehet, hogy Jane nem közölné vele az igazat. Talán nem is tudja, mi az igazság. Kereken megmondta Amosnak, hogy ő és Northwood ritkán szeretkeznek – de a *ritkán* nem azt jelenti, hogy *soha*. Vele csak egyszer csinálta, de egy is elég. Továbbá van még egy lehetőség: elképzelhető, hogy nem Amos a viscountess egyetlen titkos szeretője.

Akármi legyen az igazság, ahhoz nem fér kétség, hogy amikor Jane bezörgetett hozzá a viharban, azt akarta, hogy Amos ejtse teherbe. Valamint biztosra akart menni, ezért volt olyan dühös, amiért Amos nem volt hajlandó újrázni. Nem az érzés, még csak nem is a bujaság hajtotta Amoshoz. Használta a férfit, abban a reményben, hogy megfogan, és megszüli az örököst, márpedig ő egy gróf anyja akart lenni.

Maga Jane tartotta a karján a puha fehér gyapjúkendőbe burkolt babát. Amos gyakorlott szeme fölismerte a kendőben a kasmírt. Jane elegáns volt, mint mindig, prémszegélyű kabátban, főkötőben, kétsoros gyöngyfüzérével, de kimerültnek látszott. Megviselhette a szülés, ami Amos értesülései szerint az esetek többségében fárasztó erőpróba. Hát most föllélegezhet. A kékvérű feleségeket, akik gyermektelenek maradtak, időnként úgy kezelték, mintha kibújtak volna a felelősségük alól. Jane megúszta ezt a sorsot. Mostantól senki se mondhatja rá, hogy meddő.

Reddingcote püspök végezte a keresztelést. Impozáns jelenség volt földig érő fehér palástjában, hosszú, bíborszín stólájával. Ezüst

aspergillummal hintette a szenteltvizet, és láthatólag élvezte, hogy ő a látványosság főszereplője.

– Henry, megkeresztellek téged az Atyának, a Fiúnak és a Szentlélek Úristennek nevében! – mondta zengő hangon.

Mintha biztosítani akarnák a népet, hogy a baba csakugyan Henry Northwood sarja, gondolta savanyúan Amos.

A szertartás után a gyülekezet átsétált a Polgárok Házába, ahol a gróf fogadást adott. Ezer vendéget hívtak meg, és mindenkinek ingyensört töltöttek a kinti út mentén felállított, kecskelábú asztaloknál. Henry baba bölcsőben feküdt a díszteremben, ahol Amos végre alaposan megnézhette.

Annyit állapíthatott meg, hogy a babának kék szeme, rózsaszínű bőre és kerek arca van, mint minden újszülöttnek, akivel eddig találkozott. A kis Henry kötött sapkát viselt, Amos még azt se láthatta, milyen színű a haja, már ha van neki egyáltalán. Nem hasonlított se Henry Northwoodra, se Amos Barrowfieldre, se senkire. Húsz év múlva lehet göndör haja és nagy orra, mint Northwoodnak, vagy hosszú álla és arca, mint Amosnak, de ugyanúgy hasonlíthat Jane apjára, a jóképű Charles Midwinterre, és akkor végképp meg nem mondja senki, hogy ki nemzette.

Miközben Amos ezen elmélkedett, valami más is elindult benne a töprengés alatt. Váratlan mohósággal szeretett volna vigyázni erre a gyámoltalan gyermekre. Szerette volna megvigasztalni, megetetni, melegben tartani, noha a csecsemő elégedetten aludt, bőven volt mit ennie, és valószínűleg melege is volt a kasmírgyapjú takaró alatt. Amos felindulásában nem volt semmi észszerűség, de attól még nem lett kevésbé erős.

A baba kinyitotta a szemét, és kissé elégedetlenül felsírt. Jane tüstént ott termett, és fölkapta. Megnyugtatóan gügyögött Henrynek, aki visszasüllyedt a derűs nyugalomba.

Jane és Amos pillantása találkozott.

– Ugye gyönyörű? – kérdezte az asszony.

– Lélegzetelállítóan gyönyörű – hazudta udvariasan Amos.

– Úgy fogom hívni, hogy Hal – mondta Jane. – Két Henry nem lehet a háznál, mert csak zűrzavar lenne belőle.

Egy percig senki se volt a közelben. Amos lehalkította a hangját.

– Eszembe jutott a január, és nem megy ki a fejemből…

Jane a szavába vágott. A hangja szinte suttogás volt, de nagyon heves.

– Ne kérdezd! – mondta.

– De bizonyosan…

– Sose tedd föl nekem ezt a kérdést! – mondta vadul Jane. – Soha, de soha!

Szélesen mosolyogva fordult egy közeledő vendéghez:

– Lady Combe, milyen kedves, hogy megtette értünk ezt a hosszú utat!

Amos kijött a Polgárok Házából, és hazament.

György király nem kegyelmezett meg Tommy Pidgeonnak.

Ez mindenkit megdöbbentett. Kegyelemre számítottak, hiszen az elkövető olyan fiatal volt, az ellopott tárgy pedig viszonylag kis értékű.

Hornbeamnek örvendeznie kellett volna, de nem örvendezett. Egy éve még nem engedett abból, hogy a kis tolvajnak az életével kell lakolnia a bűnéért, de most már nem volt benne olyan biztos. Időközben változtak a dolgok. A kingsbridge-i közvélemény Hornbeam ellen fordult. Nem igazán érdekelte, hogy szeretik-e vagy sem, de ha továbbra is holmi emberevő óriást látnak benne, az gátolhatja törekvéseiben. Az jó, ha félnek tőle, de ő Kingsbridge polgármestere, sőt akár képviselő akart lenni egy napon, és ahhoz szavazatok szükségesek.

És ha ez nem lett volna elég bosszúság, a felesége, Linnie, sajnálta! Azzal mutatta ki, hogy a férje kedvenc ételeit főzette, gyengéden megpaskolta a vállát a legváratlanabb pillanatokban, és rászólt a kicsi Joe-ra, hogy csendesen játsszon. Hornbeam gyűlölte, ha szánták. Nyersen beszélt Linnie-vel, de csak annyit ért el vele, hogy az asszony még jobban sajnálta.

Ha a király megkegyelmezett volna Tommynak, a szenvedély nagyrészt elgőzölgött volna a drámából, és az emberek elfelejtik. Így most végig kellett csinálni a hátborzongató végkifejletig.

Hornbeam még mindig úgy érezte, hogy igaza volt, amikor követelte a kivégzést. Ha egyszer elkezdünk megbocsátani a

tolvajoknak, csak azért, mert éhesek, ingoványos talajra lépünk, amely anarchiába vezet. De már látta, hogy túl erőszakos volt. Részvétet kellett volna színlelnie Tommy iránt, tüntető vonakodással kellett volna átutaltatnia az ügyet a vádesküdtszék elé. A jövőben ezzel a megközelítéssel próbálkozik. Együttérzek veled balsorsodban, de nem változtathatok országunk törvényein. Annyira sajnálom. Komolyan.

Nem volt jó színész, de azért megpróbálja.

Fekete kabátot és fekete nyakravalót vett, a tisztelet jeléül. Még reggeli előtt távozott. Mivel tartani kellett tőle, hogy az alja nép bajt kever, utasította Doye seriffet, hogy koránra ütemezze be a kivégzést, amikor a város legcudarabb zsiványai még nem másztak ki az ágyból.

A piactéren már megépítették a bitót, a kötél és a hurok élesen rajzolódott ki a székesegyház hideg kövének hátterén. A csapóajtó, amelyre az elítélt fiú áll, zsanéros volt, és vaskos tölgyfa tuskóval támasztották alá. A vérpad mellett Morgan Ivinson ácsorgott, kezében pöröllyel. Ezzel üti ki a tuskót Tommy Pidgeon alól, aki meg fog halni.

Máris összeverődött egy kisebb tömeg. Hornbeam tartotta a távolságot, nem keveredett velük. Egy perc múlva odajött Doye.

– Minél hamarabb – mondta Hornbeam.

– Rendben van, tanácsnok – felelte Doye. – Máris hozom a börtönből.

Egyre többen lettek a téren, mintha láthatatlan hírnökök értesítették volna őket, hogy mindjárt megtörténik a gyilkosság, vagy megszólaltak volna a lélekharangok, amelyeket csak ők hallhattak. Pár perc múlva Doye visszatért Gil Gilmore, a foglár kíséretében. Ketten vonszolták Tommy Pidgeont, akinek a keze elöl össze volt kötve, és sírt.

Hornbeam körülnézett a téren, kereste Jennt, a tolvaj anyját, de nem látta. Nem is baj, úgyis csak a felhajtást csinálná.

Odavezették Tommyt a hágcsóhoz. Az indulásnál megbotlott, mire a karjánál fogva fölkapták, közösen felvitték az emelvényre, és lefogták, miközben Ivinson a gyerek nyakába vetette a hurkot, és

hozzáértő kézzel szorosabbra húzta. Aztán a három felnőtt lejött a lépcsőn.

Most egy pap ment föl a vérpadra, akiben Hornbeam fölismerte Titus Poole-t, a Szent János-egyházkerület papját, aki megpróbálta rábeszélni Hornbeamet, hogy fizessenek Jenn Pidgeonnak szegénygondozást. Poole tisztán csengő hangon beszélt, hogy az egész téren hallják.

– Azért jöttem, hogy segítsek imádkozni, Tommy!

– A pokolba fogok jutni? – kérdezte halálos rémülettel a fiú.

– Nem, nem! Akkor nem, ha hiszel Jézus Krisztusban, a mi Urunkban, és kéred Őt, hogy bocsássa meg a bűneidet.

– Hiszek! – kiáltotta Tommy. – Hiszek benne, de Isten vajon megbocsát?

– Igen, Tommy, megbocsát! – mondta Poole. – Mint ahogy megbocsátja mindnyájunk bűneit, akik hiszünk az Ő irgalmasságában!

Poole a fiú vállára tette a kezét, és lehalkította a hangját. Hornbeam úgy vélte, a *Miatyánk*ot imádkozhatják. Utána Poole megáldotta Tommyt, és lejött a hágcsón, egyedül hagyva a gyereket a bitófa alatt.

Doye Hornbeamre nézett. Hornbeam bólintott.

– Csináld! – mondta Doye Ivinsonnak.

Ivinson fölemelte a pörölyt, meglendítette, és akkurátusan lesújtott vele a tönkre, amely elrepült. A palló lecsapódott, puffanva eltalálta a vérpad lábát. Tommy leesett, a kötél kiegyenesedett, a hurok megszorult a gyerek nyakán.

A tömeg felhördült a szánalomtól.

Tommy kinyitotta a száját, hogy sikoltson vagy lélegezzen, de egyikre sem volt képes. Még élt: a zuhanás nem törte ki a nyakát, talán azért, mert túl keveset nyomott, így azonnali halál helyett a lassú fulladás kínszenvedése várt rá. Kétségbeesetten vonaglott, mintha a mozgás kiszabadíthatta volna, és egyszer csak lengeni kezdett. A szeme kidülledt, az arca vérvörös lett. A másodpercek őrjítő lassúsággal teltek.

Sokan sírtak a tömegben.

Tommy szeme nem csukódott le, de a mozgása fokozatosan lassult, aztán megállt. Ivinson felnyúlt, megfogta a gyerek csuklóját, kivárt néhány percet, aztán bólintott a seriffnek.

Doye a tömeghez fordult, és bejelentette:

– A fiú halott.

Hornbeam már látta, hogy itt nem lesz zendülés. Az emberek szomorúak voltak, nem dühösek. Sokan meredtek rá gyilkosan, de senki sem szólt hozzá. Aztán szétszéledtek, és Hornbeam is hazament.

A család éppen reggelizett. A kis Joe is az asztalnál ült. Cseppet fiatal volt még ahhoz, hogy a nagyokkal étkezzen, de Hornbeam ragaszkodott hozzá. Joe, akinek szalvétát kötöttek a nyakába, rántottát evett.

Hornbeam tejszínes kávét szürcsölt. Megvajazott egy pirítóst, de csak egyetlen falatot harapott belőle.

– Ezek szerint elvégeztetett – mondta halkan Deborah.

– Igen.

– Baj nélkül?

– Igen.

Személytelenül fogalmaztak, nehogy megijesszék Joe-t, de a gyerek túl okos volt hozzájuk.

– Tommy Pidgeont felakasztották, és most halott! – csicseregte.

– Ki mondta ezt neked? – kérdezte Howard, az apja.

– A konyhán beszélik.

– Több eszük lehetne – mormolta Hornbeam. – Ilyet a gyerek előtt!

– Nagyapa, miért kellett felakasztani? – kérdezte Joe.

– Ne zavard nagyapádat, amikor kávét iszik! – szólt rá Howard.

– Nincs semmi baj! – mondta Hornbeam. – Miért ne tanulná meg, milyen az élet? – A gyerekhez fordult. – Azért akasztották fel, mert tolvaj volt.

Joe nem érte be ennyivel.

– Azt mondák, hogy azért lopott, mert éhes volt.

– Alighanem.

– Talán nem is tehetett róla.

– Számít az?

– Hát, ha éhes volt…

– És ha mást lopott volna el? Akkor mit szólnál, ha a te ólomkatonádat vette volna el?

A katonák voltak Joe legféltettebb kincsei. Száznál több volt neki, és a kisfiú az egyenruháról felismerte mindnek a rangját. Gyakran hasalt a szőnyegen, és képzelt ütközeteket vívott. Most zavarba esett. Percnyi töprengés után megkérdezte:

– De miért akarná elvenni a katonáimat?

– Ugyanazért, amiért az a fiú ellopta a rózsaszín szalagot: hogy eladja, és kenyeret vegyen az árából.

– De azok az én katonáim!

– Ő meg éhes volt.

Joe olyan nehéznek találta ezt a dilemmát, hogy majdnem elpityeredett. Az anyja gyorsan közbeavatkozott:

– Joe, te biztosan megengednéd, hogy játsszon a katonáiddal, és szólnál a szakácsnénak, hogy hozzon neki kenyeret és vajat.

Joe arca felragyogott.

– Igen! – mondta. – És lekvárt! Kenyeret, vajat és lekvárt!

Joe problémája megoldódott, de Tommy Pidgeon számára nem létezett hasonló lehetőség. Ám Hornbeam ezt nem mondta. Joe-nak bőven van ideje megtanulni, hogy az élet nem minden problémája oldható meg kenyérrel, vajjal és lekvárral.

Elsie elindult Jenn Pidgeonhoz, hogy megnézze, mi van vele. Átkelt a kettős hídon, majd rátért a Morley-tanyához vezető útra. Még oda se ért, amikor meglátta Paul Morley-t a mezőn, akitől megtudta, hogy Jenn valóban nála lakik az istállója hátuljának támaszkodó fészerben. Benézett a fészerbe, de ott senki se volt. Életében nem látott még ehhez foghatóan nyomorúságos helyet. Volt benne egy szalmazsák és két pokróc, valamint két csupor és két tányér, de asztal vagy szék már nem. Jenn Pidgeon nem egyszerűen szűkölködött, koldus volt.

A tanyán tartózkodó Mrs. Morley elmondta Elsie-nek, hogy Jenn az előző napon, késő délután távozott.

– Kérdeztem tőle, hogy van, de nem válaszolt.

Miután az út eredménytelenül zárult, Elsie visszaindult a városba. Amikor déli irányból megközelítette a hidat, meglátott a közelebbi

parton egy embert. Horgászbotot szíjazott a hátára, és hozott a karjában valamit, amitől Elsie szíve kihagyott egy ütemet.

Ahogy a horgász közelebb ért, Elsie látta, hogy egy asszonyt hoz, akinek ázott ruhájából csepeg a víz.

– Nem – súgta Elsie. – Nem!

Az asszony feje, keze, lába úgy lötyögött, mintha nem lennének csontjai. Eszméletlen volt, vagy annál is rosszabb.

Az asszony tágra nyílt szeme az égre bámult, de nem látott semmit. Hátborzongató volt.

– A kanyarnál találtam, ott, ahol felgyűlik a szemét – magyarázta a horgász, aki Elsie-t az öltözéke alapján a tekintélyesebb személyiségek közé sorolta, mert hozzátette:

– Remélem, nem csináltam semmi rosszat, hogy elhoztam.

– Halott?

– Ó, igen, és ki is hűlt. Úgy vélem, tegnap, sötétedés után mehetett le a vízhez, és addig senki se találta, amíg nem jöttem erre. Nem is tudom, kicsoda.

Elsie tudta. Jenn Pidgeon volt.

Visszafojtotta a zokogását.

– Elvinné a kórházba, a Bélpoklos-szigetre? – kérdezte.

– Ó, igen! – mondta a horgász. – Könnyen. Szinte súlya sincs a szegénynek. Semmi súlya.

Napóleon sose rohanta le Angliát.

Fogta a hadsereget, amelyet összeszedett Boulogne-nál, és megindult vele kelet felé, Közép-Európa német ajkú területeinek irányába. Összecsaptak az osztrák hadsereggel, és azon az őszön sorra nyerték meg a csatákat Wertingennél, Elchingennél, Ulmnál.

Viszont az angol haditengerészet is aratott egy fényes győzelmet a spanyol partoknál, a Trafalgar-fok közelében. A nemzet ujjongott.

Aztán decemberben a franciák megverték az egyesült osztrák–orosz hadat Austerlitznél.

És a háború csak vonszolta tovább magát, egyik véres évről a másikra.

V. rész
A világ háborúja

1812-1815

32. fejezet

Kedves Spade!
Szóval még mindig élek. 13 év háború után, már azért medáliát érdemelnék, hogy idáig húztam! Most Spanyolországban vagyok, ahol létezik egy ilyen cigarillo nevű dolog, levélbe csomagolják a vágott dohányt, és nincs szükség pipára, most mind azt szívjuk.

Na, szóval, most arattunk egy győzelmet, de nagy volt az ára. Megostromoltunk egy Badajoz nevű várost, aminek nagyon erős falai voltak, és a franciák úgy verekedtek, mint a sátán, ráadásul az időjárás is ellenünk volt, zuhogó esőben ástam árkokat.

Egy hétig tartott, hogy a helyükre gurítsuk az ágyúkat. A pallókat, amiket a mérnökeink építettek a sár fölé, folyton elvitte az ár. De végül csak sikerült, bár kapnék egy fontot minden golyóért, amit kilőttünk, mert úgy zuhogtak a városra, akár a jégeső. Majdnem két hétbe telt, mire áttörtük a falaikat, és megostromoltuk a védműveket.

Hát, eddig ez volt a legrosszabb csata, amit láttam, mert szórtak bennünket mindennel, amijük volt. Srapnel, gránát, bomba. Még égő szalmabálákkal is. Több ezer embert veszítettünk, mészárszék volt, Spade, de végül bejutottunk, és jól elhegedültük a polgárok nótáját, erről nem is mondok többet, másnap egy csomó embert megkorbácsoltak erőszakért.

Reggel még rosszabb volt körbenézni: hullahegyek, árkok színig vérrel. Láttam a parancsnokunkat, Wellingtont, ahogy sírva nézi a katonái hulláit. Fehér zsebkendővel törölgette a könnyeit.

Következőnek észak felé megyünk. Kérlek, imádkozzatok Istenhez, hogy továbbra is oltalmazzon engem.

Szerető sógorod, Freddie Caines

1812 júliusában meghalt Shiring grófja. Két nappal később Amos összefutott Jane-nel a Kirkup-féle könyvesbolt előtt a Fő utcán. Jane feketét viselt, de valósággal pezsgett a lelkesedéstől.

– Ne merészelj őszintén részvétet nyilvánítani! – mondta. – Már belefáradtam, hogy úgy teszek, mintha gyászolnék. Remélem, veled nem kell komédiáznom. Tizenhat évet éltem le azzal az unalmas öregemberrel! Ki gondolta volna, hogy hetvenötig húzza! Akár hozzá is mehettem volna a fia helyett!

Jane a negyvenedikben járt, de még mindig káprázatos volt. Szeme körül a szarkalábak és az a néhány ezüstszál a sötét hajában csak bájosabbá tette. És milyen jól állt neki a fekete! Amos mégsem volt már szerelmes belé, ami ironikus módon szorosabbra fűzte a barátságukat. Ráadásul Jane olyan jó volt, hogy segítette a diszkrét kis találkozásokat a hetedik évéhez közeledő Hallel, aki Amos gyanúja szerint az ő fia volt, noha erre nem kapott bizonyságot.

Nem bánta, hogy megváltozott a kapcsolata Jane-nel. Sajnos ifjonti lángolása a nő iránt jóval túlélte a kamaszkort, vélhetőleg azért, mert bizonyos szempontokból lassabban lett felnőtté. Most már ismét lehetett szerelmes, elméletileg. De hát alig egy év választotta el a negyventől, túlságosan korosnak érezte magát az udvarláshoz. Úgyis csak éjszaka volt magányos. Sok barátja volt, a napokat végigdolgozta. Csak éjszaka nem volt kivel megosztania az ágyat.

Jane kizárólag önmagával törődött, mint rendesen.

– Végre megszabadultam az apósomtól! – ujjongta. – És grófné vagyok!

– Mindig az akartál lenni – felelte Amos. – Gratulálok.

– Köszönöm. Magamnak kell megszervezni a temetést, mert Henry túlságosan elfoglalt. Most már természetesen ő a gróf. El kell foglalnia a helyét a Lordok Házában. Ő lesz Shiring új kormányzója, a kicsi gróf pedig Northwood viscount!

Amos nem is gondolt erre. A fiú, aki vagy az övé volt, vagy nem, most már arisztokrata. Tíz év múlva indulhat Oxfordba tanulni! Amos mindig fájlalta, hogy nem tanulhatott, és azt remélte, lesz egy fia, aki valóra váltja az álmát. Úgy látszik, ezt az egyet megkapja az élettől.

De most belehasított, hogy Hal talán olyan akar lenni, mint az apja, és felcsap katonának. Rémítő kilátás, hogy Halt megölheti egy

kard vagy egy ágyúgolyó! Amos egy pillanatig komolyan félt attól, hogy rosszul lesz.

Abban a pillanatban a fiú is kijött a boltból, kezében könyvvel. Amos hirtelen észrevette, hogy vadul ver a szíve. Alig bírta palástolni a heves felindulást, amely elfogta a gyerek láttán.

Holott Hal külseje még nem árulta el a származását: sötét haja és édes pofikája volt, mint az anyjának. De a kamaszkor majd megváltoztatja. Amos akkor talán biztos lehet az apaságában.

Hal után kijött az üzletből Julian Kirkup, a gömbölyű, kopasz tulajdonos is. Csorgott belőle a hajlongó elragadtatás attól, hogy neki kékvérű vásárlója van.

– Milyen könyvet választott, Hal? – kérdezte közömbös hangot erőltetve Amos.

– Az a címe, hogy *Sandford és Merton története*. Két fiúról szól.

– Szabadjon megjegyeznem, hogy nagyon alkalmas olvasmány az ifjú Lord Northwood számára! – mondta Kirkup. – Jó napot, Lady Shiring, jó napot, Barrowfield tanácsnok úr! – Pár éve Amost megtették tanácsnoknak a szabadelvű felbuzdulás ugyanazon hullámában, amely végre Spade-et is beemelte a város vezetőségébe.

– Nincs pénzem, mama, de Mr. Kirkup azt mondta, írathatom a te számládra.

– Hogyne, drágám! – felelte Jane. – Miről szól a könyv?

– Tommy Merton egy elkényeztetett fiú, aki összebarátkozik az egyszerű, becsületes Harry Sandforddal. Rendkívül erkölcsös történet, mylady, és nagyon népszerű.

Amos kissé kenetesnek találta, de nem szólt.

– Köszönöm, Mr. Kirkup – vetette oda Jane.

A könyvárus hajlongva elhátrált.

– Hal, fogadja őszinte részvétemet nagyatyja halálának alkalmából – mondta Amos.

– Csuda kedves volt – mondta Hal. – Sokat olvasott nekem, de most már magamtól is tudok olvasni.

Amos a nagyszülei halálára gondolt. Nem emlékezett rá, hogy különösebben szenvedett volna. Különben is annyira elvénhedtek, hogy inkább voltak holtak, mint élők, és a gyermek Amos

csodálkozott is, hogy a szülei mennyire kétségbe vannak esve. Ugyanúgy reagált, mint Hal, tárgyilagos sajnálkozással, amelyből hiányzott a gyász.

– Ugye, a székesegyházban lesz a temetés? – kérdezte Jane-től.

– Igen. Earlscastle-ban helyezik nyugalomra, a családi kriptában, de a szertartás Kingsbridge-ben lesz. Remélem, eljössz.

– Természetesen.

Elváltak egymástól, Amos továbbment. Szinte azonnal találkozott a kankalinsárga ruhát viselő Elsie-vel. Beszélgettek a gróf haláláról, mert most ez volt a szenzáció.

– Most, hogy Henry a gróf, Kingsbridge-nek új képviselőre lesz szüksége – mondta Elsie.

– Erre nem gondoltam – vallotta be Amos. – Lehet, hogy időközi választást tartanak, habár talán nem is szükséges, mert azt beszélik, hogy hamarosan általános választások lesznek. – Spencer Perceval miniszterelnököt agyonlőtte az alsóház előcsarnokában egy mániákus, akinek valami kacifántos panasza volt. Az új miniszterelnök Liverpool grófja lett, aki a szavazók támogatásával akarhatja megszilárdítani a helyzetét.

– Hal Northwood persze túl fiatal.

– Hornbeamnek fog kelleni a tisztség – jósolta Amos.

– Annak mindig kell minden – szólt megvetően Elsie – Máris szegényfelügyelő, a békebírák elnöke és tanácsnok. Ha lenne szemétdombügyi felügyelő, azt is megpályázná.

– Szereti a hatalmat a nép fölött.

Elsie a férfi mellére szegezte az ujját.

– Te vagy az. Neked kellene képviselned minket.

– Miért nekem? – hökkent meg Amos.

– Mert okos vagy, tisztességes, és ezt az egész város tudja – mondta szeretettel és komolyan az asszony. – Nagyon jót tennél ennek a városnak.

– Nincs időm.

– A parlamenti ülésszakok idejére kinevezhetnél egy helyettest, hogy igazgassa a gyárakat.

Amos ekkor értette meg, hogy ez nem hirtelen-váratlan, légből kapott ötlet, hanem Elsie régóta érleli magában. Töprengve

húzogatta az orra hegyét.

– Hamis Law alkalmas rá. Töviről hegyire ismeri az üzletet.

– No látod!

– De győzhetek?

– Az összes metodista rád fog szavazni.

– De a szavazók többsége anglikán!

– Hornbeamet senki se szereti.

– Viszont félnek tőle.

– Micsoda lehangoló kilátás! Egy olyan képviselő, akit senki sem akar, csak azért, mert rettegünk tőle!

Amos bólintott.

– Nem így kellene működnie.

– Azért gondolkozz azon, hogy indulsz. – Elsie nagyon meggyőzően tudott beszélni.

– Jól van.

– Te talán békét tudnál hozni.

– Mindenesetre béketpárti vagyok. – Britannia húsz éve hadban állt Bonaparte Franciaországával, és egyetlen jel sem mutatott arra, hogy ez a háború valaha is véget akarna érni. Sőt a konfliktus egyre jobban elmérgesedett.

Britannia maga ellen bőszítette a fiatal amerikai köztársaságot azzal, hogy amerikai hajókat térített el, és kényszerítette a tengerészeket, hogy csatlakozzanak a királyi haditengerészethez. Ez volt a kötelesek legújabb trükkje. Az Egyesült Államok hadat üzent Britanniának, és lerohanta Kanadát.

A francia hadsereg megszállta Spanyolországot, és Bonaparte megtette spanyol királynak a bátyját, Józsefet. A spanyol nacionalista felkelők megtámadták a francia hadsereget egy angol erő támogatásával, amelyhez a 107-es kingsbridge-i gyalogezred is tartozott. Az ottani főparancsnokot, Wellington grófot igen sokra tartották, de nem nagyon haladt előre.

És Bonaparte most betört Oroszországba!

Az örökös háború miatt tovább hanyatlott a világkereskedelem, és az infláció az egeket verte. A brit lakosság egyre szegényebb és éhesebb lett, miközben fiai távoli földeken hullottak el.

– Kell lenni valamilyen kiútnak! – mondta haragosan Elsie. – Nem elkerülhetetlen a háború!

Amosnak tetszett, ha Elsie ilyesmiken háborgott. Micsoda ellentéte volt Jane-nek, aki csak maga miatt tudott háborogni!

– Képviselőség – tűnődött Amos. – Ezen még gondolkoznom kell.

Elsie mosolygott, és a mosolya sugárzott, mint mindig.

– Hát csak gondolkozz! – mondta, azzal elsietett.

Amos átkelt a hídon az iparnegyedbe, a folyó déli partján. Már három gyára volt. Az egyikben, a Barrowfield's New Millben Kit Clitheroe éppen beszerelte a gőzgépet, amelyet Amos rendelt.

Kit öt évet szolgált a polgárőrségben, ahol őrnagyságig vitte, utána beindította a közös vállalkozást, amelyet rég a fejükben forgattak Roger Riddickkel. Roger megtervezte a gépeket, Kit megépítette őket. Nekik a pangás közepette is sikerült pénzt keresniük.

Amos még mindig úgy gondolt Kitre, mint a fiúcskára, holott az már betöltötte a huszonhetet, sikeres vállalkozó volt és műszaki mágus. Talán azért, mert Kit még mindig nőtlen volt, nem keresett barátnőt, és nem érdekelte a nősülés. Amos úgy vélte, reménytelen szerelem tüze emésztheti, mint őt Jane-ért.

Kingsbridge kezdett átállni gőzerőre. A folyóvíz olcsóbb volt meghajtónak, de megbízhatatlanabb, a sodrása hol erősebb, hol gyengébb. Egy aszályos nyár után a vízszint apadt, az áramlat csüggedten vánszorgott, a kerekek lustán forogtak, és mindenki az őszi esőkért imádkozott. A szén pénzbe került, de sose fogyott ki.

Amos új gépét a saját szobájába zárták a károk mérséklésére robbanás esetén, ami megtörtént, ha elromlott egy biztonsági szelep. A szobát jól szellőztették, kémény vezette el a fáradt gőzt. A gőzkazánt, amely vaskos tölgyfa pallón állt, a folyóból kiszivattyúzott és megszűrt víz működteti majd.

– Mikor kapcsolod be a gépet? – kérdezte Amos.

– Holnapután – felelte Kit a szokott szabatosságával és magabiztosságával.

Amos benézett a másik két gyárba is. Legfőbb feladatának tartotta gondoskodni róla, hogy minden megrendelőnek határidőre szállítsanak. Késő délután visszatért az irodájába, és leveleket írt.

Este hétkor a gépek lassulni kezdtek, majd megálltak, és Amos hazatért.

Leült a vacsorához, amelyet a házvezetőnője a konyhaasztalon hagyott. A következő percben türelmetlenül zörgettek a bejárati ajtón. Amos odament, kinyitotta.

Jane állt a küszöbön.

– Ez már volt egyszer! – figyelmeztette a férfi.

– De most nem esik, és nem fűt a vágy – torkolta le a nő. – Dühös vagyok! Olyan dühös vagyok, hogy nem bírok egy fedél alatt maradni a férjemmel! – Hívatlanul bevonult a házba.

Amos becsukta az ajtót.

– Mi történt?

– Henry Spanyolországba megy! Pontosan akkor, amikor már azt hittem, végre olyan életet élhetek, ami egy grófnéhoz méltó!

Amos kitalálta, mi történt.

– A férjed csatlakozik a kingsbridge-i ezredhez.

– Igen. Családi hagyomány. Mikor az apósom húsz-egynéhány évesen megörökölte a grófi rangot, három évet húzott le a 107-es gyalogezredben. Henry azt mondja, tőle is ugyanezt várják, főleg most, hogy hadiállapotban vagyunk.

– Egyike a kevés áldozatnak, amelyeket az angol arisztokrácia hoz, hogy igazolja tétlen gazdagságát.

– Úgy beszélsz, mint egy forradalmár!

– A metodista olyan forradalmár, aki nem akarja mindenkinek lenyisszantani a fejét.

Jane váratlanul megroskadt.

– Jaj, ne szellemeskedj már – mondta. – Most mihez kezdjek?

– Gyere, vacsorázz velem.

– Nem bírnék enni, de majd elüldögélek melletted.

Kimentek a konyhába. Amos bort töltött Jane-nek, az asszony ivott egy kortyot.

– Jól néz ki Hal – jegyezte meg a férfi.

– Bűbájos!

– Pár év múlva hasonlítani kezdhet az apjához. Akárki is legyen.

– Ugyan már, Amos. A tied.

Amos megdöbbent. Jane ezt még sose mondta ki így.

– Kétségen kívül tudod? – kérdezte.
– Láttad, mikor kijött a könyvesboltból! Henry soha életében nem vásárolt regényt. Kizárólag hadtörténetet olvas.
– Az semmit se bizonyít.
– Semmit sem tudok bizonyítani. Én csak téged látlak benne mindennap.
Amos gondolkodóba esett. Hajlott rá, hogy bízzon Jane ösztönös megérzésében.
– Most, hogy Henry elmegy Spanyolországba, nem lehetséges, hogy sűrűbben lássam Halt? Bár feltételezem, kint laksz majd Earlscastle-ban.
– Egyedül? Köszönöm, nem! Ráveszem Henryt, hogy tartsa meg Willardék házát. Kialakítom benne a saját lakosztályomat. Az épület többi részét használhatja a polgárőrség. Majd azt mondom, hogy a nemzetnek szüksége van rá. Henry megtesz mindent, amiről azt képzeli, hogy hazafias.
– Biztos, hogy kicsit sem kérsz ebből a pitéből? Finom.
– Talán kérek.
– Vágok neked egy vékony szeletet. Jobban érzed majd magad, mint éhgyomorral.
Jane elvette a felé nyújtott tányért, az asztalra tette, ám evés helyett csak bámulta Amost.
– Mit követtem el? – érdeklődött a férfi.
– Semmit – felelte Jane. – Csak a szokott figyelmes, lojális énedet adtad. Hozzád kellett volna feleségül mennem.
– Hozzám bizony – felelte Amos. – De most már késő.

Elsie tisztában volt vele, hogy mennyire szerencsés. Még mindig életben volt öt gyerek után – George, a legfiatalabb 1806-ban született. Sok asszony belehalt a szülésbe, és kevesen bírták erővel, hogy ilyen sok gyereket hozzanak a világra. Még szokatlanabb volt, hogy az összes gyerek majd kicsattant az egészségtől. Ám George születése nem olyan volt, mint az idősebbeké: a vajúdás sokáig tartott, és Elsie sok vért veszített. Mikor vége lett, határozottan közölte Kenelmmel, hogy ennyi volt, és nem több. Kenelm tudomásul vette a felesége rendelkezését. Számára sose volt fontos

a házastársi együttlét, amelyről különösebb szomorkodás nélkül lemondott. Most, hat évvel később Elsie különben is megérezte testében a változásokat, amelyek arra figyelmeztették, hogy hamarosan elveszíti a foganás képességét.

Ő és Kenelm sose álltak igazán közel egymáshoz. Kenelm nem értett a gyerekekhez, a sajátjai nevelésében se nagyon vett részt. Ritkán látogatott el a vasárnapi iskolába. Nem mintha lusta lett volna; dékáni kötelességeit nagyon is energikusan teljesítette. Ám kevés közös volt bennük. Elsie valódi társa Amos volt, aki csendes odaadással dolgozott a vasárnapi iskolában, és megtalálta a hangot a gyerekekkel, noha neki egy se volt.

Az öt gyerek bejött a dékáni lak ebédlőjébe reggelizni. Kenelm valószínűleg jobban szerette volna, ha a kicsik a gyerekszobában esznek, ám Elsie azt mondta, elég idősek már – Georgie hatéves volt –, és különben is ez az egyetlen módja, hogy megtanulják, miként illik enni. Stephen, a legidősebb, már tizenöt volt, és a kingsbridge-i gimnáziumba járt.

Kenelm időnként kihasználta az alkalmat, hogy ellenőrizze gyermekei jártasságát a Szentírásban. Most azt kérdezte, ki az a Bibliában, akinek nincsen se anyja, se apja. Azt is mondta, hogy időrendben válaszoljanak, és a legkisebb kezdje.

– Jézus! – felelte Georgie.

– Nem – mondta Kenelm. – Jézusnak volt anyja, Mária és apja, József. – Elsie kíváncsi lett volna, elcsúszik-e a férje a kérdésen, hogyan lehetett József egy szűz fiának az apja. Az idősebbeknek fejtörést okozhat. Ám Kenelm kicselezte a kérdést, mert azonnal a lányához fordult: – Martha, te tudod?

Martha, aki egy évvel volt idősebb George-nál, jobb válasszal hozakodott elő.

– Isten! – mondta.

– Igaz, Istennek nem voltak szülei, de én valaki másra gondolok.

– Én tudom, én tudom! – jelentkezett a tízéves Richie. – Ádám!

– Nagyon jó! De van még valaki.

Billy, a következő keserves képet vágott.

– Nem tudom.

Kenelm az elsőszülöttre nézett.

Stephen, a durcás kamasz azt felelte:
– Ez beugratós kérdés.
– Igen? – kérdezte Kenelm. – Miért?
– A válasz Józsué, mert ő Nún fia volt, így hívták Józsué apját, hogy Nún, de az ugyanúgy hangzik, mint a senkise.{6}
Billy felháborodott.
– Nem ér! – kiáltotta. – Édesapa csalt!
Elsie kacagott.
– Billynek igaza van, ez nem volt korrekt kérdés. Szerintem mindenki jól válaszolt, tehát mindenki kap hat pennyt édesgyökérre!
Mason behozta a postát, onnantól Kenelm a levelezésének szentelte a figyelmét. A gyerekek végeztek a reggelivel, és kimentek. Elsie is éppen fel akart állni, amikor Kenelm fölnézett az egyik levélből, és így szólt:
– Ó!
– Mi az? – kérdezte Elsie.
– Melchester püspöke meghalt.
– Egész fiatalon, ugye?
– Ötvenévesen. Váratlanul.
– De kár.
– Az érsek tehát utódot keres.
Kenelm föllelkesült, ám Elsie semmi mást nem érzett, csak elszörnyedést.
– Tudom, mire gondolsz.
Kenelm ki is mondta:
– Ez a nagy lehetőség, amelyre évek óta várok! Nem túl nagy püspökség, tehát megfelel egy fiatal embernek. Negyvenéves vagyok, nyolc évet dolgoztam Kingsbridge dékánjaként, Oxfordban végeztem – tökéletesen alkalmas vagyok Melchester püspökének!
– Nem vagy boldog itt? – kérdezte komoran Elsie.
– Természetesen boldog vagyok, de nem eléggé. A rendeltetésem az, hogy püspök legyek. Mindig is tudtam!
Ez igaz volt, de ahogy az ifjak korosodnak, úgy lesznek általában mérsékeltebbek a vágyaik.

– Én nem akarok Melchesterbe menni – jelentette ki az asszony. – Az innen százhatvan kilométer.

– Dehogyisnem jössz – vetette oda hanyagul Kenelm. – Egy püspökségért?

Természetesen igaza volt. Az asszony követi az ő férjét. Elsie-nek annyi szabadsága se volt, mint egy cselédnek.

– Nagyon magabiztos vagy – mondta. – Nem tudhatod, mire gondol az érsek.

– Hamarosan megtudom. Augustus Tattersall az idén teszi meg a harmadévenkénti körútját az egyházmegyében, és jövő hétre várható Kingsbridge-ben.

Tattersall volt az érsek bizalmi embere.

– A püspöki palotában száll meg.

– Magától értetődik, de azért meghívom, hogy valamelyik este vacsorázzon velünk.

– Helyes.

Kenelm önelégülten összehajtotta a szalvétáját, és azt mondta:

– Azt hiszem, tőle megtudhatok mindent, amit tudnom kell.

Három éve, amikor Kit még a polgárőrségnél szolgált, Roger az egyik este eljött hozzájuk, és a családdal vacsorázott. Vacsora után Jarge elment gyakorolni a harangozást, Sal átballagott a Harangba, Sue sétára indult Baz Hudsonnal, egy fiúval, aki tetszett neki.

Roger és Kit a konyhában üldögéltek a tűzhelynél, Roger a pipájából pöfékelt. Kit valamilyen okból különösen érezte magát attól, hogy csak ketten vannak a házban. Pedig örvendeznie kellett volna, hiszen kedvelte Rogert.

Egy-két percig hallgattak, aztán Roger letette a pipáját, és azt mondta:

– Nincs ám benne semmi rossz, tudod.

Kit nem értette.

– Miben?

– Abban, amit érzel.

Kit arca váratlanul átforrósodott. Ő magába temette az érzéseit, mert szégyenletesek voltak. Honnan tudhatná Roger, mi van a szívében? Az lehetetlen.

– Hidd el, tudom, mit érzel – folytatta Roger.

– Honnan tudhatod, mit érez egy másik ember, ha nem mondja el neked?

– Én is átestem rajta. Mindenen, amin te most esel át, és szeretném, ha megértenéd, hogy nincs abban semmi rossz.

Kit nem tudta, mit feleljen.

– Ki kellene mondanod – biztatta Roger. – Mondd csak ki. Áruld el nekem. Ígérem, újra szép lesz minden.

Kit szentül elhatározta, hogy úgyse mond semmit. Akarata ellenére csúszott ki a száján:

– Szeretlek.

– Tudom – mondta Roger. – Én is szeretlek. – Azzal megcsókolta Kitet.

Valamivel később Kit leszerelt a polgárőrségtől, és ekkor beindították a vállalkozásukat. Béreltek Kingsbridge-ben egy házat, a fölszinten műhellyel, az emeleten lakással. Attól fogva együtt háltak minden éjszaka.

Kit fokozatosan átalakult a lelkiismeretes felnőtté. Ő kezelte a pénzt. Ezt maga Roger tette a társulásuk alapszabályává, mert tudta magáról, hogy amíg él, eljátssza mindenét, amije van. Kit bevételezte a kifizetéseket, rendezte a számlákat, és kettéosztotta a nyereséget. A sajátja a Kingsbridge & Shiring Banknál vezetett számlára került. Rogeré előbb-utóbb Sport Culliverhez keveredett. Kit viszont azt követelte meg, hogy Roger sose játsszon kölcsönből, de nem hitte, hogy Roger ehhez tartaná magát. Roger lángész volt, páratlan mérnök, de szó szerint betege a szerencsejátéknak. Kit gondot viselt rá, és védelmezte, épp fordítva, mint a régi badfordi napokban.

Vasárnaponként Roger beült Culliverhez ötlapos langtrillót játszani, Kit pedig meglátogatta az anyját. Találkoztak a metodista úrvacsorán, utána Kit hazakísérte őket. Vásárolt nekik egy szerény házat. Sal negyvenöt éves volt, Jarge negyvenhárom, de továbbra is dolgoztak, Kit anyja Amosnál, a mostohaapja Hornbeamnél. Kit minden télen küldött nekik egy rakomány szenet, és szombatonként marhahúst a vasárnapi ebédre. Sal és Jarge nem vágytak fényűzésre. „Nem akarunk úgy élni, mint a gazdagok, mert nem

vagyunk azok", mondogatta Sal. Ám Kit gondoskodott róla, hogy sose szenvedjenek hiányt semmiben.

Sue feleségül ment Baz Hudsonhoz, egy ügyes ácshoz, aki ritkán maradt munka nélkül. Mivel Baz nem volt metodista, a Szent Lukács-templomban tartották az esküvőt, de utána a családnál ebédeltek.

Sal sört tett az asztalra. Kit jobban szerette a bort, de sose kért az anyjától, mert tudta, hogy Jarge túl sokat inna, márpedig ő még józanon is kötözködő volt. Most Bazt hergelte, akiről tudta, hogy konzervatív és nagy hazafi:

– Úgy gondolom, az oroszoknak nagyon jót fog tenni, ha meghódítja őket Bonaparte.

– Érdekes álláspont – mondta szelíden Kit. – Miből gondolod, Jarge?

– Hát, az oroszok rabszolgák, nem?

– Ha jól tudom, jobbágyság van náluk.

– Mi a különbség?

– A saját földjükön dolgoznak.

– De a jobbágy a helyi gróf tulajdona, nem?

– Igen, a jobbágyok olyanok, mint a vagyontárgyak.

– Na, ugye!

– A francia császárságban Bonaparte vezettette be ismét a rabszolgaságot, nem? – szólt közbe Baz.

– Nem! – tiltakozott Jarge. – A forradalom eltörölte a rabszolgaságot.

– Igen – mondta Baz –, de Bonaparte visszahozta.

– Baznak van igaza, Jarge – szólt közbe Kit. – Attól féltek, hogy elveszítik a birtokaikat a Nyugat-Indiákon, ezért Bonaparte ismét törvényessé tette a rabszolgaságot.

Jarge felpaprikázódott.

– Hát én pedig továbbra is úgy gondolom, hogy az oroszoknak jobb soruk lesz Bonaparte alatt, mint a cárok idejében!

Baz nem engedett.

– Kétlem, hogy valaha is megtudnánk. A franciáknak nem megy valami jól Oroszországban. Az összes katonájuk halódik az

éhezéstől meg a betegségektől, holott még egyetlen csatát se vívtak az újságok szerint!

– Nem nagyon érdekel, mit ír az újság – felelte mogorván Jarge, aki rosszul viselte, ha kiigazítják.

– Nahát, Kit, igazán szép darab marhahúst küldtél, köszönöm! – szólt közbe Sal. – Finom ribiszkés faggyúpuding lett belőle.

– De szeretem a faggyúpudingot! – örvendezett Baz.

A hangulat felderült. Az asztalt leszedték, a desszertet behozták.

– Még mindig jól megy az üzlet, Kit? – kérdezte Baz.

– Nem rosszul. Az a tölgyfa állvány, amit Amos gőzkazánjához ácsoltál, igazán jól meg van csinálva. Nagyon masszív, köszönöm.

– Tovább fog tartani, mint a kazán!

Jarge fölvette a kanalát, de nem evett.

– Ezt én nem értem – mondta. – Ti ketten olyan gépezeteket csináltok, amik kitúrják az embereket a munkából. Mi ennek az értelme?

– Akármilyen szomorú, Jarge, de változnak az idők – felelte Kit. – Ha nem tartunk lépést a legújabb találmányokkal, kihullunk a rostán.

– Szóval én is ilyen vagyok? Egy kirostált?

Sal a férfi karjára tette a kezét.

– Kóstold már meg a pudingot, férjem!

Jarge rá se hederített.

– Tudjátok, mit csinálnak a ludditák odafent északon?

Mindenki tudta, kik a ludditák. Állítólag egy Ned Ludd nevű ember vezette őket, bár ez bizonyosan álnév volt – már ha Ludd létezett egyáltalán.

– Szétverik a gépeket! – folytatta Jarge.

– Többnyire harisnyaszövők, ha jól tudom – mondta Kit.

– Olyan emberek, akik nem tűrik, hogy az urak letapossák őket – jelentette ki Jarge. – Olyanok.

– Remélem, ti itt, Kingsbridge-ben nem óhajtjátok szétverni a gépeket? – kérdezte Sal.

– Én csak azt mondom, hogy nem hibáztathattok embereket, akiket dühbe hoz, ahogy letapossák őket.

– Lehet, hogy mi nem hibáztatjuk őket, de a kormány igen. Ugye nem akarod, hogy Ausztráliába deportáljanak?

– Inkább lehúzok tizennégy évet Ausztráliában, semmint hagyjam, hogy kizsákmányoljanak a tulajdonosok!

Sal mérges lett.

– Fogalmad sincs, hogy milyen Ausztrália, és különben is miből gondolod, hogy beérik tizennégy évvel?

– De hát a nővérem annyit kapott.

– Igen, de már tizenhét éve, hogy elment, és még mindig nem jött vissza. Kevesen jönnek vissza.

– Mindenesetre a törvényt megváltoztatták – szólt közbe Kit. – Most már halállal büntetik a géprombolást.

– Mióta? – kérdezte Jarge.

– A parlament februárban vagy márciusban fogadta el a törvényt a kötőkeretek szétrombolásáról.

– Meg akarják törni a szellemünket, erről van itt szó – összegezte Jarge. – Először a hazaárulási törvény, a gyülekezési törvény és a szövetkezési törvény, most meg ez. Aki ki mer állni a dolgozó nép jogaiért, azt felkötik. A nyafogók nemzete leszünk!

Fenyegetően hallgatott egy kicsit, majd azzal fejezte be:

– Nem is csoda, hogy nem tudjuk megverni a franciákat.

Mikor Augustus Tattersall eljött vacsorára a dékáni lakba, őszinte érdeklődéssel kérdezgette az asszonyt a vasárnapi iskoláról, ami hízelgett Elsie-nek. Tattersall nagy gusztussal evett, ám kevés bort ivott. Kenelmet láthatólag idegesítette a csevej, és hamarosan elfogyott a türelme. A gyümölcsnél és a diónál nem bírta tovább.

– Főesperes úr, rákérdezhetek a Melchesterben megürült püspöki székre?

– Természetesen!

– Nagyon szeretném tudni, milyen embert keres az érsek.

– Örülök, hogy kielégíthetem a kíváncsiságát – mondta Tattersall az ő puha, pedáns hangján. – Feltételezem, esélyesnek tekinti magát – nem is indokolatlanul –, ezért máris közölnöm kell, hogy nem önt választották.

Legjobb az egyenes út, gondolta Elsie. Ám Kenelm nem titkolhatta a kétségbeesését. Az arca kivörösödött, és Elsie egy nyomasztó

pillanatig attól félt, hogy a férje elsírja magát, de a harag erősebbnek bizonyult a könnyeknél.
– Jó jelöltnek tart, mégis… – Majdnem a torkán akadtak a szavak. – Mégis arra céloz, hogy valaki más kapta meg a tisztséget.
– Igen.
– Ki? – csattant föl Kenelm, aztán észbe kapott, hogy udvariatlanul viselkedett, és sietve hozzátette: – Ha nem haragszik a kíváncsiságomért.
– Egyáltalán nem haragszom. Az érsek Horace Tomlint választotta.
– Tomlint? Ismerem Tomlint! Két évvel utánam végzett Oxfordban. Nem hallottam, hogy azóta különösebben fényes pályát futott volna be. Főesperes úr, mondja meg őszintén – az az oka, hogy skót vagyok?
– Szó sincs róla. Biztosíthatom az ellenkezőjéről.
– Akkor miért?
– Megmondom. Tomlin egy dragonyosezred káplánjaként szolgált az elmúlt öt évben, és kizárólag azért vonult vissza, mert Spanyolországban megbetegedett.
– Káplán volt?
– Tudom, mire gondol. A papság krémje ritkán áll be káplánnak.
– Így van.
– Bizonyos értelemben épp ez a fontos. Az érseknek szívügye ez a háború. Meggyőződése szerint az ateizmus métellye ellen küzdünk, és bár Bonaparte visszavonta a francia forradalmárok legfelháborítóbb keresztényellenes rendeleteit, nem adta vissza a francia egyház elkobzott vagyonát. Az érsek hiszi és vallja, hogy egyházunk nem maradhat ki ebből a harcból. Leginkább azoknak a katonáknak van szükségük Isten vigaszára a frontvonalban, akik tudják, hogy bármelyik percben meghalhatnak. Legjobb lelkészeink nem vonhatják ki magukat, élvezve az otthon kényelmét, hanem oda kell menniük, ahol kellenek. Az érsek ezt a szolgálatot jutalmazza a legszívesebben.
Kenelm egy hosszú percig hallgatott. Elsie érezte, hogy most nem szabad megszólalnia. Végül a férje így szólt:
– Akkor tisztázzuk, hogy jól értettem-e önt.

Tattersall bátorítóan mosolygott.

– Kérem, beszéljen.

– Ön úgy gondolja, hogy megérdemlek egy püspökséget.

– Igen. Maga egyenes, őszinte, szorgalmas. Nyereség lenne minden egyházközségnek. Viszont tudja, hogy a jelen körülmények között az érsek mindig előnyben fogja részesíteni azokat, akik káplánként szolgáltak.

– Pontosan.

– Tehát kizárólag akkor válthatom valóra reményeimet, ha káplán leszek.

– Igen, ez az egyetlen biztos módja.

Kenelm fogta a poharát, felhajtotta a bort. Olyan volt az arca, mint egy halálraítéltté a kivégzés előtt.

Jaj, ne! – gondolta Elsie.

– Ebben az esetben – mondta Kenelm – holnap reggel bevonulok a 107-es gyalogezredhez.

33. fejezet

Midwinter lelkipásztor azt mondta, vasárnap délelőtt, az úrvacsora után jelenti be a hírt. Amos végigidegeskedte az istentiszteletet. Nem tudta, mekkora támogatásra számíthat. Elsie azt mondta, az emberek ismerik és szeretik, de valóban akarják-e, hogy Amos képviselje őket a parlamentben?

Ez már a harmadik metodista imaház volt Kingsbridge-ben. A legnagyobb volt, annyira impozáns, hogy némelyek túlzottan hatásosnak találták, mert, mondták, úgy való, hogy ne az emberi építmény, de Isten alkotása töltse el áhítattal a szemlélőt. Mások szerint viszont ideje volt már, hogy a metodizmus nemcsak a léleknek, de a szemnek is adjon.

Amos semleges maradt ebben a vitában. Fontosabb dolgai voltak.

– Bizonyára mind tudjátok, hogy a parlamentet feloszlatták – kezdte Midwinter –, és kiírták az általános választást.

Ő is tekintélyt ébresztő jelenség volt. Hatvanhét múlt, de az évek csak előkelőbbé tették. Haja és szakálla hófehérre őszült, de ugyanolyan sűrű volt, mint régen. A lányok az eszményi apát látták benne, ám az érett asszonyok gyakran pirultak és bazsalyogtak, ha megszólította őket bársonyos hangján.

– Örömmel közlöm veletek, hogy gyülekezetünk egyik tagja jelölteti magát képviselőnek. – Hatásszünetet tartott, majd így folytatta: – A neve Amos Barrowfield!

Templomban nem szokás tapsolni, még a metodista imaházakban sem, de itt „ámen! és „dicsértessék az úr! kiáltásokkal jelezték helyeslésüket. Többen is bátorítóan intettek Amosnak.

Ez jó jel.

Midwinter folytatta:

– Ideje, hogy mozgalmunk erélyesebben éreztesse befolyását az ország kormányzásában. Egyetértettem Amos nevezésével, és bízok benne, hogy ti is helyeslitek.

Újabb ámenek hallatszottak.

– Azok, akik szeretnének segíteni Amos választási kampányában, maradjanak itt egy értekezletre, hogy megtervezzük a teendőket.

Amos kíváncsi volt, vajon hányan maradnak.

Szertartás végeztével mindig beletelt némi időbe, hogy a gyülekezet szétszéledjen. Üdvözölték egymást, csevegtek, ki-ki elmondta, mi újság. Körülbelül harminc perccel később a fél gyülekezet távozott, a többiek visszaültek és vártak.

Midwinter csendet kért, aztán megadta Amosnak a szót.

Ő pedig még sose beszélt a nyilvánosság előtt.

Elsie azt tanácsolta, beszéljen csak úgy, mint a vasárnapi iskola valamelyik óráján. „Légy természetes, légy barátságos, fejtsd ki észszerűen, mit akarsz mondani. Meglátod, könnyű lesz!" De hát Elsie mindig is hitt benne.

Felállt, körülnézett. Zömmel férfiak voltak jelen.

– Köszönöm mindenkinek – szólt Amos eléggé mereven, majd úgy döntött, őszinte lesz, és hozzátette: – Azt hittem, senki se marad.

Megnevettette őket a szerénységével. A jég megtört.

– Whig programmal indulok – folytatta. A whigek a vallási türelem pártja voltak. – De nem vallási kérdésekkel akarok kampányolni. Ha megválasztanak, egész Kingsbridge érdekében kell dolgoznom: metodistákért és anglikánokért, gazdagokért és szegényekért, azokért, akik szavaznak, és azokért, akik nem.

Rajtakapta magát, hogy túl általánosan fogalmaz.

– Gondolom, mindenki ezt hajtogatja – szólt bánatosan, és őszinteségét ismét elismerő nevetés jutalmazta.

– Hadd fogalmazzak konkrétan! – mondta. – Hiszem, hogy ennek az országnak két egyszerű dologra van szüksége: kenyérre és békére.

Ivott egy korty vizet. Néhány hallgató helyeslően bólogatott.

– Szégyen, hogy olyan törvényhozásunk van, amely mesterségesen fölverte a gabona árát, védve az ország leggazdagabb embereinek a jövedelmét, és a közemberekkel fizettetve meg a kenyeret. Ezeket a törvényeket hatályon kívül kell helyezni, és az embereknek joguk van a kenyérre, amelyet a Biblia az élet botjának nevez.

Az ámenek kórusa felelt neki, mert kényes kérdést érintett. Az ország földbirtokos nemessége szégyentelenül kihasználta a hatalmát – főleg a felsőházi szavazással –, hogy biztosítsa magának a mezőgazdaságból és a sok százezer hektár termőföld magas bérleti díjából a nyereséget. A metodistákat – zömmel középosztálybeli iparosokat és kisvállalkozókat – ez felháborította. A szegények csak éheztek.

– És békére is szükségünk van, legalább annyira, mint a szegényeknek a kenyérre. A háború szörnyű károkat okozott az üzletembereknek és a dolgozóknak, ám a miniszterelnökeink – William Pitt, a portlandi herceg, Spencer Perceval és most Liverpool grófja – még csak meg sem próbáltak békét kötni. Ezen változtatni kell! – Egy pillanatra elhallgatott. – Többet is mondhatnék, de látom az arcokon, hogy nincsen szükség meggyőzésre.

Ezen is nevettek.

– Így hát beszéljünk arról, mit kell tennünk a dolgok megváltoztatására! – Leült, és intett a lelkipásztornak.

Midwinter ismét felállt.

– Körülbelül százötven szavazásra jogosult polgár él Kingsbridge-ben – mondta. – Ki kell derítenünk, kik ők, hogyan szavaztak a múltban, és ezúttal merre hajlanak. Utána elkezdhetjük a munkát az emberek nézeteinek a megváltoztatására.

Amos ijesztőnek találta a feladatot.

– A polgármesternek kötelessége nyilvánosságra hozni a szavazók listáját, az elkövetkező napokban tehát találkoznunk kell ezzel a névsorral a városi hirdetőtáblákon, és a *Kingsbridge Gazette*-ben is – folytatta Midwinter. – Ki kell derítenünk, hogyan szavaztak öt éve, a legutóbbi általános választáson. Ez nyilvános adat, tehát megtalálható a Városházán és az újság archívumában.

A szavazás nem volt titkos. Az embereknek egy zsúfolt szobában kellett bekiabálniuk, kire voksolnak, és a *Gazette* közölte, ki kire szavazott.

– Majd ezeknek az adatoknak a birtokában elkezdünk beszélni velük. – Rövid szünetet tartott.

– Bocsássák meg, ha most olyat mondok, ami az önök esetében szükségtelennek tűnik: a mi kampányunkban nincs megvesztegetés, még csak célzás formájában sem!

Igazából a kingsbridge-i választásokra nem volt jellemző a korrupció. A közelmúltban a szavazók önként és jó kedvvel választották meg Northwood viscountot. Ám Midwinter úgy érezte, a metodista erkölcsöt hangsúlyozni kell, és Amos egyetértett vele.

– Nem fizetünk a szavazóknak a csapszékekben. Szívességeket sem ajánlunk fel, és nem ígérünk semmit a támogatásért cserébe. Arra kérjük az embereket, hogy szavazzanak a legjobb jelöltre, és reméljük, hogy a miénket választják.

Valaki közbekiáltott a hátsó sorból. Amos látta, hogy Spade az.

– Azt hiszem, a nők fontos szerepet játszanak a választásokban! – mondta. Ott volt vele a felesége, Arabella is; áttért metodistának, amikor házasságot kötöttek. Kettőjük között ült Abe, Spade tizenhárom éves mostohafia – vagy fia, ha hiszünk Belinda Goodnight pletykájának. – Lehet, hogy nem érdekli őket a vita a gabona áráról vagy Bonapartéról, ám ebben a gyülekezetben gyakorlatilag az összes nő a kezét a szívére téve kijelentheti, hogy évek óta ismeri Amos Barrowfieldet, aki becsületes és dolgos ember. Egy ilyen megjegyzésnek több haszna lehet, mint a fejtegetéseknek Ausztriáról és Oroszországról.

– Nagyon helyes! – bólintott Midwinter. – Most pedig javasolom, hogy ismét találkozzunk szerdán az imakör után. Addigra elvileg a kezünkben van a szavazók névsora. De mielőtt berekesztenénk ezt a megbeszélést, alá kell írnunk a jelölési papírokat. Én leszek az ajánló. Spade, segítesz? Hasznos lesz egy tanácsnok a listán.

– Örömmel – felelte Spade.

– Jó lenne egy anglikán is. Amos is megmondta, hogy nemcsak a metodisták jelöltje akar lenni.

– Mit szólnának Cecil Pressmanhez, az építőmesterhez? Azt tudom, hogy ellenzi a háborút, de a Szent Lukács-templomba jár.

– Jó ötlet.

– Ismerem Cecilt – mondta Spade. – Majd én beszélek vele.

Ezzel a kampány beindult.

Elsie szinte minden délután meglátogatta az anyját. A ház tágas volt, Elsie szerint túlságosan is tágas két felnőttnek és egy gyereknek. Will Riddick sötét bársonnyal bélelt, tölgyfa burkolatos idejében hírhedt volt a házba bevonuló szajhák és a házból kikerülő üres palackok számáról. Azóta mintha kicserélték volna. Bútorban Spade szerette a klasszikus stílust, a négyszögletes széktámlákat, az egyenes asztallábakat és az aprólékosan kidolgozott mintájú kárpitokat. Arabella szerette az íveket és a süppedő párnákat, a szalagcsokrokkal és virágfüzérekkel felkötött függönyöket. Elsie végignézhette az évek során, hogyan olvad össze kettejük ízlése kényelmes, gazdag, de minden cikornyától mentes, egyedi stílussá. Nyaranta megtelt a ház gömbölyű vázákkal, amelyekben a kert rózsái illatoztak.

Arabella gyönyörű volt még ötvennyolc évesen is. A kívülállónak elég volt rájuk nézni, és máris tudta, hogy Spade is így gondolja. Ma olívzöld selyemruhát viselt, az ujjakon és a szoknya szegélyén csipkedísszel. Spade szerette, ha a felesége elegáns.

Elsie látogatásain általában csak ketten voltak jelen, mert Spade dolgozott, Abe iskolában volt, így zavartalanul diskurálhattak. Arabella tudta, hogy Elsie még mindig reménytelenül szerelmes Amosba, Elsie tudta, hogy Abe igazából Spade fia, nem a püspöké. Abe boldog gyermek volt, a püspök átka nem fogott rajta.

Teáztak a nyugatra néző szalonban, amelyet sápadt fényben fürdetett az októberi nap.

– Idejövet összefutottam Belinda Goodnighttal – mesélte Elsie.

– Országos cimborák voltatok gyerekkorotokban – emlékezett Arabella.

– Emlékszem, volt egy játék színháza. Drámákat adtunk elő bennük olyan lányokról, akik beleszeretnek cigány fiúkba.

– Egyet végignézettél velem. Irtózatos volt.

Elsie kacagott, majd azt mondta:

– Mármost Belinda szörnyű pletykás.

– Tudom. Kingsbridge-i Közlönynek csúfolják.

– Viszont mondott valamit, ami aggaszt engem. Az emberek nyíltan rebesgetik, hogy az ifjú Northwood viscountnak Amos az apja.

Arabella vállat vont.

– Lehet, hogy igaz, habár ezt senki se tudhatja. Volt sutyorgás, mikor megszületett, de aztán abbamaradt. Hogyhogy most újrakezdődött?

– Nyilván a választás miatt. Hornbeam támogatói sulykolják.

– Gondolod, hogy egyesek a pletyka miatt nem szavaznak majd Amosra?

– Megeshet.

– Szólni fogok Davidnek róla. – Arabella élvezte, ha Davidnek nevezheti a férjét, nem Spade-nek.

Percnyi csönd lett, ami nem volt jellemző a két asszony kapcsolatára.

– Valami más is nyomja a szívedet – törte meg a hallgatást Arabella.

Elsie bólintott.

– Kenelm csomagol. Készül Spanyolországba.

– Mikor indul?

– Attól függ. Újévben erősítést küldünk Wellingtonnak, Combe-ból hajó viszi a tiszteket és a közkatonákat, akik bevonultak a 107-es gyalogezredhez. Kenelm az értesítésre vár.

– Akkor ki kell költöznötök a dékáni lakból. Hová mentek?

– Még nem tudom. Talán bérelek egy házat.

– Zaklatottnak látszol. Mondd el, mi bánt.

– Ó, anya! – mondta Elsie – Én itt szeretnék lakni veled!

Arabella bólogatott. Nem volt meglepve.

– Én pedig azt szeretném, ha itt lennétek, ugye, tudod?

– De mit szól majd Spade?

– Ez az, amiben nem vagyok biztos. Kedves és nagylelkű ember, de hajlandó lenne megosztani a házát egy másik ember gyerekeivel? Rögtön öttel?

– Tudom, sokat kérek, de fogsz beszélni erről Spade-del?

– Természetesen! – jelentette ki Arabella. – Csak azt nem tudom, hogy mit felel.

Arabella legeltette a szemét a férjén, aki a hallban készülődött a tanácsnokok ülésére. A térdnadrág kifelé ballagott a divatból, Spade

csíkos szürke szövetből varrott pantallót viselt kék, kétsoros, fecskefarkú kabáttal. Fejére illesztette a felhajtott karimájú kürtőkalapot, és megszemlélte magát az ajtó melletti tükörben.

– Szeretem, ahogy viseled a ruháidat – mondta Arabella. – Sok férfi olyan szürkének és lomposnak látszik. Te mindig olyan vagy, mint egy ruhaszalon hirdetése!

– Köszönöm – felelte Spade. – Csakugyan hirdetés vagyok, de inkább a szöveteké, amelyekkel dolgoznak.

– Ma hallottam valamilyen pletykát, amit ismerned kell – mondta az asszony.

– Remélem, jó disznó.

– Olyasféle, de téged aggasztani fog.

– Hallgatlak.

– Elsie szokás szerint beugrott ma délután.

Spade-nek eszébe jutott, hogy Arabella veje bevonult a 107-es gyalogezredhez tábori lelkésznek.

– Kenelm mikor indul Spanyolországba?

– Egyelőre készülődik.

– Félbeszakítottalak, bocsáss meg. Mi az a pletyka?

– Az emberek azt pusmogják, hogy Amos az apja a kis Northwood viscountnak.

Ez rossz hír, gondolta Spade. Az erkölcstelenség szaga károsan befolyásolhatja a választást. Ilyesmi hervasztotta le az ő első próbálkozását is, amikor tanácsnok akart lenni. A második próbálkozásnál már nős ember volt, ami kihúzta a botrány méregfogát.

– Mit ért Elsie „emberek" alatt? – kérdezte.

– Belinda Goodnighttól hallotta.

– Hmm. Pusmogtak az ifjú Halról, de még évekkel ez előtt. – Spade azért jegyezte meg ezt az epizódot, mert Hal helyzete erősen emlékeztetett Abe-ére. Mindkét fiúról eleve feltételezték, hogy rózsabokorban fogantak. Latimer püspök, Arabella első férje őrjöngött dühében, de mikor Jane ajándékozta meg Henryt fiúval és örökössel, a viscountnak nem voltak kételyei az apaságot illetően, és a pletyka csendesen kimúlt.

– A pletyka feltámadt – közölte Arabella.

Spade utálattal felmordult.

– Azt is tudom, mi az oka. A választás.

– Gondolod, hogy Hornbeam röppentette föl?

– Minden kétséget kizárva!

Arabella olyan arcot vágott, mintha valami keserűt evett volna.

– Undorító az az ember!

– Igaz, de azt hiszem, rávehetem, hogy fogja be a száját. Még ma este beszélek vele.

– Sok szerencsét.

Spade csókot nyomott a felesége szájára, aztán kilépett a házból.

A tizenkét tagú tanács a Városháza tárgyalótermében ülésezett. Szokás szerint egy kancsó sherry és tálcára tett poharak álltak az asztalon, hogy a tanácsnokok kiszolgálhassák magukat. Frank Fishwick polgármester elnökölt, a tőle megszokott módon vegyítve keménységgel a nyájasságot.

Mindkét képviselőjelölt tanácsnok jelen volt a gyűlésen. Spade-et megdöbbentette, mennyire különböznek. Amos még nem volt negyven, Hornbeam a hatvanhoz közeledett, ám nemcsak a kor választotta el őket. Amos láthatólag jól érezte magát a bőrében, ám Hornbeam olyan képet vágott, mint akinek a számára örökös háború az élet. Lehorgasztotta a fejét, és úgy sandított kefeszemöldöke alól, mint aki kész megfelelni minden kihívásnak.

A választás volt a fő téma. A parlament úgy rendelkezett, hogy október 5-e és november 10-e között kell tartani, a pontos dátumról a helyhatóság dönt. A tanács úgy határozott, hogy Szent Adolphus napján a piactéren hirdetik ki a választást, és a következő napon tartják a szavazást a Városházán. Ketten jelöltették magukat, az előírásoknak mindenben megfelelő módon. A szavazatszámlálást Luke McCullough, a békebírák elnökének titkára fogja ellenőrizni. Mivel az előkészületeknél nem került sor vitára, Spade zavartalanul kitervelhette gondolatban a tárgyalását Hornbeammel.

Amint berekesztették az ülést, egyenesen odament hozzá.

– Egy szóra, tanácsnok.

Hornbeam fensőségesen végigmérte.

– Kevés az időm.

Spade hangnemet váltott.

– Erre lesz időd, Joey. A saját jól felfogott érdekedben.

Hornbeam annyira elhűlt, hogy nem tudott válaszolni.

– Húzódjunk csak félre egy percre. – Spade egy sarokba terelte Hornbeamet. – Előásták azt a régi mendemondát Amosról és Hal Northwoodról.

Hornbeam visszanyerte szokott gőgjét.

– Remélem, nem képzeli, hogy a városban futkosva terjesztek trágár pletykákat!

– Maga felel azért, amit a barátai és a támogatói mondanak. Ne játssza meg itt, hogy a saját szakállukra járnak el! Azt teszik, amit maga mond, és ha maga azt mondja, hogy állj, akkor leállnak. Vagyis most parancsolja meg nekik, hogy ne jártassák a szájukat Hal Northwoodról.

Hornbeam fölemelte a hangját.

– Még ha hinném is, amit mond, miért kellene engedelmeskednem magának? – Egy-két ember már felfigyelt rájuk.

Spade ugyanolyan hangosan válaszolt:

– Mert aki üvegházban lakik, ne hajigálózzon kövekkel!

Hornbeam leengedte a hangját.

– Fogalmam sincs, miről beszél. – Ám egész viselkedése cáfolta a szavait.

– Kényszerít, hogy kimondjam. – Spade halkan, de indulatosan beszélt. – Maga is törvénytelen!

– Badarság! – zihálta Hornbeam, aki hiába próbált egyenletesen lélegezni.

– Mindig azt mondta, hogy az anyja a londoni himlőjárványban halt meg.

– Mert ez a színtiszta igazság!

– Csak nem felejtette el Matt Carvert?

Hornbeam felhördült, mint akit hasba vágtak. Az arca elsápadt. Nem kapott levegőt, nem bírt szólni.

– Találkoztam Matt Carverrel – folytatta Spade. – Jól emlékszik magára.

Hornbeam ismét tudott beszélni.

– Senki ilyet nem ismerek!

– Miközben maga ott állt a bitófa alatt, és végignézte az anyja halálát, Matt végig ott volt maga mellett.

Ez kegyetlenség volt, de Hornbeammel meg kellett értetni, hogy Spade valóban mindent tud róla.

– Te sátán! – sikerült kinyögnie Hornbeamnek.

Spade a fejét rázta.

– Nem vagyok sátán, és nem fogom besározni a hírnevedet. Nem érdemelsz részvétet, de nem szabad, hogy a választások a rosszindulatú szóbeszéden múljanak. Hét éve tudok a múltadról, de nem árultam el senkinek, még Arabellának sem. Nem is fogom – feltéve, ha a fecsegés Amosról és Halről abbamarad.

– Teszek róla – fuldokolta Hornbeam.

– Helyes – mondta Spade, azzal faképnél hagyta. Hornbeam ezt sose bocsátja meg neki, de hát évek óta ellenségek, Spade semmit sem veszít.

Otthon, az ebédlőben már az asztalon volt a vacsora. Spade szedett magának káposztalevest, és vágott két szeletet a hideg marhasültből. Arabella bort szürcsölt, Spade érezte, hogy mondani szeretne valamit. Mikor végzett a vacsorával, eltolta a tányérját, és azt mondta:

– Hát akkor ki vele.

Az asszony elmosolyodott.

– Te mindig tudod, ha aggaszt valami.

– Halljam.

– Nagyon boldogok vagyunk ebben a házban, te, én és Abe.

– Magasztaltassék érte az úr, és hála neked.

– Hála neked is, David, mert tetszem neked.

– Azért vettelek feleségül.

– Szerinted ez közhely, pedig nem az. Még sose éltem együtt olyan férfival, akinek tetszettem volna. Apám szerint rút és engedetlen voltam, Stephent pedig egyszerűen nem érdekeltem eléggé.

– Nehéz elképzelnem.

– Nem akarom, hogy bármi is megváltozzon.

– De az élet változik és…

– De Elsie-nek és a gyerekeinek nem lesz hol lakniuk, miután Kenelm elutazik Spanyolországba.
– Ó! – mondta a férfi. – Én abban a hitben voltam, hogy idejönnek hozzánk lakni!
– Komolyan?
– Van elég szobánk.
– Nem bánnád?
– Imádnám! Úgy szeretem mindet!
– Ó, David, köszönöm – mondta Arabella, és elsírta magát.

Amos Barrowfield mindig is gondot jelentett Hornbeam számára. Amos futtatta zátonyra a tervét, hogy átvegye a vén Obadiah Barrowfield üzletét, később ő módolta ki, hogy Will Riddicket elmozdítsák a polgárőrség beszerzőjének tisztségéből. Most meg parlamenti képviselő akar lenni! Hornbeam olyan rég vágyott Northwood örökébe léphetni, hogy már törvényes jogának tekintette igényét a posztra. Nem számított rá, hogy küzdenie kell érte!
Azt remélte, bemocskolhatja Amos jó hírét a mesével, hogy ő Hal Northwood apja, de a fortélyos Spade aláaknázta a taktikáját. Vagyis Hornbeamnek be kellett vetnie a nehéztüzérséget.
Elindult meglátogatni Wally Watsont, a fonalgyártót. Wally nem szőtt, csak sodorta és festette megbízható minőségű termékét a manufaktúrájában, a város legnagyobb cérnázóműhelyében. Torynak kellett volna lennie, hogy Hornbeamre szavazzon, de ő metodista volt, vagyis inkább a whigek és Barrowfield felé hajolhatott.
A Wallyhoz hasonló emberek jelentős részét alkották a szavazótestületnek. Ám Hornbeam úgy vélte, hogy ő tud bánni velük.
Ahogy kilépett a kapun, csatlakozott hozzá az unokája, aki a főtéri gimnáziumba igyekezett. Együtt ballagtak le a Fő utcán. Az ifjú Joe Hornbeam már a nagyapjánál is magasabbra nőtt. Tizenöt éves volt, de idősebbnek látszott. Még egész tisztességes bajuszt is eresztett. A szeme még mindig kéklett, de már nem ártatlanul, hanem áthatóan és kihívóan. Korához képest szokatlanul komoly volt.

Szorgalmasan tanult, és azt tervezte, hogy az Edinburghi Egyetemre megy természettudományi és mérnöki szakra.

Hornbeam évek óta aggódott, hogy ki veszi át majd a vállalkozást. Deborah-ból nem hiányzott az adottság, csakhogy egy asszonynak nehéz irányítani a férfiakat. Howard, a fia, tehetségtelen volt. Ám Joe képes lesz rá! Ő az egyetlen unoka, Hornbeam trónörököse.

Fontos, hogy a vállalkozás folytatódjon. Egy élet munkája feküdt benne. Már lefoglalt magának egy parcellát a katedrális temetőjében – annyiba került, mint egy komplett gyönyörűen faragott, vadonatúj tölgyfa stallum –, de az igazi emlékműve Nyugat-Anglia legnagyobb szövőgyára lesz!

– Hogy áll a választási kampány, nagyapa? – érdeklődött Joe. – Biztató a kezdet?

– Nem számítottam ellenfélre – válaszolta Hornbeam. – Általában egy induló van.

– Nem értem, hogyan lehet törvényhozó egy metodista. Hiszen az egyház törvényeit már megszegték.

Az ifjú Joe hajlamos volt a túlzott erkölcsi szigorúságra. Nem volt lágyszívű – épp ellenkezőleg –, de alkalmanként ragaszkodott hozzá, hogy azt tegye, amit helyesnek vél akkor is, ha a körülmények kompromisszumot tanácsoltak. Az iskolában visszautasított egy díjat, mert egy másik fiú segített megírnia a díjnyertes dolgozatot. Ellenezte a béketárgyalásokat, mert Bonaparte zsarnok. Csodálta a katonaságot, mert a tisztek osztogatják a parancsokat, és a sorállománynak engedelmeskednie kell. Hornbeam bizonyosra vette, hogy az érettebb kor szelídít ezen a magatartáson.

Most azt mondta:

– Az emberekkel a szerint kell bánnunk, amilyenek, és nem a szerint, amilyennek lenniük kellene.

Joe-nak láthatólag nem volt ínyére ez a szentencia, de mielőtt kigondolhatott volna valamilyen választ, megérkeztek a főtérre, ahol elváltak útjaik.

Hornbeam átkelt a hídon, elment a gyárai mellett, és meg sem állt Watson cérnázójáig. A tulajdonosok többségéhez hasonlóan Watson is sok időt töltött a gyárában, figyelte a gépeket meg a gépkezelő

munkásokat. Hornbeam is ott talált rá. Watsonnak saját leválasztott irodája volt, ahova nem hallatszott be a lárma, oda vitte be most Hornbeamet.

Wally fiatal volt. A disszenterek általában fiatalon térnek át, mint Hornbeam megfigyelte.

– Remélem, Mr. Hornbeam, beválik az a vörös fonal, amelyet selyemből és merinógyapjúból készítettem önnek.

A merinógyapjú puha volt, amelyet a selyem megerősített, és gyöngéd csillogást kölcsönzött neki. Népszerű alapanyag volt női ruhákhoz.

– Köszönöm, nagyon – felelte Hornbeam. – A közeljövőben valószínűleg rendelek egy nagyobb tételt.

– Pompás! Készen állunk az ön kiszolgálására! – Wally ideges volt, mert nem tudta, mire számítson. – Ön és én sok üzletet kötöttünk az évek során, hitem szerint kölcsönös haszonnal.

– Valóban. Az utóbbi tizenkét hónapban kétezer-háromszázhetvennégy fontot ruháztam be magába.

Wally meghökkent ettől a precíz tudástól.

– Én pedig nagyon örülök, hogy megmaradhattam az üzletben.

Hornbeam nyersen a tárgyra tért.

– Remélem, számíthatok a szavazatára a közelgő választáson.

– Ah! – Wally zavarba jött, kissé megszeppent. – Mint tudja, Barrowfield metodista atyámfia, úgyhogy nehéz helyzetben vagyok.

– Valóban? – kérdezte Hornbeam. – Csakugyan?

– Bár szavazhatnék mindkettejükre! – Wally bután nevetett.

– De mivel nem teheti…

Csönd támadt.

– Természetesen nem én írom elő magának, hogy kire szavazzon.

– Nagyon jó, hogy ezt mondja! – Wally mintha azzal áltatta volna magát, hogy Hornbeam meghátrált.

Ki kell ábrándítani.

– Egyensúlyba kell hoznia a Barrowfieldhez fűződő barátságát az én kétezer-háromszázhetvennégy fontommal.

– Ó.

– Melyik a fontosabb magának? Ebben kell döntenie.

Wally elgyötörten nézett rá.

– Hát, ha így állítja be…

– Így állítom be.

– Akkor kérem, ne kételkedjen benne, hogy önre fogok szavazni.

– Köszönöm. – Hornbeam fölállt. – Gondoltam én, hogy végül egyetértésre jutunk. Jó napot.

– Jó napot önnek is, Mr. Hornbeam.

Szent Adolphus napján hideg, ám derült volt az idő. A főtér zsúfolásig megtelt, mert a választás külön mulatságot ígért. Sal a férjével ment, ahogy szokta, de ideges volt. Jarge a Hornbeam-féle Upper Millben dolgozott, amely mostanában heti három napban zárva tartott, mert Hornbeam már nem szállított a polgárőrségnek. Jarge keresete a felére apadt, és a szabadnapjait a kocsmákban töltötte. A tétlenség és a szesz harapóssá tette. Cimboráival – csupa tengődő takáccsal – kölcsönösen szították egymás indulatait.

A vásáron mindig történtek kisebb rendbontások: lopások, lerészegedés, veszekedések, amelyek időnként pofozkodásba torkolltak, ám Sal most ennél nagyobb fenyegetést érzett a levegőben. A géprombolások szaporodtak, akár a gomba, a zendülés északról indulva rohant végig az országon, és olyan, mondhatni, katonás precizitással szervezték meg, ami halálra rémítette az uralkodó osztályt. Jarge megéljenezte őket.

Még valami aggasztotta Salt. Noha Perceval miniszterelnök meggyilkolásának semmi köze sem volt a textilgyártáshoz – a tettest a sértődés hajtotta –, egyes városokban ujjongva fogadták a gyilkosság hírét. Angliában újabb csúcsot ért el az osztálygyűlölet.

Sal félt, hogy ma is zavargás lesz, amikor a képviselőjelöltek megtartják a beszédüket. Ha ez történik, neki az a dolga, hogy ne hagyja bajba keveredni Jarge-ot.

Ahogy ott sétáltak a bódék között, feltűnt Jack Camp, Jarge barátja.

– Iszunk egy korsóval, Jarge? – kérdezte.

– Talán később – felelte Jarge.

– A Harangban leszek. – Jack elment.

Jarge a feleségéhez fordult.

– Nincs egy vasam sem.

Sal megsajnálta, adott neki egy shillinget.

– Mulass jól, édesem, csak ígérd meg, hogy nem rúgsz be – mondta.

– Ígérem. – Jarge is elment.

Sal felfigyelt egy bódéra, amelyet a 107-es gyalogezred toborzó őrmestere vert föl. Helyi fiúk csoportjának magyarázott egy elöltöltős puskáról. Sal megállt, hogy ő is hallja.

– Ez a legújabb Land Pattern kovás muskéta, direkt gyalogezredeknek! – mondta. – Szurony nélkül 1200 mm hosszú. Becenevén a Barna Böske!

A puskát a közelében álló langaléta siheder markába nyomta, akiben Sal fölismerte Joe-t, Hornbeam unokáját. Egy gyári lány ugyancsak rajta felejtette a szemét Joe-n. Salnek némi fejtörés után eszébe jutott, kinek is hívják ezt a fruskát: Margery Reeve. Csinos, merész tekintetű jószág volt, és láthatólag tervei voltak Joe-val. Sal sóhajtott, mert a saját kamaszkori epedéseire kellett gondolnia.

Joe egy emeléssel megbecsülte a fegyver súlyát, aztán a vállához szorította a tust. Sal mosolyogva figyelte.

– Figyeljétek meg: a cső nem fényes, hanem barnás – mondta az őrmester. – Na, fiatalok, kitalálja valaki, miért vezették be ezt a változást?

– Hogy ne kelljen fáradozni a fényesítéssel? – kérdezte Joe.

Az őrmester hahotázott.

– A sereg nem azért van, hogy nektek ne kelljen fáradoznotok! – mondta, és a fiúk vele kacagtak. – Nem! Azért ilyen tompa barna színű, hogy a cső ne verje vissza a fényt, mert ha a vas villog a napsütéstől, a francia pontosabban célozhat rátok.

A fiúk csüggtek a szavain.

– Van itt egy rovátkolt irányzék, hogy jobban célozzatok, és egy sátorvas, hogy biztosabb legyen a kezetek. Szerintetek mi a gyalogos legfontosabb tulajdonsága?

– Az éles szem! – felelt ismét csak Joe.

– Ami nyilvánvalóan nagyon fontos – helyeselt az őrmester –, de itt süllyedjek el, ha a gyalogos katonánál a lényeg nem a hidegvér! Az segít gondosan célozni és kapkodás nélkül tüzelni. A hidegvért megőrizni a legnehezebb, amikor golyók röpködnek és emberek

halnak meg, de az tart életben benneteket, miközben a többiek pánikba esnek.

Visszavette a muskétát Joe-tól, és továbbadta egy másik fiúnak, Sandy Drummondnak, a borkereskedő fiának.

– Mostanában főleg kész töltényeket használunk – folytatta az őrmester. – A régimódi lőporszaru és a tölténynek való haditáska nagyon lelassítanak. A korszerű gyalogos katona percenként háromszor képes újratölteni és tüzelni.

Sal otthagyta őket.

A székesegyház lépcsőjének közelében két nyitott oldalú társzekér állt egymástól húszméternyire, amelyeket a rivális politikai csoportosulások most alakítottak át zászlókkal és szalagcsokrokkal szónoki emelvénnyé. Sal észrevette, hogy Mungo Landsman és vágóhídi haverjai a közelben ólálkodnak, hátha kinéz egy jó kis verekedés.

Amos a whigek emelvényénél állt palackzöld kabátban és fehér mellényben. Kezelt és diskurált az arra járókkal. Egyikük fölfedezte Salt, és odaszólt neki:

– Mrs. Box! Maga ennek az embernek dolgozik, mondja már meg az igazat, hogy milyen gazda?

– Jobb a legtöbbjénél, ezt meg kell mondanom – felelte mosolyogva Sal.

Megjelent Luke McCullough, a békebírák írnoka és a tanács jogásza. Hornbeam követte gyászos feketében, parókásan, kalapban. McCullough feladata volt biztosítani a választások szabályosságát.

– Mr. Barrowfield, Mr. Hornbeam! Feldobom ezt a pennyt. Mr. Hornbeam, ön mint rangidős tanácsnok jogosult eldönteni, hogy fej-e vagy írás. A győztes választhat, hogy elsőnek vagy másodiknak akar-e beszélni.

Feldobta a pennyt.

– Fej – mondta Hornbeam.

McCullough elkapta a pénzt, összezárta az öklét, és rásimította a pennyt a másik kézfejére.

– Írás.

– Másodiknak fogok beszélni – mondta Amos.

Sal szerint azért döntött így, hogy aláaknázhasson mindent, amit Hornbeam előadott.

– Mr. Hornbeam, amennyiben elkészült, kezdhetjük is – szólt McCullough.

Hornbeam visszatért a toryk szekeréhez, és beszélt valamit Humphrey Frogmore-ral, aki jelölte. Frogmore a kezébe nyomott egy köteg papírt, Hornbeam átfutotta.

Kingsbridge népe még emlékezett Tommy Pidgeonra, és Hornbeam változatlanul népszerűtlen volt, de neki nem kellett a köznép miatt aggódnia. Csak a szavazóképesek számítanak, tűnődött Sal. Csupa üzletember és háztulajdonos. Azok nem szánnak egy tolvajt.

Most meglátta, ahogy Jarge és Jack Camp kilép a Harangból, kezükben söröskorsóval. Jött utánuk néhány barátjuk is, ugyancsak korsóval. Hogy miért nem bírtak bent maradni!

McCullough felmászott a toryk szekerére, és erélyesen megrázott egy csengőt. Még többen csődültek oda.

– Következik Kingsbridge parlamenti képviselőjének megválasztása! – kezdte. – Elsőnek Joseph Hornbeam beszél, utána Amos Barrowfield. Kérem, csendben hallgassák végig a jelölteket. Hangoskodást nem tűrünk!

Azt lesheted, gondolta Sal.

Hornbeam a papírjait szorongatva felmászott a szekérre, ahol egy percig mozdulatlanul állt, összeszedve a gondolatait. A sokaság hallgatott, amíg valaki bele nem ordított a csendbe:

– Marhaság! – Ezt a szellemességet nagy derültség fogadta, és Hornbeam kizökkent.

De azért gyorsan összeszedte magát.

– Kingsbridge szavazói! – kezdte.

A főtéren tartózkodó ezer-egynéhány személynek körülbelül a fele kísérte figyelemmel az előadást, de a városnak csak százötven választója volt. A hallgatóság többsége nem rendelkezett szavazati joggal, amiért sokan orroltak. A kocsmákban ment a dühöngés az „örökletes kormányzat botlásai fölött. Az „örökletes kormányzat kifejezéssel a királyt és a felsőházat írták körül, amelyeknek bírálatát törvény tiltotta.

A legradikálisabb kocsmaszónokok elismerően emlegették a francia forradalmárokat. Sal beszélgetett Franciaországról Kit társával, Roger Riddickkel, aki élt Franciaországban. Roger mérhetetlenül megvetette azokat az angolokat, akik helyeselték a forradalmat. Az csak felváltotta egyik zsarnokságot a másikkal, mondta; az angolok sokkal szabadabbak a szomszédjaiknál. Sal hitt neki, de azért megjegyezte, nem helyes azzal érvelni, hogy sokkal rosszabb helyek is vannak Angliánál. Attól itt még iszonyú igazságtalanság és kegyetlenség van. Roger nem tiltakozott.

– Királyunkat és egyházunkat veszély fenyegeti! – kezdte Hornbeam. Sal tisztelte az egyházat, legalábbis bizonyos részeit, de a királyra nem volt ideje. Gyanúja szerint a gyári munkások többsége ugyanígy vélekedett.

Jarge közelében valaki azt ordította:

– A király sose tett értem semmit! – A tömeg éljenzett.

Hornbeam Bonapartéról beszélt, aki most már a császára volt a franciáknak. Itt kevésbé ingoványos terepen járt. Sok kingsbridge-i munkáscsaládnak voltak katona gyerekei; azok mind a Sátán jobb kezét látták Bonapartéban. Hornbeam kapott pár éljent, amiért pocskondiázta a császárt.

Áttért a franca forradalomra, célzott rá, hogy a whigek támogatták. Sal kíváncsi lett volna, hányan veszik be ezt. Talán a tömegből néhányan, de a szavazatra jogosultak többnyire tájékozottabbak.

Hornbeam legnagyobb hátránya a modora volt. Úgy pattogott, mintha a gyárigazgatóinak adna utasításokat. Határozott és parancsoló volt, ugyanakkor rideg és elutasító. Ha a beszéd nyomott valamit a latban, akkor ezzel szavazatokat veszített.

Befejezésül visszatért a király meg az egyház témájához, és arról szónokolt, hogy mindkettőt tisztelni kell. Ez a lehető legrosszabb üzenet volt a munkásoknak; a pfujolás és a fütyülés még hangosabb lett. Sal odakönyökölte magát a sokaságban Jarge-hoz. Amikor látta, hogy Jack Camp lehajol, és fölvesz egy követ, megragadta a karját.

– Jack, gondolkozz, mielőtt megpróbálsz meggyilkolni egy tanácsnokot! – Ez elég volt, hogy lehűtse Jack harciasságát.

Hornbeam lanyha taps és hangos röhögés közepette zárta beszédét. Eddig megvolnánk, gondolta Sal.

Amos egészen más volt. Felment a színpadra, és levette a kalapját, mutatva tiszteletét a közönség iránt. Fejből beszélt.

– Ha megkérdezem Kingsbridge lakosaitól, mi aggasztja őket mostanában, többségük két okot mond: a háború és a kenyér ára. – Azonnal kitört a tapsvihar.

– Hornbeam tanácsnok a királyról és az egyházról beszélt – folytatta Amos. – Őket egyik kingsbridge-i lakostól sem hallottam említeni. Ebből gondolom, hogy békét akarnak és hétpennys kenyeret! – Az emberek éljenezni kezdtek, Amosnak kiáltania kellett, hogy befejezhesse a gondolatot. – Igazam van? – Az éljenzés bömbölléssé erősödött.

Nemcsak a munkások ellenezték a háborút. Sokan a szavazásra jogosultak közül is torkig voltak vele húsz év után. Túl sok fiatal halt már meg. Sokan visszakívánták a normális életet, mikor az európai kontinens olyan hely volt, ahova látogatni lehet, hogy Párizsban kicsípjük magunkat, és Rómában bámuljunk romokat, nem pedig olyan hely, ahova a fiainkat viszik meghalni. Ám a képviselőket csak a diadal érdekelte, nem a béke. Egyes választókban talán fölmerülhet, hogy a parlamentben több olyan emberre van szükség, mint Amos.

Született szónok, gondolta Sal, olyan, aki magától értetődő természetességgel képes megnyerni a tömeget. Az, hogy nincs tudatában a vonzerejének, csak még vonzóbbá teszi.

Csak elvétve pfujoltak, és senki se dobált köveket.

Mikor vége lett, Sal gratulált Amosnak.

– Szerették magát – mondta. – Sokkal jobban tetszett nekik, mint Hornbeam.

– Szerintem is – felelte Amos. – Viszont Hornbeamtől jobban félnek.

Másnap délelőtt került sor a szavazásra. Kingsbridge 157 szavazóképes lakosa bezsúfolódott a Városháza tanácstermébe. A középütt álló asztalnál Luke McCullough és a titkára ültek kezükben betűrendbe szedett névsorral. Az asztal körül tolongtak a szavazóképesek, igyekezve felhívni magukra McCullough figyelmét. Ha ez megtörtént, az írnok ellenőrizte a listájában, regisztrált-e a

kérdéses személy, azután fennhangon elkiáltotta a nevét. Ekkor az azonosított elkurjantotta, kire voksol, és McCullough vagy a „H, vagy a „B betűt biggyesztette a neve mellé.

Kellemes önérzet dagasztotta Hornbeam szívét minden alkalommal, ha valaki őrá szavazott, és felszisszent minden voksnál, amelyet Barrowfield kapott. A szavazás hosszadalmas eljárás volt, Hornbeam hamarosan belezavarodott a számolásba. Mindazok, akik vele üzleteltek, rá is szavaztak, miután személyes látogatásokkal biztosította magának a hűségüket. Azonban elég lesz ez? Abban az egyben volt biztos, hogy szoros a mezőny.

Csaknem két óra múlva McCullough azt kiáltotta:

– Van még olyan, aki nem szavazott? – Senki sem válaszolt.

Utána az írnok és a titkár számolni kezdtek. Mikor végeztek, a titkár suttogott valamit McCullough fülébe, és McCullough bólogatott. Utána megint számoltak, csak a biztonság kedvéért. Egyezhetett az eredmény, mert McCullough felállt.

– Szabad és tisztességes választás döntött Kingsbridge parlamenti képviselőjének személyéről! – mondta. A szoba nagyon elcsöndesedett. – Ezennel kijelentem, hogy a győztes Joseph Hornbeam!

Hornbeam tábora éljenzett.

Mikor az éljenzés elhalt, Barrowfield egyik támogatója azt mondta jó hangosan:

– Majd legközelebb, Amos!

Alan Drummond, a borkereskedő kezet rázott Hornbeammel, és gratulált neki. Joe és Drummond fia jó barátok voltak. Előző délután együtt futballoztak, és Joe engedélyt kért, hogy éjszaka Drummondéknál alhasson.

– Nyilván jól érezték magukat a legények. Úgy belemerülhettek a diskurálásba a lányokról, hogy talán le se feküdtek.

– Nem kétlem – felelte Drummond –, de meglepő módon reggel se láttam őket a templomban. Nem kellett volna kiugrasztania őket az ágyból?

Hornbeam nem értette.

– Nekem kellett volna keltenem őket? De hát maguknál aludtak.

– Már megbocsásson, de maguknál.

Hornbeam tökéletesen biztos volt benne, hogy a fiúk nem az ő házában töltötték az éjszakát.

– De nekem Joe azt mondta, hogy Sandynél alszik.

Tanácstalanul bámulták egymást.

– Ma reggel benéztem Sandy szobájába, és bontatlan volt az ágya! – tette hozzá Drummond.

Ezzel eldőlt a kérdés.

– Nálam kell lenniük – szólt Hornbeam. – Valamit félreérthettem. – De ő nem sűrűn értett félre dolgokat, és a nyugtalansága nem csökkent. – Hazamegyek, és utánanézek.

– Önnel tartok, ha megengedi – szólt Drummond. – Csak a bizonyosság kedvéért.

Lassan jutottak ki a szobából, mert Hornbeam összes támogatója gratulálni akart. Ám ő gorombán lerázta őket; kezet rázott velük, köszönetet mondott nekik, de mindeközben meg sem állt, és tudomást sem vett a társalgási kísérletekről. Kint, a hideg utcán szaporázni kezdte a lépteit. Drummondnak ugyancsak igyekeznie kellett, hogy ne maradjon el a hosszú lábú Hornbeamtől.

Pár perc alatt megérkeztek a Hornbeam-házhoz. Simpson, az inas nyitott ajtót. Hornbeam nyomban rárontott:

– Látta Joe-t ma reggel?

– Nem, uram, Mr. Drummondéknál… – Simpson észrevette a Hornbeam mögött álló Drummondot, és elnémult.

– Megnézem a szobáját. – Hornbeam felrohant a lépcsőn, Drummond futott utána.

Joe ágya be volt vetve.

– Mi az ördögben sántikálnak ezek? – kérdezte Drummond.

– Remélem, csak haszontalanságról van szó – felelte Hornbeam. – Vagy pedig baleset érte őket, vagy verekedésbe keveredtek, és most egy árokban fekszenek valahol. – A szemöldökét ráncolva gondolkozott. – Nem tudja, ki vett még részt a tegnapi mérkőzésben?

– Sandy említette Brunót, Rupe Underwood fiát.

– Gyerünk, nézzük meg, tud-e valamit.

Rupe selyemszalagüzlete úgy felvirágzott, hogy ma már csinos házban lakott a Sütőházak utcájában. Hornbeam és Drummond ide

loholtak át, és bezörgettek. Az Underwood család éppen helyet foglalt volna az ebédhez. Hornbeam emlékezete szerint Rupe valamikor Jane Midwinter számos csodálója közé tartozott, de aztán feleségül vett egy Jane-nél kevésbé szép és sokkal józanabb lányt, aki meg is ajándékozta az asztalnál látható három egészséges kamasszal.

Rupe felállt.

– Hornbeam tanácsnok, Mr. Drummond, micsoda meglepetés! Valami baj van?

– Igen – felelte Hornbeam. – Nem találjuk Joe-t és Sandyt. Azt hiszem, a maguk Bruno fia tegnap velük futballozott, és szeretnénk megkérdezni, van-e valami elképzelése róla, hova mehettek.

– Én tudom, uram – szólalt meg egy tizenhatéves-forma fiú.

– Állj fel, fiam, ha Hornbeam tanácsnok úrral beszélsz – szólt rá Rupe.

– Elnézést. – Bruno feltápászkodott.

– Tehát hol vannak? – kérdezte Hornbeam.

– Felcsaptak katonának – felelte Bruno.

Hűdött csend támadt.

Aztán Drummond csak annyit mondott:

– Irgalmas Isten.

– Ostoba szamarak! – fakadt ki Hornbeam.

– Bruno, ezt nekem miért nem mondtad? – kérdezte Rupe.

– Lelkünkre kötötték, hogy senkinek egy szót se.

– De mi az ördögért csinálták ezt? – kérdezte Drummond.

– Igen – csatlakozott Hornbeam. – Mi ütött beléjük?

Bruno megfelelt neki.

– Joe azt mondta, kötelessége védeni a hazát, és Sandy egyetértett.

– Ó, az Isten szerelmére! – mondta kétségbeesetten Drummond.

– Mi, többiek meg csak azt gondoltuk, hogy bolondok – tette hozzá Bruno.

– Hova mentek? – kérdezte Hornbeam.

– Elmentek azzal a toborzó őrmesterrel, aki ott volt a vásárban.

– Ez megengedhetetlen! – mondta Hornbeam. – Még csak tizenöt évesek!

– Már a tizenöt éveseket is beveszik, csak elég magasak legyenek – magyarázta Rupe. – Még 1797-ben változtatták meg a törvényt.

– Én ezt nem tűröm! – jelentette ki Hornbeam. Elképzelni is rémítő volt, hogy az egyetlen unokája az életét kockáztassa a háborúban.

– Kihez fordulhatunk az ügyben? – kérdezte Drummond.

A 107-es gyalogezred Spanyolországban tartózkodott, és nem volt hivatala Kingsbridge-ben. Itt a polgárőrség képviselte a hadsereget. Lord Combe volt az új tiszteletbeli ezredes, de ő nem volt aktív tiszt, nem úgy, mint Henry, aki kivételnek számított a maga nemében. A polgárőrség igazi parancsnoka Archie Donaldson volt, aki már az alezredességig vitte, és elfoglalta Henry régi irodáját Willardék házában.

– Felelősségre vonom Donaldsont – jelentette ki Hornbeam. – Vissza kell hoznia a fiúkat.

Hornbeam és Drummond ismét fölkerekedtek. Willardék háza a piactéren volt. A hallban az idegesítően fontoskodó Beach őrmester volt ügyeletben, aki jelképes vonakodás után bevezette őket Donaldsonhoz.

A veszély ellenére a polgárőrségtől sok tiszt és közkatona átment a 107-es ezredhez, mert vonzotta őket a magasabb zsold és a lehetőség, hogy világot láthatnak, ám Donaldson maradt. Metodista volt, talán nem bírta gyomorral az emberölést. Hornbeam úgy emlékezett rá, mint rózsás arcú zászlósra. Mostanra tagbaszakadt, középkorú ember lett belőle.

– Nézze, Donaldson, egy toborzó őrmester fondorlatos csalással rávette az unokámat és Drummond fiát, hogy csapjanak föl katonának! – mondta Hornbeam.

Donaldson nem hatódott meg.

– Sajnos, ehhez nekem semmi közöm.

– De tudnia kell, hol vannak!

– Nem. A toborzók nem ostobák. Nem közlik velem, egyáltalán senkivel. Megszokott dolog, hogy vagy a regruták gondolják meg magukat, vagy a rokonok próbálják meg kihozni őket. Háború idején az ilyen esetek csekély együttérzésre számíthatnak a hadseregtől.

Hornbeam, noha forrt benne a harag, igyekezett higgadtan érvelni.

– Ugyan, ugyan, Donaldson, csak kell valami elképzelésének lennie, hogy merre vannak!

– *Valami* elképzelésem természetesen van – ismerte el Donaldson. – Útban vannak egy kikötőbe, ahol a Spanyolországba induló erősítés gyülekezik. Az a kikötő lehet Bristol, Combe, Southampton, Portsmouth, London vagy valami más hely, amelynek még hírét sem hallottam. De akárhol is legyenek, nem távozhatnak az elöljárójuk szeme elől, amíg Angliában vannak. Legközelebb Portugáliában lesz esélyük a szökésre.

– Megyek a hadügyminisztériumhoz Londonba!

– Sok szerencsét, de majd meglátja, hogy a hadügyminisztériumnak még névsora sincsen a katonákról, arról meg pláne fogalma sincs, kit hova vezényelhettek!

– Ördög és pokol!

Donaldson farizeus képet vágott.

– Nagyon hasonlít arra, ami Jim Pidgeonnal történt – mondta szelíden. – A felesége nem tudta kideríteni, hova vitték, mint talán maga is emlékszik. Azt hiszem, ugyanazt érezhette, amit maga most. Idővel rájött, hogy a kötelesek vitték el a férjét, de a haditengerészettől már nem volt szabadulás.

Hornbeam tajtékzott dühében.

– Hogy merészeli!

– Én csak a puszta igazságot mondom.

– Micsoda átkozott, pimasz eb maga, Donaldson!

– Hornbeam, az a szerencséje, hogy vallásom tiltja a párbajt. Ám ha képtelen úgy beszélni, ahogy úriemberhez illő, akkor jobb lesz távoznia az irodámból.

– Jöjjön, Hornbeam, menjünk már – unszolta Drummond.

A tanácsnokok az ajtóhoz mentek. Drummond kinyitotta, de Hornbeam még visszaszólt.

– Ezzel nincs vége, Donaldson.

– Hadat üzen a hadseregnek, Hornbeam? – kérdezte Donaldson. – Érdekes csatározás lesz. De én már tudom, ki győz.

Hornbeam kiment, Drummond követte.

– Donaldson beképzelt majom, viszont egy dologban igaza van – szólalt meg Drummond, miközben keresztülvágtak az előcsarnokon.

– Ez zsákutca. Itt már semmit sem tehetünk.

– Nem hiszek a zsákutcákban – mondta Hornbeam. – Jól hallottam, hogy a székesegyház dékánja jelentkezett káplánnak a 107-es ezrednél?

– Igen, Kenelm Mackintosh, az előző püspök veje.

– Elutazott már Spanyolországba?

– Nem gondolnám. Azt hiszem, még nem költözött ki a dékáni lakból.

– Derítsük ki, hogy tud-e segíteni rajtunk.

A dékáni lak alig pár lépésnyire volt. Egy szobalány ajtót nyitott nekik, és elvezette őket a dolgozószobába, ahol Mackintosh éppen könyveket pakolt egy utazóládába. Szép arcát barázdákkal szántotta fel az aggodalom.

– Maga könyveket visz a frontra? – hüledezett Drummond.

– Természetesen! – felelte Mackintosh. – Egy bibliát, egy imakönyvet, pár kegyes olvasmányt. Küldetésem az, hogy szellemi táplálékot nyújtsak a csapatoknak. Mi mást kellene csomagolnom? Pisztolyokat?

Hornbeam nem akart a tábori lelkészek feladatköréről vitatkozni.

– Joe Hornbeam és Sandy Drummond tegnap beálltak a 107-es gyalogezredhez, és nem tudjuk kideríteni, hol lehetnek.

– Szavamra! – Mackintosh elhűlt. – Remélem, Stephen fiam nem esik kísértésbe!

– Szinte bizonyosan útban vannak Spanyolországba, ahol a 107-es ezred Wellington parancsnoksága alatt harcol.

– Mit óhajtanak, mit tegyek?

– Küldesse haza őket!

– Nos, együttérzek önökkel, de azt nem tehetem. Nem azért megyek oda, hogy a fiatalság színe-virágát hazaküldetve gyengítsem a hadsereget. Ha ezzel próbálkoznék, valószínűleg engem is hazaküldenének, úgy okoskodva, hogy a tábori lelkészek kevésbé hasznosak egy egészséges ifjúnál. Szolgáljon vigaszukra, hogy szükség esetén keresztyén temetésben részesítem őket.

Hornbeamből váratlanul elszállt minden erő. A temetés említése okozta. Évtizedek óta abból a gondolatból merített erőt, hogy a szenvedésnek és a veszteségeknek vége, sorsát most már ő

irányítja, és az élet tartozik neki azzal, hogy nem lesz több tragédia. De most szétporlott ez a hit, és csak a reszkető félelem maradt, amelyet nem érzett tolvajlásban telt gyerekkora óta.

– Mackintosh, könyörögve kérem! – esengett boldogtalanul. – Ha odaér, keresse meg Joe-t, derítse ki, hogy van, egészséges-e, kap-e tisztességes ruhát és kosztot, és írjon nekem, ha teheti. Nincs ember, aki az unokámnál közelebb állna hozzám, és most hirtelen szem elől tévesztettem, útban van a háborúba, és én már nem vigyázhatok rá! Tehetetlen vagyok, térden állva könyörgök magának, tartsa rajta a szemét az én fiamon, ugye, megteszi?

Drummond és Macintosh csak bámulták elképedve. Hornbeam tudta, miért; még sose látták ilyennek, és nehezen hittek szemüknek-fülüknek. Ám őt már nem érdekelte, mit gondolnak róla.

– Megteszi, Mackintosh? Szépen kérem!

– Hát majd megteszem, amit tehetek – mondta zavartan Mackintosh.

34. fejezet

Jarge gyilkos hangulatban, dohányfüst- és sörszagot árasztva tért haza. Nyilván a nap nagyobb részét átkocsmázta a cimborákkal. Sal elszörnyedt.

– Azt hittem, ma Moses Crockethez mész!

Crocket posztós volt. Üzeme egy-két évig csak tengődött, de most sikerült szerződést kötnie egy devoni ezreddel, és a vállalkozása fellendült. Jarge még mindig csak heti három napot dolgozott Hornbeamnél, Sal vetette föl, hogy Crocketnek most talán szüksége lehet takácsokra heti hat napban.

– Igen – mondta Jarge. – Találkoztam reggel Mosesszal.

– Mi nem sikerült?

– Moses átvált gőzzel hajtott szövőgépekre. Még annyi takácsot sem alkalmaz, mint eddig, nemhogy többet vegyen föl. Egy ember egyszerre figyelhet három-négy gőzgépet.

– Nagy kár.

– Azt mondja, haladni kell a korral.

– Ezzel nem vitatkozhatok.

– De én igen. Lehet, hogy meg kell állítani az időt.

Sal komolyan sajnálta a nyájas modorú Moses Crocketet, akinek szembe kellett néznie az ő dühös férjével.

– Remélem, nem vesztél össze vele. – Gőzölgő tálat tett Jarge elé. – A kedvenced, krumplileves. Itt van friss vaj a kenyeredre. – Abban reménykedett, hogy az étel felszív valamennyit a sok szeszből.

– Nem, nem vesztem össze Mosesszal – mondta Jarge –, de Ned Ludd még összeveszhet vele valamelyik napon.

Hörpölt a levesből.

Ned Ludd eredetileg a közép- és észak-angliai géprombolók mitikus vezére volt, aztán a mozgalma átterjedt Nyugat-Angliára is.

Sal leült a férjével átellenben, és enni kezdett. A leves és a kenyér jó, laktató étel. Csak ketten ültek az asztalnál, amióta Sue férjhez ment, és Kit összebútorozott Rogerrel.

– Azt ugye tudod, mi történik odafent Yorkban? – kérdezte az asszony.

– Letartóztattak embereket.

– Tárgyalás lesz. Gondolod, hogy tisztességes lesz az a tárgyalás?

– No hiszen. Nyilván ok nélkül tartóztatták le az összes embert. De mit érdekli ezeket! Párat felkötnek, a többit deportálják Ausztráliába. Csak minél jobban rá akarnak ijeszteni a munkásokra, hogy ne tiltakozzanak.

– És ha itt, Kingsbridge-ben lesz géprombolás, mit gondolsz, ki lesz az első, akit letartóztatnak? – Megvajazott egy karéj kenyeret, odaadta a férjének.

Ahelyett, hogy a kérdésre válaszolt volna, Jarge visszakérdezett:

– Azt tudod, ki adta el Mosesnak a rohadt, gőzölgő szövőszékeit? A te fiad, az bizony.

– Kit a te fiad is már tizenhét éve.

– A mostohafiam.

– Aha, és mostohaapához képest nagyon jól megéltél belőle, hm? Tisztességes ház, jó ebéd minden vasárnapon, mindez az ő zsebéből.

– Velem ne jótékonykodjanak. A magam zsebéből akarok jó ebédet. Az embernek munka kell, hogy kereshessen, és maga fizesse ki, amit akar.

– Tudom – mondta szelídebben az asszony. Valóban tudta. Már nem a pénztelenség volt a legfőbb gondja, amióta Kit olyan jól boldogult, és olyan bőkezűen bánt velük, hanem Jarge önérzete. Minden férfiember önérzetes, de Jarge túltett a többségen. – A tétlenség megviseli a jó embereket. A naplopók szeretik, de a magadfajtát dühíti. Csak ne hagyd, hogy ez okozza a vesztedet.

Szótlanul ettek még egy darabig, aztán Sal elmosogatott. Ma este ismét próbáltak a harangozók, és Sal rákapott, hogy elkísérje Jarge-ot. Valamikor Joanie-val beültek a Harangba, és ott várták a

harangozókat, de amióta Joanie-t deportálták, Sal nem szeretett egyedül rostokolni a fogadóban.

Lementek a lámpákkal kivilágított Fő utcán a katedrálishoz. Ahogy átvágtak a téren, szembe jött velük Jack Camp, Jarge barátja, ócska, lyukas kabátban.

– Minden rendben, Jarge? – szólt oda nekik.

– Minden – felelte Jarge. – Harangpróbára megyek.

– Akkor talán később találkozunk.

– Aha.

Ahogy közeledtek a székesegyházhoz, megszólalt Sal:

– De nagyon szeret téged ez a Jack.

– Ezt miért mondod?

– Egész nap veled ült a kocsmában, és még este is látni akar.

Jarge vigyorgott.

– Nem tehetek róla, ha szeretetre méltó vagyok.

Sal elnevette magát.

Az északi kapu nyitva volt; ezek szerint Spade már megérkezett. Megmászták a csigalépcsőt a szobáig, ahol a harangozók ledobták a kabátjukat, és feltűrték az ingük ujját. Sal leült a fal tövébe, hogy ne legyen útban. Élvezte a harangok zenéjét, de még jobban tetszett neki a férfiak néha éles nyelvű, de mindig mulatságos csipkelődése.

Spade csendet kért. Elkezdődött a bemelegítés egy ismerős skálával. Aztán áttértek a különleges – esküvői és keresztelői – dallamokra. Sal hallgatta a zenét, és szabadjára engedte a gondolatait.

A szeretteiért aggódott, mint rendesen. Élete értelmének tekintette, hogy ne hagyja Jarge-ot bajba keveredni. Szép dolog kiállni a jogainkért, de a megfelelő módon kell csinálni, többet ésszel, mint méreggel. Csakhogy Jarge mindig fejjel ment a falnak.

Kit huszonhét éves volt, és még mindig nőtlen. Az anyja tudomása szerint sose volt barátnője – tény, hogy egyet se hozott haza. Sal biztosra vette, hogy tudja az okát. Az ilyenekre mondják, hogy „nem nősülős fajta", ami egy udvarias körülírás. Sal nem bánta, habár az csalódás volt, hogy nem lesznek unokái.

Kit mindig is értett a gépekhez, és az üzlet virágzott, ám Roger nem volt eszményi társ. Egy szerencsejátékos sose megbízható.

Még Sue okozta a legkevesebb aggodalmat. Férjhez ment, és boldog házasságban élt. Két lánya született, így Salnek legalább dédunokahúgai lettek.

Jarge rezzentette föl a révedezésből.

– Ki kell ugornom, hív a természet. Sal, te ismered a következő számot, átvennéd a helyem?

– Örömmel. – Gyakran megtette az utóbbi években, általában akkor, ha valamelyik harangozó az utolsó percben lemondta. Megvolt hozzá az ereje és a jó ütemérzéke.

Beállt Jarge himbálózó kötele mellé. Férje akkor már lefelé sietett a csigalépcsőn. Sal kissé meglepődött ezen a gyors távozáson, mert az ilyesmiben Jarge tudott uralkodni magán. Talán valami romlottat evett. Az biztos, hogy nem a házi krumplileves tehet róla. Talán a Harang konyháján csapta el a gyomrát.

Kiverte a fejéből a gondolatot, hogy Spade utasításaira összpontosíthasson. Meglepő gyorsasággal telt az idő, már véget is ért a próba, de Jarge még mindig nem volt sehol. Remélhetőleg nem lett rosszul. Spade odaadta a Jarge-nak járó shillinget, Sal megígérte, hogy továbbítja a férjének.

Keresztülvágtak a téren a Haranghoz. Jarge az ajtóban ácsorgott.

– Beteg vagy? – kérdezte aggódva az asszony.

– Nem.

Sal átadta neki a shillinget.

– Ebből meghívhatsz egy korsóra – mondta. – Kiérdemeltem.

Leültek, hogy pihenjenek egy órát, mielőtt hazatérnének és ágyba bújnának. Azok, akik hajnali ötkor munkába állnak, nem szoktak sokáig fent maradni.

Ám a pihenés nem tartott egy óráig. Alig pár perc múltán bejött Doye seriff az olcsó parókájában, vaskos dorongjával, egyszerre harcias és riadt képpel. Két rendőr, Reg Davidson és Ben Crocket kísérte. Sal nagy szemekkel bámult rájuk, nem értette, mitől ilyen izgatottak. Észrevette Spade aggodalmas pillantását. Ezek szerint ő már belelátott Doye fejébe. Sal még nem.

A Harang vendégei gyorsan megérezték a változást. Az ivó fokozatosan elcsöndesedett, és mindenki Doye-ra nézett, akit senki sem állhatott.

– Tűz volt Moses Crocket gyárában – jelentette be Doye.

Megdöbbent mormolás hallatszott.

– A romokból megállapítható, hogy számos gépet szétvertek, még mielőtt kiütött a tűz.

A törzsközönség felhördült.

– Valamint az ajtózárat is feltörték.

– A pokolba! – mondta Spade.

– A kinti falra valaki fölírta vörös festékkel, hogy NED LUDD.

Itt nincs helye kételynek, gondolta Sal. A ludditák támadták meg a gyárat.

– Akik tették, lógni fognak, ebben biztosak lehettek – folytatta Doye, majd egyenesen Jarge-ra mutatott. – Box, te vagy a legrohadtabb bajkeverő a városban! Mit mondasz erre?

Jarge mosolygott. Sal nem értette, hogy lehet ennyire magabiztos, amikor halálbüntetéssel fenyegetik.

– Süket maga, seriff? – kérdezte.

– Miről beszélsz te? – kérdezte dühösen Doye.

Jarge láthatólag pompásan érezte magát.

– Mostantól nagyothalló Seriffnek fogjuk hívni!

– Én nem vagyok süket, te ökör!

– Hát, ha nem süket, akkor hallania kellett azt, amit mindenki más hallott Kingsbridge-ben ma este, vagyis hogy egy óra hosszat húzom a székesegyház hetes számú nagyharangját.

Az ivó közönsége hahotázott. Tetszett nekik, hogy a népszerűtlen Doye bolondot csinált magából. Ám Sal nem mosolygott. Már értette, mit csinált Jarge, és dühös volt. Úgy keverte bele a feleségét egy összeesküvésbe, hogy nem szólt Salnek. Kétség nem fér hozzá, hogy ő is ott volt azok között, akik betörtek a Crocket-üzembe. Csakhogy van alibije: a harangozást gyakorolta. Egyedül Sal és a többi harangozó tudja, hogy ellógott, Jarge pedig abban bízik, hogy megőrzik a titkát. Vagy hazudok, gondolta Sal, vagy beárulom a férjemet, és nézhetem, ahogy felakasztják. Ez nem tisztességes!

Aznap este másodszor találkozott a tekintete Spade mindentudó pillantásával. A férfi bizonyára ugyanígy okoskodott, és ugyanarra a következtetésre jutott: Jarge mindnyájukat kompromittálta.

Ám a seriff egyelőre szóhoz sem jutott. Nem volt fürge elme: most, hogy az első számú gyanúsítottja alibit igazolt, Doye nem tudta, mi legyen a következő lépés. Hosszú szünet után annyit mondott nyomatékkal:

– Hát majd utánajárunk!

Ez olyan gyenge volt, hogy ismét kinevették.

Doye sürgősen távozott.

Folytatódott a beszélgetés; az ivó megtelt zsongással. Spade előrehajolt, és azt mondta halkan, tagoltan, hogy a többi harangozó is értse:

– Ezt nem kellett volna, Jarge. Mindnyájunkat olyan helyzetbe hoztál, hogy hazudnunk kell miattad. Jól van, most hallgatok. De a hamis eskü súlyos bűn, és én nem követek el bűnt miattad.

A többiek bólogattak.

Jarge úgy tett, mintha gúnyolódna.

– Sose kerül ez a bíróság elé!

– Remélem, nem – mondta Spade –, de ha igen, és ha nem térhetek ki a tanúskodás elől, itt és most közlöm veled, hogy az igazat fogom mondani. Ha pedig lógni fogsz, azt kizárólag a saját ostobaságodnak köszönheted.

Február elején, amikor Elsie már átköltözött az anyjához és Spadehez, levelet kapott Spanyolországból. A címzésben felismerte Kenelm takaros betűit. Átvitte az úriszobába, és mohón felbontotta.

Ciudad Rodrigo, Spanyolország
1812. karácsony napján

Kedves feleségem!
Itt vagyok a spanyolországi kicsiny Rodrigo városban, amely egy szirten kuporog egy folyó fölött. Van katedrálisa, szomorú módon természetesen római katolikus. Apró szobában lakom egy olyan házban, amelyet a 107-es gyalogezred rekvirált a tisztjeinek.

Nos, legalább épségben odaért. Elsie fellélegzett. Az utazás a tengeren mindig veszélyes.

Nem volt, sose volt szerelmes a férjébe, de az évek során megtanulta becsülni erősségeit, és megbocsátani gyöngeségeit. Azonkívül Kenelm volt az ő öt gyermekének az apja, ezért Elsie-nek fontos volt a biztonsága.

Tovább olvasott:

Azt hittem, Spanyolország forró hely, de itt metsző hideg van, és a ház ablakában nincsen üveg, mert errefelé ritkaság az üvegezett ablak. Kelet felé havat láthatunk a hegyekben, amelyeknek az itteni neve sierras.

Majd küld neki meleg gyapjúholmit: alsót és talán harisnyát. Szegény Kenelm! És még azt mondják, hogy Spanyolországban elviselhetetlen a hőség!

A hadsereg kezdi összeszedni magát a kudarcféle után. Burgos ostroma fiaskó volt, csapataink rendezetlenül vonultak vissza a téli kvártélyba, az emberek hullottak a hidegtől és az éhségtől a hosszú menetelés közben. Ez azelőtt történt, hogy megérkeztem.

Elsie olvasott erről a visszavonulásról az újságokban. Wellington márki tavaly elkönyvelhetett pár győzelmet, de végső soron mintha ugyanoda ért volna vissza, ahonnan elindult. Elsie kíváncsi lett volna, hogy csakugyan olyan jó tábornok, mint amilyennek beállítják?

Az itteni embereknek szorongató szükségük van lelki útmutatásra. Azt képzelnénk, hogy a harc az eszükbe juttatja a menny és a pokol közelségét, és ráveszi őket, hogy helyzetüket fölmérvén Istenhez forduljanak, de ez láthatólag nem így működik. Kevesen óhajtanak részt venni az istentiszteleteken. Sokan azzal töltik minden idejüket, hogy pálinkát isznak, eljátsszák a zsoldjukat, és – bocsáss meg, kedvesem – ringyólkodnak. Nehéz feladat ez nekem! De én elsősorban azt hangsúlyozom, hogy a káplánjuk vagyok, és mindig készen állok imádkozni velük, ha szükségük van rám.

Elsie itt valami változást érzett. Kenelm mindig ragaszkodott a kereszténység külsőségeihez. Nagy jelentőséget tulajdonított a palástoknak, az ékköves kelyheknek, a körmeneteknek. Mostanáig nem tartotta fontosnak, hogy szorongatott emberekkel imádkozzon. A sereg máris szélesítette a látókörét.

Most, hogy berendezkedtem, úgy gondoltam, illene vizitelnem Wellingtonnál. Főhadiszállása egy Freineda nevű faluban van, ahova elég sokat kell gyalogolni, de nem foglalnék le magamnak egy katonalovat. A falu ijesztően rozzant és mocskos. Sajnálattal kellett nyugtáznom bizonyosfajta fiatal személyek sokaságának jelenlétét. Ezt a mondatot hagyd ki, ha felolvasod ezt a levelet a gyerekeknek.

Főparancsnokunk a templom melletti házban lakik. Ez Freineda legjobb háza, amivel nem mondtam sokat: néhány szoba egy istálló fölött. Wellington apja Mornington gróf volt, ő maga a dangani kastélyban nevelkedett, úgyhogy ez nagy változás lehet számára.

Érkezésemkor megtudtam egy szárnysegédtől, hogy Wellington vadászik. Gondolom, valamivel ki kell töltenie az időt, ha éppen nem csatázik. A szárnysegéd eléggé fennhéjázó modorban azt mondta, nem tudja, szakíthat-e időt rám a tábornok, így hát nem volt választásom: várni kellett.

Tudod, kivel találkoztam várakozás közben? Henryvel, Shiring grófjával! Sovány, de jókedvű, olyannyira, hogy ki merném jelenteni: most van elemében. A vezérkari állományhoz osztották be, így Wellington közvetlen közelében dolgozik. Pontosan egyidősek, és 1786-ban ismerkedtek meg, amikor az angers-i Királyi Lovasiskola növendékei voltak.

Más közös is van bennük, tűnődött Elsie. Henryt jobban érdekli a hadsereg, mint a felesége, és ha igaz a szóbeszéd, Wellington ugyanez a fajta.

Nem felejtve el Hornbeam tanácsnok kétségbeesését, szóba hoztam, hogy Joe Hornbeam és Sandy Drummond hazaszeretetből csatlakozott a sereghez, ami nyomban fölkeltette Henry érdeklődését. Mondtam, hogy a kingsbridge-i gimnázium két jeles

diákjáról van szó, akikből tisztek is lehetnének, és Henry azt mondta, rajtuk tartja majd a szemét. Légy oly jó, szólj majd Hornbeamnek, minden tőlem telhetőt megtettem, hogy kikövezhessem unokája útját a tiszti ranghoz vezető úton.

Természetesen továbbítani fogja a hírt Hornbeamnek. Nem különösebben megnyugtató, de legalább annyit tudjon, hogy két kingsbridge-i is vigyázza az unokáját Spanyolországban.

Végre megjelent Wellington égszínkék kabátban és fekete köpenyben, mint később megtudtam, a Salisbury Vadászok egyenruhájában. Rögtön láttam, miért csúfolják Orrondinak: fenséges, merész ívelésű sasorra van. Egyébként is jóképű ember, középtermetűnél kissé magasabb, és előrefésüli fürtös haját, hogy eltakarja azt a keskeny csíkot, amely már kopaszodik.

Henry bemutatott, és Wellington, a lova mellett állva, percekig beszélgetett velem. Kérdezett oxfordi és kingsbridge-i pályafutásomról, és azt mondta, örül látásomnak. Nem invitált be a házába, de én már annak is örültem, hogy ennyien tanúi voltak irántam való érdeklődésének. Barátságos és közvetlen volt, noha valamiből úgy sejtettem, nem lenne üdvös kihívnom a nemtetszését. Ösztönösen azt gondoltam: vaskéz bársonykesztyűben.

Elsie örült Kenelm elégedettségének. Tudta, milyen sokra tartja a férje az ilyesmit. Egy társalgás a főparancsnokkal, sokak szeme láttára, hónapokig boldoggá teszi. Ártalmatlan gyarlóság. Elsie megtanulta, hogy türelmes legyen iránta.

Most zárom soraimat, és elintézem, hogy ez a levél benne legyen a heti postacsomagban, amely Lisszabonból indul Angliába. Levelem Wellington jelentéseivel és az otthoni szeretteknek küldött üzenetek sokaságával fog utazni. Gyakran gondolok a gyermekekre. Kérlek, mondd meg nekik, hogy szeretem őket. Azt aligha szükséges leírnom, kedves feleségem, mily gyöngéd megbecsüléssel és szeretettel gondol rád

odaadó férjed,

Elsie letette a levelet, egy darabig gondolkozott, aztán ismét elolvasta. Az utolsó bekezdésben Kenelm háromszor is használta valamilyen alakban a „szeret" szót, amit körülbelül háromszor mondott el a feleségének a házasságuk tizennyolc éve alatt.

Egy-két perc múlva szólt a gyerekeknek, hogy jöjjenek be az úriszobába.

– Levelet kaptunk édesapától – mondta. Volt nagy „ó! és „hű!. – Most üljetek szép csöndben – kérte őket –, és felolvasom.

Fishwick polgármester rendkívüli tanácsülést hívott össze, hogy megvitassák a luddizmus kitörését. Spade mindenkinél jobban tudta, mi történt, de ezt titkolnia kellett. Úgy döntött, ott lesz, de vagy csak keveset mond, vagy semmit. Távol maradhatna, de az gyanús lenne.

Az összes tanácsnok részvételével megtartott ülések általában pezsgő ritmusú események voltak, ahol jól öltözött és tetterős férfiak hoztak erélyes döntéseket a város irányításáról, miközben nem sajnálták maguktól az antik asztal közepén álló sherryt. Hitték, hogy jogosultak vezetni Kingsbridge-et, amit irtózatosan jól csinálnak.

Ma nem olyan beképzeltek, gondolta Spade. Gyászos volt a hangulat, a tanácsnokok megriadtak.

Fishwick ismertette a riadalom okát.

– A Moses Crocket üzeme elleni támadás óta három másik intézményt pécéztek ki ezek a gonosztevők: Hornbeam tanácsnok Disznóól Művét, Barrowfield tanácsnok régi malmát meg a sajátomat. A gépeket minden esetben megrongálták, gyújtogattak, és a falra vörös festékkel felírták a NED LUDD nevet csupa nagybetűvel. A szomszédos városokban is történtek hasonló incidensek.

– Ezek szerint ez az ember ide költözött le északról? – kérdezte Hornbeam.

– Kétlem, hogy egyáltalán létezik – felelte Fishwick. – Ned Ludd valószínűleg ugyanolyan mesealak, mint Robin Hood. Ezeket az atrocitásokat szerintem nem egy konkrét vezér szervezi, csak az egyik elégedetlen embercsoport utánozza a másik elégedetlen embercsoportot.

Most megszólalt Rupe Underwood.

– Voltam olyan szerencsés, hogy idáig megúsztam ezt a bajt. – Rupe negyvenes volt, akárcsak Amos. A homlokába lógó szőke tincs már őszült, de ő még mindig nem szokott le róla, hogy negédesen hátravesse. Valószínűleg a jövőben is megússza a vandalizmust, gondolta Spade. A selyemszalagot ugyanazon eljárásokkal gyártják, mint a posztót – fonás, festés, szövés –, de Rupe vállalata kevés emberrel dolgoztató, kézműves manufaktúra. – Föl kell tennem a kérdést, hogy a megrongált üzemeket őrizték-e?

– Mindet – felelte Fishwick.

– Akkor miért voltak ilyen tehetetlenek az őrök?

– Az én embereimet lebirkózták és megkötözték.

– Az enyémek eldobták a bunkósbotjukat, és elfutottak – felelte undorral Hornbeam. – Újakat fogadtam, és pisztolyt adtam nekik, de hát eső után köpönyeg.

Amos Barrowfield összevonta a szemöldökét.

– Engem aggasztanak a tűzfegyverek. Ha a mi őreinknek van, a ludditák is szereznek, és abból emberhalál lesz. Jómagam növeltem az őreim számát, de a fegyverzet ugyanaz a fustély.

Ezzel felbosszantotta Hornbeamet.

– Ha finnyáskodunk a megtorló intézkedéseknél, sose szabadulunk meg az ördögadta ludditáktól!

Fishwick megbotránkozott.

– Már megbocsásson, Hornbeam tanácsnok, tudom, hogy az indulatok forrpontra hágtak, de általában igyekszünk kerülni az ildomtalan stílust a tanácsüléseken.

– Bocsánatát kérem – mondta rosszkedvűen Hornbeam –, de itt bizonyára a legtöbben olvastak a yorki ludditák peréről. Hatvannégy személyt állítottak egy különleges vádesküdtszék elé. Tizenhetet felakasztottak, huszonnégyet deportáltak, és a géprombolás abbamaradt!

– Csakhogy mi sose értük tetten az elkövetőket – mutatott rá Fishwick. – Mindig éjszaka támadnak. Csuklyát viselnek, amelybe szemnyílást vágnak, tehát még azt se tudjuk, milyen színű a hajuk. Nyilvánvalóan ismerik a járást a gyárakban, azért dolgoznak olyan

gyorsan. Bejutnak, rombolnak, aztán kiosonnak, mielőtt az őrség riadóztathatna. Végül eltűnnek.

– Valószínűleg nem futnak messzire – vélte Rupe. – Ott leveszik a csuklyát, aztán visszatérnek mint segítőkész szomszédok, és oltani kezdik a tüzet.

Spade úgy vélte, hogy ez a leírás tökéletesen megfelel a valóságnak.

– Egy pillanat! – szólt közbe Hornbeam. – Ezek a problémák nem hátráltatták a yorki hatóságokat. Tudták, kik a bajkeverők, és bűnösnek találták őket, nem bajlódva a paragrafusrágással a bizonyítékok miatt!

Így igaz, gondolta Spade. Olvasott a lapokban a perről. Nagy port vert föl. Egyes vádlottaknak semmi közük sem volt a ludditákhoz, másoknak volt alibijük, de így is bűnösnek találták őket. Egyértelmű, hogy Hornbeam ugyanilyen igazságszolgáltatást szeretne Kingsbridge-ben.

Hornbeam folytatta:

– Tudjuk, kik azok a kingsbridge-i munkások, akik elvesztették a megélhetésüket az új gépek miatt. Csak egy listát kellene készítenünk.

– Micsoda? És aztán kötélre minddel? – kérdezte Amos.

– Kezdetnek letartóztatjuk mindet. Legalább abban biztosak lehetünk, hogy a ludditák benne vannak a hálónkban.

– Meg még pár száz törvénytisztelő ember.

– Nincsenek azok olyan sokan.

– Mikor számolta meg őket, Mr. Hornbeam?

Hornbeam nem szerette, ha kételkednek abban, amit ő mond.

– Jól van, Barrowfield, akkor mondja el, mi a terve!

– Tegyünk többet az állás nélkül maradt munkásokért.

– Például?

– Gondoskodjunk arról, hogy megkapják a szegénygondozást. Minden csűrés-csavarás nélkül.

Ez nyílt bírálata volt Hornbeam szegényügyi tevékenységének.

– Megkapják, amire jogosultak! – háborgott.

– Azért verik szét a gépeket – szólt Amos –, amit talán folytatnak is, hacsak nem segítünk rajtuk függetlenül attól, mire jogosultak a

szabályok szó szerinti értelmében.

Spade némán megéljenezte Amost.

– A szabály, az szabály! – mondta Hornbeam.

– Az ember pedig ember – felelte Amos.

Hornbeam kezdett dühbe jönni.

– Móresre kell tanítanunk őket! Néhány akasztás, és végük a ludditáknak.

– Ha szánt szándékkal felakasztunk ártatlan embereket, talán véget vethetünk a vandalizmusnak, de a gyilkosság bűnébe esünk.

Hornbeam már rákvörös volt.

– Egy se ártatlan!

Amos sóhajtott.

– Nézze, ha úgy kezeljük a munkásokat, mint az ellenségeinket, akkor úgy is fognak viselkedni.

– Maga bűnözőknek keres mentségeket!

– Mi leszünk a bűnözők, ha azt tesszük, amit a yorki bíróság.

– Engedelmükkel, uraim – szólt közbe Fishwick. – Nem találunk ki mentségeket bűnözőknek, és nem akasztunk fel ártatlanokat. Összeszedjük a tanúkat, és perbe fogunk olyan embereket, akik valóban bűnösök. Aztán, ha akasztunk, azt Isten áldásával tesszük.

– Ámen – mondta Amos.

Hornbeam megállt a második üzeme szövödéjében, amely még működött. Egyelőre nem támadták meg, de akkor is sebezhető volt, mert gőzhajtású szövőszékeket használt, amelyek különösen bőszítették a ludditákat.

Hornbeam még sose volt csatában, de azt képzelte, hogy olyan hangja lehet, mint egy szövödének. A gépek egész nap úgy csattogtak és dübörögtek, hogy a saját szavát se hallotta az ember. Azok a munkások, akik évekig dolgoztak a szövőgépeken, gyakran megsüketültek.

Elsősorban az volt a dolguk, hogy hibákat keressenek a szövésben: összeakadt vagy alul-felül kilógó fonalakat. A szálszakadásokat a kicsi, lapos takácscsomóval orvosolták, és gyorsan kellett csinálniuk, hogy a minimumra csökkentsék a termékveszteséget. Másik fontos feladatuk volt pár percenként

cserélni a vetélőket, mert a gépezet gyorsasága miatt a vetélőkből is hamar kifogyott a fonal. Egy ember két-három szövőszéket tudott kezelni egyszerre.

Gyakoriak voltak a balesetek, Hornbeam szerint a munkások hanyagsága miatt. Egyszer látta, amint a gépszíj elkapja egy ember lazán lógó ingujját, és vállból kitépi a karját.

A gyorsvetélő okozta a legtöbb balesetet. Valóban villámgyors volt, egy másodperc alatt kétszer-háromszor megtette az utat a szádnyílásban. Fából készült, de a végeit vasalni kellett, nehogy tönkremenjen, amikor a vetőfejütközőnek csapódik. Ha a gépkezelő túl gyorsra állította a vetélőt, az túl gyorsan találta el az ütközőt, és nagy sebességgel kirepült a gépből, megsebezve mindenkit, aki az útjába került.

Mikor Phil Doye megérkezett, Hornbeam otthagyta a szövödét, és egy irodába vezette a seriffet, távolabb a lármától.

– Kell találnunk legalább egy ludditát, aki ellen vádat emelünk – mondta. – Megadom magának fél tucat olyan ember nevét, akiktől hitem szerint kaphatunk információkat. – Csupa olyan személyt, akik adósai voltak Hornbeamnek, de nem tudtak törleszteni. Ám ezt a seriffnek nem volt szükséges tudnia.

– Nagyon helyes, Mr. Hornbeam – mondta Doye. – Miféle információk érdekelnek minket?

– Nyilvánvalón a ludditák nevei, de az nem elég. Próbáljon találni olyasvalakit, aki látta őket sötétedés után, amint a megrongált üzemekhez közelednek. Felfigyelhettek rájuk, amint a csuklyájukat fölvették, majd letették.

– Jó, ezt megpróbálhatom – mondta bizonytalanul Doyle.

– Mindenkinek, aki segít, szerény jutalom ajánlható. Kockázatot vállalnak, amikor erőszakos emberekről közölnek adatokat, ösztönzésre van szükségük. Egy fontot fizethetünk mindenkinek, aki tanúskodik a tárgyaláson. Ám ezeket a kifizetéseket titokban kell tartani, különben a munkások burkoltan sejtetni fogják, hogy a tanúinkat lefizettük, ennélfogva nem megbízhatók.

– Értem, uram.

Hornbeam tűnődő hangra váltott át.

– Még mindig Jarge Boxot gyanúsítom.

– De hát ő harangozott!

– Derítse ki, látta-e valaki a városban járkálni, miközben szóltak a harangok.

– Az meg hogy történhetett?

– Helyettesíthette egy másik ember. Honnan tudhatnánk?

– A harangozás művészet, uram. Azt meg kell tanulni.

– Helyettesíthette egy volt harangozó, aki mostanra visszavonult. Vagy olyasvalaki, aki egy másik városba való. Beszéljen olyanokkal, akik ismerik a harangozókat, és hallhattak valamit.

– Igen, uram.

– Helyes. Akár kezdheti is – bocsátotta el a seriffet. – Akarok valakit, aki bűnös, és azt akarom, hogy lógjon!

35. fejezet

Kit Clitheroe meglátogatta Spade üzemét, mert kíváncsi volt, hogyan boldogulnak a Jacquard-szövőgéppel.

– Kiválóan – mondta Spade. – Sime Jackson dolgozik vele, de igazából nincs is szükség takácsra. Amint egyszer beállították, egy süvölvény is képes kezelni. Most a minták megtervezése és a lyukkártyák készítése jelenti a kihívást.

– Rendelned kellene még egyet – mondta Kit. – Megduplázná a termelést. – Igazából ez volt látogatásának a célja.

– Megtenném, ha még mindig meglennének a francia megrendelőim – felelte Spade. – Párizsban számtalan ilyen apró üzlet van, az a nevük, hogy *marchands de modes.* Ruhákat, kalapokat, és mindenféle kiegészítőt árulnak: csipkét, kendőt, csatokat satöbbi. A termékeimnek majdnem a felét ezek a butikok vásárolták fel.

– Viszont őket pótolhattad a balti és amerikai vásárlókkal.

– Igen, hála legyen érte Istennek! Csakhogy nekik sima, strapabíró szövet kell. Veszek tőletek még egy Jacquard-szövőgépet, csak érjen már véget ez az átkozott háború!

– Jelentkezni fogok! – Kit hősies arcot vágott, holott elment a kedve az élettől.

– Sajnálom, hogy csalódást okoztam – mondta Spade, aki érzékeny volt mások hangulataira. – Ennyire leült nálatok az üzlet?

– Igen, egy kicsit. A ludditák miatt.

– Pedig én azt hittem, hogy sok posztós akarja majd pótolni a szétvert gépeit.

– Egyelőre nem, mert nem engedhetik meg maguknak. Wally Watson sem vásárol új kártolót: visszatér a kézi kártoláshoz.

– Gondolom, akinek van annyi pénze, hogy új gépekre verhesse el, számíthat a ludditák következő látogatására.

– Pontosan ez a probléma. – Kit fölállt. Még Spade előtt sem akart gyöngének mutatkozni. – De míg élünk, remélünk.

– Sok szerencsét.

Kit elbúcsúzott.

Igyekezett nem kimutatni, mennyire kétségbe volt esve. Amióta Roger és ő beindították a vállalkozást, először nem volt munkája. Még csak kilátása sem volt rá. Nem tudta, mihez fogjon. Nagyon nem volt kedve hozzányúlni a megtakarításaihoz.

Végére járt a szürke februári nap. Kit nem talált kellő bátorságot magában egy újabb fogcsikorgató házaláshoz, inkább hazament. Belépett a földszinti műhelybe, amely szaglott a fűrészportól és a gépolajtól. Számára ez a jólét szagát jelentette. Minden makulátlanul tiszta és rendes volt: a felsöpört padló, a gondosan felaggatott szerszámok, a sarokban feltornyozott, fűrészelt fa. Ez az ő kezét dicsérte: Roger kevésbé volt igényes az ilyesmire.

Felbaktatott a lépcsőn az emeleti lakásba. Roger magába roskadva ült a díványon, és bámult a széntűzbe. Kit megcsókolta, és mellé ült.

– Kaphatnék egy kis pénzt? – kérdezte Roger. – Tudom, hogy még nem esedékes, de le vagyok égve.

Ez sűrűn megtörtént. Kit minden hónapban kiszámolta a nyereséget, félretett a vészhelyzetekre, kettéosztotta a maradékot, és az egyik felét Rogernek adta, de Roger ritkán húzta ki a hónap végéig. Kit normális körülmények között adott neki előleget, de most más idők járták.

– Nem adhatok – mondta. – Ebben a hónapban nemigen lesz nyereség.

– Miért nem? – nyűgösködött Roger.

– Senki sem vásárol gépet a ludditák miatt. – Kit megsimogatta Roger szőke haját. Meglepődve látta, hogy Roger füle fölött van egy pici szürke pászma. Elvégre majdnem negyven, nem is csoda, ha őszül. Kit úgy döntött, hogy nem említi meg. – Egy időre fel kell hagynod a kártyázással – mondta. – Maradj velem itthon esténként. Majd kitalálok neked valami tennivalót – súgta Roger fülébe.

Roger végre elmosolyodott.

– Danke schön – mondta. Németre tanította Kitet. – Talán egészen szórakoztató lesz a szegénység.

Ám Kit érezte, hogy titkol valamit.

– Igyunk egy pohár bort – javasolta. – Az felvidíthat. – Felállt, a kisasztalhoz ment, ahol mindig várakozott egy palack madeira. Kit töltött két pohárba, aztán visszaült a díványra.

Régóta szerette Rogert. Kisfiú korában gyerekesen imádta az ő felnőtt védelmezőjét. Aztán Roger elment Németországba, és Kit kinőtt a hőskultuszból. De mikor Roger visszatért az életébe, Kitet leterítette a megdöbbentő és ijesztő érzések áradata. Elfojtotta ezeket a gondolatokat, próbálta rejtegetni őket.

Ám Roger belelátott, és felvilágosította Kitet az életről a maga valóságában.

– Nem szokatlan, hogy férfiak szeressék egymást – mondta. Kit alig hitt a fülének. – Ne törődj vele, hogy mit szólnak az emberek. Mindig megtörténik, főleg Oxfordban. – Roger kuncogott, aztán ismét elkomolyodott. – Szeretlek, és le akarok feküdni veled, és végig akarom simogatni és csókolni mindenedet, és te is ezt akarod, tudom! Ne is próbálj mást színlelni!

Mikor Kit túlesett a sokkon, a mennyben érezte magát, és ez azóta is tartott. Rogernek viszont voltak szomorú pillanatai, mint például most. Kit éppen azon törte a fejét, miként kérdezhetne rá, amikor gorombán bezörgettek a földszinten.

– Majd én kinyitom – ajánlkozott Kit. Volt házvezetőnőjük, de ő már végzett mára. Kit leszaladt a lépcsőn, és ajtót nyitott.

Sport Culliver volt a látogató vörös köcsögkalapban.

– Rogerrel kell beszélnem – mondta nyersen.

– Jó estét magának is, Sport – felelte gunyorosan Kit.

– Ne affektáljunk!

Kit megfordult, felkiáltott az emeletre.

– Fogadod Sport Cullivert?

– Jobb, ha beengeded – felelte Roger.

– Ujjongani fog, ha meglátja magát. – Kit bezárta az ajtót, és fölvezette Sportot a lépcsőn.

Sport kínálás nélkül leült a Rogerrel szemközti székre. A kalapját sem vette le.

– Lejárt az idő, Roger – mondta.

– Egy vasam sincs – felelte Roger. – Miért hordod azt a buta kalapot?

– Irgalmas isten – fohászkodott Kit. – Már megint hitelbe kártyáztál?

Roger szégyenkezett és hallgatott.

– Igen, hitelbe, és tegnap kellett volna fizetnie nekem! – mondta Sport.

Kit rég gyanította, hogy Roger nem tartja be az ígéretét, így a leleplezés nem rázta meg túlságosan. Pillanatnyilag őrizkedett fölemlegetni, hogy mit ígért, mert Roger így is épp eléggé boldogtalan volt.

– Jaj, Rodge! – mondta. – Mennyivel tartozol?

– Kilencvennégy fonttal, hat shillinggel és nyolc pennyvel – felelte Roger helyett Sport.

Ez már nagy megrázkódtatás volt.

– Nincs is annyink! – mondta Kit.

– Hát mennyitek van? – kérdezte Sport.

Kit már majdnem kibökte, de Roger megelőzte.

– Nem érdekes – mondta. – Megkapod a pénzedet, Sport. Holnap fizetek.

Kit biztosra vette, hogy blöfföl.

Sport is ezt gyanította.

– Adok holnapig haladékot. De ha ismét becsapsz, lesz egy légyottod Békaszemmel és Bikával.

– Azok kik? – kérdezte Kit.

Erre meg Roger válaszolt.

– Neki dolgoznak. Kiszórják a részegeket, és elnadrágolják az adósokat.

– Mi értelme annak? – kérdezte Kit. – Ha valakinek nincsen pénze, akkor se lesz, ha eltángálják.

– Viszont megijednek annyira, hogy máskor ne próbáljanak becsapni engem – magyarázta Sport. – Felállt. – Viszontlátásra holnap, vagy viszontláthatod holnapután Békaszemet és Bikát.

Kivonult a szobából. Kit lekísérte a lépcsőn. Sport kinyitotta magának az ajtót, és szó nélkül távozott. Kit bezárt, majd ismét fölment az emeletre.

Roger nem mert a szemébe nézni, csak azt hajtogatta:

– Ne haragudj. Jaj, ne haragudj. Becsaptalak.

Kit átkarolta.
– Ne bánkódj ezen. Most mihez fogunk?
– Nem a te gondod. Te nem vagy benne. Sose játszottál.
– Mégis mit gondolsz, mit fogok tenni? Kivárom, amíg a mókás nevű emberek idejönnek, és megvernek?
– Elmegyek, mielőtt idejönnének. Holnap el kell tűnnöm.
Ez fájt Kitnek. Képes Roger ilyet mondani, hogy elhagyja őt?
– De hova mennél? Mihez kezdenél?
– Már gondolkoztam rajta – felelte Roger. – Belépek a királyi tüzérséghez. Ott mindig szükség van emberekre, akik értenek a dolgok javításához. Főleg az ágyúkéhoz.
Kit hallgatott, hogy feldolgozhassa magában ezt az elhatározást. Roger a seregben! Alighanem Spanyolországba küldenék. Talán sose jönne vissza. A gondolat is elviselhetetlen.
De mit tehetne Kit? Nem képes törleszteni az adósságot, nem védheti meg Rogert – vagy saját magát – Sport Culliver fizetett akasztófavirágaitól, és nem élhet Roger nélkül.
Végül csak rájött, mi a megoldás.
– Komolyan gondolod? – kérdezte Rogertől. – Komolyan bevonulsz?
– Igen – felelte Roger. – Ez az egyetlen megoldás.
– Mikor?
– Holnap felszállok a bristoli postakocsira. Hallottam, hogy Bristolban várakozik a hajó, amely Spanyolországba viszi az erősítést.
– Ilyen hamar!
– Holnap meg kell lennie.
– Akkor veled megyek – közölte Kit.

Sal és Jarge lezárta Kit házát. Jarge bezsírozta és viaszosvászonba göngyölte a szerszámokat. Sal zsákba tette a ruhákat meg az ágyneműt, levendulát szórt rá, hogy elriassza a molyokat, aztán bevarrta a zsák száját. A többi háztartási felszerelést kölcsönkért teás ládákba tette.
Ruhája ujjában ott volt Kit levele.

Drága Édesanyám!
Szöknünk kell. Rogernek adósságai vannak, és nem képes fizetni, a vállalkozásunk összeomlott a ludditák miatt. Mire ezt olvasod, én már messze járok Kingsbridge-től. Bevonulunk a királyi tüzérséghez.
Ne haragudj, hogy így megbántottalak.
Légy szíves, küldd el minden holminkat Roger badfordi műhelyébe. A kulcsot mellékelem a levélhez.
Szerető fiad: Kit

Sal sírt és rettegett. Kit volt az egyetlen gyermeke. Az esze tudta, hogy egy huszonnyolc éves férfinak nem való az anyja szoknyáján ülnie, de a szíve úgy érezte, cserben hagyták. Iszonyúan féltette Kitet a háborútól. Kitnek van sok kedves tulajdonsága és egy kivételes adottsága, de sose volt harcos. A „tüzérség" ágyúkat jelent, tehát Kit és Roger minden csatatéren ott lesznek a tűzfészekben, és az ellenséges katonák mindent elkövetnek, hogy megöljék őket. Ha Kit meghal, az anyja szíve megszakad. És ha ez nem lenne elég a bajból, mindig azt fogja érezni, hogy az egészért a férje a hibás, mert Jarge okozta a válságot, amikor szétverte a gépeket.
Javában csomagoltak, amikor beállított két illető. Az egyik alacsony volt és vastag nyakú, a másik dülledt szemű. Mindkettő durván faragott, súlyos tölgyfa bunkósbottal.
– Hol van Roger Riddick? – kérdezte a dülledt szemű.
Jarge lassan megfordult.
– No és miért keresed fustéllyal, Békaszem?
Sal tudott volna verekedni, de nem akart.
– Jarge, ne feledd, hogy többet ésszel, mint erővel! – mormolta a közmondást.
– Mert pénzzel tartozik, ha annyira tudni akarod – felelte Békaszem.
– Csakugyan? – kérdezte Jarge. – Nohát, Riddick nincsen itt, nekem pedig félig-meddig kedvem lenne eltörni azt a bunkót a ronda fejeden, úgyhogy azt tanácsolom, addig húzd el innen a beledet, amíg jókedvemben vagyok. – A másik emberhez fordult. – Ugyanez rád is érvényes, Bika!

– És mi lesz Mr. Culliver pénzével? – kérdezte Békaszem. – Riddick kilencvennégy fonttal, hat shillinggel és nyolc pennyvel tartozik neki.

Sal elhűlt. Ez több volt Kit összes megtakarításánál!

– Ha Sport Culliver hagyta, hogy Roger Riddick ekkora adósságot halmozzon fel, akkor még nagyobb hülye, mint gondoltam! – mondta felháborodva.

– Nekünk el kell hoznunk a Mr. Culliver pénzét.

– Nohát, lesz a zsebemben kábé hat penny – mondta Jarge. – Azt elveheted tőlem, ha vállalod a kockázatot.

– Hová ment Riddick?

– Canterburybe, hogy felokosítsa az érseket a szerencsejáték rémségeiről.

Békaszem bambán nézett, aztán felderült az arca.

– Nagy tréfamester vagy, he? – Elfordult. Bika követte.

Amikor biztos távolságra értek, Békaszem visszaordított:

– Találkozunk még, Jarge Box! Majd megnézem, hogy tudsz röhögni, ha táncolsz a hóhér kötelén!

Márciusban, amikor elkezdődött a negyedévi bírósági időszak, Jarge-ot törvénybe idézték. Hornbeam elnökölt mint a békebírák főnöke. Az esküdteknek azt kellett eldönteniük, hogy a géprombolás főbenjáró vétségével vádolt Jarge ügyét fölterjesszék-e a vádesküdtszék elé.

Doye seriff volt a vádló. Ez nem mindig volt így. A vádakat általában a sértett fél – jelen esetben Moses Crocket – képviselte, ám erre nem létezett szigorú szabály.

Maisie Roberts volt az első tanú, egy munkásnő, aki a gyárak közelében, Hornbeam egyik utcájában lakott a folyó déli oldalán. Fiatal volt és rongyos, Sal látásból ismerte, de sose beszélt vele.

Maisie-nek láthatólag tetszett, hogy mindenki rá figyel. Sal kinézte belőle, hogy hat pennyért hajlandó hamisan esküdni.

Maisie tanúsította, hogy látta Jarge-ot, amint a Crocket-gyár felé sietett, és feltűnt neki, hogy közben szólnak a harangok. Azért jegyezte meg, mert furcsállotta.

– Mert tudtam, hogy harangozó, tudják – mondta.

Sal megbeszélte a férjével, hogy Jarge milyen kérdéseket tegyen föl a tanúknak. Jarge nem írta le őket, mert nem tudott olvasni, de megszokta, hogy a fontos dolgokat az agyába vési.

– Arra emlékszel-e, hogy sötét volt az este, amikor harangoztunk? – kérdezte Maisie-től.

– Igen, sötét – felelte a nő.

– Akkor hogy ismertél fel?

– Lámpa volt nálad.

Feltűnő gyorsasággal válaszolt. Sal szerint valaki felkészítette erre a kérdésre.

– És a lámpa fénye elég volt, hogy felismerj? – kérdezte Jarge.

– Az, meg a magasságod – felelte Maisie. Elvigyorodott és hozzátette: – Kevés ilyen nagy van.

Volt egy kis nevetgélés a tárgyalóban, amit Maisie elégedetten nyugtázott.

– Az ember, akit láttál, akiről azt hitted, hogy én vagyok, szólt hozzád? – kérdezte Jarge.

– Nem.

Jarge mintha elfelejtette volna a következő kérdést.

– Kérdezd meg, ki a háziura! – súgott Sal.

Jarge engedelmeskedett az utasításnak.

– Mr. Hornbeam az én háziuram – felelte Maisie.

– Mennyi lakbérrel tartozol?

– Én teljességgel ki vagyok fizetve! – Maisie nagyon elégedett volt önmagával.

Sal bizonyosra vette, hogy Maisie-t lefizették, de nehéz volt méltatlankodnia, elvégre Jarge csakugyan bűnös volt.

A második tanú Marie Dodds volt, Benny Dodds néhai harangozó özvegye. Évekkel korábban belehabarodott Salbe, aki egy szóval se bátorította. Ettől függetlenül Marie megsértődött, és máig orrolt Salre.

Marie azt vallotta, hogy Benny szerint Sal időnként beállt Jarge helyett harangozni. Ez nagyon terhelő volt, mert érvénytelenítette Jarge alibijét.

– De hát asszonyok meg se bírnák kondítani azokat a harangokat! Nem elég erősek! – érvelt Jarge.

– Ő meg tudná – felelte Marie. – Csak nézzenek rá. – A közönség heherészett.

Sal megdöbbenésére Doye seriff most őt szólította tanúnak.

Salnek döntenie kellett, méghozzá pár másodperc alatt. Haragudott Jarge-ra, amiért ilyen helyzetbe hozta, de most nem volt idő ezen dühöngeni. Hajlandó lenne hamisan esküdni a férjéért? A hamis tanúbizonyság bűn a törvény szerint és Isten előtt. Ezt a másvilágon is megszenvedheti, nemcsak itt, a földön.

De ha az igazat mondja, akkor Jarge-ot alighanem felakasztják.

Miután Sal letette az esküt, Doye megkérdezte:

– Mrs. Box, ott volt a szobában a harangozók próbáján azon az estén, amelyikről beszélünk?

Ezt nyugodtan bevallhatja.

– Igen.

– Egész idő alatt?

Doye-nak is a szájába rágta valaki, hogy mit kérdezzen, gondolta az asszony. Magától nincs ennyi esze.

– Igen – mondta.

– És Jarge Box, a férje kiment-e a szobából ebben az időszakban?

Itt volt a perc. Sal nem habozott.

– Nem – hazudta. – Nem ment ki.

– Harangozott maga valamikor?

– Nem. – Most már könnyen jöttek a hazugságok.

– Mit gondol, tudna harangozni?

– Azt én nem tudhatom.

– Mrs. Box, elkövetné a hamis tanúzás vétkét, ha ezzel megmenthetné a férjét az akasztófától?

Ez a kérdés azért megdöbbentette Salt. Igaz, most követett el egy nagy bűnt, de akkor sem válaszolhatott igennel, mert az hiteltelenítette volna a tanúskodását. Másrészt nem tudta, okos dolog lenne-e a nemleges válasz. Szívtelennek látszana tőle. A férfiak nem szeretik, ha egy asszony szívtelen. Az esküdtbíróság pedig csupa férfiból áll.

Habozott, ami ellen nem lehetett kifogás. Elvégre ez egy mi-lenne-ha kérdés, akkor miért ne bizonytalankodhatna?

Végül a bizonytalankodást választotta.

– Hát én nem is tudom – mondta. – Még sose kértek tőlem ilyet.

Az esküdtek arcából kiolvashatta, hogy ez volt a helyes válasz.

Ennek végeztével Sal és Jarge folytatott egy rövid megbeszélést, aztán Jarge fölállt, hogy előadja, amiben megegyeztek.

– Maisie Roberts nyilván látott egy nagydarab illetőt a sötét utcán, miközben szóltak a harangok. Nem beszélt vele, ezért nem tudhatja, hogy olyan volt-e a hangja, mint az enyém. Csak annyi történt, hogy tévedett.

Ez is volt az igazság, amit az esküdteknek is be kell látniuk.

Jarge folytatta:

– Öreg barátom, Benny Dodds hajlamos volt a túlzásokra. Azt mondhatta a feleségének, hogy Sal Box olyan erősnek látszik, mint aki még a nagyharangot is meg tudná húzni. Benny hat éve meghalt, Isten nyugtassa, ezért Mrs. Doddsnak megbocsátható, ha nem emlékszik pontosan. Az esküdtek ennyit hallottak. Ilyen bizonyíték alapján nem lehet felakasztani egy embert! – Hátralépett.

Utolsónak Hornbeam beszélt.

– Esküdt urak, Jarge Box olyan takács, aki elvesztette a munkáját a gőzzel hajtott szövőgépek miatt, ezért van indoka ludditának lenni. Azt állítja, hogy harangozott, de Mrs. Roberts biztos benne, hogy őt látta az utcán, miközben szóltak a harangok. Azt mondja, a felesége nem elég erős, hogy helyette harangozzon, ám Benny Dodds, egy másik harangozó azt mondta, hogy Box felesége volt olyan erős, és harangozott is.

Ne feledjék, esküdt urak, ma nem azt kell megállapítaniuk, bűnös-e Jarge Box. Azért vannak itt, hogy eldöntsék, van-e elég terhelő bizonyíték felterjesztheti az ügyet a vádesküdtszéknek. Van bizonyíték, ám azt kétségbe vonták, és önök talán úgy érezhetik, hogy a kérdésről magasabb szinten kell dönteni.

Szíveskedjenek meghozni döntésüket.

A tizenkét ember összedugta a fejét. Sal rémületére hamarosan bólogatni kezdtek. Pár perccel később az egyik felállt, és azt mondta:

– Az ügyet felterjesztjük a vádesküdtszék elé.

36. fejezet

Kit Clitheroe még sose látott sivatagot, de abban biztos volt, hogy ez *az*. A föld poros és kemény volt, a nap egyfolytában perzselt. Mindig azt képzelte, hogy a sivatag lapos, de az utóbbi pár hétben olyan magas hegyeket mászott meg, amilyeneken még sohasem kelt át.

Kit és Roger a földön kuporogva ették a babos ürühúst, miközben az észak-spanyolországi Zadorra folyón túl lebukott a nap. Mindenki azt mondta, hogy holnap lesz a nagy csata, Kit első csatája, és az is lehet, hogy az utolsó. Annyira feszült volt a félelemtől, hogy alig bírt nyelni.

Június volt, két hónapja voltak Spanyolországban. Mikor megérkeztek Ciudad Rodrigóba, nyomban munkára fogták őket az ágyúk karbantartásánál. A raktárakban kitelelt lövegeket működőképes állapotba kellett hozni. A tüzérség parancsnoka Alexander Dickson alezredes volt, akinek energiáját és eszét Kit hamar megtanulta tisztelni. Kit maga is volt vezető; megtanulta, hogy a katonák számára életfontosságú a világosan megfogalmazott, érthető parancs.

Az ágyúk bronzból készültek, a kétkerekű ágyútalpak vasalt fából. Spanyolország éghajlata nem volt nyirkos, de a vas itt is ugyanúgy megrozsdásodott, mint mindenütt. Kit és Roger felügyelték a menetelésre felkészített kerekes lövegek tisztítását, olajozását és kipróbálását. Az angol ágyúk hat mázsát nyomtak; ezekkel haladni úttalan utakon minden percben kihívást és gyakran lidércnyomást jelentett. Kétkerekű szállítótengelyekhez erősítették őket, a vontatásukhoz hat ló kellett.

Kitnek szinte mindennap annyi dolga volt, hogy elfelejtett izgulni a csata miatt.

A hadsereg a járművek százait igényelte, főleg az ellátmány és az utánpótlás szállítására. Tél végén azok is karbantartásra, ellenőrzésre, gyakran javításra szorultak. Az igavonó ökrökért és

lovakért szerencsére mások feleltek. Kitnek sose volt lova, utálta őket hatéves kora óta, amikor Will Riddick vad tekintetű csődöre megrepesztette a koponyáját.

Az újoncokat kiképezték, lőni tanították és hosszú menetelésekre küldték teljes fölszerelésben, hogy megkérgesedjen a lábuk, és kitartást tanuljanak. Angliából hajószám érkezett az utánpótlás: új bakancs, egyenruha, kovás puska, lőszer és sátrak. Erre költötte a kormány a pénzt, amelyet az új adókkal biztosítottak.

Itt nem kellett sokáig várni az előléptetésre. Wellington hada sok tisztet veszített az elmúlt év ütközeteiben. Kit és Roger gyorsan emelkedett a ranglétrán komoly munkájuk elismeréseként. Rogerből hadnagy lett, Kitből százados, mert nála beszámították a polgárőrségnél lehúzott éveket.

Ciudad Rodrigóban gyakran találkoztak a 107-es gyalogezred katonáival. Joe Hornbeam és Sandy Drummond már megszerezték a legalacsonyabb rendfokozatnak számító zászlósi rangot.

Kit meglepődve látta, hogy a városban százszámra vannak angol asszonyok. Nem is tudta, hogy ilyen sok feleség elkísérte a katona férjét. A sereg pedig hagyta, mert az asszonyok hasznosak voltak. Vitték a csatatérre az emberüknek az ételt-italt, olykor a lőszert is. A harcoktól távol azt csinálták, amit a feleségek szoktak: mostak, főztek, éjszaka szerelmeskedtek. A tisztek úgy tartották, hogy a feleségek jelenlétében a férfiak ritkábban isszák le magukat, kevesebbet veszekednek-verekednek, és kevesebb ronda nyavalyát szednek fel a prostituáltaktól.

Találkoztak Kenelm Mackintoshsal is, aki most a 107-es ezred káplánjaként szolgált, és ugyancsak megváltozott: papi köntöse poros volt, az arca borostás, a keze mocskos. A viselkedése is más lett. Otthon mindig olyan gőgösen tartózkodó volt, lóhátról beszélt a tanulatlan munkásokhoz, de mostanra lekopott róla a dölyf. Rákérdezett, hogy kapnak-e eleget enni, van-e tisztességes takarójuk a hideg éjszakákra. Komolyan, többé-kevésbé rokonszenves fickó lett belőle!

Május közepén Wellington serege kivonult észak felé Ciudad Rodrigóból. Voltak, akik örültek, mert elunták magukat a hosszú télen. Kit csak annyit gondolt, hogy jobb unatkozni, mint meghalni.

Roger a vezérkariakkal diskurálva kiderítette, hogy a szövetséges sereg hozzávetőleg 120 000 főt számlál. Ebből a brit kontingens volt a legnépesebb a maga 50 000 emberével, akiket 40 000 spanyol és 30 000 portugál támogatott. A spanyol ellenállás gerilláinak száma ismeretlen volt.

Az Észak-Spanyolországban állomásozó francia sereg létszámát nagyjából 130 000-re becsülték. A franciák nem kaptak erősítést. Állítólag a Grande Armée-nak több mint a fele odaveszett a katasztrofális moszkvai hadjáratban, és Bonaparte, ahelyett hogy növelte volna spanyolországi seregének létszámát, átvezényelte a legjobb embereit az Európa északkeleti részében dúló ütközetekbe, miközben Wellington egész télen folyamatosan kapta az erősítést és az utánpótlást.

Bonaparte mindig meg tudta lepni az ellenséget, csakhogy ő most nem volt Spanyolországban. Itt József, a bátyja parancsolt.

Keserves menetelés volt. Kit nyaka felégett a napon, a lábán hólyagok nőttek. Kis termete ellenére sem volt gyönge, de minden napnyugtára halálosan elfáradt, mire megpihenhetett. Megkönnyebbülés volt, ha eltört egy tengely vagy elferdült egy szekérkerék, mert olyankor leállhattak egy órára, hogy megjavítsák. Még jobb volt a vizenyős vagy homokos talaj, mert az úgy beszippantotta a kereket, hogy mozdulni se tudott, és az egész délután ráment az akadályt áthidalni hivatott pallók felállítására.

Kit azzal vigasztalta magát, hogy bármilyen nehéz a menet, még mindig jobb a harcnál.

Roger ápolta a kapcsolatot a vezérkari barátaival, és tanult a bejövő adatokból, amelyek tekintélyes része a spanyol gerilláktól származott. József spanyol király – Bonaparte bátyja – átköltöztette fővárosát Madridból az Észak-Spanyolország közepét uraló Valladolidba. Wellington serege északkelet felé menetelt, de a főparancsnok kivezényelt északra egy csapatot, hogy olyan szögből támadja oldalba a franciákat, amelyre azok nem számítanak.

Ám a franciák harc helyett váratlanul visszavonultak, a brit vezérkar nem értette, miért. A hírszerzők szerint az ellenség a vártnál kevesebb főt számlált, legföljebb hatvanezret. Talán sokuk fent a hegyekben harcolt a gerillákkal. Visszavonulásuk északkelet

felé közelebb vitte őket a francia határhoz. Lehetséges, hogy hazamenekülnek a hegyeken át? Kit fejében még az is megfordult, hogy a britek harc nélkül is győzhetnek. Aztán leintette magát, hogy ez vágyálom.

Az is volt. József király megvetette a lábát a Zadorra folyó völgyében, nyugatra Vitória baszk várostól. Most végre Kitnek is harcolnia kellett.

Északról és délről hegyekkel szegélyezett, keleten és nyugaton szurdokká keskenyedő, széles síkságon voltak, amelyen északkelet–délnyugati irányban kígyózott a folyó. A franciák az átlós folyó túlpartján táboroztak. Wellington seregének át kellett kelnie a Zadorrán, hogy támadhasson.

Kit rettenetesen félt.

– Hogy kezdődik? – kérdezte riadtan Rogertől.

– A franciák felállnak előttünk keresztbe, hogy feltartóztassanak.

– És aztán?

– Mi valószínűleg oszlopokban támadunk, és megpróbáljuk átütni a vonalat.

Kit ezt logikusnak találta.

– A folyó jelenti a problémát – magyarázta Roger. – Akár hídon, akár gázlón történik az átkelés, az emberek feltorlódnak, és lassan mozognak, tehát könnyű célpontot jelentenek. Ha József királynak van egy csepp esze, ütőképes erőkkel őriztet minden átkelési pontot, és reménykedik, hogy akkor darálhat le minket, amikor a legsebezhetőbbek vagyunk.

– Építhetünk ideiglenes hidakat.

– Arra valók a királyi utászok. Ám ha az ellenség fürge, épp akkor támad, amikor ezt próbáljuk tenni.

Kit kezdte azt gondolni, hogy a katona így is, úgy is halálra van ítélve. Akkor is vannak, akik túlélik, győzködte magát. Csak azt nem tudta kiókumlálni, hogyan.

Éjszaka rosszul aludt, és a nappal kelt, hogy ellenőrizze az ökrök befogását.

Minden ágyúhoz két lőszerszekrény járt. A tüzelést előre elkészített töltetekkel gyorsították: minden golyóhoz kiadagolták a megfelelő mennyiségű lőport, majd az egészet belerakták egy

vitorlavászon zsákba. A brit hadsereg általában kilenc centiméter átmérőjű, háromkilós vasgolyókat használt. A lőszerszekrények olyan nehezek voltak, hogy hat ló húzta őket.

Nyolc órakor megindultak a brit, a spanyol és a portugál seregek. Vonulunk a sírunkhoz, gondolta Kit.

Általános elképedésre a hidak és gázlók nagy részét nem védte az ellenség. A tisztek szinte el se hitték, hogy ekkora szerencséjük lehet. Mint azt Roger leszögezte:

– József nem Napóleon!

A tüzérek, köztük Kit és Roger, nem ütköztek ellenállásba, amikor átszállították a folyón az ágyúkat, és megközelítették az ellenségtől megszállt Aríñez falut. Kívül maradtak a puskák lőtávolságán, de a francia tüzérség hamarosan zaklatni kezdte őket a föléjük magasodó faluból. A brit katonák beálltak a fogatok mögé, és gyorsabban tolták az ágyúkat. Kitnek ellenőriznie kellett a terepet, és viszonylag vízszintes helyekre kellett kormányoznia az ágyúkat, ahol a fegyverek nem gurulhattak le a lejtőn. Veszélyesen kiszolgáltatott helyzetbe került, de meg tudta csinálni.

Öt ember kellett az ágyú elsütéséhez. Az irányzás a kvadránssal és mérőónnal fölfegyverzett parancsnok – általában egy őrmester – felelőssége volt. A takarítónak egyszerű feladat jutott: hosszú botra kötözött vizes ronggyal kellett végigdörgölnie a rézcső belsejét, hogy kioltsa az esetleg bent maradt üszköt, és megakadályozza, hogy újratöltés közben a puskapor idő előtt belobbanjon. Őutána a töltő a csőbe illesztette a lövedéket. A takarító megfordította a botját, és a száraz végével jó mélyen beledöngölte a lövedéket a csőbe, miközben negyedik társuk elzárta a gyúlyukat a hüvelykujjával, nehogy robbanás történjen egy véletlen szikra miatt. Ahogy a töltet a helyére került, ugyanez a katona a gyúlyukon keresztül felszúrta a zsákot egy kihegyezett pálcával, aztán feltöltötte a lőporkamrát. Végül, ha a parancsnok is elégedett volt az irányzással, elordította magát: „Tűz!" mire az ötödik katona a gyúlyukhoz érintette egy hosszú gyutacs parázsló végét, és az ágyú tüzelt.

Az ágyú ilyenkor körülbelül két méter hosszan siklott hátra. Aki olyan szamár volt, hogy az útjába állt, az meghalt vagy örökre megnyomorodott.

A kezelőszemélyzet azonnal visszatolta az ágyút a tüzelőállásba, és kezdődött elölről az egész.

A csapatnak minden tizedik-tizenkettedik lövés után le kellett hűtenie vízzel az ágyút. Ha a fém túlságosan átforrósodik, a lőpor azonnal felrobban, mihelyt betolják a csőbe, és a lövés mellé megy.

Kit úgy hallotta, hogy egy ügyes csapat körülbelül száz lövést adhat le egy nap alatt.

Hamarosan megszólaltak az ágyúk, és úgy szaporázták a lövéseket, amilyen sebesen a személyzet képes volt újratölteni. A municióhoz használt lőpor sűrű felhőbe burkolta az embereket.

Kit az ágyúk mögött járkált, nézve, hogy nincs-e baj valahol. Az egyik személyzetnél tüzet fogott a botra tekert rongy, mert nem eléggé szívta meg magát vízzel; a másiknál eláztatták a puskaport; a harmadiknál a személyzet felét lekaszálta egy francia ágyúgolyó. Kit dolga volt arról gondoskodni, hogy az ágyúk a lehető legnagyobb gyakorisággal lőjenek. Egyszer csak észrevette, hogy már nem fél. Ezt különösnek találta, de nem volt ideje töprengeni rajta.

Elviselhetetlen volt a zaj és a forróság. Emberek káromkodtak, ha megégették magukat, mert véletlenül hozzáértek a felhevült ágyúcsövekhez. Fülsiketítő lárma volt. Kitnek már érkezéskor feltűnt, hogy a veterán tüzérek siketek. Most már értette, miért.

Amint egy lőszerszekrény kiürült, hátraküldték feltölteni, és a csapat felnyitotta a második ládát.

Nem látták, elértek-e valamit a tüzeléssel, mert az ellenség harcállásait füstfátyolba borították a saját ágyúi. Azt mondják, egy csatasorra kilőtt ágyúgolyó három embert öl meg. Ha a felrobbanó lövedék vörösen izzó szilánkja eltalál egy lőporos ládát, akkor még többet.

Az ellenséges tűz kétségtelenül súlyos veszteséget okozott a brit tüzéreknek. Hullottak az emberek, ki holtan, ki még sikoltozva. Ágyúkat és ágyútalpakat lőttek rommá. A markotányosnők elvonszolták a csatatérről a sebesülteket és a holtakat. Kit agyának egy távoli, félöntudatlan, homályos zugában kivilágosodott egy szörnyű emlék a Will Riddick társzekerétől összeroncsolt apjáról, és a sikoltozásáról, ha mozdítani próbálták. Nem bírta kiverni a fejéből az emléket, de legalább sikerült nem odafigyelnie.

A szövetséges gyalogság a túloldalról támadta Aríñezt. A brit ágyúknál tűzszünetet rendeltek el, nehogy a sajátjaikat találják telibe.

Végül elnémultak a francia ágyúk, Kit szerint azért, mert a szövetségesek megnyerték a csatát a faluért. Nem tudta, miért és hogyan történt, ő csak azon álmélkodott, mennyire belefeledkezett a munkájába. El is felejtette, milyen nagy veszélyben forog. Pedig ő nem is bátor, csak túlságosan sok dolga volt ahhoz, hogy a veszéllyel foglalkozzon.

A füst még föl sem szállt, amikor hozták a parancsot, hogy a menetelés folytatódik. Elővezették a lovakat és az ökröket. Éppen fölszerszámozták őket, amikor ellovagolt mellettük egy tiszti csoport, az élen egy szikár, magas alak, poros tábornoki egyenruhában. Valaki elkiáltotta magát:

– Ahun az Orrondi!

Akkor az Wellington, gondolta Kit. Tényleg akkora orra van, mint egy saskeselyűnek.

– Mozgás! – ordította türelmetlenül Wellington.

– Oszlopban vagy vonalban, uram? – kérdezte a közelében egy ezredes.

– Bánom is én, miben, csak mozogjanak! – Azzal ellovagolt.

Másfél kilométerrel jutottak előbbre az ágyúkkal, nem messze egy falutól, amelyet valaki szerint Gomechának hívtak, amikor beleütköztek egy hatalmas francia ütegbe. Miközben Kit tüzérei fölvették a harcállást, újabb lövegek csatlakoztak hozzájuk. Legalább hetven lehetett belőlük mindkét oldalon. Már olyan vastag volt a füst, hogy az őrmesterek nem látták a célpontokat, találomra kellett célozni. Ám a szövetségesek ágyúi túl szorosan álltak, így a francia ágyúgolyók a füstben is eltalálták őket.

Egy társzekér, amely lőszerből hozott utánpótlást, nekiment egy ágyúnak, és megrongálta a lövegtalpat. Kit látta, hogy a lövegtalp tengelye és kerekei épek. Éppen a rudat javította, amikor a szomszédos ágyú betárazott csövét eltalálta egy lövedék. Kitet földhöz vágta a robbanás. A világ elnémult körülötte. Nem tudta, meddig hevert kábán, mielőtt feltápászkodott. Valami ragadósba nyúlt, és a keze vöröslött a vértől.

Folytatta a rúd javítását. Lassacskán visszatért a hallása.

A szövetséges gyalogság előrevonult. Lövedékek szálltak a fejük fölött, próbálták harcképtelenné tenni a francia ágyúkat, ám minden erőfeszítés ellenére sok gyalogos hullt el. De a túlélő bajtársak csak rohantak tovább, egyenesen bele az ellenséges lövegek torkába. Tegnap Kit még ámult volna a bátorságukon. Ma már tudta, hogy hozzá hasonlóan azok a gyalogosok is átlépték azt a határt, ami előtt még érdekelte őket valami.

Aztán a francia ágyúk elhallgattak.

A szövetséges tüzérség ismét meglódult, de most nem tarthattak lépést a gyalogságukkal. Mikor a füst felszállt, Kit látta, hogy a szövetségesek legalább három kilométer hosszú vonallá húzódnak szét a síkságon. A vonal előrenyomult, és útjában mintha elolvadt volna minden ellenállás. A tüzéreket utasították, hogy álljanak meg, és várják az új parancsokat.

Kit rádöbbent, hogy iszonyúan fáradt. Elterült a földön, élvezte a mozdulatlanságot, amihez fogható fényűzésben még nem volt része. Hanyatt fordult, és lehunyta a szemét, hogy ne vakítsa a nap.

Kicsivel később azt kérdezte egy hang:

– Jaj, istenem, Kit, ugye, nem haltál meg?

Roger volt. Kit kinyitotta a szemét.

– Nem haltam meg. Még nem.

Felpattant a földről. Pár percre összeölelkeztek, aztán hátba vágták egymást, olyan férfias formán, a nézők kedvéért.

Roger hátralépett, végignézte Kitet, és nevetett.

– Mi az? – kérdezte Kit.

– Ha látnád, milyen vagy! Az arcod fekete a koromtól, az egyenruhád véres, a nadrágod egyik szára leszakadt!

Kit a lábára nézett.

– Ez meg hogy történhetett?

Roger ismét nevetett.

– Nem unatkoztál, mi?

– Hát nem is – felelte Kit. – Győztünk?

– Ó, igen! – felelte Roger. – Győztünk!

Jarge Box esetét a nyári bírósági időszakban tűzték napirendre. Sal a férje mögött állt a Városháza tanácstermében. Mikor a bíró bejött, Sal rémülten látta, hogy ugyanaz a keselyű, aki nyolc éve felköttette a kis Tommy Pidgeont! Abban a pillanatban majdnem feladta a reményt.

Ha Tommy életben marad, most fiatal férfi lenne, gondolta szomorúan. Tiszteletre méltó polgár lehetett volna belőle, ha esélyt kap. De nem kapta meg.

Imádkozott, hogy Jarge kaphasson ma egy esélyt.

Mikor a bíróságot föleskették, Sal megnézett minden arcot. Csupa jól táplált, magabiztos, pöffeszkedő férfi. A textilipar mindmegannyi ura. Nyilván Hornbeam kényszerítette Doye seriffet, hogy ilyeneket válogasson össze. Ezek azok, akiknek a legtöbb féltenivalójuk van a ludditáktól, ezek akarnak mindenáron példát statuálni valakivel – akárkivel –, hátha akkor megadják magukat ijedtükben a géprombolók.

Aztán látta, hogy Doye elkövetett egy hibát. Az egyik esküdt Isaac Marsh volt. A lánya hozzáment Hornbeam fiához, és Doye nyilván föltételezte, hogy Marsh is keményvonalas. Csakhogy Marsh kelmefestő, az pedig egy olyan ága a textiliparnak, amelyet még nem gépesítettek, így neki kevesebb oka van példát statuálni. Ráadásul metodista, és talán megremeg a keze, mielőtt halálra ítél egy embert.

Végre egy gyönge reménysugár.

Megismételték az előző tárgyaláson elhangzott bizonyítékokat. Maisie Roberts kijelentette, hogy látta Jarge-ot az utcán, miközben szóltak a harangok, Marie Dodds azt mondta, Salben lett volna erő harangozni, ám Sal megesküdött, hogy Jarge nem hagyta el a toronyszobát, miközben szóltak a harangok, így másodszor is a hamis tanúzás bűnébe esett.

Összefoglalójában a bíró még csak nem is mímelte a pártatlanságot. Azt mondta az esküdteknek, tegyék a mérleg egyik serpenyőjébe Mrs. Roberts és Mrs. Dodds tanúkat, akiknek nincs okuk a hazugságra, és a másikba azt az egyetlen Mrs. Boxot, aki hazudhatott, hogy megmentse a férje életét.

Az esküdtek, az egyedüliek, akik ültek, nem számítva persze a bírót, tanácskozni kezdtek, ám nem könnyen jutottak döntésre. Az tisztán látszott, hogy tizenegynek ugyanaz a véleménye, és egy valaki van ellenük: Isaac Marsh. Nem sokat beszélt, de a többiek beszéde közben időnként komolyan ingatta a fejét.

Sal ismét mert reménykedni. A döntésnek egyhangúnak kellett lennie. Ha nem volt az, újabb tárgyalásra került sor. Elméletileg. A gyakorlatban Sal már hallott olyat, hogy az esküdtek kompromisszumot kötöttek, például kisebb kihágásban marasztalták el a vádlottat.

Egy idő után mindnyájan bólogatni kezdtek, és hátradőltek, mintha döntésre jutottak volna.

Aztán az egyik fölállt, és bejelentette, hogy egyhangú ítéletet hoztak.

– Bűnös, mylord, de a lehető legnyomatékosabban javasoljuk a kegyelmet.

A bíró köszönetet mondott nekik, aztán benyúlt az asztal alá. Sal azon nyomban tudta, hogy most teszi föl a fekete kalapot, és ítéli halálra Jarge-ot az esküdtek ajánlása ellenére.

– Ne! – mormolta. – Uramisten, ne!

A két kéz, amely a fejfedőt tartotta, kiemelkedett az asztallap síkja alól. Ekkor előlépett Amos Barrowfield, és azt mondta erős, csengő hangon:

– Mylord, a kingsbridge-i 107-es gyalogezred a franciákkal harcol Spanyolországban!

A bíró bosszúsan nézett rá. Az ilyen beavatkozás az ítélethirdetés szakaszában rendkívüli volt, noha nem ismeretlen.

– Mi köze annak ehhez a tárgyaláshoz? – kérdezte.

– Sok kingsbridge-i halt meg az ügyért, és az ezrednek újoncokra van szüksége. Úgy hiszem, kegyelmednek hatalmában áll, hogy fővesztés helyett katonai szolgálatra ítéljen valakit. Utána döntse el a Mindenható, hogy megél-e vagy meghal. Nyomatékosan arra kérem önt, járjon el így Jarge Box esetében; nem irgalomból, hanem mert erős ember, akiből félelmetes katona lenne. Köszönöm, hogy engedett szólnom.

Hátralépett.

Egykedvűen beszélt, mint akit nem érdekel Jarge sorsa, kizárólag a hadseregen akar segíteni, ám Sal tudta, hogy ez póz. Amos így akarja meggyőzni a bírót, akinek álmait láthatólag nem háborgatta az irgalom.

De beválik-e? A bíró tétován ült, keze között a fekete kalappal. Sal zihálva lélegzett. A teremben csend volt.

Végül megszólalt a bíró:

– Arra ítélem magát, hogy csatlakozzon a 107-es gyalogezredhez.

Sal elgyöngült a megkönnyebbüléstől.

– Ha vitézül harcol a hazájáért, talán jóvátehet valamennyit a bűneiből – tette hozzá a bíró.

– Egy szót se! – mormolta Sal a férjének.

Jarge hallgatott.

– A következőt – mondta a bíró.

37. fejezet

A vitóriai győzelem után balul ütött ki minden, amibe Bonaparte Napóleon belefogott.

A lipcsei csatához fogható összecsapást még nem látott Európa. Októberben zajlott le, több mint félmilliót számláló seregekkel, és Bonaparte veszített. Közben Wellington hada átkelt a Pireneusokon, és déli irányból megszállta Franciaországot.

Bonaparte visszatért Párizsba, de a seregek, amelyek Lipcsénél megverték, ott is üldözték. 1814 márciusában a szövetségesek, az élen az orosz cárral és a porosz királlyal, diadalmenetben vonultak be Párizsba.

Pár nappal később Amos egy ilyen szalagcímbe ütközött a *Kingsbridge Gazette*-ben:

BONAPARTE LEMOND!

Lehetséges ez?

A szöveg így folytatódott:

Az eseményt hivatalosan igazolják Sir Charles Stewart tábornok jelentései. A bukott zsarnok lemondott a trónról, és elfogadott egy menedékhelyet a jelentéktelen Elba szigeten a toscanai partok előtt.

– Hála istennek! – fohászkodott Amos. – A háború véget ért!

Azon az estén örömmámorban úsztak Kingsbridge utcái. Férfiak, akik sose szolgáltak semmiféle hadseregben, korsót emelgetve osztoztak a diadalban. Asszonyok kérdezgették, mikor tér haza a férjük meg a fiuk, ám erre senki sem tudta a választ. Kisfiúk fakardokat fabrikáltak, és fogadkoztak, hogy harcolni fognak a következő háborúban. Kislányok arról ábrándoztak, hogy feleségül mennek egy hős katonához, akinek piros kabátja van.

Wellingtont hercegi rangra emelték.

Amos meglátogatta Jane-t, és földgömböt vitt ajándékba a fiuknak, majd egy teljes órán át magyarázott Halnek, aki szenvedélyesen érdeklődött az effajta dolgok iránt. Amos végigmutogatta neki a helyeket, ahol a brit és a szövetséges hadak csatáztak Bonaparte erőivel.

Aztán beült a Willardék házának emeleti szalonjába, és nézte a katedrálist, miközben Jane felolvasta a férje levelét.

Drága feleségem!
Párizsban vagyok, és végre béke van. A 107-es ezred mindvégig kitüntette magát: Toulouse-nál elsöprő győzelmet arattunk. (Tulajdonképpen pár nappal az után történt, hogy Bonaparte elismerte a vereségét, de azt a hírt csak az ütközet után kaptuk meg.)

Jó háború volt ez az ezrednek. Az utolsó ütközetekben viszonylag kevés embert veszítettünk. A tisztek közül csak Sandy Drummond zászlóst, a borkereskedő fiát ölték meg. Kenelm Mackintosh, a káplán kapott egy golyót a hátsójába, ami borzasztó kínos egy papnak! A felcser kivette a golyót, kimosta ginnel a sebet, és bekötözte, és a káplán láthatólag jól van, csak biceg egy kicsit. Joe Hornbeam zászlós a fiatalsága ellenére jó katona. Megmondhatod annak az erőszakos elöljárónak, hogy az unokája még mindig életben van.

A két kingsbridge-i, akik beléptek a tüzérséghez, hasznosnak bizonyult Vitóriánál, főleg Kit Clitheroe, akiről már akkor tudtam, hogy jó tiszt, amikor a polgárőrségnél szolgált. Gyorsan kineveztem szárnysegédemnek.

Az ezred most Brüsszelbe vonul.

– Brüsszelbe? – kérdezte Amos. – Miért Brüsszelbe?

– Figyelj! – intette Jane, és tovább olvasott.

A győztes nemzetek vezetői Bécsben gyülekeznek, ahol felosztják Európát, és megpróbálják biztosítani, hogy soha többé ne lehessen ilyen hosszú és rettenetes háború. Többek között arról kell dönteniük, mihez kezdjenek Hollandiával. Bonaparte lemondott

ottani hódításairól, de akkor most kié Hollandia? Mire Bécsben kiizzadják a választ, addig Brüsszelben is kormányoznia kell valakinek, és azt híresztelik, hogy Hollandiát közösen felügyeli majd egy brit és egy porosz sereg, amíg meg nem születik a döntés.

A 107-es ezred is ott lesz a brit erők között.

– Ami azt jelenti, hogy egyetlen kingsbridge-i férfi sem tér haza – összegezte Amos. – Sok csalódott ember lesz most nálunk.

– Nos, én nem leszek köztük. Nekem édes mindegy, hogy Henry itt van-e vagy ezer kilométerre.

Amos nem bánta volna, ha a grófné nem panaszolná fel a hitvesi keserveit, amelyeken úgysem lehet segíteni, de nem lamentált. Jóban akart lenni Jane-nel, hogy láthassa Halt.

– Olvasd fel a folytatást is – kérte.

1814 augusztusában az ezred Brüsszel mellett táborozott egy mezőn. Kit előléptetése Shiring grófjának szárnysegédjévé nagy kitüntetés volt, de ő, ha teheti, visszautasította volna, mert az áthelyezés a királyi tüzérségtől a 107-es gyalogezredhez elszakította Rogertől, aki a pattantyúsoknál maradt. Kitnek fogalma sem volt róla, hol lehet Roger, és ez elkeserítette.

Máskülönben örült. Bruttó tíz shillinget keresett naponta. Egy közkatonának napi nyolc penny volt a zsoldja. Munkája abból állt, hogy üzeneteket hozott-vitt és apróságokat intézett a grófnak, de békeidőben nincs sok dolog. Kit azzal töltötte a szabadidejét, hogy németül tanult.

Összebarátkozott a Királyi Német Légió egyik altisztjével. Ennek a Bexhill-on-Sea-ben állomásozó, 14 000 fős légiónak az volt az érdekessége, hogy hannoveriekből állt, mert III. György angol király a Hannoveri Német Királyságnak is az uralkodója volt. A légió egyik zászlóalja a szomszéd mezőn táborozott, így Kit és a barátja nyelvleckéket adhattak egymásnak.

Kit megparancsolta a 107-es gyalogosainak, hogy szabályos sorokban verjék föl a sátraikat, és ássanak latrinákat a mező szélén. Aki rossz helyen vizelt, azt megbírságolták. Kit a Barrowfield-

üzemben megtanulta, hogy még azokat az előírásokat is parancsba kell adni, amelyek mindenkinek hasznosak.

Mackintosh káplánnak külön kis sátra volt, mint a tiszteknek. Kit meglátogatta. Mackintosh pokrócokba bugyolálva feküdt egy vékony szalmazsákon. Szőke haja átnyirkosodott. Kit mellé térdelt, megérintette a homlokát. Forró volt.

– Maga nincs jól, Mr. Mackintosh – mondta.

– Azt hiszem, megfáztam. Majd kiheverem.

– Mutassa az ülepét. – Beleegyezést nem várva lefejtette Mackintoshról a pokrócokat és a térdnadrágot. A seb szivárgott, körülötte a hús kivörösödött. – Hát ez csúnya – állapította meg. Rendbe rakta a káplán ruházatát, és visszatakarta a pokrócokat.

– Nem lesz semmi bajom! – erősködött Mackintosh.

Vizeskancsó és egy pohár állt egy üres lőszeres ládán. Kit vizet töltött, és odaadta a poharat Mackintoshnak, aki mohón ivott. Már nem sok víz maradt. Kit fölvette a kancsót.

– Hozok magának vizet.

– Köszönöm.

Tiszta vizű csermely keresztezte a mező egyik sarkát, amelyet részben épp ezért szemeltek ki táborhelynek. Kit megtöltötte a kancsót, és visszatért. Mire belépett a sátorba, már tudta is, mit akar tenni.

– Nem gondolom, hogy tanácsos lenne a földön aludnia – mondta. – Átvitetem egy kényelmesebb helyre, amíg felépül.

– Az én helyem itt van, az emberek mellett.

– Ezt hadd döntse el az ezredes.

Mivel Kitnek tájékoztatnia kellett a grófot minden fontos eseményről, ami az ezredben történt, jelentette a káplán betegségét.

– Nem gyógyul rendesen a sebe – mondta. – Lázas.

– Maga szerint mit kellene tennünk? – A gróf tudta, hogyha Kit valamilyen problémával fordul hozzá, általában már javaslata is van a megoldásra.

– Át kellene szállítanunk Brüsszelbe, egy tisztességes panzióba. Talán csak melegre, puha ágyra és pihenésre van szüksége.

– Megengedheti magának?

– Kétlem. – A káplánoknak kevesebbet fizettek, mint a tiszteknek. – Írok haza a feleségének pénzért.

– Nagyon helyes.

– Holnap be kell mennem a városba, hogy elhozzam az Angliából érkezett újoncokat. Ha már bent vagyok, nézek egy jó panziót.

– Jó terv. A számlát majd fizetem, amíg megjön Angliából a pénz.

Kit el is várta tőle, hogy ezt felajánlja.

– Köszönöm, uram.

Kora reggel elment az istállóba, ahol tartottak pár lovat a tisztek használatára. Kiválasztott egy öreg kancát. A seregben annyira sikerült megszoknia a lovakat, hogy oda se figyelt a kancára lovaglás közben, de azért így is jobban szerette a lassú, lusta hátasokat.

Magával vitt egy fiatal zászlóst, aki értett valamennyire franciául. A fiú egy pónit választott, amelynek jó széles marja volt.

Belovagoltak Brüsszelbe. A nagyképű, drága városközpontot kihagyva a forgalmas, keskeny mellékutcákban kerestek panziót. Némelyik olyan piszkos volt, hogy Kit másodpercek alatt kiselejtezte. Végül talált egy tiszta házat, amelynek egy Anna Bianco nevű olasz özvegy volt a tulajdonosa. Signora Bianco kedves teremtésnek látszott, akire rá lehet bízni egy beteget, és a konyhából is ínycsiklandó illat áradt. Az emeleten tágas szoba nyílt nagy ablakokkal az utcára. Kit előre kifizetett két hetet, és szólt, hogy a lakó másnap költözik be.

Mackintosht szekérrel kell idehozni. Azzal a sebbel nem ülhet lóra.

Következőnek Kit és a zászlós ellovagoltak egy Hôtel des Halles nevű kocsmához az antwerpeni csatorna keleti partján. Lóvontatású, nagy dereglye horgonyzott a rakpartnál; ezek szerint az újoncok már megérkeztek. Körülbelül száz férfi és egy maroknyi asszony ácsorgott az udvaron egy angol őrmester felügyelete alatt.

– Százhárom férfi, uram – jelentette az őrmester Kitnek –, azonkívül hat markotányosné, csupa tisztes személy.

A dereglyében egy tűt nem lehet leejteni, gondolta Kit. Az őrmester nyilván két bárkára kapott pénzt, aztán beszuszakolta az újoncokat az egyikbe, a különbözetet meg zsebre vágta.

– Köszönöm, őrmester. Mikor ettek utoljára?

– Pitymallatkor egy jó kis reggelit, uram. Kenyér, sajt, híg sör.
– Attól bírják még egy kicsit lábon.
– Simán, uram.
– Na, jó. Sorakoztassa őket ötösével, hogy elmasírozhassak velük.
– Igen, uram.
Kit felbecsülte az újoncokat, miközben az őrmester sorokba parancsolta őket. Egyenruhájuk mocskos volt az utazástól. Néhány lelkes fiatalt leszámítva mogorva népség voltak, alighanem már bánták, hogy meggondolatlanul felcsaptak katonának. Bár azért a többség egészségesnek látszott. Hát majd kiképezik és meneteltetik őket, hogy éberséget tanuljanak, de nem kell harcolniuk. A háborúnak vége.
Kit szeme megakadt egy araszos vállú, magas férfi hátán. De nagy hasznát vették volna, amikor ágyúkkal kellett manőverezni a csatában! Valahonnan ismerős volt a hosszú, loncsos szőke haj. Az ember megfordult. Jarge Box állt a megdöbbent Kit előtt.
Mit keres itt? Talán oda lett minden reménye a munkára, és elkeseredésében jelentkezett a hadseregbe. Vagy ami valószínűbb, egy súlyos bűn miatt – amit akár el is követhetett – elítélték hadiszolgálatra.
Kit kapcsolata a mostohaapjával viharos volt, de most örült Jarge-nak. Ahogy közeledett hozzá, úgy lett egyre mosolygósabb az arc, amely addig a hosszú, kényelmetlen út minden nyűgét sztoikusan viselő férfiú maszkját viselte.
– Nahát, itt csapjon belém! – mondta. – Még találgattam is, hogy összefutunk-e vajon!
Kit lelkesen megrázta a mostohaapja kezét.
– Épp jókor jöttél – mondta. – A harcnak vége! – Aztán átnézett Jarge válla fölött, és meglátta az anyját.
Könnyekben tört ki.
Odament Salhez, összeölelkeztek. Kit nem talált szavakat. Megsemmisült a boldogságtól és a szeretettől.
Végül Sal hátrébb húzódott, hogy megnézhesse a fiát.

– Nohát, nohát! – mondta. – Milyen barna arcú, milyen sovány, mégis mennyire férfi! – Megérintette Kit nyakát a füle alatt. – Még meg is sebesült!

– Spanyolországi emlék. Nagyon jól nézel ki, édesanya! – Sal a negyvenes évei derekán járt, de ugyanolyan erős és egészséges volt, mint mindig. – Milyen volt az út?

– Pukkadásig megpakolták a dereglyét. Csakhogy végre kiszabadultunk belőle.

– Ettetek?

– Szűkös reggelit.

– A táborban lesz ebéd.

– Alig várom.

– Ebben az esetben induljunk. – Kit hátralépett, és az őrmesterre bízta, hogy alakítsa ki a menetoszlopot.

Amint az emberek elkészültek, Kit nyeregbe ült, hogy szóljon hozzájuk. Kiengedte a hangját úgy, ahogyan tanították, hogy messzire elhallatszon:

– Az élet a seregben nagyon könnyű! Ha azt csináljátok, és jól is csináljátok, amit mondok nektek, és amikor mondom nektek, akkor jól fogjátok érezni magatokat. – Egyetértő halk moraj válaszolt: ez így tisztességes. – De ha keresztbe tesztek nekem, akkor én úgy megkeserítem az életeteket, hogy szívesebben feküdnétek a koporsóba! – Ezen is nevettek, bár a nevetésnek volt egy kis félős felhangja.

Igazság szerint Kit soha, senkinek sem keserítette meg az életét. De azért a fenyegetés hatott.

Azzal fejezte be:

– Ha szólok… akkor lépés, indul!

Megfordította a lovát, sétalépésre gyorsított. Az újoncok követték.

Elsie délelőtt vette kézhez Kit Clitheroe levelét, aki neki egy okos kisfiú volt a vasárnapi iskolából. Tehát a kicsi Kit a 107-es gyalogezred századosa, és Brüsszelben állomásozik.

Ha Kit és az anyja megmaradnak a falujukban, ma is nyomorgó napszámosok lennének, akik sose jártak Kingsbridge-nél messzebb. Hogy megváltoztatta az életüket az ipar és a háború!

Többször elolvasta Kit levelét, amelyből azt szűrte le, hogy Kenelm súlyos beteg. Komoran töprengett egész délelőtt, aztán magával vitte a levelet az ebédhez, hogy megmutassa az anyjának és Spade-nek.

Arabella egyetértett vele, hogy ez nem sok jóval biztat.

– Túl sokáig elhanyagolták a fertőzést – mondta. – Bár itthon lenne, hogy ápolhassuk, de az utazás csak rontana az állapotán!

– Kedves a gróftól, hogy fizet a vendégházért. Máris utalom a pénzt. Annak az összegnek, amelyet apa rám hagyott, még mindig megvan a nagyobb része.

Ez nem nyugtatta meg Arabellát.

– Nem tudom, mit tehetnénk még szegény Kenelmért!

Elsie-t is ez a kérdés nyugtalanította egész délelőtt, de már talált választ.

– El kell mennem Brüsszelbe, hogy ápoljam – jelentette ki.

– Jaj, ne! – tiltakozott Arabella. Az nagyon veszélyes út!

– Nem, nem az – jelentette ki Elsie. – Postakocsi Folkestone-ig, rövid átkelés a tengeren, aztán egy csatornabárka Brüsszelig.

– Minden tengeri utazás veszélyes.

– De ez nem annyira az, mint a többi.

– Milyen hosszan maradsz Brüsszelben?

– Amíg Kenelm jobban nem lesz.

– Mi természetesen vigyázunk a gyerekekre, ugye, David?

– A legnagyobb örömmel!

Elsie öt gyereke nyolc és tizenhét év közötti volt.

– Arra nem lesz szükség – mondta. – Jöhetnek velem. Bérelek odaát egy házat. Jót tesz ez nekik. Legalább tanulnak franciául.

– Szélesíti a látókörüket – csatlakozott Spade. – Én helyeslem.

Arabellának továbbra sem tetszett Elsie terve.

– Mi lesz a vasárnapi iskolával?

– Majd Lydia Mallet vezeti a távollétemben. Amos segít neki.

– De…

– Segítenem kell Kenelmnek. A felesége lettem, tartozom neki ennyivel.

Arabella egy hosszú percig töprengett, aztán megadta magát.

– Igen – mondta kelletlenül. – Azt hiszem, tartozol.

Jane olvasott egy hosszú tudósítást a *The Lady's Magazine*-ben, amely olyan lángra gyújtotta a képzeletét, hogy meg kellett mutatnia Amosnak. A társaság krémjének új, népszerű úti célja ma Brüsszel, írta az újság. Azok, akik éveken át Bathba utaztak, színleg a gyógyvizekért, valójában azért, hogy táncoljanak, pletykáljanak, és mutogassák a legpompásabb toalettjeiket, ma Brüsszelben teszik ugyanezt. A külföldre szakadt britek kedvenc szórakozása a bankettezés, a piknikezés, a vadászat és a színház. A városban nyüzsögnek a káprázatos egyenruhájú, gáláns katonatisztek. Minden adódó alkalommal járják a botrányosan bizalmaskodó és vakmerő valcert. Gyümölcsöző barátságok szövődhetnek olyan személyek között, akik a normális életben nem találkozhatnak Londonban. Amos szerint ez célzás volt a házasságtörésre. Sok kékvérű angol ellátogatott már Brüsszelbe, ahol a jó társaságnak Richmond hercegné a királynője.

Amos kissé viszolygott.

– Üresfejű társasági bábuk ugrándoznak valami trágár táncban! – zsémbelt. Aztán valami más jutott az eszébe: – Viszont mindegyik akar majd új ruhákat.

– Ohó! – mondta Jane diadalmasan. – Más nótát fújunk?

Amos esze sebesen járt. Növekvő kereslet a luxuskelmékre! Ez hasznos lesz, miután az igény az egyenruhának való posztóra mostantól zuhanni fog. Azonnal föl kell vennie a kapcsolatot a hollandiai vásárlókkal!

– Talán átmegyek Brüsszelbe – mondta Jane.

– Te is? – kérdezte Amos.

– Hogy érted ezt?

– Elsie is odamegy, hogy ápolja Kenelmet, aki megsebesült. Addig Lydia vezeti a vasárnapi iskolát, és én majd segítek neki.

– Te bármit megtennél Elsie-ért.

Amos nem értette.

– Mire célzol?

– Különös ember vagy te, Amos Barrowfield.

– Fogalmam sincs, miről beszélsz.

– Valóban nincs.

Amosnak nem volt türelme a sejtelmes társalgásokhoz.

– No és ki vigyáz Halre, amíg te oda leszel?

– Magammal viszem.

– Ó. – Ez azt jelenti, hogy Amos nem láthatja a fiát. – Mennyi időre?

– Nem tudom. Legalább addig, amíg Henry ott van.

– Aha.

– Alig várom! Pontosan úgy hangzik, mint az élet, amelyet mindig akartam, de Henry sose adta meg nekem. Mulatságok, tánc és új ruhák!

Jane sose változik, gondolta Amos. De jó, hogy annak idején kikosarazta őt! Ha valaha is megnősül, csakis egy komoly valakit választ.

Mekkora szerencséje volt!

38. fejezet

Elsie még sose utazott hajón, sose járt külföldön, sose szállt meg panzióban. Épp csak pötyögött franciául, fejtörést okozott neki a külföldi pénz, hüledezett az idegenszerű házaktól, a boltoktól, az itteniek öltözetétől. Nem volt félős, de sose gondolta volna, hogy önállóan ilyen nehézségekkel lesz kénytelen megküzdeni.

Most már tudta, hogy borzasztó hiba volt idejönni Brüsszelbe az öt gyerekkel, és amikor végre lerogyott egy poros hotelszoba gödrös ágyára, gyermekei és útitáskái gyűrűjében elsírta magát.

Nem csekély erőfeszítéssel sikerült eljuttatnia egy üzenetet Shiring grófjához a 107-es gyalogezred táborába, és onnantól jobbra fordultak a dolgok. Hírnöke a gróf barátságos levelével tért vissza, amelyhez mellékeltek egy másik levelet, lezáratlan borítékban. Ez a levél, amelyet Elsie átad majd Richmond hercegnének, arra kérte a dámát, nyújtson segítő kezet Mrs. Kenelm Mackintoshnak, és azt is megemlítette, hogy Elsie Kingsbridge néhai püspökének a lánya, és egy Toulouse-nál megsebesült tábori lelkész felesége.

Másnap Elsie elment a Richmond-palotába a rue de la Blanchisserie-n. A ház háromemeletes volt, bőven jutott benne hely a hercegné tizennégy gyermekének. A rue de la Blanchisserie nem volt Brüsszel legdrágább része, és azt sutyorogták, hogy a herceg és a hercegné takarékossági megfontolásból jöttek ide. Kétségtelenül olcsóbb volt itt élni, mint Londonban. A pezsgőnek csak négy shilling volt palackja, ami nem szerepelt Elsie költségvetésében, ám valószínűleg egy vagyont takarított meg a mulatós kedvű Richmondéknak.

Egy gróf ajánlása, egy püspök és egy sebesült tábori lelkész említésével megfejelve elég volt, hogy legyőzze a grófné híres sznobságát, aki kegyesen fogadta Elsie-t. Inkább különleges volt, mint szép, az erős orra és álla közé beékelt rózsabimbó szájával.

Átnyújtott Elsie-nek egy levélkét egy brüsszeli kereskedőhöz, aki folyékonyan beszél angolul, és segít majd keresni egy jó házat.

Elsie választása a Szent Mihály és Szent Gudula-katedrális közelében álló házra esett. Miután beköltözött az öt gyerekkel, átment a panzióba Kenelmért, és mosolygott magában, amikor látta, hogy férje mondhatni fanyalogva vesz búcsút Signora Biancótól, aki, úgy tűnik, elnyerte a háláját.

A ház, amelyet Elsie kibérelt, nem fényűző, hanem kényelmes volt, és ami a legfőbb, közel esett Brüsszel gyöngyszeméhez, a parkhoz, ami harminc-negyven hektárnyi gyönyörűséges pázsitjával, kaviccsal felhintett ösvényeivel, szobraival és szökőkútjaival a város legszebb helye volt. Innen ki voltak tiltva a lovak, vagyis a gyerekek szabadon futkoshattak, nem kellett attól félni, hogy elgázolja őket egy hintó.

Ha jó volt az idő, Elsie mindig kivitte Kenelmet a parkba. Először kerekes székben kellett tolnia, de a férje hamarosan eléggé felépült ahhoz, hogy sétálhasson, ha lassan is. Mindig két-három gyerek kísérte őket, akik általában hozták a labdájukat is.

Elsie alkalmanként összefutott Jane-nel, Shiring grófnéjával, aki most Brüsszelben lakott. Ilyenkor kedélyesen eldiskuráltak. Jane szoros barátságot kötött Richmond hercegnével.

A grófné megkérdezte Elsie-től, miért utasítja vissza sorra a hercegné és mások meghívásait. Elsie azt felelte, aligha van ideje effélére öt gyerek és egy lábadozó férj mellett. Ez részben így is volt, de az igazsághoz hozzátartozott, hogy Elsie banálisnak és unalmasnak találta a bálokat, a piknikeket és a lóversenyeket. És utálta az örökös bárgyú csevegést. Ezt persze nem mondta meg Jane-nek.

Egy alkalommal Elsie látta Jane-t a nyalka Percival Dwight századossal. Jane megállás nélkül élénken csevegett, feltűnően kacérkodva a tiszttel. Elsie fejében még az is megfordult, hogy talán viszonyuk van. Maga se tudta, miért képzeli azt, hogy idegen városban könnyebben megy a házasságtörés.

Egy decemberi délutánon, amikor hideg, ám napos volt az idő, Elsie és Kenelm egy padon pihenve bámultak egy csörgedező szökőkutat, fél szemmel Marthát és Georgie-t, a legkisebbeket

figyelve. Elsie-t megdöbbentette a férje átalakulása. És nemcsak a seb miatt. Sok szenvedést és halált látott, ami látszott beesett arcán. A tekintete befelé nézett, és vérfürdőkre emlékezett. Nem sok maradt abból az öntelt, nagyravágyó fiatal lelkészből, akihez Elsie feleségül ment. Az asszonynak jobban tetszett így.

– Már majdnem kész vagyok visszatérni az ezredhez – szólalt meg Kenelm.

Elsie szerint nem volt kész. A teste gyorsabban gyógyult, mint a szelleme. Egy hirtelen hangtól az utcán – ha feldobtak egy nehéz ládát egy társzekérre, vagy a falra lesújtott a kőműves kalapácsa – Kenelm behúzta a nyakát, és térdre esett a nappali szoba szőnyegén.

– Ne siesd el – kérte Elsie. – Először legyünk biztosak benne, hogy valóban felgyógyultál-e. Azt hiszem, attól betegedtél meg, hogy túl korán visszatértél dolgozni.

Kenelm ezt nem fogadta el.

– Isten azért rendelt ide, hogy a 107-es gyalogezred lelki üdvén munkálkodjak. Ez szent küldetés. – Mintha elfelejtette volna, hogy kizárólag azért csapott föl tábori lelkésznek, hogy javítsa esélyeit a püspökségre.

– A háborúnak vége – mondta Elsie. – Bizonyosan kisebb rá az igény.

– A katonáknak nehezebb visszatérniük a normális élethez. Megszokták a gondolatot, hogy olcsó az emberélet. Embereket öltek, látták meghalni a barátaikat. Az ilyen élmények elmállasztják a részvétet. Egyetlen módon vészelhetik át: ha megkeményednek. Nem térhetnek vissza a régi énjükhöz csak úgy. Segítségre van szükségük.

– Te pedig megadhatod nekik ezt a segítséget.

– Én bizonyosan nem! – tiltakozott Kenelm, és egy pillanatra fellobbant benne a régi, fennhéjázó énje. – Ám Isten segíthet nekik, ha felé fordulnak.

Elsie szótlanul nézte pár percig, majd azt kérdezte:

– Tudatában vagy annak, mennyire megváltoztál?

Kenelm tűnődve bólogatott.

– Spanyolországban kezdődött – mondta. A szökőkutat bámulta, de az asszony tudta, hogy egy napégette harcteret lát. – Egy fiatal katona haldokolt. A szikkadt föld beitta a vérét.

Elhallgatott. Elsie nem szólt, mert a férjének most időre volt szüksége.

– Az ellenség már majdnem lerohant minket. Bajtársainak nem volt idejük arra, hogy a sebesültet vigasztalják. Töltöttek, lőttek, megint töltöttek, megint lőttek, amilyen sebesen csak tudtak. Mellette térdeltem, és mondtam neki, hogy most fölmegy a mennyekbe. Akkor megszólalt, és közel kellett hajolnom hozzá, hogy halljak valamit a puskaropogásban és az ágyúdörgésben. „A mennyekbe?, kérdezte. „Csakugyan? Mire azt feleltem: „Igen, ha hiszel Jézus Krisztusban, a mi Urunkban." Aztán javasoltam, hogy mondjuk el együtt a *Miatyánk*ot. „Ne törődj a lármával, mondtam. Isten hall minket." Akkor mondta meg, hogy nem ismeri a szöveget. – Könnyek szöktek Kenelm szemébe az emlékezéstől. – Elhiszed ezt? – kérdezte. – Nem ismerte a *Miatyánk*ot.

Elsie elhitte. A vasárnapi iskola új növendékei gyakran azt sem tudták, kicsoda Jézus. Ha ritkán is, de megesett.

– Fogtam a kezét, mondtam helyette az imát, és mire odaértem: „mert tiéd az ország, a hatalom, és a dicsőség", a fiú itt hagyta ezt a világot, és elment egy olyan helyre, ahol nincs háború.

– Nyugodjék békében – mondta Elsie.

Spade paff lett a párizsi *Passage des Panoramas* bevásárlóutcától. Ilyen bezzeg nincs Londonban. Kikövezett, üvegtetejű sétány volt, két oldalán boltokkal, amelyekben ékszert, fehérneműt, édességet, kalapokat, levélpapírt és ki tudja, még mi mindent árultak. A boulevard Montmartre-tól a rue Saint-Marcig ért. Két végén egy-egy nagydarab, egyenruhás ember állt, hogy távol tartsa az utcakölyköket és a zsebmetszőket. Az elegáns párizsi és külföldi nők itt nyugodtan vásárolhattak anélkül, hogy a hajukat eláztatta volna az eső, vagy a cipőjüket bemocskolta volna az utcák térdig érő szennye. Külön vonzereje volt a passzázsnak egy kupolás rotunda, amelyben körképek ábrázoltak Rómához és Jeruzsálemhez hasonló, híres városokat.

Arabella el volt ragadtatva. Vásárolt egy szalmakalapot, egy sálat és egy doboz cukrozott mandulát. Spade bekormányozta egy olyan boltba, amelyben luxuskelméket kínáltak: selymet, kasmírt, patyolatot, kevertszálas szöveteket, számtalan színben és mintával. Spade előhúzott a zsebéből egy kartonpapír kártyát, amelyre azt írták franciául, hogy ő különleges kelméket állít elő nagystílű ruhákhoz, és örömmel mutatna mintákat bármely időpontban, amely a üzletvezetőnőnek megfelel.

A vezetőnő pergő franciasággal válaszolt. Abe, aki tizenöt éves volt és franciát tanult a kingsbridge-i gimnáziumban, arra kérte a hölgyet, hogy ismételje meg, de lassabban, azután pedig fordított:

– Szívesen fogadna holnap délelőtt tízkor.

Spade bólintott, és franciául mondott köszönetet. A kiejtése rettenetes volt, de olyan megnyerően vigyorgott hozzá, hogy megnevettette a vezetőnőt.

Ahogy kiléptek a passzázsból, Spade nyomban megérezte a változást az utca légkörében. Voltak, akik most is csak lófráltak, mások viszont hevesen vitatkoztak. Spade nem először bánta, hogy nem érti a nyelvet.

Megláttak egy asszonyt, aki az út szélén ült egy hírlapoktól roskadozó asztalnál. Spade szeme megakadt egy főcímen:

NAPOLÉON A FUI!

– Mit mond? – kérdezte Abe-től.

– Nem tudom! Bonaparte csinált valamit, de nem tudom, hogy mit.

– Kérdezd meg az eladót.

Abe a főcímre mutatott, és megkérdezte:

– *Madame, qu'est-ce que ça veut dire?*

– *Il a échappé!* – felelte a nő. Látva, hogy a fiú most sem érti, több változattal is megpróbálkozott: – *Il est parti! Il s'est sauvé! Il a quitté son prison!*

– Szerintem megszökött – mondta Abe.

Spade elhűlt.

– Elbáról?

Az újságos lázasan bólogatott.

– Oui, oui, oui! – Integetett. – Au revoir, Elba! Au revoir! – És vihogott.
Ezt már értették.
– Kérdezd meg, hova megy – mondta Spade.
– *Où va-t-il?* – kérdezte Abe.
– Il est déjà arrivé en France! Au Midi!
– Visszajött Franciaországba – fordított Abe.
Spade megvette az újságot.
– Hogy történhetett ez? – kérdezte megdöbbenve Arabella. – Én azt hittem, hogy őrzik.
Spade csak rázta a fejét, értetlenül és aggódva. De csak nem jön vissza?
– Gyerünk a szállásunkra – mondta. – Talán ott lesznek, akik többet tudnak.
Egy panzióban szálltak meg. A tulajdonos francia volt, a felesége angol, a ház ennek köszönhette népszerűségét az angol turisták között. Mikor Spade-ék megérkeztek, mindenki a társalgóban tartózkodott, és folyt az izgatott vitatkozás. Spade fölmutatta az újságot.
– Tudja ezt olvasni valaki?
Eleanor Delacroix, a háziasszony elvette a lapot, és átfutotta a cikket.
– Ez hihetetlen! – mondta. – Valahogy sikerült összeszednie egy kis flottát, és toborozni egy ezerfős hadat!
– Volt ott egy angol, akinek őriznie kellett volna – jegyezte meg Spade.
– Neil Campbell – mondta Mme Delacroix. – A HMS *Partridge* fedélzetén távozott Elbáról, és jelentést vitt Lord Castlereagh-nek.
Spade örömtelenül nevetett.
– Mi volt a jelentésben? Figyelmeztetés, hogy Bonaparte szökni készül?
– Nem lennék meglepve, de itt nem írnak róla.
– Pillanatnyilag hol van?
– Golfe-Juanban, a déli parton.
– Tehát nem ide jön. Ez azért megkönnyebbülés.

– Már ha igaz – mondta a háziasszony. – Ezek az újságok se tudnak mindent.

– De mit tehet Franciaországban, mindössze ezer emberrel?

Mme Delacroix igazi franciás mozdulattal vállat vont.

– Én csak annyit tudok, hogy sohasem szabad alábecsülni Napóleont.

Amos Barrowfield egy komoly tétel sötétkék merinógyapjú szövetet akart eljuttatni dereglyén Combe-ba, onnan pedig hajóval Antwerpenbe. Ez volt az első nagy megrendelése a frissen felszabadult Hollandiából, presztízskérdést jelentett számára, hogy a szállítmány gyorsan és épségben célba érjen, mert újabb üzleteket remélt kötni a megrendelővel és más hollandokkal, ezért személyesen akarta elkísérni a rakományt, keresztül a Csatornán.

Egy nappal indulás előtt a Fő utcai kávéházban ebédelt – báránypecsenyét burgonyával –, és a friss híreket olvasta.

A *Gazette* szalagcíme pedig így szólt:

BONAPARTE FRANCIAORSZÁGBAN!

– A pokolba! – mondta Amos.

– Egyetértünk – felelte egy hang. Amos fölnézett. A szomszéd asztalnál Rupe Underwood ette ugyanazt a báránysültet, és olvasta ugyanazt az újságot.

Amos és Rupe egész jól összebarátkoztak mostanára, noha valamikor versengtek Jane Midwinter kegyeiért. Mindketten átlépték a negyvenet, és Amos álmélkodott, hogy mennyire megvénült Rupe, aztán belátta, hogy ő is megvénült, ugyanolyan módon: egy kis dér a hajban, egy kis puhulás derékban és viszolygás a szaladgálástól.

– Itt azt írják, hogy Bonaparte egy Cannes nevű helység mellett szállt partra Dél-Franciaországban – magyarázta Rupe. – Utána misére ment egy helyi templomba.

– Az a legrosszabb, hogy a helyiek tódulnak a seregébe – merengett Amos.

– Mindenki azt hitte, olyan helyre fog menekülni, ahol még áll a birodalma.

– Például Nápolyba.

– De rosszul ítéltük meg. Már megint!

Amos bólogatott.

– Csak egy oka van visszatérni Franciaországba hadsereggel, még akár egy kicsivel is. Újra császár akar lenni.

– Lehetséges az?

– Hiszem, hogy nagyon sok francia tárt karokkal fogadná. XVIII. Lajos, az új király minden tőle telhetőt megtesz, hogy emlékeztesse őket, miért robbant ki a forradalom.

– Például?

– Úgy hallom, feltámasztotta az ősi királyi hagyományt, amely szerint elfelejtik kifizetni a katonákat.

– Eljuthat Bonaparte Párizsba?

– Én is ezen töröm a fejem. Holnap kellene indulnom Antwerpenbe.

– Mennyi is az a délfrancia partoktól? Hétszáz kilométer?

– Körülbelül.

– Hosszú út.

– Akkor is. Nem tudom, nem lenne-e okosabb lefújnom az utat.

– Az út Párizsig nem teljesen szabad. Vannak francia egységek, amelyek elállhatják.

Amos bólintott. A francia hadsereg most az új királyt szolgálja, legalábbis elméletben, és parancsot kaphat, hogy védje meg az országot Bonapartétól.

– Igen – mondta. – Párizstól Antwerpenig újabb háromszázhúsz kilométer, és Hollandiát most brit és porosz erők védik, vagyis…

– Kicsi az esély, hogy Napóleon eljuthat Antwerpenig.

– Az én szállítmányom pedig túl nagy, nem szívesen hagyom felügyelet nélkül. Azonkívül kezet akarok rázni az ottani vásárlókkal. Sokkal könnyebb az üzlet, ha láttuk egymás arcát.

– Tehát mit teszel?

– Még mindig nem döntöttem. Mennyi kék merinógyapjút ér az életem?

Rupe sóhajtott.

– Ez a rohadt háború – mondta. – Huszonkét éve tart, és még mindig nincs vége! Legszebb éveinkben megrohasztotta az üzletet, és akkor még nem beszéltem az éhséglázadásokról és a

géprombolásokról, és a törvényekről, amelyek büntetnek, ha bírálod a kormányt. És mit nyertünk rajta?

– Gondolom, a kormány azt felelné, hogy megakadályoztuk, hogy Európából francia császárság legyen.

– Még nem akadályoztuk meg – figyelmeztette Rupe. – Még nem.

Mme Delacroix panziójának lakói aggodalmasan böngészték az újságokat, amelyeket a hölgy segített fordítani. Provence és Délnyugat-Franciaország királypárti volt, ellenezték a forradalmat és utálták Napóleont. Spade ezzel magyarázta, hogy a korzikai nem távolodott el a keleti határtól, és Cannes-tól jeges hegyi utakon masírozott tovább észak felé. Ettől függetlenül több kommentátornak is az volt a véleménye, hogy majd megáll, amint beleütközik a francia reguláris hadseregbe.

Az újságok jelentése szerint hat nap alatt elérte Grenoble-t, ami körülbelül tizenkét nap Párizstól. De mivel négy napig tartott, hogy ez a hír megérkezzen a fővárosba, Bonaparte már csak nyolc napra lehet.

A grenoble-i hírek rosszak voltak.

Laffrey kisvárosnál, nem messze Grenoble-tól Napóleont és növekvő seregét feltartóztatta az 5. ezred egyik zászlóalja. Az újrakezdésnek elvileg itt kellett volna bevégződnie.

Napóleon otthagyta embereit, és elindult magányosan és rettenthetetlenül az ellenség fegyveres sorai felé, amelyeknek őt kellett volna megállítaniuk.

A beszámoló szerint, amelyet talán túldramatizálhatott az újságíró, Napóleon szétcsapta híres szürke köpenyét, a szívére mutatott, és azt kérdezte: „Nos, uraim, ki akarja megölni a császárát?"

Senki sem lőtt.

Az 5. ezred egyik katonája elordította magát: *„Vive l'Empereur!* Éljen a császár!"

Mások is felkapták az éljenzést, az emberek letépték a fehér Bourbon-kokárdát, XVIII. Lajos jelképét, és összeölelkeztek Napóleon katonáival.

Az ezred átállt, és Napóleonnal menetelt tovább.

– Mostanáig csak parasztok és a nemzetőrség csinálta ezt – mondta Spade a feleségének. – Ez az első alkalom, hogy reguláris katonák is átállnak. Nagy változás.

Ugyanez történt Vizille-ben, a szomszédos városban, ahol a 7. ezred állt át Napóleonhoz. Grenoble városában úgy fogadták, mint egy hódító hőst.

– Ó, a francba! – mondta Spade, azzal elment, és foglalt három helyet egy brüsszeli postakocsira.

A rendes ár tízszeresét kérték tőle, amit habozás nélkül kifizetett. Másnap hajnalhasadáskor indultak.

Március 20-án, kora reggel XVIII. Lajos elmenekült Párizsból.

Pár órával később Napóleon bevonult a fővárosba. Nem ütközött ellenállásba.

39. fejezet

Miután Amos meglátogatta antwerpeni ügyfeleit, átment Brüsszelbe. Halnek nincs keresnivalója egy várhatóan háborús zónában, Jane vigye csak vissza a fiút Anglia biztonságába. Már nem kételkedett benne, hogy Hal az övé. Jane szereti a gyermeküket, bizonyára belátja, hogy Brüsszel nem egy kilencéves fiúnak való.

Jane fényűző házat bérelt a park közelében. Háromfős családnak mi szüksége ekkora helyre, gondolta Amos, miközben az utcáról tanulmányozta az épületet. A hallba lépve feltűnt neki, hogy nincsenek jelek, amelyek férfi lakóra utalnának: nem áll lovaglócsizma a padlón, nem lóg kard a kampóról, nincs kétsarkú kalap a kalaptartón. Amos nem csodálkozott volna, ha Henry több időt töltene az ezredével, mint a családjával.

Bevezették a szalonba, ahol Jane olvasott egy divatlapot. Gyönyörűen kiöltözött, mint rendesen, és diszkrét virágillatot árasztott.

Arca ragyogott. Ugyan mitől tűnik ilyen boldognak? Nem Amos jelenléte pezsdítette föl; azok az idők már mindkettőjüknél elmúltak. Megfordult a fejében, hogy Jane-nek talán szeretője van. Micsoda alantas gyanúsítás, korholta magát Amos, de így sem fojthatta el a gondolatot.

Jane teáért csengetett. Csevegtek pár percig. Amos elmesélte, mi minden történt Kingsbridge-ben, Jane a brüsszeli társasági életről áradozott.

– Richmond hercegné bált rendez! – újságolta. – Arra el kell jönnöd. Szerzek neked meghívót! – Valamikor régen arra panaszkodott, hogy sose járhat mulatságokra. Most ugyancsak kijuthat neki belőlük, gondolta Amos.

Richmond hercegné hírhedett sznob volt.

– Biztosan nem lesz kifogása egy egyszerű posztós ellen? – kérdezte a férfi.

– Biztos! Máris kétszáz embernél többet hívott meg. Eggyel több ugyan mit számít!

Hozták a teát, és megjelent Hal. Amos szívét összeszorította az ismerős, édes fájdalom. Bár a férfikor még odébb volt pár évvel, a fia külseje máris változott. Komolyan parolázott Amosszal, aki boldogan fogta meg a sima kezet, majd a cseperedő fiúk egészséges étvágyával gyors egymásutánban bekebelezett három szelet tortát.

Amos figyelte a gyereket, és valami megfogta a tekintetét Hal arcában, mégpedig az, hogy a fiú vonásai a saját borotválkozótükrében látott képre emlékeztették. Ha másoknak is feltűnik a hasonlóság, abból baj lehet. Elhatározta, hogy szakállt növeszt.

Hal kiment, Amos rátért látogatásának tulajdonképpeni céljára.

– A szövetségesek bécsi kongresszusa hadat üzent – mondta. – Nem Franciaországnak, hanem személyesen Napóleonnak. Azt hiszem, ilyen még nem fordult elő a történelemben.

– Ez azért van, mert nekünk nem Franciaországgal mint békés királysággal van pörünk – magyarázta Jane. – Kizárólag azért szálljuk meg Franciaországot, hogy detronizáljuk Bonapartét. Ezúttal nem szökik meg a korzikai kalandor.

Ezeket a bölcsességeket az angolok úgy ismételgették, mint a papagájok. Jane-nek fogalma sem volt róla, milyen nehéz megverni Bonapartét.

– Azt ugye tudod, hogy innen alig nyolcvan kilométerre vonja össze az erőit a határ túloldalán? – kérdezte Amos.

– Igen, hát persze hogy tudom! – felelte Jane. – Csakhogy most itt van Wellington herceg, aki már bizonyította, hogy bőven felér Bonapartéval.

Ez nem volt igaz. A két hadvezér még sose csatázott egymással. De Amos nem akart kötözködni.

– Én mégis úgy érzem, hogy te és Hal nagyobb biztonságban lennétek Angliában.

– Gondolom, Earlscastle-ban – szólt lenézően Jane. – Ahol soha semmi sem történik. Úgy vélem, kellő biztonságban vagyunk itt.

– Nem vagytok! – erősködött Amos. – Óvatlanság alábecsülni Bonapartét!

– Azt ugye tudod, hogy a férjem benne van Wellington vezérkarában? – kérdezte Jane egy cseppnyi gőggel. – Lehet, hogy jobban ismerem a hadihelyzetet nálad.

– Nem vagyok szakértő – ismerte el Amos –, de azt hiszem, hogy egy csata végkimenetelét lehetetlen megjósolni.

Jane átment sértődöttbe.

– Remélem, nem azért jöttél, hogy kioktass.

– Én csak azt szeretném, ha te és Hal biztonságban lennétek.

– Hal miatt aggódsz te. Én nem is érdekellek.

– Hogyne érdekelnél! – tiltakozott a férfi. – Te vagy az egyetlen fiam anyja!

– Halkabban, az ég áldjon meg!

– Bocsánat.

Rövid csend támadt.

– Szépen kérlek, csak gondolkozz azon, amit mondtam – szólalt meg Amos.

Jane bosszankodott, láthatólag kínosan érezte magát.

– Gondolkozni fogok, gondolkozni fogok! – hajtogatta elutasítóan, amiből Amos tudhatta, hogy esze ágában sincs gondolkozni.

Csalódottan távozott.

Északnyugat-Európa idei esős tavaszában ritkaságnak számított a mai gyönyörű idő. Amos napfényes utcákon gyalogolt át abba a kevésbé költséges negyedbe, ahol Elsie vert tábort a férjével és a gyerekekkel. Elsie az ismerős, széles mosollyal fogadta a hallban, és arra kérte, miközben fölfelé mentek a lépcsőn:

– Csak azt ne mondd a férjemnek, hogy milyen jól néz ki! Próbálom megakadályozni, hogy idő előtt visszatérjen az ezredhez.

Amos visszafojtotta a mosolyát. Mennyire jellemző Elsie-re, hogy mindig ő akarja fogni a kormányt, gondolta szeretettel.

– Észben tartom! – ígérte.

Kenelm a szalonban volt. Egykor kisfiúsan szép arca csupa csont és bőr, egyébként nem látszott hadirokkantnak. Papi ruháját viselte utcai cipővel, mintha sétára indult volna.

– Örülök, hogy látlak – kezdte tapintatosan Amos. – Hallom, egyenletesen javul az állapotod.

– Makkegészséges vagyok! – mondta Kenelm nyűgösen. – Tovább tartott, mint hittem, de most már kész vagyok visszatérni a kötelességeimhez.
– Minek ez a sietség? – kérdezte Amos.
– Az embereknek szükségük van rám.
Valóban? Amos szerint a katonák inkább azt mondták volna, hogy jó bakancsokra, jó sok lőszerre és okos fölöttesekre van szükségük.
Kenelm belelátott a gondolataiba.
– Te nem tudod, milyen az élet egy katonai táborban – mondta. – Ivás, szerencsejáték, feslett nők. Elsie megbocsátja nekem az útszéli fogalmazást, de nem akarom szépíteni a helyzetet. Tudod, mi a napi ellátmánya egy brit katonának?
– Sajnos nem.
– Fél kiló marhahús, fél kiló kenyér és fél liter gin. Fél liter! És ha van egy kis pénzük, és nem verik el a kártyán, akkor azt még több ginre költik.
– És te képes vagy megmenteni őket ettől az élettől?
Kenelm gyászosan mosolygott.
– Ó Amos, már-már azt hiszem, gúnyolódsz velem. Nem, nem vagyok képes megmenteni őket, ám Isten néha képes rá.
– De azt mondod nekik, hogy ne fetrengjenek ilyen fertőben.
– A hadsereg többek között arra is megtanított, hogy a katonákra nem hat, ha azt mondják nekik, hogy legyenek jók. Ahelyett, hogy tiltanám a bűnt, én más dolgokra próbálok buzdítani. Tartok istentiszteleteket a harctereken. Mesélek nekik bibliai történeteket. Ha megsebesültek, vagy honvágyuk van, vagy halálosan rettegnek egy csata előtt, velük imádkozok. Szeretnek énekelni, és időnként rábírhatok egy egész szakaszt, hogy énekeljenek együtt egy ismerős himnuszt. Ilyenkor úgy érzem, sikerült indokolnom földi létezésemet.
Amos nehezen leplezhette a megdöbbenését. Azt hallotta, hogy Kenelmet megváltoztatta a katonaélet, de ez az ember itt szabályszerűen átlényegült.
– Ez nagyon szép, Kenelm, de akkor sem kellene visszatérned addig, amíg nem vagy tökéletesen egészséges.
– Rengeteg olyan ember van a táborban, akik nem tökéletesen egészségesek.

A vitának a hallban kitörő, lelkes zsivaj vetett véget.

– Hazajöttek a gyerekek – magyarázta Elsie. – Kint voltak a parkban anyámmal és Spade-del.

Amos nem számított rá, hogy épp itt találkozik Spade-del és Arabellával. Azt tudta, hogy Párizsba utaztak, de azóta nem hallott róluk. Örült, hogy sikerült elmenekülniük Bonaparte elől. Remélte, hogy valamennyien biztonságban lesznek itt Brüsszelben, de azzal is tisztában volt, hogy mennyire bizonytalan a helyzet.

A gyerekek berontottak. Jól ismerték Amost, ezért nem tartották szükségesnek ragaszkodni a legszigorúbb illemszabályokhoz. A kicsik egymás szavába vágva adták elő, mit láttak és csináltak a parkban. Az idősebbek tartózkodóbbak voltak – Elsie Stephenje tizennyolc éves volt, Arabella Abe-je tizenöt –, de azért látszott rajtuk, hogy ugyanannyira élvezték a parkot.

Spade eldicsekedett Amosnak, hogy rengeteg megrendelést kapott Párizsban. Gyorsan föllendült az üzlet. Reménykedett, hogy teljesítheti is a megrendeléseket. Minden attól függ, mi lesz Bonapartéval.

Arabella nyilván bevásárolt párizsi ruhákból, gondolta Amos. Zöld selymet viselt, amelyben még hatvanegy évesen is karcsú és kecses volt.

Amost aznap délután másodszor kínálták teával. Udvariasságból elfogadta. A gyerekek nekiestek a szendvicseknek, aztán szétszéledtek.

– Most, hogy levonult az árhullám, egy szívességet szeretnék kérni tőled, Amos – szólalt meg Kenelm.

– Állok rendelkezésedre, természetesen.

– Elkísérnéd Elsie-t Richmond hercegné báljára? Meghívták, és szeretném, ha elmenne – ráfér egy pihentető és szórakoztató este –, de én nem mehetek. Rossz fényt vetne rám, ha pezsgőzni látnának egy arisztokrata dáridóban.

Elsie zavarba jött.

– De Kenelm! Ekkora terhet róni Amosra! Különben is, őt szerintem meg se hívták.

– Az a helyzet, hogy Jane, Shiring grófnéja ígért nekem egy meghívót.

– Csakugyan? – kérdezte Elsie némi rosszallással.
– Nem terveztem, hogy elfogadom, de nagyon boldog lennék – sőt megtiszteltetésnek tekinteném –, ha elkísérhetném kegyedet, Mrs. Mackintosh.
– No, ugye! – mondta Kenelm elégedetten. – Akkor ezt megbeszéltük.

Wellington herceg távol volt a seregtől, más feladatokat látott el, például brit nagykövet volt Párizsban, de most visszatért a katonasághoz, hogy a brit és holland erők élére álljon. A szövetséges porosz hadnak saját parancsnoksága volt.
A visszatérő Wellington ugyanúgy meghívta Henryt, Shiring grófját a vezérkarába, mint Spanyolországban. Henry beleegyezett – különben is inkább parancs volt ez, mint invitálás –, és kérelmezte, hogy Kit lehessen a szárnysegédje.
– Nagyon tehetséges fiatalember – mondta a hercegnek. – Hétévesen állt be dolgozni egy gyárba, amelynek tizennyolc éves korára az igazgatója lett.
Amire Henry szerint a herceg azt mondta: „Ilyen ember kell nekem!"
Kitnek ma el kellett vinnie egy üzenetet a 107-es gyalogezred új parancsnokának. Zuhogó esőben lovagolt. A táborban kihasználta az alkalmat, hogy megkeresse az anyját.
Sal férfiruhát viselt, nem álcázásból. Nem próbálta meg férfinak kiadni magát, ám a nadrág és a mellény praktikusabb volt a hosszú szoknyánál egy katonai táborban. Sok markotányosné ugyanazt viselte. A férfiruhának az volt a másik előnye, hogy megkülönböztette őket a prostituáltaktól, tehát nem kellett védekezniük a nem kívánt közeledések ellen.
Sal természetesen arról faggatta a fiát, hogy mikor szállják meg Franciaországot a szövetségesek.
– Wellington még nem szánta rá magát – felelte az igazságnak megfelelően Kit. – De nem hinném, hogy sokat kell rá várni.
Kit szerette volna, ha az anyja hazatérne Anglia biztonságába, de nem próbálta győzködni. Ha ő úgy döntött, hogy az embere mellett fog állni, amikor az az életét kockáztatja a csatában, akkor Kit

köteles tisztelni az elhatározását. Elvégre ő is ugyanezt tenné Rogerért. Vagyis mind a négyen bevonulnak Franciaországba a hadsereggel, és részt vesznek a támadásban Bonaparte ellen. Remélhetőleg túl is élik mind.

Nyomasztó gondolat volt, úgyhogy nem is foglalkozott vele tovább.

Beültek egy sátorba, hogy ne verje őket az eső. Bejött egy katona, vásárolt Saltől egy pipára való dohányt. Miután elment, Kit megkérdezte:

– Szóval most már trafikos is vagy?

– Több – felelte Sal. – A férfiak be vannak zárva a táborba. Vannak, akik megszegik a tilalmat, de nem sokan, mert korbács a büntetés. Úgyhogy hetente egyszer begyalogolok Brüsszelbe. Két óra, amíg odaérek. Megvásárolom a dolgokat, amikhez a férfiak nem jutnak hozzá a táborban: nemcsak dohányt, de írószert, kártyát, narancsot, angol újságokat, ilyesmit, aztán eladom a vételár kétszereséért.

– Nem zúgolódnak az árak miatt?

– Megmondom nekik az igazat: ennek a fele az, amibe nekem került. A másik fele az én fizetésem, amiért tíz kilométert gyalogoltam Brüsszelig, és hatot vissza.

Kit bólintott. A férfiaknak persze nem volt sürgős belekötniük az ő vállas anyjába.

Az eső gyengült, Kit elbúcsúzott. Lóra ült és elindult, de nem egyenesen vissza a főhadiszállásra. Roger ütege csak másfél kilométerre volt. Kit odalovagolt, hátha látja a férfit, akit szeret. Persze mivel a tisztek nincsenek bezárva a táborba, Roger másutt is lehet.

Ám Kitnek szerencséje volt, és egy sátorban megtalálta Rogert, aki – nem meglepő módon – tiszttársaival kártyázott. Alighanem kunyerálni fog Kittől egy kis kölcsönt, ahogy szokta, Kit pedig megtagadja, ahogy szokta.

Kit végignézett pár kört, aztán Roger kimentette magát, zsebre vágta a pénzét, és felállt az asztaltól. Elballagtak a szitáló esőben. Kit beszámolt Rogernek Sal vállalkozásáról.

– Nem mindennapi asszony az anyád – állapította meg Roger.

Kit egyetértett.

Pár perce caplattak a felázott talajon, amikor Kitnek olyan érzése támadt, mintha Roger szándékosan terelné egy bizonyos irányba. Igaza lett: átvágtak egy darab bozóton, és megérkeztek egy rozzant viskóhoz. Roger ment előre.

A viskónak egy ajtaja volt és egyetlen ablaka sem. Az ajtó lógott a sarokvason. Roger behajtotta, és kiékelte egy nagy kővel.

– Arra a valószínűtlen esetre, ha valaki megpróbálna bejönni. Amint meghalljuk, hogy az ajtót lökdösi, bőven lesz időnk, hogy rendbe szedjük magunkat, és úgy tehessünk, mintha csak az eső elől húzódtunk volna be ide.

– Logikus! – mondta Kit, aztán szenvedélyesen megcsókolták egymást.

Wellington összehívta a rue Royale-on bérelt házába a vezérkart, hogy áttekintsék a legfrissebb híreket. Körülállták az ebédlőasztalon kiterített, nagy térképet. Odakint éppúgy zuhogott az eső, ahogy eddig egész júniusban. Kit hátul nyújtogatta a nyakát, hogy lásson valamit a magasabbak válla fölött. A hangulat feszült volt. Hamarosan összecsapnak a kor – ha ugyan nem minden idők – legnagyobb hadvezérével. Kit számítása szerint Bonaparte hatvan csatát vívott, és ebből ötvenet megnyert. Félelmetes ember volt.

A francia reguláris hadsereget négy hadtestre osztották, és olyan stratégiai pontokon állították fel, ahol védhették az országot az északról, keletről és északkeletről fenyegető támadások, illetve délnyugaton egy lehetséges királypárti felkelés ellen. A britek számára az északi hadtest volt a fontos, amely egy száz kilométeres határsávot védett Beaumont és Lille között.

– Becslésünk szerint Bonaparténak 130 000 embere van – mondta a hírszerzés főnöke. – A legközelebbiek nagyjából nyolcvan kilométerre vannak a mieinktől.

A britek és a hollandok hatalmas területen húzták szét erőiket; kénytelenek voltak, mert a vidék csak így győzte ellátni élelemmel az embereket és abrakkal a lovakat.

– Nekünk 107 000 emberünk van – folytatta a tiszt –, de a tőlünk délkeletre állomásozó porosz szövetségeseinknek 123 000.

Tehát majdnem kétszeres túlerőben vagyunk, gondolta Kit. Több mint két éve szolgált Wellington seregében, tudta, hogy Orrondi mindig iparkodik létszámfölényben harcolni, és inkább visszavonul, semhogy hátrányból kockáztasson meg egy ütközetet. Nagyrészt ennek köszönhette a sikerét.

– Mi lesz Bonaparte stratégiája? – kérdezte valaki.

Wellington mosolygott.

– Amikor Bécsben voltam, beszélgettem erről a kérdésről Karl Philip von Wrede herceg bajor tábornaggyal, aki Napóleon oldalán harcolt addig, amíg két éve át nem állt hozzánk. Wrede mesélte, hogy Bonaparte azt mondta neki: „Nekem nincs stratégiám. Sose tervezem meg a hadjáratokat." Bonaparte az alkalom tolvaja. Arra az egyetlen dologra számíthatnak, hogy kiszámíthatatlan.

Most aztán kint vagyunk a vízből, gondolta Kit, de mondani persze nem mondta.

– A poroszok máris támadni szeretnének – folytatta Wellington. – Blücher azt mondja, hogy Párizsban hagyta a régi pipáját, és szeretné visszakapni. – Az asztal körül heherésztek. A hetvenkét éves porosz főparancsnok rokonszenves vén duhaj volt. – Az a helyzet, hogy a porosz kormánynak kevés a pénze, minél előbb le akarja tudni a háborút, és a katonák is minél előbb haza akarnak menni, hogy arathassanak. Én jobb szeretnék várni, de nem akarok olyan sokáig halogatni, hogy Blücher emberei elszökdössenek. Azzal az ígérettel fizettem ki, hogy júliusban támadunk.

Kit örült a haladéknak. Neki nem volt sürgős egy újabb csata. Életben akart maradni, haza akart menni, és folytatni akarta a régi életét, amelyben szövőgépeket gyárthat, és megoszthatja az ágyát Rogerrel. Két hét alatt sok minden történhet. Bonaparte meghalhat. A franciák megadhatják magukat. Még az is lehet, hogy nem lesz több csata.

– Még valami – szólalt meg a hírszerző. – Tegnap a brit 95-ös lövészezred őrjárata innen délnyugatra beleszaladt egy francia ulánus csoportba, ami azt sejteti, hogy átkelhetnek a határon, és Monson át támadhatnak.

– Nagyon valószínű – felelte Wellington. – Azt remélheti, hogy bekeríthet minket és elvághat a parttól, vagyis az utánpótlás

lehetőségétől. De addig nem lehetünk biztosak benne, amíg nem tudunk többet. Nyugodtnak kell mutatnunk magunkat. Mi vagyunk létszámfölényben, van annyi erőnk, hogy mi dönthessük el a csata idejét, kevés okunk van a félelemre. – Elmosolyodott. – Ennek bizonyítására holnap részt veszek Richmond hercegné bálján.

40. fejezet

Wellington egy előkelő házat bérelt ki a park mellett a rue Royale-on, az elegáns paloták utcájában. A ház volt a főhadiszállása és az otthona. A bál napján, június 15-én, csütörtökön délután háromkor ebédre hívta össze a rangidős tisztjeit. Nem társasági esemény volt: a herceg felesége Angliában tartózkodott, más asszonyok sem ültek az asztalnál. Az étel sem volt különleges. Wellington a marhahúst szerette és a nagyon jó borokat, mást nemigen.

Henry, Shiring grófja ugyancsak jelen volt az ebéden. Kit a tágas előcsarnokban várakozott a többi szárnysegéddel. A gróf nyugtalankodott a soha nem szűnő szóbeszéd miatt, vagyis hogy a franciák minden percben támadhatnak. Ám Wellingtonnak voltak megbízható kémei Párizsban, és azok nem észleltek közelgő akciókra utaló jeleket. A herceg gyanította, hogy Bonaparte maga röppenti fel az efféle mendemondákat az ő félrevezetésére.

Az egyik azt állította, hogy Bonaparte parancsára egy kis diverziós erő támadja meg a poroszokat Brüsszeltől délnyugatra, provokálva Wellingtont, hogy ott állítsa csatarendbe az angol–holland erőket; ekkor jön nyugatról az igazi támadás, amely elvágja Wellington összeköttetését a tengerparttal. Kit ezt tipikus bonapartista álságnak tartotta. Wellington már nem volt benne biztos.

Pár perccel azután, hogy a tisztek helyet foglaltak az asztalnál, megérkezett Vilmos orániai herceg, az egyesült brit–holland sereg I. hadtestének parancsnoka. A cingár herceget „Vékony Billy"-nek csúfolták. Az ebédlő ajtaját nyitva hagyták, hogy a szárnysegédek hallják a raportot.

A herceg jelentette, hogy a porosz előőrs összetűzött valamilyen francia erővel, amely átkelt a határon.

Pontosan így szólt az egyik rémhír, amelyben Wellington nem hitt.

A herceg egy pillanatra elhűlt. Erre nem figyelmeztették a kémei.

– Lehet, hogy kisebb támadás volt – mondta. – Talán egy felderítőegység.

– De lehet, hogy nem! – vitatkozott Vilmos.

Cselezés vagy támadás? Senki se tudhatta biztosan. A főparancsnoknak kellett döntenie, puszta ösztönből.

– Több információt kell szereznünk – jelentette ki Wellington.

Vilmos lehangolódott. Nyilván úgy érezte, hogy Wellingtonnak csapatokat kellene küldenie délre, a poroszok támogatására. Kit nem tudta, mit gondoljon. Bonaparte híres volt a gyors mozgásáról; a válaszcsapás bárminő halogatása végzetes lehet. De ha Wellington szűkös információk alapján rendeli el a mozgósítást, ingoványos talajra léphet.

Mozdulni vagy várni?

Az ebéd folytatódott, noha nem sokáig. Következőnek Richmond herceg fia érkezett pihegve, aki többször lovat váltva harmincöt kilométert nyargalt a hírrel, hogy francia katonák elfoglalták rögtön a határon innen Thuint, a pici középkori várost, visszavonulásra kényszerítve a porosz csapatokat.

Ez most mennyire komoly? A fejvesztett vágtától sáros, ifjú arisztokratának sajnálatos módon nem volt becslése a támadók erejéről. Wellingtonnak most már okvetlenül tudnia kellett, hány francia csapat lépte át a határt. Itt az ő ítélőképessége került mérlegre.

Fej vagy írás?

Pár perccel később Von Müffling vezérőrnagy, a porosz összekötő hozta a hírt, hogy a franciák már tizenöt kilométert nyomultak előre északi irányban, és éppen a Thuinnél nagyobb Charleroi-t támadják.

Wellington még mindig valószínűtlennek tartotta, hogy az egész francia hadsereg részt venne a beszivárgásban. Hihetőbb, hogy ez megint csak egy rémhír, vagyis hogy megpróbálják elcsalni a véderőket az igazi támadás útjából. Mások az asztalnál másképp gondolták.

Mindazonáltal Wellington óvatosságból hívatta Sir William De Lancey főkvártélymestert, és megparancsolta, hogy az egész szövetséges erő álljon menetkészen. Arról is tájékoztatta De Lancey-t, hogy mik lesznek a menetparancsok.

Kit aggódott. Kezdettől egyetértett Wellingtonnal abban, hogy a francia ulánusok feltűnése Mons közelében, Brüsszeltől délnyugatra azt sejteti, hogy nyugatabbról várható a főcsapás. Erre most sorra jönnek az ellentmondó bizonyítékok. Ám Wellington ragaszkodott az eredeti álláspontjához, és az új jelentésekben megint csak az ármányt látta, amellyel őt akarják félrevezetni.

És ha nincs igaza? Pillanatnyilag a szövetséges erők sok száz kilométeres körben szóródtak szét a vidéken. Kénytelenek voltak erre, hogy elég ennivalót találjanak az embereknek és abrakot a lovaknak. Mielőtt harcolhattak volna, össze kellett vonni és el kellett indítani őket a háborús zónába, miközben Bonaparte hada talán már csatarendben áll!

És egyre sötétedik!

Kit valami szörnyű fenyegetéstől tartott, amelyet Wellington nem hajlandó meglátni.

Amikor a többször megszakított ebéd nagy sokára véget ért, Wellington szokása szerint kisétált a parkba. A látszat ellenére ez nem volt henye szórakozás; alárendeltjei tudták, hol keressék ebben az órában, ő pedig járkálás közben egyfolytában ontotta a parancsokat.

Aztán visszatért a házába. Hintók várták, hogy elvihessék őket a bálba, ám Wellingtonnak és vezérkarának nem volt sürgős az indulás. Szürkületkor ismét betoppant Von Müffling a porosz hadsereg újabb jelentésével, és ez valóban megrendítő volt. A franciák bevették a Brüsszeltől mindössze ötven kilométerre található Charleroi erődjét, és a poroszok kénytelenek voltak visszavonulni.

Ami ennél is rosszabb: megerősítették, hogy a támadó francia erő soraiban ott van a császári gárda elit alakulata, Bonaparte állandó kísérője.

Kit borzongott a félelemtől. Wellington rosszul tippelt. Ez nem csel volt. Miközben a szövetségesek arra készültek, hogy megtámadják Franciaországot, Bonaparte a saját fegyverükkel vette célba őket, és megtámadta Hollandiát. A támadókból megtámadottak lettek.

Wellington kissé elsápadt.

Kitnek eszébe jutottak a herceg tulajdon szavai: „Bonaparte az alkalom tolvaja. Arra az egyetlen dologra számíthatnak, hogy kiszámíthatatlan."

Benne vagyunk a pácban, gondolta Kit.

Wellington gyorsan összeszedte magát. Egy térképet nézett. Két út vezetett ki Charleroi-ból olyasforma szögben, mint a mutatók a számlapon, ha az óra kettőt mutat.

– Pontosan melyiken vonultak vissza a poroszok?

– Északkelet felé. – Von Müffling végighúzta az ujját a kismutatón odáig, ahol a kettes számnak kellett volna lennie, és megállt Ligny városánál. – Blücher itt veti meg a lábát.

Wellington rátette az ujját a nagymutatóra, egy hosszú, egyenes útra, amely toronyirányban északnak ment Brüsszel felé. Charleroi közelében szénbányák voltak, az ökrökkel vontatott, súlyos társzekerek szakadatlan, lomha folyamban vitték a szenet a brüsszeli manufaktúráknak és tűzhelyeknek.

– Őrizetlen most a szén útja? Vagy Blücher védi?

– Nem tudom biztosan.

Kitet a pánik kerülgette. A szén útja a határ a brit és a porosz erők között. Most döbbent rá, hogy a vezérkari tanácskozáson nem is került szóba ennek az útnak a megvédése.

Wellington nem veszítette el a hidegvérét.

– Vagyis ezt az utat teljes hosszában védelmeznünk kell minden francia támadás ellen.

Azután parancsot adott Picton tábornok hadosztályának, hogy vonuljon Brüsszeltől számítva húsz kilométert, és Mont-Saint-Jeannál állja el a szén útját.

Majd pedig Kit hüledezésére Wellington elment a bálba.

Elsie bűbájos volt.

Általában nem tartották szépségnek. A szépségideálhoz képest a szája túl széles volt, az orra túl nagy. Amosnak most arra kellett gondolnia, hogy nem hibás-e az egész szabvány? Elsie szélesen mosolygó szája jól állt nemeslelkűségéhez, mogyoróbarna szeme illett meleg szívéhez. Vagy talán azokhoz a nőkhöz tartozott, akik vonzóbbak lesznek érett korukban. Vagy pedig különösen előnyös

volt a toalettje. Ruháját Spade-től kapta ajándékba, és Kate, Spade nővére varrta kétféle selyemből, lángvörösből és élénksárgából. Szinte nem is kellett ékszerrel fokozni a hatását, de mivel a nők a bálon gyémántoktól fognak sziporkázni, Elsie kölcsönkért egy nyakláncot Arabellától.

Akármi volt is az oka, Amos szíve repesett, ha ránézett. Ez zavarba hozta. Hiszen ők csak barátok voltak, társak egy vasárnapi iskola vezetésében. Amos jobban ismerte minden asszonynál, még Jane-nél is. Különös ezt érezni egy jó barát iránt. Ültek egymással szemközt a fogatban, és mindketten mosolyogtak valamilyen okból, amelyet Amos nem értett.

A Richmond-palota a rue de la Blanchisserie-n állt. A *blanchisserie* mosodát jelent, és Richmond herceg néha tréfából „mosókonyhának" emlegette az otthonát.

Az utcán sorban álltak a hintók, és szájtátók sokasága bámulta a gazdag és előkelő vendégek érkezését: a nők művészien redőzött selymeket viseltek hivalkodó ékszerekkel, a férfiak szinte mind egyenruhát.

A bálterem nem a házban volt, hanem egy nagy melléképületben, amely, mint Amos megtudta, korábban egy hintókészítő bemutatóterme volt. A belépő Amost elkápráztatta a fény: gyertyák százai, sőt ezrei égtek, és annyi volt a virág, amennyit Amos még sose látott egy helyben. Kissé megszédült, mintha felhajtott volna egy pohár pezsgőt.

– Hát ez pazarabb, mint amit valaha is láttunk a kingsbridge-i Polgárok Házában! – állapította meg Elsie.

– Döbbenetes!

A negyvenes éveiben járó, vonzó Richmond hercegné fogadta őket.

– Kegyelmes asszony – mondta Elsie –, engedje bemutatnom Mr. Amos Barrowfieldet, egy nagyon kedves barátomat.

Amos meghajolt. A hercegné kacéran nézett rá.

– Shiring grófnéjától úgy hallottam, hogy egész Nyugat-Angliában Mr. Barrowfield a legcsinosabb férfi, és már látom, hogyan értette!

Amos annyira meghökkent ettől a kokettálástól, hogy kibökte az első dolgot, ami az eszébe jutott.

– Kegyelmes asszony, kedves volt öntől, hogy meghívott.

– Jól vigyázzon rá, Mrs. Mackintosh, különben valaki ellopja öntől!

Ezzel arra célzott, hogy Amost és Elsie-t gyengéd szálak fűzik össze, ami persze nem volt igaz.

Elsie oldalba bökte Amost, és a hercegnét otthagyva beljebb vonultak a bálteremben. Egy inas pezsgőt kínált, és ők elvettek egy-egy pohárral a tálcáról.

– Elnézést, nem tudom, mit kell válaszolni az ilyen badarságra – mentegetőzött a férfi. – Olyan kínos.

– Csak játszott! Az, hogy te pironkodsz, benne van a játékban. Ne aggódj, kiválóan szerepeltél!

– Gondolom, az efféle eseményeken a legtöbb férfi megszokta az ilyesmit, és tudják, mit kell mondani.

– Igen, és örülök, hogy te nem tudod. Én úgy kedvellek, amilyen vagy.

– Én is ezt érzem irántad. Ne változzunk meg.

Elsie boldogan mosolygott.

A zenekar rázendített valami háromnegyedes ütemű, vidám muzsikára.

– Tudom, hogy szeretsz táncolni – mondta Elsie –, mit szólnál a keringőhöz?

– Azt hiszem, boldogulnék vele.

Elsie egy asztalra tette a poharát, és azt javasolta:

– Akkor próbáljuk meg.

Amos felhajtotta a pezsgőjét, letette a poharát, majd átkarolta Elsie derekát, és forogni kezdtek a parketten.

Elsie dereka meleg volt a férfi tenyere alatt. Milyen kellemes egy olyan nővel táncolni, akit ennyire szívelünk, gondolta Amos.

Gyöngéden közelebb húzta magához egy kicsit.

Amikor Wellington és kísérete megérkezett, a járművek éppen feltorlódtak a Richmond-palota előtt. A herceg türelmetlenkedett, és a kaputól ötvenméternyire kiugrott a hintójából. A kíséretben loholó

Kit egyszer csak megtorpant, mert felfedezett a sokaságban egy tagbaszakadt alakot és egy kerek arcot. Sal volt, az anyja.

Kit a herceg kíséretében volt, és egy szégyenletes pillanatig úgy tett, mintha nem látná az anyját. Ám ekkor a herceg véletlenül éppen Salre pillantott, és Kit arra gondolt, hogy örülne az anyja, ha ő átölelné mindenki előtt, így hát kivált a csoportból, odament Salhez.

– Nohát, nohát! – Sal ragyogott a boldogságtól. – Az én kicsi Kitem Wellington herceggel! Sose hittem, hogy egyszer még ilyet látok!

– Hogy vagy, mama? Hát Jarge?

– Jól vagyunk. Jarge a táborban van. Azért jöttem, hogy vásároljak pár dolgot. Jobban tennéd, ha visszamennél a hercegedhez.

Kit észbe kapott, hogy egyenruhában van. Előírásosan meghajolt, és ismét csatlakozott a csoporthoz.

Wellington figyelmét nem sok minden kerülte el. Most is látta, mi történt.

– Ki volt az?

– Az anyám, uram – felelte Kit.

– Egek! – mondta Wellington.

Kit vérig volt sértve.

– Az egyetlen ember a világon, akit önnél is jobban csodálok, uram.

A herceg egy pillanatig nem tudta mire vélni ezt a megjegyzést. Arcátlanságnak is vehette volna. De aztán elmosolyodott, és bólintott.

– Derék ember – mondta. Azzal mentek tovább.

A bálban tetőzött a hangulat, a fiatalabbak lelkesen valcereztek. Kit csak ámult. Hogy táncolhatnak ezek, amikor Bonaparte megindult?

A herceg érkezését nagy felbolydulás fogadta. Elvégre ő volt Brüsszelben a legfontosabb személy, aki Vitória és Toulouse óta hősnek számított. Mindenki őt akarta üdvözölni, kezet akart rázni vele.

Kit ugyanannyira éhes volt, mint amennyire félt. Vágyakozva nézett be az ajtón az ebédlőbe, de Shiring grófja közelében kellett

maradnia szükség esetére. Várnia kellett, amíg a gróf meg nem éhezik.

Wellington nem táncolt, csak belekarolt a várandós Lady Frances Websterbe, akiről azt pletykálták, hogy a szeretője. A pár együtt sétálgatott a teremben. Bár a jókedv nem lanyhult, sorra érkeztek az egyenruhás tisztek, akik bejöttek, keresztülvágtak a báltermen, és a herceg fülébe mormoltak. Ő mindegyikkel folytatott egy rövid párbeszédet, majd elküldte őket új parancsokkal.

Ismét elővette a szén útjának problémáját, és úgy döntött, Picton hadosztálya nem lesz elég Mont-Saint-Jeanhoz. Utasította Keszeg Vilit, hogy vonuljon a hollandjaival egy Quatre Bras nevű kereszteződésig délebbre, és már ott tartóztassa fel a francia előrenyomulást.

Két tánc között, amikor a zene elnémult, mindenki hallhatta az utcáról a menetelő lábak dobogását és a lószerszám csörömpölését. Gyülekeztek a katonák.

Bejöttek a főkvártélymester törzstisztjei, és félbeszakították a táncot, hogy átadják a menetparancsot a tiszteknek. A riasztó hír, hogy a poroszok visszavonultak Charleroi-nál, nyugtalanságot keltett a bálteremben. Miközben a Gordon Highlanders bemutatta, milyen a skót tánc, sorra tűntek el a férfiak, volt, aki parancsra, volt, aki azért, mert sejtette, hogy szükség lesz rá.

Bizonyos ifjú tisztek és hajadonok meglepő szenvedéllyel búcsúzkodtak, mert most fogták fel, hogy talán utoljára találkoztak.

A herceg hajnali háromkor távozott, szárnysegédei végre ágyba rogyhattak.

Kit és a gróf is benne volt Wellington kíséretében, amikor a herceg június 16-án, pénteken reggel nyolc órakor elindult.

Kilovagoltak a namuri kapun Brüsszelből, és dél felé indultak a szén útján. Az utat kikövezték a vasalt szekerek miatt, és mindkét oldalán hagytak egy széles földsávot a lovasoknak. A sár fekete volt a társzekerekből szitáló szénportól. Az út az erdőben haladt.

A változatosság kedvéért nem esett, de a talaj sáros és pocsolyás volt. Máris perzselt a nap; fülledtnek ígérkezett az idő.

Wellington feszült volt. Arca nem mutatta, mit érez, de azok, akik ismerték, olvashattak a jelekből. Nem számított a támadásra. Ami

ennél is rosszabb, tévedett, amikor Charleroi-ig hagyta előrenyomulni Bonapartét. Utólag már tudta, hogy hamarabb kellett volna összevonnia a csapatait, amit Bonaparte gyorsan és csendesen végre is hajtott, így mire kiderült a titkolt akció, már javában tartott a megszállás. Kit kétszer is hallotta, hogy Wellington azt mondja: „Bonaparte a bolondját járatta velem!"

Mindenki tudta, hogy a legfőbb cél most az egyesülés a poroszokkal, mert így lesznek elsöprő fölényben az agyafúrt Bonapartéval szemben, aki ezt éppen ezért minden eszközzel igyekszik majd megakadályozni.

A vezérkar csapata, amelyben mindenki lovon ült, utolérte a dél felé menetelő regulárisokat. Kit szíve repesett, amikor meglátta Rogert a tüzérek között. A ló vontatta súlyos ágyúk kitartóan döcögtek a macskakövön. Kit egy percig Roger mellett léptetett, aki erősnek és energikusnak látszott, noha bizonyosan hajnalban indult.

– Vigyázz magadra – kérte Kit, aki még sose mondta ki ennyi szenvedéllyel az elcsépelt intést. Aztán megérintette csizmája sarkával a hátasa oldalát, és továbblovagolt.

Valamivel később elhaladtak a 107-es gyalogezred mellett. Néhány katona Kenelm Mackintosh vezetésével énekelte az *Ébreszd föl alvó lelkedet* himnuszt, ami igen találó választás olyan embereknek, akiket éjszaka verhettek föl. Az összes jó dalt a baptisták írták, Kit úgy sejtette, ez is az ő művük, ám Macintosh rég túljutott a felekezeti aggályokon.

Lovaglás közben pásztázta az arcokat, és hamarosan meg is találta az anyját meg a mostohaapját. Jarge a szabványos bornyút, a kaptatópakkot vitte a hátán. Salnek is volt egy, nyilván az ellátmányi szekérről csórta. Jarge uniformisban volt, rövid, vörös zubbonyban, szürke nadrágban, Sal férfiruhát viselt, nadrágot és mellényt. Vígan meneteltek a napsütésben. Voltak olyan erősek, hogy simán gyalogolhassanak estig. Sal elővarázsolt a mellénye alól egy hosszú szál helyi, fűszeres véres hurkát, amelynek az a neve, hogy *boudin,* kivont a derékszíján függő tokból egy szükségtelenül hosszú kést, vágott két centit a hurkából, és odaadta Jarge-nak, aki bekapta, és boldogan rágta.

Kit szeretett volna megállni, de mivel alig pár órája beszélt az anyjával, beérte azzal, hogy felhívta magára Sal figyelmét, intett neki, és már tovább is rúgtatott.

Még mindig a kingsbridge-i ezred mellett járt, amikor szemközt felbukkant Joe Hornbeam. Nyilván előrevágtatott, és most jön vissza.

– Balra elöl van a fák között egy tiszta vizű patak! – kiáltotta. – Álljatok meg, és gyorsan töltsétek meg a kulacsotokat ivóvízzel! – Végiglovagolt az oszlop mentén, többször elismételve a parancsot.

Alig több gyereknél, mégis milyen jó tiszt lett belőle, tűnődött Kit. Törődik az embereivel. Ezt a tulajdonságot biztos nem a nagyapjától örökölte.

Az út keresztülvágott egy majorságon, amiről valaki azt mondta, hogy Mont-Saint-Jean a neve. Itt volt egy útelágazás. Wellington maga köré gyűjtötte a törzstisztjeit.

– Ezt a pontot egy éve kinéztem – mondta. – A bal oldali Charleroi-ba vezet, a jobb Nivelles-be. Itt eltorlaszolhatunk két fontos utat is, amely Brüsszel felé tart.

Közeledtek egy hosszú hátság tetejéhez, ahonnan még zöld, de már nyáriasan magas rozs- és búzatáblákra láthattak. A szén útja leereszkedett a szelíd lejtőn egy mélyedésbe, ahol két nagy tanya állt egymástól másfél kilométernyire. A szén útja keresztezett egy kelet–nyugati irányú csapást, és felkúszott az átellenes hátságra, ahol volt egy kocsma.

– Ha a legrosszabb bekövetkezik, itt vetjük meg a lábunkat – folytatta Wellington. – Ha itt kudarcot vallunk, elveszítettük Brüsszelt, és talán egész Európát.

Kijózanító gondolat volt. A csoport elhallgatott.

– Hogy is hívták azt az utolsó falut, amin keresztüljöttünk? – kérdezte valaki.

– Annak a neve Waterloo – mondta a herceg.

VI. rész
Waterloo

1985. június 16-18.

„Rohadtul szoros verseny volt!"
Sir Arthur Wellesley hadseregtábornok,
Wellington hercege

41. fejezet

Wellington arca komoly és töprengő volt. Nem nagyon szólt lovaglás közben. Itt melléfogott, de nem az a fajta ember volt, aki sokat rágódik az ilyesmin. Egyfolytában figyelte a vidéket, és Kit a korábbi tapasztalataiból tudta, hogy most hadászati potenciálja szerint becsül fel minden dombot, mezőt és erdőt. Környezete tiszteletben tartotta a herceg hallgatását, és vigyázott, hogy ne zavarja meg a gondolataiban. Kit szentül hitte, hogy Wellington előáll a probléma helyes megoldásával.

Tízkor megállította a csapatot egy keresztútnál. Már ott tartózkodott egy kisebb holland egység, és jobbról, nyugat felől újabbak érkeztek ágyúkkal. Kit úgy vélte, hogy ez lehet Quatre Bras. A keresztút egyik végében volt egy tanya, azzal rézsút szemben egy fogadó. A keleti út, amelyet ugyancsak kiköveztek, vélhetőleg ahhoz a területhez vezetett, amelyet elfoglaltak Britannia porosz szövetségesei.

Mikor a lódobogás elhallgatott, Kit szórványos puskaropogást hallott délről. Vagyis valamilyen francia erő feljött Charleroi-ból a szén útján, de mielőtt a keresztúthoz ért volna, a hollandok feltartóztatták. Az ellenség közel volt. Ha Kit átnézett abba az irányba egy búzatábla fölött, látta a füstpamacsokat. Valószínűleg egy kis előőrs, de jelentősebb erőre is utalhat. Ám az itteni csapatok a legnagyobb nyugalommal főzték az ebédet.

Wellington elmerült a táj szemléléseben, Kit követte a példáját. Majdnem teljes egészében sík vidéket látott, érlelődő gabonatáblákkal. Jobbra a mezők átadták helyüket egy sűrű bükk- és tölgyerdőnek; elöl egy majorság foglalta el az út két oldalát; balra, úgy másfél kilométernyire, volt egy falu. Azt mondták, Piraumont a neve. A csapat körüllovagolta a térséget, megjegyezték a tereppontokat, amelyek fontosak lesznek, ha a csetepaté, amelynek csak a hangját hallják, komolyabb ütközetté növi ki magát.

Minél magasabbra kúszott a nap az égen, annál melegebb lett az idő.

Végül Wellington összehívta csapatát, és nyíltan közölte:

– Mielőtt vége a napnak, teljesítenünk kell két feladatot. Először egyesítenünk kell erőinket a poroszokkal, másodszor meg kell állítanunk Bonaparte előretörését.

Elhallgatott, hogy a többiek megemészthessék, mit hallottak.

Aztán azt mondta:

– És van két problémánk. Először is, hol van Blücher? – Gerhard von Blücher tábornagyra, Wahlstatt hercegére és a hollandiai porosz hadsereg főparancsnokára utalt. – És másodszor – folytatta Wellington –, hol van Bonaparte?

Von Müffling, a porosz összekötő tiszt, aki elkísérte a csoportot, kelet felé mutatott.

– Kegyelmes uram, legújabb információm szerint Blücher marsall tíz kilométerre van Sombreffe falunál, Ligny közelében.

– Akkor menjünk oda.

A csoport rákanyarodott a keleti útra, és gyors tempóban haladt. Sombreffe közelében találkoztak egy brit összekötő tiszttel, aki felajánlotta, hogy elvezeti őket Blücherhez. Egy szélmalomhoz vitte őket, amelynek falépcsője egy megfigyelőhelyhez vezetett. Kit szerint vélhetőleg ezt már a porosz mérnökök építették, mert a szélmalmoknak általában nincs megfigyelőállásuk.

Wellington összes kísérője nem fért volna el a megfigyelőhelyen, ezért csak Kitnek szólt, hogy kövesse, mert tudta, hogy Kit beszél egy kicsit németül.

A hetvenes évei elején járó Blüchernek ritkuló fehér haja és éktelen nagy, barna bajusza volt. Csiszolatlan gyémántnak nevezték, mert alacsony iskolázottságát csavaros ésszel pótolta. Vérbörzsönyös arca iszákosságra vallott, és nagy, görbe pipát szorongatott a foga között. Wellington nyájasan üdvözölte, és láthatólag kedvelte, amin Kit meglepődött, mert a herceg igencsak megválogatta az ismerőseit.

Blücher távcsővel figyelt délnyugati irányba. Wellington előhúzta a saját távcsövét, és ugyanarra nézett. Franciául beszéltek, kevés angol szóval keverve. Időnként fordítást kértek. Kit érezte, hogy az ő

németsége nem igazán jó, és félt, hogy nem veszik majd hasznát, de végül egész jól szerepelt.

– Francia csapatok – mondta Blücher anélkül, hogy elvette volna a szemétől a távcsövet.

– Körülbelül nyolc kilométerre – felelte Wellington.

– Két oszlopot látok.

– Egy földúton.

– Lignyhez közeledve.

Egyetértettek abban, hogy Bonaparte két részre osztotta a seregét Charleroi-nál. Az a rész, amelyet ők láttak, a poroszokat üldözte, a másik szinte bizonyosan a szén útján haladt. Az egységek erejét nem lehetett felmérni, de Blücher úgy érezte, hogy a franciák többsége itt van, és Wellington egyetértett. Némi vita után – amelyből Kit nem mindent értett – eldöntötték, hogy Wellington áthozza seregének nagyobb részét Quatre Bras-ból Lignybe, hogy erősítse a poroszokat.

Kit megkönnyebbült. Legalább van tervük.

Ám a terv szinte azonnal összeomlott.

Miközben visszafelé lovagoltak azon az úton, amelyen érkeztek, egyszer csak távoli ágyúdörgést hallottak. Nyugatról jött a hang, onnan, amerre tartottak, vagyis Quatre Bras-nál csatáznak.

Wellington megsarkantyúzta a lovát, a Koppenhága nevű fenséges állatot. A többiek alig bírtak lépést tartani vele.

Quatre Bras közelében majdnem belerohantak a tőlük balra, délről hallatszó puskatűzbe. Kit behúzta a nyakát. A csapat jobbra kanyarodott, le az útról, be az északi erdőbe. Amennyire Kit láthatta, senki sem sérült meg, de kénytelenek voltak lassítani.

Rossz hír volt, hogy a francia csapatok ennyire közel járnak az úthoz. Az ellenség nyilván újabb területeket foglalt el reggel óta.

Wellington hidegvérét erősen próbára tette a bozót, amelyen át kellett törniük a lovakkal, tehetetlenül hallgatva az előttük tomboló ütközet hangzavarát.

Végre megérkeztek a Quatre Bras kereszteződéséhez, ahonnan tisztán látták a csatateret. Délen, alig ezerméternyire, élethalálharcban ölték egymást az emberek a szén útjának a két partján. A franciák vonala egészen Piraumont faluig húzódott

északkelet felé, a lignyi út mentén. Ez magyarázatot adott a puskatűzre.

Kit arra gondolt, ha a franciák képesek lesznek tartani azt a falut, onnan ellenőrizhetik a kelet felé tartó utat, és megakadályozhatják, hogy Wellington meg az angol–holland sereg egyesítse erőit a poroszokkal, vagyis nem teljesíthetők a feladatok, amelyeket Wellington előírt a mai napra.

Elszörnyedt. Ő ahhoz szokott, hogy Wellington mindig ura a helyzetnek. Az is volt, csakhogy most egy azonos formátumú ellenséges hadvezérrel került szembe. Bonaparte katonai lángesze fölért Wellingtonéval. Óriások csatája ez, gondolta Kit. Vajon megérem, hogy lássam, ki győz?

Wellington gyorsan visszavette a parancsnokságot:

– Feladatunk tehát elsöpörni az itteni francia erőt, hogy Lignybe vonulhassunk erősíteni a poroszokat.

Megparancsolta a 95-ös lövészezrednek, hogy szabadítsa fel Piraumont-t, aztán a legfontosabb feladatnak szentelte a figyelmét.

A csata nem állt jól. A franciák elfoglalták a majorságot a szén útján, és már majdnem elsöpörték az angol–holland erőt. Kit kétségbeesett. Ijesztő gyorsasággal fordultak rosszra a dolgok.

Ám most mintha új csapatok érkeztek volna. A 95-ös lövészek csak az elővőrse volt Picton tábornok divíziójának, amelynek a derékhada most tűnt fel. Wellington utálta Pictont, a rossz természetű walesit, mert az nem tisztelte őt úgy, ahogy egy angol herceget illik. Most azonban mindenki örült neki, és Wellington azt parancsolta, hogy haladéktalanul vessék be magukat a küzdelembe.

Ám a franciák is kaptak erősítést. A támadók méterenként nyomultak közelebb a stratégiailag életfontosságú keresztúthoz.

Mikor öt órakor újabb brit erők jöttek, Wellington átment ellentámadásba, és visszaszorította a franciákat – csakhogy túl lassan. A franciák továbbra is tartották Piraumont-t. Wellington nem mozdulhatott, képtelen volt elérni a poroszokat.

Kit ide-oda száguldott az üzenetekkel a frontvonalbeli parancsnokok és Wellington között. Ahogy harcban mindig, most is elfelejtette, hogy bármelyik percben megölhetik.

Fél szemmel a 107-es gyalogosokat leste. Látta nyugat felé Joe Hornbeamet, ahogy rohan be a fák közé, amiből arra következtetett, hogy Kingsbridge csapatai az erdőben harcolnak, de az anyját nem látta.

A csata ide-oda hullámzott. Megcsonkított emberek haltak kínhalált. A gabonát letaposták. Asszonyok hordták a lőszert és a gint a frontvonalba, ahonnan hátravonszolták a sebesülteket a felcserek sátrába. Közben sok asszonyt örökre megnyomorítottak a vakon süvítő puska- és ágyúgolyók, de Kit ezek között sem találta Salt.

A csatának nem lett szabályszerű vége. A harc csak úgy elfáradt, mihelyt leszállt a sötétség. A felek nem jutottak túl messze attól a ponttól, ahol kezdték a napot.

Utolsónak Blücher üzent Wellingtonnak. A poroszok súlyos veszteségeket szenvedtek, mondta, de sötétedésig tartani tudják állásaikat.

Kit elnyúlt egy padon, és csak hajnalban ébredt föl.

Sal és Jarge leveles ágakból fedezéket barkácsolt az erdőben. Nem volt vízhatlan, de valamennyit felfogott az esőből. Pokrócba burkolóztak, és elaludtak az ázott földön.

Sal pirkadatkor ébredt. Az eső elállt. Segítségért nyöszörgő, gyenge hangokat hallott. Otthagyta az alvó Jarge-ot, kiment az erdő nyugati szélére, és meglátta a csatateret. Olyan látvány volt, amelyet sose fog elfelejteni. Holtak és sebesültek ezrei hevertek a letaposott gabonában, szétmarcangolva, emberi képükből kivetkőztetve, fejek test nélkül, kiontott belek, leszaggatott karok-lábak, vérben fürdő arcok. A belek és a letaposott vetés ocsmányul bűzlött.

Sal nem riadt meg a vértől. Látott férfiakat-nőket, ahogy megnyomorodnak üzemi balesetekben, az ő Harryje is szörnyű halált halt Will Riddick társzekerétől, de sose képzelt el ilyen mértékű szenvedést, és megrohanta a kétségbeesés. Miért csinálják ezt egymással az emberek? Spade azt mondta, a háború célja az, hogy a franciák ne uralkodhassanak Európa fölött, de olyan rossz lenne az? Ez biztosan rosszabb.

Pillantása megállapodott egy összetört lábú emberen. Az észrevette, hogy Sal nézi, és rekedten megszólalt:

– Segíts. – Az asszony látta, hogy egy hulla fekszik keresztben a sebesültön, aki nem bírta megmozdítani se magát, se a holtat. Lehúzta róla a hullát.

– Vizet – mondta a sebesült. – Az isten szerelmére.

– Hol a kulacsod?

– Bornyú.

Salnek sikerült kicsatolnia a hátizsákot, és előásni belőle a kulacsot.

– Hozok neked vizet – mondta.

Korábban észrevett egy árkot az erdőben. Visszatért oda, és követte egy tóig. Iszonyodva látta, hogy egy halott ember lebeg a vízen. Fontolgatta, hogy keres más forrást, aztán letett róla. Az összetört lábú katonát nem fogja zavarni a vér íze. Megtöltötte a kulacsot, visszament a sebesülthöz, segített innia. Az összetört lábú ember mohón hörpölte a szennyezett vizet.

Ébredeztek mások is, a csatatér mocorgott. A járóképes sebesültek nekivágtak a Brüsszelbe vezető, hosszú útnak. Másokat bajtársaik vittek ki a keresztúthoz, ahol társzekerek várták őket. Kenelm Mackintosh egyfolytában temetett.

Sal megtudta, hogy a 107-es gyalogezred sok magas rangú tisztjét elvesztette az előző napon. Elesett vagy súlyosan megsebesült az alezredes, a két őrnagy egyike és több százados. Az életben maradt őrnagy lett a parancsnok.

Az élők kifosztották a holtakat. Minden felszerelés, ami odaveszett vagy tönkrement, pótolható a holtakról, akiknek úgyse lesz már szükségük késre, pohárra, nadrágszíjra, patronra – vagy pénzre. Sal egy vékony csontú tiszt lovaglócsizmájára cserélte le a saját, nyűtt lábbelijét. Egy halott francia bornyújában talált egy sajtot és egy palack bort. Mindkettőt elvette. Jarge-nak lesz reggelije.

Június 17-én, szombaton hajnal előtt Wellington ismét föltette a kérdést: „Hol van Blücher?" Müfflingnek ezúttal nem voltak friss információi, így Wellington egy szárnysegédet küldött, hogy keresse

meg a porosz parancsnokot. Kilenckor a szárnysegéd visszatért, és közölte, hogy Blücher eltűnt, vélhetőleg meghalt.

Volt rosszabb hír is. Éjszaka a poroszok elmenekültek észak felé, és azt tervezték, hogy majd Wavre-nál rendezik soraikat.

– Wavre-nál? – kérdezte Wellington. – Hol a pokolban van az a Wavre?

Az egyik szárnysegéd előhúzott egy térképet.

– Jóságos isten, hiszen az kilométerekre van! – mondta dühösen Wellington. Kit a térképből kiszámította, hogy Wavre huszonöt kilométerre esik Lignytől, vagyis a britek és a poroszok közeledés helyett még jobban eltávolodtak egymástól.

Ez katasztrófa volt. Bonaparténak sikerült szétszakítani két kisebb sereggé a szövetségeseket, amelyeket könnyebb lesz megverni. Az út máris nyitva áll előtte, hogy Lignyből Quatre Bras-ba lovagoljon, egyesüljön az ottani franciákkal, és a megerősödött haddal elsöpörje a kisebb angol–holland sereget.

Valószínűleg már föl is kerekedett, morfondírozott Kit. A megoldás nyilvánvaló. Wellington már meg is fogalmazta: vissza kell vonulniuk, méghozzá haladéktalanul.

A hadsereg visszatér Mont-Saint-Jeanba, és éjszakára ott ver tábort, rendelkezett Wellington. Mont-Saint-Jean tizenöt kilométerre van Wavre-tól. Ha a poroszok képesek lesznek eljutni Mont-Saint-Jeanba, hogy erősítsék a briteket, közösen még mindig megverhetik Bonapartét.

Kit valamennyire földerült.

Wellington megírta Blüchernek, hogy másnap megállapodik Mont-Saint-Jeannál, és ott fog harcolni, ha a poroszok odaérnek.

Az üzenetet elküldték, a parancsokat kiadták, a visszavonulás elkezdődött.

– Nem értem, minek vonulunk vissza! – zúgolódott Jarge. – Azt hittem, tegnap győztünk.

– Ha az szerinted győzelem, hogy sikerült megállítanunk a francia előrenyomulást – mondta Kit. – Ám a poroszok nem szerepeltek valami jól, és elmasíroztak, amivel lehetővé tették, hogy Bonaparte oldalról jöjjön nekünk.

– Ja, de mi értelme futni? Azért, hogy kergessen?

– Igaz. De végül megállnánk és harcolnánk. Viszont Wellington akarja megválasztani a csatateret.

– Hmm. – Jarge ezen eltöprengett egy percet, aztán bólintott. – Okos.

Észak felé meneteltek a szén útján, ahol erősen fenyegetett a veszély, hogy a visszavonulás átcsap fejvesztett menekülésbe. Genappe falu szűk utcáin a Brüsszelbe tartó betegszállító ambulanciák összeütköztek a Quatre Bras felé dübörgő ágyúkkal és az élelmet hozó társzekerekkel. Ha ez nem lett volna elég a zűrzavarból, a pánikba esett helyiek a jószágaikat terelve igyekeztek elérni Brüsszelt.

Egy hadnagy és tizenhárom gránátos úgy számolta fel a dugót, hogy ledobálták a társzekerekről az élelmet, felrakták a helyükre a sebesülteket, és így küldték vissza Brüsszelbe a kocsikat.

Sal kíváncsi lett volna, hogy ezek után mit esznek Mont-Saint-Jeanban. Óvatosságból kihalászott az árokból egy huszonöt kilós krumpliszsákot, és a hátára kötözte.

Kevéssel déli tizenkettő után ismét eleredt az eső.

Brüsszelben zuhogott. Amos mélyen a homlokába húzta a kalapját, hogy ne folyjék a szemébe a víz, de így is folyamatosan törölgetnie kellett az arcát a zsebkendőjével, különben alig látott valamit. Az utak eldugultak a társzekerektől, volt, amelyik sebesülteket hozott a máris túlzsúfolt kórházakba, mások lőszertől és egyéb tartalékoktól roskadozva próbálták kipréselni magukat a városból, hogy csatlakozhassanak a hadsereghez. Miután az ambulanciák kocsisai nem juthattak át a kórházak körül feltorlódott járműveken, egyszerűen lerakták a sebesülteket az elegáns utcákon és tereken. Amosnak holtakat és élőket kellett kerülgetnie, akiknek a vérét az eső belemosta a csatornába. A brüsszeliek pánikba estek. Mikor Amos elment a Hôtel des Halles mellett, látta, amint jól öltözött emberek összeverekednek a városból távozó dereglyékre és delizsánszokra szóló jegyeken.

Elment Jane házába, ismételten a lelkére akart beszélni, hogy vigye vissza Halt Angliába. Fölöslegesen fáradt: Jane, ezúttal ócska

ruhában és bekötött fejjel, javában csomagolt.

– Van az istállóban kocsi és ló – mondta. – Tüstént indulok, amint Henry szól, ha ugyan nem hamarabb! – Nem annyira ijedtnek, inkább mérgesnek látszott, Amos szerint sajnálta itt hagyni ifjú széptevőjét. Jane-re vall, hogy idegesítő epizódot lát a háborúban, amely képes belezavarni az ő románcába. Amos azon merengett, mennyire és milyen hosszú ideig bálványozta ezt a nőt. Érthetetlen!

Jane-től átment Elsie-hez, azt remélve, hogy ugyanazt látja: Elsie csomagol, mert távozni akar. Borzasztó elgondolni is, mekkora veszélyben forog! Még ma el kell tűnnie innen, a rémálmok városából!

Ám Elsie nem csomagolt. Ő, Spade és Arabella haditanácsot tartottak a szalonban komoly és aggodalmas arccal. Amos rögtön a tárgyra tért.

– El kell menned, Elsie! Életveszélyben vagy!

Elsie a fejét rázta.

– Nem mehetek. Az én helyem Kenelm mellett van, aki innen pár kilométernyire az életét kockáztatja.

Amos kétségbeesett. Tudta, hogy Elsie nem szereti a férjét, de azt is tudta, hogy hallatlanul erős kötelességérzet él benne. Amos csodálta is érte, de most épp ez a lelkiismeretesség lehet a veszte. Félt, hogy az asszony, ha törik, ha szakad, maradni akar.

– Kérlek, Elsie, gondold meg! – erősködött.

Elsie Spade-re nézett. A mostohaapjára.

Amos szerette volna, ha Spade éreztetné családfői tekintélyét, és ragaszkodna Elsie távozásához. Csak hát Spade nem az a fajta.

Igaza lett.

– A szívedet kell követned – mondta Spade.

– Köszönöm.

Arabella Amos pártján állt.

– De mi lesz a gyerekekkel? Az unokáimmal? – Félelem remegett a hangjában.

– Velem kell maradniuk – jelentette ki Elsie. – Az anyjuk vagyok.

– Én visszavihetem őket Kingsbridge-be! – Arabella már könyörgött. – Biztonságban lesznek velem és Daviddel.

– Nem! – mondta határozottan Elsie. – Egy család vagyunk, jobban elleszünk együtt. Nem engedhetem el őket a szemem elől.

Arabella a férjéhez fordult.

– Te mit gondolsz, David?

– Sajnálom, hogy ismételnem kell magamat, de úgy gondolom, hogy Elsie-nek a szívét kell követnie.

– Abban az esetben én is maradok. De te hazamehetsz, David.

Spade mosolygott.

– Nem hagylak el – jelentette ki ellentmondást nem tűrő hangon. – Nekem is a szívemet kell követnem.

Csend volt egy hosszú percig. Amos tudta, hogy alulmaradt a vitában.

– Akkor ezt megbeszéltük – szólt Elsie. – Mindenki marad.

Sal azon az estén a fia mellett állt a mont-saint-jeani majorság előtt, és a délen elterülő vidéket nézte. A vihar mintha gyengült volna; még esett, de a nap néhány ponton már áttört a felhőkön. A naptól felhevült, ázott gabona párafelhőket pöffentett. Balra, a hátság keleti végénél erdő sötétlett.

A szén útja, amely átszelte a völgyet, nem látszott az emberek, a lovak és a kerekes ágyúk egybefolyó tömegétől. Érkeztek Quatre Bras túlélői. Írásos parancsokat szorongató tisztek terelték fel őket a lejtő felső határánál kijelölt szakaszokba a terv szerint, amelyet Wellington és De Lancey dolgozott ki Quatre Bras-nál.

Sal kíváncsi lett volna rá, mennyivel jár mögöttük Bonaparte.

Ő és Kit egy fa közelében álltak, amelyet már megfosztottak leveles ágaitól, hogy a kingsbridge-i férfiak hevenyészett búvóhelyeket építhessenek belőlük. Jarge és még néhányan másfajta fedezékeket építettek: szuronyos puskákat a földbe szúrva egymásnak döntöttek, és a keletkezett kúpra pokrócot borítottak, amiből így sátorforma lett. Egyik építmény se lesz vízálló, de a semminél ezek is jobbak.

Sal észrevette, hogy katonák vonulnak be a völgybeli két majorságba. Megmutatta Kitnek.

– A jobb oldali neve Hougoumont – magyarázta a fia. – A másik La Haiye Sainte.

– Miért bajlódunk tanyák védelmezésével?

– Mert ők lesznek az akadály Bonaparte útjában, ha meg akar támadni minket.

– Nem bírják feltartóztatni az egész hadát.

– Talán nem.

– Vagyis ezeket az embereket feláldozzák.

– Nem biztos, de valószínű.

Sal mérhetetlenül hálás volt, amiért nem a 107-es gyalogosokat szemelték ki erre a feladatra. Nem mintha a saját kilátásai olyan jók lettek volna.

– Vajon hány halottunk lesz holnap? – kérdezte. – Tízezer? Húszezer?

– Valószínűleg több.

– Ez Wellington utolsó hadállása?

Kit bólintott.

– Ha itt megvernek, semmi sem választja el Bonapartét Brüsszeltől és a győzelemtől. És utána sok-sok évig a franciák uralkodnak Európában.

Spade is ezt mondta, gondolta Sal.

– Felőlem a franciák megkaphatják Európát. Én csak a családomat akarom visszakapni épen és egészségesen.

– Ez Bonaparténak is élet-halál kérdése – magyarázta Kit. – Ha itt szétverjük a seregét, meg se állunk Párizsig. Akkor neki vége.

– Gondolom, aztán visszaadjuk a franciákat annak a hájas királyuknak.

A kövér XVIII. Lajos nem volt se tehetséges, se népszerű, de a szövetségesek mindenáron helyre akarták állítani a Francia Királyságot, és be akarták bizonyítani, hogy a republikánus forradalom kudarc volt.

– És holnap húszezer ember fog meghalni csak ezért – mondta Sal. – Nem értem én ezt. Áruld el nekem, okos fiam: buta vagyok én? Vagy a kormány a buta?

Jarge kimászott a rögtönzött sátorból, és felállt. Nadrágja szortyogott a sártól.

– Nincs mit enni – közölte olyan hangon, amelyből kitetszett, hogy általában a tiszteket és konkrétan Kitet hibáztatja érte.

– Az ellátmány nagyobb részét eldobálták a genappe-i pánikban – magyarázta Kit.

Sal előtt fölrémlett a kiürülő társzekerek képe.

– Sárban a vacsoránk – mondta.

– Megsüthetnénk azt a kolompért – javasolta Jarge.

Sal még mindig cipelte a krumpliszsákot. Annyira megszokta a sajgást a hátában, hogy nem vacakolt a pántok oldozgatásával.

– De min sütjük meg? – kérdezte. – Itt minden túl vizes ahhoz, hogy tüzet fogjon. Még ha gyújthatnál is tüzet, több lenne a füstje, mint a lángja.

– Akkor megesszük nyersen?

– Levihetnéd Waterloo faluba, mama – javasolta Kit. – Nagyjából öt kilométer innen északra. Csak kell lennie valakinek, akinek van kemencéje.

– Csak el akarsz távolítani a harctérről!

– Bevallom bűnömet – mondta Kit. – De miről maradnál le?

Sal töprengett egy percet. Itt semmit sem tehet Jarge-ért és a kingsbridge-i férfiakért. Még akkor tesz velük jót, ha megsütteti nekik a krumplit.

– Na, jó – mondta. – Megpróbálom.

42. fejezet

Esőfelhők takarták el a holdat, Sal alig látott. Csak azért tudta, hogy az úton halad, mert érezte a halott tisztről lehúzott csizma talpán át a köveket. Ha a lába megcsúszott a sárban, ez arra figyelmeztette, hogy jobbra vagy balra letévedt az útról. Időnként fény derengett egy tanya zsalugáterei mögül, talán egy kései gyertya vagy a halódó tűz fénye; vidéki emberek nem sokáig maradnak fent a sötétben. Kissé felbátorította, hogy valahol van még fény és meleg.

Caplatott a zuhogó esőben, és felmondta magának, hogy milyen nagyon szerencsés. Kit még mindig él. Jarge is. Ő is ép, dacára a Quatre Bras-i vágóhídnak, és a holnapi ütközet az utolsó lehet, vagy így, vagy úgy. Ha túlélik, tőle és a családjától talán nem várják el többé, hogy háborúban kockáztassák az életüket.

Vagy talán ez vágyálom.

Most mindenesetre huszonöt kiló krumplit cipelt, és noha fájt tőle a háta, mégis örült neki. Nem evett a reggeli óta, ami sajtból állt, kenyér nélkül.

Mivel több fényt is látott, arra következtetett, hogy egy faluban van, és éjfélre járhat az idő. Egy valaki bizonyosan ébren van, és dolgozik: a pék. De hogyan találja meg?

Addig vonszolta magát az úton, amíg a fények megritkultak. Ezek szerint túl messzire jött. Megfordult, visszament. Be kell zörgetnie valahova, föl kell vernie valakit, útbaigazítást kell kérnie.

Ekkor füstszagot érzett: nem a pislákoló főzőtűz pernyeszagát, hanem a ropogó tűz átható illatát, talán egy kemencéből. Sarkon fordult, körbefordulva szaglászta a levegőt, és arra indult, amerre a legerősebb volt a szag, így eljutott egy latyakos úton egy házig, ahol rengeteg volt a fény. Mintha frissen sült kenyeret szagolt volna, bár lehet, hogy csak képzelődött. Ököllel megverte az ajtót.

Kinézett egy kövér, középkorú ember. Fehér foltok voltak a ruháján, fehér por ült a szakállán; a fehér szín a lisztet jelentette,

vagyis ő a pék. Ingerülten hadart valamit franciául, amit Sal nem értett.

Rányomta a tenyerét az ajtóra, hogy ne lehessen becsukni. A péket láthatólag meglepte az ereje.

– Nem kell kenyér! – mondta Sal, majd a Brüsszelben fölszedett csekély számú francia szót használva hozzátette:

– *Cherche pas de pain.*

A pék valami olyasmit mondhatott, hogy akkor rossz helyre jött.

Sal invitálás nélkül belépett. Finom meleg volt. Kioldotta a pántokat, lecsúsztatta magáról a terhet. A háta most jobban fájt, mint amikor a krumplit cipelte. Arra az asztalra tette a zsákot, amelyiken a pék a tésztát gyúrta.

A krumplira mutatott, aztán a terebélyes kemencére a sarokban.

– *Cuire* – mondta, ami elképzelése szerint annyit jelentett: „sütni". Egy egész mondattal folytatta: – *Je vous paie*. Kifizetem.

– *Combien?*

Ez volt az első francia szó, amit megtanult azóta, hogy bejárt vásárolni Brüsszelbe, és azt jelentette: „Mennyi?" Benyúlt a mellénye alá. Bőven volt pénze: nyereségesek voltak az utak a tábor és Brüsszel között. Úgy kalkulált, hogy a pék, tekintve az ő feldúlt állapotát, öt frankot fog kérni, de hármat is elfogad. Mielőtt eljött Mont-Saint-Jeanból, három frankot csúsztatott a zsebébe. Most elővette. Szorosan markolta, hogy a pék ne lássa, kiszámolt két frankot, az asztalra tette.

A pék mondott valami nemlegest, és a fejét rázta.

Sal letett még egy érmét.

Mikor a pék megint csak a fejét rázta, Sal felmutatta az üres tenyerét.

A pék vállat vont, és azt mondta:

– *Bien*.

Kinyitotta a kemence ajtaját, kihúzott egy rostélyt, amelyen frissen sült cipók gömbölyödtek. A pék beleborította őket egy nagy kosárba, és kiemelte a kemencéből a rostélyt.

Sal kioldotta a zsákját, szétterítette a krumplit a rostélyon, megszurkálta a késével, hogy ne repedjen föl. Utána a pék

visszatolta a rostélyt a kemencébe.

Húzott egyet a gyúródeszka mellett álló palackból. Gin szaga csapta meg Sal orrát. A pék folytatta a dagasztást. Sal egy percig figyelte, fontolgatta, kérjen-e a ginből. Úgy döntött, hogy nincs szüksége rá.

Elnyúlt a padlón a kemence mellett, élvezte a hőséget. Ázott ruhája gőzölögni kezdett. Hamarosan meg is szárad.

Behunyta a szemét, és elaludt.

Kitnek, amióta katona lett, ugyanolyan volt minden éjszakája: elaludt, mihelyt letette a fejét, és addig aludt, amíg föl nem keltették. Ám most úgy érezte, épp csak behunyta a szemét, mielőtt erőszakosan felrázták. Tovább akart aludni, de aztán fölismerte Henrynek, Shiring grófjának a hangját, és nyomban felült.

– Hány óra van?

– Hajnali fél három, és Wellington eligazítást tart. Húzza fel gyorsan a csizmáját!

Kitnek most már eszébe jutott, hogy egy csűrben van a Waterloo nevű faluban, és a mai napon nagy csata várható. Megborzongott félelmében, mint rendesen, de most képes volt ezt az érzést félretolni. Lelökte magáról a takarót, megkereste a csizmáját, és követte Shiringet ki a csűrből.

Szakadt az eső.

Átmentek a tanyaházhoz, amelyet Wellington kinevezett főhadiszállásnak. A gazda és a családja vélhetőleg a tehénistállóban aludt; hadiállapotban a seregek elveszik, amire szükségük van, és nemigen törődnek a civilek tiltakozásával.

Wellington a főhelyen állt a hosszú konyhaasztalnál. Rangidős tisztjei körülülték az asztalt, a szárnysegédek a falnak támaszkodtak. Wellington bólintott Henrynek.

– Jó reggelt, Shiring. Gondolom, ezzel teljes a létszám. Hát akkor halljuk a legújabb híreket.

Henry meghajolt és leült. Kit állva maradt.

Felállt a hírszerzés parancsnoka.

– Tegnap este kiküldtem franciául beszélő kémeinket, férfiakat-nőket, hogy áruljanak a katonáknak dohányt, gint, ceruzát, szappant,

szóval a szokásost. Nehéz dolguk volt ebben a felhőszakadásban, miután a franciák több négyzetkilométerre széthúzódtak, ám korábbi adataink és a kémek jelentése alapján Bonapartének becslésem szerint körülbelül 72 000 embere van.

– Nagyjából annyi, mint nekünk – mondta Wellington. – Mi körülbelül 68 000 főre becsüljük a létszámunkat. Milyen a francia harci szellem?

– Fáznak és ázottak, mint mi, és egész nap meneteltek, ahogy mi is. Ám kémeim felfigyeltek valamire, amiben különböznek tőlünk. Szinte mind franciák, és harcolni akarnak, és úgy imádják Bonapartét, akár egy istent.

Kit azzal folytathatta volna ezt a mondatot, hogy a franciák – tisztek és közkatonák – zöme alacsony származású volt, a forradalomnak és Bonapartének köszönhette fölemelkedését. Wellington seregében a tisztek szinte mind az arisztokráciából és a földbirtokos nemességből kerültek ki, a többi sarzsin kizárólag az alantasabb néprétegek osztoztak. Továbbá a szövetségesek közül kettő holland vagy hannoveri volt, és csak egy a tősgyökeres brit, és ezekből a britekből is sokan a kedvük ellenére szolgáltak, mert vagy bíró ítélte őket katonáskodásra, vagy a toborzó őrmesterek ugratták be őket. Wellington leghűségesebb katonái a Királyi Német Légióhoz tartoztak.

– Ami a tüzérséget illeti – folytatta a hírszerző –, Bonapartének körülbelül 250 nehézágyúja van.

– Vagyis százzal több, mint nekünk – mondta Wellington.

Kit elhűlt. A szövetségesek hátrányban voltak. A káprázatosan manőverező Bonaparte túljárt Wellington eszén. Vagyis meghalhatok, vonta le a következtetést Kit.

Csend volt pár pillanatig. A főparancsnok most már ismerte az összes hozzáférhető adatot, és eldönthette – egyedül ő –, hogy mit tegyenek.

Végül megszólalt Wellington.

– Az egyenlők versenye az életek fölösleges elvesztegetését jelenti – mondta. – Mi pedig nem egészen vagyunk egyenlők. – Kit nem lepődött meg azon, amit hallott. Wellington akkor harcolt a legszívesebben, ha ő volt előnyben. – Ilyen számokkal nem fogok

csatázni – jelentette ki határozottan a herceg, aztán szünetet tartott, hogy a jelenlévők megemészthessék, mit hallottak.

– Két lehetőségünk van – folytatta. – Egy: a poroszok egyesítik velünk erőiket. 75 000 emberükkel a javunkra billentik a mérleget. Ha képesek eljutni hozzánk, akkor harcolni fogunk.

Senki se mert megjegyzést tenni, bár azért voltak az asztalnál, akik helyeslően bólogattak.

– Ha nem, akkor ismét visszavonulunk a soignes-i erdőn át. Van ott egy út, amelyen a Wavre-ból induló poroszok elérhetik Ixelles-től délre a főutat. Az lesz az utolsó harcállásunk.

Ezúttal senki se bólogatott.

Kit tudta, hogy ezt a tervet a kétségbeesés diktálja. Az út, amelyet a poroszoknak használniuk kellene, csak egy erdei csapás; ilyen terepen sok ezer ember nem mozoghat kellő sebességgel. Különben is, pár óra múlva hajnalodik, egyre fogy a visszavonulásra alkalmas idő.

Wellington mintha az ő gondolatait visszhangozta volna.

– Jómagam az első terv felé hajlok – mondta. – Szerencsére Blücher tábornagy előkerült. Úgy tűnik, megsebesült, és egy darabig eszméletlen volt, de azóta ismét ellátja parancsnoki tisztjét Wavre-ban. Serege a várostól keletre táborozik. Tegnap késő este kaptam tőle egy üzenetet, amelyben azt írja, hogy ma délelőtt csatlakozik hozzánk.

Mázsás kő esett le Kit szívéről. Ma csupán akkor lesz csata, ha a britek állnak győzelemre.

– Mindazonáltal háborúban gyorsan változhat a helyzet, és megerősítésre van szükségem, hogy Blücher szándékai ma reggel ugyanazok, mint tegnap este. Ha pedig azok, tudnom kell, melyik napszakban ér ide. – Wellington a grófra nézett. – Shiring, lovagoljon Wavre-ba, és adjon át egy levelet Blücher saját kezébe. Vigye magával az ifjú Clitheroe-t. Beszél egy keveset németül.

– Igen, uram – mondta Henry.

Kit boldog volt, hogy ilyen fontos küldetéssel bízzák meg, akkor is, ha tizenöt kilométert kell lovagolnia sötétben és szakadó esőben.

– Nyergeltessenek, amíg én írok – rendelkezett Wellington.

Kit és a gróf kijött a konyhából, és megkereste az istállót. Shiring felébresztett két lovászt. Kit feszülten figyelte a csipás szemű istállószolgákat, miközben azok fölnyergeltek két lovat. Nem szeretett volna útközben leszállni, hogy igazítson a szíjakon.

A lovászok combmagasságban viharlámpát erősítettek a nyergekre. Az ilyen lámpa csak pár méternyire világítja meg az utat, de jobb a semminél.

Mikor a lovak menetkészen álltak, Kit és a gróf visszatért a tanya konyhájába. Wellington és néhány tábornoka a csatatér kézzel rajzolt térképe fölé hajolva próbálta kiszámítani, mit fog tenni Bonaparte. Wellington felnézett.

– Shiring – mondta –, legyen olyan kedves lóhalálában visszatérni Blücher válaszával. Clitheroe, igenlő válasz esetén maga ott marad még egy kevés ideig a poroszoknál. Amint komolyan megindulnak, maga előrevágtat, és tájékoztat engem érkezésük becsült idejéről.

– Igenis, uram!

– Ne vesztegessék az időt. Máris induljanak.

Kit és a gróf visszatért az istállóhoz, és nyeregbe szállt.

Lépésben haladtak a sáros csapáson a macskaköves út mellett, le a lejtőn La Haiye Sainte közelében a kereszteződésig. Ott balra fordultak, és megindultak a földúton Wavre irányába.

Sötét volt még az ügetéshez is. Egymás mellett léptettek, mert két viharlámpa valamivel több fényt ad. Az esővíz belefolyt Kit szemébe, és még rosszabbul látott. Sárban úszó, dimbes-dombos vidéken kanyargott az út. Minden völgyteknő megtelt vízzel. Kit attól tartott, hogy ezen az úton a poroszokat őrjítően lelassítják az ágyúik.

A lovaglás egyhangúsága miatt fokozottan érezte a kialvatlanság fáradtságát. A gróf brandyt szopogatott egy kulacsból, de Kit nem ivott semmit, mert attól félt, hogy a tömény szesztől elaludna a nyeregben. Remélem, olyan választ kapunk, amilyet akarunk, hajtogatta magában, és Blücher azt mondja, hogy továbbra is csatlakozni akar hozzánk ma délelőtt.

Végre átküzdötte magát a felhőkön a fakó hajnali fény. Amint látszott az út, Kit és Shiring ügetésre fogták a lovukat.

Még hosszú utat kellett megtenniük.

Visszafelé jövet Sal eltévedt.
Sarat érzett a talpa alatt, és arrafelé fordult, ahova az utat képzelte, de nem talált követ. Biztosan azért, mert már nem tud összpontosítani.

Talán ha egyre szélesedő köröket írna le, előbb-utóbb rátalálna a köves útra, de ilyen sötétségnél még abban sem lehetett biztos, hogy valóban körkörösen járkál. Előrenyújtott keze egy fába ütközött. Rövid idő múlva megint egy fába. Ezek szerint betévedt az erdőbe. Leírt egy félkört, azt remélte, így majd visszatalál oda, ahonnan indult, de ismét csak nekiment egy fának.

Kétségbeesetten megállt. Mi értelme mozogni, ha fogalma sincs, merre tart? Sírni tudott volna, de megfékezte magát. Igen, fáj a hátam, eltévedtem, kimerültem, és bőrig áztam, gondolta; pár óra múlva pedig még csúnyább dolgok történnek, amikor elkezdődik a csata.

Talált egy széles fatörzset, leült, nekivetette a hátát. A lomb védte valamennyire az esőtől. A zsák nedves volt, de a krumpli még mindig forró. Magához ölelte a batyut, hogy melegítse.

A pékségben azért volt egy csúnya pillanat. Azt álmodta, hogy Jarge az ágyban cirógatja, és mikor felébredt, a pék térdelt mellette. Kigombolta Sal nadrágját, és odabent tapogatózott.

Sal abban a pillanatban visszazökkent a kényszermunkások börtönébe, ahol az asszonyoknak tűrni kellett az ilyet, különben megkorbácsolták őket renitenciáért. Ám most nem volt elítélt, és iszonyú harag fogta el. Egy ökölcsapással félreütötte a pék kezét, és felpattant. A pék nyomban meghátrált. Sal kirántotta tokjából az övén viselt hosszú kést, és elindult felé, hogy megmártsa a hosszú pengét a hájas potrohában. Aztán visszatért a józan esze.

A pék halálra rémült.

Sal a tokba lökte a kést, begombolta a nadrágját.

Szó nélkül kinyitotta a kemence ajtaját, és kihúzta a fanyelű kampóval a rostélyt. Azonnal látta, hogy a krumpli megsült: a héja sötétbarna lett és kissé ráncos. Gyorsan beleborította a zsákba, amelyet a hátára kötözött.

Fölkapott egy frissen sült cipót, és a hóna alá csapta. Szúrós pillantást vetett a pékre. Tiltakozzon, ha mer! De az meg se

mukkant.

Szó nélkül kijött a műhelyből. Gyaloglás közben ette a cipót, pár perc alatt végzett vele.

Most, a fa alatt ülve érezte, hogy elnehezedik a szemhéja. Pedig nem szabad aludnia: el kell juttatnia a krumplit az ezredhez. Felállt, hogy ébren maradjon.

Szinte észre se vette, hogy világosodik az ég alja. Virradt. Sal csak egy perc múlva kezdte érzékelni maga körül az erdőt. Aztán átnézett a fák között, és meglátta alig százméternyire a macskaköves utat! Végig a közelében volt!

Visszakötözte a hátára a zsákot, elbaktatott az útig, és délnek fordult.

Az eső elállt. Sal néma hálaimát küldött az égiekhez.

Keleten lassan emelkedett a nap, még csak világítva, de nem melegítve, amikor Sal visszaérkezett Mont-Saint-Jeanba. Keresztülóvakodott a táboron. Szinte mindenki a dágványban aludt lucskos pokrócokba burkolózva. Az ázott lovak vigasztalanul próbálták legelni a tönkretett vetést. Látta Kenelm Mackintosht, aki hajadonfővel állt néhány ember között, és a reggeli imádságot mondta. Sal fölismerte a lelkész hallgatói között Freddie Cainest, Spade sógorát, aki már őrmesterségig vitte.

Sal olyan gyorsan mozgott, amennyire mert. Attól félt, ha felfedezik, mi van a zsákjában, meggyilkolhatják érte.

Rátalált Jarge rögtönzött sátrára, és hálásan bemászott. Jarge és egy csomó kingsbridge-i az ázott földön feküdt összebújva, mint a malacok a szalmában.

– Ébresztő, szerencsés katonák! – kiáltotta az asszony. Kibontotta a zsákot, és a szűk sátor megtelt a sült krumpli illatával.

Jarge hirtelen felült. Sal a markába nyomott egy krumplit, Jarge beleharapott.

– Ó, istenem – mondta.

A többiek kapkodták a krumplit, és ettek. Jarge végzett a magáéval, kivett még egyet.

– Hát ez mennyei! – lehelte. – Sal Box, te egy angyal vagy!

– Na, annak se neveztek még – mondta az asszony.

Most, hogy kivilágosodott, Kit és a gróf gyorsíthattak, ám nincs az a ló, amely tizenöt kilométert vágtázhatna egyhuzamban. Felváltva mentek lépésben és ügetésben, amit Kit őrjítően lassúnak talált, ám a gróf azt mondta, bizonyítottan ez a leggyorsabb módszer a nagy távolságokhoz, anélkül hogy megölnék a lovukat. Feltünedeztek a korán kelő parasztok, Shiring gyakran szóba elegyedett velük, Kit szerint azt ellenőrizte, nem tértek-e le a wavre-i útról. Kit idegeskedett és türelmetlenkedett. Wellington megparancsolta, hogy siessenek.

Látta, hogy a gróf talpig sáros, illetve nem is talpig, hanem fülig. Nem hitte, hogy ő szebb lenne.

Megálltak egy lovassági előretolt állásnál, amelyet porosz egyenruhás emberek vigyáztak. Az őrök megerősítették, hogy már közel járnak Wavre-hoz, és azt is mondták, hogy Blücher főhadiszállása a főtéri, nagy fogadóban van.

Ötöt ütött a templom órája, amikor Kit és a gróf belovagolt a városba. A földút szivacsossá lett a sok víztől. Ahogy közeledtek a helység központjához, az utcák úgy lettek szűkebbek és kanyargósabbak. A sár is harminc centit vagy még többet bemélyedt.

– Wellington azt mondta, hogy a poroszok a várostól keletre táboroznak – aggodalmaskodott a gróf. – Órákig fog tartani, amíg Blücher seregét áthozzák ezen a nyúltanyán!

Legalább a főút egyenes vonalban vezetett a főtérre. Beléptek a legnagyobb fogadóba. Az előszobában megállította őket egy porosz őr, aki gyanakodva méregette a britek mocskos egyenruháját. A gróf akadozó franciasággal megszólította, az őr elutasító hangokat hallatott.

Az volt a baj, hogy nem látszottak tekintélyesnek. Egyszerűbb emberek néha úgy gondolják, hogy az idegenek, akik rosszul beszélik a nyelvüket, csakis buták lehetnek. Kit ráordított az őrre:

– *Achtung! Der Graf sucht Blücher! Geh holen!* A gróf úr Blüchert keresi! Mozgás, hozza ide!

Ez hatott. A katona ezúttal bocsánatkérő hangot hallatott, és eltűnt az ajtó mögött.

– Szép volt, Clitheroe! – mormolta a gróf.

Visszajött a katona, és közölte Kittel, hogy a Feldmarschall mindjárt jön. Kit azt hitte, megőrül. Miért nem jön Blücher azonnal, akár hálóingben is? Nem fogja fel, hogy ez mennyire sürgős? Henry gróf bosszúsnak látszott, de nem panaszkodott.

Kit ráparancsolt az őrre, hogy hozzon kávét és kenyeret Shiring grófjának. A katona engedelmesen elkotródott, és pár perc múlva hozta a reggelit.

Megjelent Blücher frissen borotválva, egyenruhában, pipázva. Vérben forgó szeméből ítélve keményen ihatott az éjszaka, sőt előzőleg számos éjszakán, ennek ellenére határozottan és energikusan viselkedett. A gróf meghajolt, és átnyújtotta neki Wellington franciául írott levelét. Miközben Blücher olvasott, a porosz katona töltött neki egy csésze kávét. A tábornagy úgy hajtotta fel, hogy közben egy pillanatra sem vette le a szemét az írásról.

Az ezt követő párbeszéd franciául zajlott, melyben Blücher gyakran használta az *„oui"* szót. Kit tudta, hogy ez „igent" jelent. Jó jel.

Miközben Blücher és a gróf a mindkettőjük számára idegen nyelven tárgyaltak, szállingózni kezdtek befelé a magas rangú porosz tisztek. A tárgyalás végeztével mindketten bólogattak, aztán Blücher parancsokat osztogatott a szárnysegédeknek.

A gróf elmagyarázta Kitnek, mi a helyzet. Bonaparte hadának egy része ideűzte a poroszokat; Blücher kénytelen volt hátrahagyni seregének egy darabját a franciák feltartóztatására. Ettől függetlenül hajlandó ma délelőtt felvonulni erőinek nagyobb részével Mont-Saint-Jeanhoz, sőt az előőrs már át is kelt a folyón.

– Mikor érnek oda? – kérdezte Kit.

– Túl korai még jósolni. Most visszalovagolok Wellingtonhoz, és jelentem, hogy a poroszok útban vannak. Wellington parancsához híven maga addig marad itt a poroszoknál, amíg képes nem lesz megbízhatóan felbecsülni érkezésük idejét. A maga munkája innen lesz kulcsfontosságú. Wellington okvetlenül tudni akarja, mikor kap erősítést, amely kétszeresére növeli hadseregének létszámát.

Kit repesett, hogy ilyen fontos feladatot bíznak rá, ugyanakkor ólomsúllyal zuhant a nyakába a felelősség.

– Legalább addig marad velük, amíg ki nem vonulnak a városból – mondta a gróf. – Utána hagyatkozzék a saját józan belátására.

– Igenis, uram.

A gróf meghajolt Blücher előtt, aztán távozott.

Mostantól magam vagyok, gondolta Kit.

Wavre városa a Dyle folyó nyugati partján terült el. Kit előhozta a lovát, és megtette a rövid távolságot a piactértől a hídig. Blücher emberei már átkelőben voltak. Kitnek az volt az első gondolata, hogy órákig fog tartani, amíg a több ezer katona átjut a keskeny hídon. A közelmúlt heves esőzéseitől megdagadt Dyle nem volt átgázolható. Felderítést végzett a túlsó parton folyás irányában és ellenében, talált is még két hidat, egyet a város déli és egyet az északi végében. Szűk volt mindkettő.

Mire visszatért a legnagyobb hídhoz, a menetoszlopot nyolcas ütegek tagolták, és máris kialakult a torlódás. Növekvő sokaság várta az átkelést. A katonák szokva vannak a várakozáshoz; vígan üldögéltek a parton, és pihentek. Kit megkérdezte egy századostól, hány ágyút visznek Mont-Saint-Jeanba.

– *Einhundertvierundvierzig* – felelte az, amit Kit rövid gondolkodás után száznegyvennégynek fordított le.

Kit követte a sereg útját a városba. Itt kevésbé volt békés a kép. A menetelő bakancsok fölverték, szinte cseppfolyós latyakká hígították a sarat. Hamarosan megtalálta a torlódás okát: az egyik nehezebb ágyúnak tengelye törött, és most nem lehetett haladni tőle. Félre kellett volna húzni, de az utca túl szűk volt. Egy veres képű tiszt dühösen káromkodva ostorozta a lovakat, miközben egy tucat katona, akik alig bírták megvetni a lábukat a posvánnyá változott utcán, kétségbeesetten erőlködve próbálta megmozdítani a lövegtalpat.

Kit átnyomakodott közöttük, elment Wavre túlsó végébe, és ellenőrizte, hogy a csapatok, amelyeknek sikerült átjutniuk a városon, valóban rátértek a Mont-Saint-Jeanba vezető útra.

A hídnál már több ezren vesztegeltek a túlparton. Kit kezdett félni, hogy estig tarthat az átkelés.

Az oszlop végre megmozdult. Ezek szerint sikerült eltávolítani a tengelye törött ágyút. A katonáknak félre kellett állniuk, amíg a ló vontatta súlyos szerkezetek egyenként átdöcögtek Wavre-ba. Még nyolc órakor sem kelt át mind.

Aztán kiütött a tűz.

Kit előbb érezte a szagát, semhogy látta volna. Égő zsúpszalma bűzlött. Amennyire átázott, nem is lett volna szabad égnie. Wavre-ban sok ház épült fából. A város közepéből felszálló füst előbb oszlop volt, aztán felhő, aztán köd, amely megtöltötte az utcákat. A katonák köhögtek és könnyeztek.

A hadsereg leállt. Voltak, akik otthagytak ágyút-lovat, hogy meneküljenek a lángoktól. Mások az óriási robbanástól félve fejvesztetten rohantak a lőszeres kocsik közeléből. Akik maradtak, azokat a tisztek visszaparancsolták a helyükre. Megpróbálták a hatos fogatokkal vontatott ágyúkat megfordítani, ám a kísérlet eredménye csak még nagyobb zűrzavar és káromkodás lett a szűk utcákban.

Kit visszament a hídhoz, mert javasolni akarta a poroszoknak, hogy használják a többi hidat is, de megelőzték. A tisztek már vezényelték is át a zászlóaljakat a járhatóbb utakra.

Kit átkelt a déli hídon, amelyik közelebb volt, és a külvárosokat megkerülve kibukkant Wavre nyugati peremén. Rátalált a mont-saint-jeani útra, és meggyőződött róla, hogy a poroszok a megfelelő irányba tartanak.

Visszatért a középső hídhoz, és látta, hogy a csapatok most már simán áramlanak a kerülő utakon. Az ágyúkat kivontatták a városközpontból. A lőszeres kocsik betagolódtak a kivonulásba.

Fél tizenegy volt. Wellington ekkorra várta a poroszok érkezését a csatatérre.

Kit próbálta felbecsülni az érkezés új időpontját. Úgy kalkulált, hogy ha a poroszoknak szabad útja lesz, akkor megtehetnek óránként három–öt kilométert. Vagyis mondhatja Wellingtonnak azt, hogy a derékhad körülbelül öt óra múlva, délután fél négykor érkezik Mont-Saint-Jeanba – ha semmi sem jön közbe.

Előrelovagolt, hogy jelentse Wellingtonnak az újságot.

43. fejezet

Wellington az összes asszonyfélét kiparancsolta a harctérről. Voltak, akik engedelmeskedtek a parancsnak. Sal azok közé tartozott, akik elengedték a fülük mellett.

Most pedig unatkozott! Ezt azért sose hitte volna. Jarge és egy csomó másik 107-es mellett hasalva nézte a gerinc közeléből a síkságot, és várta, hogy elkezdődjék a csata. Nem lett volna szabad ennyire közel jönniük, de olyan helyen voltak, ahol egy sekély mélyedés elrejtette őket szem elől.

Sal azon kapta magát, hogy türelmetlenül várja a harcot. Mekkora bolond vagyok, gondolta.

Aztán fél tizenkettőkor elkezdődött.

A várakozásnak megfelelően a franciák támadták elsőnek a kúriát és a gazdasági épületeket Hougoumont-ban, a szövetségesek előretolt helyőrségénél, amely nyolcszáz méternyire volt onnan, ahol Sal, veszélyesen közel a francia fronthoz, hasalt.

Sal látott egy birtokot, ahol egy kápolna és házak meg istállók álltak a fák között. Nyugaton, Salhoz képest jobbról volt egy fallal körülvett kert és egy gyümölcsös. Távolabb, délen még látszott az alig pár hektáros liget a majorság és a francia frontvonal között. Sal azt hallotta, hogy Hougoumont-t kétszáz brit gárdista és ezer német védi. Csapataik a ligetben, a gyümölcsösben és a majorságban vettek föl harcállást.

A francia támadás dühös ágyúzással kezdődött. Ilyen közelről nincs, aki túlélhesse, gondolta Sal.

Következőnek francia gyalogosok indultak el az arcvonalból a nyílt mezőn át Hougoumont felé. Ekkor a szövetséges ágyúk is megszólaltak, srapnellel lőve a gyalogságot.

Az erdőben megbújó szövetségesek tüzelni kezdtek a fák mögül a franciákra. A németeknek karabélyaik voltak, amelyekkel pontosabban és messzebbre lehetett lőni.

A srapnel és a karabélyok gyilkosan hatékonyak voltak, a kék zubbonyos franciák százával hullottak, de továbbra is tartották a vonalat, és jöttek.

– Olyan könnyű célpontot jelentenek! – mondta Sal. – Miért nem rohannak előre ahelyett, hogy itt sétálnak?

A kérdés senkinek sem szólt, ám a spanyol háborúk egyik veteránja felelt neki:

– Fegyelem – mondta. – Egy perc múlva mind megállnak, és egyszerre lőnek.

Én bizony elszaladnék, gondolta Sal.

Kit rögtön déli tizenkettő után érkezett Mont-Saint-Jeanba.

Wellingtont a Hougoumont fölé magasodó hátság tetején, a gárdisták közelében találta. A herceg a lova nyergéből figyelte a majorságnál dúló heves harcot.

– Hol a pokolban vannak azok a poroszok? – förmedt rá Kitre. – Órák óta várok rájuk!

Wellington szörnyű indulatos tudott lenni, és nem mindig a megfelelő személyre zúdította a mérgét.

Kit összeszedte a bátorságát, hogy jelentse parancsnokának a rossz hírt.

– Uram, megerősítem, hogy a poroszok többsége fél tizenegyre elhagyta Wavre-ot, és becslésem szerint ma délután fél háromnál előbb nem érnek ide.

– De hát mi az ördögöt csináltak? Már hajnali ötkor világos volt!

Kit előadta az átszerkesztett változatot.

– Wavre egy dugulási pont, keskeny híd, kanyargós, szűk utcák, ráadásul ma reggel komoly tűz ütött ki. A várostól idáig víz alatt van az út…

– Tűz? Az meg hogy lehet, ennyi eső után?

Ostoba kérdés volt.

– Nincs információm, uram – mondta Kit.

– Induljon, keresse meg Shiringet – parancsolta Wellington. – Sok munkája lesz a maga számára ma délután.

Kit ellovagolt.

A szövetségesek vonalának nyugati végén találta meg a 107-es gyalogosokat. Néhányan előrekúsztak, elhagyva a harcállásukat, hogy vessenek egy lopott pillantást a csatatérre, de Joe Hornbeam hadnagy visszaparancsolta őket, nehogy feltűnjenek a franciáknak.

– Nem akarjuk, hogy az öreg Bonaparte meglássa, hol és hányan vagyunk – mondta. – Találgasson csak a császár, hm?

Kit észrevette Jarge-ot. Megállította a lovát, leszállt.

– Nem rossz tiszt a kis Joe, főleg ahhoz képest, hogy még csak tizennyolc! – mondta Jarge.

– Ki nem nézné belőle az ember – helyeselt Kit. – Főleg egy olyan undok nagyapa mellett, mint Hornbeam tanácsnok. – Elakadt a szava, mert meglátta az anyját. – Te meg mit keresel itt? – kérdezte riadtan. – Megparancsolták, hogy az asszonyok hagyják el a csatateret!

– Hozzám nem ért el az a parancs – jelezte Sal.

– Most már elért!

– Azért vagyok itt, hogy a férjem mellett legyek, és nem futok el!

Kit kinyitotta a száját, hogy vitatkozzék, aztán meggondolta magát. Ha az anyja a fejébe vesz valamit, fölösleges minden ellenkezés.

Odament Joe Hornbeamhez.

– Hadnagy, nem látta Shiring grófját?

– De igen, uram. – Joe észak felé mutatott, ahol a gerinc végződött. – Pár perce tőlünk körülbelül háromszáz méternyire tartózkodott, és Clinton tábornokkal beszélt.

– Köszönöm.

– Parancsára, uram.

Kit visszaszállt a nyeregbe, és leereszkedett a lejtőn oda, ahol Henry gróf és Clinton tábornok ült a lován. Mielőtt egy szót szólhatott volna a grófhoz, fülsiketítő robaj hallatszott, mintha egyszerre tíz helyütt csapott volna be a mennykő, ám Kit szolgált ütegnél, és tudta, hogy az ágyúk dörögnek, csak olyan sokat sütöttek el egyszerre, amennyit ő még sose hallott.

Megfordította a lovát, és fölmenekült az emelkedőn. Shiring grófja és Clinton tábornok követték. A tetőn megálltak, és figyeltek.

Ők a szén útjának a nyugati oldalán voltak. Kit rögtön látta, hogy a francia ágyúk a keleti oldalról lövik a szövetséges vonal közepét és

bal oldalát. Legalább hetven hatalmas ágyú sorakozott fel, és tüzeltek, amilyen gyorsan csak tudtak.

Azonban kevés célpontot találtak. A déli lejtőn a szövetséges csapatok súlyos veszteségeket szenvedtek, ám Wellington hadának nagyobb része lehúzódott a gerinc mögé, és Bonaparte ágyúgolyói ártalmatlanul csapódtak bele a sárba.

Akkor mi értelme az össztűznek?

Pár perc múlva Kit megtudta.

Megindultak a kék kabátos francia katonák, kijöttek az ágyúk közül, keresztülvágtak a völgyön. A francia ágyúgolyók elszálltak a fejük fölött, gondoskodva róla, hogy a szövetségesek ne jöjjenek elő, ne vehessék föl a harcot a támadókkal.

Hamarosan kiderült, hogy ez az előrenyomulás igazából a nagyszabású támadás előjátéka. Kit ötezerre, aztán tízezerre, aztán még többre, talán húszezerre becsülte a közeledő gyalogságot.

A szövetségesek ágyúi tüzet nyitottak. Kit látta, hogy kartácsot használnak, vasgolyókkal és fűrészporral töltött, vékony bádog falú lövedékeket, amelyek ha felrobbannak, tíz méter szélességű teret szórnak be kúp alakban, és gigászi kaszaként aratják le az ellenséget. Ám a franciák átlépték halott bajtársaik tetemét, és jöttek tovább.

A csata elkezdődött.

A támadás célja általában az ellenséges vonal megtörése azzal, hogy hátba támadják. Ez vagy úgy érhető el, hogy a vonalat szélről megkerülik, vagy pedig lyukat ütnek a közepén. A vonal bekeríthető, megbénítható, minden oldalról támadható alakzat.

Kit még Vitóriánál, egy elesett francia tiszt holttestéről vette le a messzelátóját, amellyel most a csatatér keleti szélét tanulmányozta. Az előrenyomuló francia csapatok legelőször ott ütköztek szövetséges harcállásokba, és heves támadásukkal hátrálni kényszerítették a védőket. A szövetséges arcvonal egy sövényekkel szegélyezett, keskeny, besüppedt csapás mentén állt fel. A franciák gyorsan elérték ezt a menedéket. Ekkor a britek ellentámadásba mentek át. Ádáz, véres küzdelem volt, Kit örült, hogy nem kell ott lennie. A francia előrenyomulás elvesztette a lendületét, de nem állt le. Kit elszörnyedve nézte, hogy ugyanez történik a szén útjának

túloldalán; erőteljes francia támadás, ellentámadás, lassú francia előrenyomulás.

Két óra volt, a szövetségesek vesztésre álltak.

Kit és a gróf körül idegeskedtek a szövetséges csapatok, mindenáron a bajtársaik segítségére akartak sietni, ám Wellington nem rendelt el támadást.

– Mindenki marad a helyén, emberek! – förmedt rájuk a gróf. – Aki parancs nélkül előrerohan, hátba lőjük!

Kit nem tudta, komolyan gondolja-e, ám a fenyegetés hatott, az emberek lehiggadtak.

A franciák súlyos veszteségeket szenvedtek, de mindig újak álltak az elesettek helyére, beleértve a lovasságot is, amelyet náluk vérteseknek hívtak. Kit visszanézett a lejtőre, és látta, hogy Wellingtonnak kevés gyalogsági tartaléka van, amit harcba küldhetne. Ám a brit lovasság még mindig csak várakozott. Kit a Királyi Ház Lovassági Dandárjának legalább ezer katonáját látta, ahogy állnak a lovuk mellett, és türelmetlenül várják a parancsot a támadásra. A Királyi Testőrök és a Lovas Testőrök mind hollófekete csődörökön ültek. Uxbridge grófja, a parancsnokuk, azoknak a személyeknek a népes táborához tartozott, akiket Wellington utált.

Kit valami olyasmit hallott a vezérkari tisztektől, hogy a brit lovasságnak vannak a legjobb lovai, de a franciáknak vannak a legjobb embereik. Ebből legalább annyi igaz volt, hogy a francia lovasság több háborús tapasztalattal rendelkezett.

Kürt harsant, és ezer ember szállt nyeregbe. Aztán megint kürtöltek, csak másképp, és a lovasok egyszerre rántottak kardot. Félelmetes látvány volt, Kit hálát adott a sorsnak, hogy nem neki kell bevárnia azt a támadást.

Új és új kürtjelekhez igazodva a lovasok kilométer hosszan felsorakoztak egy kelet–nyugati irányú vonalba, aztán lépésben elindultak fölfelé a lejtőn. Az ellenség még mindig nem látta őket. A lovasok ügetni kezdtek, előtűntek a dombtető takarásából, majd üvöltve és kurjongatva lenyargaltak a völgybe, és belevetették magukat a küzdelembe.

A szövetséges gyalogság iszkolt az útjukból. A franciák megpróbáltak visszamenekülni soraikba, de nem győzték a

versenyfutást a lovakkal, és a lovasság könyörtelenül szabdalta, aprította őket, karokat, lábakat, fejeket sarabolva. Ha a futó emberek megbotlottak és elestek, a hatalmas lovak széttaposták őket. És a lovasság vágtatott tovább, iszonyú vérfürdő közepette.

Henry gróf majd elszállt a büszkeségtől.

– Bonaparte támadását visszaverték! – kukorékolta. – Isten áldja meg a lovasságot!

Mikor a lovak megközelítették a francia arcvonalat, Uxbridge utasította a kürtösöket, hogy fújjanak visszavonulót. Kit is jól hallotta a jelzést, de megdöbbenésére a lovasság süketnek tettette magát. Ügyet sem vetettek az ismételt kürtszóra, csak vágtattak tovább éljenezve és a kardjukkal hadonászva. Kit mellett Henry gróf megvetően horkantott. A vérontás vágya erősebbnek bizonyult a lovasoknál, a fegyelemnek lőttek. Most látszott csak, mit jelent a csatatéri tapasztalatok hiánya.

A mámor öngyilkosságnak bizonyult. Ahogy támadták a francia vonalat, aratni kezdte őket a puska- és az ágyútűz. Lendületük lelassult, mert most már fölfelé vezetett az út, és a lovak elfáradtak.

A lovasság percek alatt zuhant át a dicsőségből a semmibe. Váratlanul ők lettek azok, akiket öldököltek. Ahogy kisebb csoportokra szakadtak, a franciák bekerítették és módszeresen levágták őket. Kit kétségbeesetten bámulta, hogyan semmisül meg a brit hadsereg színe-virága. Pár szerencsés túlélő nyargalt csak a szövetségesek vonala felé, pálcával kényszerítve vágtázni kimerült lovát.

Valóban visszaverték Bonaparte támadását – de milyen áron!

A franciáknak több emberük volt, indíthattak újabb gyalogos támadást, de a britek nem tudtak megszervezni még egy ilyen lovasrohamot.

Kitnek megszakadt a szíve.

Szélcsend következett. A csata nem szünetelt, csak mérsékeltebb hévvel folytatódott. A francia tüzérség időnként átlőtt a völgyön, alkalmanként megölt egy lovon ülő tisztet, vagy szétzúzott egy ágyút. Hougoumont és La Haiye Sainte körül folytatódtak az összecsapások, a két fél mesterlövészei pufogtattak, és időnként el is találtak valamit.

Egy hírnök referált Wellingtonnak, aki hívatta Henry grófot.

– Jelentik, hogy feltűntek valamilyen poroszok. Menjen a vonalunk keleti végébe, és ellenőrizze. Ha igaz, közölje a parancsnokukkal, hogy a bal szárnyamat kell erősíteniük. Induljon!

Kit logikusnak találta az utasítást. Bonaparte a britek jobb szárnyára zúdította gyalogos és tüzérségi támadásait. A jobb szárny, ahova Sal és Jarge került, eddig mondhatni kimaradt a harcból. A bal szárnynak volt szüksége a poroszokra.

Kit és a gróf vágtában indultak.

Kér-három kilométerre a szövetséges frontvonal keleti végétől volt két erdőcske, északon az Ohain, délen a Paris. Vágta közben Kit mintha mozgást érzékelt volna mindkettőben. Közelebbről látta, hogy sötétkék egyenruhás csapatok sorjáznak elő az Ohain-ból.

Hát igaz! A poroszok megjöttek végre!

Kit és Henry gróf ép bőrrel érkezett meg az ohain-i erdőhöz, ahol már két-háromezer porosz gyülekezett. A déli erdőnél még többen voltak. Pár ezer ember nem sokat nyom a mérlegen, ám ha a többiek is befutnak, a szövetségesek elsöprő fölényben lesznek.

De lesz idejük kivárni azt?

Az ohain-i csapatok a porosz I. hadtesthez tartoztak, a számtalanszor kitüntetett Von Zieten volt a parancsnokuk, egy kopaszodó, negyvenöt éves ember, aki négy napon belül a harmadik csatáját vívta. Blücher még nem érkezett meg, ezért Henry gróf és Kit Von Zietennek adta át Wellington üzenetét a szokott keverék nyelven.

Von Zieten annyit válaszolt, hogy továbbítja Wellington üzenetét Blüchernek, amint lehetséges. Kit úgy sejtette, a poroszok maguk akarják eldönteni, hogy számukra hol a legelőnyösebb csatlakozni a harchoz.

Von Zieten nem akart becsléseket megkockáztatni arról, hogy milyen hamar érkezhet a hadseregük hátralévő része.

Henry gróf és Kit visszanyargaltak Wellingtonhoz jelenteni.

Kit az órájára nézett – ezt a kincsét is egy hulláról lopta le –, és meghökkenve látta, hogy délután öt óra van. Neki úgy rémlett, csak percek teltek el az első francia gyalogos támadás óta.

Az utóbbi három nap heves harcaival Bonapartének az volt a célja, hogy megakadályozza a porosz erők egyesülését az angol–holland szövetséggel.

Napóleon kétségtelenül látta a poroszokat, és megértette, hogy fogytán az idő. Egyetlen reménye maradt: megsemmisíteni a szövetséges hadat, mielőtt annyi porosz csatlakozna hozzájuk, hogy veszélyeztessék a francia győzelmet.

Kit lázas tevékenységet észlelt a francia vonalak mögött. Sehogy sem találhatta ki, mi az. Végül a gróf megmagyarázta:

– A vértesek gyülekeznek. Lovassági támadás lesz.

A brit és a holland tüzérek előgördítették a tartalék ágyúkat, hogy lecseréljék a sérülteket. Kit kereste Rogert, de nem találta.

A francia tüzérség még le-leadott egy-egy lövést, miközben a lovasság felkészült. Abban a pillanatban Kittől húszméternyire becsapódott egy lövedék, telibe találva a tartalék ágyút, amelyet most akartak a helyére manőverezni. Dörrenés hallatszott, villám lobbant, emberek ordítottak, egy sebesült ló sikoltott rettenetes hangon, aztán jött egy második, nagyobb robbanás, és a tartalék lőpor darabokra vetette szét az ágyút. Kit elterült a földön, és egy percre megsüketült, de legalább nem égett össze, és nem találta el a röpködő törmelék. Kábán feltápászkodott. Az egész kezelőszemélyzet meghalt vagy megsebesült, az ágyúból a megperzselt fa és az eltorzult fém romja maradt. Kit végre megpillantotta Henry grófot, aki mozdulatlanul feküdt a földön. Vér volt a feje alatt. Valószínűleg az elpusztult ágyú egyik darabja találta el. Kit mellé térdelt, és látta, hogy még lélegzik.

Észrevette, hogy egy csoport gyalogos bámulja az összetört ágyút. Rámutatott kettőre.

– Te és te! Ő itt Shiring grófja. Vegyétek fel, vigyétek a sebészhez! Futólépés!

A gyalogosok engedelmeskedtek.

Kit szerette volna tudni, hogy a gróf túléli-e. Koponyasérüléssel a sebészek se nagyon tudtak mit kezdeni azon kívül, hogy bekötözték a sebet. Minden azon múlott, mennyi kár esett az agyban.

Most nem volt idő ezen rágódni. Kit visszatért a harctérre, ahol épp kibontakozott a legújabb francia támadás.

Árhullámként robbantak ki a francia vonalakból a lovasok. A nap előbújt egy felhő mögül, a kardok és a vértek villogtak. Kit talpa alatt a föld is remegett a patkók tízezreinek dübörgésétől.

A szövetségeseknek kevés lovasuk volt ahhoz, hogy feltartóztathassák őket.

– Lovasság fogadására készül! – ordította Wellington.

A kiáltás végigfutott a vonal teljes hosszában, a gyalogosok gyorsan fölvették a négyszög alakzatot úgy, ahogy kiképezték őket. Kit végigtekintett a vonalon, és megállapította, hogy a 107-esek hozzáértő fürgeséggel állnak alakzatba.

Miközben az ellenséges lovasság közeledett, Wellington fel-alá nyargalt a négyszögek között, és ordítva bátorította katonáit. Kit és más szárnysegédek követték. Aztán a franciák nekik estek, és *Vive l'empereur!* üvöltéssel mindenfelől támadták a négyszögeket. Sokukat leterítették a lövészek, akik négyszeres sorokban álltak az alakzatok szélén. A brit katonák letérdeltek, tüzeltek, aztán hátrasiettek újratölteni, hogy mögöttük álló bajtársaik lőhessenek a hatékonyság haláltáncában.

Vérfagyasztó percek után a vértesek visszahúzódtak, de már át is vette helyüket a friss lovakon érkező erősítés. Sokan majd háromméteres lándzsákkal fegyverkeztek föl, amelyeket a négyszögekre hajították, hogy réseket üssenek rajtuk. A holtakat és a sebesülteket bajtársaik bevonszolták a négyszögek közepébe, a rések összezárultak.

Kit kénytelen volt csodálni a francia lovasok bátorságát, akik újra és újra támadtak, átgázolva bajtársaik tetemén, átugratva kimúlt és sebesült lovakon. Az angol lovasság roncsai ellentámadást indítottak, de olyan kevesen voltak, hogy nem sokat nyomtak a latban.

Egy rövid szélcsendben Kit azon töprengett, hol lehet Bonaparte gyalogsága? A lovasságot kellene támogatniuk: általában így szokták. Kémlelte a völgyet, belefúrta pillantását a lőporfüst felhőibe, és megtalálta a magyarázatot: a poroszok végre beszálltak a harcba.

Fütyülve Wellington kérésére a jövevények többsége megkerülte a francia arcvonal keleti végét, és megtámadta Plancenoit falut a

szemben lévő domb tetején, közel az ellenséges főhadiszálláshoz. Bonaparte két tűz közé került.

Véres csata dúlt Plancenoit-nál. Kit úgy vélte, hogy Bonaparte abból a zónából nem vonhat ki gyalogságot a vértesei támogatására. Magasabban, a domboldalon Kit mintha tartalék csapatokat látott volna, amint csatarendbe állnak Plancenoit-nál, de látta keletről érkező, sötétkék egyenruhák sokaságát is, akik belevetették magukat a küzdelembe.

A francia gyalogság nem mozdulhatott Plancenoit-tól, nem támogathatta a lovasrohamot. Ez talán megmentheti Wellington seregét.

Bonaparte mindenre el lehet szánva, tűnődött Kit. Ma győznie kell, mert holnap az egyesült angol–holland–porosz erő verhetetlen lesz.

Wellington szárnysegédei aggodalmasan összesúgtak. Valaki halkan azt mondta:

– La Haiye Sainte elesett. – Kit odanézett, és látta, hogyan menekül a német védők siralmas maradványa, az eredeti csapat csekély hányada a tanyából, amelyet a franciák végre elfoglalhattak. Ez jól jött Bonaparténak, mert alaposan meggyöngítette a szövetséges vonalat.

A szövetségesek tüzérsége tüstént lőni kezdte La Haiye Sainte-et. Roger lövöldöz, gondolta Kit. Ám a franciák tartották előretolt állásukat.

A francia lovasság támadása nagyjából este fél hétre kifáradt, ám a szövetségesek is súlyos veszteségeket szenvedtek, különösen az arcvonal közepén. Ez volt az a perc, amikor Bonaparténak rájuk kellett volna mérnie a végső csapást. Wellington tisztában volt vele, milyen veszedelmesen sebezhetők a szövetségesek. Vadul száguldozott az arcvonal előtt, fütyülve a saját biztonságára, parancsokat osztogatott Kitnek és a többi szárnysegédnek, amelyeket azok továbbítottak a tiszteknek; előrevezényelte a tartalékot az arcvonal erősítésére, odarendelte a lőszeres kocsikat, lecseréltette a tönkrement ágyúkat a tartalék lövegekre, amelyeknek a száma riasztóan megcsappant. Közben Von Zieten I. hadteste végre teljesítette Wellington óhaját, és megerősítette a szövetséges bal szárnyat, ami lehetővé tette, hogy Wellington elvezényeljen

embereket a legyöngült közép erősítésére. És mindeközben Bonaparte nem támadhatta a szövetségesek sebezhető pontját, mert a poroszok ostromolták Plancenoit-t.

– *Vive le roi!* – Éljen a király, ordította egy dezertáló francia ezredes, miközben a szövetséges arcvonal felé vágtatott. Elmondta az őt kihallgató hírszerző tiszteknek, hogy Bonaparte úgy döntött, a szövetséges jobb szárny támadására beveti elit alakulatait, a mindeddig tartalékolt Császári Gárdát.

A Császári Gárda általában csak a fináléban lépett színre, hogy megadja a kegyelemdöfést. Ebben a szakaszban tartana az ütközet?

Szárnysegédeket küldtek ki, hogy vigyék meg ezt a hírt azoknak az erőknek, amelyek eddig nem sok puskaport szagoltak a szén útjának a túloldalán. Kit a 107-es gyalogezredhez lovagolt, és értesítette Denison őrnagyot, a parancsnokot. A Denisont körülálló emberek láthatólag örültek, hogy végre harcolhatnak, ha másért nem, hát azért, hogy legyen mit válaszolniuk a kérdésre: „És te mit csináltál Waterloonál?"

Pontosan hét óra után, mikor a völgy nyugati végében lefelé kúszott a nap, kivonult a Császári Gárda, Kit becslése szerint úgy hatezer ember, kék kabátban. Dobszóra masíroztak az emberi és lótetemekkel, halottakkal és haldoklókkal borított csatatéren, a vér és a bélsár bűzében. Kit a lova nyergéből figyelte távcsövön a közeledésüket. Megkerülték Hougoumont-t, amelyet még mindig a szövetségesek tartottak megszállva, és elhaladtak az immár francia kézen lévő La Haiye Sainte mellett.

A szövetséges csapatok a dombgerinc mögött várakoztak, ahol az ellenség nem láthatta őket. Joe Hornbeam a vonal előtt járkált és azt hajtogatta:

– Mindenki veszteg marad. Várjátok a parancsot. Senki se kapkodjon. Mindenki a helyén marad.

Kit látta, hogy a franciák a szövetséges arcvonal teljes hosszában támadnak, minden kétséget kizáróan azért, hogy lekössék a csapatokat, amelyek így nem erősíthetik a védelmet a Császári Gárda ellen. A lenyugvó napra nézve megállapította, hogy ez lesz a

csata utolsó tragédiája – valakiknek. Úgy döntött, hogy a 107-esekkel marad.

Mikor a gárda már csak kétszáz méternyire volt, a szövetséges ágyúk tüzet nyitottak. Kit látta, hogy ismét kartácsot használnak, és mikor hullani kezdtek a gárdisták, azt mormolta:

– Jól célozz, Roger. – Ám a francia fegyelem kitartott: a lépést meg sem bontva kerülték ki a holtakat meg a sebesülteket, zárták össze a hézagokat a sorokban, és csak jöttek, egyre jöttek.

Mikor a gárda már csak harmincméternyire volt, a gerinc mögött megbújó csapatok hirtelen felálltak, és sorozatot adtak le kovás puskáikból. Ilyen közelről kevés golyó vétette el célt. A franciák viszonozták a tüzet, több kingsbridge-i összeesett, köztük Denison őrnagy, a parancsnok. Kit látta, hogy Kenelm Mackintosht, a káplánt a mellén találták el, és Elsie öt gyerekére gondolt, akik most lettek apátlanok.

Ha az ellenség már csak harmincméternyire jár, nincs idő újratölteni. A szövetségesek szuronyrohamra indultak. A gárda megingott, de nem hátrált. Az összecsapás véres közelharccá vadult.

A 107-esek a csatatér jobb széléről lőtték rézsútosan a közeledő ellenséget. Most az egyik zászlóalj lerohant a dombról, majd balra kanyarodott, hogy oldalba kapja a Császári Gárdát. Nem Wellington adta ki rá a parancsot; a tisztek vették át a kezdeményezést. Rögtön utána egy másik egység is csatlakozott a támadáshoz. Joe Hornbeam hirtelen felüvöltött:

– Roham! – Egy hadnagy nem jogosult ilyen parancsokat osztogatni, ám Denison meghalt, Joe maradt az egyetlen tiszt a láthatáron, és a katonák lelkesen, habozás nélkül követték Hornbeamet.

Kit látta, hogy ez lehet a csata – következésképpen a huszonhárom éve tartó háború – fordulópontja, és ösztönösen cselekedett. Fölkapta egy elesett katona szuronyos puskáját, ismét felszökkent a lovára, és csatlakozott a rohamhoz. Hallotta, hogy mögötte Sal sikolt:

– Kit, ne menj! – De ő csak vágtatott.

A most már kétfelől támadott Császári Gárda megingott. A szövetségesek siettek kihasználni előnyüket. A 107-esek szuronnyal rohamoztak. Kit lovát eltalálta egy francia golyó, a szegény állat megtántorodott, de Kitnek még volt ideje leszökkeni róla, mielőtt a ló összeesett. Rohant tovább a szuronnyal hadonászva, és egyszer csak ott találta magát Jarge, a mostohaapja mellett. Néhány francia már megfutamodott, ám a többség megvetette a lábát, és verekedett. Kit és Jarge vállvetve, vadul döfködtek szuronyos puskájukkal. Kit sok embert ölt már meg, de mindig ágyúgolyókkal, és most megismerhette azt a hátborzongató érzést, amikor emberi húst hasít az acél. Nem mintha ez hűtötte volna harci dühét; őt most kizárólag az érdekelte, hogy ellenséges katonákat öldössön, és meg is tette olyan gyorsan és hatékonyan, ahogy csak tudta.

Előtte Joe Hornbeam lova összeesett, Joe a földre zuhant. Egy gárdista állt mellette fölemelt karddal, és Joe egy tehetetlen pillanatig fölbámult leendő hóhérára. Aztán Jarge előreugrott, és döfött a szuronnyal. A gárdista megpördült, és Jarge-ra sújtott le a fölemelt karddal. Az óriási csapás félig átvágta Jarge nyakát, ugyanabban a pillanatban, amikor a szurony az egyenruhán áthatolva kibelezte a franciát. Mindketten összeestek. Jarge nyakából élénkpirosan fecskendezett a vér, a gárdista zsigerei kibuggyantak a földre.

Joe felpattant.

– Uramisten, ez meredek volt! – mondta Kitnek, majd a földre pillantott. – Jarge mentette meg az életemet. – Fölkapta a kardját, és rohant verekedni.

A gárda szétesőben volt. A hátsó sorok már nem nyomultak előre, hanem hátat fordítottak, és kereket oldottak. Látva létszámuk csökkenését az elsők hátrálni kezdtek, aztán a hátrálás átcsapott fejvesztett menekülésbe. A szövetségesek diadalordítással üldözték őket.

Kit végigtekintett az arcvonalon, és a francia harci szellem általános megingását látta. Voltak, akik visszavonultak; mások látták ezt, és követték példájukat; voltak, akik futásnak eredtek, és mások is ugyanezt tették; perceken belül kitört a pánik. Aztán a szövetségesek lekergették a megvert franciákat a völgybe, és onnan fel a dombra.

Kitnek Roger volt az első gondolata.

Otthagyta bajtársait, sarkon fordult, felrohant a lejtőn, átugrott eltorzult testű holtakon és jajgató sebesülteken, fel az ütegekhez a domb tetején. Voltak tüzérek, akik otthagyták ágyúikat, nehogy kimaradjanak a végső kaszabolásból, de Kit bizonyosra vette, hogy Roger nincs köztük. Futott az arcvonal mentén, megnézett minden ülő vagy fekvő tüzért az ágyúk mellett, a kimerülteket és a holtakat. Kereste Rogert, imádkozott, hogy az élők között találjon rá. Egész nap nem félt ennyire. Az lenne a legrosszabb, ha ő életben maradna, és Roger meghalna. Haljanak meg inkább mindketten!

Végre rátalált Rogerre, aki egy ágyúkeréknek dőlve gunnyasztott a földön, és csukva volt a szeme. Lélegzik vajon? Kit a legrosszabbtól tartott. Mellé térdelt, megérintette a vállát.

Roger kinyitotta a szemét, és mosolygott.

– Ó, hála Istennek! – sóhajtott Kit, és megcsókolta.

Sal látta Kitet, ahogy fölfelé kapaszkodik a lejtőn. Egyenesen tartotta magát, nyilvánvalóan nem esett baja. Az asszony fellélegzett. Aztán keresni kezdte Jarge-ot.

A 107-es gyalogosok a völgyben futkosva űzték a visszavonuló franciákat. Sal remélte, hogy Jarge köztük lesz, de azért ellenőrizte azokat is, akik a csatatéren, a tönkretett gabonában hevertek. Még a holtak a szerencsések, gondolta Sal. Számukra véget ért a szenvedés. A többiek vízért, felcserért, az anyjuk után sírtak. Sal megkeményítette a szívét, és bezárta a fülét a jajszó előtt.

Mikor végre megtalálta Jarge-ot, először föl sem ismerte, a tekintete lesiklott róla, aztán valamitől vissza kellett fordulnia, és felhördült az iszonyattól. Jarge a hátán hevert félig átvágott nyakkal, és vak szemekkel bámult a sötétedő égre.

Sal megsemmisült a gyászban. Úgy zokogott, hogy alig látott. Letérdelt a halott mellé, a szívére tette a kezét, mintha még érezhetné a dobogását, pedig tudta, hogy lehetetlen. Megérintette Jarge arcát. Még meleg volt. Megsimogatta a haját.

El kell temetnie.

Felállt, megtörölgette a szemét, körülnézett. Pár száz méternyire volt a Hougoumont-major, és valami égett benne. Viszont az egyik

épület olyan volt, mint egy kicsi kápolna.

Két ismerősnek tűnő ember, vélhetőleg 107-esek, most tért vissza a völgyből, az egyik sántított kissé, a másik egy zsákot cipelt, amibe nyilván a rablott holmit gyűjtötte. Sal megkérte őket, hogy segítsék fel férje testét a vállára.

Jarge nehéz volt, Sal viszont erős. Úgy vélte, elboldogul vele. Szépen megköszönte a hullarablók segítségét, aztán elindult, egyfolytában sírva járás közben.

A holtakat óvatosan kikerülve átvágott a csatatéren, és bement a major kapuján. A lakóház égett, de a kápolna ép volt. A kicsi épület déli falánál volt egy apró fűfolt, lehet, hogy nem is megszentelt föld, neki mindenesetre jó helynek tűnt arra, hogy eltemesse a férjét.

Letette a holttestet olyan gyöngéden, ahogy bírta. Kiegyenesítette a férfi lábát, keresztbe tette a mellén a kezét. Aztán vigyázva a két tenyere közé fogta Jarge arcát, és úgy igazgatta, hogy a nyakseb összezáruljon. Így már emberebbnek látszott.

Ismét felállt, körülnézett a tanyán. Hullák mindenütt. Holttestek százai. De ez tanya volt, tehát kellett lennie ásónak valahol. Bement egy pajtába. Mindenütt a háború hulladéka: lőszeres ládák, törött kardok, üres palackok, szétszórt embercafatok: egy kar, egy bakancsos lábfej, egy kéz.

A falba ütött fapeckeken néhány szerszám lógott még a békeidőkből. Sal leakasztott egy ásót, és visszatért Jarge-hoz.

Ásni kezdett. Kemény munka volt. A föld megszívta magát esővel, nehéz volt kiemelni. Nem értette, mitől fáj ennyire a háta, aztán eszébe jutott, hogy az előző éjszaka – csak az előző éjszaka lett volna? – huszonöt kiló kolompért cipelt át Waterlooba és vissza, ami összesen tíz kilométer.

Mikor nagyjából százhúsz centi mély volt a gödör, és úgy érezte, belepusztul a kimerültségbe, ha tovább erőlteti, úgy döntött, ennyinek elégnek kell lennie.

Jarge hóna alá nyúlt, lassan belehúzta a sírba. Mikor lent volt, ismét elrendezte a testét: a lábát kiegyenesítette, a karját keresztbe tette, a fejét helyre igazította a nyakán.

Állt a sír mellett, és nézte Jarge-ot, amíg az este bele nem olvadt az éjszakába. Elimádkozta a *Miatyánk*ot, aztán felnézett az égre, és azt mondta:

– Légy hozzá szelíd, uram. Több volt…

Elcsuklott a hangja. Kivárta, amíg ismét szólni tud, és azzal fejezte be:

– Több volt benne a jó, mint a rossz.

Fogta az ásót, kezdte visszatöltögetni a földet a gödörbe. Csinálta már ezt egyszer, huszonhárom éve, amikor eltemette Harryt. Akkor is habozott földet szórni a férfira, akit szeretett, és ez most ugyanaz az érzés volt, de aztán kényszerítette magát, mert kell ez is, ezzel is elismeri, hogy Jarge elment, és ami itt maradt, az már csak egy üres héj. Porból lettünk, porrá leszünk, gondolta Sal.

A legrosszabb rész az volt, amikor Jarge teste már eltűnt a földben, de a felesége még mindig láthatta az arcát. Ismét habozott, és ismét kényszerítette magát, hogy tovább hányja a földet.

Mikor a gödör megtelt, eldobta az ásót, és addig sírt, amíg el nem apadtak a könnyei. Majd azt mondta:

– Így van ez, Jarge.

Még egy kicsit álldogált a sír mellett, addig, amíg olyan sötét nem lett, hogy már nem látott.

Utoljára még szólt pár szót a férjéhez.

– Isten veled, Jarge – mondta. – Azért örülök, hogy hoztam neked kolompért.

Aztán elment.

VII. rész
A béke

1815-1824

44. fejezet

Miután a szövetségesek bevonultak Párizsba, Bonaparte Napóleon másodszor is lemondott. Börtönbe csukták, ezúttal Szent Ilonán, az Atlanti-óceán távoli szigetén, háromezer kilométerre nyugatra Fokvárostól és négyezer kilométerre keletre Rio de Janeirótól.

A 107-es gyalogezred visszatért Kingsbridge-be, ahogy Shiring grófja is megérkezett hitveséhez, Jane-hez és fiukhoz, Halhez. Amos, aki valamivel korábban ért haza, két nappal később levélkét kapott Jane-től, amelyben a grófné meghívta egy teára Willardék házába.

Jane a szalonban éppen kicsomagolt az utazásoktól piszkos bőröndökből. Sorra vette csodás toalettjeit, és egy mosónő segítségével eldöntötte, melyiknek lesz elég a folttisztítás és a vasaló, melyiket kell kimosni, melyik érett meg az elajándékozásra.

– Végre béke! – üdvözölte Amost. – Hát nem csodálatos?

– Visszatérhetünk a normális élethez – helyeselt Amos. – Ha ugyan még emlékszik rá valamelyikünk, hogy milyen volt.

– Én emlékszem – jelentette ki határozottan Jane –, és élvezni is fogom!

Amos szemügyre vette. Számításai szerint negyvenkét éves volt, de semmit sem veszített karcsú szépségéből. Amos éveken át imádta, de most már tudott tárgyilagos lenni. Még mindig tetszett neki Jane legvonzóbb tulajdonsága, a harsogó életöröm, de mostanában gyakran észrevette a számító nézést és az önimádóan lebiggyedő ajkat, ami ármánykodást és manipulációt jelentett.

– Hogy van a gróf? – kérdezte. – Nagy szerencséje, hogy túlélt egy fejsebet.

– Majd meglátod – felelte Jane. – Pár perc múlva csatlakozik hozzánk. – A csatáról az eszébe jutott egy másik veszteség. – Szegény Elsie Mackintosh! Öt gyerekkel, férj nélkül!

– Szomorú, hogy Mackintosh meghalt. Nagyon bátor embernek bizonyult tábori lelkészként.

– Most már feleségül veheted Elsie-t!

Amos elkomorodott.

– Miből gondolod, hogy nekem feleségül kellene vennem Elsie Mackintosht? – kérdezte rosszkedvűen.

– Abból, ahogy táncoltál vele Richmond hercegné bálján. Még sose láttalak olyan boldognak.

– Komolyan? – Amost főleg az bosszantotta, hogy Jane-nek igaza volt. Csodálatosan érezte magát a bálban.

– Az még nem jelenti azt, hogy feleségül akarnám venni – mondta.

– Nem, hát persze hogy nem! – Jane legyintett. – Csak úgy eszembe jutott.

A komornyik behozta a teát. Jane helyet csinált egy díványon és két fotelben. Amos azon töprengett, amit a nő mondott. Valóban boldog volt, amikor a karjában tarthatta Elsie-t, de ez nem azt jeleni, hogy szerelmes is belé. Szereti, csodálja a bátorságát, amiért mindenkivel dacolva etette a sztrájkoló munkások gyerekeit. Elsie társaságában sose unatkozott. Szóval mindez megvan, de ez nem szerelem.

A bálról az is az eszébe jutott, mennyire tetszett neki a valcer meghittsége, amikor megérinthette Elsie meleg testét a ruha selymén át, és hirtelen rájött, hogy szeretne ismét keringőzni vele.

De a tánc nem egyenlő a házassággal.

– Vigye ki a ruhákat, amelyeket átnéztem, meg az üres útitáskákat – mondta Jane a mosónőnek –, aztán jöjjön vissza fél óra múlva, és akkor befejezzük. – Leült, kitöltötte a teát.

Belépett a gróf, uniformisban. A feje be volt kötve, és eléggé bizonytalanul járt. Amos felállt, kezet fogott vele. Feszülten figyelte, ahogy Henry leül, és elvesz egy csésze teát a feleségétől.

– Hogy érzi magát, mylord? – kérdezte Amos.

– Soha jobban! – vágta rá Henry, de olyan gyorsan és harciasan, mintha az ellenkezőjét akarná cáfolni.

– Gratulálok, amiért kivívta nekünk a győzelmet a történelem legnagyobb csatájában!

– Wellington abszolúte döbbenetes volt. Briliáns!

– Úgy hallottam, nagyon szoros verseny volt.
Henry a fejét rázta.
– Időnként talán igen, de én a szívem mélyén sohase kételkedtem a végeredményben.
Amos nem így hallotta.
– Úgy tűnik, Blücher az utolsó pillanatban érkezett.
Henry meghökkent.
– Blücher? – kérdezte. – Ki az a Blücher?
– A hollandiai porosz hadsereg főparancsnoka.
– Ó! Igen, igen, természetesen, Blücher. De Wellington volt az, aki megnyerte, ugye tudja?
Amos nem tudta mire vélni a dolgot. A hadviselés volt az egyetlen, ami érdekelte a grófot, sokat is tudott róla. Ám ebben a beszélgetésben olyan közhelyeket használt, mint a legbutább fajankó a kocsmában. Amos másra terelte a beszédet.
– Részemről örülök, hogy visszajöhettem Angliába és Kingsbridge-be. Hogy van Hal?
– Jövőre kezdi a gimnáziumot – felelt Henry.
Jane elhúzta a száját.
– Nem tudom, Henry, miért ne lehetne csak egy nevelője, mint neked volt kisfiú korodban!
Henry nem értett egyet.
– Egy fiúnak más fiúkkal kell tölteni az idejét, meg kell tanulnia kezelni mindenféle karaktert, ahogy a seregben szokás. Nem akarunk olyan tisztet nevelni, aki azt se tudja, hogyan szóljon az emberekhez.
Amos egy pillanatra elhűlt a kilátástól, hogy Hal – az ő fia! – katona legyen, aztán eszébe jutott, hogy Hal egy napon megörökli a grófi feladatkört, amivel együtt jár, hogy ő lesz a 107-es kingsbridge-i gyalogezred parancsnoka.
Jane sóhajtott.
– Természetesen úgy lesz, ahogyan jónak látod, Henry. – Amos mérget vett volna rá, hogy ezt nem komolyan gondolta. Ez a vita még nem ért véget.
Bejött Hal. Tízéves volt, csakugyan iskoláskorú.

Henry egy pillantást vetett a gyerekre, és a szemöldökét ráncolta, majdnem úgy, mintha nem ismerné föl.

– Itt van Hal, ő is velünk teázik! – trillázta Jane. – Ugye, Henry, milyen gyorsan nő a fiunk?

Henry kissé meglepődött, de aztán azt mondta:

– Igen, Hal, gyere csak be, legény, egyél egy kis tortát!

Még egy ilyen furcsa párbeszédet! Tisztára mintha Henry nem tudta volna, kicsoda Hal, amíg Jane meg nem szólalt. És elfelejtette, kicsoda Blücher, Waterloo harmadik legfontosabb embere Wellington és Bonaparte után. Az ágyúnak az a szilánkja nem csak megkarmolta Henry fejbőrét. Úgy viselkedett, mint egy agysérült.

Hal megevett három szelet tortát – ugyanúgy, mint Brüsszelben –, aztán megitta a teáját, és távozott. Hamarosan a gróf is követte. Amos és Jane összenéztek.

– Most már tudod – mondta az asszony.

Amos bólintott.

– Mennyire rossz?

– Mintha kicserélték volna. Sokszor egész jól elvan hosszú időszakokig, de aztán mond valamit, amitől azt gondolod, uramisten, hiszen fogalma sincs, mi történik körülötte!

– Nagyon szomorú.

– Képtelen megszervezni az ezredet, az összes döntést Joe Hornbeamre hagyja, aki elvben a szárnysegédje, de most már őrnagy.

Amost nem érdekelte Henry, de a fiáért aggódott.

– Felfogja Hal, hogy a gróf…?

– Nem épelméjű? Nem igazán.

– Mit mondtál neki?

– Hogy az apja még mindig zavart a sebesülése miatt, de biztos, hogy hamarosan jobban lesz. Igazság szerint nem hiszem, hogy valaha is felépül. De Halnek jobb, ha fokozatosan hozzák a tudomására.

– Nagyon szomorú vagyok, hogy ezt kell hallanom. A gróf miatt, miattad, de legfőképpen Hal miatt.

– Hát pedig van valami, amiben segíthetnél.

Amos kitalálta, hogy ezért hívták meg teára.

– Örömmel – mondta.
– Legyél a mentora Halnek.
Amos felderült. Boldogan fogadott minden ürügyet, hogy több időt tölthessen Hallel.
– Semmi hivatalos – folytatta Jane. – Csak beszélj neki az életről általában. Az iskoláról, az üzletről, a lányokról…
– Tudod, hogy az utolsó témakörben nagyon csekély a tapasztalatom.
Jane kacéran mosolygott.
– Lehet, hogy nem vettél sok leckét, de a tanítód nagyon jó volt.
Amos elvörösödött.
– Komolyan…
– Inkább arról szóljon, hogyan beszéljünk a lányokkal, hogyan viselkedjünk velük. Ez nem tréfadolog. A nők kedvelnek téged, Amos, azért, ahogyan bánsz velük.
Ez újság volt Amosnak.
– Inkább neked kellene a tanácsadójának lenned, nem nekem.
– Rám nem hallgatna, én csak az anyja vagyok. Közeledik ahhoz a korhoz, amikor a gyerekek azt gondolják, hogy a szüleik buták, szenilisek, és semmihez sem értenek.
Amosnak eszébe jutott az az idő, amikor az apjáról gondolta ugyanezt.
– Hát persze hogy vállalom! A legnagyobb örömmel!
– Köszönöm. Megengedhetnéd, hogy eltöltsön egy napot az egyik üzemedben, esetleg bevihetnéd az elöljáróság valamelyik tanácsülésére, ilyesmi. Egy napon ő lesz a gróf, és ismernie kell mindent, ami a grófságban történik.
– Nem vagyok biztos a szakértelmemben, de azért megpróbálom.
– Én csak ennyit akarok. – Jane fölállt, odajött a férfihoz, és forró csókot lehelt Amos ajkára. – Köszönöm – mondta.
Hornbeam tanácsnok déli tizenkettőkor eljött a gyárból, és a város központjába indult. Hatvankét éves volt, a járás már nem ment olyan könnyen, mint valaha. Az orvos figyelmeztette, hogy kevesebbet szivarozzék és kevesebb bort igyék, de mi öröm van akkor az életben?

Végigment az egymáshoz tapadó házak hosszú sorai között, ahol sok munkása lakott. Most, hogy vége a háborúnak, ismét föllendül az üzlet, és még több házra lesz szüksége az új alkalmazottaknak.

Átment az első hídon, elhaladt a kórház mellett a Bélpoklos-szigeten. Átkelt a második hídon, kapaszkodni kezdett fölfelé a Fő utcán. Ennél a résznél mindig kifogyott a szuszból.

Keresztülvágott a piactéren, elballagott a katedrális mellett, és folytatta útját az Általúton a kávéházig, ahol a fia, Howard várta, hogy együtt ebédeljenek. Megkönnyebbülve ült le. Kissé fájt a melle. Egy-két perc, és elmúlik. Körülnézett a helyiségben, bólintott számos ismerősének, aztán ő és Howard megrendelték az ebédet.

A fájás csakugyan elmúlt. Hornbeam jóízűen evett, aztán szivarra gyújtott.

– Hamarosan építenünk kell egy-két új utcát – mondta Howardnak. – Háború utáni fellendülésre számítok.

– Remélem, igaza lesz – mondta Howard. – Egyébként van ott több hektár telkünk, semmi idő alatt felhúzhatjuk a házakat.

Hornbeam bólintott.

– Be akarom venni a fiadat az üzletbe.

– Joe még katona.

– Nem lesz örökké az. Most, hogy vége a háborúnak, hamar beleun.

– És még csak tizennyolc éves.

– Gyorsan felnő, én pedig nem élek örökké. Egy napon az üzletnek új gazdára lesz szüksége.

Howard megbántódott.

– És az nem én leszek.

Hornbeam türelmetlenül sóhajtott.

– Ugyan már, Howard, jobban ismered te magadat annál. Lakásépítésben egész jól elboldogulsz, de nem az a típus vagy, aki vezetni tud egy nagyvállalatot. A szíved mélyén nem is kell neked az a poszt. Meggyűlölnéd.

– A nővérem is csinálhatná.

– Ne beszélj szamárságot. Debbie okos, de a munkások nem fogadnak el parancsokat egy asszonytól. Viszont adhat tanácsokat

az unokaöccsének, és Joe hallgatni fog rá, ha van egy csepp esze, márpedig van neki.

– Látom, már eldöntötte.

– El. – Hornbeam a foga közé harapta a szivart, és felállt. Howard is feltápászkodott. Apa és fia együtt távoztak, de Howard hazafelé indult – még mindig a szülei házában lakott –, Hornbeam pedig befordult a Fő utcára. Elégedetten szivarozott, és hálás volt, amiért lejt az út.

A piactéren, Willardék háza közelében meglátta Joe-t. Ez a látvány mindig tetszett neki. A fiú magas volt, vállas, és nagyon szemrevaló az új egyenruhájában, amelyet Hornbeam szabójával varratott magának, miután hazajött Brüsszelből. Ám Hornbeamnek azt is észre kellett vennie, hogy Joe már nem látszik fiatalnak. Egy szemernyi kisfiús se maradt benne.

A háború tette. Attól lett Joe ilyen hamar felnőtt. Hornbeam összehasonlította a saját tapasztalatával, amikor tizenkét évesen, elárvulva, a felnőttek segítsége nélkül kellett ennivalót lopnia és egy meleg zugot találnia éjszakára. Az ember azt tette, amit tennie kellett, és ez megváltoztatta a világlátását. Máig emlékezett, hogy egy hideg éjszakán leszúrt egy részeget az erszényéért, és úgy aludt utána, akár a tej.

Aztán észrevette, hogy Joe nincs egyedül. Egy lány állt mellette, nagyjából vele egyidős. Joe még át is karolta a derekát, és az ujjai kissé lecsúsztak a lány csípőjére a kellemes meghittség, mondhatni, a birtoklás mozdulatával! Jól öltözött munkáslány volt, helyes arcú, hetyke mosolyú. Aki látta őket, mind azt gondolta volna róluk, hogy „együtt járnak".

Hornbeam elszörnyedt. A lány nem volt elég jó az ő unokájához, távolról sem volt jó! Levegőnek akarta nézni őket, el akart vonulni mellettük, de már késő volt megjátszani, hogy semmit sem vett észre. Mondania kellett valamit, de egy olyan szó se jutott az eszébe, ami alkalmas lett volna ehhez a kínos találkozáshoz, így csak annyit szólt:

– Joe!

Unokája nem jött zavarba.

– Jó napot, nagyapa – mondta. – Ő a barátom, Margery Reeve.

– Nagyon örülök, Mr. Hornbeam! – csatlakozott a lány.
Hornbeam nem nyújtott kezet.
Margery mintha észre se vette volna, hogy lekezelték.
– Szólítson csak Miss Margie-nek, mindenki úgy hív.
Hornbeam sehogy se óhajtotta hívni.
Margery nem vett tudomást a fagyos hallgatásról.
– Valamikor magának dolgoztam a Disznóól Művekben, de most már bolti lány vagyok! – büszkélkedett. Nyilvánvalóan azt hitte, hogy ezzel előbbre lépett a világban!
Joe észrevette Hornbeam rosszallását, amin nem is lepődött meg, és közbeszólt:
– Nagyapám elfoglalt ember, Margie. Ne tartsuk fel.
– Majd még beszélünk, Joe – mondta Hornbeam, és elvonult.
Egy bolti eladó! Ez megmagyarázza a tisztességes öltözéket, amellyel a munkaadója látta el. De eredetileg gyári lány volt, gyászkeretes körmű, házilag összebarmolt ruhában. Joe nem udvarolhat egy ilyen lánynak! Csinos kis jószág, szó nem fér hozzá, de nem elég, korántsem elég!
Hornbeam délután visszatért a gyárba, de nehezen tudott összpontosítani, mert folyton Joe barátnője járt az eszében. Egy nem megfelelő ifjúkori kapcsolat tönkreteheti a férfi életét. Meg kell védenie Joe-t.
Megkérdezte a Disznóól Művek igazgatóját, ismeri-e a Reeve családot.
– Ó, igen! – felelte az igazgató. – A kis Margie nálunk volt, amíg nem szerzett egy jobb állást. A szülei ma is itt dolgoznak a régi malom helyén lévő üzemben. Az anyja egy fonógépet, az apja egy kallózót kezel.
Hornbeam agya még akkor is ezt a problémát őrölte, amikor este hazatért. Amint belépett a hallba, rögtön megkérdezte Simpsontól, a mélakóros inastól:
– Mr. Joe a házban tartózkodik?
– Igenis, tanácsnok úr – felelte Simpson olyan hangon, mintha egy tragédiáról jelentene.
– Kérje meg, hogy fáradjon át a dolgozószobámba. Beszélni akarok vele még vacsora előtt.

– Igenis, uram.

Joe-ra várva Hornbeam ismét érezte egy-két percig a mellkasában azt a fájdalmat. Nem hasogatott, de azért szorított. Lehet, hogy az aggodalom okozza?

Joe már ajtónyitáskor rákezdte:

– Bocsássa meg, nagyapám, hogy ilyen kurtán-furcsán ismertettem össze Margie-val. Akartam beszélni róla, mielőtt bemutatom, de nem volt alkalmam.

Hornbeam egyenesen a tárgyra tért.

– Azt ugye tudod, hogy nem a megfelelő lány számodra – jelentette ki ellentmondást nem tűrő hangon. – Nem akarom, hogy egy ilyenfajta nővel mutatkozz.

Joe hallgatott, töprengett, aztán összevonta a szemöldökét.

– Pontosan milyen fajtára gondol?

Tökéletesen jól tudja, mire gondol a nagyapja, de ha azt akarja, hogy el is hangozzék, ám legyen.

– Ez egy közrendű lány, alig valamivel jobb egy gyári segédmunkásnál. Ennél magasabbra kell tenned a mércét.

– Nagyon értelmes, kifogástalanul ír és olvas, jó szíve van, és jópofa társaság.

– De munkás! A szülei is azok, az első gyáramban dolgoznak!

Joe higgadtan és észszerűen válaszolt, mintha ezt már átgondolta volna.

– A seregben sok munkást megismertem, és úgy találtam, hogy nagyon hasonlítanak ránk. Vannak utolsó csirkefogók, és vannak, akiknek a barátságáért mindent megadnánk. Senkinek se vagyok hajlandó felróni, hogy munkás. Vagy munkásnő.

– Te is tudod, hogy nem erről van szó! Ne játszd itt a bolondot, fiú! – Hornbeam rögtön meg is bánta, amiért azt mondta az unokájának, hogy „fiú".

Ám Joe nem sértődött meg. Talán megtanulta, hogy szavak miatt nem érdemes pörölni. Pár pillanatig tűnődött, majd azt mondta:

– Azt hiszem, még nem meséltem el mindent arról, hogyan haltam meg majdnem Waterloonál.

– De igen, elmesélted. Azt mondtad, valaki a kard elé ugrott, amelyet neked szántak.

– Ennél azért többről volt szó. Most elmesélném, ha van ideje.

Hornbeam nem akarta hallani. Túlságosan fájt arra gondolnia, hogy az egyetlen unokája majdnem meghalt. De nem tagadhatta meg Joe kérését.

– Na, jó.

– Esteledett azon a napon, amelyről akkor még nem tudtuk, hogy a csata utolsó felvonása lesz. A 107-es gyalogosok Wellington arcvonalának nyugati végénél várták a parancsot. Denison őrnagyot megölték, én voltam a legmagasabb rangú tiszt, aki még élt, tehát átvettem a parancsokságot.

Hornbeamnek akaratlanul arra kellett gondolnia, hogy pontosan ezt a szellemet várja el a férfitól, aki egy napon átveszi a vállalatát.

– Bonaparte bevetette a Császári Gárdát, a legkülönb katonáit abban a reményben, hogy ők majd végeznek velünk. Rohamot vezényeltem a 107-eseknek, és – másokkal együtt – átkaroló támadást intéztünk a Gárda ellen, amelynek épp az oldala volt a sebezhető pontja. A közelharcban a lovamat kilőtték alólam, és hanyatt estem. Mikor felnéztem, egy gárdista állt felettem magasra emelt karddal. Tudtam, hogy most végem.

Uram, irgalmazz, gondolta Hornbeam. Bele se mert gondolni. De hagynia kellett, hogy Joe befejezze.

– Az egyik emberem szuronyt szegezve előreugrott. A gárdista észrevette, sarkon fordult, és az emberemre csapott le. A kard és a szurony egyszerre érte el a célját. A szurony kibelezte a gárdistát, az én emberemet félig lenyakazta a kard. Én pedig egy karcolás nélkül felálltam, és küzdöttem tovább.

– Hála istennek!

– Az az ember az élete árán megmentette az én életemet.

– Ki volt az? Mintha nem mondtad volna a nevét.

– Azt hiszem, ismerted. Jarge Box volt a neve.

Hornbeam elhűlt.

– Ismertem? – Nem tudta, mit mondhatna erre. – Persze hogy ismertem. És a feleségét is.

– Sal. Ő is ott volt Waterloonál mint markotányosnő. Az egyik legderekabb. Olyan ügyes, mint egy férfi.

Hornbeam szavakat keresett, hogy kimondhassa, mit érez.

– De hisz évekig ők voltak Kingsbridge legelvetemültebb bajkeverői!

– Jarge mégis megmentett.

Hornbeam csak hápogott. Nem tudta, mit kellene éreznie. Miként lehetne hálás egy embernek, aki évtizedeken át az ellensége volt? Másrészt hogyan gyűlölhetné azt az embert, aki megmentette az unokája életét?

– Remélem, ezek után megérti, miért nem fogadom el, hogy Margie Reeve nem elég jó hozzám – mondta Joe. – Remélem, hogy ő elég jónak talál engem.

Hornbeam nem tudott mit mondani.

Egy perc múlva Joe felállt.

– Megyek, megnézem, kész van-e már a vacsora.

– Nagyon helyes – mondta Hornbeam.

Kit továbbra sem szerette a lovakat. Sose lelte örömét bennük, sose csodálta erejüket és szépségüket, de mostanában már annyira oda sem figyelve lovagolt, ahogy járkálni szokott.

Most Rogerrel lovagolt Badfordba, ahol azóta se járt, hogy huszonkét éve eljött. A falu más lehet, mint amilyennek az emlékezete őrzi. Vajon szeretni fogja születésének helyét? Vagy gyűlölni fogja, amiért kivetette magából őt és az anyját?

Roger többször visszatért az évek során, így őt kérdezte:

– Milyen a mai Badford?

– Unalmas sárfészek – felelte Roger. – Lakói tudatlan, tanulatlan parasztok. Will bátyám rossz földesuruk, de még ahhoz is buták, hogy megsértődjenek miatta. Gyűlöltem Badfordot azóta, hogy először betettem a lábamat Oxfordba, és rájöttem, hogy létezik egy jobb világ.

– Jaj nekem – mondta Kit. – Talán mégsem kellene visszamennünk.

– De muszáj.

Újra be akarták indítani a vállalkozásukat. Kingsbridge-i házukat felmondták, mikor beléptek a hadseregbe, szerszámaikat Sal és Jarge az utolsó darabig levitték Roger régi, badfordi műhelyébe. A

fiúk azt tervezték, hogy ott dolgoznak, és az udvarházban fognak lakni, így nincs lakbér.

Kit kicsit tartott ettől a kilátástól, hiába biztatta Roger, hogy nem lesz semmi baj. Will gyűlölte Kitet és az anyját. Feltámad vajon benne a régi gyűlölet? Kit attól félt, hogy igen.

Az jelentette a legfőbb gondot, hogy nagyon kevés pénzük volt. Egyesek a hullarabláson meggazdagodva, duzzadó erszénnyel tértek haza a háborúból, de Kit sose értett valami nagyon az ilyesmihez. Roger már ügyesebb volt, de ő meg mindig eljátszotta a pénzt. Máig nem fizette ki azokat az adósságokat, amelyektől annak idején elmenekült – bár a hitelezők kétszer meggondolnák, hogy rárúgják-e az ajtót egy olyan emberre, aki harcolt Waterloonál. Summa summarum, nem volt készpénzük, hogy beszerezzék a nyersanyagot.

Amos mentette meg őket. Rendelt egy újabb Jacquard-szövőgépet, és a vételár felét kifizette előlegbe. Kit hálálkodott volna, de Amos belefojtotta a szót.

– Mikor engem szorítottak sarokba, az emberek segítettek rajtam – mondta. – Most csak azt viszonzom. – Így már telt fára, vasra, szögekre és enyvre, ám egy fityinget se tudtak félretenni.

Ahogy beléptek a faluba, Kit rögtön meglátta a házat, amelyben felnőtt. Ugyanolyan volt, csak mintha összement volna. Kit szeretettel nézte, nyilván azért, mert ő boldog volt itt, amíg az apja meg nem halt, és rosszra nem fordult minden.

A házból kijött egy kisfiú, kezében fából faragott tálkával, hogy odavessen némi gabonaszemet pár sovány tyúknak. A baromfik rohantak a gyerekhez, és lelkesen kapkodták a magokat, a kisfiú bámulta őket. Akár én is lehetnék, gondolta Kit, és megpróbálta felidézni, milyen érzés volt gondtalan gyereknek lenni, de nem sikerült. Mosolygott, a fejét csóválta. Vannak a múltnak szakaszai, amelyek sose hozhatók vissza.

Elhaladtak a templom mellett. Az apám itt nyugszik, gondolta Kit. Szeretett volna megállni, aztán mégsem tette. Az apja sírját csak egy fakereszt jelölte, amely mostanára biztosan elkorhadt, és Kit úgyse találná a pontos helyet. Vasárnap majd eltölt pár percet a temetőben csak azzal, hogy emlékezik.

Megérkeztek az udvarházhoz, amely olyan gyalázatos állapotban volt, hogy Kit egészen elhűlt. A bejárati ajtóról hámlott a festék, egy törött ablakban deszkával pótolták az üveget. A házat megkerülve az istállóhoz léptettek, de senki sem jött, hogy lenyergelje a lovaikat, így hát ők maguk csinálták.

A főbejáraton mentek be a házba. Az előteret nagy kutyák őrizték, de megismerték Rogert, és a farkukat csóválták. Szörnyű büdös volt. Asszony nem tűrte volna ezt a mocskot és rendetlenséget, de Will és a felesége különváltak, George anélkül halt meg, hogy megházasodott volna, és Roger persze agglegény volt.

Roger azt mesélte Kitnek, hogy Will elverte minden pénzét, meg még azt is, amit kölcsönbe kapott. Az úriszobában találtak rá; kártyázott egy emberrel, akiben Kit fölismerte Plattset, a komornyikot. Will haja túlért a vállán, Platts egy szál ingben volt, kabát és nyakkendő nélkül. Üres borospalack állt az asztalon, két mosatlan pohár mutatta, hova lett a palackból a portói. Ennek a szobának is kutyaszaga volt.

Kitnek eszébe jutott a régi idők Willje, a magas, erős, ifjú uraság, aki pökhendi és elegáns, a zsebe tele pénzzel, a szíve tele gőggel.

Will felnézett az öccsére, és annyit mondott:

– Roger. Hát te meg mit keresel itt?

Szép kis üdvözlés a hazatérő testvérnek, gondolta Kit.

– Tudtam, hogy gratulálni szeretnél a waterlooi győzelemben játszott szerepemhez – felelte gúnyosan Roger. Bátyja semmiféle szerepet sem játszott a háborúban azon kívül, hogy keresett rajta.

Will nem mosolygott.

– Remélem, nem akarsz sokáig maradni. Nincs miből etesselek. – Most vette észre Kitet. – Az a vakarcs meg mi az ördögöt keres itt?

– Kit és én üzlettársak vagyunk, Will. Az én műhelyemet fogjuk használni.

– Csak szólj neki, hogy ne kerüljön a szemem elé.

– Bölcsebben tennéd, ha te nem kerülnél az ő szeme elé – tanácsolta Roger. – Ő már nem az a kisfiú, akit valamikor kínozhattál. Megjárta a háborút, és megtanulta, hogyan öljön embert. Ha megharagítod, simán átvágja a torkodat, mielőtt annyit mondhatnál, hogy bukj fel.

Ez ugyan túlzás volt, Will mégis elbizonytalanodott tőle. Rábámult Kitre, aztán majdnem úgy fordította el a fejét, mintha félne.

Kit már nem félt Willtől, attól viszont borzadt, hogy egy ilyen lerohadt koszfészekben lakjon, ahol egy iszákos a háziúr. Ugyan, aludt ő rosszabb helyeken is a háborúban! Ez is jobb, mint egy átázott pokróc egy sáros mezőn.

– Szétnézünk az emeleten – mondta Roger. – Remélem, a szobámat tisztán és rendben tartottátok, miközben én oda voltam, hogy megvédjelek benneteket Bonapartétól.

– Létszámhiány van – vinnyogott Platts, aki először nyitotta ki a száját. – Nem lehet cselédet kapni, túl sokan álltak be katonának. Mit tehetnénk?

– Kitakaríthatna, maga naplopó mihaszna. Gyere, Kit, nézzük meg a szobámat.

Roger kivonult, Kit követte. Felmentek a lépcsőn, és Kitnek eszébe jutott, milyen óriásinak látta ezt a lépcsőt apró korában. Roger benyitott egy szobába, amelyben nem volt semmi. Illetve volt egy ágy, de matrac már nem, párna és lepedő meg pláne.

Roger fiókokat húzogatott. Azokban se talált semmit.

– Én ruhákat hagytam itt! – panaszolta. – És egy ezüst hajkefét, egy borotválkozótükröt és egy pár csizmát!

Bejött egy cseléd, egy harmincas, vézna nő, akinek sötét haja és pattanásos arca volt. Csúnya, házilag készült ruhát viselt, és kulcskarika lógott vékony derekáról. Melegen mosolygott Kitre, aki egy perc múlva fölismerte.

– Fan! – kiáltotta, és megölelgette a nőt. – Fan ápolt engem, amikor megrepedt a koponyám – mondta Rogernek. – Országos cimborák voltunk!

– Jól emlékszem – bólintott Roger. – Azóta is, ha éppen hazajöttem, Fanny mindannyiszor megkérdezte tőlem, hogy vagy.

Kit ezt nem is tudta.

– Meglep, hogy még mindig itt vagy – mondta.

– Most ő a házvezetőnő – magyarázta Roger.

– Továbbra is ingyen – tette hozzá Fanny.

– Hogyhogy nem hagytad itt őket? – kérdezte Kit.

– Hát hova mentem volna? Árva vagyok, te is tudod. Ez az egyetlen család, ami nekem jutott Isten kegyelméből.

– De hát a ház úgy leromlott!

– A személyzet nagyrészt búcsút mondott a kapufélfának. Csak én vagyok meg Platts, és Platts szinte semmit se csinál, és nincs valami sok pénz szappanra és bútorfényre, és grafitporra a kandallókhoz meg a satöbbire.

Roger az üres fiókokra mutatott.

– Mi történt a holmimmal?

– Ne haragudjon, Roger úr – esengett Fanny –, de a cselédek elvittek mindent, mert nem fizették ki a bérüket. Én mondtam nekik, hogy ez lopás, és azt mondták, hogy magát úgyis biztos megölik a háborúban, és soha senki se tudja meg, hogy mit vittek el.

Kit gyűlölte ezt az egészet. Utált vendégnek érezte magát egy rémes házban.

– Nézzük meg inkább a műhelyt – javasolta.

– Az nem olyan rossz! – mondta sietve Fanny. – Be van zárva, és egyedül nekem van hozzá kulcsom, meg a Roger úrnak. Én vigyáztam a műhelyre, és minden szerszámra, meg a többi.

– Nem tudom, hol a kulcsom! – mondta Roger. – Talán nem hoztam el.

– Akkor vegye el az enyémet. – Fanny lehúzott a karikáról egy kulcsot, Roger megköszönte.

Kit és Roger eljött az udvarházból, és nyolcszáz métert gyalogolt a falun keresztül. Meglehetős ideig tartott, mert Kit beszédbe elegyedett minden emberrel, akire emlékezett. Brian Pikestaff, a metodista vezető meghízott. Alec Pollock, a kopott borbély, aki bekötözte Kit fejét, végre vett magának egy új kabátot. Jimmy Mann még mindig a háromszögletű kalapját hordta, és mind elmondatták Kittel maguknak Waterloot.

Aztán csak megérkeztek a műhelyhez. Nehézkes istálló volt, amelyet Roger átalakított, nagy ablakokat töretett rajta, hogy világosabb legyen. A szerszámok szép rendben lógtak a falba ütött kampókról. Egy pohárszékben voltak a cserépedények meg az üvegnemű, minden ragyogóan tiszta.

A műhely egyik végében volt az egykori szénapadlás, amelyet könnyű lett volna átalakítani hálószobává. Szerelmi fészek, gondolta Kit.

– Ugye lakhatunk itt? – kérdezte.

– Örülök, hogy ezt mondtad – felelte Roger.

Hornbeam nem bírta kiverni a fejéből, hogy Jarge Box megmentette Joe-t Waterloonál. El akarta felejteni, de folyton eszébe jutott. Most is ezen rágódott a gyári irodájában, az üzletfelek olvasatlan levelei fölött révedezve. Megemészthetetlen gondolat volt, hogy ő tartozzék soha le nem róható hálával az egyik ilyen értéktelen marhának, amilyenek a gyáraiban hemzsegnek. Mintha valaki azt mondta volna neki, hogy Anglia királya igazából egy struccmadár.

Hogyan nyerje vissza a lelki békéjét? Ha adhatna Boxnak valamilyen jutalmat, az helyre billentené a mérleget, csak hát Box meghalt. Ekkor az jutott az eszébe, hogy talán tehetne valamit az özvegyért. De mit? Adjon neki pénzt? Sal Boxtól kitelik, hogy visszadobja, még jobban megalázva Hornbeamet.

Úgy döntött, hogy áttolja a feladatot Joe-ra.

Ahogy eszébe jutott a megoldás, rögtön meg is akarta valósítani, mert neki ez volt a stílusa. Délelőtt eljött a gyárból, és átment Willardék házába.

Bevezették a szobába, amely a székesegyházra nézett. Ez még mindig a gróf irodája volt, de Henry másutt tartózkodott. Joe vörös kabátja az ajtó melletti kampón lógott, ő maga a nagy asztalnál ült. Az asztalon volt egy váza a kihegyezett lúdtollaknak, Joe előtt kis papírköteg feküdt, jobb kezénél tintatartó állt.

Hornbeam leült, és elfogadott egy csésze kávét. Joe tudta, hogyan szereti: erősen, tejszínnel.

– Büszke vagyok rád – mondta Hornbeam. – Őrnagy vagy alig tizennyolc évesen.

– A seregben úgy tudják, hogy huszonkettő vagyok – figyelmeztette Joe.

– Vagy úgy tesznek, mintha úgy tudnák.

– Ez különben is ideiglenes megoldás. Már útban van az új alezredes, hogy átvegye az irányítást.
– Ez jó. Nem akarom, hogy egész életedben katonáskodj.
– Még nincsenek életre szóló terveim, nagyapa.
– Nos, nekem vannak. – Hornbeam nem azért jött, hogy erről beszéljen, de nehezére esett rátérni a lényegre. Megalázónak érezte, hogy hálával tartozik Jarge Boxnak, és továbbra is kerülte a témát. – Azt akarom, hogy hagyd ott a katonaságot, és kezdj el dolgozni a családi üzletben.
– Köszönöm. Ez is egy lehetőség.
– Ne légy ostoba, ez a legjobb lehetőség! Mi mást akarhatsz? Ne válaszolj, nem vagyok kíváncsi semmiféle listára. Van három gyáram, kétszáz kiadó lakásom, és mind a tied, az egyetlen unokámé!
– Köszönöm, nagyapa, ez igazán nagy megtiszteltetés.
Udvarias beszéd volt, de nem beleegyezés, ám Hornbeamnek egyelőre be kellett érnie ennyivel. Ez most nem az a perc volt, hogy követelőzhessen. Egy indulatos veszekedés a rossz irányba lökheti az unokáját. Joe-t nem olyan könnyű megijeszteni. Ebben nem az apjára hasonlított, hanem a nagyapjára.
Hornbeam felállt.
– Gondolkozz ezen. Nagyon tehetséges vagy, de még sokat kell tanulnod. Minél korábban kezded, annál ügyesebb leszel, mire visszavonulok. – Még mindig nem mondta ki, amit akart. Ez annyira nem jellemző rám, gondolta.
– Ígérem, hogy gondolkozni fogok rajta – mondta Joe.
Hornbeam az ajtóhoz ment, ahol úgy tett, mintha csak most jutott volna az eszébe valami.
– Ó, igen, és menj majd el Jarge Box özvegyéhez. Illene megjutalmaznom valamivel. Derítsd ki, mit szeretne.
– Megteszek minden tőlem telhetőt.
– Mindig azt kell tenni, Joe – mondta Hornbeam, azzal elment.

Kenelm Mackintosht egy brüsszeli protestáns temetőben adták vissza a földnek. A waterlooi csata után asszonyok százai fésülték át

a völgyet, szeretteik földi maradványai után kutatva. Elsie életének ez volt a legszörnyűbb napja, amikor bele kellett néznie ezer és ezer borzalmasan megcsonkított férfi – zömmel fiatalok – halott arcába, akik a sár és a letaposott gabona tengeréből bámultak vak szemekkel az égre. Szinte elviselhetetlen súllyal nyomta a bánat. A többséget helyben földelték el, a tiszteket külön, a közlegényeket tömegsírba, ám a tábori lelkészek kiváltságosak voltak, így Elsie elvihette a férje tetemét, és méltó temetést rendelhetett neki.

A gyerekek zokogtak. Elsie azt mondta nekik, legyenek büszkék az apjukra, aki az életét kockáztatta, hogy lelki vigaszt nyújthasson a katonáknak, és emlékeztette őket, hogy édesapa már a mennyekben van, egy napon ott fognak találkozni vele, amit ő csak félig-meddig hitt, ám a gyerekek vigaszt merítettek belőle.

Mélyebben lesújtotta a gyász, mint várta. Sose érzett szerelmet a férje iránt, aki sértően egocentrikus volt, amíg a hadsereg meg nem változtatta, de sokáig éltek együtt, és öt csodálatos gyermekük született. Kenelm halála tátongó űrt hagyott az életében. Sírt, amikor a koporsót leengedték a földbe.

Most pedig visszatért Kingsbridge-be, ahol egy házban lakott Spade-del meg az anyjával, és Amosszal közösen igazgatta a vasárnapi iskolát. Stephent, az elsőszülöttjét mint püspök unokáját, készséggel fölvették Oxfordba, ezért ő kirepült otthonról. Egyébként olyan volt minden, mint rég, azt leszámítva, hogy Elsie megözvegyült, és Kenelmtől nem jött több levél.

Nem tervezett újabb házasságot. Valamikor régen arra vágyott, hogy Amos felesége lehessen, ám Amosnak Jane kellett. Még mindig sok időt töltött Jane-nel, és kimondottan zsémbelt egy bizonyos Percival Dwight őrnagy látogatása alatt, aki a londoni főparancsnokságtól érkezett. Állítása szerint az őrnagy a 107-es gyalogezredet jött vizitálni, de azért kimódolta, hogy a lábadozó férj helyett ő kísérhesse el Jane-t a lóversenyre, a színházba és a bálokba. Amos azt mondta, nézni is rossz, ahogyan Jane kacérkodik, miközben Henry felépülőben van a harctéri sérülésből. Amosra jellemző volt ez az erkölcsi szigor, habár Elsie féltékenységre is gyanakodott.

Élvezte Amosszal a táncot Richmond hercegné bálján. Jelképes házasságtörésnek érezte a keringőt, izgalmas és nagyon buja kötődésnek valakihez, aki nem a férjünk. Amos is érezhetett valami hasonlót, de ennyiben maradt a dolog.

Egy októberi vasárnapon, miután bezárt az iskola, és ők rendet tettek, Amos csak úgy mellesleg megkérdezte, mi a véleménye az anglikán egyházról.

– Az egyetlen vallás, amelyben jártas vagyok – válaszolta Elsie. – Nagyrészt hiszem is, és szeretek templomba járni, imádkozni, zsoltárokat énekelni, de abban biztos vagyok, hogy a papok nem tudnak annyit, mint mutatják. Ne feledd, apám püspök volt, de a felét se hittem el annak, amit mondott.

– Uram, bocsáss meg! – Elsie látta rajta, hogy megbotránkozott. – Fogalmam sem volt róla, hogy ilyen agnosztikus vagy!

– A gyerekeknek azt mondom, hogy édesapa az égben vár rájuk. De most már túl sokat tudunk a bolygókról meg a csillagokról, nem hihetjük, hogy a mennyország ott fent van valahol – de akkor hol van?

Amos nem válaszolt a kérdésre. Inkább ő kérdezett:

– Szerinted te férjhez mész még egyszer?

– Ezen még nem gondolkoztam – válaszolta Elsie, módosítva kicsit az igazságot.

– Mi a véleményed a metodizmusról?

– Te és Spade jó ajánlói vagytok. Nem vagytok dogmatikusak, tisztelitek a mások véleményét, és nem akarjátok üldözni a katolikusokat. Nem tudtok többet az anglikánoknál, a különbség csak annyi, hogy ti elismeritek a tudatlanságotokat.

– Jártál már metodista istentiszteleten?

– Nem, de egy napon még elmehetek, hogy lássam, milyen. Miért kérdezgetsz ilyeneket?

– Ó, csak kíváncsiságból.

Ezután áttértek arra, hogy új számtantanárt kell keríteni, ám Elsie-nek szöget ütött a fejébe ez a vallási eszmecsere. Mikor hazament, beszámolt róla az anyjának.

– Nem tartod ezt kissé különösnek?

Arabella felkacagott.

– Különösnek? Egy csöppet sem. Már csodálkoztam is, hogy miért nem hozza szóba.

Elsie nem értette.

– Komolyan? Miért? Mitől lett ez olyan fontos?

– Mert feleségül akar venni!

– Jaj, anya – sóhajtott Elsie. – Ne légy már nevetséges.

Sal egy olyan házban bérelt szobát, amelynek a tulajdonosa, Patience Creighton, közismerten Pat, abból élt, hogy lakókat tartott. Kit ugyan fölvetette, hogy költözzön hozzá és Rogerhez, de Sal elhárította. Nem hitte, hogy az ő társaságára vágynának. Rég kitalálta, hogy Roger és Kit csak a matrikula szerint nem házasok. Magánéletre van szükségük. Különben is leköltöztek Badfordba.

Pat rokonszenves asszony és tisztességes szállásadó volt, de ez nem segített Sal bánatán. Nagyon hiányzott Jarge. Nem dolgozott; Hollandiában nagyon jól keresett azzal, hogy olyasmit árult a katonáknak, amivel a hadsereg nem látta el őket, így még hónapokig nem kellett munkába állnia. De úgy érezte, hogy az élete elvesztette a célját. Néha már azon tűnődött, egyáltalán van-e értelme fölkelni reggelenként? Pat azt mondta, ez nem szokatlan a gyászban; ő is így volt ezzel Mr. Creighton halála után. Sal hitt neki, de ettől nem lett boldogabb.

Ugyancsak meglepődött, amikor látogatót kapott Joe Hornbeam személyében, aki igen elegáns volt új egyenruhájában.

– Jó napot, Mrs. Box – üdvözölte. – Nem találkoztunk Waterloo óta.

Sal nem tudta, merjen-e bízni a látogatójában. Jó tiszt volt, de Hornbeam tanácsnok romlott vére folyt az ereiben. Úgy döntött, hogy nem lesz elfogult.

– Mit tehetek az őrnagy úrért? – kérdezte hivatalosan.

– Azt tudja, hogy a maga férje mentette meg az életemet.

Sal bólintott.

– Több szemtanú elmesélte a jelenetet.

– Sőt az *élete* árán mentette meg az életemet.

– A férjemnek nagy szíve volt.

– Holott ő és maga esküdt ellenségei voltak a nagyapámnak.

– Így van.

– Hornbeam nagyapámnak nehéz megemésztenie ezt az ellentmondást.

– Remélem, nem óhajtja, hogy most sajnálkozzak.

Joe fanyarul mosolyogva csóválta a fejét.

– Ennél bonyolultabb dologról van szó.

Salben feltámadt a kíváncsiság.

– Üljön már le. – A szoba egyetlen székére mutatott. Ő maga átült az ágy szélére.

– Köszönöm. Nézze, a nagyapám valószínűleg sose fog megváltozni.

– Az emberek, főleg az öregek, általában nem változnak.

– Akkor is, szeretné valamiként méltányolni a maga férjének a hősies önfeláldozását. Szeretne valamit tenni, amivel kifejezheti a hálóját, és mivel Jarge-nak már semmit sem adhat, magának szeretne adni.

Sal nem hitte, hogy örülne egy ilyen ajándéknak. Semmi olyat nem akart, ami holtáig Hornbeamre emlékezteti.

– Pontosan mire gondol a nagyapja? – kérdezte óvatosan.

– Ő se tudja, ezért kért meg engem, hogy beszéljek magával. Van valami – akármi –, amire szüksége van, vagy a nagyapám megadhatná magának?

Én csak az én Jarge-omat akarom vissza, gondolta Sal, de mi értelme lett volna ezt kimondani?

– Akármit? – kérdezte.

– Nem szabott meg határokat. Azért vagyok itt, hogy kiderítsem, mit szeretne. Bármit kérjen, én megteszek minden tőlem telhetőt, hogy meg is kapja.

– Ez olyan, mint az a mese, amelyikben valaki megdörzsöl egy bűvös lámpást, és megjelenik egy szellem.

– A 107-es gyalogosok uniformisában.

Sal elnevette magát. Ez a Joe igazából nem is rossz gyerek.

De elfogadhatja-e az ajándékot? És ha igen, mit kellene kérnie?

Percekig törte a fejét. Joe türelmesen várt. Igazság szerint Sal gondolt valamire, sőt hónapok óta morfondírozott rajta, elképzelte, hogy is lenne, próbálta kieszelni, miként valósíthatná meg.

Végül ki is mondta.

– Akarok egy boltot.
– Boltot akar nyitni? Vagy át akar venni egyet?
– Nyitni akarok.
– Az Általúton?
– Nem. Nem akarok divatos ruhákat árulni gazdag asszonyoknak. Ahhoz én nem értek.
– Akkor mit?
– A folyó másik partján akarok nyitni egy boltot, közel a gyárakhoz, az egyik olyan utcában, amit a maga apja építtetett. Az emberek örökké panaszkodnak, hogy mennyit kell gyalogolniuk a városi boltokig.
Joe bólintott.
– Emlékszem, Hollandiában magánál mindig megvoltak azok az apróságok, amelyekre a katonáknak szükségük volt: papír, dohány, mentolos cukorka, tű és cérna, hogy megvarrhassák a szakadt ruhájukat.
– A boltosnak tudni kell, mire van szükségük az embereknek, és azokat a dolgokat kell kitennie a polcokra.
– És honnan tudja, mire van szükségük?
– Megkérdezem tőlük.
– Logikus. – Joe bólintott. – Hogyan járjunk el?
– Hát, ha a nagyapja beleegyezik, akkor ad nekem egy lakást. Egy saroklakást. A földszinten rendezem be a boltot, az emeleten lakok. Idővel, ha elég nyereséges leszek, végrehajthatok változtatásokat, ám mindenekelőtt készletet kell felhalmoznom, amire van elég pénzem.
– Rendben van, megkérdezem. Azt hiszem, nagyapám igent fog mondani.
– Köszönöm – mondta Sal.
Joe kezet rázott vele.
– Örülök, hogy megismerhettem, Mrs. Box.
Kevéssel karácsony előtt a színházi szünetben Jane félrevonta Amost, hogy megpirongassa.
– Nem tetszik ez nekem, ahogy Elsie-vel bánsz! – mondta.
Amos erre azért nem számított.

– Hogy a csudába érted ezt? Mikor bántottam én Elsie-t?

– Mindenki azt hiszi, hogy feleségül veszed, de te nem nyilatkozol!

– Miért hiszik azt az emberek, hogy én feleségül akarom venni Elsie-t?

– Az ég áldjon meg, Amos! Úgyszólván naponta találkoztok. A bírósági bálon egész este csak vele táncoltál. Egyikőtök se mutatja a legcsekélyebb érdeklődést sem mások iránt. Elsie negyvenhárom éves, szép és szabad, és van öt gyereke, akik mellé nevelőapa kell. Hát persze hogy azt hiszik az emberek, hogy feleségül veszed, hiszen ez az egyetlen észszerű megoldás. Csak azt nem értik, hogyhogy még mindig nem kérted meg a kezét.

– Semmi közük hozzá!

– De mennyire hogy van közük hozzá! Legalább fél tucat férfi kérné meg Elsie-t boldog örömmel, ha azt hihetnék, hogy van esélyük. Tönkreteszed Elsie kilátásait. Ez nem tisztességes! Vagy vedd feleségül, vagy állj félre az útjából.

Egy jegyszedő csengetett, a nézők visszatértek a helyükre. Amos bámulta a színpadot, de nem látta az előadást, annyira lefoglalták a gondolatai. Igaza lenne Jane-nek? Valószínűleg. Ilyesmit nem találna ki csak úgy. Nincs oka rá.

Vissza kell fognia a barátkozást Elsie-vel, hadd lássák az emberek, hogy őket nem kötik össze gyengéd szálak. De mikor erre gondolt, elszomorodott. A jövő olyan sivárnak rémlett Elsie nélkül.

És az érzései ugyancsak megváltoztak Richmond hercegné bálja óta. Mindig azzal áltatta magát, hogy ő csak a barátja akar lenni Elsie-nek, de igazság szerint már nem érte be a barátkozással. Egy másfajta érzés ágaskodott benne, valami, aminek ahhoz volt köze, milyen puha és meleg volt Elsie teste a selyemruha alatt, amikor ő átfogta keringő közben. Kissé olyannak érezte magát, mint egy vulkán, amelyet kialudtnak hisznek, holott rejtett mélységeiben fortyog a láva. Valahol mélyen, barátnál több akart lenni Elsie számára.

Hatalmas változás volt ez, ám Amos nem kételkedett benne. Szerette Elsie-t. Miért tartott ilyen sokáig rájönnie? Ilyen dolgokban sose voltam túl okos, állapította meg.

Ábrándozni kezdett, hogy milyen lenne, ha összeházasodnának. Ettől úgy föllelkesült, hogy már másnap megtartotta volna az esküvőt.

Csakhogy van egy bökkenő. Amosnak van egy törvénytelen fia. Tudja ezt Elsie? Sejti-e? És ha igen, mi a véleménye róla? Öccse, Abe ugyancsak törvénytelen volt, ám Elsie mindig a legnagyobb szeretettel bánt vele. Másrészt Elsie egy püspöknek a lánya. Képes lenne feleségül menni egy házasságtörőhöz?

Amos nem tudta. Viszont megkérdezhette.

Spade nem várt látogatót kapott Joe Hornbeam személyében, ami nemcsak meglepte, de a kíváncsiságát is fölkeltette. A legény igen népszerű volt a 107-esek között, amit ugyan ki hitt volna ilyen nagyapa mellett, mint azt mindenki mondogatta.

Miután kezet ráztak, Joe azzal kezdte:

– Örülök, hogy Freddie, a sógora túlélte Waterloot.

Spade bólintott.

– Úgy határozott, hogy a seregnél marad.

– Nem vagyok meglepve. Jó őrmester, két kézzel kapnak rajta.

Spade-nél éppen ott volt Sime Jackson, aki a Jacquard-szövőgépnél ült. Joe érdeklődve nézte a gépet, és megjegyezte:

– Nem emlékszem, hogy a nagyapámnak lenne ilyen.

– Biztosíthatom, hogy hamarosan lesz neki – mondta Spade.

– A kártyába fúrt lyukak utasítják a gépet, hogyan szője a mintát – magyarázta Sime. – Felgyorsul az egész folyamat.

– Elképesztő!

– Mindjárt megmutatom. – Sime pár percre beindította a gépet, Joe nem győzött ámulni. – Aztán ha a mintán változtatni kell, egyszerűen csak betesz egy másik kártyát – mondta Sime. – Egy francia találta fel. Tudom, hogy most rühellni kell a franciákat Bonaparte miatt, de a békaevő, aki ezt kitalálta, piszkosul okos volt.

– Franciaországban vásárolták?

– Nem. Kit Clitheroe és Roger Riddick gyártják őket.

– De maga nem azért jött, Joe, hogy a Jacquard-szövőgépről tanuljon – szólt közbe Spade.

– Nem. Szeretnék egy csöndes szót váltani önnel, ha lehet.

– Magától értetődik. – A *csöndes* szó arra utalt, hogy Joe nem szeretné, ha kihallgatnák. – Jöjjön át az én kis irodámba.

Átmentek az irodába, Joe körülnézett.

– Nem olyan pompás, mint a nagyapámé, de kényelmesebb – állapította meg.

Leültek.

– Mi nyomja a lelkét? – kérdezte Spade.

– A nagyapám azt akarja, hogy hagyjam ott a katonaságot, és kezdjek el dolgozni az üzletében.

– Magának mi erről a véleménye?

– Többet akarok tudni az üzletről, mielőtt döntök.

Okos, állapította meg Spade.

Joe most valami meglepő dolgot mondott.

– Ön a baráti társaság vezetője.

– Igen…

– Nagyapám szerint az csak egy álcázott szakszervezet, módszer a szövetkezési törvény kijátszására.

Spade nem tudta, nem akarják-e csapdába csalni.

– Hallottam már, hogy ilyet mondott – fogalmazott diplomatikusan. – Ha igaza van, akkor a társaság törvénysértő.

– Nem igazán érdekel, hogy törvénysértő-e a társaság, vagy sem, én csak arra következtettem, hogy ön lehet a megfelelő személy, akitől tanácsot kérhetek.

Hova a pokolba akar kilyukadni? – morfondírozott Spade. Nem szólt. Joe folytatta:

– Nézze, én nem akarom a nagyapám stílusában vezetni az üzletet. Az ellenségeivé tette a munkásokat. Megmondom őszintén: gyűlölik. Én nem akarom, hogy gyűlöljenek.

Spade bólintott. Joe-nak igaza van, bár ezt nem mindenki látja így.

– Szerintem nagyapám okosabban tenné, ha megpróbálná – nem a barátaivá tenni a munkásokat, az irreális –, hanem talán a szövetségeseivé. Elvégre a munkások jó szövetet akarnak szőni, amiért jól fizetik őket, és a nagyapámnak is jó szövetre van szüksége.

Minden értelmes ember így gondolkodott, de akkor is figyelemre méltó volt olyasvalakitől hallani ezt az érvelést, aki a Hornbeam nevet viselte.

– Vagyis mit óhajt tenni?

– Épp azért jöttem önhöz, hogy ezt megkérdezzem. Miként változtathatnék a dolgokon?

Spade hátradőlt. Hihetetlen! Esélyt kapott egy fiatalember tanítására, akinek a kezében valamikor hatalom lesz Kingsbridge-ben! Ez kulcsfontosságú pillanat lehet!

Egy percig töprengett, mit feleljen Joe-nak, bár a kérdés nem is volt olyan nehéz.

– Beszéljen a munkásokhoz – mondta. – Valahányszor változtatni akar – például vásárolna egy új gépet, vagy módosítaná a munkaidőt –, elsőnek velük beszélje meg. A mi szakmánkban a konfliktusok felét az okozza, hogy minden átmenet nélkül szembesítik a munkásokat valamilyen változtatással, amelyet ők ezek után ösztönösen elleneznek. Magyarázza el nekik, miért akar változtatni, vitassa meg velük, milyen problémák lehetnek belőle, puhatolja ki, hogy ők mit javasolnának.

– Magának könnyű tárgyalni az embereivel, tizenkét munkása, ha van – vitatkozott Joe. – Nagyapámnak száznál is több van csak a Disznóól Művekben.

– Tudom – felelte Spade. – Ilyenkor jön jól egy szakszervezet.

– Csakhogy az törvénytelen, mint mondta.

– A textilszakmában – legyen szó pamutról vagy gyapjúról – sok tulajdonos szeretné, ha a szervezkedési törvényt visszavonnák. Amíg hatályos a szervezkedési, a hazaárulási és az uszítási törvény, a munkásoknak életveszélyes lehet akár csak kinyitni a szájukat. Márpedig az ember könnyen folyamodik erőszakhoz, ha vele szemben is erőszakot alkalmaznak.

– Logikus – állapította meg Joe. – Köszönöm.

– Nagyon szívesen, és ezt komolyan mondom. Örömmel segítek, ha tudok.

Joe felállt, hogy távozzon. Spade kikísérte.

– Van valami, amit máris megtehetnék? – kérdezte Joe. – Akármilyen apróságot, csak jelezze, hogy mostantól másképp

lesznek a dolgok?

Spade rövid fejtörés után azt felelte:

– Törölje el azt a szabályt, amely előírja, hogy a munkások csak meghatározott időpontokban használhatják az árnyékszéket.

Joe csak bámult.

– Jóságos ég, a nagyapámnál ez a szokás?

– Nála bizonyosan, és más kingsbridge-i tulajdonosoknál is, noha nem mindenkinél. Nálam nincs ilyen szabály. Amos Barrowfieldnél se.

– Főleg az asszonyok gyűlölik. A férfiak végső esetben odavizelnek a padlóra.

– Pfuj!

– Akkor változtasson rajta.

Joe kezet rázott Spade-del.

– Azt fogom tenni – mondta, azzal távozott.

Amos kivárta, hogy kettesben maradjon Elsie-vel. Erre hetente egyszer nyílt alkalom: a vasárnapi iskola után. Az asztalnál ültek egy szobában, amely még mindig szaglott a mosdatlan gyerekektől. Amos ajtóstul rontott a házba:

– Megfordult már a fejedben, hogy az ifjú Halnek nem is Henry gróf az apja?

Elsie felvonta a szemöldökét. Amos látta rajta, hogy megriasztotta a kérdés, de azért higgadtan válaszolt:

– Megfordult már az minden fejben – legalábbis azokéban, akik szeretnek pletykálni, márpedig a kingsbridge-i lakosság zöme ilyen.

– De mire alapozzák a gyanújukat?

– Arra az egyszerű tényre, hogy Jane-nek kilenc évig tartott megfogannia. Tehát amikor várandós lett, az emberek természetesen találgatták, hogy ez meg miként történhetett. Persze van több lehetőség, de a pletykafészkeknek mindig a legmocskosabb tetszik a legjobban.

Vagyis Elsie mocskosnak tartja a házasságtörést. Mondjuk, ez igaz is. Amos akkor és ott majdnem föladta.

Tudta, mit kell mondania, de most, hogy eljött a perc, azt hitte, elsüllyed. Ennek ellenére kierőltette magából:

– Úgy vélem, én vagyok Hal igazi apja – és érezte, hogy az arca lángol a szégyentől. – Ne haragudj, hogy megbotránkoztattalak.
– Nem vagyok annyira megbotránkozva – jelezte Elsie.
– Tényleg?
– Mindig gyanítottam. Mások is.
Amos még nagyobb zavarba esett.
– Ezt úgy érted, hogy Kingsbridge-ben rájöttek, hogy én vagyok érte a felelős?
– Nos, mindenki úgy gondolta, hogy viszonyod van Jane-nel.
– Nem volt viszony!
– Jó, de akkor is méltatlankodtál Dwight hadnagy látogatása miatt!
– Igen, méltatlankodtam, mert gyűlölöm nézni, ha Jane szemérmetlenül viselkedik. Szerettem valaha, de most már nem szeretem, és ez az igazság.
– Akkor hogyan lehetsz Hal apja?
– Mert egyszer megtörtént. Szóval nem volt hosszú távú bűn. Jaj, istenem, azt se tudom, mit beszélek!
– Amos, az egyik imádni való tulajdonságod az ártatlanság, de nem kell szégyenkezned vagy pironkodnod, legalábbis előttem.
– De én házasságtörő vagyok.
– Nem, nem vagy az. Egyszer vétkeztél. Az is régen volt. – Rátette a kezét a férfiéra. – Jól ismerlek, talán mindenkinél jobban, és te nem vagy rossz ember. A leghatározottabban nem vagy az!
– Na, örülök, hogy legalább te így gondolod.
Szünet következett. Elsie kinyitotta a száját, hogy mondjon valamit, de meggondolta magát, aztán másodszor is meggondolta magát, és azt mondta:
– Miért hoztad szóba ezt a témát éppen most, több mint tíz évvel az eset után?
– Ó, nem is tudom – felelte Amos, de mivel rájött, milyen bután hangzik ez, így folytatta: – De igen, persze hogy tudom!
– Tehát… miért?
– Attól féltem, hogy nem akarnál férjhez menni egy házasságtörőhöz.
Elsie megkövült.
– Férjhez?

– Igen. Attól féltem, hogy kosarat adnál.
– Most megkérsz?
– Igen. Ugye, nem csinálom valami jól?
– Nem fogalmazol túlságosan egyértelműen.
– Igaz. Hát jó. Szeretlek, Elsie. Azt hiszem, borzasztó régóta szerethetlek, csak nem vettem észre. Örülök, ha veled vagyok, és ha nem vagy velem, hiányzol. Azt akarom, hogy légy a feleségem, és lakjál a házamban, és aludj az ágyamban, és minden reggel veled meg a gyerekeiddel akarok reggelizni. Csak attól félek, hogy a mocskos múltam miatt nem lehet.
– Azt nem mondtam!
– Nem haragszol azért, amit Jane-nel csináltam?
– Nem haragszom. Jó, nem nagyon haragszom. Jó, nagyon haragszom, de akkor is szeretlek.
Komolyan ezt mondta?
Akkor is szeretlek.
Kimondta.
– Akkor hát… leszel a feleségem? – kérdezte Amos.
– Igen. Igen, igen! Mindig ezt akartam! Hát persze, hogy a feleséged leszek!
– Ó – mondta Amos. – Köszönöm.

Hétfőn a gyárból hazajövet Hornbeam váratlanul betért a székesegyházba, maga se tudta, miért, csak úgy gondolta, a templomban tud majd nyugodtan gondolkodni, és igaza is lett. Az oszlopoknak és a boltíveknek megvolt a saját értelmük, és ahogy nézte őket a néhány gyertya fényénél, érezte, hogyan rendeződnek a gondolatai. Odakint csak fortyogott az agya a zavaros haragtól. Mindaz, amiben hitt, hamisnak bizonyult, és neki nem volt más kapaszkodója. Idebent megnyugodott.
Végigment a főhajón a kereszthajóig, megkerülte az oltárt, elballagott a templom keleti végébe. Ez volt a katedrális legszentebb része. Itt megállt, sarkon fordult, visszanézett.
Jarge Boxra gondolt. Mindig szemétnek vagy annál is rosszabbnak tartotta. Box bajkeverő volt, verekedett, sztrájkolt, gépeket vert szét. A

végén mégis tőle kapta meg Hornbeam a semmihez sem fogható ajándékot: Joe életét.

Box kiállta a végső próbatételt, amikor a saját élete árán kellett megmentenie egy bajtársát. Kettős kihívás volt bátorságból és önzetlenségből, és ő mindkettőnek megfelelt.

Ma hétfő van. A tegnapi prédikációnak az volt a textusa: „Nincsen senkiben nagyobb szeretet annál, mintha valaki életét adja az ő barátaiért." A püspök mindazokról beszélt, akik feláldozták az életüket Waterloonál, ám Hornbeam csak Boxra gondolt, és azt kérdezte: Mi az én életem az övéhez képest? Jézustól megkapta a választ: senki emberben nem volt nagyobb szeretet annál, amely Jarge Boxban élt.

Hornbeam élete most értéktelennek tűnt. Kisfiú korában erőszakkal és lopással tartotta fent magát, férfiként ugyanazt tette, kevésbé nyíltan: megvesztegetéssel szerzett üzleteket, korbácsolásra és kényszermunkára ítélt embereket, vagy a vádesküdtszékre bízta a halálos ítéletüket.

Mindenre az anyja kegyetlen halála volt az ürügy. Ám sok gyermek szenvedett mérhetetlen fájdalmakat, mégis értékes felnőtt vált belőlük: Kit Clitheroe rá a példa.

Hahota és fecsegés rezzentette föl a révedezésből; a katedrális túlsó végében most érkeztek a harangozók a próbára. Hornbeam valóban nem fecsérelhette idejét mélabús elmélkedésekre. Elindult visszafelé.

A kereszteződésnél észrevett egy kis ajtót a kereszthajó északi sarkában. Nyitva volt. Eszébe jutott, hogy ma látott is munkásokat a tetőn, valószínűleg ólmoztak. Ők távozhattak úgy, hogy nem zártak be maguk után. Hornbeam maga se tudta, miért lép be az ajtón és indul fölfelé a csigalépcsőn.

Útközben többször meg kellett állnia a mellét hasogató fájdalom miatt, de ilyenkor csak pihent egy keveset, aztán már folytatta is az útját, fel a tetőre.

Tiszta éjszaka volt, világított a hold. Hornbeam végigment egy keskeny pallón, és a harangtorony sisakjának a közelében találta magát. Ha felnézett a csúcsra, láthatta az angyal szobrát, amelyet állítólag Carisról, az apácáról mintáztak. Ő építtette az ispotályt a

rettenetes Fekete Halál idején. Még egy valaki, aki jóra használta az életét.

Hornbeam a tető északi oldalára került. Ha lenézett, láthatta a holdfényben a temetőt. Akik ott fekszenek, már megtalálták a lelki békét. Tudta, hogy van megoldás a problémájára, gyógymód a betegségére. Rendszeresen szóba kerül keresztény és keresztyén templomokban világszerte: gyónj, és bánd meg bűneid. Gonosztettért is nyerhet bocsánatot az ember. Csakhogy az ár megalázó. Elképzelte magát, amint bevallja, hogy vétett a családja, az üzletfelei, más posztósok és tanácsnokok ellen, és megrázkódott az iszonyattól. Bűnbánat? Mit jelent az? Kérjen bocsánatot mindazoktól, akiknek ártott? Az utóbbi ötven évben semmiért sem kért bocsánatot. Visszaadhatja a pénzt, amelyet csalárd hadiszállításokkal keresett? Perbe fogják. Börtönbe kerülhet. Mi lesz akkor a családjával?

De így nem élhet tovább. Éjszaka alig hagyták aludni a gyötrő gondolatok. Tudta, hogy nem úgy irányítja a vállalatot, mint kellene. Szinte már senkihez sem szólt. Egyfolytában dohányzott. És a mellkasi fájdalmai egyre rosszabbak lettek.

Kiment a tető szélére, letekintett a sírkövekre. A harangozók gyakorolni kezdtek, közvetlenül Hornbeam mellett felmennydörögtek az óriás harangok megsemmisítő, velőtrázó hangon. Lelki béke, gondolta. Lelki béke!

Lelépett a tető széléről.

Ahogy megtette, rögtön meg is rémült. Meggondolta magát, vissza akart fordulni. Hallotta, ahogy üvölt, mint egy megkínzott állat. A szeme nyitva volt, és látta a földet, ahogy rohanva közeledik. A félelem megmarkolta, és nőttön nőtt, de ő már nem bírt ennél is hangosabban üvölteni. Aztán megtörtént a legrosszabb, a föld egy hatalmas ütést mért rá, amely észbontó, kibírhatatlan kínokkal hasogatta a testét.

Aztán semmi.

45. fejezet

Arabella felnézett az újságból.

– A parlamentet feloszlatták – mondta.

Fia, a tizennyolc éves Abe, lenyelte a sült szalonnáját, és megkérdezte:

– Az mit jelent? – Abe tudása az életről hézagos volt. Bizonyos területeken tájékozottnak bizonyult, másokban járatlannak. Talán az ő korában ez a normális. Spade próbált emlékezni, hogy ő ugyanilyen volt-e, de nem emlékezett biztosan. Mindegy, Abe ősztől úgyis az Edinburghi Egyetemre kerül, és onnantól gyorsan gyarapodik a tudása.

– Azt jelenti, hogy általános választás lesz – felelte Arabella.

– És esély, hogy megszabaduljunk Humphrey Frogmore-tól – egészítette ki Spade. Ez kellemes kilátás volt. Humphrey Frogmore, aki megnyerte a Hornbeam halála után kiírt időközi választást, lusta és tehetetlen képviselő volt.

– Hogyhogy? – kérdezte Abe.

– Mr. Frogmore-nak meg kell méretnie magát az újraválasztáson, ha parlamentünk tagja óhajt maradni – világosította fel Arabella.

– Mi az ütemezés? – kérdezte Spade.

Felesége belepillantott a hírlapba.

– Az új parlament augusztus negyedikén ül össze.

– Az majdnem két hónap – számolt Spade. 1818 júniusa közepén jártak. – Kerítenünk kell valakit, akit indíthatunk Frogmore ellen.

– Miért? – kérdezte Abe.

– Mr. Frogmore támogatja a szövetkezési törvényt – magyarázta Spade. Már szabályszerű mozgalom követelte, hogy töröljék el a gyűlöletes törvényt, Frogmore viszont ragaszkodott hozzá. Ez volt az egyetlen téma, amelyhez hozzászólt a parlamentben. Ő képviselte a kingsbridge-i keményvonalasokat, akiket valaha Hornbeam vezetett.

– Mindenképpen szükségünk van egy új jelöltre – jelentette ki Arabella. – Szerintem legyen az én vőm!

Spade bólogatott.

– Amos népszerű. – Amos Barrowfieldet Hornbeam halála után választották meg polgármesterré. A zsebórájára nézett. – Akár most is beszélhetek vele. Elcsípem, mielőtt kimenne a gyárba.

– Veled tartok – mondta Arabella.

Feltették a kalapjukat, és eljöttek hazulról. Szép júniusi nap volt, hűvös, de napsugaras, a város a friss, harmatos, reggeli köpenyét viselte. Amost és családját még a reggelizőasztalnál találták. Elsie gyerekei gyorsan nőttek. Stephen oda volt Oxfordban, Billy és Richie kész fiatalemberek voltak, Marthából már bontakozott a nő, csak Georgie volt még gyerek.

Teríték került az asztalra a nagyszülőknek, kitöltötték a kávét. Spade kivárta, hogy a fiatalság megreggelizzen és távozzék, mielőtt feltette a kérdést:

– Olvastátok, hogy a parlamentet feloszlatták?

– Igen – mondta Amos. – Szükségünk van valakire, akit indíthatunk a mihaszna Frogmore ellen.

– Valóban – mosolygott Spade. – Én pedig úgy gondolom, hogy téged kellene indítanunk.

– Ettől féltem.

– Népszerű polgármester vagy. Megverheted Frogmore-t.

– Úgy nem szeretem, amikor csalódást kell okoznom neked! – Amos segélykérően nézett a feleségére.

– Nem megyünk Londonba! – jelentette ki Elsie. – Nem vagyok hajlandó itt hagyni a vasárnapi iskolámat.

– Hiszen nem kell! – csitította Spade. – Szükség esetén Amos egyedül is elutazhat Londonba. – De már sejtette, hogy vesztésre áll. Amos túl jól érezte magát a polgármesterségben. Elégedettnek látszott. Még föl is szedett valamicskét!

Már rázta is a fejét.

– Fél életemet elpocsékoltam azzal, hogy nem vettem feleségül Elsie-t – mondta. – Most, hogy együtt vagyunk, nem fogok hónapokig senyvedni Londonban nélküle.

– De bizonyosan…

Arabella közbeszólt.

– Hagyd, szerelmem. Komolyan gondolják.

Spade hagyta. Arabellának általában igaza volt az efféle dolgokban.

– Jelölt viszont kell – mondta Amos –, és azt hiszem, erre a legmegfelelőbb a másik férfi az asztalnál. – Spade-re nézett.

– Nem vagyok iskolázott – felelte Spade.

– Tudsz írni-olvasni, és okosabb vagy a túlnyomó többségnél.

– De nem tudok görög és latin idézetekkel teletűzdelt beszédeket tartani.

– Olyanokat én se. Szükségtelenek. Az oxfordiak persze boldogan hivalkodnak velük a vitákban, de a legtöbbje semmit sem tud az iparunkról, amelynek a felvirágzást köszönhetjük. Nagyon hatékony bajnoka leszel a szövetkezési törvény visszavonásának.

Spade gondolkodóba esett. A törvénnyel az uralkodó osztály akarta csírájában elfojtani a munkások törekvését az életük jobbítására. Most felajánlották neki a lehetőséget, hogy hozzájárulhasson az aljas törvény eltörléséhez. Miként utasíthatná el?

– Visszavonnák egyáltalán a törvényt? – kérdezte Arabella. – Nem az a célja mindnek, hogy a munkásság ne szabadulhasson az elnyomástól?

– Ilyenek is vannak, de a képviselők sem egyformák – mondta Amos. – Joseph Hume, a radikálisok vezetője ellenzi a törvényt. A *The Scotsman* újság szerkesztője egyetért Hume-mal. És van egy visszavonult szabó, Francis Place a neve, aki tájékoztatja Hume-ot és a felvilágosultabb képviselőket a törvény káros hatásáról. Place továbbá támogatja a *The Gorgon* című politikai hírlapot.

Spade a feleségéhez fordult.

– Mit szólnál hozzá, ha fölmennénk Londonba?

– Természetesen hiányozna Elsie és az unokák – mondta Arabella –, de az év jelentős részét így is Kingsbridge-ben tölthetjük. Londonban lakni viszont nagyon érdekes lehet!

Spade látta, hogyan csillan fel a szeme a gondolattól. Hatvanhárom éves volt, de jobban pezsgett benne az életkedv, mint

a fele annyi idős asszonyok többségében.

– Hadd gondolkozzak rajta – kérte Spade.

Másnap beleegyezett, hogy indul a képviselőségért.

És nyert.

Az írek, akiket húsz éve Hornbeam hozatott Kingsbridge-be sztrájktörőnek, beolvadtak a város lakosságába, amely már nem gúnyolta őket varasoknak. A felnőttek még mindig a daloló ír kiejtésükkel beszéltek, de a gyerekeik már nem. A város kicsi katolikus templomába jártak, egyébként nem tüntettek a vallásukkal. Majdnem mindenben olyanok voltak, mint a többi munkás. Colin Hennessy, a vezetőjük gyakran benézett Sal boltjába.

Sal a háza földszintjét kettéválasztotta egy pulttal. A pult mögött, amelynél a nap nagy részében állt, tömött polcokon és pohárszékekben kínálták magukat az áruk. Sal mindent tartott, amire az embereknek szükségük lehetett, kivéve a gint. Sokat kereshetett volna, ha kimért gint árul, de ő gyűlölte a részegséget – talán mert ez volt Jarge gyengéje –, és nem tűrt meg töményt a közelében.

Sokszor elbeszélgettek Colinnal. Salnek mindig tetszett a férfi. Egykorúak voltak, és a közösség vezetőinek számítottak. Együtt szálltak szembe Hornbeammel, és Sal egyszer azt álmodta, hogy lefekszik vele.

1819 egyik napján azt mondta Colinnak:

– Nem tudom, meséltem-e már, de az én fiam volt az első, aki beszélt magával, mikor megérkeztek.

– Csakugyan?

– Meg a feleségével is, Isten nyugtassa. Sajnálattal hallottam, hogy elment.

– Már fél éve.

– És a gyerekek mind kirepültek, és családosok.

– Igen.

– Emlékszem a napra, mikor idejöttek. Kit, a fiam, hazaszaladt a hírrel, hogy idegenek érkeztek négy társzekéren.

– Mintha emlékeznék egy fürge kisfiúra.

– Maga kérdezte a nevét, és bemutatkozott neki. Kit elújságolta, hogy diskurált egy magas emberrel, akinek fekete haja van, és

nagyon furcsán beszél.

Colin elnevette magát.

– Bizony, az én voltam.

Sal kitekintett az ablakon, és látta, hogy sötétedik.

– Ideje bezárnom – mondta.

– Már itt se vagyok.

Az asszony töprengve nézte. Még mindig milyen jóképű az ördögadta.

– Nem inna egy csésze teát?

– Hát, erre nem mondok nemet.

Sal bezárta a boltot, és fölvezette vendégét az emeletre. Kis tűz égett a rostély alatt. Odatette forrni a vizet.

Már majdnem négy éve működött a boltja, és nagy sikere volt vele. Olyan sok pénzt keresett, hogy életében először bankszámlát kellett nyitnia. De az embereket élvezte a legjobban. Egész nap jöttek-mentek, hozta mindegyik az örömökkel és bánatokkal teli életét, meséltek róla a boltosnénak. Sal csak éjszaka volt magányos.

– Itt azt hitték, hogy az írek majd hazamennek, de a legtöbben maradtak – mondta az asszony.

– Szeretem Írországot, de ott nehéz megélni. A londoni kormány nem szíveli az íreket.

– Nem szíveli az angolokat se, hacsak nem mágnások vagy gazdag üzletemberek. A miniszterelnökök úgy irányítják az ügyeket, hogy a fajtájuk nyerjen rajta.

– Az már szent igaz.

Sal elkészítette a teát, adott Colinnak egy csészével, cukrot kínált hozzá. A férfi ivott egy keveset, majd azt mondta:

– Ez nagyon jó. Furcsa, hogy mennyivel jobb a tea, ha valaki más csinálja.

– Hiányzik a felesége?

– Hiányzik bizony. Hát maga?

– Szintúgy. Az én Jarge-omnak voltak hibái, de én szerettem.

Egy-két percig csend volt, aztán Hennessy letette a csészét, és azt mondta:

– Hát én mennék is.

Sal habozott. Ötvenéves vagyok, gondolta. Nem tehetek ilyet. Mégis azt mondta:

– Nem kell mennie. – Aztán visszafojtotta a lélegzetét.

– Nem?

– Maradhat, ha akar.

A férfi nem szólt.

– Maradhat éjszakára – mondta Sal, félreértések elkerülése végett. – Ha szeretne – tette hozzá bátortalanul.

Colin elmosolyodott.

– Igen, édes Sal! – mondta. – Ó, igen, de mennyire szeretnék!

Henry, Shiring grófja, 1821 decemberében meghalt, amihez még csak köze sem volt a fejsérülésének. Abba halt bele, hogy rosszul esett le a lóról.

Jane-nek pompásan állt a fekete, de Amos tudta, hogy nem őszintén gyászol. Henry jó katona volt, de kutyaütő férj.

A temetést a kingsbridge-i katedrálisban tartották, az öreg Reddingcote püspök búcsúztatta el a megboldogultat. Jelen volt a grófság szinte minden nemese, Kingsbridge összes fontos embere és az ezred összes tisztje. Amos becslése szerint ezernél is többen álltak a főhajóban.

Londonból eljött Percival Dwight őrnagy. Mindenkinek azt mondta, hogy York herceget, a hadsereg főparancsnokát képviseli, ami kétségtelenül igaz is volt, de a beavatottak szerint udvarolni jött az özvegynek.

A szertartás után a koporsót kihozták a templomból, és föltették egy hintóba, amelyet négy fekete ló húzott. Hulldogált a hó, a pelyhek megakadtak a lovak sörényében, és elolvadtak meleg hátukon. A koporsót rögzítették, a hintó elindult Earlscastle-ba, ahol Henry végső nyughelyre talál a családi sírboltban.

A virrasztást a Polgárok Házában rendezték. Amost meghívták az előkelő vendégeknek fenntartott különszobába. Jane fölemelte a fátylát, amikor a vendégekkel beszélt. Egy könnycsepp sem volt az arcán.

Miután levonult a vendégek első hulláma, akik őszinte részvétükről biztosították az özvegyet, egy pár perces szünetben Amos félrevonta

Jane-t, és megkérdezte, hogy most mik a tervei.

– Londonba megyek – felelte Jane. – Van ott egy házunk, amelyet Henry szinte sose használt. Most természetesen Hal tulajdona, de beszéltem vele, és ő csak örülni fog, ha ott lakom.

– Legalább van egy barátod.

– Kire célzol?

– Dwight őrnagyra.

– Ennél azért több barátom van, Amos. Ott van rögtön Richmond hercegné, és még sokan mások, akikkel Brüsszelben ismerkedtem meg.

– Lesz elég pénzed?

– Hal beleegyezett, hogy a továbbiakban is folyósítja a tűpénzemet, ami eddig is gavalléros volt.

– Tudom. Gazdaggá tetted Spade nővérét.

– Nemcsak azt tettem. Életbiztosítást kötöttem Henry nevére, és a tőle kapott pénzből fizettem a részleteket. Neki persze nem szóltam róla. Így tehát van saját pénzem.

– Nagyon örülök. – Tudhattam volna, gondolta Amos. Jane gondoskodik az anyagi biztonságáról. – Férjhez mész még?

– Nagyon illetlen kérdés a férjem temetésén!

– Tudom, te meg utálod azokat, akik szépelegnek az ilyen témákról.

Jane kuncogott.

– Túl jól ismersz, te pernahajder! Azért se válaszolok.

– Még szép!

Valaki odajött részvétet nyilvánítani, Amos meg elvonult a büféhez. Stephen, a nevelt fia éppen Hallel, a tizenhat éves újdonsült gróffal diskurált. Amos hallotta, amint Hal azt kérdezi:

– Szóval hány előadáson kötelező ott lenni hetente?

– Egyen se – válaszolta Stephen. – De a többség elmegy naponta egyre.

Persze Oxfordról beszéltek. Amosnak eszébe jutott, mennyire irigyelte a fiatalembereket, akik egyetemre járhattak, és mennyire kíváncsi volt, lesz-e valaha egy fia, aki ezt a kiváltságot élvezheti. Most a törvénytelen fia valóra váltja az álmát. De különös, mélázott

Amos. Sose hittem volna, hogy így valósul meg az, amire a legjobban vágyok.

De már megtanulta, hogy ilyen az élet. A dolgok sohasem történnek egészen úgy, ahogy várjuk.

Röviddel 1823 karácsonya előtt Spade képviselő titkos tanácskozásra ment Francis Place londoni házába.

A kampány a szövetkezési törvény ellen a csúcspontjához közeledett. A következő évben parlamenti Waterloora lehetett számítani. Ha a kormány jelentette Bonapartét, és az ellenzék Wellingtont, akkor a Charing Crosson találkozó társaság jelképezte a poroszokat, akik remélhetőleg elbillentik a mérleget.

Jelen volt több radikális képviselő, köztük Joseph Hume. A csoport tagjai évek óta harcoltak a szövetkezési törvény ellen, de nem jártak eredménnyel. A képviselők többsége nem értett egyet velük. Úgy viselkedtek, mintha bármiféle munkásegyletből csakis forradalom és nyaktiló sülhetne ki.

De most ütött a leszámolás órája.

Hume bejelentette, hogy meggyőzte a kormányt egy úgynevezett Kézműves és Gépészeti Különbizottság létrehozásáról.

– Ez majd kivizsgálja a kisiparosok kivándorlását és a gépexport kérdéseit – mondta. – Mindkét kérdés fontos a kormány és a gyártók szempontjából. Mellette tanulmányoznunk kell a szövetkezési törvény működését. Mivel az én ötletem volt, a kormány jóváhagyta, hogy legyek a bizottság elnöke. Ez a mi nagy esélyünk.

– De itt okosan kell öklöznünk – mondta Spade. – Nem akarjuk idő előtt riadóztatni az ellenségeinket.

– Azt hogyan csináljuk? – kérdezte egy Michael Slater nevű, óvatos északi. – A bizottság létezését nem titkolhatjuk el.

– Nem, viszont végezhetjük a munkát hangfogóval. Beszéljünk róla úgy, mint egy értelmetlen taposómalomról, amelynek úgysem lesz sok eredménye. – Spade sokat tanult a parlamentről az elmúlt öt évben. Leginkább olyan, mint a sakk: a támadást álcázni kell a végsőkig, hogy csupán akkor lehessen fölismerni, ha már nem lehet védekezni ellene.

– Okos gondolat – mondta Hume.

– Viszont minden a bizottság tagjain múlik – mutatott rá Spade.

– Azt majd elintézzük – biztosította Hume. – A tagokat elméletben az Ipartestület elnöke választja. Én majd átnyújtom neki az ajánlottak névsorát, ő pedig természetesen nem tud majd róla, hogy a listában kizárólag olyanok szerepelnek, akik szimpatizálnak az ügyünkkel.

Spade úgy vélte, hogy ez működni fog. Hume és Place is értettek a parlamenti sakkhoz. Egykönnyen nem játsszák ki őket.

Hume folytatta:

– Most jön a legfontosabb; tulajdonképpen ezért is hívtuk össze ezt a tanácskozást. Megbízható tanúkat kell keresnünk, akik bizonyítékokat tárnak a bizottság elé, és személyes tapasztalataik vannak az igazságtalanságokról és a sértésekről, amelyeket a szövetkezési törvény miatt elszenvedtek. Elsősorban munkások kellenek, akiket a békebírák kegyetlenül megbüntettek törvényszegésért.

Spade-nek eszébe jutott Sal, akit most már Sal Hennessynek hívtak, mert feleségül ment Colinhoz.

– Él Kingsbridge-ben egy asszony, akit két hónap kényszermunkára ítéltek azért, mert azt mondta egy gyárosnak, hogy megszegett egy olyan egyezséget, amellyel a posztósok is egyetértettek.

– Éppen erre van szükségünk. Buta, rosszindulatú ítéletekre, amelyeket erre a törvényre hivatkozva hoztak.

Slater kételkedett.

– A tanulatlan munkások nem alkalmasak tanúknak. Nevetséges panaszokkal hozakodnak elő. Azt mondják, hogy a mesterek boszorkányságot űznek meg hasonlók.

Slater egy hasznos pesszimista, gondolta Spade. Örökké huhog, de nagyon is valós problémákról.

– Mr. Place előzőleg kikérdezi az embereinket, mindenkivel beszél, utána tájékoztat személyes tapasztalatairól, hogy a megfelelő kérdéseket tegyem föl – nyugtatta meg Hume.

– Helyes! – mondta elégedetten Slater.

– Továbbá szükségünk lesz gyárosokra is, akik tanúsítják, hogy könnyebb kezelni a munkásokat, ha van szakszervezet, amellyel tárgyalni lehet – folytatta Hume.

– Ismerek ilyeneket is – mondta Spade.

– Egyes helyeken olyan alacsonyak a bérek, hogy az alkalmazottak szegénygondozásra jogosultak – szólalt meg Francis Place. – Az adófizetők persze dühöngenek, hogy az ő pénzükből támogatják a gyáripart.

– Ez egy jó pont – mondta Hume. – Kerítenünk kell embereket, akik tanúsítják. Nagyon fontos.

– De az ellenségeink is állítanak tanúkat – figyelmeztetett Slater.

– Kétségtelenül – bólintott Hume. – De ha óvatosan járunk el, akkor csak az utolsó percben kapnak észbe, és csak kutyafuttában oktathatják ki a tanúikat.

Így működik a politika, tűnődött Spade, miközben a tanácskozás feloszlott. Sohasem elég, ha az igazság melletted áll. Ravaszabbnak kell lenned az ellenfélnél.

Karácsonyra hazament Kingsbridge-be. A képviselők nem kaptak fizetést, így azoknak, akiket nem függetlenített a pénzük, kellett valamilyen foglalkozás. Spade is tovább vezette a vállalatát.

Kingsbridge-i tartózkodása alatt meggyőzte Salt és Amost, hogy tanúskodjanak Hume bizottsága előtt.

A bizottság februártól május 24-ig ülésezett a Westminster Hallban, és száznál több tanút kihallgatott.

Amos elmondta, mennyivel előnyösebb a szakszervezetekkel tárgyalni, miközben Elsie, a felesége, büszkén hallgatta.

A szövőgyári munkások tanúskodása volt a csúcspont. Vérlázító kép rajzolódott ki belőle: a szövetkezési törvényt arra használták, hogy a munkásokat olyan módon és eszközökkel büntessék és alázzák meg, ami a parlamentnek sosem állt szándékában. Ezen sok képviselő felháborodott.

Egy londoni cipőgyáros a felére csökkentette a munkásai fizetését, és mikor azok megtagadták a munkát, beidéztette őket a Lord Mayor elé. A Lord Mayor mind egy szálig kényszermunkára ítélte őket. Hasonló esetet ismertetett egy stockporti pamutfonó, akit egy rendőr összevert, és két hónapra becsukatott tíz férfival és tizenkét nővel együtt.

– Egy kingsbridge-i sztrájknak azzal vetettek véget, hogy a mestereket képviselő csoport megegyezett a munkások

képviselőcsoportjával – mondta Sal. – Egyezségükben szerepelt az is, hogyha a gazda új gépeket akar bevezetni, azt megbeszéli a munkásokkal.

– Köteles volt a tulajdonos azt tenni, amit a munkások akartak? – kérdezte Hume.

– Nem. Mindössze köteles volt tárgyalni velük.

– Folytassa.

– Mr. Hornbeam, az egyik gyáros minden előzetes tárgyalás nélkül munkába állított egy új kártológépet. Elmentem a házához Colin Henessyvel, egy másik munkásképviselővel és David Shovellerrel, az egyik gazdával, és mi hárman beszéltünk vele a dologról.

– Megfenyegették?

– Nem, csak emlékeztettük, hogy a legjobb módszer a sztrájk elkerülésére, ha ragaszkodunk az egyezséghez.

– Mi történt ezután?

– Másnap kora hajnalban felébresztettek, és elvittek Will Riddick békebíró házába. Ugyanez történt Mr. Hennessyvel.

– És Mr. Shoveller?

– Ellene nem folyt eljárás. Ám Mr. Hennessyt és engem összeesküvéssel vádoltak, és kényszermunkára ítéltek.

– Volt valamilyen kapcsolat Mr. Hornbeam és a békebíró között?

– Igen, Hornbeam az apósa volt Riddicknek, a békebírónak.

A bizottsági tagok megbotránkozva és rosszallóan összesúgtak.

– Tehát, hogy összefoglaljuk – mondta Hume. – Maguk közölték Hornbeammel, hogy megszegi az egyezséget, mire ő összeesküvés vádjával lecsukatta, a veje pedig kényszermunkára ítélte magukat.

– Igen.

– Köszönöm, Mrs. Hennessy.

A bizottság írt egy jelentést, amelyben feltétel nélkül elítélte a szövetkezési törvényt.

Pár nap múlva a törvényt eltörölték.

Még ugyanabban az évben meghalt Will Riddick, és Roger lett a földesúr.

Sal és Colin leköltöztek Badfordba, ahol átvették a falusi vegyesboltot.

Sal soha többé nem találkozott Joanie-val, ám jött egyszer Badfordba egy ember, aki furcsa kiejtéssel beszélt, és Joanie-tól hozott levelet. Miután letöltötte a büntetését, feleségül ment egy telepeshez, és belevágtak Új-Dél-Walesben a juhtenyésztésbe. Kemény munka volt, és Joanie sokszor hiányolta a lányát, Sue-t, de szerette az új férjét, és nem tervezte, hogy visszatér Angliába.

Kit, Roger, Sal és Colin beköltözött az udvarházba.

Első dolguk volt örökre száműzni Will kutyáit a házból az istálló melletti udvarba.

Utána Fanny segítségével tisztára sikálták a hallt.

Egy héttel később felvették a legócskább ruhájukat, és a ház összes faburkolatát átfestették elefántcsontszínűre.

– No, most már legalább új szaga van a háznak! – állapította meg Sal.

– Még nagyon sok munka van hátra – figyelmeztette Kit.

– Alig várom, hogy folytathassuk! – mondta Fan. – De a földesúrnak és a családjának nem illendő így dolgozni. Én elboldogulnék vele, egy kis segítséggel.

Platts elment – nem mintha valaha is sok hasznát vették volna –, és Fan volt az egyetlen cseléd.

– Idővel szerzünk neked segítséget – ígérte Kit –, ám most egy darabig takarékoskodnunk kell. A gépgyártás jövedelmező, de ki kell fizetnünk a Will után maradt adósságokat. – Úgy döntött, hogy Roger adósságait inkább nem hozza szóba. – Át kell néznem a birtok könyvelését, és a bérleti díjakból el kell kezdenem törleszteni a jelzálogokat.

A pénzt továbbra is Kit kezelte. Roger kapott havi apanázst, és ha az elfogyott, a következő hónapig fel kellett hagynia a szerencsejátékkal. Egy idő után hozzászokott, és azt mondta, hogy jobb ez így.

Kimentek a konyhába. Fanny szalonnás krumplit főzött vacsorára. Kit észrevett egy patkányt, amint ficánkolva átszuszakolja magát a széles szegélyléc repedésén.

– Macskákra lesz szükség, hogy ritkítsák a patkányokat és az egereket.

– Majd én hozok pár macskát – mondta Fan. – A faluban mindig van valaki, akitől pár pennyért kapható egy egész alom.

Mikor besötétedett, mindenki lefeküdt. Kit és Roger szobáit egy közös öltöző választotta el, de az csak díszlet volt, mert mindig együtt háltak. Fanny tudott a titkukról, de ha több cselédjük lesz, reggelente majd fel kell túrni valamelyik ágyat, hogy fenntartsák a tisztesség látszatát.

Kit levetkőzött, és ágyba bújt, aztán hirtelen felült, és körülnézett a gyertyafényben.

– Nem vagy álmos? – kérdezte Roger. – Engem kimerített ez az egész napos mázolás.

– Csak eszembe jutott az az idő, amikor kisfiú koromban aludtam itt – felelte Kit. – Akkor azt hittem, ez a világ legnagyobb háza, és az emberek, akik itt laknak, olyanok, akár az istenek.

– Most már te is az istenek közé tartozol.

Kit nevetett.

Roger is lefeküdt.

– Talán a görög istenek közé – mondta. – A görögökről pedig hallottál, ugye?

– Nem. Tudod, hogy én sose részesültem olyan neveltetésben, mint te. Mit csináltak a görögök?

Roger átölelte.

– Hadd mutassam meg – mondta.

Köszönetnyilvánítás

Történész tanácsadóim Tim Clayton, Penelope Corfield, James Cowan, Emma Griffin, Roger Knight és Margarette Lincoln voltak.

Hálás köszönetem a segítségért David Birksnek és Hannah Liddynek a trowbridge-i múzeumban; Ian Birtlesnek, Anna Chrystalnak, Clare Brownnak, Jim Heatonnak, Ally Tsilikának és Julie Whitehouse-nak a Quarry Bank Millnél; és Katherine Belshaw-nak a manchesteri Tudomány- és Ipartörténeti Múzeumban.

Nagy haszonnal forgattam ifjabb William Pitt életrajzát William Hague-tól, aki volt olyan szíves egy személyes interjúval is kiegészíteni a könyvét.

A Waterloo Uncovered munkatársai és önkéntesei bármikor hajlandók voltak abbahagyni az ásást, és válaszolni a kérdésekre.

Szerkesztőim voltak a Vikingél Brian Tart, a Macmillannél Vicki Mellor, Susan Opie és Jeremy Trevathan.

Hálám a hasznos tanácsokért a barátoknak és a családtagoknak, többek között Lucy Blythe-nak, Tim Blythe-nak, Barbara Follettnek, Maria Gildersnek, Chris Mannersnek, Alexandra Overynek, Charlotte Quelchnek, Jann Turnernek és Kim Turnernek.

{1} A bibliai idézeteket Károli Gáspár fordításában közöljük. – *A szerk.*
{2} Nem anglikán protestáns. – *A ford.*
{3} *Shovel és spade: lapát és ásó. – A ford.*
{4} *A velencei kalmár* idézeteit Vas István fordításában közöljük. – *A ford.*
{5} *Idézet A velencei kalmárból. – A ford.*
{6} Lefordíthatatlan szójáték a *no one* szavakkal. – *A ford.*